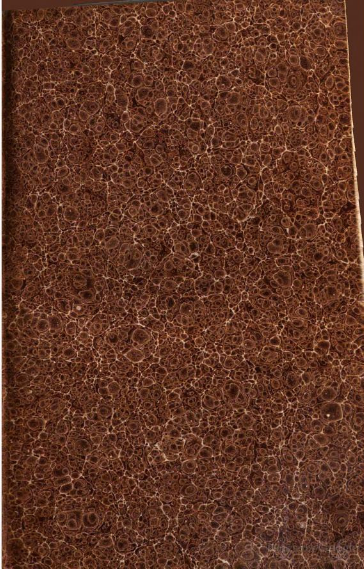
JOSEPHI DOBROWSKY ... INSTITUTIONES LINGUAE SLAVICAE...

Josef Dobrovsky

JOSEPHI DOBROWSKY

PRESBYTERI, AA. LL. ET PHILOSOPHIAE DOCTORIS,

SOCIETATIS SCIENTIARUM BOHEMICAE ATQUE ALIARUM MEMBRI

INSTITUTIONES
LINGUAE SLAVICAE
DIALECTI VETERIS,

QUAE

QUUM APUD RUSSOS, SERBOS ALIOSQUE RITUS GRAECI, TUM APUD DALMATAS GLAGOLITAS RITUS LATINI SLAVOS IN LIBRIS SACRIS OBTINET.

CUM TABULIS AERI INCISIS QUATUOR.

VINDOBONAE,

SUMTIBUS ET TYPIS ANTONII SCHMID, C. R. P. TYPOGRAPHI.

MDCCCXXII.

Praefatio.

§. 1.

Sermo Slavenicus, rectius Slovanicus aut Slovenicus, sensu latissimo sumptus in duo genera idiomatum dispescitur: in Idioma ordinis primi (A); et in Idioma ordinis secundi (B).

Horum idiomatum characteres sunt:

A.	B.
1. раз : разȣм.	роз : розȣм.
2. из : издати.	вы : выдати.
3. л epentheticum:	
корабль.	корабь.
землѧ.	земѧ.
поставлены	поставены.
4.	д epentheticum:
сало, крило,	садло, кридло,
правило.	правидло.
молитисѧ.	модлитисе.
5. пещи, мощи.	пеци, моци.
пещ, мощ.	пец, моц.
(печи, мочи).	

6. звѣзда, цвѣт.	гвѣзда, квѣт.
7. тъ, (той).	тен.
8. пепел.	попел.
9. птица.	птак.
стꙋденец	стꙋдница.
10. десница.	правица.

Secundum hos characteres si dialectorum species, quarum Grammaticae prostant, examinentur, quinque earum sub A, aliae quinque sub B comprehendentur, et quidem:

Sub A.	Sub B.
1. Russica.	1. Slovacica.
2. Slavica vetus.	2. Bohemica.
3. Illyrica seu Serbica.	3. Sorabica seu Vendica in Lusatia superiori.
4. Croatica.	4. Sorabica in Lusatia inferiori.
5. Slovenica s. Vindica in Carniolia, Stiria, et Carinthia.	5. Polonica.

Differunt autem dialecti, etiam ejusdem ordinis, non solum vocabulis, sed maxime formis et flexionibus. Linguae Slavicae veteris, quam Caramanus aliique literalem, alii liturgicam aut ecclesiasticam appellant, characteres et discrimen ab aliis facile nunc ex Gram-

ma-

matica hujus linguae cognoscent ii, qui de vera ejus indole judicare voluerint.

§. 2. Alphabeti slavonici auctorem Constantinum philosophum, alias Cyrillum dictum, encomio celebravit Johannes VIII. Pontifex in epistola ad Svatoplukum. »Literas sclavonicas, inquit, a Constantino quodam Philosopho repertas, quibus Deo laudes debitae resonant, jure laudamus«. Initium translatorum in linguam slavicam ab eo et fratre Methodio librorum sacrorum, ad officia Missae celebranda maxime necessariorum, in Bulgaria factum fuisse, testatur Biographus Clementis Archiepiscopi Bulgariae. Ad Moraviam et Pannoniam circa annum 863 evocatus Methodius »noviter inventis slavinis literis«, ut loquitur Anonymus de Conversione Carantanorum, inducto nimirum ritu slavico id effecit, ut populo vilescerent Missae et Evangelia ecclesiasticumque officium eorum, qui hoc latine celebrabant. Frustra itaque egit, qui nobis Alphabetum Proto-slavicum e Codice sec. XIII., quem centum annis Cyrillo antiquiorem somniavit, obtrudere voluit; frustra etiam ii, qui clericorum Dalmatiae traditionem seculo XIII. ortam de Hieronymi Versione slavica literis dalmaticis (glagoliticis) perscripta pluris aestimant, quam documenta legitima. Nec me movet Nicolai clerici Arbensis, qui Psalterium slavicum ad Hieronymi ex Hebraeo versionem accommodatum anno 1222 descripserat, suspecta adnotatio, se Psalterium hoc de-

descripsisse ex eo, quod Theodorus ultimus Archiepiscopus Salonitanus scribi fecerit. Voluit nimirum Nicolaus scriba fucum facere lectori, et eum hac ratione inducere, ut crederet jam ducentis annis ante Cyrillum versionem slavicam Psalterii exstitisse. Nec mirum id Scemensi (Seniensi) episcopo jam fuisse persuasum, qui petens ab Innocentio IV. licentiam, sacra peragendi lingua slavonica, traditionem clericorum asserentium, se literam specialem, quam observarent in divinis officiis celebrandis, a B. Hieronymo habere, etiam apud summum Pontificem valere posse credidit. Concessit licentiam Pontifex an. 1248 hisce verbis: »Nos igitur attendentes, quod sermo rei et non res est sermoni subjecta, licentiam tibi, in illis duntaxat partibus, ubi de consuetudine observantur praemissa, dummodo sententia ex ipsius varietate literae non laedatur, auctoritate praesentium concedimus postulatam«.

Ab hoc itaque tempore distinguenda sunt duo Alphabeta Slavonica, alterum Cyrillicum, alterum Hieronymianum dictum. Distinguendus quoque ritus Slavo-graecus a Slavo-latino, quorum primus Codicibus Cyrillicis (Russicis, Serbicis, Moldavicis, Bulgaricis), alter Codicibus Glagoliticis continetur.

§. 3. Cyrillo, ejusque fratri Methodio, Slavicas ecclesias debere primam versionem librorum sacrorum, prorsus dubitare non licet. Si vero quaeras, quos in specie libros e graeca lingua in slavicam transtulerint, non facile

cile reperias testem idoneum, qui accuratius nos hac de re doceat. Diocleatis testimonio si fidem tribuas, audies: »Constantinum (Cyrillum nimirum) literam lingua slavonica composuisse, commutasse Evangelium Christi atque Psalterium et omnes divinos libros veteris et novi testamenti de graeca litera in Slavonicam, nec non et Missam Presbyteris ordinasse more Graecorum.» Alii similia tradunt, adduntque Odarum librum, ab octo tonis Octoechum dictum. Strzedowskius cum in Annalibus Sarnicii legisset, Erfordiae in Bibliotheca Reuchlini servari manuscriptum exemplar characteribus slavonicis exaratum libri Cyrilli Alexandrini contra Julianum, suspicatus est etiam hunc a Cyrillo nostro fuisse conversum. At cavendum profecto, ne librorum slavonicorum, qui fortasse aliquot seculis posterius translati sunt, Cyrillum interpretem fuisse statuamus. Nec scio, quid moverit editores, ut libri МИНЕА ѠБЩАА dicti anno 1600 editi auctorem Cyrillum Philosophum, Slavorum et Bulgarorum doctorem, dicerent, siquidem titulus libri iis verbis conceptus sit, quae Sopikovius in Bibliotheca Russica recitat. Idem etiam editionem principem Evangeliorum sine anno in fol. editorum N. 274. descripturus prolixo titulo a se concepto adjecit, Evangelia e Graeco fuisse in Slavonicam linguam seculo IX. a Methodio et Cyrillo, Slavorum episcopis, conversa. Quae quidem etsi vero similia sint, tamen titulo libri non erant inserenda, sed in notula aliqua subjungenda, uti

N.

N. 725, postquam N. T. editiones consignasset, factum est, ubi Nestoris, qui tamen hoc in capite interpolatus esse videtur, testimonium pro Methodio et Cyrillo tanquam auctoribus versionis N. T. adducitur, quamvis Nestoris verba non de integro novo Testamento, sed de Evangeliis, Actis et Epistolis, minime vero de Apocalypsi intelligenda sint, cum hujus in ecclesiis Graecorum nullus sit usus. E veteri Testamento praeter Psalterium, cujus usus semper maximus fuit, certe vix aliud, quam paucae lectiones e quibusdam libris a Cyrillo aut Methodio seculo nono conversae sint. Hoc ex iis, quae Johannes VIII. in epistola ad Svatoplukum Moraviae ducem de libris slavicis pronunciavit, consequi videtur. »Nec sanae fidei aut doctrinae, ita ille, aliquid obstat, sive Missas in eadem Sclavonica lingua canere, sive sacrum Evangelium vel l e c t i o n e s divinas novi et veteris Testamenti bene translatas et interpretatas legere, aut horarum officia omnia psallere.«

Facto feliciter per Cyrillum initio non defuere alii, qui coepta continuarent. Dominum Kolajdoviч cujusdam libri Johannis Damasceni versionem slavonicam a Johanne Bulgariae exarcho seculo IX. factam nuper detexisse, eundem etiam proxime editurum sermones Cyrilli, episcopi Turoviensis sec. XII., Annales literarii Vindobonenses Tom. XIV. indicant. A Johanne presbytero Exarcho conscriptum (съписано) Hexaemeron Basilii, descriptum an. 1263, vidit in bibliotheca synodali Mos-

Mosquae Dn. Vuk Stephanovich, pluribusque de eo egit in literis serbice scriptis (пнсмо) Vindob. 1821 editis. Ad finem sec. X. libri liturgici slavonici cum sacris Christianorum ad Russos pervenerunt, quorum duces sec. XI. interpretes librorum e Graeco transferendorum liberaliter aluere. Hoc tempore et Chronicorum lingua slavonica scriptorum initium factum est per monachum Kieviensem Nestorem, quem mox alii imitati sunt. Circa annum 1030 etiam S. Abbatem Procopium Bohemum, quem literis slavonicis a Cyrillo inventis canonice imbutum annales domestici tradunt, monasterium Sazaviense in Bohemia erexisse, et in id fratres regulam S. Benedicti professos lingua slavonica in sacris utentes induxisse scimus. Hos ob suspicionem haereseos Latinorum odio sub Spitigneo duce loco motos, ex Ungaria revocatos benigne recepit Wratislaus, qui et usum linguae slavonicae in sacris a Gregorio VII. Bohemis concedi frustra postulavit. Post Wratislai obitum latinis monachis inductis fratres ritus slavici alio commigrarunt; relictis quidem libris slavonicis in monasterio, qui tamen temporis lapsu omnes periere.

§. 4. In Russiae bibliothecis qui, quamque antiqui reperiantur codices biblici, e catalogis, quos Griesbachius primo et secundo Volumini Novi Test. graeci praefixit, cognosces. Sunt inter eos Bibliorum integrorum codices tres; Novi testamenti cum Apocalypsi codex unus, qui Alexii Metropolitae manu scriptus creditur. Novi testamenti

menti sine Apocalypsi unus. Quatuor Evangeliorum codices tres. Evanglistaria (lectiones ex Evangeliis continentia) duo. Apostolus integer, Acta et epistolas Apostolorum continens, unus. Codices Apostoli quem апракос (i. e. ἄπρακτος) vocant, lectiones ex Actis et Epistolis continentes, tres. Epistolarum Pauli cum Commentario unum. Apocalypseos, cum Andreae Caesariensis Commentario, duos. Horum plerosque vidi partim Petropoli, partim Mosquae, et examinavi, e quibusdam etiam specimina dedi. (Vide Gramm. p. 70 et 672 et sqq.). Veteris testamenti libros, praeter Psalterium, vix ullos spectare licet, qui seculo XV. antiquiores sint. Inter Codices slavicos Bibliothecae Coislinianae San-germanensis, quos Montfauconius in Bibliotheca bibliothecarum Mss. enumeravit, reperitur N. 2. Veteris Testamenti codex unus, Nr. 3. quatuor Evangeliorum codex unus, N. 12. liber Tobiae, N. 22. Evangelia cum notis charactere elegantissimo et antiquissimo. Patrum et scriptorum ecclesiasticorum opera longe plura ibidem consignata leges. De horum omnium aetate altum silentium. Idem Montfaucon in Diario Italico indicat in armario bibliothecae Ambrosiane esse »codicem Rutheno charactere, quem vocant S. Cyrilli, argenteis tabulis compactum, in queis anaglypha«. Constat vero ex responso bibliothecarii Bugati, quod in adversariis Fortunati Durich legitur, codicem hunc continere quatuor Evangelia, sec. XV. scripta.

Re-

Refert porro in Itinerario Bernardus Montfaucon Codicem Ruthenicum de officio divino in Bibliotheca Ducis Mutinensis, et codicem non spernendae vetustatis, in quo Psalmi charactere slavico, in coenobio Canonicorum regularium S. Salvatoris Bononiae a se visos. Vide ex eo specimen N. VIII. p. 686). Inter codices Slavonicos bibliothecae regiae Berolinensis memorat La Croze haberi disputationem Gregentii in manuscripto 400 fere annorum integram, cujus operis initium, cum in Codicibus graecis absit, a se latine conversum Alberto Fabricio miserat. E codicibus Ruthenicis, quos in Specimine codicum manuscriptorum bibliothecae Zaluscianae Janoykius an. 1752 descripsit, quidam vetustiores et praestantiores memoratu digni sunt. In folio Ritualia duo N. CCXI et CCXII. In quarto Codex membranaceus remotissimae antiquitatis, judicio Janoykii, e bibliotheca Meletii Smotriscii, Archiepiscopi Hierapolitani, Archimandritae Dermanensis, continens Canones Apostolicos, N. CCCLXXXV. Codex antiquissimus membranaceus N. CCCLXXXVI., cui inest Synaxarium de Sanctis Ecclesiae Ruthenicae. E minoribus Codex perantiquus N. CCCCLXXXVII. in membrana tenui, literis minusculis aureis exaratus, quo continetur Officium de S. Vladimiro. Integrum officium latine reddidit atque in Appendicem ad Specimen Ecclesiae Ruthenicae p. 1—15 intulit Ignatius Kulczinski. Menologium Sanc-

Sanctorum Ruthenorum N. CCCCLXXXVIII, forma minima, in membrana tenuissima, literis minutissimis scriptum. Liber liturgicus N. CCCCLXXXIX, vetustissimus in charta nitidissima, literis elegantissimis, magna ex parte coccineo colore pictis consignatus. — »Carus et jucundus haberi meretur, (hoc manus recens adnotavit), quoniam Cosacis in cruentissima illa ad Beresteciam pugna a Nostris cum multis aliis spoliis est detractus, A. D. 1651 in Julio.« Hos et alios dum e Russia rediens an. 1793 mense Januario Warшaviae inspicere vellem, responsum mihi fuit, illos pridem a possessore Zaluscio Ecclesiasticis Slavo-graeci ritus fuisse donatos. Mirum videri possit, inter omnes a Janoцkio recensitos nullum esse codicem, qui Evangelia aut Apostolum contineat, cum tamen Evangeliorum codicem in charta scriptum Lundii, et alterum a Sparfwenfeldio e Russia allatum Upsalae viderim.

Codices Ruthenicos duos bibliothecae Vaticanae, quorum alter lectiones evangelicas per anni circulum secundum ritum ecclesiae graecae, alter quatuor Evangelia continet, descripsit Jos. Sim. Assemanus in Calendariis Slavicis. Matthaeus Sovich eos rectius Cisdanubianos quam Ruthenicos appellare maluit, cum Serborum more in iis ε pro ѧ scribatur. Primum Assemanus sec. XI. esse censuit. Hujus lectiones cum textu Speciminis VII. p. 679 convenire observavimus, excepta Orthographia. E secundo p. 75. specimen adduxi-

duximus. Cum is Joh. 1, 1. вначелѣ pro искони legat, seculo XIII. scriptus esse non potest, sed ad finem sec. XIV. aut sec. XV ineunte. Tabulas Capponianas, Calendarii Sanctos repraesentantes, quas in eodem opere apte explicavit, facile admiserim a Serbicis monachis circa annum 1300 fuisse pictas.

Chronicon Constantini Manassis, quod eadem bibliotheca servat, anno 1350 scriptum slavonicus interpres Regi Bulgariae Johanni Alexandro dedicavit. Codicem cyrillicum, anno 1406 scriptum et Duci Spalatensi Hervojae Bosnae Starostae dicatum, Acta et Epistolas continentem, Facciolatus Benedicto PP. XIV obtulit. Alium graeci ritus antiquum codicem in peculiari bibliotheca ejusdem Pontificis extantem, qui Novum Testamentum cum Psalterio continebat, examinarunt Caramanus et Matthaeus Sovich. Hic eum cisdanubianum (i. e. Serbicum) appellat, additque se eum non satis commode examinasse, et id circo aetatem ejus statuere non potuisse.

Praeter duos ab Assemano descriptos Codd. vaticanos tertium Caramanus in Apologia (Considerazioni) Cap. CXXXVIII. nominavit et examinavit. Continet Psalterium, decem Cantica, Canones et Officium B. Virginis ritu graeco. Charactere tam minuto et antiquo exaratum dicit Caramanus, ut forte non reperiatur codex, qui similes literarum figuras habeat. Has ille in Apologia calamo efformatas exhibet. D. Mich. Bo-

Bobrowski Canonicus Vilnensis graeci ritus, cum Codicem hunc nuper Romae inspexisset, eum in literis ad D. Kopitar his verbis descripsit: »Reperi etiam Codicem membranaceum in 16. nitide exaratum, continentem Psalterium et hymnum acathisticum (акаѳïстъ) Slavonica quidem lingua, sed charactere scriptum mirum in modum reformato ex Cyrilliano, quum Alphabeti literas vix non omnes mutatas aut potius mutilatas exhibeat, videlicet pro Cyrilliano a scribendo etc. (Literarum figurae typo exprimi non possunt) ita, ut scriptor, quisquis ille fuerit, artem tachygraphicam fingere videatur. Codex pertinet ad recensionem Danubianam, aetatis posterioris«.

Cyrillicum Bosnensem parvum codicem graeci ritus apud se exstitisse Matth. Sovich refert. Complectebatur is Apocalypsim, cum initio Evangelii S. Joannis. Scripsit eum Radosav Christianus Gonsavo Christiano diebus regis Tomaш et avì Ratko. In postremo folio versus 13. cap. 2. epist. ad Titum glagolitico charactere sed non obvio perscriptus erat.

Evangelia slavonica lingua exarata religiose Remis servata, quae reges Galliae coronandi praestando jusjurandum tangere solebant, furor tumultuantium, proh dolor! igni tradidit.

Venetiis in bibliotheca S. Marci ante annos 26 examinavi codicem Novi Testamenti Serbicum, membraneum in 8vo, apud Griesbachium N. 11. Hic quamvis

in

in fine mancus (desinit enim Hebr. 1, 6.) continet tamen et Apocalypsim post Evangelium Johannis. Nominavi eum p. 676 et potuissem ex eo lectionem cum textu speciminis VI. conferre. Legit enim Luc. 1, 3. изволисє мнѣ хождшꙋ испьрва — дьржавны теωпилє. Voce хождшꙋ utique aptius graecum *παρηκολουθηκότι* exprimitur, quam corrupto, ut videtur, vocabulo хꙋжшꙋ. Post Apocalypsim inserit narrationes: a) de decem verbis scriptis in tabulis lapideis. b) Dorothei episcopi Tyri de 68 discipulis Domini. c) Epiphanii de Apostolis. d) De Pauli ortu et martyrio. Prologi praemittuntur Actis, epistolis canonicis, sed longior Pauli epistolis. Cum сє pro сѧ, єсамь pro єсмь, et аопа pro алфа in eo legatur, patriam ipse prodit suam. Nec male in catalago «serviano idiomate» scriptus esse censetur. Adest et alius codex, idiomate serbiano, chartaceus in fol., qui odas, et lectiones pro festis SS. per menses Septembrem et Octobrem continet.

P a u l u s S o l a r i c h in memoriis literariis (поминак книжескый) an. 1810 Venetiis editis, memorat se vidisse, apud D. Johannem Pericinotti ICtum, Biblia slavonica, manu Monachi Gabrielis anno mundi 6937 (Christi 1429) sub duce Moldaviae J o h a n n e A l e x a n d r o et ejus uxore M a r i n a, in monasterio нѣмц pulchre descripta. Per Biblia hic partem aliquam Novi Testamenti intelligi haud dubito, cum de codice aliquo, qui integra Biblia contineat, ante annum 1499 nullum sit

sit, indicium. Existimavit quidem Caramanus ex Inventario rerum mobilium, quae 1475 princeps Frangipani Vegliam miserat, colligi posse, praeter Missalia Illyrica (literis glagoliticis scripta) etiam sacra Biblia extitisse; sed metuo, ne de Bibliis latinis hoc intelligi debeat, aut de lectionibus e libris biblicis, quales in Breviriis obviae sunt. Bibliorum versionem illyricam, quam in Seminario Poglicensi Prici non procul Almissa extare Appendini in notitiis historico-criticis perhibet, vulgari lingua et recentius confectam arbitror, Latinoque charactere conscriptam, non Glagolitico aut Cyrilliano.

E Parisino uno specimen leges N. X. et ex altero lectiones p. 691. Ex iis, quos Bern. Montfaucon enumerat, velim codicem veteris Testamenti examinari, ut de aetate codicis aut saltem de libris in eo contentis certiores reddamur.

Lubet et Angliam invisere. Servat Bibliotheca Bodlejana in Academia Oxoniensi codices Russicos (certe Slavonicos; an in Russia scriptos?) duos; impressos longe plures exhibet Catalogus A. 1674 editus, e quibus hic non nisi Preces lingua serviana, Ven. 1527 in 8. et Biblia Ostrogiensia 1581. nominare licet. Rariores pronunciarem Grammaticam Slavonicam Vilnae 1516, 8. et aliam Ostrog. 1518, nisi mendum cubaret in numeris. Constat enim ex accurate delineatis titulis, quos D. Holmes Altero miserat, primam esse Laurentii Zizaniae Grammaticam 1596, et alteram esse elementa-

ta-

tarem libellum pro pueris, non Ostrogiae sed Vilnae 1618 impressum. Henricus Wharton in Auctario historiae dogmaticae Usserii Apostolum hisce descripsit: »Extat etiam MS. in bibliotheca Lambethana codex lingua et literis Slavinicis (quales a Cyrillo inventae dicuntur) pulcherrime exaratus. Illum animadverti continere Acta Apostolorum (D a e a n i a A p o s t o l e s c a), et alia quaedam, forsitan Epistolas Pauli, Canonicas et Apocalypsim, cum Liturgia ad finem addita. An versio Cyrillo debeatur necne, non habeo quod affirmem, cum linguam minime intelligam ». Ita ille satis modeste. At certe fallitur in eo, quod Canonicas post Pauli epistolas nominet, et Apocalypsim et Liturgiam etiam codice hoc contineri putaverit. Ejusmodi libri, qui праѯєω (pro *πράξεων*) seu Apostoli appellari solent, nil aliud comprehendunt, quam Acta, Canonicas, Pauli epistolas et Synaxarium seu collectionem mensium. Tales sunt apud Griesbachium Ribayanus N. 5, quem nunc Budae servat bibliotheca nobilis Domini de Jankovics, N. 7. Petropolitanus, N. 8. Vindobonensis, cujus lectiones A l t e r u s in Novo Test. Graeco exhibuit, chartacei omnes; addam infra Vindobonensem membranaceum, qui post Alteri editionem N. Test. graeci Bibliothecae Caesareae accessit.

Codices Pragenses Evangeliorum chartaceos duos, apud Griesbachium 4. et 7. paucis descripsimus. Primus, familiae Serbicae, in bibliotheca regia publica, retinet

vocabula antiquiorum Codicum. Habet enim vocem година pro час, ктєр pro нѣкый, книгы pro писанїє, опона pro завѣса, вдѣ pro вложи, нечю pro неѹвѣдѣ, отєжчени pro ѡтагчени etc. Alter, quem e Russia an. 1793 Pragam allatum servo, frequenter confundit ж et л, ut solent codd. Moldavici; legitque, ut alia taceam, само, huc, pro сѣмо.

Monasteria Serbica in Sirmio si lustremus, magno numero se nobis offerunt codices biblici atque liturgici, immo et historici. Horum plerosque consignatos lego in descriptione Monasteriorum an. 1772 facta, quae olim Fortunato Durichio pro augenda Bibliotheca Slavica communicata fuit. In monasterio крѹшедол inter 51 ibidem inventos recensentur quatuor codd. Evangeliorum; duo an. 1540 et 1579 scripti, et duo sine anno. Scala coelestis (лѣствиця) dictus, e Graeco translatus 1453 sumtibus Georgii Brankovich Despotae. Jus canonicum an. 1453. Vita S. Chrysostomi Semendriae sub Lazaro Despota an. 1458, alia an. 1593. Typicum seu norma Cerimoniarum ecclesiasticarum 1574, Cantiones festivales vulgo Postile. Sermones 1519. Regulae vitae christianae 1558. Libri ecclesiastici quatuor. De aliis in genere notatur: »alii porro sunt, quorum etsi titulus et annus emanationis ob vetustatem attritorum resciri non poterat, quantum tamen ex contextu colligere licuit, partim ecclesiastici, partim vero historici argumenti esse dignoscuntur«. E novem in monasterio Reme-

meta consignatis notari merentur Evangeliorum liber 1684. Duo Psalteria sine anno. Homiliae Gregorii Nazianzeni 1629. Liber ecclesiasticus Minej dictus 1568. Inter 17 consignatos in monasterio Opovo praecipui sunt Evangeliorum tres, quorum primus an. 1630, alter typo veteri illyrico editus, 1675 argento obductus fuit. Psalteria 1622. Aliud cum expositione 1637. Panegyricus 1509. Menaea, Prologi, Octoechus, Typicon. Liber Hymnorum seu Troparium ad SS. 1615, ad B. Virginem 1654. Jus canonicum (законник) scriptum in urbe Jassy (Ѧш) per Damianum Grammaticum 1495.

In monastercio Jaʒak inter decem Mss. reperti sunt duo libri Evangeliorum sec. XVI., duo Apostoli quorum unus 1541 scriptus fuit; duo Psalteria, ac praeter Menaea, Prologos, Ephremi Syri librum ad Monachos 1577, Vita et Encomia Regis Urош conscripta per Paisium Patriarcham Pekiensem 1642. In monasterio Beшenovo quatuor libri Evangeliorum 1536, 1575, 1592 conscripti, quarti annus ob vetustatem dignosci nequit; Acta et epistolae 1652, praeter septem libros Menaeorum, Jus canonicum, Typicum. — In monasterio Шишатовац libri Evangeliorum duo, unus an. 1560, alter in membrana, ejusdem aetatis cum Apostolo (Lectionibus ex Apostolo) in membrana in Patriarchatu Pekiensi, regnante Stephano tertio Urош Rege Serborum, jubente Archiepiscopo Nico-

demo per hieromonachum Damianum 1324 scripto, quem mox pluribus describemus. Acta et epistolae in monte Atho descriptae 1670, praeter quinque Menaea, Panegyricum Sanctorum 1545, Liturgiarium seu Missale a Johanne Alexandro, filio Jeremiae Vojvodae Moldaviae 1596 huic monasterio transmissum, atque alios. — In monasterio Кѹвеждин Psalterium valde attritum, Menaeorum libri decem, quorum tres sec. XVI. scripti, Dorothei Sermones ascetici, Exhortationes ad Monachos. — In monasterio Pribina Glava Evangelia 1560, Apostolus 1646, Psalteria tria 1643, 1646, 1654. Vita S. Athanasii in monte Atho scripta 1646. Menaeorum libri duo, Triodion 1563, Prologi 1560, praeter librum Canonum, et Panegyricum SS. 1615. — In monasterio Rakovaц Apostolus, Psalteria duo; praeter Vitas nonnullorum Sanctorum, scriptas 1592 in monasterio Bosnensi Озрен dicto, et librum Prolog.

Non miror, nullum Veteris Testamenti codicem inter tot Evangelia et Apostolos reperiri, cum ipse Constantinus Ostrogiensis dux fateatur, in omnibus regionibus nullum fuisse inventum, qui V. T. libros complecteretur. In ipsa etiam universa Russia nonnisi tria exemplaria Bibliorum integrorum (excepto tertio Macchabaeorum libro) manuscripta extant. Chr. Fr. Matthaei in Appendice II. ad Apocalypsim de Novi Testamenti libris haec an. 1785 pronunciavit: »Codices Slavo-

vonicos, ita ille, qui omnes Novi Test. libros contineant, paucos eosque recentiores et in charta scriptos vidi. Hujusmodi est unus in forma maxima, qui in bibliotheca SS. Synodi Mosquae servatur. Secundum vidi in monasterio S. Trinitatis, Sanctique Sergii. In utroque annus et nomen scribae, si recte memini, notata sunt«. Utrumque ego codicem, integra Biblia continentem, anno 1792 lustravi Mosquae; nam et secundus e monasterio S. Trinitatis post cl. Matthaei abitum ad Bibliothecam Synodalem perlatus fuerat. Hic autem caret nota temporis. Primus vero an. 1558 per monachum Joakimum scriptus est. Tertium vetustius exemplar Petropoli Mosquam 1791 missum, catalogo Synodalis bibliothecae, quae 649 libros slavonicos et inter hos antiquissimos non paucos servat, 7. Jul. 1792 inscriptum fuit. E quo, cum exemplar ipsum in cista sigillo munita inspicere non licuisset, notavi Biblia haec an. 1499 scripta fuisse sub magno Duce Joanne Basilii F. et Metropolita Simone, in domo Archiepiscopi Novogrodensis Gennadii. Etiam ex iis Evangeliorum et Apostolorum codicibus, quos e catalogo typographei Synodalis recitat Matthaei, multi ad Bibliothecam Synodalem translati fuerant, quorum plerosque ibidem inspexi. In catalogo monasterii Novae Hierosolymae quinque Evangeliorum exemplaria consignata legi; at bibliothecae a Nicone Patriarcha variis et raris libris ecclesiasticis ditatae codicibus voluta-

tis

tis non nisi lectionaria et unum Evangeliarium seu quatuor Evangelia integra reperi. Codex hic chartaceus in fol., emtus 1430 per hieromonachum Athanasium Russum in Monte Atho in Pantocratoris laura, translatus fuit in urbem Tver sub Magno Duce Boris Alexandri filio monachophilo, et datus S. Mariae Dei Genitrici 1436 sub hegumeno Jona. Procul dubio, et alii libri in monte Atho scripti, in Russiam perlati sunt. De Basilii Hexaemero cum praefatione Joannis Exarchi Bulgariae, qui in bibliotheca Synodali N. 325 servatur, certo constat, id in laura Chilandar A. 1263 manu Grammatici Theodori descriptum esse. Vide specimen ex eo in Vukii literis (писмо) p. 11. Rituale Serbicum (Trebnik) in monte Atho an. 1624 scriptum fuisse catalogi perhibent.

In catalogo bibliothecae Academiae Petropolitanae, A. 1768. confecto, 232 Mss. omnis generis et aetatis consignata reperio, quorum aliqua Joh. Bacmeisterus in descriptione ejusdem bibliothecae nominavit. Evangelia in membrana A. 1317 non sunt integra, sed Evangelistarium, apud Griesbachium N. 2.; Evangeliorum codicem alterum (apud Griesbachium N. 3.) perhibet ille scriptum a. 1392. Ego notam chronologicam frustra quaesivi, quamvis de vetustate ejus non dubitem. At Seculo XIII. antiquiora Mss. ibidem non exstant. Et Menaea Aprilis in membrana non sunt 1296, sed 1396 scripta, seu anno Mundi 6906, non 6806,

6806, ѧ enim denotat 900. E seculo XIV. adduxit Dionysii Areopagitae de coelesti Hierarchia librum per monachum Isaiam translatum A. 1371 (corrige 1471), Menaeum Martii 1348, Ephremi Syri sermones in membrana 1377, Octoechum 1387 in charta.

Utinam montem Atho sine periculo adire liceret! Inde profecto tot Patrum et Historicorum opera, olim in bibliothecam Seguerianam illata, accepta sunt. Vix tamen credo antiquiores ibi codices adhuc servari, quam sint Evangelia Ostromiri (1057) et Ducis Mstislavi, nuper detecta in Russia, quorum pleniorem notitiam desiderem. In his certe et aliis aetate supparibus antiquam Cyrilli versionem contineri haud dubito. Quis non optet, ut haec ceu linguae Slavicae monumentum antiquissimum, et ad Criticam sacram insigne subsidium, aliquando prorsus immutata ac characteribus vetustam formam referentibus in lucem edatur. Huic ego operi, quo universa gens Slavica et gloriari et proficere posset, lubens consecrarem operam meam, si quis Maecenas sumtibus ferendis par inveniretur.

Sed jam Vindobonam redeamus. Caesarea bibliotheca servat Tetraevangelii codices duos chartaceos in folio N. 355 et 356. Horum primus a principe Petro, senioris Stephani Vojvodae Moldaviae filio monasterio Xeropotamiensi an. 1535, alter a Krunia, dicta Monacha Maria, an. 1651 ecclesiae SS. Michaelis et Gabrielis in urbe Belgrad donatus fuit. Ex utro-

que

que lectiones excerpsit sedulus Alterus pro editione sua N. Test. graeci. In Cod. Belgr. librarius ж et ѧ confundere solet, quod Alterum saepe fefellit. Xeropot. Serbicorum codicum more ѥ pro ѧ amat: сє pro сѧ, петь pro пѧть, хотєи pro хотѧи. Discrimen inter ы et и rarius negligit, at inter ъ et ь fere semper, ubique pro ъ scribendo ь; porro euphonicas vocales є aut о ante ρ et λ non inserit, sed ь apponit literis ρ et λ: прьвѣньць, влькь, вьстокь. Ex Adversariis Fort. Durich, qui diligentius ratione Orthographiae utrumque olim examinavit, lubet differentias utriusque paucas notare. E Matthaeo: ѿ грєдѹщаго гнѣва, Belgr. бѫдѫщаго; имами, Belgr. имамы; грєдїи, Belgr. грѧдыи; нѥго, Belgr. нєго; ѝъ, Belgr. нж̀̀; землѩ, Belgr. землѣ; нынѩ, Belgr. нынѣ; ѥзыкь, Belgr. ѧзыкь; начєть, Belgr. начѧть. E Marco: поѧс оусnїань, Belgr. п. оусмѣнь; въ врѣмє, Belgr. въврѣмѧ. E Luca: многыи, Belgr. многы; званнымь, Belgr. званнымь; соуть въса, Belgr. сѫть вьсѣ; сєлѝ, Belgr. сє́ло alia sede accentus; ѥ eos, Belgr. ѧ; мє, Belgr. мѧ; поѥх, Belgr. поѧх; нищѥѥ и бѣдныє, Belgr. нищаѧ и бѣдныѧ; сѣмо, Belgr. само; моѥѥ вечєрє, Belgr. моєѧ вечєрѧ; чєдь, Belgr. чѧдь. etc.

Eadem Bibliotheca palatina servat duos codices Actorum et Epistolarum, unum chartaceum in 4. N. CI., alterum elegantissime in membrana scriptum in fol. N. 3275. Chartaceum in 4., ex quo lectt. variantes Vol. II.

Nov.

Nov. Test. Alterus inseruit, apud Griesbachium N. 8. (inter Codd. Act. et Epist.) descripsimus. 1 Joh. 5, 8. ita habet: ꙗко трїє соуть свѣдѣтелствоующе. дх҃ь. и вода. и кръвь. и трїє въ єдино соуть. Eum esse Serbicae familiae orthographia prodit. Membraneum (праꙁєѡ dictum) imaginibus, rubricis aureis ornatum 1610 scribi fecit Archiepiscopus Anastasius Krimkovič, Metropolita Moldaviae seu Suсaviensis, eumque monasterio recens aedificato Dragomirnensi donavit. Hunc codicem Alterus pro editione sua N. Test. conferre non potuit, cum duobus annis serius (1789 mense Aprili) Zamoscio missus fuerit. Descripsit vero eum in Appendice ad Homeri Iliadem, et lectiones ex eo in Miscellaneis adduxit. Ab Ostrogiensi textu non nisi in paucis differt. Act. 3, 1. observante Durichio legit Dragom. въ цр҃ковь, Ostrogiens. въст҃илище, v. 3. Dragom. ѿвъꙁлаꙁащїих, Ostrog. въходащихъ, v. 5. Dragom. servat Dualem ѿ нею, Ostrog. ѿ них, in plur. v. 8. Dragom. хождааше, Ostrog. omittit д. Dragom. scribit прѣд, Ostrog. пред. Dragom. utitur non raro vocali ѣ pro ѧ: всѣко pro всѧко, опалѣющ pro опалѧющ, помышлѣющ pro помышлѧющ, вышнѣа pro вышнаа, ближнѣго pro ближнаго, immo et трѣва pro трава. Amat нж pro нъ seu но. Servat tamen ѧ in сѧ, мѧ, ѧꙁык. Jacobi epistolam ex hoc codice et antiquiore chartaceo cum editis conferre si cui lubeat, videbit rarius omnes tres differre; ac saepius,

pins, ubi chartaceus differt, Dragomirnensem cum editis convenire. Jac. 1, 6. pro Instrumentali вѣтры, quem habent editi et Chart., legit Dragom. ѿ вѣтр, at възмѣтаемѹ Drag. cum editis, Chart. vero възмѹщаемѹ. Pro развѣваемѹ vero, Cod. Chart. развѣвающѹсє, a quo Dragom. solum orthographia differt, cum сѧ, pro сє retineat. V. 7. pro да не мнит, Dragom. да не нєпщѹєт. V. 8. Chart. legit нєоустамєнкн ἀκατάςατος, inconstans, et ab utrisque differt, qui нєѹстроєн habent. V. 13. нєискѹшаєт Dragom. et editi, exigente Syntaxi slavica particulam нє, Chart. vero нє non admisit, cum in Graeco non legatur ἐ. V. 23. законѹ i. e. νόμῳ pro словѹ i. e. λόγῳ. Cap. 2, 4. pro злых editorum Codices habent Dativum, Dragom. злым, Chart. лѹкавым. V. 19. Drag. страшѹтсѧ, (quod ex трасѹтсѧ antiquiorum Codd. ortum sit), Chart. оужасаютсє, edd. трепєщѹт. V. 25. Dragom. такожде же cum editis, Chart. подобнѣже. Cap. 4, 5. Chart. тьщетно, Dragom. сѹєтно, editi всѹє. V. 6. Chart. et Dragom. благодѣть, editi благодать. Cap. 5, 1. ἄγε νῦν, Dragom. оубо и нн҃ѣ, editi прїидѣте нынѣ. V. 3. Chart. скровищєнасте ἐθησαυρίσατε, Drag. cum editis сникасте. V. 11. Chart. многоблагоѹтробн πολύσπλαγχνος, Drag. cum editis многомилостив. V. 14. Chart. et Dragom. immo et Ostrog. попы, et маслом, correcta прєсвѵтєры, et єлєєм. V. 17. conspirat Drag. cum aliis Codd. p. 697.

Co-

Codex Serbicus chartaceus in 4., Psalterium continens, ejusdem Bibliothecae N. XCVIII. seculi XV., vix unquam differt ab edito Venetiis 1561. Uterque Psal. 1, 3. mascul. иже male legit pro neutro еже, cum istud, uti graecum ὁ ad ξύλον, ad дрѣво referatur. Ps. 121, 8. Ms. ближник in Genitivo plurali, pro ближик editionis Venetae, quod certe vitiosum est, pro ближних aliarum. Confer Gramm. p. 314. Ps. 77, 28. шкресть шчрьсти их, ed. Ven. шчрьщи in plurali. Pro veteri шчрьщи seu шчрьсть, cum quo черга et чардак Serbis usitata conferre liceat, Ostr. et aliae editiones жилищ legunt.

Codex Serbicus Odarum, quae in Octoecho leguntur, paulo aliter dispositarum, membraneus in 4. sec. XIV. N. XLVI. Adhaerent Canones poenitentiales minori charactere (foll. 35.) ex alio codice, nec non tria folia rudiori charactere, in quibus Evangelium de Lazaro (Joh. 11, 1.) inchoatur hisce: бѣ етерь болеи лазарь. ѿь витание градьца марина. Editi habent нѣкто pro етер, кола pro болеи, веси pro градца. Confundit librarius non raro ы et и, scribendo ex. gr. мы, mihi, pro ми.

Codex slavonicus in Russia scriptus, membraneus in 4. sec. XIII aut XII, apud Griesbachium N. 1. Continet praeter Canones anastasimos aliasque odas Octoechi, etiam lectiones ex Evangeliis et Apostolo, et in marginibus rubro colore сназарь (Synaxarium). Accessit is Bibliothecae Caesareae post mortem posses-

so-

soris Aloysii Hanke ab Hankenstein, qui peculiari dissertatione, quam inscripsit: *Rezension der ältesten Urkunde der Slavischen Kirchengeschichte, Literatur und Sprache, eines pergamentenen Kodex aus dem VIII. Jahrhunderte*, Budae 1804 in 4. impressa, aliis persuadere conabatur, Codicem hunc esse linguae slavicae antiquissimum monumentum, et ante Cyrillum seculo integro scriptum. At scribam Russum fuisse, omnia clamant. Fol. 271. in inferiori margine здоров полко, in Calendario 8. Junii перенесѣнье legitur. Martius березозωл appellatur. Euphonicum Russorum о, quamvis pro eo alias vix non semper ъ scribatur, tamen jam in eo invenias: плоть pro плъть, волъхвомъ pro вълъхвомъ, но pro нъ, соть (Genit. plur.) pro сътъ a сто, вопию pro въпию, вонь pro вънь in eum, восиѣ, вотьмѣ, возрѣти pro възрѣти, ко pro къ, отоиде, отоказь, надовсѣми. Adde марот, Martius, pro март. Confer ex eo Specimen VII. p. 679, et aliud p. 72. Gramm. Plura quidem dedit auctor recensionis, sed non sine erroribus excusa, ut taceam signa ъ et ь admodum confusa. Quam presse vetus interpres Octoechi graeca slavicis vocibus reddere soleat, uno saltem tropario, e Canone anastasimo toni primi desumto, doceamus:

Ὁ χερσὶν	ἀχράντοις	ἐκ χοὸς,	θεουργικῶς
роукама	прчⷭтыма	ѿ персти	бо҃лѣпно
		,	κατ'

κατ' ἀρχὰς διαπλάσασμε, χεῖρας διεπέτασας
исперва съзьдавъ мѧ. роуцѣ простьрлъ єси
ἐν τῷ ςαυρῷ, ἐκ γῆς ἀνακαλέμενος, τὸ φθαρένμε
на крстѣ. ѿземлѧ възываѧ. тлѣньнок ми
σῶμα, ὃ ἐκ παρθένε προσείληφας.
тѣло. иже ѿ двы прилтъ.

Sic Cod. Vindob. olim Hankianus. Cod. Vindob. Serb. differt quoad vocales et Orthographiam in his: ѿьпрьсти, испрьва, сьздавьме, прострьль, ѿь земле, вьзивак, приеть, additque ѣко прослависе.

Cod. Serb. meus legit иже ante рѹкама cum editis. прѣчистыима; испрьва бголѣпно (hoc ordine et Veneta ed. an. 1537), распростреть, (ed. Venet. распрострѣть), землк, выприеть (Venet. выприкть).

Editiones posteriores, uti Buzeana in Valachia 1770 in fol., legunt богодѣтелнѣ pro бголѣпно, распрострѣл еси, взывал, прилл еси.

Non est tacendus Codex Philolog. graecus N. CLXXI. chartaceus in 4. sec. XIV. glossarium graecum continens, quod ob superscriptas in primis 15 foliis voces Slavonicas Graeco-Bulgaricum Durichius in Bibl. Slav. p. 270 appellavit, quamvis ex eo exemplum varietatis russicae, nimirum борзоног, produxerit. A Russo, non a Bulgaro slavica vocabula scripta fuisse, pluribus exemplis doceri potest. ἄβελλον. ταπεινόν. et supra hanc vocem кроток. — ἀγαθός. ἀνδρεῖος. храбор.

кор. — ἄγοντα. ἡγέμενον. вож (pro вождь). — ἀγετά. λεπτά. тонка. — ἀδάνης. ἐγρηγορος (sic), ворзыи. — ἀδηφάγος. γαστρίμαργος. чревополнец. — ἀδροὶ. ἄρχοντες. кнази. Bulgarus aut Serbus кнези scripsisset. — αἴγιον. τὸ ἀπ αἰγὸς γάλακτος ἡ ἡ πολις. козье молоко или городъ. Bulgarus scripsisset млѣко aut млеко et град. — αἰζηοὶ. νεανίσκοι. молоди. — αἰθυία.ἐναλία κορώνη. морскага ворона, etc.

Praeter Missale glagoliticum 1368, e quo specimen XII. pag. 697, et Breviarii lectiones, e quo specimen XIII. pag. 698 dedimus, exstant in Bibliotheca Caes. codices glagolitici manuscripti quatuor. a) Missale in fol. sine nota anni. b) Psalterium cum Canticis in 4. in charta et membrana an. 1463 scriptum. c) Liber Kvadrige dictus, tractans de fidei articulis, de decalogo et de aliis, an. 1493. scriptus. d) Expositio Evangeliorum (тлмачѣніе евангліи) incipiendo a prima dominica quadragesimae, in charta in 4. an. 1503.

Non repetam glagoliticorum Missalium et Breviariorum descriptiones, quae e Caramani Apologia sumtae apud Assemanum leguntur. At Matthaei Sovichii verba e Praefatione ad versionem latinam Crammaticae Smotriskianae, quibus Codicem suum describit, hic adducam: »Glagol. meus olim Codex, nunc autem Alberti Fortis, loco S. Georgii parum a Segnia distanti adscribendus, a scriptore ignoto Micha-

eli

eli Soltich presbytero an. 1462 dicatus. Continet varias lectiones S. Scripturae, Sanctorum gesta, Visiones, morales sermones, Missam auream, aliaque partim semivernacula, partim literali lingua, tum in membranis, tum in charta scriptus.« Ita ille. Servari nunc codicem hunc in Bibliotheca, quam diligentissimus et scientissimus rerum Slavicarum collector Baro Sigismundus Zois Lublanae posteris reliquit, ex catalogo librorum Slavicorum mecum quondam communicato video.

Nominandi mihi sunt praeterea duo Codd. Evangeliorum Vindobonenses, quos inspexi, chartacei in folio. Alter Serbicus Dni. Kopitar, alter familiae russicae in bibliotheca libris ad historiam praeprimis polonicam spectantibus instructissima, quam Excellentissimus D. Maximil. Comes Ossolinski patriae suae Poloniae consecratam voluit. Cod. Kop. recte legit Luc. 7, 25. в царскых ἐν τοῖς βασιλείοις, pro vitioso царствїи (Mardar. црствих in plur.) editorum. Confer in correcta glossam во дворѣх. Non tamen caret naevis. Marci 15, 7. male legit в кровѣ cum Ostrog. pro в ковѣ, quod Mardarii editio e correctiori Cod. exhibet. Inserit saepe vocalem euphonicam а inter duas consonantes, quae alias sine vocali conjunguntur: дащи filia pro дщи, даскы pro дскы, дащица pro дщица, лажа pro лжа; манїй, мазда, ластац pro мнїй, мзда, льстец. Sic et in fine: огань pro огнь, седамь,

осамь

осамь pro седмь, осмь. Adde нѣсомь pro нѣсмь. Saepissime vero а vel ь vocalem euphonicam е aut о Russorum supplet: на et нь pro но, ка et кь (rarius къ) pro ко, вась et вьсь pro весь, мачь pro мечь, лажь et льжь pro лож mendax, начан pro начен, бадр pro бодр, дабрь et дьбрь pro декрь; жазл et жьзл pro жезл; петал et пѣтал, силан et сильн, оськ et осал, стѹденац, вѣнац, сѹчац pro пѣтел, силен, осел, стѹденец, вѣнец, сѹчец. At жарц seu жьрц pro жрец. Inde Adject. жарьчаск et жарачаск. Hinc et петак pro паток; крѣпак, ѡпрѣснак pro крѣпок, ѡпрѣснок. санмище et сьнмище pro сонмище; стагна pro стогна; паприще et пьприще pro поприще. Apparet hinc, поприще non esse compositum ex Praepositione по, cujus vocalis non est ambigua. Malim ergo поприще potius a radice peregrina пѫпр ope formativae, ище, quam a попрати (Gramm. 117.) deducere. Retinet plerumque antiquas voces. Luc. 7. 2. тьчан pro честен editorum. Alibi книгы pro singulari книга et pro писанїе, ктер pro нѣкїй. Miscet et flexiones vulgares recentiores Serbicas, sed non nisi rarissime: вѣмо pro вѣмы, дамоли или недамо, Joh. 10, 5. чюждега гласа pro чюждаго. Luc. 4, 29. да бы и низринѹли pro да быша etc. At Cap. 5, 1. more antiquo да быше слышали. Marci 6, 40. pro лѣхы substituit мѣста: на мѣста на мѣста. Ossolinianus

cum

cum editis retinuit phrasin antiquam на лѣхы на лѣхы. Correctorum glossa на кꙋчи, in cumulos, prodit eos vocem лѣха non satis intellexisse. Hic quoad Orthographiam ad Moldavicos codices accedit. Habet enim нѫ pro но. Confundit ѧ et ѫ. Pro ѧ subinde substituit ѣ: всѣ pro вся, барѣет, praecedit, pro баряет, immo трѣва pro трава. Marci 10, 38. conspirat cum edd. antiquis, legendo невѣстася. Correcta delevit ся, quod etiam in Kop. abest. Luc. 24, 11. retinet Ossol. antiquum кладѧи (Kop. блѣдѧи, alii Codd. Serb. бледѧи) pro лжа, quod jam in Ostrog. legitur. Matth. 28, 19. negligens scriba omisit и сына.

Chronicon slavicum apud RR. PP. Benedictinos Scotos, Alterus e graeco Dorothei Metropolitae translatum, at multis capitibus auctius pronunciavit pluribusque descripsit in Miscellaneis philologico criticis. Auctor versionis est Arsenius Satanowski, monachus Kieviensis.

Apostolum in membrana (lectiones ex Apostolo) Monasterii Шишатовац, qui sub Stephano Urош tertio, jubente omnium regionum Serbicarum Archiepiscopo Nicodemo, Pekii in urbe seu arce жрѣло (оу пеки вь градѣ рекомѣм жрѣлѣ) ab hieromonacho Damiano anno mundi 6832 (i. e. 1324) descriptus est, cum frequentissime citaverim, de ejus Orthographia nihil jam adjiciam, nisi cum ь subinde in fine vocum duplicare: пророкьь, мꙋжьь, временьь, лѣтьь, in

(***) his

his vocibus ad designandum Genitivum pluralem; rarius in pronominibus тьь pro ть, et сьь pro сь. Cum solo ь (pro ь et ъ) utatur, etiam solum ы, nunquam ъı occurrit. Et vocibus et formis vocum ac lectionibus multum differt ab editis et Codd. junioribus. Act. 27, 16. legit отокже ктерь прѣтахавше, editi vero островже нѣкій мимотекше. Novit tamen et vocem остров, insula, alibi occurrentem. Mundus ei est весьмирь, sed subinde et свѣт. Sic et мѣсецъ pro лѹна, лѹка pro нѣдро sinus (maris); скрижаль скандалѹ petra scandali, pro камень соблазна. мѹченик μαρτύριον, pro свѣдѣтелство 1 Tim. 3, 6. nemo probaverit. Gal. 4, 17. цр҃кві вась хотеть pro ѿлѹчити вас хотат, quasi legisset ἐκκλησίαι pro ἐκκλεῖσαι. Philipp. 4, 3. σύζυγε γνήσιε socie germane, (Vulg. germane compar) de femina dici putavit, cum habeat: присная сьврстьницe pro сѹпрѹжниче присный. 1 Cor. 11, 10. librarius erravit scribendo власи pro власть et 1 Thess. 5, 8. дне вини сѹще pro сн҃ове сѹще дне. Sequitur hic Slavus Codd. graecos, qui υἱοὶ addendo legunt ἡμέρας υἱοὶ ὄντες.

§. 5. Juverit saltem typographeorum slavicis literis instructorum initia breviter perstringere, cum lingua slavica impressorum librorum catalogum in specimine Bibliographiae russicae integro Volumine primo Basilius Sopikovius dederit. Primus omnium Slavicorum lingua literali seu ecclesiastica editorum librorum est

Mis-

Missale glagoliticum anni 1483 sine indicio loci in fol. Caramanus in Apologia cap. XXXIX. Missalia glagolitica antiqua an. 1528, 1531 recensens, non nisi fragmentum hujus Missalis se vidisse apud Patres S. Joannis Zarae testatur, quod characteribus majoribus (più rilevanti) differre ab aliis et defectum majuscularum in eo suppletum calamo observavit, de tempore editionis nihil statuendo. Matthaeus Sovich exemplar, quod possedit, in Praefatione Grammaticae Meletianae ita describit: »Missale secundum legem Romanae curiae, praemisso Calendario (sed manco), sine literis majusculis — sine loco: anno Domini (uti in fine notatur) 1483 mensis Februarii die 22 haec Missalia fuerunt absoluta«. Ipsum hoc exemplar in Bibliotheca Caesarea spectare licuit. Clausula finalis (transformatis literis glagoliticis in cyrillicas) sonat: лѣт гн҃их Ч. Ѹ. О. В. мі͠ѣа перьвра дн҃ь І. Б. ти мисли бише свршени. In Bibliotheca Vaticana duo exemplaria, unum integrum literis initialibus manu pictis, alterum mancum se vidisse scribit D. Mich. Bobrowski.

In domum Archidiaconi Seguiensis Sylvestri Bedriccich Magister Gregorius Segnia ortus, ad imprimendos literis glagoliticis libellos illyricos at vernacula lingua scriptos ex urbe Venetiarum Segniam 1507 vocatus fuit. Istorum tres nominat Sovichius, quos possedit: 1) Transitum Hieronymi, 2) Manipulum Curatorum 1507. 3) Quadragesimales fratris Ro-

berti 1508. Secundum, Guidonis Manipulum Curatorum (нарѹчник плебанѹшев), 27. Augusti an. 1507 editum, servat Bibliotheca Caesarea. Missalis glagolitici curante fratre Paulo de Modruша Ordinis S. Francisci Conventualium apud Franciscum Bindoni et Mafeum Pasyni Venetiis 1528 in 4. impressi exemplar servatur Pragae in bibliotheca regia, aliud mancum in Rudnicensi Principis de Lobkowitz. In Vindob. Caes. vero reperitur Azbukvidarium glagoliticum, rarissimum cimelium, quod eodem tempore ibidem in 4. editum videtur. Constabat 6 foliis, quorum quintum hic deest. Post Rubrum Іс̃ марїа, sequuntur 32 literae glagoliticae, quibus loco ultimo figura)(, latinum X repraesentans, addita est; deinde Pater noster, quinque Psalmi Dominicae ad Vesperas (109 — 113), Canticum Magnificat, Canticum Simeonis, Psalmi 129, 50, 90. Hymnus (Iман) Te Deum; Introibo ad altare, Confiteor, Absolutionis formulae duae, Salve regina (спаси кралицє мати etc.); Evangelium Joannis, Cap. I. искони бѣ слово. и слово бѣ ѹ бога. и бог бѣ (omisso слово). се бѣ искони ѹ бога вса тѣм баше и безнегоже ничтоже бист еже-бист втом живот бѣ. Symboli singulis articulis nomen et imago Apostoli praefigitur. Benedictio mensae. Benedictio mane dicenda. Denique Oratio cum rubro мл̃итвѹ онѹ киѹ бѹде говр̃л з дивоцином вс̃ки дан etc.

Anno

Anno 1531 tertium Missale imprimi curavit Flumine in aedibus propriis Simon Cosicich seu Begna illustri familia Jadertina ortus, Episcopus Modrussiensis.

Idem episcopus, Sovichii verba recito, librum de vita Romanorum Pontificum et Caesarum an. 1531 aliosque libros edidit, ut ipse in Praefatione testatur. Ejus editiones non exhibent purum Slavonismum. Exemplar Missalis mancum e Bibliotheca L. B. de Zois Vindobonam missum nuper inspexi. Breviarii a Nicolao Brozich, plebani de Omiscel (Castel-Muschio) in insula Veglia, Venetiis apud filios Joh. Franc. Turresani 1561 in 8. editi duo exemplaria in Bibliotheca Caes. spectare licet. — Libri ab Antonio Dalmata et Stephano Consule translati et typis glagoliticis Tubingae et Urachii 1562 — 1564. editi, cum lingua vulgari scripti sint, eos hic recensere nolim. Eos, post Schnurrerum et me, plerosque ad exemplaria Bibliothecae Caesareae, plene descripsit D. Barth. Kopitar in Appendice Grammaticae suae Slavicae (dialecti Carniolanae).

Ad Cyrillicos libros, quorum longe major est numerus, transeamus. Seculo XV. editos non nisi quinque aut sex nominare licet. Tres Cracoviae in Polonia an. 1491.

Octoechi (осмогласник) ibidem in fol. impressi notitiam dedit G. Sam. Bandtke in dissertatione de primis Cracoviae in arte typographica incunabulis Psal-

Psalterii meminerunt Joh. Bacmeister et alii, et ex his Sopikovius. Breviarium seu Horologium (часословецъ) in 4. in Bibliotheca episcopali Munkačinensi exstans nominavit Fort. Durichius in Bibliotheca Slavica p. 126, ejusque ampliorem descriptionem promisit. Postremo folio sub Insigni urbis Cracoviensis clausula legitur iisdem verbis concepta, uti in Octoecho apud Bandtke: докончана бысть сиꙗ книга оу великомъ градѣ оу краковѣ. при державѣ великаго королꙗ казимира. и докончана бысть мищанинwмъ краковскымъ швангполтом фѣол, изъ нѣмецъ нѣмецкого роду, франкъ. и скончашасꙗ по божїемъ нароженїемъ. ді сътъ. девꙗтьдесꙗтъ и а лѣто.

Tetraevangelium (четверо благовѣстїе) in fol. sine nota anni edidit Johannes Biegner de Brassovia (i. e. Corona urbe Transilvaniae). In fine editor se ipsum nominavit hisce: азъ жѹпанъ ханьшь бѣгнерь ѿ брашев. Serbum fuisse editorem ex Orthographia colligi posse autumavit Sopikovius. At cum in speciminibus ab eo adductis ѧ legatur in vocibus сѧ, бышѧ, обьѧтьи, мѧ, врѣмѧ, potius e Codice Moldavico hanc editionem factam fuisse censeo.

Anno 1493 editi Breviarii Slavici in 8. meminit Chr. Th. de Murr in Memorab. Biblioth. Norimberg. P. I. p.222. Impressit Magister Andreas de Thoresanis de Asula die 13. Martii. 1493. (Venetiis). Videtur esse часословецъ.

Anno

Anno 1493 — 1494 Octoechus jubente Georgio Cernoevich (црьноевић) principe, et Babyla episcopo, editionem curante Monacho Macario de Monte nigro, impressus est, cujus exemplar Budae vidit Georgius Ribay. Aliud servari Miragnae in ecclesia Serborum refert Caramanus, apud quem librarii forte errore 1474 pro 1494 legitur.

His adnumerandum est Euchologium (молитвник) rudioribus typis impressum in 4. mancum apud me. Post duernionem 31, cujus signatura in primis quatuor foliis est Zı, Zıı, Zııı, Zıııı, et in octavi folii pagina versa ҃л҃а, continuantur signaturae latinis literis Ii, Kk, Ll, Mm; signaturae Mm, non nisi quinque folia adsunt, reliqua desiderantur. Secundam editionem curavit Vincentius Божidari Vukovikь filius iisdem typis, quibus Psalterium 1561 Venetiis impressum est. In hac editione singulae paginae respondent paginis primae; sign. Oııı apparet superne Nomen бож i. e. божидар. Hic uti et alibi inscriptio чин бывлемꙑи legitur pro послѣдование et надь коутикю, pro надь коливом primae editionis: Alia fere immutata mansere. Exemplar Bibl. Caesar. duernione ле finitur, videturque folium cum notatione anni et loci deesse. Textum evangeliorum et epistolarum in hoc Euchologio pro usu Serbicarum ecclesiarum edito parum differre ab Ostrogiensi observavi. At lectiones ex Prophetis minus conveniunt.

In

In acoluthia festi Epiphaniae, Isaiae Cap. 35. integrum legitur, cujus v. 7. sic sonat: и боудеть безьводное вь бл҃го. и вь жеждоущїи земли, източникь водѣ боудеть. тоу боудеть вьселенїе птицамь и вьдворенїе срииномь и трьстїе и блата. Pro vitioso бл҃го certe блато edendum fuit, et post земли comma delendum. Ostrog. legit: и безводнаа бѫдетъ въблата (corr. ѥзера), и на жаждѫщеи земли источникъ водныи бѫдетъ. тѫ бѫдетъ веселенїе (corr. веселїе) птицамъ и стаа вельбѫдомъ и лѫзи. (corr. post птицам: и селитва трости и лѫзи). Cameli in Ostr. orti sunt ex καλάμȣ, pro quo male legerit interpres καμήλȣ.

Anno 1519 Venetiis sumtibus suis paravit typos longe elegantiores vojvoda Božidar Vukovikь de Gjurikь submontanus (подгоричанин) ab urbe подгорица sic dictus. His imprimi fecit слѫжебник seu librum Liturgias Basilii et Chrysostomi continentem in 4. Finita est editio 1519, 7. Julii, quam curavit hieromonachus Pachomius de Nigro Monte de loco Rѣka dicto. Pro ѧ ubique ꙗ, pro initiali е semper є locum habet. Hujus et secundae editionis, an. 1554 sumptibus Vincentii filii ibidem factae, in qua paginae et lineae respondent primae, exemplar vidi apud D. Kopitar, secundae alterum olim Olomucii. Etiam in secunda, mortuo jam Božidaro, fol. 3 apparet syllaba бо et supra ж.

Anno 1537. 27. Julii completus est liber Octoechus (ѡхтоих) Venetiis in fol., jussu Božidari, cujus in-

insigne (бѣлѣг) a Carolo V. ei concessum exhibetur. Liber alias осмогласник dictus hic петогласник appellatur, certe propterea, quod a quinto tono incipiat. Post octavum tonum tamen стихиры e primis quatuor tonis leguntur. Operam huic editioni impenderunt sacerdos Theodosius et Gennadius Paraecclesiarchus Monasterii Miljешева, natu de Prijepolje. Typi differunt ab iis, quibus Liturgiae 1519 impressae sunt. Exemplar habet Dn. Kopitar.

Anno 1538. 19. Januarii iisdem typis (quos ad patriam perferre volebat Boжidar), cum figuris ligno incisis in fol. Venetiis (оу бнецїех) prodiit liber Minej, qui hic et сьборник appellatur. Editionem curavit hierodiaconus Moyses e monasterio Deчan in Macedonia prope Magnos Montes, oriundus de Budiml prope monasterium Шudikov. Exemplar habet Dn. Kopitar.

Post obitum Boжidari, cujus corpus ad patriam 1540 devectum et sepulturae traditum fuit, filius ejus Vincentius eodem zelo animatus continuat laudabilia patris coepta Venetiis.

Anno 1547 in 8. edidit libellum precatorium pulcherrimis parergis ornatum, cujus exemplar et Sopikovius vidit et, sub titulo молитвослов in bibliographia russica, impressum in Serbia asseruit. Exemplar Bibl. Caes. integerrimum fol. ult. signat PP seu ⷩи docet, libellum sacrarum precum (свети писание) 1. Junii 1547 finitum esse Venetiis per Vincentium Boжidari

Vu-

Vukovikь filium, cujus insigne et in ultima pagina conspicitur. Secundam editionem, paucis quibusdam initio solum mutatis, et demtis parergis curavit idem anno 1560. In Oratione dominica (Signat. Cu) legitur насоущьвны̑, at in Psalterio, quod sequitur, насоущны̑. Exemplar in Bibl. Caesarea.

Anno 1561 edidit Psalterium in 4. cum adnexis Tropariis, Menologio (мѣсецословїє), initio magni Jejunii, Horologio secundum ritum S. Sabae Hierosolymitani. Fol. tertio insigne Vincentii conspicitur. In epistola fol. 4., vulgari dialecto concepta, quam Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Sacerdotibus, Monachis et reliquis Religiosis, similiter et piis rectoribus et regibus Macedoniae, Serbiae (шербїє), Bosnae et Sirmii, et reliquis principibus christianis magnis et parvis, et hujus linguae literatis inscripsit, se ipsum nominat виценцо де господинь вожидара вꙋковикь wтстарца. In hujus fine petit, ut ei e Serbia mittantur libri antiqui manuscripti, quos ille imprimere velit. Num per verba старе книге писане ѿ срьбске земле chronica Serbiae intelligat, nolim definire. Suspicor autem Psalterium hoc esse editionem repetitam antiquioris, sicuti Euchologium Vincentii curis impressum, de quo supra. Anno 1638 Psalterium a Vincentio editum cum adnexis omnibus iterum in 4. Venetiis excudit Bartholomaeus (варто) Ginammi typis antiquis, quos Marcus Ginammi Venetiis reperisse

risse dicitur. Sunt autem typi hi (кипари) iidem, qui primi Euchologii. Utriusque psalterii exemplar est in Bibl. Caes. Reimpressi, apud me unum, apud Dn. Kopitar alterum foll. 274, in Bibliotheca S. Marci Venetiis quartum, folio uno, in quo Alphabetum, auctius, a Paulo Solarich descriptum in Pominak p. 26 — 30. Operam suam huic editioni impendit Hieronymus (ιеролим) Zagurovikь Patricius (властелин) de Cataro.

Habeo prae oculis Psalterii folium ad Dn. Kopitar spectans, cujus typi rudiores sunt, quam Vincentiani, Signaturae д҃їш paginam primam 25 lineae occupant. Linea 10 incipit Canticum Isaiae cap. 26, 9—21. Textum et Orthographiam non differre a textu aliarum editionum Serbicarum collatio docet. Legit enim v. 9. ѿ нощи оутрьнюеть доух мои ктебѣ бж҃е, занѥ свѣть повѣленїа твоꙗ поземли. правдѣ наоучитесе живоущеи наземли. 10. прѣста бо нечьстивы etc. Vincent. melius повелѣниꙗ. Ostrog. et correcta на земли. Vincent. male наоучитсе in 3. sing. pro 2. plurali. Ostrog. помолче, at corr. преста πέπαυται. Vellem nunc definiri, utrum folium hoc sit e Psalterio Serbico anni 1545, cujus meminit Sopikov p. XCIII, an ex alia hucusque ignota editione.

Anno 1561 Venetiis in fol. typis Vincentii Vukovikь prodiit Triodion, apud Sopikov трипѣснец, male 1562. Exemplar in Bibl. Caesarea. Primo folio comparent ҂а҃фѯ ципана оу мнетке, posito ч pro ѯ seu

60,

бо, et щпана pro штампана. In fine vero афѯа ге-ноуварѧ ѕ, i. e. 1561 Januarii 6. Operam editioni corrigendae impendit Stephanus ab urbe Skodra (ѿ града скадра) qui spem fecit, partis secundae propediem edendae. Post triodion quadragesimale secutura fuit illa pars, quam трїωдь цвѣтнаа seu пентикостарь appellant. Utrumque, et Triodion et Pentecostarion Mosquae 1759. fol. cum multis aliis libris ecclesiasticis, Menaeis, Prologis, Menologio, Liturgiariis, Hirmologio, Octoecho, Paterico, Rituali, Vitis SS., Commentariis et Homiliis Patrum, Bibliis Ostrogiensibus 1581, Evangeliis Leopoli 1736 fol. Concordantiis in Psalmos, Evangelia et Acta, et Epistolas, anno 1787 Leopoli huc transmissis, servat Bibliotheca Caesarea.

Anno 1571. 12. libellus Calendarium, Officia B. Mariae, S. Crucis, S. Spiritus, Mortuorum, septem Psalmos poenitentiales, Litanias omnium SS. et alias preces continens, Venetiis impressus fuit literis Serbicis seu Bosnicis, quales Postellus 1538 in linguarum XII. characteribus differentium Alphabeto primus exhibuit, nosque Tabula IV. linea septima ex aliis opusculis editis sistimus. Post а figura prima est в, sequentes tres sunt ѕ; post н sequuntur duo д, deinde ж, Serbicum тьерв, postea ц, (cum quo et figura octava lineae sextae conferenda est), ultimo loco duo ч. Libellus hic longe rarissimus Bibliothecae Caesareae post Calendarium SS. in ecclesia Latina cultorum in

fo-

folio singulari figuras Alphabeti repraesentat, post has Ave Maria (здрава мариꙗ милости пѹна) et Pater noster: ѡче нашь. кои ѥси на небѥсиех. — и ѹклони нась ѡдь зла. Ꙗмень. At mox fol. 3 alia formula quam ob vocem лѹкаваго, πονήρυ, Graeco-Slavicam dixerim, recitatur, in qua illud prorsus singulare, quod pro насѹщныи hic наситинась legatur: хлебь нашь насити нась дажь намь данась. In fine libelli bibliopolarum nomina, locus et annus impressionis notantur: щанпанр ѹ бьнещиех. иаковь. дѥ барομь. и аброжо. корсо. кѹмь пано. алаcена. дѥла. скала. ѹ ч. ҂. ѻ а. Insigni scalae etiam titulus ornatus est, sub quo M. D. LXXI. Alios libros asceticos Venetiis ejusmodi literis impressos a Paulo Solarich aliisque recensitos studio praetermitto, cum solum initia typographiarum nobis hic exponenda sint.

In Ugrovlachia loco incognito anno 1512 in 4, prodiere quatuor Evangelia, quorum exemplar ante annos 30 Mosquae in Typographeo synodali inspexi. Clausulam finalem integram Sopikov pag. L. descripsit. Editionem curavit jussu Johannis Basaraba magni Voevodae hieromonachus Macarius.

Anno 1517 — 1519 in 4. Pragae in urbe majore veteri Franciscus Skorina de Poloцk, Medicinae Doctor, varias partes Veteris Testamenti a se in Russicam linguam translatas edidit. Harum indicem habes apud Sopikovium. Nominabo hic eas, quae in indice lau-

laudato desiderantur, seu de quibus nondum constat, utrum impressae aut ab auctore translatae fuerint. Sunt autem hae: Libri Paralipomenon, Esdrae, Prophetarum (exceptis Threnis et Daniele, quorum exemplaria cognita sunt), et Macchabaeorum. Psalterium Slavicum, quibusdam vocibus hinc inde mutatis, post aliquot annos in 8. cum aliis libellis, qui Canones et Acathistos continent, ejus curis editum est, et quidem, ut videtur, Vilnae. Ibidem enim, in domo Jacobi Babiча senioris Magistri civium urbis Vilnae, an. 1525 Apostolum in 8. excudit. Ex eo specimina leguntur in Sopikovii Bibliographia p. 10—17.

Antequam in Russia vel unus liber ederetur, Evangelia pro usu Ecclesiarum Serbicarum jam bis edita fuere per hieromonachum Mardarium e monasterio Мрькшина цркка prope Nigrum Montem. Prima vice an. 7060 (i. e. 1552) 4. Augusti, Belgradi (оу бѣлградѹ) in fol. Pro hac editione, cujus exemplar Consil. Reg. Sabbas Tököly servat Aradini, alterum in monasterio annunciationis sub monte Kablar in sinistra ripa Moravae in Serbia vidit Vukius, typos formavit Radiша Dmitrovikь, et post eum sumtus suppeditavit Trojanus (трьпан) Gundulikь ex urbe Ragusa. Altera vice in fol. an. 7070 (i. e. 1562) 24. Junii, ad aedem Ascensionis in мркшина цркка ad pedem Nigri Montis. Pro hac editione, cujus exemplar est in Bibl. Caesarea, Mardarius ipse, patria de fluvio

vio Drina, typos magno labore e ferro et cupro se confecisse (ροукодѣлисаχ) testatur. Textum secundae non differre a prima ex collatione з҃а в҃ (quae Matthaei 1, 18. incipit et Cap. 2, 12. desinit) concludere licet. Lectiones ejus in Grammatica laudavi saepius. Luc. 7, 10. legit cum Cód. Kop. бьдомь quod Ostr. et corr. male omittunt. Ibidem initio v. 41. iterum cum Cod. Kop. conspirat, non addendo и ρече aut ӻ҃ же ρече, quorum primum Ostrog. legit, alterum correcta. Differt tamen etiam ab hoc codice. Hic enim Luc. 11, 25. legit оупρажнен, пометен и оукρашен, σχολάζοντα, σεσαρωμένον, και κεκοσμημένον, Mard. sine пометен. Editi habent quidem пометен, sed omisso оупρажнен. Luc. 6, 20, Mard. cum Ostrog. post нищїи non habet дх҃ом, τῷ πνεύματι, quod Ms. Kop. cum aliis editis addit.

Versionum Antonii Dalmatae et Stephani Consulis, Augustanae Confessioni addictorum, literis cyrillicis et glagoliticis ab an. 1561 — 1564 Tubingae (aut Urachii) impressarum, licet illyrica (croaticam illi appellabant) lingua vulgari factae sint, hic iterum meminisse oportet. Quae de iis in Appendice Vol. I. Sopikovius congessit, non carent erroribus. Novum Testamentum, quod N. 1714 nominavit, non est Croaticum, nec literis cyrillicis 1554 impressum, sed Primi Truberi Versio Carniolica Matthaei, et editio N. 1715 adducta est Novi Test. prima pars 1557 lit. latinis edita. Recte quidem N. 1717 dicitur, N. Test. Tubingae 1563

in

in 4. literis cyrillicis prodiisse, at male N. 1718, 1719, 1720, novas ejusdem editiones an. 1565, 1577, 1581 factas fuisse. N. 1721 recte habet Croaticum N. Test. Tubingae in 4. glagol. Falsum vero illud, quod addit: sine notatione anni. Nam prima Pars praefert annum 1562, secunda 1563. Annos hos ipse jam N. 705 recte consignaverat, sed ficto et monstroso loci nomine: тѫпогрѹфїѧ въ брандєнбѹргїи. Falli eos, qui post mortem Johannis Ungnadii, cujus sumtibus typographia Tubingensis erecta fuit, typos glagoliticos Tubinga in Austriam, et inde Romam translatos suspicati sunt, alibi ostendimus. Vide Glagolitica mea.

Non ausim praeterire, typis cyrillicis Nesvizii in Lituania 1562, 4. Catechesim russica lingua (dialecto alborussica) fuisse editam, quam triumviri novae doctrinae propagatores Matth. Kaweczinski, Simon Budny, et Laurentius Kriszkowski Principibus Radziviliis dedicarunt. Exemplar seculo XVI a Jesuita Vilna allatum servatur in Bibl. regia Pragae.

In Russia coepta quidem 1553 consilia instruendae typographiae, sed primus omnium librorum Mosquae impressorum Apostolus prodiit demum anno 1564 in fol. Exemplar tractavi manibus in typographeo synodali. Ridiculum est, quod titulo libri Sopikov Nr. 73 apposuerit verba: перевод etc. i. e. Apostolum e graeca versione LXXII. interpretum translatum fuisse. Operarum Magistri erant Johannes Fedorow (Федоров) Dia-

co-

conus, et Petrus Timofejew (тимоѳеев) Mstislaveц. Uterque eorum, cum male audirent, nec optime haberentur, patriam deseruit. Prior Leopoli impressit Apostolum 1573 in fol. Ejus nomen sub Insigni urbis Leopolis folio ultimo subscriptum legitur: иванъ ѳедоровичь дроукарь московскїй. De fatis ejus vide plura apud Sopikovium p. LX. seqq. Alter subscriptus legitur in editione Evangeliorum, quae Vilnae 1575 in fol. impressit. Exemplar exstat in Bibliotheca Comitum de Nostitz Pragae; quo et Durichius et ego saepe usi sumus. Tredecim annis ab editione Apostoli elapsis, impressum fuit Mosquae Psalterium 1577 in 4. Post plurium annorum decursum prodiere A. 1590-1592 duo Triodia (постнаѧ и цвѣтнаѧ) in fol. Editionem curavit Typographus Andronicus Timothei filius (тимоѳеев), невѣжа dictus. Anno 1594 Octoechus in fol. A. 1597 iterum Apostolus in fol. A. 1600 Menaeum commune (минеа общаѧ). A. 1602 Liturgiarium (слоужебник) in 4. A. 1606 Tetraevangelion elegantissimis typis, cujus exemplar servat Bibliotheca Caesarea. Typographo nomen fuit онисїм михаилов радошевскый e Volynia oriundus (волынец). In subscriptione mendum est in annis Christi а҃ х҃ дї i. e. 1614. Nam annis Mundi з҃ р҃ дı. i. e. 7114, et primo anno regiminis magni Ducis Basilii Ivanoviч respondet A. Chr. 1606, non 1614. Hanc editionem Evangeliorum dialecti veteris ecclesiasticae

 prae-

praecesserunt sex aliae, prima sine anno, secunda 1512 in Ugrovlachia, tertia Belgradensis 1552, quarta 1562, quinta Vilnensis 1575, sexta Vilnensis 1600 sumtibus et typis Lucae Mamonič, ut adeo Mosquensis an. 1606 ordine septima sit. Reliquos post annum 1606 Mosquae impressos libros slavicos vide sis in Sopikovii Bibliographia Russica.

Idem ille Johannes Theodori filius, Mosqua oriundus, qui Mosquae 1564, et Leopoli 1573 Apostolum impresserat, Ostrogium, Volyniae urbem, aut sponte aut a Constantino Duce Ostrogiensi vocatus venit, ubi jussu religiosi Ducis Novum Testamentum cum Psalterio A. 1580 in 8., mox etiam integra Biblia in fol. excudit. Bibliorum titulus annum 1581 exhibet, at clausula fol. ultimo docet, ea jam an. 1580, 12. Julii fuisse absoluta per Ivanum Theodori filium Moscovitam (иваном ѳеодоровым сн҃ом москвитином). Huic infra subjunctum conspicitur signum typographi, in quo I et Ѳ nomen illius indicant. In Spenceri Catalogo et titulum et typographi signum ligno incisa spectabis. Habent autem quaedam exemplaria aliud folium ultimum (in exemplari integerrimo, quod est apud RR. PP. Benedictinos Scotos adest utrumque), in quo oratiuncula eucharistica graeca et Slavonica typographi signo praemittitur, et post signum typographi in clausula annus 1581, et dies 12. Augusti nominantur. Verbis напечаташа мною многогрѣшным Іоанном ѳеодоровым сы-

сыном змосквы respondent in formula graeca haec: *τετύπωνται ὑπ' ἐμοῦ ἁμαρταλώτατȣ Ἰωάννου, τȣ̃ Θεοδώρȣ υἱοῦ ἐκ τῆς μεγάλης ρωσίας.*

Titulum libri rubrum: библїа сирѣчь книгы ветхаго и новаго завѣта по ꙗзыкȣ словенскȣ latine sic reddideris: Biblia i. e. libri veteris et novi Testamenti lingua slovenica. Post orationem eucharisticam Ducis pientissimi graecis et slavonicis verbis conceptam, consilium operis ipse Dux exponit. Gratulatur sibi, se a Magno Duce Russiae Johanne Basilievič assiduis precibus per Michaelem Garaburdam scribam magni Ducatus Lituaniae exemplar Bibliorum integrum obtinuisse, cum antea frustra ejusmodi exemplaria, quae omnes Vet. Test. libros complecterentur, in Serbicis et Bulgaricis monasteriis quaeri curasset. Credidit ille in transmisso exemplari (aut illius apographo) veterem versionem Slavicam, quae e Septuaginta Interpretum graeco textu ante annos 500, et quod excurrit, tempore Vladimiri primi Ducis christiani facta sit, contentam fuisse. (Confer Gramm. p. 701). Excipiendi certe erant libri Tobiae, Judith et tertius Esdrae, quos non e Graeco, sed e Vulgata translatos facta collatione mox advertere potuissent ii, qui editionem curarunt. Libri tertii Macchabaeorum versio, cum in exemplari transmisso reperta non fuisset, recens editioni accessit. Ad finem enim libri tertii haec nota legitur: сїа третїа книги маккавеискїа въпрочїих библїах не обрѣтаю-

 ют-

ютсѧ ниже всамои тои словенскои, и ни влатинскихъ ани влатскихъ точїю вгреческои и вческои, нѻ и мы ихъ неоставихомъ i. e. hic liber tertius Macchabaeorum in reliquis Bibliis non invenitur, neque in ipsis illis S l o v e n i c i s, nec in latinis, nec in Polonicis, tantummodo in Graecis et Bohemicis; verum et nos eum non omisimus. Male Kohlius et qui eum secuti sunt, voce латских (alias лацких) L e t i c a biblia, quae nondum exstabant, hic indicari putarunt.

Tempore Vladimiri ad Russos delatam Versionem Slavicam Evangeliorum, Apostoli, Psalmorum et librorum liturgicorum non dubito, at libros Veteris Testamenti omnes aut aliquos praeter Psalterium translatos exstitisse vix credi potest. Seculo XII. Proverbiorum versionem jam Nestori, qui librum frequentius citat, ad manus fuisse, et ex usu ecclesiae paroemias legendi, colligi possit. Sapientiae liber, Ecclesiasticus, Prophetae et Job sec. XIII. et XIV. in Serbia, Pentateuchus aliique sec. XV. in Russia aut Polonia translati videntur. In unum vero corpus circa finem sec. XV. (non tamen ante editionem Bohemicorum Bibliorum Pragensem 1488 aut Kutebergensem 1489) collectos et secundum exemplar Bohemicorum Bibliorum dispositos fuisse existimo. Hac occasione plerique Vet. Test. libri, antea e Graeco translati, secundum Vulgatam recogniti fuere. Cujus rei indicia cum ubique obvia sint, miror id non advertisse editores Ostrogienses. De conferendo textu Sla-

vo-

vonico et ex graecis fontibus emendando ne cogitatum quidem fuerit, cum illi exemplari transmisso nimium confidentes nihil immutandum censerent. Non miraberis itaque tot manifestos librariorum errores in Ostrogiensi editione inveniri. Sunt et alia ejus vitia, textus nimirum multis in locis corruptissimus, interpunctiones confusae saepius, praeter Polonismos et Russismos in libris, qui a Russis serius translati sunt. In editione Mosquensi 1663, in qua textus Ostrogiensis recusus fuit, non nisi pauci, iique leviores errores sublati sunt. Longe plures et graviores mansere incorrecti, qui tamen vel obiter inspecto textu graeco facile emendari potuissent.

Quis enim non advertat, Jobi 41, 19 pro лȣк метен legendum fuisse лȣк мѣдан, cum Graecus τόξον χάλκεον habeat? Restitui etiam facile potuissent Job. 9, 9. post твoрaи влacoжeльцa и прoходню, ὁ ποιῶν πλειάδα καὶ ἕσπερον, vocabula male divisa et pessime in Ostrog. expressa: нарек тȣ, раи юж нaлoжa. A primo interprete certe scriptum fuit и арктȣра и южьна лoжа, convenienter graeco textui: καὶ Ἀρκτοῦρον, καὶ ταμεῖα νότου. Editores autem Mosquenses non restituto textu veteri, maluerunt in margine notare: грече пліадȣ и еспера и арктȣра и сокровища южная. In Orthographia emendanda, flexionibus vocum immutandis faciliores fuere editores Mosquenses, licet eis injunctum fuerit, ut textum Ostro-

gi-

giensem immutatum (неизмѣнно) exprimerent. **In** Psalmis, (quibus et Athanasii epistola ad Marcellinum de interpretatione Psalmorum praefixa est, quae in Ostrogiensi abest), vocabula alia in Mosquensi legi, p. 187 monui. In his enim excudendis non Ostrogiense; sed aliud exemplar secuti sunt. Addam de exemplaribus Ostrogiensis editionis observationem Dn. Kopitarii, nimirum folium со҃ѕ (276) fuisse reimpressum, cum Jobi Cap. **XLI.** linea ultima exemplar Bibliothecae Caesareae legat сⷬдца sine sequenti мо, quod in exemplari RR. PP. Scotorum lineam claudit. Praefatio de utilitate lectionis S. Scripturae, et disticha slavonica, quibus editio haec et laudes Ducis Constantini celebrantur, auctorem habent Gerasimum Daniloviч. Gravissime halucinatus est J a c o b u s S u ш a, qui in libro »S a u l u s et P a u l u s Ruthenae unionis — sive M e l e t i u s S m o t r i s c i u s Archiepiscopus Hierapolitanus« inscripto et Romae 1666 edito, hunc Gerasimum, Daniloviч (Smotriski), patrem Meletii, olim Vice-capitaneum castri Camenecensis, deinde rectorem academiae Ostrogiensis, auctorem versionis Slavonicae Ostrogii editae asseruit. Cum enim eum Graecarum Latinarumque literarnm, nec non Slavonicae linguae gnarum fuisse dixisset, addit: »cujus rei argumento sunt perutiles toti Russiae ejus lucubrationes, Biblia scilicet e Graeco et Latino sermone in Slavonicum versa et Ostrogiae ducis memorandi impensis

edi-

edita; quorum etiam exemplar Eminentissimus Cardinalis Franciscus Barberinus suae recens adscribi locupletissimae curavit Bibliothecae. Si Jac. Suma Praefationem Gerasimi inspexisset, potuisset laudare ejus modestiam, qua tenuitatem ingenii sui excusat. Ait enim sibi, qui scholas nunquam vidisset, (нбо оучилища николиже видѣхъ), injunctum fuisse ab ipso Duce, ut hanc Praefationem scriberet. Equidem vix ei tantam linguae graecae peritiam tribuendam censeo, ut vel libri tertii Macchabaeorum versio ab eo profecta credi possit. Inter libros supra memoratos, qui Leopoli ad Bibliothecam Caesaream missi sunt, est rarissimum opusculum foll. 10, ab eodem Gerasimo Smotrickio Ostrogii A. 1587 in 4. editum: Календаръ римски новы. Sub finem: написано ꙋ Академии Острозьской etc. йікцирτомс чиволинад мисарєГ. Additur: qui arabica legerit, eum facile haec intelligere posse. Alios Ostrogii impressos libros enumerat Sopikovius. Librum Basilii de Jejunio, quem ille N. 193 recenset, 1594 in fol. 14. Martii ex Ostrogiensi typographia (з дроукарнѣ острозское) servant Bibliothecae Caesarea et Ossoliniana.

Emendatior quoad libros Vet. Test. editio prodiit tandem 1751 fol. Petropoli (Mosquae), in cujus Praefatione correctionis negotium latius exponitur. Textum hujus editionis repetunt aliae omnes, quarum pleniorem indicem dedit Sopikovius. N. 113 habet Mosquensem 1756, et N. 114 Petropolitanam ejusdem anni in

fol.;

fol., quae fortasse non nisi nomine loci differunt. N. 116 Petropolitanam 1759, fol. Rectene? cum postea N. 117 Kieviensis 1758 sequatur. Post hanc N. 118 Mosquensem 1759 in 8. Voll. 4. (apud me Voll. 3). Sequuntur Mosqu. 1762, et alia 1763 in fol. (Apud me in Slovanka 1766), Kieviensis 1779 in fol. Mosqu. 1778 in 8. Voll. 5; Mosquensis (octava) 1784. fol. Kiev. 1788 in 8. Voll. 5. (Mosqu. 1790, in fol. deest apud Sop.) Mosqu. (decima) 1797 fol. Рочаев. Part. 5, 1798 in fol. Mosqu. (undecima) 1802 fol. (Budensis Voll. 5. 1804. in 8., secundum Kiev. 1788 impressa, deest apud Sopikov). Mosqu. Voll. 4. 1806 in 8. maj. Mosqu. (duodecima) 1810 fol. Addamus primam stereotypis 1816 in 8. a Societate biblica editam, quae 1820 jam undecima vice recusa fuit.

§. 6. Superest, ut Grammaticas Slavonicas dialecti literalis saltem nominemus. Earum aliquas recensuit Leon. Frisch. Pleniorem earum indicem dedit Franc. Alterus, quem inscripsit *Literatur der Slavischen Grammatiken*, et Miscellaneis philologico-criticis (Vindob. 1799) N. VIII. inseruit, sed etiam in eo quaedam supplenda sunt. Alium in Sopikovii Bibliographia Russica invenies, qui et aliarum dialectorum, uti Carniolicae, Illyricae hodiernae, Slavo-Bohemicae, Grammaticas sub generali nomine Slavonicarum complectitur, quin hae satis distinguantur a Grammaticis veteris slavonicae linguae. Nostrum igitur erit, eas so-

solum accuratius, supplendo simul alibi omissas, consignare, quae proprie sensu strictiori Slavicae dici possunt. In harum censum venire non potest Grammatica graeca slavonice translata a studiosis scholae graeci ritus, atque Leopoli 1591 in 8. »in usum inclytae nationis Russicae« edita titulo: ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ. грамматика доброглаголиваго еллинословенскаго ꙗзыка. (Apud Alterum N. VI.) Recte Fort. Durich in adversariis suis adnotavit: in rem Grammaticam Slavorum omnia ferme vocabula technica ex etymologia graeca transisse nemo negaturus est, quicunque hanc Grammaticam legerit. *συλλαβὴ* enim in ea vocatur слог, *ὄνομα* има, *ἀντωνυμία* мѣстонима, *ῥῆμα* глагол, *μετοχὴ* причастїе, *πρόθεσις* предлог, *ἐπίρρημα* наречїе (apud Maximovium надглаголїе), *σύνδεσμος* съоуз. Articulus vero, *ἄρθρον*, est различїе.

Primus omnium Grammaticam linguae slavicae ecclesiasticae composuit Laurentius Zizania, Vilnae 1596 in 8. in typographia Fraternitatis impressam, quam inscripsit: грамматїка словенска (male apud Sopikovium славенска) съвершенаго искѹства осми частей слова и иных нѹждных. новѡ съставленна д. ѕ. Fusius eam, ob raritatem, describit episcopus Eugenius in lexico historico Scriptorum status ecclesiastici, notatque, in ea casum Narrativum seu Praepositionalem in declinationum paradigmatibus desiderari, totamque 59 foliis absolvi. Ejusdem Zizaniae alphabe-

ta-

rius libellus словенскаа азбука dictus, Vilnae 1596 editus, continet 34 foliis Lexicon seu collectionem vocum slovenicarum russica vulgari dialecto expositarum.

Libelli in 12. nomine Grammaticae ab Altero N. I. e Bibliotheca Bodlejana adducti, titulus Slavicus est: граммаліка. албо сложеніе писмена, хотащимъся оучити Ѳловеньскаго ꙗзыка. младолѣтным отрочатом. в вилнѣ. року. а҃. х҃. н҃ї. Apparet autem vel e titulo, eum pueris discentibus destinatum atque adeo nihil aliud esse, quam unum ex innumeris alphabetariis букварь dictis, quorum complures Sopikovius consignavit.

Plenius linguae Slavonicae regulas exposuit Meletius Smotriski, (monachus coenobii Vilnensis descensionis S. Spiritus, cujus vitam latius Jac. Suша, concinnius nuper Eugenius enarravit), edito Anno 1619 (1618) in 8. Jevii (prope Vilnam) libro, cui titulum fecit: грамматїки славенскиа правилное Ѳунтагма, потщанїем многогрѣшнагѡ мнїха мелетїа смотрискагѡ etc. в евю. foll. 252. In Praefatione vernacula summopere commendat studium linguae literalis Slavonicae, cum sit ecclesiae graeco-russicae naturalis et connata (природный). Ejus praecepta ab omnibus semper aestimata fuere. Non poterant autem ex hac Grammatica, utpote quae ipsa lingua slavonica conscripta esset, praeter Russos et Serbos proficere alii. In Dalmatarum praeprimis usum et com-

commodum eam latine convertit Matthaeus Sovich Cathedralis ecclesiae Auxerensis Archidiaconus, cui olim in collegio Urbani cathedra linguae Slavonicae a Benedicto XIV. decreta fuit. Adjecit ille Alphabetum Glagoliticum et praemisit longiorem praefationem, in qua codices cyrillicos et glagoliticos sibi notos et quosdam impressos literali ac etiam vulgari sermone scriptos libros enumerat. Exemplar operis, nobis benevole concessi, exstat Lublanae in Bibliotheca Baronis Zois, qui illud nescio utrum ex Autographo an ex Apographo describi fecit. Versioni latinae e regione respondet textus ipsius Smotriskii, slavonice, charactere cyrilliano.

Non diffitetur Sovichius, Grammaticam hanc »accuratioribus Bibliorum animadversionibus adhibitis« perfectiorem reddi posse ab aliis, promittitque in fine praefationis, se ad perficiendum Dictionarium quo fieri potest uberius progressurum. Obiit Sovichius 1774, post cujus mortem de edenda hac versione Grammaticae nemo erat sollicitus.

Repetitis autem vicibus Grammatica Meletii Slavonice scripta edita fuit; pro usu Russorum Mosquae 1721 et pro usu Serborum Rimnicii in Valachia 1755, paucis in ea mutatis et additis.

Anno 1638 edita fuit Cremenecii Grammatica (письменница) in 8., apud Alterum N. III. foll. 104.

Auctor Grammaticae Slavonicae in 4. Mosq. coeptae 1648, finitae 1651, Meletio quidem vix non omnia debet.

let. Cum tamen quaedam omiserit, alia addiderit et mutaverit, nolim cum Sopikovio opus hoc singulare editionem Meletii tertiam aut secundam (cum Vilnensis A. 1629 vix exstet) appellare. Appositae in fine sunt tres appendices: 1) Discursus Maximi Graeci de utilitate Grammaticae. 2) Interpretatio slavonica Nominum Sanctorum. 3) Analysis duarum Orationum. Has et seorsim an. 1782 in 8. Mosquae impressas habeo. Male tribui ab aliquibus hanc Grammaticam Maximo Graeco recte monuit Sopikovius. Exemplari hujus Grammaticae, quod servat bibliotheca Upsalensis, passim versionem latinam margini adscripsit Sparfvenfeldius. Haec autem versio vix alia esse videtur, quam ea, ad quam perficiendam Sparfvenfeldius Mosquae an. 1686 hortatus est anonymum, qui Nissae MDCXC in 4. »Exemplar characteris Moscovitico-ruthenici duplicis Biblici et usualis« in quatuor, et Declinationum terminationes in quinque tabellis aeri incisis edidit. Is enim de studio linguae Slavonicae Mosquae continuato et de versione Grammaticae a se confecta loquens ait: »Quod meum studium cum approbasset nobilis Dominus Joannes Spahrenfeld Svecus, juvenis praeclarissimus et suae gentis spes maxima, plurimarum linguarum peritissimus, qui eo ipso tempore agebat Mosquae, eamque linguam didicit Rutheno pariter, porrexit mihi Grammaticam fusam sola lingua ruthenica editam, ut eam pro meo exercitio latinitate do-

donarem. Qua ego perlecta utilius fore judicavi, si eam in compendiosiores terminos et clariorem methodum redigerem. Quod etiam auxiliante bono Deo brevi praestiti. Hortabantur et rogabant deinde omnes exteri, ut etiam pro eorum usu publici juris facerem, quod quidem libenter praestitisem, si alicubi typum Ruthenum cum Latino reperire potuissem. Occurrit nunc, ut saltem Alphabetum et quaedam eo pertinentia sculpi curarem, usibus illorum servitura, qui olim seu in Magna Russia, Circassia, Walachia, seu Servia, Sclavonia, Bulgaria, Bosnia pro re christiana sunt laboraturi, aut inter gentes illas versaturi, cum linguae hujus in plerisque illis regionibus, saltem in officiis ecclesiasticis, et libris sit usus. Has tabellas mihi proprias vendico, quas magno labore confeceram, etsi fundamentum aliquod ex dicta fusa Grammatica desumpserim, sed valde mendosum, confusum et pene usui nulli aptum«. Haec ille.

An et quibus rebus differat editio 1719 in 8. non possum dicere, cum eam cum priore conferre non licuerit.

Compendium ex illa pro usu scholarum confecit scholae Novogradensis discipulus, hypodiaconus Theodorus Maximov, idque Petropoli in monasterio Alexandri Nevensis 1723 in 8. imprimi fecit. Apud Alterum N. V. Constat Grammatica pag. 212. Praefatio 4 et Index alphabeticus 8 foliis.

He-

Hegumenus Eugenius brevi Lexico slavonico 1784 in 8. Petropoli edito praemisit Paradigmata Declinationum et Conjugationum Slavonicarum.

Manuductio ad Grammaticam Slavonicam (Рꙋководство къ славенстѣй грамматїцѣ), quam pro usu scholarum nationis Serbicae e pluribus aliis collegit Abrahamus Mrazoviч scholarum nationalium director, primum Vindobonae 1794, deinde appendice trium foliorum, quae numeri dualis flexiones exhibent, aucta, Budae 1811 in 8. prodiit.

Brevis Grammatica Slavonica (краткаѧ славанскаѧ грамматика) a Petro Vinogradov conscripta XIV. capitibus pagg. 112. absolvitur. Petropoli 1813. 8. Slavonicam tradit lingua vernacula.

Grammatia slavonica Ms. A. 1643 Joannis Vsevicii Bibliothecae Colbertinae N. 3876, e qua Bandurius in Animadvers. in Constantini Porphyr. librum de administr. Imp. Tom. II. tabulam desumsit, a Jo. Ugevicio (Ужевик) Sclavono sacrae theologiae studioso conscripta. Inspexit eam Parisiis D. Kopitar, et ex iis quae notavit, video auctorem fuisse Polonum, aut Russum e Polonia, qui polonica slavicis miscuit.

Aliam a Johanne Sohier linguarum Slavonicae, Russicae et Polonicae interprete, an. 1724 confectam, N. 462 Bibl. regiae, citant Benedictini in novo tractatu artis diplomaticae. Hanc illi quidem Russicam dixere, at Slavonicam esse non dubito.

De

De ea, quam Caramanus in Alphabetó an. 1753 edito promiserat, non constat, utrum vel inchoata fuerit.

Jacobi Bloniцki hieromonachi Grammaticam, (Грамматика новостараго и славнаго ѧзыка) jam ante an. 1761 in monte Atho conscriptam, servari apud SS. Synodum, et Lexicon Slaveno-graecolatinum in Kieviensi laura, Eugenius testatur. Quis non miretur et doleat, horum neutrum in lucem edi! Miror etiam non prodiisse Grammaticam, cui decem annorum operam Venetiis impenderat Justinus Viшnevski, legationis russicae capellanus. Hanc typo paratam ante A. 1799 Vindobonae viderat Alterus, apud quem vide sis illius conspectum.

Hac, quam linguae slavicae cultoribus nunc offero, etiam exteris, qui linguae hujus cognoscendae desiderio tenerentur, consultum esse volui. Methodo autem nova tractandam censui, Declinationum et Conjugationum numerum augendo et aliter disponendo. Pars illa, quae vocum formas exponit, prorsus neglecta fuit ab aliis. Meletii vestigia premens in iis, quae ille recte statuit, in eo multa alia probare non potui, quae auctoritate veterum destituuntur. Optabam equidem opus magis elimatum prodere in publicum. Sed continuis amicorum editionem urgentium hortatibus ante tempus cedendum esse existimavi. Inter quos praeprimis nominandus mihi est e Vindobonensibus con-

conjunctissimus Kopitarius, bibliothecae palatinae custos, qui corrigendis diligenter plagulis, oblatis e lectissima sua bibliotheca ultro , qui mihi hic deerant, libris, exquirendis, inspiciendis et sedule conferendis quum manuscriptis tum impressis codicibus, quaedam etiam opportune monendo, operam meam multum adjuvit. Brevi ille, spero, Lexico Sloveno-graeco-latino, quod parat, feliciter absoluto, justiorem symbolam conferet ad accuratiorem penitioremque sincerae dialecti veteris scientiam.

Vindobonae 1821. 21. Decembris.

Con-

Conspectus Operis.

(*****) Cap.

Grammaticae Slavicae

Pars II.

De vocum Flexione.

Gra-

Grammaticae Slavicae

Pars III.

De vocum constructione.

In-

Introductio
in
Institutiones linguae Slavicae.

Caput I.
De literarum Slavicarum figura, pronunciatione, valore numerico, divisione, affinitate.

§. I.

Soni linguae Slavicae omnes et singuli neque latinis, neque graecis characteribus exprimi possunt. Hinc ingeniosa inventione opus fuit ad constituendum alphabetum omnibus numeris absolutum. Auctor illius Constantinus Philosophus, alias Cyrillus dictus, Methodii Pannoniae et Moraviae Archiepiscopi frater, Slavis primum Bulgariae, deinde Moraviae daturus Evangelium aliosque libros liturgicos, hoc consilio usus est, ut graecos characteres fundamenti loco substerneret, sonorum a graecis alienorum signa ex aliarum nationum, Armenorum videlicet et Coptorum, alphabetis mutuaretur, reliquisque adaptaret, ac, missis nominibus literarum graecis seu phoeniciis, Slavicas appellationes substitueret, pro Alpha enunciando *Az*, pro Bita seu Vita *Vjedi*, interposito

tamen *Buki*, quod Latinorum B respondet. Eadem ratione literae Zjelo, quae Graecorum signo numerico ϛ respondet, praemisit sonum živjete; in reliquis jam non turbato alphabeti ordine usque ad ѿ progressus est, nisi quod literas, Graecis duntaxat proprias, ѯ, ѱ, ѳ, ѵ, ad finem plane rejecerit.

§. II. Figuras et nomina literarum slavice scripta in tabula prima aeri incisa conspicienda exhibuimus; valorem earum nunc exponemus.

Respondet autem

А	а	az,	Graeco	Α	Lat.	a
Б	б	buki,		..		b
В	в	vjedi,		Β		v
Г	г	glagol,		Γ		g
Д	д	dobro,		Δ		d
Е	е, є	est (jest)		Ε		e
Ж	ж	živjete,		..	Gall.	j
Ѕ	ѕ	zjelo,		ϛ		z
З	з, ꙁ	zemlja,		ζ		z
И	и	iže,		Η	Lat.	i
Ї	ї	i,		Ι		i
К	к	kako,		Κ		k
Л	л	ljudi,		Λ		l
М	м	mysljete,		Μ		m
Н	н	naš,		Ν		n
О	о	on,		Ο		o
П	п	pokoj,		Π		p

P

Alphabetum Cyrillicum.

А	а	а́зъ.	Ѹ	ѹ ȣ	ѹ́къ.
Б	б	бȣки.	Ф	ф	фе́ртъ.
В	в	вѣ́ди.	Х	х	хѣ́ръ.
Г	г	глаго́ль.	Ѿ	ѿ	ѿ́тъ.
Д	д	добро̀.	Ц	ц	цы̀.
Є	є	є́сть.	Ч	ч	че́рвь.
Ж	ж	живѣ́те.	Ш	ш	ша̀.
Ѕ	ѕ	ѕѣлѡ̀.	Щ	щ	шча̀.
З	з ꙁ	землѧ̀.	Ъ	ъ	е́ръ.
И	и	и́же.	Ы	ы	еры̀.
І	ї	ї.	Ь	ь	е́рь.
К	к	ка́кѡ.	Ѣ	ѣ	ꙗ́ть.
Л	л	лю́ди.		Ѥ	Ѥ.
М	м	мыслѣ́те	Ю	ю	ю.
Н	н	на́шъ.	Ѡ	ѡ	ѡ̂.
О	ѻ о	ѻ́нъ.	Ѧ	ѧ	ꙗѧ. ꙗѧ.
П	п	поко́й.	Ѯ	ѯ	ксѝ.
Р	р	рцы̀.	Ѱ	ѱ	псѝ.
С	Сс	сло́во.	Ѳ	ѳ	ѳита̀.
Т	т	твє́рдо.	Ѵ	ѵ	и́жица.

Р	р	rci,	Graeco ρ	Lat. r
С	с	slovo,	σ	s
Т	т	tverdo,	Τ	t
ОУ	оу	uk,	ου	u
Ѫ	ѫ		ȣ	
Ȣ	ȣ			
Ф	ф	fert,	Φ	f
Х	х	chjer,	Χ	Germ. ch
Ѿ	ѿ	ot,	ωτ	Lat. ot
Ц	ц	ci,	(τζ)	Ital. z Germ. z
Ч	ч	červ',	. .	Ital. ce
Ш	ш	ša,	. .	Gall. ch Germ. sch
Щ	щ	šča,	. .	Germ. schtsch
Ъ	ъ	jerr,	. .	. .
Ы	ы	jery,	. .	Pol. y
Ь	ь	jer,	. .	Boh. '
Ѣ	ѥ	je,	. .	Lat. je
	ѣ	jat',		
ІОУ	іоу	jus,	. .	ju
Ю	ю			
	ѭ			
Ꙗ	ꙗ	ja	. .	ja
Ѧ	ѧ			
Ѯ	ѯ	ksi,	ξ	x
Ѱ	ѱ	psi,	ψ	ps
Ѳ	ѳ	thita	Θ	th
Ѵ	ѵ	izica	υ	y
V	v			

A 2 §. III.

§. III. Valor harum literarum numericus prorsus idem est, qui apud Graecos:

а҃	в҃	г҃	д҃	є҃	ѕ҃	з҃	и҃	ѳ҃	і҃
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
а҃і	в҃і	г҃і	д҃і	є҃і	ѕ҃і	з҃і	и҃і	ѳ҃і	к҃
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
к҃а	л҃	м҃	н҃	ѯ҃	о҃	п҃	ч҃	р҃	
21	30	40	50	60	70	80	90	100	
с҃	т҃	у҃	ф҃	х҃	ѱ҃	ѿ҃	ц҃		
200	300	400	500	600	700	800	900		
҂а҃	҂в҃	҂г҃							
1000	2000	3000 etc.							

Olim et ѧ valebat 900.

Ut itaque annus a condito mundo ҂зтк҃ѳ sit 7329, a quo si 5508 demas, annum ҂аѿк҃а i. e. 1821 obtinebis.

§. IV. Figurae harum literarum graecas seculi noni referunt, his eo similiores, quo antiquiores codices inspexeris. Serbicos ductus, quales Postellus anno 1538 exhibuit, et Theseus Ambrosius A. 1539 pluribus descripsit, quidam typographi Veneti, imprimentes libellos catholicos Bosnica lingua scriptos seculo XVII. imitati sunt. Paulisper etiam a forma Cyrillicorum characterum antiqua deflectunt ii, qui versionibus illyricis Antonii Dalmatae et Stephani Istriani Tubingae annis 1561, 1562, 1563 impressis adhibiti sunt. His plane similes sunt, quos tabula II. e Bohorizhii Grammatica desumtos ante oculos sistit.

Rus-

Alphabetum Cyrillicum

Majus.	Minus.	Curr.	Nom. valor.	N.	Majus.	Minus.	Curr.	Nom. valor.	N.
А	а	а	*as*	1.	Ѕ			[illegible]	90.
Б	б	б	*boga*		Р	р	р	*rozi*	100.
В	в	в	*vidil*	2.	С	с	с	*slovo*	200.
Г	г	г	*glagole*	3.	Т	т	т	*tordo*	300.
Д	д	д	*dobro*	4.	Ѹ	ѹ	ȣ	*uk*	400.
Є	є	є	*esti*	5.	Ф	ф	ф	*fort*	500.
Ж	ж	ж	*shiviae*		Х	х	х	*hir*	600.
Ѕ	ѕ	ѕ	*selo*	6.	Ѱ	ѱ	ѱ	*psi*	
З	з	з	*semla*	7.	Ѿ	ѿ	ѿ	*ot*	700.
	[illegible]		*ishe*		Щ	щ	щ	*shzha*	800.
И	и	и	*i*	8.	Ц	ц	ц	*ci*	900.
Ѳ	ѳ		*thita*	9.	Ч	ч	ч	*zhorv*	1000.
І	і	і	*jota*	10.	Ш	ш	ш	*sha*	
К	к	к	*kako*	20.	Ь	ь	ь	*jor*	
Л	л	л	*ludi*	30.	Ѣ	ѣ	ѣ	*jad*	
М	м	м	*mislite*	40.	Ꙗ			*ja*	
Н	н	н	*nash*	50.	Ѥ			*je*	
Ѯ			*xi*	60.	Ю			*jo*	
О	о	о	*on*	70.			ѫ	*jus*	
П	п	п	*pokoi*	80.					

Russici, qui politici seu civiles vocantur, ex ecclesiasticis orti, pro vario artificum conatu alii aliis elegantiores sunt. His nunc et Serbi, adjectis formis quibusdam propriis, utuntur. (Vide Parallelismum alphabeti Serborum cum viciniorum popularium et aliis cultioris Europae alphabetis, quem Vukii Lexicon Serbico-Germanico-Latinum p. LXIX. conspiciendum praebet).

§. V. A Cyrillico autem alphabeto, quo a medio seculo nono omnes Slavi graeco ritui addicti usi sunt, figuris plane differt alphabetum Slavicum, quod Glagoliticum seu etiam Bukviųa appellatur. Voluit nimirum auctor ejus, incertus Dalmata, cyrillicum antiquum in compendium redigere, retentis quidem literarum nominibus, sed ductibus pro ingenio suo formatis, a priorum forma valde diversis, quos tabula III. exhibet. Hoc alphabetum clerici Dalmatiae, ut liturgiae suae Latino-Slavicae, recenter inventis literis conscriptae, auctoritatem conciliarent, mox a prima ejus inventione, initio nempe seculi XIII., S. Hieronymo, quem, utpote Stridone natum, Slavum Dalmatam fuisse sibi persuaserant, tanquam inventori tribuerunt; hinc vulgo Hieronymianum appellari solet. Notandum vero, literas glagoliticas a cyrillicis differre primum valore numerico. Buki enim valet 2, Vjedi 3, Glagol 4, Dobro 5, Jest 6, *ivjete 7,

Zjelo

Zjelo 8, Zemlja 9, Ixe 10, I 20, Je 30, Kako 40, Ljudi 50, Mysljete 60, Naш 70, On 80, Pokoj 90, Rci 100, Slovo 200, Tverdo 300, Uk 400, Fert 500, χjer 600, Ot, quod figuram Psi refert, 700, шta 800, Ci 900, чerv 1000. Differunt deinde etiam numero et ordine. Inter I et Kako, Je ad exprimendum latinum j insertum est; literae autem graecae ksi, psi, thita, et ижiцa, tanquam inutiles plane omissae sunt, cum auctor literas ks pro ξ, ps pro ψ, t pro ϑ, u et i pro v scribere maluerit. Literam ф retinuit, cum ei latinum f respondeat. Nec enim nomina Felix, Fabianus, Fortunatus apte scribere potuisset, licet subinde φ graecum seu ph latinum in p mutet, scribendo Pilip pro Philippus. Unico o contentus, Ot rescidit, quod graeci ω figuram referret, quamvis nomen Ot retinuerit, illudque figurae ex ψ ortae tribuerit. Inter Jerr crassum et Jer tenue seu molle, codicum Cyrillicorum a Serbis scriptorum abusum secutus, nullum discrimen observavit, ita, ut nescias, utrum in voce *den* n pronunciandum sit, uti n solidum, an vero uti ń liquidum. Cyrillicum ra et к figura una expressit, sequendo consuetudinem patriae suae, quia Dalmatae illo aevo Jazyk et jezyk promiscue pronunciasse videntur. Є initio pro к etiam in codicibus cyrillicis, recentioribus tamen, usurpatur. Hos imitatus Dalmata, Jest gla-

glagoliticum initio vocum pro к, et post consonantes pro ɛ puro adhibuit. Šča, cum in medio et fine apud Dalmatas ut illyricum ch, non ut щ sonet, literae Ci praeponendum censuit. Solent autem щ glagoliticum, dum hac litera sonum cyrillici щ exprimere volunt Dalmatae, tribus punctis notare, aut ei literam ш praefigere. His defectibus alphabeti glagolitici mederi volentes Raphael Levakovich et Matthaeus Caraman, librorum liturgicorum correctores, variis signis literas glagoliticas notarunt ad exprimendos sonos omnes; qui aptissime literis cyrillicis redduntur.

Hoc consilio opera Caramani Jadrensis Archiepiscopi Romae 1753 Bukvar Slavenskij literis tam cyrillicis quam glagoliticis editus est.

§. VI. Qui alphabetis e latino aut germanico formatis utuntur, uti Illyrii in Slavonia et Dalmatia, Croatae, Carnioli, Poloni, Bohemi, et Venedi Lusatiae, diversa ratione sonos Slavis proprios signant, eos nimirum, quos simplici litera exprimere non poterant. Cape exempla:

Cyrill.	Illyr.	Croat.	Carn.	Pol.	Boh.
з	z	z	s	z	z
ж	x	s	sh	ż	ż
с	s	sz	ſ	s	s
ш	sc	sh	ſh	sz	ſſ, ś
ц	c	cz	z	c	c
ч	cs	ch	zh	cz	ć

Ve-

Venedi Lusatiae Bohemos secuti ž pro ж, aliqui etiam ʒ pro з retinuere, alii vero litera ſ pro з, ʒ vero pro ц, ß pro с, ſch pro ш, tž pro ч utuntur.

In exprimendo щ plerique multum variant. Poloni scribunt szcz, Croatae sch: щоука, lucius, Pol. szczuka, Croat. schuka. Illyrii vero щ pronunciant uti шт (sht, sct), hinc shtuka, sctuka, Serbice штука. Bohemi quoque щ in ſſť mutant, quamvis Slovaci ſč seu ſſč adhuc servarint: Ohnisst'e, ohnissče. Apud Carniolos plerosque terminatio iſze (ише) viget pro iſzcze (ище). In Infinitivis in щи, et gerundivis in ѹщ, ащ, et in fine vocum мощ, нощ et similibus, Illyrii pro щ amant ch, Serbi ћ, cujus defectum alii per ть supplent; Poloni et Bohemi his in vocibus non nisi ц pro щ et pronunciant et scribunt.

Pro χ Poloni, Bohemi, Lusatae scribunt ch, cui Croatarum et Carniolorum h aequivalet. Illyrii quidem h scribunt pro χ: hud, hoditi, uho, muha, sub, pro χоуд, χодити, оуχо, мѹχа, сѹχ, sed pronunciant ut latinum h. Serbi vero sonum χ plane negligunt aut subinde in в mutant: уд, одити, уво, муа et мува, сув, lege: ud, oditi, uvo, mua, muva, suv. Bohemorum autem h respondet slavico г: hora, гора, mons. Si enim г hiante gutture efferatur, quod et Russorum ali-

qui

qui faciunt, facile in h transit. Pronunciant autem h pro r, praeter Bohemos, Slovaci omnes, immo et Lusatae superiores. Polonorum sibilantes ź, ś, ć, rhinesmusque in pronunciandis vocalibus ą, ę, slavicis literis nullatenus exprimi possunt. Literae rz respondet quidem slavicum рь, sed sono longe diverso. Amant autem Poloni et Bohemi stridens rz in omnibus vocibus, in quibus ь, aut vocales и, ѣ, ѧ, ю, cum р conjunguntur: крило, krzidlo, рѣка, rzeka.

§. VII. Etsi Cyrillus literam б ante в, et ж ante з inseruerit, ingenio usus suo, aut Latinos et Armenos hac in re imitatus, noluit tamen ordinem alphabeti graeci in aliis ita turbare, ut sibilantes literas slavicas locis suis cum с conjungeret. Rejecit enim ц, ч, ш, щ, et signa ъ, ь, uti et vocales affectas, ad finem post ѿ. Recta autem methodus eum omnino ordinem sibi vendicat, qui literarum cognationi et affinitati innitatur. Habita igitur ratione organorum, primam seriem constituent vocales purae, quas pulmonales liceat appellare. His mox palatinae seu vocales affectae subjiciendae sunt.

Secunda series consonas labiales, tertia linguales, quarta dentales, quinta sibilantes omnes, sexta demum gutturales in tabula hic apposita conspiciendas praebet:

Vo-

Vocales.

I.	1.	а,	о,	оу.	
			є,	ъі.	
			ї, и,		
	2.	ѩ,	ѥ,	юу seu ю.	
		ѧ,	ѣ,	ѭ	

Consonantes.

II.	б,	в,	п,	м.
III.	н,	л,	р.	
IV.	д,	т.		
V.	з,	ж.		
	с,	ш,	(щ)	
	ц,	ч.		
VI.	г,	х,	к.	

Literam ф, quam hic consulto exclusimus, quod non nisi peregrinis vocibus scribendis serviat, si quis seriei secundae inserere velit, locum inter б et в occupabit. Literas ѯ, ѱ, ѳ, ѵ, utpote sonis peregrinis, non slavicis, exprimendis aptas eodem jure hic exclusimus, quo in alphabeto cyrillico extra seriem ad finem rejectae, in glagolitico prorsus exclusae fuere.

§. VIII. Vocalis ї, natura sua liquidissima, aliis vocalibus ita praefixa ut cum eis coalescat in unam syllabam, aequivalet latino et germanico j, adeoque naturam consonantis induit. Hinc syllabae ѩ,

ѥ,

ѥ, юу seu ю, uti *ja*, *je*, *ju* pronunciandae, pro diphthongis haberi non possunt. In fine vero post vocales alias appositum и, quando cum vocali praecedenti uno oris motu conjunctim effertur, diphthongum proprie sic dictam constituit. Tales sunt:

аѝ, оѝ, оуѝ.
еѝ, ѣѝ
їѝ.

Et praefixo ї: ꙗѝ, ѥѝ, юѝ.

Quo in casu и superne notari solet sigla, quam colliquescentem (слитнаѧ) appellant Grammatici.

Consona в, licet affinis vocali оу seu ȣ, post vocales quascunque in fine posita diphthongos non efficit. в enim in terminationibus ав, ов, оув, ев, ив pronunciandum est eo fere modo, uti solet ante vocalem efferri, id est leni flatu, qui ad f latinum fere magis accedat, quam ad vocalem оу.

(a) Male igitur Meletius Smotriski, princeps Grammaticorum slavicorum, et qui eum ducem secuti, inter Diphthongos non solum ꙗ, ѥ, ю quas inproprias nominarunt, immo et оу, ꙑ retulerunt. Hinc syllabas оуѝ, ыѝ Tripthongos, ꙗѝ plane Tetraphthongum appellarunt, quod hanc e quatuor vocalibus (юуѝ) constare censuerint, cum tamen ꙗ sit aequale graeco ε, latino u, russico у, cui junctum и Diphthongum ȣѝ seu уѝ constituit. Diphthongos αυ, ευ et υѝ non nisi in graecis vocibus reperias.

§. IX. Orthographiam quod attinet, plura observanda veniunt. Primum circa vocales:

1. а solidum paucas admodum voces inchoat: а sed, абїе mox, аще si, акы sicut. Pro аз in dialectis aliis olim ѧз in usu erat, unde hodiernum ѧ rejecto nimirum з. Supplet quandoque а vices vocalis liquidae ѧ, ut in амо pro ѧмо quo. Post ж, ш, ч olim ѧ scribebatur, nunc fere ubique а: юношѧ juvenis pro юноша, чѧс hora pro час, отрочѧ puer pro отроча; immo et post ц: оцѧ, срдцѧ, лицѧ, pro оца, срдца, лица. Librarii Serbici male вса omnia, всак quilibet, pro всѧ, всѧк, item каа quae, pro кѧ seu каѧ scripsere.

(b) Signari solent non solum а, sed et reliquae Vocales omnes initio vocum (in antiquis codicibus etiam initio syllabarum) sigla quam тонкаѧ, id est ψιλή, appellant, quaeque Graecorum spiritui leni respondet: а̓, и̓, ѧ̓ etc. In Bibliis stereotypo A. 1816 Petropoli impressis signum hocce editores Russi, Orthographiam dialecti suae secuti, penitus neglexerunt, quos utique, cum vocum nunc a se divisarum initia etiam sine signo facile dignosci possint, mihi quoque sequi licebit.

(c) Spiritum asperum (гѹстаѧ, id est δασεῖα) plane non norunt Slavi, nec in ipsis vocibus quas Graeci adspirant: ад seu а̓д infernus, ᾅδης. Recentiores tamen quidam, praeeunte Meletio Smotriski, saltem voces ab ѵ incipientes aspero notandas censuere: ѵ̔пакой etc.

2. ѡ et о non differunt sono, sed usu vario. ѡ scribitur a) in vocibus peregrinis: Іаковъ, Іѡсиф, in quibus Graeci ω usurpant. In nimbo ima-

imaginum Salvatoris о ѡн est graecum ὁ ὤν. b) in interjectione ѡ̀ Vocativo praefixa; in Praepositionibus ѡ, ѡб, ѿ, et vocibus cum his compositis. Reperias tamen окрест, одежда, обычай, окласть, облак, образ, in quibus praepositiones о et об secundum regulam ѡ exigerent. c) non raro initio vocum aliarum in codicibus, ut ѡгнь, ѡцет, ѡн; rectius tamen alias огнь, оцет, он. In antiquissimo Izbornik a. 1073 plane отъ pro ѿ legitur. d) in casibus pluralis numeri; quos, subtilius quam opus erat, distinguere volebant librarii: ex. gr. in genitivis вѡин militum, прорѡк, отрѡк, закѡнник, длѡжник, quae in nominativo singulari scribuntur per о: воин miles etc. In genitivo in ѡв: жидѡв Judaeorum, non alia certe ratione quam ut distinguatur a possessivo жидов. Sic сѡт, genitivum a сто centum, distinguunt a сот favus. In dativis in ѡм, ne terminatio eorum cum instrumentali singulari in ом confundi possit: законникѡм, оученикѡм. Бѡлша, мнѡга nominativi plurales, generis neutrius, ѡ amant, ob discrimen a feminino singulari болша, многа. Hoc modo nom. plur. глагѡли *verba*, ab imperativo глаголи *loquere* differt. e) in adverbiis ob discrimen adjectivorum in о desinentium: зѣлѡ valde, тамѡ ibi. f) denique in Genitivo singulari Pronominum et Adjectivorum, quem nimia cura ab Accusativo, ut eis videbatur,

se-

secernendum voluere: кгѡ ejus, свѧтагѡ sancti. In formula оузрѣ кго отецъ кгѡ vidit eum pater ejus, primum кго Accusativi vices sustinet, secundum vero кгѡ officio suo defungitur.

3. оу initio vocum, ȣ vero in mediis et ultimis syllabis scribi solet: оукрȣх fragmentum. Compendii causa Russi pro оу usurpant ubique у, quod et in Bibliis Slavicis novissime impressis initio vocum prima vice tentatum est.

(d) In libris Serbicis fere omni in loco оу, et non nisi rarissime ȣ legitur. In variis codicibus manuscriptis, antiquissimis aeque ac recentioribus, post consonantes ѫ pro ȣ legitur: рѫка manus, вѣрѫ правѫ fidem rectam. Russorum Ѵ seu ѵ olim non nisi pro v scribebatur, praecipue in codicibus Serbicis; мѵро unguentum, pro мνро. In Russicis tamen codicibus etiam antiquis ѵ subinde jam pro оу reperias: рѵка etc.

§. X. Ab *Est* seu є solido nulla vox slavica inchoatur. In manuscriptis antiquis et libris a Serbis editis initio vocum ѥ pro є scribebatur; nunc compendii causa є initio vocum scribitur, sed pronunciatur ut je. Inde factum est, ut є, etiam sine praefixo ї, *Jest* nominaretur. є et є omnino non differunt nisi usu; є initia vocum occupat: є id, єи ei (feminae), ємȣ ei (viro), єда num, єщє adhuc. Praecipiunt autem Grammatici etiam in medio vocum post consonas, sed non nisi tum scribendum є, cum casus pluralis numeri a similibus singula-

laris numeri distinguere volunt. Differt hac ratione Genitivus pluralis отєць a Nominativo singulari отець, Dativus pluralis мытарєм ab Instrumentali singulari мытарем, et plurales вєси, двєри, сєстры, a Genitivo singulari веси, двери, сестры. Genitivus plur. овец *ovium* scribitur per е, quod ei nullus casus in singulari respondeat; plur. nom. знамєнїа autem per є, quod ei Genitivus singularis знаменїа similis sit.

е igitur alias semper post consonas et vocales in medio et fine locum habet: берѹ accipio, мед mel, бѫдете eritis. Est autem inter е et ѣ tanta affinitas ut post consonas varias е saepius vices liquidae ѣ suppleat: пре, пред, време, древо, quae librarii Russici amant, pro прѣ, прѣд, врѣме, дрѣво, quae Serbici codices constanter retinent.

§. XI. Vocalis ꙑ ab и seu ї ita differt, uti а solidum a liquida ꙗ. Igitur ꙑ inter vocales solidas, ї vero inter liquidas referri debet.

(e) Constat autem ꙑ, uti in antiquissimis Codicibus scribitur pro hodierno ы, e crasso ъ (non e tenui ь) et ї. Neglecto paulatim jam inde a seculo XIII. discrimine inter ъ et ь, librarii Serbici ubique ь pro ъ scribere coepere. Hos imitatus auctor alphabeti glagolitici, excluso altero, unico *Jer* contentus fuit, nullius fere usus, nisi ad separanda ab invicem vocabula, quae olim conjunctim sine intermedio spatio scribebantur.

Notandum vero literam ꙑ, seu, ut nunc scribitur, ы, initio vocum nuspiam occurrere. Suppo-

ponit enim consonam solidam praeeuntem crassius enunciandam. Differunt autem ы et и consonis junctae non solum figura, sed ipso significatu et pronunciatione. Crassius enim et durius sonant syllabae вы, бы, пы, мы, gracilius et mollius ви, би, пи, ми, quarum discrimen facile observabis, si ore Polono aut Russico prolatas audieris. Simili modo differunt ны, лы, ры a ни, ли, ри. Stridentem syllabae ри sonum, Polonis, Bohemis atque Moravis communem, quem per rz exprimunt, alii Slavi prorsus ignorant; latum tamen r a tenuiori recte distinguunt Lusatae inferiores.

Ad discrimen hoc notandum interpres veteris testamenti Sorabici, Cotbusii 1796 impressi, Joh. Frid. Fritze, duplici figura literae r usus fuit.

Ды, ты, a ди, ти, vix alii melius quam Bohemi et enunciando et scribendo dy, ty, et di, ti, distinguunt. Immo et post sibilantes з et с discrimen inter ы et и observandum est. Post ц vero et densiores sibilantes ж, ш, щ, ч, locum suum и sibi vendicat. Post г, х, к vero non nisi ы, uti pluribus seculis constanter observatum fuit, et ipsa analogia exigit, scribendum est, etsi nunc in libris slavicis, quos Russi ediderunt, more Polonorum post gutturales и scribatur. Clariora haec fient exposita literarum ъ et ь functione.

XII. 1. Characteres ъ et ь, quos quidam literas aphonas (безгласнаѧ) dixere, Smotriskius conjunctim sonantes (припрѧжногласнаѧ) rectius appellavit, quod temperando sono consonantium syllabam aut vocem finientium inserviant. Crassius enim et durius sonant literae, quibus ъ crassum (дебелое) affigi solet, tenuius autem et mollius, quibus ь tenue (тонкое) apponitur. Sic finales consonae vocum кровъ tectum et кровь cruor, вонъ foras et вонь in eum, ленъ linum et лѣнь piger, оуголъ angulus et оугль carbo, ѧдъ venenum et ѧдь esca, медъ mel et мѣдь aes, перстъ digitus et персть humus, частъ frequens et часть pars, atque aliarum plurium differunt.

2. Post literas г, х, к, nec tenue *Jer* (ь) nec и seu ї, locum habere potest, sed duntaxat crassum (ъ): снѣгъ nix, страхъ metus, пророкъ propheta. Hinc in accusativo plurali non и, sed ы scribendum erit: снѣгы, страхы, пророкы; minime vero, uti solet pro arbitrio librariorum polonizantium снѣги, страхи, пророки.

3. Densiores vero sibilantes ж, ш, ч, uti et щ, postulant in fine ь: стражь custos, нашь noster, плищь strepitus, козлищь haedus, мечь ensis, врачь medicus, плачь fletus, жрець sacrificulus, заѧць lepus. Hinc post literas has ы locum habere non potest.

(f) Contra analogiam certe in libris impressis scribuntur пророцы in Nominativo pro пророци, сердцы in locali pro сердци, тецы in Imperativo pro теци, нищым in Dativo plurali pro нищим, чающым expectantibus pro чающим, et similia alia.

§. XIII. Quando vero post consonantes labiales, linguales, et dentales, et post sibilantes з et с, scribendum sit ь, ex usu et pronunciatione, ex analogia grammatica, formis nimirum vocum et flexionibus, dijudicari debet. Usus ex. gr. docet scribendum et pronunciandum червь vermis, голубь columba, седмь septem, осмь octo, маріамь, аминь, день dies, конь equus, огнь ignis, моль tinea, вопль clamor, царь rex, звѣрь fera, дождь pluvia, пять quinque, путь via, тать fur, зять gener, тесть socer, гость hospes, князь princeps, весь omnis, сь hic, unde et днесь hodie. De aliis index radicum consulendus erit. Analogia, et quidem regula discernendorum generum, docet, omnia Feminina in consonam desinentia exigere ь: сѣнь umbra, соль sal, дебрь vallis, пядь spithama, плоть caro, радость gaudium, смерть mors.

§. XIV. Sunt tamen et Masculinorum derivatorum formae quaedam, uti ень, ель, арь, quae ь amant: камень lapis, спаситель salvator, мытарь publicanus; item Adjectivorum possessivorum, quae a Substantivis ope ь et ень formantur: верблюждь cameli, Фараонь Pharaonis, Сіонь Sionis,

nis, Іаковль Jacobi, орль aquilae, Господень Domini. Adde исполнь plenus, свободь liber, чужь alienus.

Cum Imperativi flexio и postulet, in apocopatis даждь da, виждь vide, ь retentum fuit, absorpti и indicium. Idem dicendum de persona tertia singularis et pluralis есть, имать, суть, et paucis aliis anomalis.

(g) Olim omnium verborum personae tertiae in т *Jer* molli, non ut hodie crasso notabantur: будеть будуть. Participiorum autem passivorum terminatio in м signo ъ finitur: питаемъ, творимъ, non питаемь, творимь, uti Grammatici subtilius distinguere haec tempora volebant a persona prima pluralis. Post м vero in Locali et Instrumentali codices antiquissimi constanter ь affigunt: въ томь, въ нѣмь, тѣмь, тѣмьже, прѣдъ нимь, кымь словомь. Joann. 1, 7 recte olim legebatur: да вси вѣру имутъ имь, ut omnes crederent *per eum*, non ему, uti librarii locum hunc foede corruperunt, male supponendo имь esse Dativum pluralem. Dativi certe pluralis in имъ et омъ constanter crasso ъ distinguebantur a casu singulari: имъ eis, облакомъ nubibus, оученикомъ discipulis.

§. XV. Rarius nunc post literam aut syllabam primam in medio vocum ь scribi solet. Praeter voces польза utilitas, et пользую, свѣдѣтельство testimonium, льстити seducere, vix alias in Bibliis recenter impressis reperias. In antiquis libris, praecipue manu exaratis, plura occurrunt, uti: тьма tenebrae, судьба judicium, татьба furtum, сонмъ synagoga. His adde ex antiquissimo codice, in quo alias ъ et ь exactissime distingui so-

 lent,

lent, правьда justitia, славьнъий gloriosus, єдиньство unitas, їдольскъий idolis proprius, горьскъий montanus, адьскъий infernalis, брашьно cibus, помощьник adjutor, et centena alia.

(h) In eodem codice non solum смерть, плоть, sed etiam съмьрть, плъть scriptum invenitur. Supplevit enim vocalem о non raro crasso ъ, є vero leni ь. Sic испълнь, кръвь, дълго russico more legendum est исполнь, кровь, долго; оцьтъ vero et мьртвьць uti оцет, мертвец. Serbici codices in his minus accurati sunt, cum inter ъ et ь discrimen a multis seculis non observent, ubique ь leni utentes: сьмрьть, quod absorbendo vocalem euphonicam Russorum, pronunciant смрт; etsi in glagoliticis libris subinde семерт scriptum invenias.

§. XVI. Solebant autem etiam ope ъ compositae voces a simplicibus distingui. Aliud certe est свѣтъ lux, aliud съвѣтъ consilium (Russice совѣтъ), quod ex съ *cum*, et radice вѣт *sermo* constat. Sic съвѣсть (совѣсть) conscientia ex съ et вѣсть. Hac ratione disjunguntur etiamnum praepositiones separabiles a voce sequenti, cui praefigi solent: въ град in urbem, съ мною mecum, прѣдъ нимь, ante eum, Nunc usus obtinuit, ut praepositiones въ, къ, съ, item изъ, безъ, надъ, предъ, signo *Jerik* ' notentur: в', к', с', из', над', nisi euphoniae causa potius о pro ъ assumant: во, ко, со, предо etc. Idem valet de conjunctione нъ verum, cui Russi apponunt о, Serbi vero а: но, на. Pro отъ ab, ubique ѿ in libris impressis legitur. In compositis ъ prae-

praepositionibus affixum plane jam omitti solet: вселити pro въселити, изведꙋ pro изъведꙋ, воздвигнꙋ pro възъдвигнꙋ etc. In предидетъ tamen пред sigla *Jerik* notatur.

(i) A *Jerik* differt sigla *Pajerk* *, qua olim in impressis libris, docente Smotriskio, suppletum fuit lene ь: перст pro перстъ. Idem monuit lineolam lenientem quibusdam vocibus imponi: полнъи (a поле), вонже, сонмъ, хвалный, сꙋдка. Sed has literas si quis accuratius exprimere velit, nunc potius iis affigendum erit lene ь: воньже, соньмъ. Obiter hic notandum, in Bibliis nuper impressis voces вонь et воньже male hoc modo dividi: въ онь, et в оньже. Nam vocalis о non ad нь, sed ad в referri debet. Sicut enim нань, ex на et нь (pro и) constat, ita вонь ex во et нь: ideoque si dividenda sint, pro въ онь, въ оньже scribendum erit во нь, во ньже, cum orta sint ex во и in eum, во иже in quem, mutato и in нь.

§. XVII. Quotiescumque ся verborum personis consona finitis pressius apponitur, nullo ъ opus esse senserunt jam alii. Scribunt enim речется, мнится, ѿверзꙋтся, quin inter finalem literam т et ся interponatur ъ. Eodem modo кто scribitur, quod veteres ope ъ disjungebant: къто. Cum igitur singulas inter voces, quae olim uno tenore scribebantur, nunc etiam spatia relinquantur, ac literae mollius pronunciandae leni ь signentur, videtur et mihi superfluum finem vocum crasso ъ notare, cum illud ubique supponi debeat, ubicumque lene ь locum non habet. Manet tamen functio

tio illius ante ї in constituenda vocali solida *Jery* (ъı) admodum necessaria.

(k) Vis nominum кρъ seu ꙋρъ et кρь seu ꙋρь, quae Cyrillus figuris ъ et ь imposuit, in eo consistit, quod sono diverso finalis literae ρ functionem signorum ъ et ь, Armenorum R duplex, asperum et dulce, fortasse respiciens, exprimere voluerit. Huic discrimini explicando exemplum satis aptum praebent non solum vocabula ꙑρъ vehemens, et ꙑρь fruges vernae, sed et plura alia, uti белъ et бель, бѣлъ et бѣль, данъ et дань, ꙑтъ et ꙑть et omnia alia in consonas ejusmodi desinentia, quae subinde durius, aliquando lenius sonant, ideoque utriusque signi ъ et ь capacia sunt, nimirum в, к, п, м, н, л, ρ, д, т; his enim pro vario soni temperamento et ъ et ь affigi solet.

§. XVIII. In regulis de scribendo ы et и, quas diligenter collegit *Abraham Mrazovics*, et in Grammatica sua in usum Serborum scripta clare exposuit, cum eae et rectae pronunciationi syllabarum radicalium, et analogiis formationum et flexionum atque communi usui innitantur, nihil fere est, quod jure reprehendam, duabus tamen exceptis, quae auctoritati librorum novorum a Russis editorum nimium tribuunt.

Quarum una praecipit, scribendum ы post ц, quod et codicibus antiquis et ipsa analogia refellitur. Si namque ex. gr. ρак in Nominativo plurali и, non ы, postulat, certe et агнци, лици, м8ченици, uti haec in Serbicis libris antiquitus impressis recte exarata leguntur, scribendum erit.

Al-

Altera и post г, χ, к pro ы, ponendum docet, Codices autem antiqui tam Russici, quam Serbici omnes, immo et libri liturgici seculo XVI. a Serbis impressi constantissime post gutturales has, analogia id exigente, ы scriptum exhibent: гыбнѹ, книгы, врагы, грѣхы, вѣкы, ликы, мѹкы.

(l) Non ignoro, post alias consonas in codicibus Serbicis и et ы confundi saepius ita, ut вннѹ pro вынѹ *semper*, любым pro любим, обылно pro обилно, обытель, (quasi a быти derivatum esset), pro обитель, *habitatio*, (ab об et витати *habitare*), imo subinde et Imperativi избавы, помозы pro избави, помози male scripta legantur; in eo tamen, quod orthographiam codicum antiquorum analogiae innixam, quoad ы post gutturales г, χ, к, illaesam servarint, libri Serbici novis Russorum inventis praeferendi sunt.

§. XIX. Vocales и et ї non nisi usu differunt. Ponitur autem и:

1. Initio vocum Slavicarum: и et, й eum, ин alius, иже qui, ити ire, истина veritas.

2. Occupat syllabas omnes, in quibus radix ipsa, aut formationis et flexionis analogia ы non exigit: бити caedere, ми mihi, ни non, ти tibi, a quibus utique discernuntur быти esse, мы nos, ны nos *Accus.*, ты tu.

3. Diphthongi omnes in fine postulant й: велїй, мой, рай paradisus.

Peregrina servant ї: Іѹда, їдωл, їрмос, їерей sacerdos, крїн lilium. Huc referri potest вїно, quamvis et вино recte scribatur. Roma urbs mutat ѡ in и: Рим.

Amant et voces slavicae ї ante vocalem aliam: кїю, бїєши, а бити, спасенїє salus, знаменїа signa. Eximit Smotriskius composita ex при, uti приємлю, приятно, sed etiam in his et aliis прї ante vocalem usurpatur: прїити, прїиму, прїати. Legitur tamen при in Bibliis ante ω: приωбращу, приωбщаю. Arbitraria sunt haec. In Ostrogiensi Bibliorum editione plane єдїнъ pro єдинъ scriptum reperies. мїр, olim весьмиръ, *mundus*, а мир *pax*, non quidem in manuscriptis, sed in impressis libris distingui solet. мѵро ab utroque differt et genere et vocali ѵ, quia origine graecum est. Exigunt et alia graeca ѵ: порфѵра, крѵсталл.

Pronomen и̓ *eum*, pronunciari mollius, quam conjunctionem и *et*, nimirum uti *ji*, jam Smotriskius docuit, et Caramanus confirmat. Bohemi ex и̓ diphthongum *jej* formarunt.

(m) In antiquissimis codicibus post vocalem scribitur и: тѹи, какои, пропашаи crucifixerunt eum; post consonas solidas ии: поставилъ ии posuit eum, вѣнчалъ ии coronavit eum, приатъ ии accepit eum; post liquidas autem, ex. gr. post ть, ни et и: глаголють и жива dicunt eum vivum, да помажють ни ut ungant eum. In iis etiam ии pro їй locum habet: мнии minor, велии magnus, от дьрии a foribus, третии tertius, прочиим reliquis. Sic etiam спасеник pro спасенїє.

§. XX. Inter Vocales affectas, quas liquidas appellare liceat propterea quod cum ї colliquescant, hoc

hoc discrimen observandum est, ut ꙗ et ѥ initio vocum, ѧ vero et ѣ post consonas scribantur. ю autem supplet et ѹ et ѭ tam initio, quam in fine syllabarum. Igitur scribendum ꙗ eos, ꙗко quia, ꙗможе quo, ꙗзык *gens*, a quo nimis subtiliter distinguunt quidam *linguam*, scribendo ѧзык.

In medio autem et fine ѧ: тѧ te, сѧ se, имѧ nomen, клѧдѧ deliramenta, дрѧхлый moestus, творѧт faciunt, видѧт vident, моѧ mea, твоѧ tua, своѧ sua. Sic et братїѧ fratres, стоѧт stant; quae tamen, quia syllabam inchoant, melius in manuscriptis scribebantur per ꙗ: стоꙗт, сѣꙗти serere, боꙗзнь timor. Serbici libri antiqui plerique solum ꙗ norunt, neglecto prorsus ѧ. In iisdem ſrequenter а purum post vocales supplet ꙗ: ѕмїа serpentis, a ѕмїй, pro ѕмїꙗ seu, ut Russici editores amant, ѕмїѧ, чистаа munda pro чистаѧ. Confer. §. IX. 1.

(n) Quamvis in impressis libris adhuc кошѧ cophinos, оужѧ ſunes, reperias, tamen post densiores sibilantes pro ꙗ scribi solet а, praecipue in persona tertia plurali: бѣжат, слышат, мѹчат. Pro а seu ꙗ in talibus Serbi amant et scribunt е: бѣжет, слышет, мѹчет. Sic et pro ꙗзык pronunciant ѥзык, et a quinque et pluribus seculis pro мѧ, тѧ, сѧ scribunt ме, те, се, ubique ſere pro ѧ substituendo е. Igitur поѥт pro поꙗт, петь pro пѧть, месо pro мѧсо, име pro имѧ, врѣме pro времѧ, кнезь pro кнѧзь, клетва pro клѧтва, зре, зреще pro зрѧ, зрѧще. жело aculeus pro жѧло, жеждa sitis pro жѧждa, чедо pro чѧдо seu чѧдо proles. Rarius in quibusdam vocibus ѣ initio pro ꙗ legitur: ѣко pro ꙗко, ѣзва pro ꙗзва vulnus; in fine

fine vero pro ꙗ feminino: дѣво непорочнаѣ virgo sine macula, et pro ꙗ neutro plurali: врата вѣчнаѣ porta aeterna. Confunduntur hic ꙗ et ѣ eo fere modo, quo Glagolitae *ja* suum in aliis uti ja, in aliis uti je pronunciare solent. Vice versa нынꙗ codices Serbici, etiam impressi, pro нынѣ legunt.

§. XXI. к initia vocum et syllabarum in antiquis manuscriptis occupat, pro quo tamen compendii causa in libris minus antiquis є locum obtinuit: єдин pro кдин, твоє pro твок.

ѣ vero post consonantes scribitur. Admittunt autem quandoque, siquidem pronunciatio ipsa id postulet, consonantes pleraeque liquidam hanc vocalem et quidem labiales omnes: вѣк seculum, aetas, вѣно dos, вѣра fides, бѣг fuga, бѣл albus, бѣс daemon; пѣна spuma, пѣти canere, пѣнязь numus, пѣхота pedites; мѣра mensura, мѣсто locus, мѣх uter. Linguales et dentales similiter: нѣм mutus, нѣдро sinus, нѣкто aliquis; лѣто aestas, annus, лѣность pigritia, лѣха agri portio, лѣпота decor, рѣпа rapa, рѣзати scindere, рѣчь sermo, рѣшити solvere; дѣва virgo, дѣд avus, дѣло opus, дѣти proles, тѣло corpus, тѣшити consolari, тѣсто massa. Nec non sibilantes з, с, ц: зѣлѡ valde, зѣница pupilla, сѣма semen, сѣвер septentrio, сѣть laqueus. Densiores autem sibilantes atque gutturales respuunt liquidam hanc vocalem; excepto tamen

men nomine literae χѣρ, quod post χ exhibet ѣ pro ε aut ω. Est enim χωρ apud Slovacos clamor.

(o) Non sunt reticenda exempla, in quibus ѣ post ж, ш et щ scriptum legitur. Luc. 24, 29 occurrit in antiquo codice осажѣте palpate pro осажите, quod nunc impressi libri habent. Alterum exemplum Psalm. 77, 46 habetur, ubi pro antiquo єрисиви, quod in Psalterio a Serbis, Venetiis, 1561 impresso, graeco ἐρυσίβῃ respondens, adhuc legitur, Russici editores vocem ρжѣ i. e. *aerugini* substituerunt. Est autem omnino vitiosa haec inflexio. Nam ρжа, si slavice declinetur, in Dativo post ж, uti et post alias densiores sibilantes non admittit ѣ, sed и adoptat. Exempla pro шѣ et щѣ, quae e Smotriskio adduci possent, sunt Duales feminini нашѣ, чтѸщѣ, четшѣ: sed hos duales nemo probaverit. Nam in probis exemplaribus duales feminini post ш et щ in и desinunt. Et quod recte olim Matth. 24, 41 legebatur двѣ мелющи, male nunc substituto мелющѣ correctum est.

§. XXII. Apud Russos, licet in plerisque vocibus ѧ retinuerint, usus obtinuit, ѣ initio earum vocum scribendi, in quibus olim ѧ legebatur: ѣздить pro ѧздити vehor, ѣсть, ѣмь pro ѧсти, ѧмь, edo. In discrimine vero inter ѣ et ε post consonas observando negligentiores sunt.

(p) Hinc opusculo singulari, Petropoli 1815, 8vo. impresso, quod et regulas, quandonam scribendum sit ѣ pro ε, et indiculum vocum, quae ѣ postulant, continet, sibi consultum voluere. Si auctor voces in eo collectas non a literis initialibus, sed ab iis consonis, cum quibus ѣ immediate connectendum est, in ordinem redegisset, non opus fuisset Composita sub praepositionibus singulis toties repetere. Posuissem ego primum eas voces, quae post primam radicalem ѣ habent,

ex.

ex. gr. вѣт, et sub hac omnia composita, uti увѣт, отвѣт, навѣт, завѣт, сꙿвѣт (совѣт). Deinde adduxissem eas voces in quibus в secundam radicalem constituit, ex. gr. говѣть, свѣт, цвѣт et has quidem ordine alphabetico. Hac ratione uno quasi obtutu cognoscere licuisset ѣ post в, к, п et alias consonas poni solitum, quin opus fuisset singulas alphabeti literas percurrere.

§. XXIII. Licet nunc plerique Slavorum meridionalium discrimen inter ѣ et є sola pronunciatione non percipiant, sunt tamen provinciae quaedam, in quibus recta pronunciatio slavica adhuc viget, ita ut pro *vera*, *svet*, *bel*, *mera*, *sneg*, et pronuncient et scribant *vjera*, *svjet*, *bjel*, *mjera*, *snjeg*, id est: вѣра, свѣт, бѣл, мѣра, снѣг.

(q) Amant inter eos aliqui et diaeresim, resolventes ѣ in їє, ita quidem, ut pro бѣл, лѣп, duae syllabae percipiantur: бїєл, лїєп, lege *bijel*, *lijep*. Carnioli ѣ post consonas non norunt amplius, sed sonum vocalis e acuunt more suo in ejusmodi syllabis, quae in Slavica veteri lingua ѣ exigunt: véra. Poloni subinde ѣ in *ja* mutant: biały pro бѣлый. Bohemi, qui ѣ et є satis accurate distinguunt, post l non nisi e usurpant: leto pro лѣто.

§. XXIV. Vocalis ю pro юу et ѭ et initio vocum et in medio post vocales et consonas in usu est: ю eam, юг auster, юность juventus, юдꙋже ubi. Saepe et alia, quae ab оу incipiunt, scribuntur per ю: юза, юзник pro оуза, оузник, юже pro оуже, южика cognatus et cognata, pro оужика, юрод pro оурод. Адде юдоль vallis, quamvis ex оу et дол compositum sit. ютро, mane,

Ser-

Serbici codices legunt, оутро vero Russici, in quibus plane оун, оуноша pro юн, юноша reperias.

(r) Characterem ѩ obsoletum initio et in medio vocum licet reperire in antiquissimis codicibus: ѩзами, вѣроѩ, тъчьѩ et тъчьѭ (точїю).

(s) In Serbico codice A. 1324 etiam неювидим pro неоувидим reperi. Sed talia negligentiae potius librariorum tribuenda censeo, quam ut credam, sic pronunciata fuisse.

Syllabum radicum si percurras, non nisi post л vocalem ю inveneris, et quidem post primam consonam radicalem in любити diligere, людїе homines, populus, лют ferox, post secundam vero in блюдо discus, блюсти attendere, плюнꙋ, плювати spuere.

(t) In antiquis codicibus post sibilantes ш, ч, scribitur ю pro hodierno ꙋ: шюм sonitus, чюти sentire, чюдо res mira, идꙋщю, сѣтавшю. Adde тысющ mille, quod codices Serbici pro Russico тысаща legunt. Supponendum itaque post densiores sibilos ubique ю, licet nunc ꙋ usurpetur, praecipue in prima persona singulari et tertia plurali: сꙋжю pro сꙋждꙋ judico, помажю ungam et помажють ungent, слышю audio, пишю scribo, ищю quaero, плачю fleo.

In declinationum casibus non solum post л, sed etiam post alias consonas, eas nimirum quae in Nominativo vocali liquida aut ь finiuntur, ю locum habere solet, ex. gr. in Dativis: сваѕню captivo, a Nom. сваѕнь, свѣдѣтелю testi, царю regi, кнаѕю principi, врачю medico. In Accusativo feminino: стеѕю semitam, всю omnem a весь.

(u)

(u) Olim semper post ж, ш, ч: мрежю, дꙋшю, притчю, quorum Nominativus in а pro а terminabatur: мрежа, дꙋша, притча. Subinde etiam post щ: пшеницю triticum, слнцю soli, a слнце.

Respuunt autem ю labiales, ita quidem, ut ubi formatio ю postulat, literam л interponant. Formatur hoc modo ope ю prima persona ꙗвлю a ꙗвити, люблю a любити, кꙋплю a кꙋпити, ломлю a ломити.

§. XXV. Diphthongis, quas §. VIII. nominavimus, illustrandis, cum et in syllabo radicum, et in formatione nominum atque alibi exempla inveniantur, pauca hic sufficient.

ай: рай paradisus, край margo.

ой: рой examen apum, зной aestus.

уй: уй seu оуй avunculus, крагꙋй miluus, помилꙋй miserere.

ый: вторый secundus, старый senex.

ей: сей hic, бывшей, ei quae fuit.

ій: сій hic, велій magnus, тщій vacuus.

ꙗй seu ай: ꙗйце ovum, пріемлай accipiens.

ѣй seu ѣй: ѣй ita, старѣй senior, имѣй habe.

юй lege juj: воюй pugna, воюйте pugnate, утреннюй, утренюйте, ab утреневати mane surgere.

In peregrinis recte libri impressi ав et ев servant:

ав: Аѵгꙋст, Клаѵдій, Паѵел.

ев: Еѵа, Еѵфрат, Еѵнꙋх, Еѵтух.

Sic

Sic et єѵ҃глїє, licet ѵ ut в pronuncietur: *evangelije*. Pro ѵй exemplum aliud non suppetit quam стахѵй e graeco στάχυς.

(x) In manuscriptis pro ѵ saepissime в scribitur: клавдїи, павел. Pro левї plane левгї, inde левгїтскый, uti куга, евга pro єѵа, inde евжин.

§. XXVI. Circa consonantes recte praecipiunt Grammatici, ne confundantur eae literae, quae sono sibi similes sunt. Nolunt igitur фала scribi pro хвала laus, нокти pro ногти ungues, хрест pro крест crux, нщетный pro исчетный. Mrazovics indiculum ejusmodi vocum in gratiam discipulorum congessit, in quo etiam sequentes reperias: бог deus et бок latus; волк lupus et волхв magus, глаз oculus (apud Russos duntaxat, non alios) et глас vox, грек Graecus et грѣх peccatum, луг pratum (apud Russos duntaxat, луг enim apud Veteres est lucus) et лук arcus, мах vibratio et мак papaver, мука farina et муха musca. Sed haec quis facile confundere audeat? Distingui quoque voluit, ut jam alii, κάμηλον animal велблуд, a καμίλῳ fune nautico вельбуд, cum tamen вельбуд nihil aliud sit, quam corruptio vocis велблуд. Sunt autem et alia, quae moneamus.

1. Pro пчела apis, quod editi libri habent, in antiquissimis codicibus бчела legitur. Sonum literae б in hac voce servant Carnioli scribendo

bu-

buzhela, aut transpositis literis к et ч: zhebela. Bohemi mutarunt к in в: wčela, i. e. вчела. Serbi omisso ћ pronunciant чела, alii tamen Illyrii п retinuere et пчела dicunt, uti et Russi. Poloni п quidem servant, sed ч mutarunt in szcz, et more suo vocalem e in o; pszczoła, i. e. пщола, пшчола.

2. Pro ѵ graeco, quando uti в sonat, scribi frequenter в jam monuimus: євваа pro єѵваа. Probanda tamen Editorum cura in rite scribendis nominibus propriis, quae ѵ postulant.

3. Аггл editores Bibliorum, Graecorum morem secuti, scribunt, quamvis *angel* pronunciandum sit. Codices autem antiqui etiam ангел exhibent.

4. тешко pro тежко, id est ш pro ж, in codicibus Serbicis subinde scribi non est probandum, cum тежек seu тажек *gravis* sonum literae ж clare demonstret.

5. ѕ literam superfluam censuit Smotriskius et alii, cum ejus vices з, quod pronunciatione non differt, supplere ubique possit. Mos tamen obtinuit, ut in codicibus manuscriptis et editis quarundam vocum initia potius ѕ occupet, quam з. Tales sunt: ѕвѣзда stella, ѕвѣрь fera, ѕелїе olus, ѕло malum et composita ex ѕло, ѕмїй aut ѕмїа serpens, ѕлак herba, ѕѣница pupilla,

ѕѣлѡ

ѕѣлѡ valde, quo nomine et ipsa litera ѕ appellatur.

(y) In prima Bibliorum editione Ostrogii A. 1581 curata etiam in aliis vocibus ѕ occurrit, ex. gr. in отверѕи ab отвергꙋ *rejiciam*, quasi ad distinguendum Imperativum hunc a simili отверзи ab отверзꙋ *aperiam*. In psalterio a Serbis, Venetiis 1561, edito plane кнеѕем pro кнезем (кнѧзем) legitur.

6. Litera з in praepositionibus из, вьз, без, низ, раз, licet ante plerasque consonas sonum sibi proprium servet, tamen ante п, т, х, к, ц, ч, acriori sono profertur, in quo casu с pro з scribi solet: распѧт crucifixus, бесплътный sine carne, испꙋсти emisit, въсток oriens, исход exitus, нисхождꙋ descendo, искꙋпити redimere, исцѣлити sanare, ис҆чезнꙋ. Literas сч vero contrahunt librarii in antiquis codicibus in щ: ищезе pro исчезе, ищреслѧ pro ис чреслѧ seu из чреслѧ, ищрева pro ис чрева. Eodem modo щ pro сч legitur in vocibus ex без compositis: бещестен, бещисленый, quae tamen ab editoribus librorum Slavicorum probari non poterant. Immo et optandum foret, ut из, ac reliquae praepositiones litera з terminatae, ante omnes consonas per з scriberentur.

7. здѣ *hic*, et здрав *sanus* in omnibus libris nunc obvia sunt. Veteres tamen etymologiam respicientes с constanter servant: сде, сдравъ, съдравие, *sanitas*. Qui sequentem literam respici-

unt, etiam з богом pro с богом scribere malunt, quod nemo probaverit, nisi Polonus et Carniolus.

8. Literam ц pro ч in voce оуцѣстити pro очистити amant libri Serbici et Glagolitici. Iidem тȣждь pro чȣждь a multis jam seculis retinent.

9. Pro щ in antiquissimo изборник seculi XI. saepissime occurrit шт: извлѣшти pro извлѣщи, ноштьѭ pro нощїю, сȣште pro сȣще, аште pro аще, кште pro кще, хоштете pro хощете, прѣльштакть pro прелщакт, et, quod mirum, in vocibus штȣждаꙗ et штȣжа pro чȣжда, cum quo tamen et щȣд conferri potest.

10. Gutturales г, χ, к nemo facile confuderit, qui rectam earum pronunciationem novit. Pro гдѣ tamen veteres codices кде legunt, et recte quidem spectato vocis etymo, quod et Bohemi faciunt. Est enim adverbium кде *ubi* ex interrogativo к et де compositum. Male editores Serbi in Psalterio Venetiis 1561 impresso Ps. 39, v. 18 excuderunt Гь приꙗкт ми, Dominus sollicitus est mei, pro приχакт. Χаꙗти enim non solum in Stephani regis Serbiae legibus pro corrupto hodierno аꙗти legitur, sed et alii Illyrii hodiedum scribunt *hajati.*

(z) Veterem versiculi hujus versionem emendare volentes Russi, quibus χаꙗти prorsus ignotum fuerit, primum попеченїе мое in Ostrogiensi editione, deinde in correctioribus Bibliis попечетса ѡ мнѣ substituerunt pro obsoleto приχакт ми.

11.

11. Крест et крестити libri novi et antiqui probant omnes. Sed хрестъ legitur in literis (грамота) anni 1265, хрьстъ et хрьстити antiquiores codices prae se ferunt; idque rectissime, cum originem harum vocum ipsa orthographia exprimere voluerint. Est enim хрестити, uti apud Germanos olim *christen*, idem ac christianum facere, id est baptizare, inde хрест baptismus et crux.

12. In exprimendis vocibus, in quibus Graecorum more literae ѵ, ѯ, ѳ servandae sunt, accuratiores sunt libri impressi, quam codices antiqui. In his enim subinde кїпр pro кѵпр, фроугїа pro фрѵгїа, мироносица pro мѵроносица, александр pro алеѯандр, максим pro маѯїм, филїкс pro филїѯ, анатема pro анаѳема et alia similia scripta sunt. Litera ѱ quandoque in Slavica voce ѱа pro пса, ѱwм pro псwм, etiam in libris impressis usurpatur.

Caput II.

De euphonia seu de vocalium mutatione, consonarum transformatione, epenthesi, prosthesi et elisione literarum.

§. I.

Alternant saepe vocales а et о: станѹ - стоѭ.

Poloni et Russi in vocibus quae tribus consonis constant, si media sit л aut р, pro а amant о:

Slav. глад	Pol. głod	Russ голод	fames.
глас	głos	голос	vox.
клас	kłos	колос	arista.
слама	słoma	солома	stramen.
град	grod	город	urbs.
праг	prog	порог	limen.
брада	broda	борода	barba.

In ejusmodi vocibus Bohemi retinent а, quamvis in aliis quibusdam post initiales л et р pro а ament о, uti Poloni: *lodi*, *loket*, *rowen*, *robota*, *rozum* et in omnibus aliis compositis ex praepositione роз, pro ладїа, лакоть, равен, работа, раз, разꙋм, in quibus meridionales Slavi omnes conservarunt а. Cum his conspirat et Russus, qui tamen et роспись et ростꙋ pro растꙋ dicere solet.

(a) In Serbicis libris снаха pro сноха nurus, ражень pro рожен veru, stimulus, legitur.

§. II. Regulariter mutatur о in а in formatione verborum Iterativorum, quae а aut ꙑ ante terminationem ти assumunt:

поити-напаати, ломити-ламати.

клонити-кланати, помогꙋ-помагати.

горѣти-гарати, бодꙋ-бадати,

§. III. Alternant о et е. Hinc пепел cinis, pro попел aliarum dialectorum, hinc тепл et топл calidus. Mutatur vero о in е regulariter post ї, quando latino j aequivalet, et post liquidas consonas.

Hac.

Hac de causa Infinitivus formae sextae pro овати amat евати:

воевати а вой, блевати а блюю.

плевати а плюю, врачевати а врач.

Hinc et terminatio ом in Instrumentali, et ωм in Dativo plurali secundae Declinationis transit in ем et ѥм: отцем, отцѥм.

(b) Patet hinc, cur in Slavica literali *jo* latino more prolatum locum habere non possit. O enim cum ї conjungi non potest, quin mutetur in е. Pro hodierno Serborum їой, id est *joj* (ei), slavice scribitur ей. Potuit igitur ю tuto sumi pro юу, latino *ju*.

(c) Bohemi et in prima declinatione pro *om* amant *em*: bohem.

§. IV. Vice versa mutatur е in о in formandis Iterativis et Factitivis, ac proinde etiam in Substantivis ab iis derivatis:

ведꙋ - водити, воевода, вождь.

везꙋ - возити, воз.

лежати - положити, ложе.

текꙋ - точити, ток.

Praesens пою *cano* habet in Infinitivo ѣ pro о: пѣти.

(d) Russi et pro е initiali seu pro є amant о один pro єдин, озеро pro єзеро.

§. V. In iisdem formationibus mutatur и seu ї in о si sequatur и, ы vero in о sequente в:

пїю - напоити, напой.

гнїю - гноити, гной, крыю - кров.

§. VI.

§. VI. Eodem modo resolvitur оу sequente vocali in syllabam ов:

плꙋю - пловꙋ, слꙋю - словꙋ, слово.

отринꙋ - отриновен, мгнꙋ - мгновен.

Hac lege formant verba in ꙋю Infinitivum in овати: радꙋю - радовати, милꙋю - миловати.

кꙋпꙋю - кꙋповати, кꙋю - ковати.

§. VII. Alternant subinde ꙋ et ы:

плꙋю - плынꙋ, стыдѣти - стꙋд,

слышати - слꙋх.

§. VIII. Alternant etiam ꙗ seu ѧ et ѥ seu ѣ:

ꙗмь, ꙗсти - снѣмь, снѣсти.

сѧдꙋ - сѣде, сѣсти.

обрѧщꙋ - обрѣтꙋ, обрѣтати.

(e) In libris Serbicis, etiam antiquis, constanter ѥ et є pro ꙗ scribitur: стоѥ pro стоꙗ, чаѥ pro чаꙗ, ѥзва et ꙗзва, неѥсыть pro неꙗсыть pelicanus, обрѥщꙋ pro обрѧщꙋ, оубѥдаю pro увѧдаю marcesco, свѣт et свет pro свѧт sanctus, паметь pro памѧть memoria, овче, овчета pro овчѧ, овчѧта, начеше pro начѧшѧ inceperunt, молѥ et моле pro молѧ orando, ходєщи pro ходѧщи vadens, хотєй et хотѥй pro хотѧй volens. Alia exempla vide Cap. I. §. XX. (n).

§. IX. Consonae ejusdem organi nunquam fere inter se permutantur, nisi consona subsequens mutationem lenioris in duriorem aut vice versa subinde postulet. Pro из, въз, вез, низ, раз ante п, к, т, scribi ис, въс, вес, нис, рас

jam

jam diximus C. I. §. 26, 6. Pro везти scribunt aliqui вести, а везѹ. Vice versa pro antiquo кдє nunc гдѣ, pro сдє nunc здѣ in usu est.

§. X. Solent tamen sibilantes з, с, ц in densiores cognatas ж, ш, ч mutari. Linguali д, quoties sequente vocali affecta cum ï coalescere deberet, praefigitur ж; т vero et ст mutantur in щ. Gutturales г, χ, к in affines з, с, ц, quandoque etiam in ж, ш, ч transformantur. Juverit affinitatem transformabilium et transformatarum uno quasi intuitu conspicere. Mutatur nimirum

	д	in	жд	: водити	- вождю.
	т	-	щ	: мѹтити	- мѹщю.
	ст	-	щ	: пѹстити	- пѹщю.
	з	-	ж	: мазати	- мажю.
	с	-	ш	: писати	- пишю.
	ц	-	ч	: овца	- овча.
1.	г	-	з	: богъ	- бози.
2.	г	-	ж	: дрѹгъ	- дрѹже.
1.	χ	-	с	: дѹχъ	- дѹси.
2.	χ	-	ш	: ѹχо	- ѹши.
1.	к	-	ц	: лик	- лици.
2.	к	-	ч	: око	- очи.
	ск	-	щ	: искати	- ищю,

Prima series hic transformabiles sistit, secunda eas literas, in quas transformatio fieri solet. Fit autem transmutatio haec secundum certas

tas regulas in declinatione, conjugatione et derivatione observandas.

(c) Mirum alicui videri possit, Smotriskium praeter г, χ, к, ц, etiam ж, ш, ч inter mutabiles (измѣнаемаа) retulisse, cum hae potius transformatae, utpote ex г, χ, к prognatae, nuncupandae sint. Supposuit ille, male utique, in omnibus Verborum formis, personam primam Praesentis esse thema aliorum temporum. Hinc cum a вижꙋ, мѡлочꙋ, прошꙋ, secundas personas видиши, молотиши, просиши formari putasset, ubi Infinitivi видѣти, молотити (slavice млатити, млащю), просити respiciendi erant, in eum errorem inductus est, ut literas ж, ч, ш ex д, т, с transformatas mutabiles diceret.

§. XI. Vocales purae seu solidae consonis finalibus, quae syllabam radicalem terminant, affixae, nullam inducunt in declinatione et conjugatione mutationem, praeter е, cum sit affinis vocalibus affectis. Fit nimirum transformatio:

1. in Vocativo substantivorum masculinorum, cum ei е affigendum est:

бог-боже, дꙋх-дꙋше, отрок-отроче.

Sic кназь-княже, отец-отче.

Aliae vero literae hoc in casu, praeter gutturales et зь, ц, non mutantur.

2. Ante е Praeteriti, ante еши, ет Praesentis, ante ен Participii passivi verborum in ꙋ:

вергꙋ-верже, вержеши, вержет, вержен,

изсхнꙋ-изсше, рекꙋ-речен.

§. XII.

§. XII. Ante ен participii passivi verborum in нти literae д, т, з, с, ст mutationem subeunt, cum е hic vices agat vocalis affectae ѣ:

сѫдити - сѫждєн, мѫтити - мѫщен.

казити - кажен, просити - прошен.

простити - прощен.

Adde: гаждєнїє а газдити, съблажнен а съблазнити, умерщвлен ab умертвити, помышлен а помыслити, ощрен ab острити, quamvis in his е literas д, т, з, с, ст non immediate, sed interpositis aliis, afficiat.

§. XIII. Ante и Nominativi pluralis, et ante ѣ dualis, porro ante ѣ Dativi et Localis, ante и et ѣ Imperativi, mutatur г in з, х in с, к in ц:

прѫг - прѫзи, ѡ прѫзѣ.

грѣх - грѣси, ѡ грѣсѣх.

внѫк - внѫци, ѡ внѫцѣх; рѣка - рѣцѣ.

нога - нозѣ, рѫка - рѫцѣ (Duales).

помогѫ - помози, помозѣте.

текѫ - теци, тецѣте,

At vero in formatione primae personae Verborum ope ю, deinde in derivatione Substantivorum et Adjectivorum tam ante liquidas vocales ѧ, ѣ, quam ante ен mutantur г, х, к in densiores sibilantes ж, ш, ч, et quidem

г in ж : рог - рожан, книга - книжен

х - ш : страх - страшен, ѫхо - оѫшїє.

к in ч : вѣк - вѣчен, велик - величїе
ск - щ : плескати - плещꙋ (плещю).

Similiter mutatur ц ante ен, et ина in ч: лице - личен, конец - кончина.

§. XIV. Literae д, т, ст et з, с mutantur ante ю primae personae, et ante а in formatione Femininorum abstractorum, ut supra §. X., nimirum:

д in жд : нꙋдити - нꙋждꙋ, рдѣти - рждa (ржа).
т - щ : свѣт - свѣща, питати - пища.
ст - щ : тесть - теща, прелстити - прелщꙋ.
з - ж : лазити - лажꙋ, лизати - лижꙋ.
с - щ : пласати - плашꙋ, гасити - гашꙋ.

Sic съблажню a съблазнити, испещрю ab испестрити.

Ante ти Infinitivi aliam mutationem subeunt literae д, т, quandoque etiam з. Mutantur enim in с:

ведꙋ - вести, падꙋ - пасти.
плетꙋ - плести, обрѣтꙋ - обрѣсти.
лезꙋ - лести.

§. XV. Literae gutturales, si ante ти Infinitivi immediate poni debeant, una cum т mutantur in щ:

могꙋ - мощи (pro можти).
текꙋ - тещи, пекꙋ - пещи.

(f) Initialis consona vix unquam transformari solet. Praebent tamen Praesens женꙋ a гнати, porro шедꙋ, почїю, si conferantur cum ходити, et покоити, exempla mutationum in prima radicali factarum.

§. XVI.

§. XVI. Vocali ї, dum naturam consonantis induit, h. e. dum aliis vocalibus praefixa uti j pronunciatur, praecedente praepositione, litera н substituitur: єго - ѿ него, ємꙋ - къ немꙋ, єм - ѡ нем.

є - за не, ю - на ню, ихъ - при нихъ.

Sic etiam нань pro нан, вонъмꙋ pro въ имꙋ, сонъм pro съим а съ et имꙋ. Hinc epentheticum н in compositis внидꙋ, снидꙋ ab идꙋ, внати, снати а ꙗти, внимати ab имати, снѣсти а ꙗсти, снискати ab искати, внꙋшити auribus percipere, ab ꙋхо auris.

§. XVII. In slavica veteri lingua non alia prosthesis locum habet, quam ea, dum ї praefigitur initiali а seu ꙋ: ꙗможе pro аможе, юдоль, южика, юза, союз pro ꙋдоль, ꙋжика, ꙋза, соꙋз (съꙋз). Serbici libri et юже *iam*, pro оуже legunt. In his adeo variant Codices, ut nisi etymologiam consulas, nescias utrum ꙋха, ꙋтро quae Russi amant, an юха, ютро, quae meridionales Slavi praeferunt, rectius scribatur. Confer, quae C. I. §. XXIV. monuimus. In нѣдро pro ꙗдро sinus, н est prostheticum, uti in illyrico нꙋгал pro ꙋгал.

(g) Prostheticum в ante vocales о et ꙋ in aliis dialectis valde frequens est. Bohemi vulgo vocali o praemittunt consonam w: won pro on, worati pro orati. Idem mos est et Lusatis. Pauca exempla suppeditat et Russica lingua: восемь octo, pro осмь, вотчим vitricus, pro отчим. Croatae eandem consonam praeponunt vocali u: *vuda*, *vudicza*, *vugel* pro ꙋда, ꙋдица, ꙋгл

ѹгл. Sed et apud Skorinam Russum набȣка scriptum reperi pro набȣка, et in antiquo codice вȣдица hamus pro ѹдица. Poloni quoque, quamvis u in ę et ą mutent, tamen ejusmodi vocibus, quae ab u inchoantur, consonam w praefigunt: węda pro uda, węgiel *carbo*, pro ugl, wątroba *hepar* pro utroba, wątek *trama* pro utek.

§. XVIII. Vocalis euphonica о aut є inseri nunc solet in editionibus Russicis in iis syllabis, quae olim sine vocali scribebantur. Tales sunt, quarum mediam radicalem constituunt literae л et р. Inseritur autem о communiter ante л: волна, волк, полн, ползок, полк, ѹмолкнȣ, долг, солнце, столп, холм, pro влна, влк, плн, плзок, плк, ѹмлкнȣ, длг, слнце, стлп, хлм. Subinde etiam post л: плоть pro плть, поглотити pro поглтити. Adde желчь fel, pro жлчь, слеза pro слза, клеңȣса pro клнȣса. Ante р vero inseri solet frequentius є quam о: вергȣ, верх, перси, перст, дерзати, держати, терпѣти, тверд, жертва, сердце, смерт, скверна, червь, черн, чертог et plura alia, quae inter primam et secundam radicalem interponunt є. Alia vero assumunt о, et quidem ante р: торг, скорбь, горд, гортань, корма, pro трг, скрбь, грд, гртань, крма; post р vero: брона thorax, брозда camus, трость arundo, кровь sanguis, крот talpa, pro брна, брзда, трсть, крвь, крт. Расторгнȣ amat о, at растерзати disrumpere, interponit є,

(h) In Serbicis et Glagoliticis libris antiquis ejusmodi syllabae sine vocali constanter scribuntur; etsi in Apostolo A. 1324 quandoque слѹнцє scriptum sit. Nunc autem Serbi et Dalmatae jam ab aliquot seculis pro medio л pronunciant ѹ: дѹг, вѹк pro длг, влк. Hinc hibrida illa вѹлна, пѹлно, пѹлт, дѹлго, слѹнцє in libris a Glagolitis editis leguntur. Volebant illi hac ratione et retinere usum antiquum scribendo л, et simul consulere legentibus inserendo ѹ, ut, neglecto л, more suo pronunciare possent вѹна, пѹно etc.

Bohemi syllabas, media radicali l, aut sine vocali pronunciant, uti pln, wlk, (Slovaci etiam tlku, stlp et alia plura), aut u post l inserunt: pluk, dluh, slunce, chlum. Syllabas autem media radicali r non paucas Bohemi et Illyrii omnes satis commode sine vocali inserta pronunciant: smrt, krt. Attamen, pro крв illyrico, Bohemi dicunt krew, quamvis in obliquis casibus e elidatur: krwe.

Poloni inserunt in his syllabis vocalem a ante r: *targ* forum, pro трг, *karczma* popina, pro крчма; e vero aut i ante l: *welna* lana, pro влна, *pelny* plenus, pro плный, *wilk* lupus, pro влк, *milczec* tacere, pro млчати.

§. XIX. Russi vocalem euphonicam о affigunt etiam praepositionibus in fine, praecipue si plures consonae sequantur: во, со, ко, обо, изо, ото, подо, надо, предо, pro в, с, к, об, из, от, под, над, пред. Sed воз in medio assumit о fere semper: воздѹх pro въздѹх, восток pro въсток.

(i) Pro varietate dialectorum variat et vocalis euphonica. Illyrii amant а: прѣдамною pro предомною, Bohemi e: przedemnau. Hinc pro Slavico огнь, ignis, Illyrii огань, Bohemi oheň, Poloni ogień, Russi огонь scribunt et pronunciant. Idem valet de vocali ambigua inter duas consonas in vocibus, in quibus о, а et

et є alternant: сѫт codicum manuscriptorum Russi legunt сот, Serbi et Glagolitae сат, favus. Pro сѫн, somnus, in libris impressis legitur сон; Illyrii vero nunc efferunt сан, Bohemi *sen*, Croatae et Carnioli сенъ et сѫн.

(k) Glagolitae, quandoque et Serbi in libris recentioribus, а euphonicum frequentius, quam par sit, inserere solent: данас pro днесь, мазда pro мзда, магла pro мгла, маститель pro мститель, лажȣ pro лжȣ, шалю pro шлю seu слю, нарав pro нрав, одар pro одр, жезал pro жезл, живань pro жизнь, ѥсам pro ѥсмь, седам pro седмь, ѱалам pro ѱалм, могал, рекал, несал pro могл, рекл, несл; отрасал, мысал, pro отрасл, мысль, богатаство pro богатство, канам pro кѫнам, immo in Octoecho Serbica ꙗвластавно pro ꙗвствено, невещаставан pro невещствен, et sexcenta alia. In his ego librorum antiquiorum et meliorum editionum sequar auctoritatem.

§. XX. Vocalis euphonica ante consonam ultimae syllabae mobilis est; accedente enim vocali alia in fine, elidi solet: зол, зла, зло; шел, шла, шло, шли; церков, церкве, церкви; красен, красна, красно; отец, отца; сладок, сладка, сладко.

§. XXI. Raro admodum eliduntur vocales aliae: измȣ, вѫзмȣ pro изимȣ, вѫзимȣ, in quibus и radicale exciderat. Rarius adhuc integrae syllabae: сȣть pro ѥсȣть, инок pro ѥдинок monachus. Sic ино pro ѥдино in compositis иночадый unigenitus, иноходец equus gradarius, инорог unicornis.

(l) Olim Apoc. 18, 12 legebatur сосȣда стислонова, sed editores posteriores pro adjectivo vulgari стислонов eburneus, quod e voci[illegible] кость слонова

in

in ore plebis contractum fuit, recte substituerunt из кости слоновыя.

§. XXII. Labiales в, б, п, м, quoties iis vocales liquidae ꙗ, ю, aut ь, affigendae sunt, epentheticum л assumunt:

вопль pro вопь a вопїю, seu впїю. Sic
ловлю a ловити; жеравль pro жеравь.
люблю a любити; корабль pro корабь.
куплю a купити, капля pro капа.
дремлю a дремати, земля pro зема.

Eadem (m) epenthesis literae л locum habet ante ен participii passivi: избавлен, озлоблен, преступлен, посрамлен, ab избавити, озлобити, преступити, посрамити. Serbici codices pro лен scribunt лѥн: избавлѥн, etc. Confer. C. I. §. XXIV. pag. 30.

(m) Bohemica, Polonica, et Lusatica dialecti, utpote alterius ordinis, hanc epenthesim literae л non admittunt. Hinc Pol. zemia pro земля Boh. zbaven pro избавлен etc.

§. XXIII. Post ж frequenter inseritur д epentheticum: изжденꙋ pro изженꙋ, иждивꙋ pro изживꙋ, вжѣда in Psalterio Serbico pro возжѧда, вождельн pro возжельн; раждезі pro разжезі, раждежен pro разжежен (разжжен), раждегꙋ, раждега, раждизаю pro разжегꙋ (разжгꙋ), разжега, разжизаю. Idem fit, sed rarius, ante р: раздрꙋшити, раздрѣшити pro разрꙋшити разрѣшити. Adde e codicibus Serbicis ждрѣбе pullus, pro жребе,

ждре-

ждребїй sortes, pro жребїй. Ноздри nares pro нозри, a нос nasus. Illyricum ждрал, grus, inserto д et eliso в, e Slavico veteri жеравль (Carniolis hodiedum жерав) contractum est.

(n) Bohemis et Polonis usitatissima est epenthesis literae д ante ло Substantivorum: *sadlo* adeps, pro сало, *kadidlo* thus, pro кадило. Sic et *modliti se* orare, pro молитиса.

§. XXIV. Literae д et т non raro eliduntur, uti in ıамь edo, вѣмь scio, pro inusitatis ıадмь, вѣдмь. Radicalis enim syllaba harum vocum est ıад, вѣд. Fit autem elisio literarum д et т sequenti consona, et quidem 1) ante л frequentissime: ıал pro ıадл, пал pro падл a пад8; вел, привел pro ведл, приведл; сѣл pro сѣдл; чел, сочли pro четл, сочтли. 2) ante н: оуван8 pro оувадн8, возбн8 pro возбдн8 a бдѣти, воспран8 pro воспрадн8, свѣн8 pro свѣтн8, возблесн8 pro возблестн8.

(o) In editionibus Serbicis безна, празник, радосно, чесно, pro бездна, праздник, радостно, честно meliorum codicum, nemo probaverit.

Litera д post ж excidere solet ante vocales: вожь pro вождь, госпожа pro госпожда, ржа pro ржда, преже pro прежде, чюжїй pro чюждїй. Hinc etiam виж8, сѣж8, бздѣж8, хож8, pro вижд8, сѣжд8, бздѣжд8, хожд8; бл8женїе pro бл8жденїе, оутвержен pro оутвержден. Nec hoc probandum.

(p)

(p) In Glagoliticis libris, etiam antiquis, вию pro вижду legitur. Sic et рожн, рокніе pro рожден, рожденіе, et ройство pro рождство.

§. XXV. Frequentissime eliditur в post б in compositis ex wб: wбитати pro wбвитати, wбетшати pro wббетшати, wбѣт pro wббѣт, wбазати pro wббазати, wбласть pro wбвласть, wблак pro wбвлак. In composito возопїю, in Serbicis libris взупїю, а вз et вопїю litera в non penitus excidit, sed in vocalem mutata est. Eliduntur subinde et aliae consonae, uti б in погрести pro погребсти а погребу; з ante з, ж, et с: возва pro воззва, иждивити pro изждивити, раждегу pro разждегу seu разжегу. Pro бесѣмене, бесмртен, безаконїе meliores editiones legunt без сѣмене, безсмертен, беззаконїе. Scribitur autem constanter кси es, in omnibus codicibus pro ксси, quamvis formatio personae secundae fiat apponendo си syllabae radicali кс.

§. XXVI. Duplicationem literarum non admittit Slavica lingua. Vocales аа in читаах, ее in нищее non unam sed duas constituunt syllabas; legendae enim sunt uti аꙗ, еє: читаꙗх, нищеє. Consonae autem non solent duplicari, nisi compositio aut derivatio id exigat. Преддверїе ex. gr. ex пред et двери, compositum est. Similiter воззвати, беззаконїе ex воз, без et звати, закон. Partici-

pium passivum пожжен, сожжен, а пожгꙋ, сожгꙋ formatum est, mutato г ante ен, in ж; igitur duplici ж scribendum est. Sic comparativus вышшїй apposito шїй formatus est ab adverbio выше seu a syllaba radicali выс, quae in выше, mutata fuit.

Recte etiam истинный, законный, ob formam indefinitam истинен, законен, duplici н scribuntur. Sic et плѣнник, cum a плѣнен deri vatum sit. At оученик, мꙋченик non nisi simplex н postulant, cum a participiis passivis оучен, мꙋчен, in quibus н non duplicatur, orta sint.

Solet tamen н Participiorum, quando, assumta terminatione finita, adjectivorum more construuntur, pro arbitrio librariorum duplicari. Hinc избранный, окаянный, смиренный, вселеннаѧ (ad verbum: *οἰκουμένη*), atque alia duplici н scripta invenias.

(q) Etiam in Praesenti пожегꙋ et сожегꙋ literam ж duplicari, male scripsit Mrazovics. Idem regulam a Smotriskio male conceptam repetit, н in adjectivis in ный purum, i. e. si vocalis praecedat, desinentibus duplicari, uti in странный. Atqui странный, cum странен sit a страна, non praebet exemplum aptum, uti nec истинный. Юный certe et оутренїй simplici н scribuntur; in искреннїй vero н duplicari solet. Adeo nimirum variant librarii. Immo sunt qui н in voce истина male duplicent. In Biblijs novissime impressis истина quidem simplici н recte, pessime vero formula воистиннꙋ in veritate, vere, duplici н exarata est.

Ca-

Caput III.

De Tono seu Accentu.

§. I.

In libris liturgicis olim et nunc impressis vocales syllabarum, quae tono gaudent, accentibus notari solent. Cum autem hi in manuscriptis codicibus antiquioribus plane absint, et libri a Serbis Venetiis seculo XVI. editi, quoad accentus, multum a libris in Russia impressis differant, non liquet, utrum toni sedes aetate Cyrilli eadem fuerit, quam nunc accentus, sive a Serbis sive a Russis vocibus impositus, indicat. Serborum tamen libros antiquos tonum veterem, seculi IX. (quamvis prorsus immutatum permansisse vix credam), in pluribus vocibus referre facile mihi persuadeo. Cum autem libri Slavici a Russis impressi, ab eo tempore, quo Serbi magnis sumtibus ferendis impares edere suos desierant, omnes horum ecclesias repleverint, factum est, ut in Bibliis aliisque libris liturgicis nuper Budae et Vindobonae reimpressis, voces notarentur iis accentibus, qui tonum Russicum, Serbicae pronunciationi saepe prorsus repugnantem, designant. De hoc igitur nunc paucis agendum est.

§. II. Tonus seu syllaba majori prae aliis vi elata adeo in polysyllabis vocibus apud Russos

variat, ut praeceptis difficulter determinari queat. Inspice, si lubet, Grammaticam Russicam a beato *Antonio Puchmayer* Radnicensi Parocho, Pragae 1819. 8. editam. Solet autem toni sedes accentu sive acuto sive gravi notari. Acuto (´) notantur vocales primarum syllabarum, imo et ultimae si haec consona finiatur, gravi (`) vocalis syllabam ultimam finiens. Utriusque eadem est potestas.

Exemplo sit Marci Cap. 12. v. 1. e Bibliorum postrema editione:

Вїногра́дъ насадѝ чл҃вѣ́къ,
и ѡградѝ ѡпло́томъ,
и ископа̀ точи́ло,
и созда̀ столпъ
и предадѐ его̀ (прѣдасть и̇̀ Mss.) тажа́телємъ
и ѿи́де.

Столпъ, turris, in hac editione accentu caret. Superfluum enim editoribus visum est, monosyllaba, in quibus toni sedes ambigua esse non possit, accentibus notare, excepto pronomine и eum, quod a conjunctione и, et, distinguendum censuere.

(a) Apud Bohemos et Polonos toni sedes paucis regulis definitur; vocum enim bisyllabarum prima apud utrosque, trisyllabarum vero prima apud Bohemos, secunda apud Polonos tono gaudet, sive vocalis corripiatur, sive producatur. Nam et correptae tono affici possunt

sunt. Meridionalium Slavorum, praeprimis Serborum, tonum non nisi e Lexicis nuper editis, Vukiano praesertim, cognoscere licet.

(b) In codicibus etiam ъ in medio vocum, dum vices vocalium agit, accentu notari solet: стлъ́п, кръ́вь, плъ́ть, тръ́сть, исплъ́нити, млъ́ва tumultus, pro hodierno мо́лва. Subinde et consona praecedens in codicibus Serbicis: чр́ьпати, мл́ьва.

§. III. Monosyllabarum vocum aliae, etiamsi per declinationem in fine crescant, toni sedem servant: бо́г бо́га, сы́н сы́на сы́нове, дꙋ́х дꙋ́ха, бра́к бра́кꙋ, гро́б гро́ба, трꙋ́с трꙋ́са, бѣ́с бѣ́са бѣ́сове; aliae vero tonum primae syllabae ad secundam rejiciunt: ра́б раба̀, оу́м оума̀, о́др одра̀, пло́д плода̀, же́зл жезла̀, до́м домꙋ̀, ве́прь вепра̀, ца́рь цара̀, пꙋ́ть пꙋтѝ.

Idem valet de Adjectivis, si terminationem definitam ый assumant. Servant alia tonum primae syllabae, uti хро́мый a хро́м, ма́лый, ю́ный, но́вый a ма́л, ю́н, но́в. Alia vero terminationem, quae accessit, tono afficiunt: нагы́й, драгы́й, благы́й, сваты́й, млады́й, живы́й, хꙋды́й, нѣмы́й, слѣпы́й, глꙋхы́й.

Illa vero, quae terminatione їй augentur, radicalis syllabae tonum nunquam amittunt: ве́лїй magnus, тре́тїи tertius, ни́щїй egenus.

§. IV. Bisyllabarum vocum simplicium quaedam tono afficiunt priorem, uti го́лꙋбь columba, би́сер margarita, жꙋ́пел sulphur, пла́мень flamma, во́ин miles

les, вéчеръ vesper, óцет acetum, слȣ́га minister. Feminina: мáти mater, вы́я collum, ни́ва ager, вѣ́ра fides, дѣ́ва virgo, ры́ба piscis, слáна pruina, пѣ́на spuma, ри́за vestis, пти́ца avis, кни́га liber etc. Neutra: слóво verbum, нéбо coelum, кóло rota, злáто aurum, óко oculus, ȣ́хо auris, и́го jugum, мóре mare, лóже stratum. Aliae vero non paucae voces ultimae syllabae accentum imponunt: конóб lebes, орéл aquila, осéл asinus, ковчéг arca, чертóг thalamus, конéц finis, жени́х sponsus, глагóл verbum, живóт vita, язы́к lingua, падéж casus. Feminina: кормà puppis, главà caput, лозà vitis, лȣнà luna, цѣнà pretium, женà mulier, дȣшà anima, чертà linea, водà aqua, винà causa, culpa, травà gramen, рабà ancilla, стопà gressus, стѣнà paries, murus, стрѣлà sagitta, горà mons, звѣздà stella, росà ros, ногà pes, рȣкà manus, (in Accusativo tamen рȣ́кȣ, in Duali рȣцѣ). Neutra: лицè facies, гȣмнò area, вїнò vinum, рȣнò vellus, селò rus, крилò ala, гнѣздò nidus, млекò lac, Pluralia: оустà os, oris, вратà porta.

(c) Tonum in ultima vix norunt Serbi. Hinc in eorum libris vocum bisyllabarum prima accentu notatur: кóнок, кóвчег, жи́вот, мéтеж pro матéж, слȣ́га, стрáна, лóза, нóга, жéна, гȣ́мно. Idem valet de persona prima Verborum: пи́шȣ pro Russorum пишȣ̀, грéдȣ pro градȣ̀, рéкȣ pro рекȣ̀, жи́вȣ, мóгȣ pro живȣ̀, могȣ̀. Idem in Infinitivis in сти et щи observatur.

Ho-

Horum enim ultimam Russi, Serbi vero penultimam tono afficiunt; igitur apud hos ράсти pro ρастѝ, блю́сти pro блюстѝ, спа́сти pro спастѝ, мо́щи pro мощѝ, стρе́щи pro стρещѝ invenies. Idem de aliis temporibus et modis dicendum: па́си pâsce, pro пасѝ, те́коχ cucurri, pro теко́χ.

§. V. Quod de Simplicibus §. priori dictum est, etiam in Compositis ex praepositionibus locum habet. Sunt tamen longe plura, in quibus praepositio accentu caret, syllaba radicali tonum servante: исχо́д, оуста́в, ѿвѣ́т, поко́й, пото́п diluvium, примѣ́ρ, пρоρо́к propheta, пρедѣ́л terminus, пρесто́л thronus, наρо́д natio, недѹ́г morbus, завѣ́т foedus, зако́н lex, etc. In aliis praepositio tono afficitur: о́блак, о́бласть, о́тρок, оу́жас terror, па́жить pascuum, па́мать memoria, бе́здна abyssus, пе́пел cinis (in aliis quibusdam dialectis по́пел), за́висть zelus, invidia, за́пад occasus, ρа́зѹм intellectus, на́пасть tentatio. Adde во́зρаст, aetas, со́вѣсть conscientia, codicum Russicorum; in Serbicis възρа́ст, съвѣ́сть, monosyllaba sunt.

(d) In Serbicis libris leguntur оужа́с, обρа́з, обла́сть, зави́сть, ρазоу́м, подви́г pro по́двиг, et aliae voces, in quibus praepositio accentum non recipit.

§. VI. Trisyllabae voces tonum habent aut in prima, aut in secunda seu penultima, aut in tertia seu ultima syllaba.

In prima: и́стина, хра́мина, па́лица, ю́ноша etc. Sed in Serbicis libris исти́на, юно́ша; etsi alias tonum in prima ament: тра́пеза pro трапе́за, тво́рити pro твори́ти, бѣ́жати pro бѣжа́ти.

In media: держа́ва, лови́тва, кончи́на, колѣ́но, свѣти́ло, храни́ло, свѣти́лник, слꙋжи́тель, ревни́тель, лани́та, лопа́та, рабо́та, хода́тай mediator, бога́тство, десни́ца, пшени́ца, in quibus omnibus prima a Serbis signatur: дь́ржава, ло́витва, ко́нчина etc.

In tertia seu ultima: тагота̀, долгота̀, нагота̀, тишина̀, жидови́н, копїѐ, plur. словеса̀. Apud Serbos те́гота, дль́гота, ти́шина, жи́довин, ко́пїе, сло́веса. Sed нао́та pro нагота̀ nuditas. Sic et похвала̀, исполи́н gigas, исконѝ, посредѣ̀ tonum apud eos in secunda habent: похва́ла, испо́лин etc.

(c) Variat tonus subinde in ipsis libris a Russis diverso tempore editis. In Psalterio Kioviae sec. XVII. edito за́кон pro зако́н, отро́к pro о́трок, избави́тель pro изба́битель, де́сная pro десна́я, глаго́ла́нный pro глаго́ланный, imo et и́сполин legitur, ut adeo in исполин tonus apud hos jam primam, apud illos secundam, apud alios demum tertiam occupet syllabam.

§. VII. In polysyllabis non solum secunda, tertia et quarta, sed et quinta et sexta a fine syllaba tono gaudere potest. Pro колесни́ца, багрени́ца, десяти́ны, цѣлова́ти Russorum, Serbici libri ко́лесница, багре́-

багрéница, десéтины, цѣловати exhibent. Pro кадúлница vero кáдилница thuribulum, habita ratione primitivi кадúло, apud Serbos кáдило. Покóнице, вселéннаа habent tonum apud Serbos in quarta a fine: пóконице, вселéннаꙗ; обѣтованїе, дерзновéнїе, оуничижéнїе plane in quinta: обѣтованїе, дрьзновенїе, оунúчиженїе. Adde e Russicis editionibus ходáтайствовати, et знáменованїе.

(f) Serbi voces plurium syllabarum signare solebant etiam duplici accentu: свѣдѣтéлствѡ, благовѣствованїе, in Russicis libris свидѣтелствѡ, благовѣствованїе. Козлогласованїе, κῶμος, comessatio, plane tribus acutis et gravi signatum reperi: кóзлоглáсованїе, qui indicare videntur, vocem pronunciandam esse, uti duos trochaeos (кóзло-глáсо), et dactylum (ванїе).

§. VIII. In Compositis ex integris vocibus, quarum quaelibet tono affici solet, prima tonum amittit, et duntaxat secunda vox signatur: водонéс hydria, вертогрáдарь hortulanus, воевóда dux exercitus, благодáть gratia, богочтéц dei cultor, благословéн, скоропúсец ταχυγράφος, многомúлостив multum misericors, сребролюбец, самовúдец, мздовоздаꙗнїе μισθαποδοσία. Excipe трúдесать, сéдмьдесат.

(g) In Serbicis libris plures accentus vocibus imponi jam nota (f) monuimus. Sic сребролюбив, самовидци, благословлéн, мьздовьзданїе mercedis retributio.

§. IX. Particulae monosyllabae, uti et Pronomina ма, ми, та, ти, са, си carent accentu:

не

не бо́й са, ни хлѣ́ба, ни еди́н, и ты̀ ли, да не когда̀, при мо́ри. Acuto, pro gravi, notantur eae voces, cum quibus particula ejusmodi aut vox alia monosyllaba connectitur: рече́ бо dixit enim, спаси́ма salva me, что́ти е́сть quid tibi est, кто́ е́сть quis est, явися revelatum est, посли́ ны mitte nos. Si duae aut plures voces, quae singulae tono carent, conjungantur, una earum accentu notari solet, ни ли́ an non, не да ли́, а́ще ли же ни́, да мѝ да́си, на ма̀ contra me, на ню̀ in eam. Оу in не оу̀ nondum, tono carere non potest.

(h) In Bibliis A, 1816 Petropoli editis omnes voces monosyllabae sine accentu impressae sunt, excepto pronomine и̂ eum: се азъ есмь pro сѐ а́зъ е́смь; и се мꙋ́жа ста pro и сѐ мꙋ́жа ста̀, увѣда́но же бысть се по всей Іоппíи, ubi alias бы́сть, сѐ, все́й accentu notabantur. Consultum tamen fuisset, in concursu plurium tono carentium signare accentu eam vocem, quae prae aliis elevanda sit. Non enim constare poterit legenti на та, utrum на́та, an на та̀ pronunciandum sit. Luc. IX. v. 50. plane septem voces nunc accentu carent: иже бо нѣсть на вы, по васъ есть (qui non est adversum vos, pro vobis est), quarum olim saltem quatuor signabantur: нѣ́сть, вы̀, ва́с, е́сть.

§. X. Significatus non nisi in paucis toni sedem determinat. Мꙋка, волна, ведро, плачꙋ, моли pro sede accentus significatione differunt. Мꙋ́ка est supplicium, мꙋка̀ vero farina, во́лна lana, sed волна̀ fluctus, ве́дро serenum, at ведро̂ (melius вѣдро̀) situla, urna, пла́чꙋ a пла́кати flere, плачꙋ

(pro

(pro плаціъ) а платѝти solvere, мо́ли tineae, pluralis а моль, молѝ roga, Imperativus a молѝти.

§. XI. Non est reticendus usus siglae(̑), quae камора dicitur. Solebat illa imponi vocibus monosyllabis vocali terminatis. In editione praestantissima Evangeliorum Mosquensi, A. 1606., fol. signantur non solum particulae но̑ verum, ко̑ enim, нѝ non, лѝ an, се̑ ecce, verum et Pronomina мы̑ ἡμεῖς, ны̑ ἡμᾶς, мѝ et мнѣ̑ mihi, мѧ̑ me, ты̑ tu, тѝ tibi, тѧ̑ te, вы̑ vos, тѧ̑ ista, то̑ istud, ты̑ istos, кто̑ quis, что̑ quid, внѐ in id, сѝ hi (Dualis), et Numeralia два̑ duo, двѣ̑ duae, трѝ tres, сто̑ centum, все̑ omne, всѝ omnes, всѧ̑ omnia; adverbia злѣ̑ male, внѣ̑ foris, здѣ̑, тꙋ̑ hic, гдѣ̑ ubi. Verba бѣ̑ erat, бы̑ conjunctivi, стѧ̑ stetit; rarius Nomina: вотмѣ̑ in tenebris. Excipiuntur voces, quae a vocali incipiunt, quia hae leni et gravi notabantur: а̑ sed, є̑ id, ю̑ eam, и̑ eum, є̑й ei (feminae).

In Serbicis libris, imo et in Ostrogiensi Bibliorum editione pro Kamora, qua voces monosyllabae signantur, duplex accentus gravis̏ usurpatur: и̏ eum, ны̏, ты̏, то̏, се̏, три̏, тꙋ̏ бѣ̏, зла̏ etc.

Hodie vero Kamora supplet, sive acutum sive gravem accentum ad casus pluralis numeri a similibus in singulari distinguendos: ча̑да proles,

брѧ̑къ

бра̑к nuptiarum, сі̑а haec, вс̑а omnia, ри̑зы vestes, (a quo Genitivus singularis acuto differt: ри́зы a ри́за.) Sic є҆ли̑ка, граду̑щаѧ, оучени̑к etc. Vocalibus о et є Kamoram imponi superfluum est, cum ѡ et є eodem officio fungantur. Luc. 7, 21. in postrema editione Bibliorum legitur: въ той же часъ исцѣлѝ мнѡ́ги ѿ недѹ́гъ и ра́нъ и дѹ́хъ ѕлыхъ, и мнѡ́гимъ слѣпѡ̑мъ дарова̀ прозрѣ́нїе. (Eadem autem hora multos sanavit a morbis et plagis et spiritibus malis, et coecis multis donavit visum.) Vides hic ѡ́ in vocibus мнѡ́ги, мнѡ́гимъ idem valere, ac Kamoram in недѹ̑г, дѹ̑х, слѣпѡ̑мъ.

Caput IV.

De scribendi compendiis seu Abbreviaturis.

§. I.

Signorum, notandis contractionibus seu abbreviaturis vocum destinatorum, duo solummodo nominat Smotriskius, ea nimirum, quae frequentius in libris impressis et codicibus manuscriptis occurrunt. Unum ті́тла, quod titulus hic honoris causa imponatur, alterum слово-ті́тла, quod literam с sub titla comprehendat, vocatur. Alii plura nominant. Paucis ille verbis rem absolvit. »Usurpatur, ait, utrumque contractionis signum

num a calligraphis in nominibus Dei et rebus ad cultum Dei pertinentibus, uti г҃дь, б҃гъ, ѿ҃цъ, с҃нъ, д҃хъ с: і҃с, х҃с, сп҃съ, д҃ва, ч҃тлѧ, б҃ія, м҃рія, ц҃рковь, є҃ѵглїє, с҃лнцє sol justitiae Christus et reliqua.» Supposuit nimirum ille nota haec lectoribus suis, qui libellos elementares *Bukvar* dictos manibus versabant. Hi enim seriem plurimarum vocum contractarum alphabetico ordine digestam continere solent. Liceat nobis ex ejusmodi *Bukvar*, Leopoli 1819 impresso, plura depromere, quaedam augendo et illustrando, alia, quae ex aliis facile intelligi possunt, omittendo.

§. II. Sejungendae autem sunt voces sub simplici Titla ҃ scriptae ab illis, quibus alia contractionum signa imponi solent. Graecorum morem in plerisque Slavos imitatos fuisse ex ipsa hic subjuncta serie apparebit.

а҃гглъ lege ангел. At malorum angelorum nomen Matth. 25, 41. дїáволꙋ и áггелѡм єгѡ̀, sine Titla scribitur.

а҃плъ lege апостол. In antiquissimis codicibus sine Slovo sub Titla legitur, nunc sub Slovotitla а҃плъ, olim etiam а҃постлъ.

б҃гъ et б҃ъ lege бог. Sic б҃га, б҃а, б҃жє, б҃жїй. Sed dii gentium sine Titla scribi solent: бозн, богѡв, богѡм etc. Deuter. 10, 17. б҃гъ богѡвъ, г҃дь господєй, legitur. At in libro Minej

a Serbis Venetiis 1538. fol. edito, hoc discrimen neglectum fuisse video. Legitur enim б҃ь б҃мь и г҃ь г҃мь, id est бог богом и госгодь господем.

(a) Etiam in editione Ostrogiensi Psalm. 49, 1. б҃гъ б҃гомъ pro б҃гъ богωмъ legi observavit b. *Fortunatus Durich* summus Slavophilus. Notavit enim in adversariis suis, edendae Bibliothecae Slavicae causa collectis, mihique legatis, sequentia: »De Titla. Psalm. м҃ѳ: б҃гъ б҃гомъ г҃ь г҃ла. Male ponitur supra secundam vocem Titla; melius Armena editio, quae integre scriptam habet vocem, prout etiam Ms. Graec. Biblioth. Caes. Nro. 17. juxta Lambecium».

Бц҃а, alias sub Titla д: Бцⷣа lege богородица.

Бл҃женъ, бл҃гъ, бл҃гдть, б҃гобл҃годатный, lege блажен, благ, благодать, богоблагодатный.

Вл҃дка, вл҃дчца lege владыка, владычица. Sed frequentius cum supra scripto д: влⷣка.

Г҃ь, г҃а, г҃оу, г҃ви, г҃и, et sub Slovo-Titla гⷣь, гⷣнь, lege господь, господа, господꙋ, господеви, господи, господень. Domini terrestres sine Titla scribi solent. Matth. 15, 27. utrumque legitur: гⷣи de Christo et господей своих de aliis dominis. Confer locum e Deuter. 10, 17 sub voce б҃гъ citatum. In Pauli epistolis господїе, господїй, господем leguntur sine Titla. In postrema tamen editione Petropolitana id neglectum fuit.

Г҃нъ, frequentius sub Slovo-Titla гⷣнъ, lege господин.

Гл҃ъ, гл҃ю, гл҃а, гл҃ати, lege глагол, глаголю, глагола, глаголати.

Дв҃дъ, дв҃двъ, seu дв҃дов, lege давїд, давїдов.

Дх҃ъ, дш҃а, lege дꙋх, дꙋша. Sed spiritus immundus Matth. 12, 43. atque alibi, sine Titla scribitur: дꙋх, дꙋси, дꙋхѡв.

Дв҃а, дв҃ица seu дв҃ца, lege дѣва, дѣвица.

Дн҃ь, дн҃сь, lege день, днесь. In libris antiquis etiam casus obliqui et pluralis notari solent Titla: дн҃е, дн҃и, дн҃їе, дн҃ех.

Єѵг҃лїе, lege єѵангелїе. Alias supra ѵ litera г sub Titla poni solet.

Ї҃ль, Ї҃ла, Ї҃левъ, lege Ісраил, Ісраила, Ісраилев.

І҃с хс҃, І҃ѵ хс҃а, І҃свъ, lege Ісꙋс хрїстос, Ісꙋ хрїста, Ісꙋсов.

Іис҃ъ, in recentioribus libris pro І҃с, lege Іисꙋс.

Мл҃ю, мл҃тва, lege молю, молитва.

Мл҃сть, мл҃срдъ, lege милость, милосердъ. Sub Slovo-Titla мл҃ть.

Мр҃твъ, ѿ мр҃твыхъ, lege мертв, от мертвых, aut sine vocali мртв.

Мт҃и, мт҃рь, мт҃ре, lege мати, матерь, матере.

Мр҃їа lege марїа.

Мч҃нкъ lege мꙋченик.

Нб҃о, нб҃се, lege небо, небесе.

Нс҃ъ, нш҃ь, lege нас, наш.

Нн҃ѣ, нн҃а, lege нынѣ, нына.

Оч҃ь

Оц҃ь, оч҃е, rectius quam Smotriskii ѿц҃ъ, lege отец, отче.

С҃тъ, ст҃ль, сщ҃енникъ, lege свѧт, свѧтитель, свѧщенник.

Сл҃ва, сл҃вы, lege слава, славы.

Сл҃нце, lege солнце, aut, prorsus sine vocali in prima, слнце sol.

См҃рть, in antiquissimo codice sine Titla: сьмрьть, lege смерть aut, prout Serbi et Bohemi pronunciant, sine vocali смрть.

Сн҃ъ, сн҃е, сн҃у, всн҃овленїе, lege сын, сыне, сыну, всыновленїе. Sed Joh. 17, 12. сынъ погыбелный sine Titla in plurimis editionibus, postrema tamen excepta, legitur.

Сп҃съ, сп҃сти, сп҃сенїе, lege спас, спасти, спасенїе.

Ср҃дце, in antiquo codice sine Titla: сьрдьце, lege сердце, aut Serborum et Bohemorum more срдце sine vocali.

Стр҃сть, frequentius sub Slovo-Titla стрⷭ҇ть, lege страсть.

Оуч҃тль, оуч҃нкъ, lege оучитель, оученик.

Хс҃, Ха҃, Хв҃, lege Хрїстос, Хрїста, Хрїстов. At Matth. 24, 24. лжехрїсти sine Titla. Sub Slovo-Titla, Хрⷭ҇тос.

Цр҃ь, цр҃ца, цр҃ьствїе, et sub Slovo-Titla црⷭ҇тво, lege царь, царица, царьствїе, царство.

Цр҃ковь, цр҃квь, цр҃кве, lege церковь, церкве.

Чл҃къ,

Чл҃къ, чл҃вѣкъ, чл҃цы, чл҃цѣхъ, чл҃че, чл҃чь, lege человѣкъ, человѣцы, человѣцѣхъ, человѣче, человѣчь.

Adde ї҃сії sub duplici Titla et lege Іисꙋс назаранин царь іоудейскый. Мр҃ Ѳѵ҃ plane graeca sunt: μήτηρ θεȣ̃.

§. III. Praeter voces in ство desinentes, ut бж҃ство, дх҃ство, цр҃ство, plures aliae contrahuntur imposito ҇, quas e subnexo indiculo noscere licet:

А҃плъ lege апостол.

Бл҃ви, бл҃венъ, lege благослови, благословен.

Воскр҃нꙋ, воскр҃ніе, lege воскресꙋ, воскресеніе. Sub simplici Titla въскр҃с, lege вскрес.

Гл҃ъ in cod. Serbico pro глас; взгл҃ит id est взгласит.

Гд҃ь, гд҃ство, гд҃нъ, гд҃нь, гж҃а, lege господ, господство, господин, господень, госпожа.

Є҃пкпъ, є҃пкпство, lege єпіскоп, єпіскопство.

Іер҃лимъ, lege Іерꙋсалим.

є҃ in codd. Serbicis, lege єсть seu єсть. Sic et нѣ҃ id est нѣсть.

Кр҃тъ, кр҃тити, кр҃тль, lege крест, крестити, креститель. Sub simplici Titla кр҃щеніе, кр҃щаю, lege крещеніе, крещаю.

Мл҃ть, мл҃тына, мл҃рдіе, lege милость, милостына, милосердіе.

Мс҃ь, lege мѣсяц mensis.

Нбⷭ҇х, нбⷭ҇ный, lege небесѣх, небесный.

Пⷭ҇ртъ, пⷭ҇ртый, id est пресвят, пресвятый.

Пⷭ҇ртолъ, пⷭ҇ртлъ, lege престол.

Пⷭ҇рнѡ, id est присно.

Рⷭ҇жтво, lege рождество.

Сⷭ҇пен, сⷭ҇пнїе, lege спасен, спасенїе.

Сⷭ҇ре est среда dies Mercurii, germ. *Mittwoche.*

Стⷭ҇рть, стⷭ҇ртен, lege страсть, страстен.

Тртъ, lege трисвят.

Тⷭ҇рьть in codd. Serb. pro трьсть, russ. трость arundo.

Хⷭ҇ртосъ, хⷭ҇ртовъ, хⷭ҇ртїанин, lege' хрїстос, хрїстовъ, хрїстїанин.

Чⷭ҇ть, чⷭ҇тный, lege честь, честный.

Чⷭ҇тъ, чⷭ҇тота, ѡчⷭ҇тити, lege чист, чистота, ѡчистити.

Adde днⷭ҇е (seu дⷭ҇нь) pro днесь, глⷭ҇а pro глас sine contractione.

In codd. Serbicis etiam super alias voces ⷭ҇ poni solet, quin contrahantur: ⷭ҇е, вⷭ҇е, вⷭ҇ак, дⷭ҇ать, бⷭ҇ыть, влⷭ҇ать, id est се, все, всак, бысть, власть. Sic чⷭ҇а scribitur pro час et часа.

§. IV. Ончик, seu minutum ȏ sub Titla, non nisi duae aut tres voces assumunt: прⷪ҇к, прⷪ҇рок, id est пророк. тⷪ҇рца, тⷪ҇рчнъ, lege троица, троичен. In codicibus antiquis ȏ super literam м scribi solet: мⷪн, id est мой, мⷪлити, id est молити,

Frequentius litera д vocibus superimponitur, sine alio signo. Earum aliquas hic lubet subjicere:

Бⷢ҇ца, lege богородица Dei genitrix.

Вⷧ҇ка, вⷧ҇чца, lege владыка, владычица.

Мⷬ҇ъ, мⷬ҇ость, премⷬ҇ость, lege мꙋдр, мꙋдрость, премꙋдрость.

Мⷧ҇нць, id est младенць codd. serb., sed russ. младенец.

Нⷧ҇а, пⷧ҇никъ, et нⷣ҇, пнⷣ҇, id est недѣла, понедѣлник.

Пⷬ҇вн҇ъ, id est праведен justus.

Пⷬ҇пбенъ, id est преподобен ὅσιος.

Пⷬ҇теча, i. e. предтеча praecursor.

Сⷬ҇це, i. e. сердце cor Vide срⷣ҇це sub Titla simplici

Adde поⷣ҇, прⷣ҇, плⷣ҇, прежⷣ҇е, люⷣ҇скый pro людскый, шеⷣ҇ pro шед, слⷣ҇ѣ pro слѣд, sine contractione. Notanda vero compendia codicum in vocibus aliis. Бꙋ pro бꙋдꙋ, ѿкⷣ҇ꙋ pro ѿкꙋдꙋ, вⷣ҇ѣх, прⷣ҇ѣлѣх pro вѣдѣх, прѣдѣлѣх, нарⷪ҇м pro народом. Duae lineolae penes д (д̏) denotant literae и contractionem раⷣ̏, id est ради, нарⷣ̏ lege народи.

§. V. Scribuntur vero etiam ornatus et compendii causa quaedam literae, praecipue in fine linearum, super alias. Ex. gr. ва, нача, рѣ superpositis in fine м, т, х, pro вам, начат, рѣх.

Litera ѿ, ab imposito т, vocatur от. Hinc etiam ѿрок pro wтрок scriptum invenias. Prae-

cipue vero notandum ꙑ cum Titla, librorum liturgicorum in имкъ, id est има рек, ubi nomen nominandum est, cui Latinorum NN. respondet.

Ре cum superscripto ч, legendum est рече; за vero cum superscripto ч est зачало. к seu е, supra posito г, est idem ac кго, его. Vjedi-Titla antiquorum librorum hodie non est in usu. Olim гл҃а pro глава, сл҃а pro слава, сл҃о pro слово, scribebantur, posito nimirum literae в speciali charactere inter Titlam et vocem contrahendam. Sic въ ѡ҃, si sub Titla primae vocis sit в, literae ѡ vero superscriptum sit н, legendum est въ время оно, in illo tempore. Pro вторник, четверток, паток duntaxat primae syllabae вт҃о, ч҃е, п҃а, posito к sub Titla; pro соубкѡта vero со҃у, superscripto к, scribuntur; alia aliter abbreviata réperias.

In antiquissimo *Izbornik*, pro оу, minutum ѵ vocibus impositum observare licet. Ex. gr. supra м in кътом, id est ктомꙋ, supra ρ in трждакть id est трꙋждакт, supra х in грѣх, id est грѣхꙋ.

In libris seculo XVII. impressis lineolis duabus in fine vocum supra adscriptis и exprimitur: нарицаемы pro нарицаемый, тъ pro тъй, russ. той; imo et in medio sed longe rarius: оуготова та pro оуготовайта.

§. VI. Sicuti Slavo-Graeci, Russi et Serbi cyrillicis literis utentes, Graecos in scribendi compendiis

se-

Compendia e Codd. Cyrill. et Glagol. et ductus e libris Serbicis.

in, id, od, odno, bo, po, no, ru, to, tr,

zd, so, sw, swo, chow.

Francisc. Goldhann, scripsit 821.

secuti sunt, ita Slavo-Latini glagoliticos characteres, seculo XIII. inventos, adoptantes non solum Serbicorum et Russicorum, sed et Latinorum codicum abbreviaturas imitati sunt. Excludunt itaque frequenter vocalem inter duas consonantes non solum in vocibus, quas cyrillicorum librorum scribae contrahere solent, uti in б҃ id est бог, г҃ i. e. господь, г҃т i. e. глаголет, ц҃р, д҃х etc. Sed etiam in aliis, uti in р҃к pro рак, р҃ка pro рѹка, н҃с pro нас, н҃м pro нам. Sic etiam contrahunt а҃нл pro анел, recentiori more *anjel* pronunciando pro *angel*. Sic et м҃чк pro мѹченик, в҃нц pro вѣнец, х҃ител pro хреститель, исп҃вд pro исповѣд, исп҃днк pro исповѣдник, б҃дт pro бѹдет, п҃мт pro памет, бел҃пта pro белелѣпота, свт҃дство pro свѣдѣтелство. Immo е҃ pro есть, и҃ pro иже, л҃ pro люд, н҃ pro нашь, с҃ pro слово; qua ratione lectio librorum glagoliticorum longe difficilior reddita est. Difficultatem hanc augent varii nexus et literarum duarum et plurium conjunctiones; quarum bene multas tam in Glagoliticis meis A. 1807 Pragae editis, quam in auctiori editione Historiae linguae Bohemicae A. 1819 Pragae impressa, aeri incidi curavi. Hic vero tabula IV. ejusmodi compendia e cyrillicis et glagoliticis codicibus collecta exhibet.

§. VII. Pro lectionis exercitio servire possunt specimina orthographiae, quae e vetustis codicibus

bus descripta hic subjungimus. Evang. Johannis C. I. v. 1—5. e codice Mosquensi quatuor evangeliorum A. 1144 scripto.

1. Исконі a) бѧше b) слово. И слово бѧше ѿ ба̑ c). Иб҃ъ бѧше слово.

In principio erat verbum et verbum erat a Deo, et Deus erat verbum.

a) Legunt искони alii. Sed antiqui codices figura і pro и promiscue utuntur.
b) Pro terno бѧше alii legunt бѣ.
c) ѿ ба̑, legunt etiam codd. Hankianus, nunc Vindobonensis, et Mosquensis alter A. 1358. At Mosquensis tertius A. 1382 legit къб҃оу, et pro primo искони jam въначалѣ, uti recentiores codd. et editiones.

2. Се d) бѣ искони ѿ ба̑ e).

Hoc erat in principio a Deo.

d) се omnes alii codd. manuscripti et editiones antiquae, quia се respondet neutri слово, ut adeo mirer, quid editores posteriores movere potuerit, ut pro се *hoc* substituerent сей *hic*.
e) Mosqu. tertius pro ѿ ба̑ legit hoc loco въб҃ѣ *in Deo*. Alii recentiores uti v. 1. къ б҃оу, editi к б҃у *ad Deum*.

3. Все f) тѣмь g) бꙑ и безнѥго h) нічтоже i) небꙑ k) ѥже l) бꙑ m).

Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, quod factum est.

f) Mosqu. secundus in plurali вса тѣмь бꙑша, tertius praemissa conjunctione и, вса тѣмъ бꙑша, Vindob. plane все тѣмь бꙑша.

g)

g) тѣмь cum ь in fine omnes antiqui, excepto Mosquensi tertio, qui тѣмъ legit. Idem in кыша, кы̑ pro ꙑ usurpat ы.

h) Alii omnes безнего. Mosqu. secundus безнегоже omisso и. Codex Serbicus Kopitarii и безьнегоже *et sine quo.*

i) ничтоже omnes alii.

k) Vindob. небꙑсть, Mosqu. secundus некы postposito ничтоже. Mosqu. tertius кы omissa negatione не, uti codices recentiores et editiones, neglecta syntaxi slavica.

l) Mosqu. secundus е̑же pro иже antiquorum codicum.

m) Videtur hic, et antea bis, Slovo-Titla omissa, cum alii кы̑ legant. Notandum, sequentis versiculi voces вътомь животъ бѣ in Vindobonensi et Mosqu. secundo conjungi cum versu priori.

4. Въ томь n) животъ o) бѣ. ижівотъ p) бѣ свѣтъ ч҄лкомъ q).

In ipso vita erat, et vita erat lux hominum.

n) въ томь cum ь leni in fine omnes, excepto Mosqu. tertio, quem jam recentiores codd. et editiones sequuntur.

o) Pro живот vitio scribae жи lineam quintam claudit et тъ sextam inchoat, omisso во. In Mosquensi secundo sequens бѣ deest.

p) животъ omnes alii. Mosqu. secundus животъже бѣ и свѣтъ.

q) ч҄лкомъ Mosqu. tertius, Vindob. ч҄лвкомъ. Mosqu. secundus ч҄лвкмъ, pro человѣкωмъ.

5. Исвѣтъ въ тьмѣ r) свьтіть s) итьма t) его u) непостиже x).

Et lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt.

r) Vindob., вотьмѣ, Mosqu. secundus et tertius вотмѣ.

s)

s) Vindob. свьтиться; igitur in utroque antiquissimo ь pro ѣ et і pro и. Mosqu. tertius свѣтиться. Mosqu. secundus plane да свѣтится.

t) Alii тма tenebrae.

u) юго etiam alii. Mosqu. autem secundus его, uti recentiores codd. et editiones, exceptis Serbicis.

x) непостиже non comprehendit. Sic etiam Vindob. At Mosqu. secundus legit необатъ, Mosequ. tertius необьятъ.

Addamus sextum et septimum versiculum e Vindobonensi codice, et conferamus eos cum codice Serbico Kop. longe recentiori.

6. Бѣ чл҃вкъ посланъ ѿ б҃а имѧ юмоу иwанъ y).

Fuit homo missus a Deo, nomen ei Johannes.

y) Codex Serbicus чл҃кь pro человѣкъ, име pro имѧ et Іwаннь.

7. Сь приде въ свѣдѣтѣльство. да свѣдѣтѣльствоуѥть о свѣтѣ да вси вѣроу имоуть имь z).

Hic venit in testimonium, ut testaretur de lumine, ut omnes crederent per illum.

z) Codex Serbicus, uti editi прїиде venit; свѣдѣтелство testimonium, свѣдѣтелсвоуѥть testaretur, w uti editi pro o de; sed ємꙋ ei, editi vitiose pro имь per eum, *δι' αυτε̃*.

Specimen alterum, Joh. X. 9—16. e codice Vindobonensi.

9) Азъ ѥсмь двьрь. a) мною аще кто вьнидеть сп҃сетсѧ. и вьнидеть изнидеть b) и пажить обрѧщеть c).

Ego

Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur, et ingredietur et egredietur, et pascua inveniet.

a) Alii дверь janua, ostium.
b) Melius alii и изыдетъ.
c) Cod. Serbicus обрѣщеть, editi ѡбращетъ.

10. Тать d) неприходить нъ e) да оукрадеть и оубиють и погоубить. азъ придохъ f) да животъ имоуть и боль g) имоуть.

Fur non venit, nisi ut furetur, et mactet et perdat: ego veni, ut vitam habeant et abundantius habeant.

d) Alias idem recte тать, non тать.
e) Pro нъ alii развѣ praeter, nisi.
f) Alii прїидохъ.
g) боль pro боле, alii лишьше.

11. Язъ ѥсмь пастырь добрыи. и h) дшю свою полагаю i) за овьца k).

Ego sum pastor bonus et animam meam pono pro ovibus.

h) Pro и cum aliis legendum est пастырь добрыи.
i) полагаѥт in tertia persona alii; Serbicus codex, quamvis пастырь добрыи legat, tamen primam personam полагаю retinuit.
k) Cod. Serb. овцѣ, sed editiones antiquae овца, recentiores овцы, quae inflexio non Slavica sed Russica est.

12. Я наимникъ l) иже нѣсть пастырь. ѥмоуже несоуть m) овьца своя. видить вълка n)

идоуща

идоуща o), и ѡставлꙗѥть ѡвьцѧ и бѣгаѥть. и вълкъ расхꙑщаѥть ѩ p) и расподить q) ѡвьцѧ.

Mercenarius autem, qui non est pastor, cujus non sunt oves propriae, videt lupum venientem et relinquit oves et fugit, et lupus diripit eas et dispergit oves.

l) Editi наемникъ. *καὶ* graeci textus ante иже non legit Slavus.
m) нѣсоуть editi quidam et Cod. Serb. hoc loco, alibi несоуть.
n) Alii волка, et infra волкъ. Cod. Serb. вълька et вълькь neglecto, ut solet, discrimine inter ъ et ь.
o) градꙋща editi, грѧдоуща Cod. Serb.
p) расхꙑтить ѥ Cod. Serb. расхититъ их editi.
q) распоудить scribendum erat.

13. А наимникъ r) бѣжить. ѩко наимникъ ѥсть. и нерадить ѡ овцах s).

Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non curat de ovibus.

r) наѥмникь et наимникь. Cod. Serb.
s) овцах alii.

14. Азъ ѥсмь t) пастꙑрь добрꙑи. и знаю моѩ. и знають мѧ моѩ u).

Ego sum pastor bonus et cognosco meas, et cognoscunt me meae.

t) Alii ѥмь. Cod. Serb. subinde ѥсмь.
u) Cod. Serb. ме, моѥ pro мѧ, моѩ.

15. Ѩкоже знаѥть мѧ ѿць. и азъ знаю ѿца и дш҃ю мою x) полагаю за ѡвьцѧ.

Si-

Sicut novit me pater et ego agnosco patrem, et animam meam pono pro ovibus.

x) свою. Cod. Serb. convenienter syntaxi slavicae.

16. Инꙑ y) ѡвьцꙗ имамъ. ꙗже несоуть ѿ двора сего и тꙑ z) ми подобаѥть привести. и гл҃а мои оуслꙑшать aa). и боудеть ѥдино стадо. и ѥдинъ пастꙑрь.

Alias oves habeo, quae non sunt ex ovili hoc, et illas me oportet adducere, et vocem meam audient, et fiet unus grex et unus pastor.

y) и инꙑ editi; иніѥ Cod. Serb. pro инꙑꙗ.
z) тꙑꙗ editi, тіиѥ. Cod. Serb.
aa) оуслишеть Cod. Serb. neglecto, ut saepe; discrimine inter ꙑ et и.

Specimen tertium Joh. X, 1—8. e codice Ruthenico (potius Serbico) Bibliothecae Vaticanae.

1. Ӥминь ӓминь гл҃ю вамь. невьходеи a) двермн вьдворь ѿвчїи. нь прѣлазеи b) иноудѣ c) тать d) ѥсть и разбоиникь.

Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed transcendit aliunde, fur est et latro.

a) не входай editi.
b) прѣлазѣ Cod. Serb. Kopitarii, прелаза editi.
c) иноуда Cod. Serb. Kopitarii.
d) тьть Cod. Kopitarii, (cf. вълинъ pro воинъ cod. Hankiani). Ante тать addunt editi той, cum in graeco ἐκεῖνος legatur.

2. Я выходеи двєрми, пастирь e) ѥ ѡвцамь.

Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.

e) пастырь editi. Serbici codices negligunt saepe et confundunt discrimen inter ы et и.

3. Ѳемоу дверникь ѿврьзаеть f) и ѡвцє глась кго слышать g). и своє ѡвцє глашаєть по имени и изгонить є h).

Huic ostiarius aperit, et oves vocem ejus audiunt, et suas oves vocat nominatim et educit eas.

f) ѿверзаєтъ editi.
g) слишеть Cod. Serb. Kopitarii, perperam posito и pro ы. слышатъ editiones antiquae.
h) их Genitivum pluralem pro accusativo є seu ꙗ habent editi.

4. И кгда своє ѡвцє i) ижденеть, прѣними ходить. и ѡвцє поним k) идоуть, ꙗко вѣдеть l) глась кго.

Et quum suas oves emiserit, ante eas vadit, et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus.

i) своа овца editiones antiquae, recentiores russice овцы. Cod. Serb. ubique ѡвцѣ.
k) по немъ editi.
l) вѣдатъ editi.

5. По чюждемже неидоуть. m) ꙗко незнають чюждего n) гласа.

Alie-

Alienum autem non sequuntur, quia non noverunt alienam vocem.

m) Desunt hic нь бѣжеть ѿнюго, quae Cod. Serb. Kop. legit. Editi но бѣжатъ ѿ негѡ, fugiunt ab eo.
n) чюждега Cod. Serb. Kop. cum inflexione recentiori vulgaris dialecti га pro го. Editi antiquiores чюждагѡ, posteriores чѹждагѡ.

6. Сию притчю рече имь Іс҃. ѡниже неразоумѣше o) что бѣше p) ꙗже глаголаше имь.

Hanc parabolam dixit eis Jesus: illi autem non intellexerunt, quid esset, quae loquebatur eis.

o) неразѹмѣша editi.
p) бяше editi. бѣ Cod. Serb. Kop.

7. Рečеже паки q) имь Іс҃. аминь аминь гл҃ю вамь r) азь ѥсмь дверь s) ѡвцамь.

Dixit ergo iterum eis Jesus: Amen amen dico vobis, ego sum ostium ovium.

q) пакы recte Cod. Serb. Kop., паки editi, polonice.
r) Ante азъ legunt editi ꙗкѡ, quia, ὅτι.
s) Pro дверь Cod. Serb. Kop. пастирь pastor, utique vitiose.

8. Вьси ѥлико t) ихь прїиде прѣжде мене, татиѥ u) соуть и разбоинници. нь непослоушаше x) ихь ѡвцѥ y).

Omnes quotquot eorum venerunt ante me, fures sunt et latrones: sed non auscultaverunt eos oves.

t) ѥликоже Cod. Serb. Kop. ѥ́ликѡ editi.
u) татїе editi. тьтїѥ Cod. Serb. Kop. uti supra тьть pro тать. Alias, ь est signum vocalis ambiguae, uti in нь, quod Russi legunt но, Serbi на.
x) но непослꙋшаша editi.
y) ѡвцѥ Cod. Serb. Kop. sed alibi ѡвцѣ. Editi antiquiores овца pro овцꙗ, recentiores russice овцы.

Oratio dominica Matth. VI, 9—13. ex editione Petropol. 1816.

О҆́ч҃е на́шъ, и҆́же є҆сѝ на нб҃се́хъ, да ст҃и́тсѧ и́мѧ твоѐ: да прїи́детъ цр҃ствїе твоѐ: да бꙋ́детъ во́лѧ твоѧ̀, ꙗ҆́кѡ на нб҃сѝ, и на землѝ. Хлѣ́бъ нашъ насꙋ́щный a) да́ждь намъ днесь: и ѡ҆ста́ви намъ до́лги на́шѧ, ꙗ҆́кѡ b) и мы ѡ҆ставлѧ́емъ должникѡ́мъ на́шымъ: и не введѝ насъ в̾ напа́сть, но изба́ви насъ ѿ лꙋка́вагѡ. Ꙗ҆́кѡ твоѐ є҆сть цр҃ствїе и си́ла и сла́ва во вѣ́ки. А҆ми́нь.

a) Ms. Serb. Kop. насꙋщьствнїи. Ms. Pragense насꙋщьствныи.
b) Ms. utrumque ꙗкоже pro ꙗкѡ. In reliquis praeter Orthographiam conveniunt cum textu hic impresso.

Grammaticae Slavicae
Pars I.
De vocum formatione.
Caput I.
De syllabarum radicalium Structura.

§. 1.

Voces compositae e simplicibus constant, uti благовѣствованїе evangelium, bona annunciatio, ex благо et вѣствованїе; законопрестꙋпленїе legis transgressio, ex закон, пре et стꙋпленїе; закон vero ex за et кон.

Simplices voces sunt aut primitivae, ut благо, aut derivatae, uti вѣствованїе, стꙋпленїе.

E primitivis aliae sunt nudae, quae syllabam radicalem sine servili litera exhibent, ut благ, за, кон, пре, стꙋп; aliae auctae, i. e. servili litera indutae seu formatae, ut благо, стꙋпленїе. Accessit enim syllabae radicali nudae благ terminatio generis neutrius о; et syllabae стꙋп terminatio participii passivi ен, ob labialem п inserto epenthetico л: стꙋплен, unde verbale стꙋпленїе.

De-

Derivatae ab aliis vocibus jam formatis deducuntur, uti verbalia вѣствованїє, стѹпленїє immediate a participiis passivis вѣствован, стѹплен verborum вѣствовати, стѹпити. Ex his стѹпити primitivum est a nuda radice стѹп formatum, вѣствовати vero derivatum, immediate a вѣство, hoc autem a вѣсти, alias вѣдѣти deductum, cujus nudam radicalem syllaba вѣд constituit.

In investigandis igitur vocum polysyllabarum etymis radicalis syllaba a servilibus literis, quae in formatione vocum accedere solent, accurate distinguenda est. Vocis derivatae et simul compositae преизбыточествовати superabundare, proximum etymon, rejecta praepositione пре, est избыточество, remotius autem избыток, quod superest. Hujus autem compositae et derivatae vocis, rejecta praepositione из et terminatione ок, primitivum erit быт, ab Infinitivo быти formatum. Resecta etiam terminatione ти remanet nuda radicalis syllaba бы.

Vocis decompositae засвѣдѣтелствовати testificari, rejecta praepositione за, etymon compositum est свѣдѣтелтво testimonium, hoc autem accedente terminatione ство a свѣдѣтель deducitur, hoc vero ab Infinitivo свѣдѣти derivatur. Haec autem vox constat ex praepositione с, et simplici verbo вѣдѣти scire, ut itaque testis свѣдѣтель dicatur, quod rei conscius sit. Rejecta terminatione Infinitivi

tivi ѣти. Constat igitur засвѣдѣтелствовати ex tribus simplicibus elementis за, с, вѣд, quae conjuncta, accedentibus formativis ѣти, ел, deinde ство et овати vocem septem syllabarum produxere. Sic прєизбыточєствовати a бы, accedentibus formativis ти, ок, ство et овати, derivatum, et cum прє et из compositum est.

Itaque, cum formatio vocum sine cognitione radicum et literarum, quae his accedere solent, clare exponi non possit, consideranda sunt primum simplicissima vocum stamina et primigenia syllabarum radicalium structura, deinde literarum formativarum functiones.

Classis I. Syllabarum radicalium.

§. 2. Classe I. continentur eae syllabae, radicem constituentes, quae aut sola vocali, aut unica consona initiali, et vocali finali, quae tamen in paucis etiam abesse possit, constant; suntque sequentes:

1.	—	а	о	у	—	—	и	ꙗ	—	—
2.	б'ь	ва	—	—	вы	—	ви	—	вѣ	—
		ба	бо	бу	бы	—	би	—	бѣ	—
		па	по	—	—	—	пи	пѧ	пѣ	—
		ма	—	—	мы	—	ми	мѧ	—	—

3.	нъ	на	—	ну	ны	нє	ни	—	нѣ	—
		ла	—	—	—	—	ли	—	—	—
		ра	—	ру	ры	—	ри	—	рѣ	—
4.		да	до	ду	—	—	—	—	дѣ	—
	тъ	та	—	ту	ты	—	—	тѧ	—	—
5.		за	—	—	—	—	зи	—	зѣ	—
		—	—	—	—	жє	жи	ѧ	—	жю
	съ	—	—	су	—	сь	си	—	сѣ	—
		—	—	—	—	шє	ши	—	—	—
		—	—	—	—	—	ци	—	—	—
		—	—	—	—	чє	чи	чѧ	—	чю
6.		ха	—	—	—	—	—	—	—	—
	къ	ка	—	ку	кы	—	—	—	—	—

Syllabas во, но, со, ко, cum vocali euphonica, huic indiculo insertas non reperies, cum ad въ, нъ, съ, къ referendae sint. Sic et femininum тѧ et neutrum то a тъ, си (ἡ) vero et сє hoc, a сь orta sunt.

§. 3. Continentur hac tabula prima stamina plurium partium orationis, et quidem

a) Pronominum personalium:

и eum, ѩ eos, є id, ю eam.

ва, fem. вѣ nos, primae personae Dualis.

м primae personae nota, inde ми mihi, мѧ me, мы nos (ἡμεῖς).

ны nos (ἡμᾶς), нам nobis, нас nostrum.

ты tu, ти tibi, тѧ te,

De-

Determinativorum et demonstrativorum:

тъ ille, iste, fem. та, neutr. то; inde adverbium тꙋ isthic, illic.

сь hic, fem. си, neutr. се, inde Interjectio се ecce.

Reciproci recto carentis: сѧ se, Dat. си, Gen. себе.

Relativi: же, quod pronomini и suffigi solet: иже, ꙗже, еже, qui, quae, quod.

Interrogativorum: че, cui determinativa то et со suffiguntur; hinc что, чесо, quid; et к, cum quo то conjungi solet: кто, quis?

b) Verborum, quorum praeterita simplicia prima themata exhibent:

би feriit; hinc бити, бїю.

пи bibit; hinc пити, пїю. мы lavit; hinc мыти, мыю.

Eadem ratione a вы, ви, вѣ, ба, бн, ны, ла, ли, ры, рѣ, да, дѣ, ты, та, сѣ, ши, чи, ча seu чѧ, чю seu чꙋ, ка, кꙋ formantur Praesentia выю, вїю, вѣю, бїю, баю, ныю, лаю, лїю, рыю, рѣю, даю, дѣю, тыю, таю, сѣю, шїю, чїю, чаю, чꙋю, каюсѧ, кꙋю. A themate жи: жити, живꙋ vivo. Ab и: ити, идꙋ eo, a ше vero шедꙋ, a бѣ fuit, aut a бы: быти, fut. бꙋдꙋ ero.

A ма, ми, мѧ, ри, дꙋ, зи, сꙋ, кы: манꙋ, минꙋ, мѧнꙋ, ринꙋ, дꙋнꙋ, зинꙋ, сꙋнꙋ, кынꙋ.

A пѧ tetendit, пѧти, Praes. пнꙋ. Sic etiam мнꙋ, тнꙋ, жнꙋ, чнꙋ, a мѧ, тѧ, жѧ seu жа, чѧ seu ча, exclusa vocali thematis formata sunt;

c) Particularum non flexibilium, uti Praepositionum: о, ꙋ, въ, вѣ, па, по, на, до, за, съ, къ; Conjunctionum: а, и, бо, нъ, ли, да; Adverbiorum не, ни, нѣ. Haec, uti Praepositiones aliis vocibus praefixae, composita constituunt: оумы abluit, почто quare, пода porrexit, забы oblitus est, сниде descendit, недꙋг morbus, нечист immundus; никто nemo, ничто et ничесо nihil, нѣкто aliquis, нѣчто aliquid etc. Constat itaque никтоже ex elementis: ни-к-то-же; et ничесоже ex ни-че-со-же.

d) Substantivorum et Adjectivorum, si litera servilis in fine accedat. Sic дѣй, in compositis злодѣй malefactor, любодѣй fornicator, est persona agens, factor, a дѣ seu дѣю. Eodem modo derivatur бой praelium a би seu бїю caedo, жив vivus a жи, живꙋ vivo, пиво potus a пи, пїю bibo, дар donum a да, даю do, вѣтр ventus a вѣ, вѣю, вѣти flare, et infinita alia. Formas autem Substantivorum et Adjectivorum primitivas, quae nulla servili auctae sint, haec tabula nullas comprehendit. Neque Illyricum нада spes, expectatio, cujus compositi pars altera да syllaba radicali nuda constare videtur, objici potest. Nam нада ex надежа, pro надежда, a надѣю seu надеждꙋ contractum est. Lusatarum vero inferiorum *sa* i. e. за lacryma ex *lsa* ortum, et ipsum

lsa

lsa ex слꙁа seu слєꙁа, apud Lusatas superiores сєлꙁа, contractum est.

§. 4. Cum Lexicon radicum hoc loco inserere non liceat, saltem primae seriei hujus classis significatus paucis indicabimus.

а Conjunctio, at, sed, et.

о seu ѡ Praepositio, de: ѡ нєм de eo, ѡ ком de quo.

ѽ, Interjectio, o!

у 1. Praepositio, apud: у нєгѡ apud eum, у когѡ apud quem.

у 2. Adverbium: нє у, nondum. ужє jam, compositum ex у et жє.

у 3. Stamen verbi simplicis ути, ую, cujus composita иꙁую exuo, et ѡбую induo, in usu sunt.

убо ȣ҃, itaque, compositum ex у et бо.

и 1. Conjunctio, et: идєм и мы, imus et nos. ибо etenim, compositum ex и et бо enim. или aut, compositum ex и et ли an.

и 2. Pronomen, Accus. и eum, Instrum. sing. нмь per eum, Gen. plur. их eorum, ѿних ab iis, Dat. им iis, к̔ ним ad eos, Instrum. ими per eos, с̔ ними cum iis. Ante vocalem и transit in consonam j: єгѡ ejus, ємȣ ei; єꙗ ejus (feminae), єи ei fem., ю eam, є Accus. id, ꙗ eos.

ижє ex и et жє compositum Pronomen relativum, qui, fem. ꙗжє, quae, neutr. єжє quod.

и 3. Stamen verbi ити ire, cujus Praesens идꙋ eo, Praet. иде ivit.

м stamen verbi мти capete, Pret. м, мт, Praesens имꙋ.

м eos, eas, ea, Acc. plur. ab и. іаже ab иже.

к, кт, кти Serbici codices pro м, мти.

к seu ѥ id, Accus. gen. neutr. ab и; юже ab иже,

ю eam, Accus. fem. ab и. юже ab иже.

Specimen hocce facile augeri potest, si omnia derivata et composita ipsi syllabae radicali subjiciantur. Sub жи ex. gr. non solum жив, живот, ѡживꙋ, поживꙋ, житїе, житель, жительство, жительствꙋю, sed etiam жизнь, жито, житница, пажить et compositorum, quorum primam partem живо constituit, copia collocanda erit.

§. 5.

Classis II. syllabarum radicalium, quae duabus consonis aut vocali initiali, quae consonae aequivalet, et consona finali constant.

A vocali solida inchoantia:

1) уй. 2) ов, ав, об, ѡв, упь, ум. 3) он, ун; ул; ор. 4) уд, от, ѡт. 5) аз, уз, ось, ус. 6) аг уг; ух; ок, ук.

увѡ refer ad у et во primae classis,
упь confer cum вꙋпь,
уз confer cum ваз.
уже jam, refer ad у et же primae classis.

уже

ѹже funis, refer ad ѹз: ѹза.
ѹши aures, refer ad ѹх: ѹхо.
очи oculi, refer ad ок: око.
ѹчити docere, refer ad ѹк: ѹка.

A vocali liquida:

1) ѧй, ѥй. 2) ив, ѧв, ѧб, ѧп, ѧм. 3) ин, юн; ил, ѧл, ѥль, ѧр. 4) ѧд, ѥд; ѧт. 5) из, ѧз, ѥз; ѥж; ѧс, ѥс. 6) иг, ѧг, юг; юх; ѧк, ѥк.

идꙋ eo, refer ad и: ити primae classis.
юза, юзник refer ad ѹз: ѹза.
южика cognatus, refer ad ѹз; ѹже.
южный, южскый australis, refer ad юг.
ѥчати sonare, refer ad ѥк.
юхати odorari, refer ad ѹх: ѹхати.
ѧкѡ quia, ѧкый qualis, vide sub ак derivata ab и.

A labiali в:

1) вой. 2) ваб, вап, въпь, вым. 3) вън (внѣ), вонь, вын, вин, вѣн; вла, вал, вол, вел, вил; врѣ, вар, вер, вѣр. 4) вад, вод, вед, вид, вѧд, вѣд; вет; вит, вѣт. 5) въз, вез, вѧз, вѣж; вас, вес, вась, выс, вис, вѣс; (вош), веч. 6) вѣх; вык, вѣк.

вивати refer ad ви: вию seu винꙋ primae classis.
волити, волѧ refer ad вел: велѣти velle.
водити, вождꙋ, вождь refer ad ведꙋ ducere.
воз, возити refer ad вез: везꙋ vehere.
вез in вездѣ ubique, refer ad весь omnis.
вос in восток, восход refer ad въз seu воз.
выше, вышнїй refer ad выс: высок altus.
вѣшаю refer ad вѣс: вѣсити suspendere.
вѣщаю refer ad вѣт, unde etiam вещь res, pro вѣщь.

вѣч-

вѣчный aeternus, est a вѣк seculum.
вага libra, est a germ. *Wage*, inde важити.

A labiali в:

1) вꙋй. 2) ваб, вав, вок. 3. ван, вал, воль, вѫл, вѣл, вле, влю; вар, вор, вꙋр, вер (вра), вир, вре (ври). 4) вод, вѣд, вд (вдѣ); вот. 5) воз, вез; вос, вѣс, вꙋч. 6) вог, вѣг; вох; вок, вꙋк, вык.

вой praelium, et Iterativum вивати, refer ad ви: вити primae classis.
выв, вывати refer ad вы: выти.
влюю in Infinitivo влевати vomere.
вѣжати fugere, refer ad вѣг: вѣгꙋ.
вожїй, вожество, ad вог.
вич flagellum, ad ви: вїю.

A labiali п:

1). 2) пав, поп, пꙋп. 3) пень, пѣн; пал, пол, пыль, пел, пил, пла, плꙋ, пле, плѣ, плю; пар, пыр, пир, пер, пир, пра, про, пре, при, прѣ, пр. 4) пад, под, пꙋд, падь; пот, пꙋт, пꙋть, пыт, пит, пѧт, пѧть, пт. 5) паз, пас, пес, пис, пѣс; пше, пач, пꙋч. 6) пꙋг, пѣг; пах, пꙋх, пых, пих (пха), пѣх; пак, пꙋк, пек.

пой in напой potus, напоити ποτίζειν, et пиво refer ad пи: пїю primae classis.
пепел cinis, compositum ex по et пел, refer ad пла: плати, палити.
поне saltem, utpote compositum refer ad по et не, pro ѥ seu е, ab и. Sic et понеже resolvendum est in по, не (е) et же.
пр: addita terminatione Praeteriti ѣ: прѣ, inde прѣти, cujus Praesens прю, a quo прѧ lis.

поз in поздѡ, поздѣ est e по et с, mutato с in з ob д sequens.
пос in послѣ post, itidem e по et с, cui servile лѣ accessit.
пѣш, пѣшїй pedes, refer ad пѣх, inde et пѣхота pedites.
печ in печаль moeror, (forte et печать sigillum) refer ad пекꙋся.
пещь furnus, est a пекꙋ pinso.
пища cibus; a питати nutrire, alere.

A labiali м:

1). 2). 3) мен (мн), мень, мн (мнѣ) мѣн; мал, мол, мел, мил, мѣл; мор, мир, мїр, мѣр, мр (мрѣ). 4) мꙋд, мед, мѣдь; мат, мот, мꙋт, мыт, мет, мат, мѣт. 5) маз, моз, мꙋж; мыс, мас, мѣс, мыш; меч, мач. 6) мог; мг (миг), мах, мох, мꙋх, мѣх; мак, мок, мꙋк, мак, мк.

май Majus, peregrinum est. мой meus, ope ой derivatum, refer ad м (ма, ми, мы) primae classis.
мимо praeter, refer ad минꙋ, мїю.
мажꙋ ungo, масть, масло ad маз: мазати.
межа limes, междꙋ inter, ad мед.
мжити, мизати nictitare, мжа nictitatio, ad мг.
мѣшати miscere, ad мѣс: мѣсити. мшꙋ ad мъх, мех, Russ. мох, Serb. et Carniolis мах, muscus.
мочити, мꙋчити ad мок, мꙋк. мче in промче ad мк: мкнꙋ.
мощ, мощи, магати, можен, ad мог: могꙋ possum.
магкый mollis Russicum est, ortum e Slavico мак: маккый.

A linguali н:

1) най. 2) нов, нив, нек, нѣм. 3) нын, нан; нор, нꙋр, нър, нр (нрѣ). 4) над, нꙋд; нить.

5)

5) низ, нз (нзє), нож, нєс, нос. 6) наг, ног, нѣг, нак, ник.

наю, нам, нас, наш, cum a fine aucta sint, ad ны primae classis referenda sunt.
нагити, ѡбнажити, nudare, refer ad наг nudus.
ноз in ноздри nares, ad нос nasus.
нꙋжда ad нꙋд: нꙋдити cogere.
нижнє, нижнїй, ad низ, нижꙋ, низꙋ deorsum.
нижє neque, compositum est ex ни et жє.
ношꙋ, носити portare, refer ad нєс: нєсꙋ.
ниц pronus, et ничꙋсѧ, ad ник: никꙋ.
нищ pauper, est derivatum a ничто nihil.
нощ nox, si щ ortum sit ex кт, radicem incognitam нок supponit.
вззнак supinus, est ex вз et нак, germ. *Nacken.*

A linguali л:

1) лай, лой. 2) лав, лов, лєв, лѣв; лъв (лов), лꙋб, лєб, люб; лап, лоп, лꙋп, лип, лѣп; лом. 3) лан, лон, лꙋн, лєн, лин, лѣн, лн (лнꙋ); лєл, лил. 4) лад (лод), лꙋд, лєд, лѧд, люд; лєт, лѣт, лѣть, лют. 5) лаз, лоз, лиз, лѧз (лѣз), лож, лꙋж; лас, лос, лыс, лис, лѣс, лиш. лиц, лꙋч. 6) лаг, лꙋг, лєг, лѧг (лѣг), лг (лга); лих, лжх, лѣх, лак, лок, лꙋк, лык, лик, лѧк, лѣк.

лєжати jacere, ложє lectus, ложити, лагати ponere, refer ad лѧг: лѧгꙋ.
лжа mendacium, лож mendax, ad лг: лгати. Praesens лгꙋ et лжꙋ.
лож in ложица (лжица) videtur peregrina radix, Confer germ. *Löffel*, et graec. λαβίς.
лишити orbare, лишєнїє defectus, ad лих refer.
лишшє superflue, ad лих.
личный personalis, ad лицє facies, persona.

лѣчити

лѣчити mederi, **лѣчба** curatio, ad **лѣк**.
лочити lambere ad **лок**: **локати**.
лѧщѧ lens, lentis, siquidem щ ex т ortum sit, ad hanc classem, non ad tertiam, spectat.

A linguali р:

1) рай, рой 2) рав, рев, рв (рва); раб, рꙋб, рыб, реб, рѧб; роп, реп, рѣп; рам, рем, рꙋм. 3) ран, рꙋн, рѣнь. 4) рад, род, рꙋд, рыд, рѧд, рѣд, рд (рдѣ), 5) раз, роз, риз, рѣз; раж, ръж (рож), рыж, рж (ржа); рос, рꙋс, рысь, рѧс, рѣс, рꙋш, рѣш; рач, рꙋч. 6) рог, рꙋг, рыг; рꙋх, рых; рѧк, рꙋк, рык, рѣк (рек).

раб servus, **равен** aequalis, in aliis dialectis **роб**, **робен**.
ров fovea, refer ad **ры**: **рыю** fodio. Ab eodem **рылец**, **рыло** derivantur.
ринꙋ, **ѡтринꙋ**, repellere, refer ad **рѣю** primae classis.
рало aratrum, pro **орало**, refer ad **ор**: **орати** arare.
раждаю genero, pario, refer ad **род**: **родити**.
рожен veru, stimulus, refer ad **ражень**.
рожа a peregrino *rosa* ortum est.
рожец, **рожци**, *κεράτια*, siliquae, refer ad **рог** cornu. Huc refer et Adject. **рожан**.
рождїе est collectivum a **розга** palmes; refer utrumque ad **роз** pro **раз**. Alternant enim **а** et **о** in hac particula.
ржа, **ржда** aerugo, refer ad **рдѣти**, a quo differt **ржꙋ**, **ржати**, hinnire.
рас in **распнꙋ**, **распинаю** dispando, crucifigo, refer ad **раз**.
рачица est diminutivum a **рака** tumba.
рꙋчка vas, urna, refer ad **рꙋка**.

A litera д:

1) дой. 2) дав, два (двѣ), дев, див, дѣв; доб, дꙋб, деб, дꙋп; дом, дым, дмꙋ. 3) дын, день, дно; дал, дол, дѣл; дар, дер (дра). 4) дѣд, дат, дѣт. 5) дѣж, дес, дѣс. 6) дꙋг, дег; дх (дых), дик.

A дой formatum est доити lactare.

A дав 1) давити, ꙋдавити suffocare; a дав 2) давнѡ pridem. A дев 1) деверь levir; a дев 2) девать novem. A дѣв дѣва puella, virgo. A див mirum, дивитисѧ mirari. Ad доб spectant доба, добрый. дꙋб est quercus. A деб est дебрь vallis. A дꙋп дꙋпла concavitas. дом est domus; дым fumus, quod ad дмꙋ referri possit.

дынѧ pepo, день dies, дно fundus. A дал далѣе longius, далекый longinquus, remotus. A дол долꙋ, долѣ deorsum, humi. A дѣл est дѣлити partiri, at дѣло opus, est a дѣю. A дар ꙋдарити percutere. A дерꙋ, драти, lacerare est Iterativum дирати, et дира foramen.

дѣд est avus, дѣтѧ infans.

дѣжа convenit cum germ. *Döse.*

A дес 1) est десѧть decem; a дес 2) десный dexter, десница dextera; a дес 3) десна, plur. десны (Boh. даснѣ) gingivae A дѣс est Boh. дѣсити terrere.

A дꙋг est compositum недꙋг morbus et дꙋж robustus, дꙋга vero est iris. A дег est Russ. деготь (olim apud Boh. *dehet*) pix liquida, germ. *Theer.* A дх est дхнꙋ seu дохнꙋ, Iterativum дыхати, Praes. дышꙋ, spirare. At дꙋша anima est a дꙋх spiritus, quod est formatum a дꙋ: дꙋю primae classis.

дик in dialectis est idem, quod slavicum дивїй ferus, incultus.

A

A litera т:

1) тай. 2) топ, тѹп, теп: том, тем (тм), тим, тѣм. 3) тан (тон), тѹн, тын, тен, тин; таль, тол, тѹл, тыл, тел, тѣл, тл (тлѣ); тор, тѹр, три, тр (трѣ, тры). 4) тать, тѹт, тет, тат. 5) тез, таз; тес, тис, тѣс; тѹч. 6) тѹг, таг; тѹх, тих, тѣх. ток, тѹк, тык, тек, тк (тка), тк (тче).

Ab adverbio тай, occulte, formantur таити occultare, тайна mysterium etc. At таю, таяти liquescere, refer ad та primae classis.
тѹп est obtusus, hebes, inde тѹпити.
A тем seu тьм est тьма tenebrae, inde темный, темница carcer. A тьма differt тма myrias.
тимѣніе et тина coenum, faex, non significatu, sed secunda radicali differunt.
тѣма est sinciput, vertex.
A тон formatur adjectivum тонкый, tenuis. тонѹ, mergor, convenit cum топнѹ, топити,
A тѹн formatur adverbium тѹне (тѹнѣ) gratis, frustra. тын est sepes, a тен vero тенето cassis, plaga.
тѣнь est Russis umbra, pro Slavico сѣнь seu стѣнь.
тѹл est pharetra; тыл occiput, tergum.
тля corruptio, a тлѣти, unde et тлѣніе.
телец vitulus, differt a тѣло corpus, non solum forma, sed et ipsa radicalis syllabae vocali.
тріе, три, tres, tria, in derivatis et compositis vocalem mutat; hinc тре, трое, троица trinitas.
трѹ, трѣти et трыю conveniunt et significatu et ipsis radicalibus literis cum latino *tero*, *tritum*.
A тать fur, est татьба furtum etc.
тетка est amita, matertera; тетива chorda, nervus.

тез

тез in compositis тезо: тезоименїе idem nomen.

тѹжити refer ad тѹга taedium.

тѧзати, unde тѧжба lis, judicium, contentio refer ad тѧг: тѧгати; quo etiam spectant: тѧжанїе quaestus, тѧжатель operarius, agricola; тѧжек gravis, тѧгота, тѧжесть sunt a тѧг: тѧгнѹ.

A тес formatur тесати, тешѹ; a тѣс vero тѣсный angustus, тѣснота angustia. тѣшити delectare est a тѣх, unde ѹтѣха consolatio.

тис est taxus; тисѣ quiete et тишина refer ad тих.

теча cursor, теченїе cursus, refer ad тек.

точїю solum, confer cum токмѡ.

ток fluxus, et точити, unde точило torcular, refer ad тек: текѹ.

тѹча est nubes, imber, grando.

тѹчен, тѹчный pinguis est a тѹк.

тѹшити exstinguere refer ad тѹх.

ткати texere, differt a ткнѹ, et ejus Iterativo тыкати figere, unde дотыкатисѧ tangere.

тицати, стицати confluere, concurrere, est a текѹ.

Inchoantia a sibilantibus: a ѕ et з:

1) зай. 2) зов (зва); зоб, зѹб, зыб, зѧб; зем, зим, зми. 3) зна, зѣн; ѕъл, зел, ѕѣл; зар, зор, зрѣ, зр (зрѣ, зир, зор). 4) зад, зѧть.

заѩц lepus formatum est a зай, nisi potius sit a за primae classis.

зыбати agitare cunas, a зыб. зыбель cunae, Russis et Carniolis.

зѣница pupilla a зѣн, cui terminatio ица accessit.

зрѣю maturesco, differt a зрю, зрѣти aspicere, cujus iterativum est зирати. Substantiva vero a зрю deducta inter з et р inserunt о: позор, зазор.

зѧ-

здати videtur compositum ex є et дати, eodem modo, uti latinum condere. Iterativum a здати est зидати aedificare, hinc et зидъ murus apud Serbos, зедь fem. apud Bohemos. Legitur Psalm. 101, 8. на здѣ, ἐπὶ δώματος et Ps. 128, 6. трава на здѣхъ, χόρτος δωμάτων. Concordant Psalterium Ms. Bibl. Palatinae et editio Veneta loco primo, verum secundo versiculo legunt на зданіи in aedibus. Inflexarum vocum здѣ et здѣхъ casum rectum auctor Concordantiarum in Psalmos, Antiochus Kantemir, ignoravit; Polykarpow vero in Lexico trilingui sub зда citat здо, istudque explicat per кровля, σκέπη, tectum, respiciendo certe versiculos Psalmorum citatos, cum зда et здо nullibi legatur. Localis casus in sing. здѣ, in plur. здѣхъ, rectum habere possit зъдъ seu зодъ, cum зодчій architectus vix aliunde deductum sit.

A litera ж:

1) 2) жв (жва), жаб. 3) жен, жин, жла, жел, жил, жар, жр (жрѣ). 4) жад, жид, жд (жда). 5) жез, жас. 6) жг (жег).

Pro жвꙋ, жвати mandere, apud Russos жую, жевати.

жаб, жен, жил sunt Genitivi plurales a жаба rana, жена mulier, жила vena. Ast женꙋ refer ad гна: гнати.

жупел sulphur, germ. *Schwefel* peregrinum, sed civitate donatum est.

жинѣ Bohemis est seta equina, Carniolis жима, *Rofshaar.*

жертва victima, sacrificium, жрец sacerdos, est a жрꙋ, жрѣти (жрети) immo are, sacrificare. Norunt tamen Slavi et пожрети et hujus Iterativum пожирати (unde жир), deglutire, devorare, Carnioli non nisi жрем (pro жрꙋ), жрети,

vo-

vorare, Serbi ждерати eodem significatu. Russis praeter Slavicum жрети etiam жрать in usu est. Bohemi distinguunt жерꙋ, жрати vorare, a жрꙋ, пожрꙋ, пожрети deglutire.

жатва messis, жатель messor, sunt a жати, жнꙋ: primae classis.

жажда sitis, refer ad жадати, cujus Praes. primum жаждꙋ.

жезл baculus, virga, supponit radicalem syllabam жез.

жизнь vita, жив, живити, живот, житель, жито, et plura alia refer ad жи: жити primae classis.

жигати, жизати sunt Iterativa a жгꙋ, жещи.

A litera с:

1) сой, сꙋй, сій. 2) сов, снв; соп, сꙋп, сып сеп, сип, сп (спа, спе, соп), спѣ; сам, сꙋм, смѣ. 3) сан, сын, снь, сън (сон), снꙋ, сѣн, сѣнь; сало, соль, сꙋл, сел, сил, сла (сыл), слꙋ, слѣ; сор, сꙋр, сыр, сир, сѣр. 4) сꙋд, сад (сѣд, сад), сѣд; сот, сыт, сит, ста (сто), сто, стѣ. 5) със (съса, сос); соч, сеч, сыч. 6) саг; сх (сох, сꙋх, сых); сак, сок, сꙋк, сак, сѣк.

сой, сов sunt Genitivi plurales a соя corvus glaudarius, сова noctua.

A сій formatur сіяти splendere, nisi plane sit a си, quod ad primam classem referendum est.

собака canis Russicum est, non Slavicum.

Reciproci Genitivus себе, Dativus et Localis себѣ, augmentum еб recepere.

сѣма semen, a сѣю derivatum est, quod in prima classe locum habet.

Prae-

Praeteritum спѧ est a спати dormire, спє vero a forma спнꙋ. Praeteritum Gerundivi сп inserit euphonicum о: ꙋсоп, ꙋсопшїй.

смѣю audeo, differt a reflexivo смѣюсѧ rideo. Ab illo sunt смѣлый audax, смѣлость audacia, ab hoc смѣх risus.

сил est Genitivus a сила virtus, vis, et a сило laqueus.

A слꙋ: слꙋю fit словꙋ appellor, inde слово verbum.

слѣма trabs summa, est a слѣ ope ма formatum.

Factitivum садити ponere, plantare, est a сѣдѣти sedere, et hoc a primitiva forma садꙋ.

сѣдѣю canesco, est a сѣд, сѣдый canus.

сѣть laqueus, differt a syllaba radicali verborum сѣтити, посѣтити invisere, et сѣтовати lamentari, plorare.

A стѣ deducta videri possint стѣнь umbra, alias сѣнь, et стѣна paries, murus. Confer graecum σκιά.

сажа fuligo, refer ad садити.

сажень orgyia, ad сагати spectare videtur, cum Bohemi *sah* i. e. саг dicant.

сицє sic, сицєв hujusmodi, a demonstrativo сь primae classis derivata sunt.

сꙋша arida, et сꙋшити siccare, refer ad сꙋх siccus, aridus,

сѣч, сѣченїє caedes, сѣчиво instrumentum secandi (Psal. 73, 6. λαξευτήριον), uti Iterativum сѣцати sunt a сѣкꙋ.

A litera ш:

1) шꙋй, шїй. 2) шив; шєп, шип; шꙋм. 3) шин; шєл; шар, шир. 4) шат. 5) шєс, шиш.

шꙋй et шꙋїй, inde шꙋйца laeva manus

шїи plur. jusculum e brassica, vulgo щи, Russis usitatum.

шїѧ, Russ. шеѧ, collum, slavice et выѧ.
шагати, ошагатисѧ, vitare, abstinere.
шибати, cujus compositum прошибатисѧ de arboribus Luc. 21, 30. legitur: прошибаютсѧ emittunt folia, προβάλωσιν.
шип, inde шипок rosa canina.
шѹм est sonitus; шар color.
шед: шедѹ refer ad ше primae classis.
шататисѧ fremere, шатанїе fremitus, in libris Serbicis шетанїе.
шес syllaba radicalis numeri шесть sex. Confer. hebraicum שש, lege шеш.
шаг gressus, шагаю gradior, sunt voces Russicae.
шик sericum Apoc. 18, 12. Ostrogiensis et Mosquensis prima editio habent, pro шелк; sed utrumque peregrinum est. Illyrii sericum свила vocant, alii aliter. Olim et шида (a germ. *Seide*) in usu fuit. Nam 2 Esdr. 3, 6. in antiquis editionibus legitur кидаръ шиданый, pro hodierna interpretatione кїдаръ вѵссонный, quae graeco κίδαριν βυσσίνην melius respondet.
шев (шов) sutura, швец sutor, шило subula a ши: шию suo, primae classis, derivata sunt.

Quae a litera duplici щ inchoantur, uti щѹд gigas, щѹдо portentum, щит scutum, ad tertiam classem spectant, quia щ aequivalet literis шч.

A litera ц non nisi pauca inchoantur:

1): 2) цѣв, цѣп. 3) цѣн, цѣл, царь. 4) цѣд, цат.

цѣвь, f. Carniolanis et Serbis est tibia, fistula, tubulus, germ. *Spule*; inde цѣвница lyra, fistula.
цапла Russis est ardea, Serbis vero чапла.
цѣп 1) masc. flagellum, germ. *Dreschflegel*.
цѣпь 2) fem. catena Russis, in libris slavicis чепь.

цѣп

цѣп 3) pro щеп: цѣпити, цѣпати findere (ligna), Russis щепати.

цѣп 4) inde цѣпенѣю obrigescere, Marc. 9, 28; ѡцѣпенѣвает (olim ѡцѣпѣнѣвает) arescit. Bohemis цепенѣти est rumpi, perire.

цѣн gen. plur. a цѣна pretium, inde цѣнити aestimare, цѣнный pretiosus, многоцѣнный multi pretii.

цѣл integer, sanus, inde цѣлѣти, исцѣлѣти sanari, цѣлити, исцѣлити sanare; цѣлꙋю, цѣловати salutare, salvum esse jubere, osculari; цѣломꙋдрїе sobrietas, σωφροσύνη.

царь rex, vox peregrina, sed ab annis plus mille civitate donata. Inde царица regina, царск, царский regius, царство et царствїе regnum; въцаритися et царствовати regnare, царьград urbs regia (Constantinopolis).

цѣд, inde verbum цѣдити colare, ѡцѣждати percolare, цѣдило colum.

цата, in lib. Serb. цета, Luc. 20, 24. denarius; hinc apud Russos bracteola aurea sive argentea lunulae figuram referens, apud Bohemos цетка, germ. *Flitter.*

A litera ч:

1) чай. 2) чав, чап, чеп. 3) чин, чел, чр, чер. 4) чад, чꙋд, чет, чт (чте). 5) чез, чиж, час, чес, чаш, чих.

чай, inde чайка avis, apud Russos larus, germ. *Mewe*, apud Bohemos vanellus, *Kibitz.*

чав, inde чавка monedula apud Serbos, apud Bohemos et Carniolanos кавка.

чꙋвство sensus, interposito в epenthetico, refer ad чꙋ: чꙋю sentio, in prima classe.

чап Bohemis est ciconia, *Storch*, Carniolis чапла, Serbis autem ardea. Confer Russicum цапла.

чеп, m. embolus, *Zapfen*, differt a чепь, f. catena, чепочка catenula, Exod. 28, 24, Russis цѣпь, olim Slavis верига.

чин ordo; чинити ordinare, componere.

чел, inde чело frons, челяд familia, человѣк homo, челюсть mandibula.

чар, plur. чары, magia, praestigiae, inde чаровати, чарованіе. чародѣй veneficus, φαρμακὸς Apoc. 22, 15. Et 2 Tim. 3, 13. чародѣи sunt impostores, seductores, γόητες; чародѣянія Gal. 5, 20 sunt veneficia, φαρμακεία, et Act. 19, 18. περίεργα, curiosae artes. Bohemis чара est linea, certe nigra, чарове autem artes magicae, a lineis nigris ita dictae.

чер, collatis черт niger spiritus, diabolus, черта linea, videtur radix Adjectivi черн; quod tamen malim ad tertiam classem referre.

чад gen. plur. a чадо filius aut filia, τέκνον, dimin. чадце filiolus, collect. чадь liberi, compositum исчадіе proles. чадолюбица Tit. 2, 4. φιλότεκνος, liberorum amans.

чуд gen. plur. a чудо miraculum, чудитися mirari. Huc refer чуждь alienus, extraneus. чужїи eliso д idem est ac чуждїй, quod minus recte чуждый in impressis libris scribitur.

чет gen. plur. a чета turma. сочетати, съчетати, conjungere, Matth. 19, 6. Marc. 10, 9.

чт, Praet. чте, Praes. чту, Inf. чести, Iterat. читати, 1) numerare, 2) legere, 3) honorare. Inde 1) число, чисма, numerus, 2) чтеніе lectio, чтец, читатель, lector. 3) честь honor. чтилище 2 Thess. 2, 4, σέβασμα numen, quod colitur.

чез, inde чезну tabe consumi apud Russos; in slavicis libris non nisi compositum cum из legitur: Praeteritum исчезе, Fut. исчезну, Iterat. исчезати ἐκλείπειν, deficere, evanescere.

чиж,

чиж, чижик Russis, чижек Bohemis, notissima avis acanthis, fringilla spinus L., *Zeisig*.

час hora, часослов horologium, preces horis statutis persolvendae.

чес, inde чесати pectere, pectine colligere, carpere, Praes. чешѹ. чесало pecten. чешѹѧ squama. Huc refer чеснок, Bohemis чесnек allium.

чаш Gen. plur. a чаша calix, poculum.

чих, inde чихати et чхати, чихнѹ et чхнѹ, sternutare, чхенїе, et чханїе sternutatio, Bohemis *kychati*, *keychati*, idem ac Russis чихати.

Inchoantia a gutturalibus г, х, к.

A litera г:

1) гай, гой. 2) габ, гоб, гѹб, гыб, гом, гѹм. 3) ган, гѹн, гни, гн (гна); гол, гѹл, гор, грѣ. 4) гад, год, гѹд, гат, гот. 5) гѹж, гас, гѹс. 6) гѹг, гѹк.

гай est nemus. гой Interjectio, at гойный copiosus. Bohemis *hojiti* (гоити) est curare, mederi.

габ, inde огавїе molestia. In Psalterio Veneto legitur: огавїе творахѹ ми, Psalm. 34, 13. pro внегда они стѹжахѹ ми, ἐν τῷ αὐτοὺς παρενοχλεῖν μοι, cum ipsi molesti essent mihi. Bohemis *ohawa*, *ohawnost* abominatio, *ohawny* abominabilis, adhuc in usu sunt.

гоб, inde гобѣти revereri, colere, observare jejunium.

гѹб gen. plur. a гѹба spongia. Russis гѹбы sunt labia, Bohemis *huba* os.

гѹбити perdere, est factitivum a гыбнѹ. гѹбитель λοιμός, homo pestilens.

гыбнѹ,

гыбнꙋ, **изгыбнꙋ**, **гыблю** a **гыбати** perire, **гыбѣль** perditio.

гꙋмно area. **гꙋна** stragulum villosum.

гананїе Psalm. 48, 5. πρόβλημα propositio; **гананїа** Ps. 77, 2. ab inusitato **ганати**.

гонити insequi, persequi, est Iterativum a **гнати**, **женꙋ**. **гонитель** persecutor.

гнїю putresco, inde **гной** stercus, fimus, 2) ulcus. **гноен** ulcerosus. **гноище** sterquilinium.

гол, **голый** nudus, implumis, calvus. **голоть** glacies, Russis **гололедица**, *Glatteis*. **голень** tibia, crus.

гор Gen. plur. a **гора** mons; **горѣ** sursum, **горнїй** superior.

горница coenaculum, ἀνώγεον; superior locus, δῶμα, Act. 10, 9.

горе vae, malum; **горѣе**, **горше**, pejus.

горѣти ardere, flagrare; confer **грѣю**.

горек, **горькый**, amarus, **горесть** amaritudo.

горꙋшица a **горꙋха**, inde **зерно горꙋшно** et **горꙋшично** granum sinapis.

грѣю calefacio, **грѣюса** calefio.

гад reptile, serpens. **гадити** vituperare; **гажденїе** δυσφημία, convitium, 2 Cor. 6, 8.

год tempus, Russis annus. **година** hora, pro **час**

годѣ **есть**, gratum est, placet, inde **угодный** gratus, qui placet.

гꙋдꙋ canere fidibus, inde **гꙋдец**, **гꙋсли**. Apoc. 14, 2. **гласъ слышахъ гꙋдец гꙋдꙋщихъ в гꙋсли своа**, vocem audivi citharoedorum citharizantium in citharis suis.

гать strata via in paludibus, **гатити** sternere viam palustrem.

готов paratus, ἕτοιμος; **готовити**, **готовати**, **уготовити** praeparare.

гасити, **угасити**, Iterativum **угашати** extinguere; **угасати**, **гаснꙋти** extingui.

гꙋсь anser; **гꙋса** pullus anserinus.

гꙋ-

гѹсеница βρῦχος, bruchus Ps. 104, 34. Est autem гѹсеница proprie eruca, *Raupe*. Bohemis *hausenka*.

гѹгнив μογιλάλος, balbus, difficulter loquens, Marc. 7, 32. Bohemis *huhnjawy* est per nasum loquens.

гѹк clamor inconditus, strepitus; гѹкати clamare, sonare, cucubare.

A litera х:

1). 2) хов, хоб, хыб, хоп (хап), хом. 3) хал, хѹл, хыл; хар, хор, хер (хѣр). 4) ход, хѹд, хот, хыт. 5) хыж, хас. 6) хох, хѹх.

ховати, хыба, хопити, хаса Bohemis usitata sunt.

хара larva Russorum, peregrinum videtur.

хобот cauda, οὐρά, a хоб, Apoc. 12, 4. Russis хобот est proboscis elephanti; Bohemis extremitas retis, piscinae, quia caudae formam habent. Illyriis *hobotnicza* (хоботница) polypus.

хѹла blasphemia, хѹлити blasphemare, хѹлник blasphemus.

ходити ambulare, Praesens хождѹ, хожѹ, Iterat. est a шедѹ; вход ingressus, исход egressus.

хѹд vilis, egenus, хѹждшее віно, vinum deterius. сѹдищем хѹдым κριτηρίων ἐλαχίστων, judiciis minimis, 1 Cor. 6, 2. вх хѹдѣ одеждѣ ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, in sordido habitu, Jac. 2, 2.

хотѣ voluit, хотѣти velle, Praesens хощѹ, affine graeco χατέω.

хытити rapere, Iterativum хыщати; хыщник raptor, хыщеніе raptus.

хыжа, dimin. хыжица, tugurium, casa; Croatis hisa, hisicza (хыжа, хыжица). Carniolis vero *hiſha* (lege хыша), et Bohemis olim chysse, chysska. Serbis ижина pro хижина est cubile, cella.

хо-

хохол crista, a хох, et хꙋханїе obtrectatio a хꙋх.

A litera к:

1). 2) кав, ков, кап, коп, кꙋп, кып, кам, ком. 3) кан, кон, конь, кꙋн; кал, кол, кол (кла), кла, клю; кор (кар), кꙋр, кер. 4) кад, кꙋд, кыд; кот, кꙋт, кыт. 5) каз, коз, кож, кос (кас), кꙋс, кыс (кыш), каш, кош, кыч. 6) кох, кꙋх, кых; как, кок, кꙋк, кык.

кой in покой refer ad чи : почїю.

ков seditio, ковник seditiosus, a ковати cudere, cujus stamen кꙋ : кꙋю ad primam classem spectat.

кывати movere (caput), refer ad кы : кынꙋ.

капати stillare, капла stillá. At капище delubrum. Act. 17, 23 βωμος, ara.

копати fodere, ископати effodere. копыто ungula.

копа idem quod кꙋпа. копїе hasta.

копоть fuligo. Bohem. *kopet*. Confer graecum καπνος fumus.

кꙋпа cumulus; кꙋпнѡ simul; совокꙋпити colligere, congregare.

кꙋпити emere, кꙋпец emtor, кꙋпла mercatura. At кꙋпина rubus.

кꙋпати, покꙋпати, lavare; кꙋпѣль lavacrum.

кыпѣти (кипѣти) ebullire, effervescere.

камень, rarius камы, lapis, petra. каменїе collect. lapides; каменный lapideus.

ком Russis frustum, massa rotunda, inde Serbicum комад.

комар culex, ѡцѣждающїи комары, Matth. 23, 24. excolantes culices. кана est genus vulturis.

канꙋ, канꙋти stillare, refer ad капати.

конец, a кон, finis; кончина consummatio, finis, конь fem. inusitatum, inde искони a principio.

за-

ꙁакон lex, ex ꙁа et кон, quasi actio finita, plurium sententia conclusa,
конь equus, olim et комонь; конник eques.
кꙋна martes.
кал coenum, в кал тинный ad volutabrum coeni, 2 Petr. 2, 22.
кол palus, колю, клати pungere. коло rota, колеса rotae, колесница currus. At колѣно genu.
кыла hernia; licet vox haec Russis, Illyriis et Bohemis nota sit, videtur tamen esse peregrina, a graeco κήλη.
клася, клатся juravit, клатися jurare, кленꙋся juro, et кленꙋ (sine ся) maledicere. клатва juramentum.
клюю, клевати, rostro ferire, tundere, tertiae classi propius accedit.
карати Iterativum verbi корити, покорити subjicere, subdere.
кора cortex; корень radix, collectivum коренїе radices; корица cinnamomum, Apoc. 18, 13.
корысть spolium. Cum Bohemi *korzist* pronuncient, scribendum esset користь.
корыто canalis, alveus.
кꙋр, кꙋра, кꙋра, gallus, gallina, pullus.
кꙋрити fumare; кꙋренїе дыма vaporem fumi, ἀτμίδα καπνοῦ, Act. 2, 19. Bohemi fumum densiorem *kurz* (кꙋрь), minus densum *dym* (дым) appellant.
крыю, крыти tegere, Iterativum крывати, inde кров tectum, tabernaculum.
кадити adolere, suffire, кадило thus, кадильница thuribulum; каждение, кажение, incensum, suffitus.
кꙋдель pensum lini; stupa Bohemis.
кꙋдри cincinni.
кыдати jacere, projicere Illyriis. Bohemis et Carniolis fimum ejicere.

ко-

котєл ahenum, gothice *katil*, quae vox a Gothis ad Slavos transierit. Confer latinum catinus, catillus, germ. *Kessel*, *Ketel.* Legitur Marci 7, 4. котлѡм pro χαλκιων, aeramentorum.

кот catus; котва anchora. кꙋт angulus.

каз, accedente и habetur Praeteritum кази, Inf. казити destruere, mutilare, inde проказа lepra; каженик eunuchus, Act. 8, 34. 36. 38. 39.

каз, accedente а: каза Praeteritum, казати Inf. показати ostendere, monstrare, Fut. покажꙋ.

коза capra, козїй caprinus, козорог capricornus, козєл hircus, козлїй hircinus; козлогласїє; козлогласованїє vox hircorum, clamor ingratus ebriorum. Rom. 13, 13. et 1 Petr. 4, 3. козлогласованїѧ sunt comessationes, κῶμοι. At Gal. 5, 21. nunc безчинны кличи pro козлогласованїи codicum antiquiorum legitur.

кознь insidiae, μεθοδεία, refer ad кꙋю.

кожа cutis, pellis; кожан, кожаный, pelliceus. 2 Tim. 4, 13. кожаныѧ sunt membranae, in Ms. кожныѧ; in antiquiori codice Mosqu. кожницю веммараны conjuncta sunt.

кос merula. коса falx foenaria, *Sense*, et 2) capilli Serbis. косныѡ oblique. коснꙋ et коснꙋсѧ, касатисѧ, прикасатисѧ tangere, attrectare. At косен cum о ambiguo (in Mstis късен, in libris Serbicis касен) tardus, коснѣти, косню, коснѣнїє, tardare, tardatio.

кꙋс bolus, frustum, a кꙋсати mordere; кꙋсити non nisi in compositis obvium: вкꙋсити gustare, искꙋсити tentare, искꙋситель tentator; искꙋшенїє tentatio.

кыс (кис), inde кыснꙋ acesco, кысел acidus; кысель pulmentum acidum e farina fermentata etc.

каша puls, pulmentum, dim. кашица.

кашель tussis, кашлати tussire.

кош cophinus; кошница sporta

кычꙋ

кыч8 (кич8), кычити inflare, 1 Cor. 8, 1. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ра3Ѹм оуко кичит. 2 Cor. 12, 20. киченїа sunt φυσιώσεις, inflationes, tumores, at codex A. 1324 legit грьдынк. Est autem гордына Jac. 4, 16. ἀλαζονεία, arrogantia.

к8га Illyriis hodiernis est pestis; vox aliis Slavis prorsus ignota, inde к8жан, Croatis et Carniolis к8жен, peste correptus.

кыхати sternutare, Serbis кихати, Croatis et Carniolis kihati, Bohemis *kychati*.

кок, inde кокошь gallina, Russicum кочет gallus, Illyricum кокот gallus. Serbis кокош, кокошица et кока gallina. At Russis vulgare кока est ovum.

к8коль, zizania, proprie agrostemma githago L. *der Kornraden*.

кыка (кика) longiores capilli, cirrus, *der Zopf* apud Serbos et Illyrios; vox rari usus. Legitur tamen in Apostolo A. 1324 ter. 1 Cor. 11, 14. кькь растить κομᾷ, comam nutrit, pro hodierno власы растит, v. 15 vero in feminino кьк8 растит, et eodem versu pro κόμη, coma seu capilli, iterum in masculino кьк. ь inter duo к nondum uti vocalem euphonicam Illyriorum, id est uti a, pronunciatam fuisse, sed potius uti Carniolorum brevissimum obscurum e facile admiserim. Hinc hodiernum кечка apud Croatas.

§. 6. Hac classe non solum Pronomina, ut ов, он, аз, ин, сам, et Particulae, ut ок, ѿ, из, еза (воз), пре, при, под, най, над, низ, раз, et Verborum themata, sed etiam Substantivorum et Adjectivorum tam formae primitivae, quam derivatarum formarum radices bene multae continentur. Nam уй, ум, ул, уд, тд, юг, вой, 'ког et plura

plura alia Substantiva sunt. тр, бѣл, мал, нов, нѣм, лѣп, лих et multa alia Adjectiva et quidem masculina. Feminina rejecto а, et Neutra rejecto о in Genitivo plurali hic posita scito, ut мȣк a мȣка, сел a село. Vocum derivatarum Syllabae radicales subinde exhibentur nudae, etsi in usu non sint. A radice ов, quae omnino a pronomine ов distinguenda est, овен et овца, ab от отец, a тй тице, a брѣ вар et варити, a вет ветох, a выс высок, ab aliis alia, ope formativarum iis affixarum derivantur.

Plurium verbi formarum themata hic spectantur. A syllabis enim кле, блю, брѣ, плȣ, плю, зна, смѣ, слȣ, гни, грѣ, кры formantur primae personae: клею, блюю, брѣю, плȣю, плюю, знаю, смѣю, слȣю, гнїю, грѣю, крыю. A syllabis вед, вод, вез, нес, мог, тек: ведȣ, водȣ, везȣ, несȣ, могȣ, текȣ, quae, uti alia hujus formae, sine ȣ Praeteritum Gerundivi constituunt. A staminibus vero мк, тк, сх: мкнȣ, ткнȣ, схнȣ.

A syllabis вид, вѣд, лет, хот primum formatur Praeteritum simplex adnexo ѣ: видѣ, вѣдѣ, летѣ, хотѣ; deinde Infinitivus addito ти: видѣти, вѣдѣти, летѣти, хотѣти. Eodem modo a staminibus вр, бд, пр, мн, мр, рд, тр, зр, жр: брѣ, врѣти; бдѣ, бдѣти; прѣ, прѣти; мнѣ

мнѣ-

мнѣти; мрѣ, мрѣти; рдѣ, рдѣти; трѣ, трѣти; зрѣ, зрѣти; жрѣ, жрѣти..

A syllabis жив, ваб, люб et aliis adnexa characteristica Praeteriti и: живи, ваби, люби, inde живити, вабити, любити.

A syllabis вит, пыт, пит, пис, маз, рыд, каз adnexa characteristica Praeteriti а: вита, пыта, пита, писа, маза, рыда, каза, inde Infinitivus витати, пытати, питати; писати, мазати, рыдати, казати. Eodem modo formantur a staminibus пер, рж, др, тк, зд, жд, сп, сл, сс, гн, кол Praeteritum et Infinitivus: пра, прати; ржа, ржати; дра, драти; тка, ткати; зда, здати; жда, ждати; спа, спати; сла, слати; сса, ссати; гна, гнати; кла, клати.

Indiculo huic non judicavi inserendas syllabas seu nominum seu verborum, quae in derivatione mutationem subeunt. Nam hae ad primitivam formam reducendae sunt. Sic лож, лжа ad лгати; лежати, ложити, ложе, лагати ad лагѹ; сѹша, сѹшити ad сѹх, сх; мѹчити ad мѹка referri debuit. Iterativa возити, носити, гонити supponunt primitiva везѹ, несѹ, женѹ (гнати); igitur in indiculo praemisso nonnisi syllabae radicales primitivarum, non vero derivatarum vocum reperiuntur.

Numerale два duo, dualis, три pluralis numeri terminatione aucta sunt. дно fundus, сто centum

tum neutrorum о finali terminantur. нить filum, inter radices locum habet, quamvis ope ть formatum videatur a verbo deperdito нїю, quod Latinorum neo, netum respondet. Si orientales linguae consulantur, море mare, certe a мо aqua, addito servili ре deductum est. Sed etymologus Slavicus tutius intra limites linguae propriae se continebit.

§. 7.

Classis III. syllabarum radicalium.

Hujus classis syllabae tribus, subinde quatuor, rarius quinque consonis constant, quarum primam in paucis vocibus vocalis initialis supplet. In his in ordinem redigendis non solum prima litera, sed etiam secunda radicalis respicienda fuit.

Inchoantia a vocali solida:

алк; одр, утр; осмь, усм, ость, уст; ащ; агн.

His addi possunt огнь ignis, угль carbo, et bisyllaba овод seu овад tabanus, oestrus, meridionalibus Slavis овад; овес avena, овощ poma, омела viscum, омег cicuta, олха, олша alnus, урод stultus, орѣх nux, ѥсетр, Russis осетр, acipenser sturio, угорь anguilla, et alia, quorum origo

et

et derivatio non satis explorata est, uti орꙋдїє instrumenta, орꙋжїє arma. Peregrina sunt акр, аєр, овол obulus, онvх, анеѱей consobrinus, анкvра anchora, оцет acetum, immo et уповати, Bohemis *ufati*, germ. *hoffen*.

алк: алкати, алчꙋ, esurire, inde алч, алчба fames.
ѡдр lectus, grabatus.
утро et ютро mane, matutinum tempus.
осмь octo, vide Numerália.
усма corium, усмен pelliceus, e corio, olim et усніє; Carniolis etiam hodie *vusenje*, Croatis *vuszenye*. усмарь coriarius.
ость arista, inde остр acutus.
уста plur. os, oris, inde устна labium.
аще, id est аще, Adverb. si.
агн, inde агнец agnus, агница agna. Pro агнѧ in aliis dialectis ѣгнѧ agnus.
оса vespa, refer ad ос: оса. Compositum оспа variolae, refer ad о et сыпꙋ, спꙋ; обилїє abundantia ad об et вил; общ, общїй communis, ad об et вещ; отава foenum secundum, *Grummet*, Bohemi, Carnioli et Russi norunt, sed quo referam, dubius haereo.

A vocali liquida:

ист, иск, игр; ѣбл, ѣтр, ѣщ, кѣщ, ѣчм.

His adde bisyllaba ѣрем jugum, ѣвор acer, ѧзык lingua, et ѣстреб accipiter.

Ab ист est истина veritas. истый vide inter Pronomina.
иск 1) inde искати, ищꙋ, quaerere.
иск 2) inde искра scintilla.
игра ludus, играти ludere, canere, saltare.

ѣк-

ꙗблонь malus, arbor, ꙗблоко malum, germ. *Apfel.*
ꙗтрь, ꙗтровь, leviri uxor. Serbis hodie ѥтрва. ꙗтра, Carniol. ѥтра, convenit cum lat. jecur.
ютро mane, vide утро.
ꙗщерица lacerta. ꙗчмень hordeum, Serbis ѥчам pro ꙗчм. ѥще, Adv. adhuc.
ꙗдро nucleus refer ad ꙗд: ꙗсти.
ꙗзвец ursus meles, germ. *Dachs*, et ꙗзвина fovea, uti et ꙗзва, refer ad ꙗза. ѥзеро lacus ad ѥз.

A labialibus в, б, п, м, cum quibus frequentissime connecti solent л et р, quae in medio positae vocalem supplent.

A litera в:

внꙋк.

влн (волн), влад, влас, влг (влаг), влхв (волхв), влек, влк (волк).

врв (верв), врб (верб), враб, врем, вран, вред, врет, врт (верт), врат, враз, врз (верз), враж, врст (верст), врес, вреск, врач; враг, врг (верг), врх (верх), врк (ворк).

кдов, вдод; воск.

His adde bisyllaba велес deus pecorum apud Slavos, Russicum ворон niger, quod Apoc. 6, 5. pro Slavico вран legitur. Porro вертеп, in Serbicis libris et вьртоп, spelunca.

внꙋк nepos, Serbis nunc унꙋк.
влна 1) lana; влна 2) fluctus, nisi hoc a влаттиса agitari, deducere malis.

вла-

владꙋ, власти, dominari; владыка dominus.
влас capillus. влага humor. влк lupus, *λύκος*.
вервь restis, funiculus. Carniolis hodiedum *verv*, Serbis врвца, *die Schnur*, pro врвица.
врабїй passer. верба salix. врема tempus. Serbis време, olim врѣме, nunc plane et вриеме.
вред noxa, damnum; вредити, врежꙋ, Iterat. врежда̀ти nocere.
вретище saccus, cilicium, Serbis врећа, Dalmatis *vrechya*, Croatis *vreche* (врече), Carniolis *vrezhje* et *vrezha* saccus.
верт et вертоград, hortus.
верзꙋ, ѿверзꙋ, ѿверсти aperire.
врач medicus, inde врачевати, врачꙋю. враг inimicus, inde вражда, враждꙋю
вергꙋ, врещи, jacere, projicere. Part. pass. вержен, inde верженїе камене, jactus lapidis, Luc. 22, 41. uti recte exposuit Alexjejew in Lexico vocum Slavicarum. Minus recte autem ab Imperativo поверзи Exod. 4, 3. et верзиса Matth. 4, 6. formam verbi верзити confinxit, cum верзи sit a вергꙋ.
верх summitas, vertex, cacumen; inde вершити.
верхꙋ triturare, Serbis et hodie вршем, врећи pro antiquo врхꙋ, врѣщи.
вдова vidua, Indis vidaha, dimin. вдовица.
вдод upupa, вдодов ad upupam pertinens, Carniolis *udeb*, *odeb*, Croatis *deb* et *dedek*, Bohemis *dedek* et *dudek*.
воск cera, Serbis восак, cum а euphonico mobili, Gen. воска.
велбꙋд camelus, вѣглас prudentia, sunt composita. верига catena, Serbis plur. вериге, Croatis *veruga*, ope ига, ꙋга formata videntur. вопль clamor refer ad впи: впїю. врꙋх bruchus, Lev. 11, 22. peregrinum est.

A litera б:

бобр.

блан, блон, блѹд, блѧд, блѣд, блюд, блат, блаз, близ, блїст, блеск, блющ, благ, блх (блох).

брав, брев (берв), брв (бров), брем, бран, брен (берн), брн (брон), брад, брѹд, бред, брид, брд (берд), брат, бразд, брез, брезг, брз (борз), брзд (брозд), брос, брѹс, браш, брощ, брѧц, брег, брюх, брак. — быст.

Adde peregrina багр, russice багор, coccus, бисер margarita. Huc etiam refer бесѣда eloquium, sermo. At блевота, блевотина vomitus, refer ad блюю, Inf. блевати pro блюти. берлог lustrum, antrum, est compositum.

бобр castor, *Biber*, apud Illyrios nunc дабар.
блѹд fornicatio (alias error, aberratio). Hinc блѹдник fornicator, блѹдница meretrix.
блѧдѧ λῆρος, deliramentum, Luc. 24, 11. in antiquissimo codice legitur. In aliis блѧди (in Serbicis бледи), in editis лжа seu лжа. блѧдивы 1 Tim. 5, 13. nugaces, verbosae (mulieres), φλύαροι. Russis блѧдь est non solum garrula femina, sed plane meretrix. Haec vocis ambiguitas moverit eos, ut pro блѧди substituerent vocem лжа.
блѣд, блѣдый, pallidus. блюдо catinus, scutella, discus. блюдѹ, блюсти servare, conservare. блато palus, coenum.
блазнити scandalizare. близ prope.
блистатисѧ splendere, coruscare.
блеск splendor, coruscatio, inde блещатисѧ.
блющ hedera helix.

благ, благый, bonus, benignus, *ἀγαθὸς*; благо in compositis est *ευ*: благословити *εὐλογεῖν*, benedicere. благородїе *εὐγένεια*. блажен beatus, est a благ.

блоха pulex, Bohemis olim *blcha*, nunc *blecha*. Illyriis *buha*, Serbis plane буа, Carniolis *bouha*, Polonis pchła.

бревно et берьно, in Serbicis codicibus брьвно, trabs, Serbis et hodie брвно, Bohemis *brzewno*, Carniolis *brun* masc. et *brune* neutr.

брови supercilia. бремѧ onus. бренїе et бернїе lutum.

брнѧ, бронѧ, lorica.

брада *Bart*, barba. бредꙋ, брести transvadare, inde брод vadum. брꙋд illuvies, sordes. брдо Serbis et Illyriis 1) mons. 2) pecten textorum; *Weberblatt*. Apud Bohemos *podbrdsky kraj* Berunensis vocabatur, quia situs ejus sub montibus. Significatio pectinis viget adhuc.

брат frater. братїѧ, collect. fratres, братство fraternitas.

бразда sulcus, differt a брзда (бrозда) camus, fraenum, Carniolis hodiedum *bersda* (брзда) Confer gallicum *bride*.

брзѡ, борзѡ, adv. velociter; adj. борзый velox.

бросити, бросати, projicere, est Russicum.

брꙋс cos. брашно cibus, *βρῶσις*.

брощ (Serbis брокь) rubia tinctorum.

брощити rubia tingere, in Euchologio Serbico ѡброщити кровию sanguine tingere seu rubefacere. Convenit Bohemorum *zbrocen a zbrotiti*, slavice взброщити. Sed ѡброщенїе (шипка) Cant. 4, 3. est ab ѡбростꙋ. Legitur enim in Ostrogiensi et prima Mosquensi editione ѡбращенїе, quod est proprie Slavicum, quia Slavi meridionales растꙋ dicunt, non ростꙋ.

брацати tinnire, брацанїе tinnitus, брацало tintinnabulum, refer potius ad Russicum брак, бракаю.
брег litus. брегѹ custodio, небрегѹ negligo, non curo, reprobo.
брюхо venter, Polonis brzuch et brzucho, Bohemis brzicho; meridionalibus Slavis vox ignota; veteribus чрево erat venter.
брак et бракы plur. nuptiae, *γάμος*.

A litera п:

плав, плев, плам, плем, плен, пли (полн), плѣн, плод, плат, плыт, плет, плть (плоть), полз, плз (полз, плаз), плес, плас, плѣс, пласт, пльть (полсть), плоск, плеск, плюск, плѣш, плащ, плош, плещ, плиш, плющ, плѹг, плах, плох, плх, плак, плк (полк).
прав, прв (перв), прам; прѹд пред (прѣд), прад, прот, прет, прат, прт (порт), празд, прѹж, праж, прас, прос, прѣс, прис, прс (перс), прост, прст (перст), прсть (персть), прыск, пращ, проч, праг, прѹг, праг, прах, прак, прок, прек.
пост, пѹст, пест, пасть, пѣст, пыск, писк (пищ), пѣск (пѣск), пещ.

Adde bisyllabam vocem пелес, пелесый, varius, variegatus; peregrina пѣнязь denarius, numus, пластырь emplastrum, *Pflaster;* пором Russicum pro прам ratis ad transvehendum, a graeco *πέραμα;* препрада, in Mss. et препрѹда, purpura.

пле-

пелынь absinthium refer ad пел, quod latino *fel* respondet. поприще milliare, parasanga, a попрати conculcare, deductum est. плывꙋ, плынꙋ, плавати refer ad плꙋю.

плав, плавый, albus. Joh. 4, 35. нивы ꙗкѡ плавы сꙋть. Confer lat. flavus.
плєва palea; плєвел, плєвелїє, zizania.
пламы, пламень flamma, quod a плати formatum videtur.
плена, seu ut Serbi et Russi pronunciant пелена fascia, Croat. et Carn. пленица. 2 Petr. 2, 4. пленица est rudens, catena, *σειρά*.
плн, полн et исполнь, plenus.
плѣн spolium, captivitas, плѣнити captivum ducere. Ephes. 4, 8. плѣнил єси плѣн. плѣненїє captivitas.
плод fructus, плодити, плождꙋ, et плодствовати, fructificare.
плат assumentum. платно tela.
плєтꙋ, плєсти, plectere, plicare, inde ѡплот sepes, Bohemis et Serbis плот.
плть, плоть caro, quae non editur, Gallis la chaire, плотскый carnalis, вплотитисѧ incarnari; воплощéнїє incarnatio. Confer Boh. plet', Polon. płeć, cutis seu carnis color.
полза utilitas, полезный utilis.
плзнꙋ, ползнꙋ, поползнꙋ, labi, поползновенїє lapsus. плѣжꙋ repo, serpo, Infin. плѣзати, (apud Alexjejew плѣжити). Croatis, Carn. Bohem. plazim, Russis ползꙋ, ползти, Iter. ползати, ползаю, Serbis пꙋжем, пꙋжати id est плжꙋ, плзати, et лꙋзити; inde пꙋж, pro плж, quod Bohemi servarunt, limax, *die Wegschnecke*.
плесна planta pedis; плесница sandalium.
плѧсати saltare; плѧсица saltatrix.

пласть

плєть, полєть, f. coactile, *Filz.*

плєскати, плєщѹ, plaudere manibus.

плѣшь calvitium, refer ad плѣх. Bohemis plechaty est calvus.

плащ pallium, refer ad плахта, Bohemis linteum, inde et плащаница linteum.

плєщи Dual. scapulae. плищ clamor refer ad плиск.

плюще, plur. плюща, pulmo. Croatis sing. plyucha (lege плюча), Carn. plur. pluzhe, Polonis plur. pluca, n. Bohemis plice f.

плѹг aratrum, a germ. *Pflug.* Slavice aratrum est рало.

плх Bohemis est glis, *die Bilchmaus*, Croatis puh, Carniolis polh, povh, Serbis пѹ.

плакати 1) плачѹ, et, плакатиса, flere, inde плач fletus,

плакати 2) а radicali producto, abluere, eluere. Vukius accentu haec verba distinxit, primum signando gravi пла̀кати, alterum acuto пла́кати. Dellabella sub voce *lavar* circumflexo vocem hanc notavit: plàkati, oplâkati, isplâkati. Poloni a radicis more solito mutarunt in o: płokać. Apud Russos penitus exolevit полокати. Luc. 5, 2. pro *ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα* abluebant retia, in editione Ostrog. legebatur плакахѹ мрєжа, in Mosquensi prima плакахѹ мрєжи. Vocem плакахѹ cum editores Russi non intelligerent, in Evangeliis Mosquae 1606 editis substituere maluerunt ex conjectura платахѹ мрєжоу, i. e. reficiebant, a платити. Qui editionis Ostrogiensis textum antiquum Mosquae 1663 recuderunt, in margine apposita glossa измывахѹ explicare conati sunt vocem Russis ignotam плакахѹ. Nunc in omnibus editionibus posterioribus измывахѹ in textu legitur.

плк, полк, castra veteribus, recentioribus agmen, legio; Polonis pułk legio, Bohemis *pluk* cohors,

Cro-

Croatis et Carniolis puk plebs, turba. шполчитиса castrametari, шполчєнїє praelium.

прав, правый, rectus, правда justitia, Bohemis veritas. правєдєн justus.

првый, перьвый, primus, quod ad пре referri potest.

праду, прасти, nere, fila ducere. At воспрану, воспрадаю, expergiscor.

пруд Serbis syrtis. Act. 27, 29. прудната мѣста, loca aspera.

прєтити, прєщу, запрєтити, Iter. запрєщаю, comminari, praecipere.

прт, порт, вєтхи порты Jerem. 38, 11. veteres panni. пртиштє Serbis lintea. Carniolis et Croatis pert est pannus lineus, inde Adj. perten lineus.

праздєн vacuus, otiosus. праздник festum,

пражити torrere; пражмо tostae aristae.

просити, прошу, orare, petere, впросити interrogare. Confer lat. *precari.*

присно, semper, присный germanus, proximus, domesticus.

прси, перси, pectus, Russis грудь.

прост, простый simplex, простота simplicitas.

прст, перст, m. digitus, inde прстєнь, пєрстєнь annulus. At прсть, пєрсть, f. terra, humus; пєрстєн Adj. terrestris.

праща funda, Serb. пра̃ка, Croat. precha, Carn. prezha, i. e. прєча, Polon. proca, Bohem. прак. Confer Boh. praskati, prasstiti, percutere.

праг limen. прах pulvis.

прус, plur. прузи locustae, прушїє collect. idem.

прок residuum; прочїй reliquus.

пост jejunium; постити (поститиса) jejunare; постник jejunator.

пуст, пустый, desertus; пустына desertum.

пустити, пущу, dimittere, ex. gr. uxorem; пущеница uxor dimissa, repudiata.

пестрый, varius, variegatus, Pol. (et Boh. olim) pstry, Boh. etiam perzesty.

пасть pugnus, Boh. pjest, Pol. pięść, Croat. peszt, Carn. pest, Serbis песница. Russi peregrinum кулак adoptarunt.

пѣстꙋн paedagogus, пѣстꙋница paedagoga, nutrix.

пискати tibia canere; пискание sonitus tibiae, τὸ αὐλούμενον 1 Cor. 14, 7. inde пищаль tibia, fistula. Apoc. 18, 22. legebatur писк pro αὐλητῶν, tibia canentium, nunc clarius пискателей.

пощ Praeteritum Gerundivi, pro постив, refer ad пост.

пещ fornax, refer ad пекꙋ II. classis.

пища cibus, refer ad питати nutrire.

пещера spelunca, crypta, Serbis пећина, Croat. pechina, an a пеек (песок), an potius a пет, latine petra? Confer Polon. pestka, Boh. pecka lapis, *Stein im Obste.* Croat. pechka, Carn. pezhka (lege печка) acinus.

пщꙋю, пщевати inusitatum, at compositum непщевати arbitrari, existimare.

пчела apis, olim бчела, videtur ope ла a sono бчч formatum.

A litera м:

мног.

млв (молв), млн (молн), млад, млат, млз (молз), млек, млк (молк).

мрав, мрз (мерз, мраз), мреж, мрк (мерк, мрак). мзд, мазд, мост, месть, мѣст, меск.

Adde bisyllaba мозол callus, могыла tumulus. Russica молод, молот, мороз refer ad млад, млат, мраз. модр, мꙋдр, мокр ope р formata sunt.

мног:

мног multus, inde множити multiplicare, множство multitudo.

млвити, молвити, tumultuari, turbari; млва, tumultus. Bohemis mluwiti loqui, Polonis mowić. молба refer ad молити orare.

млнїа, молнїа et молнїи sing. fem. fulgur. Serbis nunc мѹна, mutata more solito media radicali л in ѹ. Dalm. munya. Vox aliis Slavis ignota. Nam Bohemis fulgur est blesk, Croatis blefzk, Carniolis blifk, Polonis błyskawica. Luc. 17, 24. ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα redditur молнїи блистающиса, fulgur coruscans seu fulgurans.

млад juvenis, tener (de ramis). младенец, parvulus, infans, juvenis. 1 Cor. 14, 20. злобою младенствѹйте, τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, malitia parvuli estote.

млат malleus; млатобїец Gen. 4, 22. malleator, Boh. et Croat. mlat, Polon. młot, Russ. молот. млатити, млащѹ triturare. Lev. 26, 5. млаченїе tritura, pro млащенїе, a Part. pass. млащен, Russ. молочен a молотити, quae forma nunc in Pauli epistolis ter legitur: 1 Cor. 9, 9. вола молотаща, v. 10. молотай triturans, 1 Tim. 5, 18. вола молотаща bovem triturantem. Olim his in locis legebatur врѹща, врхен a врхѹ.

млзѹ, молзѹ, молсти mulgere. Serb. мѹсти, Praes. мѹзем (pro млзѹ), Carn. movsem seu molsem. Pro Praeterito simplici измолзе Job. 10, 10. (Ostrog. edit.) Russi измелзил еси substituerunt, quasi a мелзити. Habet enim et Polykarpow мельзю pro vera et genuina forma млзѹ. Atqui a мелзити Praesens esset мелжѹ, non мелзю. Prov. 30, 33. мльзи (млеко) legebatur olim, nunc мелзи legitur; sed sive мелзи sive молзи pronuncies, Imperativus hic primam personam Praesentis млзѹ supponit. Ab hac radice apud Serbos мѹзенье mulsura, мѹзан-

злица mulctra, мѹзара vacca, capra, ovis, quae mulgetur, et млаз mulctus, apud Carniolos movsnjak mulctra, *Melkgelte*, *Melkfaſs*, et movsniza locus ubi mulgent, *Melkplatz*, in usu sunt. Bohemis mleziwo est colostrum, Russ. молозиво.

млеко et млѣко lac, germ. *Milch*. Confer lat. mulgeo, mulctus.

млкнѹ, молкнѹ, ѹмолкнѹ, Praet. ѹмолкоѹ conticui; inde молчати tacere, silere, Bohemis млчети, Serb. мѹчати, et мѹк (pro млк) silentium.

мравїй formica, Russ. муравей, Serb. мрав, Croat. et Carn. мравла, fem., Polon. mrówka. Boh. mrawenec.

мрзнѹ, мерзнѹ, gelare: мраз gelu, frigus.

мерзость abominatio, мерзок, мерзкый detestabilis, foedus.

мрежа et мрѣжа rete ad capiendos pisces. Bohemis plur. mrziže sunt crates.

мркнѹ, меркнѹ, померкнѹ, ѡмеркнѹ; ѡмерче, солнце Apoc. 9, 2. sol obscuratus est. мрак, сѹмрак, caligo. Act. 13, 11. мрак ἀχλύς, тма vero σκότος, tenebrae. мрачен obscurus. Serb. мрк ater. Aliis сѹмрак est crepusculum.

медлити, медлю, cunctari, morari.

мзда merces, Goth. mizda, a graec. μισθός. мездник mercedem requirens, безмездник mercedem non quaerens, ἀνάργυρος. мздоводатель Hebr. 11, 6. μισθαποδότης, remunerator.

мозг medulla, cerebrum. ope г formatum videtur, inde можданы Psalm. 65, 15. medullata, quod olim legebatur pro тѹчна.

мазга Russis, мезгра Serbis, Bohemis mizha, miza, succus arboris, mézga Croat. alburnum, videtur ope га formatum.

маздра, Boh. mazdra, Croat. mezdra membrana, diaphragma; cutis superficies carni obversa, *die Fleischseite* apud Carn. et маздрити apud

Rus-

Russos cutem a carne purgare, a масо deducta sunt.
масло, масть, refer ad мазати.
мост pons. мест (non мѣто) mustum, Gen. мста, Dalmat. mast, Serb. nunc муст.
месть ultio, vindicta: местник ultor, метити, мщу, ulcisci, мститель vindex.
мѣсто locus; вмѣстити, Iter. вмѣщати capere. въ мѣстω vide Adverbia.
мещу a метати refer ad II. classem.
меск mulus, Gen. мска, inde мща, мщата pulli mulorum. Croat. mezg, et mezgina mula.
мысль mens, refer ad мыс.
мшел lucrum, мшелоимец 1 Tim. 3, 3. est turpis lucri cupidus, αἰσχροκερδής.
мечта, мечтаніе, phantasia, phantasma, мечтаюся somniare, a мкну, Praet. мче.
мечка ursa, est contractum ex медвѣдица.

A litera н:

нрав, нощ.

Addi posset нищ egenus, nisi a ничто deducere malis. Huc quoque refer peregrina нард, нітр, et bisyllabam vocem невод sagena, quam Russi et Bohemi servarunt; непщевати compositum mihi videtur, uti недуг et infinita alia ex particula не et radice propria.

нрав mos, indoles, Serb. нарав, Russice норов, Boh. olim nrawy, nunc mrawy, in plur. Si нрав cum lat. mos, moris, conferatur, licebit dicere literas нр esse radicales, ав vero formativas.
нѣдро, надро, Boh. надра plur. a ядро praefixo н. Sic composita внутр ab утр, unde et утроба, внушити ab ухо, уши.

ноздри nares, Serb. ноздрве, germ. *Nüstern*, refer ad нос.
нѹжда necessitas, ad нѹдити.
нощ nox, a radice нок esse possit.
нощвы Dan. 14, 33. alveolus, Russ. ночвы, Carn. neſhke, niſhke, Boh. necky (нецкы) germ. *Trog*.

A litera л:

лобз, лесть, лист, лыст, ласк, леск, лоск (леск, лск), лѹск.

Addere possis Russicum лещ cyprinus brama, *Brachsme*, et bisyllabum лосось salmo trutta, *Lachsforelle*; item Slavicum лаща lens, Croat. lecha (леча), nisi hoc malis ad лат II. classis referre. лїван, лївада pratum, лїтра, peregrina sunt. лебедь cygnus, Serb. лабѹд, Croat. labud, Carn. labud, lobod, Pol. łabędź, Boh. labut' (лабѹть), et лебеда atriplex, Serb. лобода, ореедь, ѹд formata sunt. Idem de vocibus лопата, ланита, лагода, atque aliis sentiendum. лѣствица scala a лѣзѹ, лѣсти derivatum est. Vox ластовица hirundo, supponeret radicem ласт, nisi potius a власть deducenda sit. Bohemi saltem olim wlasstowice scribebant. Solet et alias в ante л excidere: laſz (лас) apud Croatas pro влас.

лобзати, лобжѹ, Iter. лобызати, облобызати, osculari; лобзанїе osculum.
лесть fraus, doſus, faſlacia, лстити, лщѹ, dolose agere; прелстити, Iter. прелщати, прелщаю seducere, прелщатися errare. лстивый dolosus,

лстец

лстец seductor. дѹх лестчїи spiritus erroris, 1 Tim. 4, 1. et 1 Joh. 4, 6. Sed quae ibidem v. 2. addita sunt и дѹха лестча non leguntur in graecis editis et Vulgata.

лист folium; листвїе collect. folia. древо листвано Jerem. 3, 6. lignum (arbor) frondosum.

лыст m. tibia, crus. Psalm. 146, 10. ниже въ лыстѣх мѹжеских благоволит, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ, neque in tibiis viri beneplacitum est ei. Quaeri possit, quis sit Nominativus a Locali лыстѣх. Antiochus Kantemir posuit лысть, cum Russ. лытка femininum sit; Polykarpow vero лысто habet, quod alii repetivere. Servarunt Serbi лист, sura, *Wade*, etsi, ut solent, ы et и non distinguant. Phrasim одоше листом illustrabis, si листом ad crus (лыст) referas. Vocant et Croatae suram lifztanyek, et Oswaldus Gutsmann notat sub voce *Wade*: *Wade samt dem Beine*, liftonik, m., krazha; latki pl. Pluralis latki supponit singularem latek. Russis лытка est sura. Bohemis lytka f. olim in usu erat, nunc leytko, plur. leytka.

ласкати adulari, blandiri, inde ласканїе adulatio, κολακεία, 1 Thess. 2, 5. Vide etiam ласкатель, ласкательница, ласкательный, ласкательство apud Polykarpow. Apud eundem ласкосердство est edacitas, gula. Alexjejew plures explicat voces ex ласко composita: ласкосердити, ласкосердство, ласкосердствовати, quod in Bibliis correctis Amos 6, 4. legitur, et ласкосердый. Postrema vox etiam in Bibliis Ostrogiensibus Prov. 29, 21. legitur: ласкосерд бѹдет, κατασπαταλᾷ. Bohemis laska est amor, charitas, Polonis łaska gratia, favor. Confer Svecorum älska amare.

леска Serb. Croat. corylus, Russ. леща, Polon. laska, leszczyna, Boh. leska, ljska, Carn. lieſhje collect.; лешник Serbis, lefnyak Croatis, leſhnek sive lieſhnik Carniolis nux avellana, Polonis

las-

laskowy orzech, Bohemis leskowy, ljskowy orzech.

лоск Russ. fulgor, laevigatio, inde лощить laevigare. Carniolis lesk, leskanje et lisk fulgor. Bohemis lesknu et lsknu, Croatis leszketam micare, fulgere.

лѹска squama, siliqua, folliculus, Russis, Polonis, Croatis, Carniolis: Bohemis vero lusk *die Schote*, inde lusstina, Croatis luschina, Carn. lushina; inde et Boh. luskati, lauskati nuces diffringere, enucleare, Russ. лѹщить.

лаща lens, lenticula, vide in secunda classe.

A litera ρ:

ρаст (рост), рыск, рист (рищ).

Huc omnino referendum bisyllabum рогоз scirpus, πάπυρος, Job. 8, 11., alias typha, inde рогозина in Prologo mensis Maji, apud Serbos рогожина, Russ. рогожа, Bohem. rohožka, storea, teges. рамн, gen. рамна, Psal. 57, 10. est graecum ῥάμνος. Collectivum рождїе palmites, sarmenta, a розга Croat. rosgye; розга vero a radice роз, cui germ. *Reis* respondet. ропот, роптати, ропщѹ, refer ad роп secundae classis. ртѹть mercurius, apud Polykarpow живаа ртѹть, argentum vivum, e latino *argentum* contracta et deformata vox est. Russorum ревень a rheum. ремень lorum, convenit cum germ. *Riem*, *Riemen*. ржавый rubiginosus, est a ржа rubigo, et hoc a рдѣти.

раз-

растꙋ, расти, Bohemis imo et Russis ростꙋ, crescere; inde factitivum растити, ращꙋ, germinare, augere. раст Serb. statura, *Wuchs*, Slavice възраст, возраст, aetas, statura. раст Ezech. 22, 12. et рост Neh. 5, 7. legebantur olim pro usura, nunc utroque in loco rectius лихва legitur, cum раст et рост hoc significatu Russicae voces sint, non Slavicae. In расль, штрасль propago, т radicale excidit ob affixum servile ль.
рыскаю Russis in usu est de celeri cursu. Confer рыстаю. Olim 3 Esdrae 11, 37. legebatur левъ рыщꙋщи leo rugiens, certe vitiose pro рычꙋщи a рыкати, melius nunc рыкающ.
ристати, рищꙋ, celeriter currere, ристанїе конское cursus equorum, ристалище hippodromus.

A litera д:

двѣрь, двор, двиг.

длаб, долб, длань, длат, дласк, длг (долг), длак.

древ, дроб, драб, дрб, драп, дрем, дрен, дрн (дерн); дрозд, дрꙋз, дрз (дерз), драж, дрожд, држ, (держ), драч, дрꙋч, драг, дрог, дрꙋг, драг, дрг, драх, дрк.

дъжд (дождь), дъск (доск, деск), дщ.

Huc spectat nomen Borysthenis днепр Danaprus. драселꙋю refer ad драхл moestus. дебел, доблїй, добрый ad secundam classem spectant, quo etiam refer деверь levir. дꙋбрава silva est a дꙋб quercus, immo et arbor in genere, saltem apud Illy-

Illyrios. демѡн graecum est et non nisi in Apocalypsi legitur, cum alias graeco δαίμων slavicum бѣс respondeat. дракѡн, gen. драконта nunc Isai. 27, 1. cum змїй (gen. змїа) bis conjungitur, et semel sine змїй ponitur.

двери plur., rarius дверь in singulari, janua, ostium, θύρα. Carnioli *duri*, *dure* pronunciant. дверник janitor, ostiarius, дверница ostiaria. врата sunt πύλαι.

двор, aula, atrium, ovile. Act. 1, 20. ἔπαυλις, commoratio. въдворитиса manere, demorari.

двигꙋ, двигнꙋ, подвигнꙋ, движꙋ, движати, movere, commovere. подвиг agon, certamen.

длань f. vola manus, Serbis длан nunc est masc. gen. Polon. dłoń f. Russis долонь et ладонь.

длато scalprum, coelum. Illyriis dleto, Pol. dłoto, Russis долото.

длг, долг debitum, Pol. dług, Boh. dluh, Carn. dovg, dolg. Croat. Illyr. Serb. дꙋг. должник debitor. Confer долгый longus, δόλιχος; продлжити prolongare.

дрѣво et дрѣво arbor. Collect. дрѣвїе, n. arbores. дрва, дрова plur. ligna. дреколь fustis, compositum e древо et коль.

древнїй antiquus. древле olim.

дроб exta, minutae res. дробный parvus, minutus. дробити, раздробити, comminuere.

дрꙋмлю torpeo; дрꙋмлый torpidus.

дремати, дремлю, dormitare.

дрен cornus mas. Serbis et дрнн pro дрѣн, Dalm. drin, Carn. drin et drejn. Polon. dereń, Russ. дерен, inde germ. *Dörnlein.*

дрн, дерн cespes. Polon. darn. Croatis dérn est scopulus.

дрозд turdus, Serbis дрозд et дрозак, Gen. дрозга.

дрз

дрз, дерз, дерзый, sibi confidens, audax.
дрзати confidere, дрзновенїе confidentia, a дрзнѫ.
дражити, раздражити, irritare, incitare, exacerbare. подражнити irridere, subsannare, подражненїе subsannatio. At подражати imitari, подражатель imitator, a драга via, quasi eadem via incedere. At Hebr. 13, 7. pro подражайте olim in Codd. serbicis legebatur подобитесе, et подобници alibi pro подражатели.
дрождїе collect. faeces. Croat. drosgye.
дръжати, держати, tenere, держава potentia, imperium.
драчїе collect. sentes, vepres, Isai. 55, 13. Serbis дреча densi frutices, Croatis drachje senticetum. Ad vocem drach (драч) herba, gramen, notat Bellosztenecz: in Glagoliticis et Dalmaticis libris *sentis, spinaque* dicitur. Bohemis драч m. est berberis. Referri possit драчїе ad драги secundae classis.
драг, драгый, pretiosus, carus. In Apocalypsi quidem semel камень драгый lapis pretiosus, et quatuor vicibus collect. каменїе драгое lapides pretiosi, legitur. At aliis in locis, ubi olim драгый pro graeco τίμιος legebatur, vocabulum честный substitutum observavi. Sic 1 Cor. 3, 12. каменїе драгое, Jac. 5, 7. драгаго плода, 1 Pet. 1, 7. дражае злата (pro многочестнѣйше) in Apostolo A. 1324 legi. драгоцѣнный pretiosus, cari pretii. драгый more suo Poloni pronunciant drogi, Russi дорогый.
драга via, olim et Bohemis draha, Polonis droga, Russis doroga. Croatis draga est convallis, Carn. sulcus (fossa) penes prata.
дрѹг, amicus, socius. дрѹгынѧ amica; дрѹжина Luc. 2, 44. est συνοδία, comitatus. дрѹгъдрѹга alter alterum; дрѹгый alter, alius. At secundus est вторый.

дрᴀхлый moestus, et mutato х in с: дрᴀселѧ, inde verbum дрᴀселѹю. Matth. 16, 3. συγνάζων ὁ οὐρανός reddidit Slavus дрᴀселѹѧ небо, Vulg. triste coelum. Ad vocem dreszel notat Bellosztenez: v. saloszten. Est autem жᴀлостен moestus, tristis.

дъждь, дождь, m. pluvia, in libris Serbicis дьждьad indicandam vocalem ambiguam, quam Illyrii nunc ut a, Croatae atque alii ut e pronunciant. дᴀждᴀ f. apud Vukium obsoletum est, pro quo Serbi кишᴀ usurpant. Aliis Illyriis dasgy (дᴀждь), Croatis defgy, Carn. desh, gen. deshja, Bohemis dessť (дешть), Polonis deszcz et deždž. дождити, ѡдождити pluere. Recte notat Alexjejew, formam дождевы, quae Act. 14, 17. legitur, esse pluralis numeri, addi tamen oportuisset esse casum accusativum, cujus rectus est дождеве.

дскᴀ tabula, asser; at Joh. 2, 15. дски sunt mensae, cum tamen alias Interpres Slavus vocem graecam τράπεζα servarit. Dsky zemské Bohemis sunt tabulae regni, *Landtafel*. дескᴀ aliis, uti Croatis, Carn., Polonis, Moravis est asser, Russis доскᴀ. Diminutivum a дскᴀ est дщицᴀ, qua voce Luc. 1, 63. πινακίδιον, tabella, pugillaris, redditur. Croatae deschicza (дщицᴀ) scribunt.

дщи, Accus. дщерь, filia. Russis доч pro дощ. In libris glagoliticis дещи, дещер. Bohemis olim dci, Accus. dcerz, nunc dcera; Serbis кћи, шћи et ћер, Croatis kchi, kcher, Carn. hzhi, hzher. Apud plerosque nunc Acc. pro Nom. usurpatur. Immo Isai. 1, 8. in Bibliis correctioribus legitur jam щерь сїѡнᴀ, ubi alias in Ostrogiensi et Mosquensi prima editione rectius дщи legebatur. In Psalmis et libris novi testamenti nullibi Nominativus дщи cum Accusativo дщерь confunditur. Exemplo sit мᴀти нᴀ дщерь и дщи нᴀ мᴀтерь, Luc. 12, 53.

A

A litera т:

твор, тврд (тверд).

тлап, тлꙋп, толп, тлам, тлꙋм, тлст (толст), тлеск, тлач, тлах, тлак, тлк, толк.

трав, треб (трѣб), трꙋб, торб, троп, трꙋп, треп, тра́п, трп, трм, трн (терн); трꙋд, трат, трꙋт; триз, трѣз, трꙋс, трес, трѧс, трс (терс), трсть (тросҭь), троск, треск, трч (торч); траг (траж), трог, трг (торг), трк.

тетр; тесть, тѣст, тоск (теск), тꙋск, тиск (тищ), тѣск, тъщ (тощ).

Spectant huc bisyllabae radices, etsi faciem peregrinam referant: товар merces (Serbis onus, sarcina, Croatis et Carn. *tovor* idem), тоболец pera, тополь populus, топор securis. Adde тарча scutum a germ. *Tartsche*, тысаща (olim тысꙋща) a goth. thusund, ті́тло et ті́тла a latino titulus, талант, тартар, ті́тан, тектѡн, ті́ган, трапеза a Graecis accepta. талант in N. T. quatuordecim in locis legitur. At quid sibi vult Apoc. 16, 21. талантес? Manifestum hoc vitium priorum editionum ex талантеск ortum, qua voce interpres Apocalypseos adjectivum *ταλαντιαία* recte expressit, saltem in postremis editionibus emendari debuisset. Consului quondam Mosquae tres Codices, in quorum primo талантинеск, in altero талантоск, in tertio талант scriptum reperi. Croat. et Carniol.

taliga biga, Russis телѣга, peregrinis accensendum. третїй derivatum est a три. Trocha Bohemis modicum, Carn. troha, Croatis *truha* festuca, stipula, res quaeque minutissima, Russis труха, refer ad трꙋ tero. Slavo-serbicum тꙋждь, hodie тꙋдь, Croat. et Carniol. *tuj* alienus, allophylus, respondet Slavico чꙋжд, quod ad чꙋд secundae classis referendum est. нетопырь vespertilio, compositum est ex не et топырь; at топырь unde? Bohemicum et Polonicum *tchorz* (тхорь) mustela putorius, *Iltiſs*, cui Carniolicum *duhur*, *dihur*, respondet, ab odore (tetro) malim deducere. Iis enim duh (дꙋх) est et odor. Accedente terminatione орь facile дꙋх in тх transierit, eo fere modo, quo Poloni a Nominativo *dech* Genitivum *tchu* formant. Serbi in voce тхорь servarunt initiale т, at х mutarunt more solito in в, ideoque твор pronunciant. Bohemis etiam *zhorz* vulgo in usu est; Russis vero хорек, rejecto т et addita terminatione diminutivorum ек, Croatis *torecz*, Dalmatis *tor*, elisa secunda radicali х. Serbicum уторак dies Martis, Croat. et Carniol. tork, torek, est a вторый secundus, cum sit secunda dies post dominicam. Haec vocis origo si P. Marco nota fuisset, profecto Martem non appellasset Tork, neque Bellonam Torka. Vox peregrina табор, castra, vix non omnibus Slavicis populis nunc nota, in antiquis Slavo-

rum

rum libris nuspiam legitur. Idem de voce толмач interpres, ἑρμενευτὴς, sentiendum, quamvis Gen. 42, 23. legatur; libri enim hujus versio minus antiqua est. Croatis et Carniolis толмачник, Polonis et Bohemis тлꙋмач, olim et тлмач, inde тлмачити, толмачити, тлꙋмачити, interpretari.

творити, сътворити, facere. творенїе opus, Croat. tvor. тварь creatura, Polonis et Bohemis twor. At twarz iisdem facies. творец factor, creator. творило Serbis, Russis, Croatis, torilo Carniolis, tworzydlo Polonis et Bohemis est forma casearia, *Käseform*, *Käsenapf.*

тврд, тверд, твердый, durus, firmus. твердь firmamentum, ςερέωμα; stabilitas, ἀσφάλεια, munitio. 2 Cor. 10, 4. на разоренїе твердем, ad destructionem munitionum, ὀχυρωμάτων. Carniolis, eliso v, terd, Pol. twardy, Boh. twrdy. Croat. tverd, Dalm. tvard non differt pronunciatione a Serb. тврд.

тополь populus, arbor. Isai 41, 19. in Accusativo nunc тополю legitur, in prima Mosquensi тополь. Polonis quidem *topol* et *topola* est fem. generis, et Serbis топола. Russis vero тополь, Gen. тополя, est masculinum, uti et Croatis, Carniolis; Bohemis.

тлст, толстый, crassus, pinguis, Boh. et Pol. tlusty, Carniol. tolſt, tovſt. Croat. tuszt. толща crassitudo, pinguedo, Croat. tuscha (тꙋщa).

тлачити calcare, Serbis et Croatis, толочити Russis; Boh. тлачити premere. *Tlak* Croat. et Carniol. lutum aceratum, *Estrich*; tlaka labores dominis praestandi, *Frohndienst.*

тлкꙋ, толкꙋ, толкнꙋ, Iterat. толкати et толцати, pulsare, tundere, Boh, tluku, Slovac, tlku, Pol. tłukę, Inf. tłuc, Carniol. tovzhem,

Inf.

Inf. tlezhi, Croat. tuchem, Serb. тѹчем, Inf. тѹћи, Illyr. tuchi, pro толщи.

толк (тлк) interpretatio, explanatio; толкѹю interpretor; толковник interpres, Russis usitata sunt. Confer толмач.

трава gramen, herba, цвѣт травный Jac., 1, 10. ἄνθος χόρτε, flos foeni (graminis).

треба 1) in formula требѣ єсть, opus est, inde требѹю, требовати opus habere, indigere.

треба 2) sacrificium, hostia, Exod. 8, 26. ѡгребатиса ѿ треб ідѡлских, Act. 15, 20. ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum. чадца, храните себе ѿ треб ідѡлских, filioli custodite vos a simulacris, ἀπὸ τῶν εἰδώλων. требище idolium, εἰδωλεῖον, 1 Cor. 8, 10. требник 1) altare. 2) liber rituum sacrorum, rituale.

требити, трѣбити, Serbis et Croatis expurgare, secernere. потребит гѹмно свое, Luc. 3, 17. purgabit aream suam. At Luc. 9, 24. да огнь снидет с нбсе и потребит их (ms. m), ut ignis descendat de coelo et consumat eos. In Psalmis потребити disperdere, delere, conterere, потребитиса, disperire, deleri.

трбѹх, Croatice *terbuh*, Carniol. *trebuh* (lege требѹх), Serbice трбѹ sine х, venter; apud Polykarpow требѹха f.

трѹба tuba, buccina, трѹбити, вострѹбити tuba canere, buccinare; глас трѹбный vox tubae.

трѹп truncus, cadaver. трѹпїе, plur. трѹпїа Psalm. 78, 2. morticina, θνησιμαῖα.

трепет tremor, трепетен: трепетна бысть земла Psalm. 17, 8. ἔντρομος ἐγενήθη ἡ γῆ, contremuit terra; трепетати, трепещѹ, tremere.

трпѣти, терпѣти, терплю, потерпѣти, стерпѣти pati, perpeti, sustinere; терпѣнїе patientia.

трп-

трпкый, терпкый, acerbus, *herb.* Croat terpek, Carniol. terpki, Boh. trpky.

трн, терн, spina, *Dorn*, proprie Prunus spinosa, *Schlehdorn.* тернїе collect. spinae; тернов et терновен вѣнец spinea corona. Dan. 13, 54. male терн pro σχῖνος prinus, in exponendis arborum nominibus minus accuratus interpres adhibuit, hinc in correctioribus editionibus subjecta nota monet lectores in Graeco legi схинос.

трꙋд labor, трꙋдитися, трꙋждаꙋся, Iterat. трꙋждатися, laborare. Apud Serbos трꙋд 1) opera. 2) boletus igniarius, Boh. traud, trud, fomes, *Zunder*, Russ. трꙋт.

трꙋт et трꙋтина Serbis, *trot* et *trut* Croatis, fucus; *trot* Carniolis, apum genus, quod Germani *Drohne* et *Brutbiene* dicunt; Russis трꙋтень spado, Polonis trąd, truten, Bohemis trubec, trupec, traup, traud.

тризна certamen, pugna. тризнище 2 Macc. 4, 18. locus certaminis, agon.

трѣзв, трезвый, et трезвен sobrius, jejunus. трезвитися sobrium esse, vigilare. Serb. трезан, трнзан, Croat. trezen et trezniti, Carn. tresen et tresliv, Boh. strzizliv. Pol. trzeźwy, trzeźwić.

трꙋс motus, terrae motus, σεισμός. Confer трасꙋ.

трасꙋ, потрасꙋ, страсꙋ, трасти, movere, quassare. трасꙋся moveri, tremere. Serb. тресем, трести.

тре in libris glagoliticis, et apud Croatas *terſz*, dimin. terszek, vitis, Bohemis trs, caudex cujusvis plantae, *Stock.* Serb. трска arundo, refer ad трость.

трость, троеть, arundo, calamus, dimin. тростка. Carn. terſt, Croat. terszt, tersztika, Boh. trest, trestka, trztina. трость благовонная Exod.

30,

30, 23. est calamus aromaticus; трость книжника скорописца Psalm. 44, 2. calamus scribae velociter scribentis, κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου. 1 Cor. 3, 12. тростїе, καλάμη, stipula.

тросктот ἄγρωσις, herba, gramen. Exod. 32, 2. Isai. 37, 27.

треск fragor, sonitus, fulmen. Croat. *treſzka* strepitus, *treſzk* fulmen, *treſzkam* fulmino, fulmine tango.

трг, торг, торжище, forum, emporium. Boh. trh, trhowisstje, Croat. terg, tergovische, Polon. targ, targowisko. торжник Matth. 21, 12 κολλυβιστής, nummularius. торжество Hebr. 12, 23. πανήγυρις, frequentia, conventus: solennitas. Confer торгати.

тргну, торгну, Iterat. терзати et торгати, trahere, lacerare; исторгнути extrahere, растерзати dirumpere.

тетрев, Russ. тетерев, tetrao.

тесть socer, inde тещa socrus, Serb. Croat. Carniol. таст. Bohem. тесть.

тѣсто μαζα, farina subacta, *Teig*.

тоска taedium, angor. Confer Bohem. tesknо Polon. tęskno.

тискати, тищу, premere, inde Russis тиски praelum. Pro точило torcular Matth. 21, 33. in Codicibus in Russia seculo XIV. scriptis тѣск substitutum reperi, cum точило Russis cotem, quae rotando circumagitur, significet. Sed alii codd. uti et editiones omnes hoc in loco servarunt точило. Legebatur etiam тѣск Isai. 16, 10. тиск Is. 63. 2. тѣск Os. 9, 2. Joel. 2, 24. et 3, 13.; at in correctiori editione his in locis recte substitutam genuinam vocem slavicam точило reperio. Sic Joel. 3, 13. pro подставы nunc подточилїа, ὑπολήνια, legitur. Aliis autem in locis et olim

тре-

точило legebatur, in Evangeliis ex. gr. bis, in Apocalypsi ter, in Psalmorum 8, 80, et 83, inscriptionibus (ω точилѣхъ), licet auctor concordantiarum in Psalmos id indicare neglexerit, Numer. 18, 27 et 30. Deuter. 16, 13. 4 Reg. 6, 27. Prov. 3, 10. Sir. 32, 17. Jer. 48, 33. Thren. 1, 15. Et Isai. 5, 2. предточиліє προλήνιον, Agg. 2, 17. et Zach. 14, 10. подточиліє, cum in graeco sit ὑπολήνιον. Igitur точило sine dubio a primo interprete profectum, et тѣск in locis citatis ab emendatore Russo substitutum fuit. Polykarpow vocem точило in Lexico trilingui per *tornum* explicat, attamen sub voce peregrina працѧ вїноградная addit: или точило въ немже вїноград топчѹт, ληνὸς, σταφυλοβολεῖον, torculare.

тещити non nisi in formula пѣны тещит Marc. 9, 18. ἀφρίζει spumat, et v. 20. пѣны тещѧ ἀφρίζων, spumans, occurrit. Possit tamen conferri cum тощити, истощити evacuare, a sequenti тощ.

тъщ, f. тща, n. тще, et тщїй, тщаѧ, тщее vacuus, inanis, cum vocali euphonica obscura seu ambigua et mobili, hinc Russis тощ, Croatis tefch (тещ), Carn. tefh, Illyr. tafht. Poloni czczy scribunt pro tszczy. Bohemi non nisi in voce tsstitroba, jojunus stomachus, radicem тъщ conservarunt. A тощ est 1) истощити evacuare, exinanire. 2) тщатисѧ, потщатисѧ vacare, studere, sollicite curare, festinare; hinc тщанїе σπουδή, studium, diligentia, festinatio. 3) тщета detrimentum, тщетный κενὸς, inanis, nocuus. In Compositis тще: тщеславїе κενοδοξία, inanis gloria. тщегласїе κενοφωνία, inaniloquium.

А

A literis ѕ et з:

звен (звон), ѕвѣрь, звизд, ѕвѣзд, звѹк, звак (звац), зѹбрь.

зной, зноб?

зелв, злат, ѕлак.

зрн (зерн).

Huc fere magis spectare videtur ѕмїй draco, et ѕмїꙗ serpens, quam ad secundam classem. знобити, ѡзнобити, frigefacere, est a зѧбнѹ, inserto н epenthetico. знак, знаменїе, signum, a знати; зрак forma, зерцало speculum, sunt a зрѣти; зрѣлый maturus a зрѣю. згиб, diplois, apud Polykarpow, est idem ac сгиб complicatio, compositum ex с et гиб, uti здрав ex с et драв. In земля, terra, litera л non est radicalis, sed servilis et quidem epenthetica. зевес i. e. ζεῦς, et зефѵр peregrina sunt.

звенѣти, звеню sonare, resonare: мѣдь звенѧщи или кѵмвал звацаай 1 Cor. 13, 1. χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον, aes sonans aut cymbalum tinniens. A neutro звенѣти est factitivum звонити et звон. звонец Exod. 28, 33. 34. tintinnabulum; Serbis звонце n. a звоно. Bohemis, Croatis, Carniolis звон m. campana. Poloni praefigunt d: dzwon. Russis звон est sonus, pulsus campanarum, sed campana колокол, a germ. *Glocke*, Suec. *Klocke*.

ѕвѣрь m. fera, bestia, θὴρ, θηρίον. Graecorum θ, et Latinorum f respondet Slavico ѕв initio

tio hujus vocis. начертаніе ѕвѣрино Apoc. 16, 2. character bestiae.

звизд sibilus, звиздати sibilare. позвиждетъ Jerem. 19, 8. et 50, 13. sibilabit; звизданіе ibid. 19, 8. sibilatio. Serbis звизнути et звиждати, звиждим, Croatis zvisgam (звижгам), Carniol. shvishgam) (жвижгам); Bohemis hwizdati, Polon. gwizdać.

ѕвѣзда stella. Sibilans litera ѕ seu з apud Slavos meridionales et Russos inchoat vocem hanc; Bohemi autem et Poloni retinuere gutturalem. Illi enim stellam hwjezda, hi gwiazda vocant. звѣздослов, звѣздословец astrologus.

звꙋк sonus, clangor. трꙋбный звꙋк Hebr. 12, 19. tubae sonus. Huic affine est звак, plur. звакы. A звакꙋ seu звакнꙋ formatur Iterativum звацати tinnire. Vide звенѣти. Serbis звека, звекет sonus, звекнꙋти, звецкати, звечати, sonare, resonare. Croatae zvenk, zvenchim, Bohemi zwuk, zwučim norunt.

зꙋбрь urus, bison, Polonis et Bohemis zubr. Polykarpow зꙋбрь urus, et зꙋбрина caro uri, Lexico trilingui inseruit. Animal, quod LXX. Interpretes πύγαργον vocant, interpres Slavus Deut. 14, 5. voce зꙋбрь explicare conatus est. Male utique. Nec scio, utrum Alexjejevio notus fuerit зꙋбрь, cum ille nihil aliud habeat, quam animalis hujus esum Israelitis concessum fuisse.

зной aestus, зной бꙋдет Luc. 12, 55. καύσων ἔσται, aestus erit. Matth. 20, 12. aestus est вар. Serbis, Croatis et Carniolis зној sudor, знојтисе sudare.

ѕелвь, apud Polykarpow limax, testudo. Confer желвь.

зелва Bohemis olim idem quod Russis золовка mariti soror.

златто aurum, Polon. złoto, Russ. зо́лото. злат, злата, злато et златый, ая, ое, aureus. златица Matth. 22, 19. νόμισμα, numisma.

ѕлак et злак herba, χλόη; hinc злачен: на мѣстѣ злачнѣ Psalm. 22, 2. εἰς τόπον χλόης, in loco pascuae. An non злак referri possit ad зелїе olus?

зръно, olim et зьрно, in Serbicis codd. зрьно, in Russ. зе́рно granum, κόκκος, *Korn.* Serbis зрно, et Bohemis zrno sine vocali inter з et р. Sic et Illyrii, Croatae, Carnioli vocem hanc pronunciant, licet zarno aut zerno scribant. Poloni inserunt ia: ziarno.

A litera ж:

жван, жмꙋр.

желвь, жлꙋб, жлаб (жлеб), жлн (желн), жлт (желт), жлаз (жлез), жлч, желк.

жреб, жрн (жерн), жрел, жрдь (жердь).

жест.

Huc etiam refer желѣзо ferrum, жеравль, жаравль, γερανὸς, grus, Russ. жꙋравль, Serb. жерав et ждрао, Illyr. xdral, Croat. serjav (жерав); et forte желꙋдь glans, glandis, quamvis ꙋдь formativa esse videatur. Croaticum svala, Serb. жвале plur. froenum, est a жвати mandere. Croat. svisgam, Carn. shvishgam, refer ad Slavicum звизд: звиздати sibilare. Croat. svenk, Carn. shvenk, sonitus, refer ad звѧк. Croat. smuly (жмꙋль) cyathus, vix norunt alii. Croat. et Carn. жвепло affine est Slavico жꙋпел, sed utrumque origine peregrinum,

num, a germ. *Schwefel.* Interpres certe Evangeliorum Sec. IX. nondum usus est voce жѹпел. Nam Luc. 17, 29. θεῖον, sulphur, circumscripsit duabus vocibus : камы горащ (in Ms. Serbico Prag. камень горѹщ), in editione correcta камык горащ, i. e. lapis ardens. Isai. 30, 33 et 34, 9. in Ostrog. et Mosqu. prima legitur камык горащ (горащїй), Gen. 19, 24. камы горащїй pro hodierno жѹпел. Ezech. 38, 22. etiam editiones posteriores retinuere камень горащ. At Deuter. 29, 23. жѹпел jam in Ostrog. legitur, non deleta, quae praecedit, voce камык, quod est manifestum factae substitutionis indicium. Sic Job. 18, 15. post жѹпелом vox огнем in Ostrog. non fuit deleta. Nec dubito, etiam Psalm. 10, 6. vocem жѹпел alteri voci jam olim substitutam fuisse. жѹпел quinquies, et Adj. жѹпелный bis in Apocalypsi legi non miror, cum libri hujus versio slavica longe recentior sit aliis. Hoc certe mirum, Slavis meridionalibus Sec. IX. non fuisse notam vocem, qua Slavi septemtrionales sulphur appellant. Est enim sulphur Russis сѣра, Polonis siarka, Bohemis sira, olim sjera. Dan. 14, 27. in Ostrog. editione сѣра quidem legitur, sed pro στέαρ, quod correctores posteriores maluerunt interpretari тѹк, adeps.

жбан Russis et Serbis vas ligneum, *Kanne*, Bohemis urceus. Confer Slavicum чбан.

жмѹра

жмꙋра Russis nictans, Serbis myinda. Confer жмꙋрити, et Russ. et Serb. жмирати, Bohem. mhaurati.

желвь Oseae 12. 11. χελώνη, testudo. Croat. selva, selyva, Adj. selyvin, testudineus. A graeco χέλυς, mutato χ in ж, ortum sit желвь.

жлꙋва Bohemis idem ac жлꙋна.

жлвб Bohemis canalis, alveus, Croat. sleb, Carn. shleb, shlieb, *Rinne*. Serb. жлеб, ждлеб, et жлиеб, ждлиеб. Polon. żłob, Russ. желоб, жолоб. At slabram Croat., shlabram Carn. blatero, est onomatopoeticum.

желна, жолна, Russis picus martius, *Schwarzspecht*; Boh. žluna, Croat. suna (picus viridis), Carn. shona, shovna, *Grünspecht*, Serb. жꙋна (црна и зелена), niger et viridis.

жлт, желт, желтый flavus, gilvus, luteus, Bohem. žluty, Polon. żołty, Serb. жꙋт, Croat. sut, Carn. shut. Hinc vitellus ovi Russis желток, жолток, Pol. żołtko, żołtek, Bohem. žlautek, Croat. sutanyek, Serb. жꙋванце, жꙋнце, жꙋманце.

жлѧза glandula, *Drüse*, Bohemis; желѣза Russis, slezda Croatis, жлезда, жлиезда Serbis. Affine vocabulum est желꙋдь glans.

жлч, желч, fel, *Galle*. Serb. жꙋч, Croat. such, Carn. sholzh, shovzh, shovz, Polon. żołć, Boh. žluč.

желкнꙋ, Polon. żołknę, Boh. žlautnu, flavesco. Cum желкнꙋ sit pro желтнꙋ et желч pro желть, referri utrumque possit ad желт; hoc vero, collatis vocibus fel, flavus, gilvus et *Galle*, *gelb*, ad syllabam radicalem secundae classis жел.

жребїй, in codd. Serbicis ждрѣбїй, sors, κλῆρος, Russ. жеребей, Illyr. xdreb, xdrib, Carn. sdrib. Psalm. 77, 55. по жребїю даде им (землю) оужем жребодаланїа, et edit. Venet. Psalt. по ждрѣбїю раздѣлиим землю оужем дѣломѣ-

рїа

ρῖα ἐκληροδότησεν αὐτοὺς ἐν σχοινίῳ κληροδοσίας, sorte divisit eis in funiculo distributionis.

жрѣба pullus equinus, asininus, Russis. жеребенок, Serb. ждребе, ждриебе, Croat. srebe, (жребе), Carn. shrebe. Bohemi amant gutturalem literam h pro ж: hrzibje. Sic et hrzeb, clavus, convenit cum Carn. shrebel.

жрнов, жернов, (Russis et жорнов), lapis molaris. Apoc. 18, 22. шум жерновный φωνὴ μύλε, vox molae. Ibid. v. 21. камень велик яко жернов, λίθον ὡς μύλον μέγαν, Vulg. lapidem quasi molarem magnum. Nescio, cur Slavus велик transposuerit, cum lapis, quem sustulit angelus, hic comparetur molari magno, seu molae magnae. Luc. 17, 2. жернов оселскій, μύλος ὀνικὸς, mola asinaria. Ita editi, sed codd. Msti legunt камень жрновный, lapis molaris. Matth. 18, 6. pro жернов оселскій cod. Serbicus Kop. vulgarem dialectum secutus exhibet жрьвань ослскыи, et Matth. 24, 21. вь жрьвнахь pro жерновах, ἐν τῷ μύλωνι, in mola seu pistrino. Est enim Serbis hodie жрвань, gen. жрвна, mola manuaria, trusatilis, *Handmühle*, Pol. żarna, Croatis servne, serne et sermlye, Moravis żernowy. A żernow apud Bohemos olim dim. żernowky, Russis et hodie жерновки, lapides cancrorum, *Krebsaugen*.

жрѣло: жрѣлом великим Dan. 13, v. 24. 42. 46. 60. Ostrogiensis editio habet, Mosquensis prima жрелом, et in margine quater appositum гласом, cum in Graeco φωνῇ legatur. жрѣло, Serbis hodie ждриело fauces, Croatis srelo os furni, praefurnium, Carn. sherelo foramen alvearis, *Flugloch*, Russis жерло orificium, unde et ожереліе, a жерети, uti ждерало jugulum apud Micaliam, a ждерати vorare. Est igitur жрелом великим, voce magna, figurata locutio.

жрдь

жрдь, жердь, palanga, pertica, apud Russos et Bohemos, Polon. żerdź, dim. żerdka. Carn. sherd, shert, sherv, *Wiesbaum*, longurius, et shertiza ames, pertica aucupalis.

жестокъ, жестокый, *σκληρὸς*, durus, validus: ѿ жестокихъ вѣтрѡв Jac. 3, 4. a ventis validis, saevis. жестокость durities. жестовыйный Act. 7, 51. *σκληροτράχηλος*, dura cervice, a жесто et выя. жестосердїе Matth. 19, 8. *σκληροκαρδία*, duritia cordis. жестоколичный Ezech. 2, 4. dura facie. ѡжесточити (ms. ѡжестити) indurare, obdurare. не ѡжестите срдцъ вашихъ Psalm. 94, 8. (ed. Venet. 1561) *μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν*, nolite obdurare corda vestra. Aliae editiones legunt не ѡжесточите. ѡжеститисѧ, ѡжесточитисѧ indurari. ѡжестѣти Psalm. 89, 6. pro ѡжеститисѧ. Croatis seztok seu sesztok est validus, firmus, lacertosus, Serbis жесток ardens, et жестина ardor, vehementia. At жеста et жестика iisdem est acer tataricum.

A litera с:

свин, свѣн, свлр, свир, сверб (сврав), сверд, сверч, свид, свѣд, свят, свит, свят (свящ), свѣт (свѣщ), свѣж, свист, свѣсть, свек.

спой, спор, спод, спѫд.

смол, смѫр, смрд (смерд, смрад), смрк (сморк), смрк (смерч, смрѣч), смѫд, смѫг, смок, смык.

снѫб, сноп, снасть, снѣг (снѣж).

слов (слав), слив, слаб, слѣп, слам, слѣм, слан, слон, слин, сан (солн), слад, слѣд.

слюд,

слюд, слат, слот, слез, слиз, слз (слез), слѣз; слȣг (слȣж), слȣх (слȣш, слыш), слȣк.
срб, срeб, срп (серп), срам, срн (серн), сред, срд (серд), срѣтѣ, срач, срх, срак, срк.
стеб, стȣп (стоп, степ), стен (стон), стѣн, стол, стел (стла), стар, стр (стре), стад, стȣд (стȣж, стыд), стез, стог, стѧг (стог), стȣг, стег, стиг, стаг, стȣк.

* ствол, — стлп (столп), — строй, стрȣй, стрый, стрв, страб, стрȣб, строп, стрȣп, стрп (строп) стреп, стрѧп, стрм (стрем), стран, стрȣн, стрн (стерн), стрѣл, страд, стрд, стриж, стрж (стерж), строг, стрȣг, стрег (страж), стриг, страх, строк, стрȣк, стрек, стрик, стекло. *

сєт. — скоб, скыб, скоп, ском, скал, скȣл, скор, скȣд, скот, скȣт, скыт, скок (скоч).

* сквар, сквор, сквер, сквѣрк (сквѣрч), сквоз, скваж, — склаб, — скреб, скрб (скорб), скрип, скром, скран, скрин, скроз, скриж, скрег (скреж), скрек. *

Huc spectant bisyllaba, quae inter primam et secundam radicalem vocales recipiunt: сѣвер, собол mustela zobela, сапог calceus, сосȣд vas, сокол falco. Adde сверѣп ferus, ferox, скаред turpis, sordidus, сковрада frixorium. скорлȣпа putamen ovi, compositum est ex скора et лȣпа. Fru-

stra etiam hic quaeras свод, спона спор, спас, соньм, склеп, скров; nam haec praefixa praepositione с initio aucta sunt. спѣх, смѣх, став, стан, cum in fine formativae х, в, н, accesserint, ad radices secundae classis spectant. Sic et смерть, cum initio et in fine auctum sit, ad мр referri debet. Russicum сельдь halex, Polonis śledź, peregrinum est, a Suecis acceptum. Graecae voces in versione Slavica non paucae leguntur, quarum aliquas subinde posteriores interpretes slavicis vocibus reddere conati sunt. скнипы sunt σκνῖπες, ciniphes, Psalm. 104, 31. Psalterium Venet. 1561 substituit мѹшице. Interpres Pentateuchi Exod. 8, 16 17. 18. скнипы sexies repetiit. скумен est σκύμνος, catulus leonis, Psalm. 16, 12. Ps. 56, 5. Ps. 103, 21. Gen. 49, 9. bis. Jer. 51, 28. Thren. 4, 3. Prov. 30, 30. 1 Macc. 3, 4. quibus in locis antiqua editio cum correcta conspirat. At Deut. 33, 22. pro лвичищ correctores substituerunt скумен. Num. 24, 9. скумен лвов pro лвищ; скумни pro лвичища Job. 4, 11. et pro щенцы Os. 13, 8. Pluribus tamen in locis correcta лвичищ seu лвичище pro σκύμνος retinuit, uti Num. 23, 24. (pro plur. львичищи ponendo лвичища), Judic. 14, 5. (pro львичищ ревый ponendo л. рыкающ), Isai. 5, 29 et 30, 6. Ezech. 19, 2. 5. Joel. 1, 6. Amos 3, 4. Mich. 5, 8. Naum 2, 11. et 12., ubi v. 11. львичищем in Dat. plur.

rec-

recte utraque editio legit, v. 12. vero correcta Russicam inflexionem львичищам substituere maluit. скинїа est σκηνή, Psalm. 77, 60 atque alibi, quam vocem Alexjejew explicat quinque aliis: кѹща, сѣнь, намет, палатка, щатер. три сѣни Matth. 17, 4. τρεῖς σκηνάς, tria tabernacula. Sic Luc. 9, 33. Et почтенїе сѣни Joan. 7, 2. σκηνοπηγία, scenopegia. At Act. 18, 3. скинотворцѝ sunt σκηνοποιοί. In Vet. Test. non eodem vocabulo ubique vox σκηνή exponi solet: Ex. 26, 1. vetus editio habet храм, correcta скинїа. Gen. 26, 16. legebatur olim в домѣх, nunc в скинїах, ἐν ταῖς σκηναῖς. Gen. 4, 20. utraque legit в селенїих, ἐν σκηναῖς. Isai. 1, 8. et Sap. 11, 2. utraque voce кѹща utitur. стїхїа est στοιχεῖον, elementum. Col. 2, 8. по стїхїам (Ms. стїхїем) мїра, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, secundum elementa mundi, quo in loco tamen Ms. Belgradense Apostoli Bibl. Caesareae Vindob. по сѫставленїю substituit, nescio an satis apte. Deerat omnino Slavis idoneum vocabulum ad exprimendam vocem στοιχεῖον, quamvis Bohemi ab aliquot seculis elementum żiwel appellent, quae vox a Polonis recepta in żywioł mutata est. Istud mirum, quod 1 Tim. 5, 23. διὰ τὸν στόμαχόν σου reddiderit interpres Slavus стомаха ради твоего, cum vocabulo ad designandum stomachum non careant Slavi. Est enim Russis желѹдок, Serbis желѹдац, Croatis seludecz (желѹдец). Carn. she-

lodez (желодеҵ), Bohemis žaludek, Polonis żołądek, stomachus, a желѫдь glans. In Ms. antiquo Mosquensi pro стомаха substitutam vocem сырище legi. сырище etiam in versione slavica Ephremi Syri stomachum significare, docet Alexjejew; at monendum hic, сырище esse proprie id, quo lac coagulari solet. Utuntur autem Slavi vitulorum stomachis pro coagulo.

стамна est στάμνος, urna, Hebr. 9, 4. At Exod. 16, 33. ubi nunc стамна legitur, editio Ostrog. exhibet сосѫд, vas. Alexjejew стамна voce ведро (i. e. вѣдро) explicavit; alias pro стамна legitur vox slavica рѫчка.

свинїа sus, porcus, *Schwein*. Matth. 8, 30. стадо свиний, et v. 31. стадо свиное, grex porcorum. At свинеҵ plumbum, non nisi Russis et Carniolis commune vocabulum, refer ad винѫ.

свар pugna, contentio; сваритиса 2 Tim. 3, 24. *μάχεσθαι*, litigare; сварливый litigiosus. Sed свар, сварити composita esse possint ex с et вар, варити, uti свада ex с et вада.

свирати fistulam inflare, Serbis свирити et свирати; свирѣль fistula, Serbis et Croatis свирала.

сверк, сверкеж, prurigo; Serbis сврак, Bohemis swrab, Croat. szrab, scabies, porrigo.

свердель, et свердло, terebra, Croat. szveder, Carn. fveder, Pol. świder.

сверчек, сверщ, Russ. gryllus, Boh. цврчек, Croat chverchek, szmerchek.

свидина cornus sanguinea, Boh. swid, swjda.

сват,

свѧт, affinis, pronubus, proxeneta; свѧха pronuba, свѧтати pronubere, свѧтба nuptiae, a quo differt свѧтьба sanctificatio.

свитати illucescere. Recte editi, etiam recentiores, Matth. 28, 1. свитающи, ἐπιφωσκούσῃ, legunt, at male Luc. 23, 54. свиташе, quod Codd. manuscripti et editi veteres exhibent, mutarunt in свѣташе. Omnibus enim Slavis свитати est lucescere, Polonis świt diluculum; Serbis et Croatis свитанье, Boh. switanj. In свѣнꙋ pro свѣтнꙋ locum habet ѣ, non vero in свитати, quamvis utrumque sit a свѣт.

свѧт, ꙫѧтый, sanctus, ἅγιος, Serbis свет, in antiquis eorum libris et свѣт, Boh. swaty, Pol. święty. A свѧт formatur свѧтити, свѧщꙋ, sanctificare, inde свѧтитель, Hebr. 3, 1. ἀρχιερεὺς, pontifex, summus sacerdos, свѧтительство 2 Petr. 2, 5. ἱεράτευμα, sacerdotium. свѧщенник sacerdos. свѧтына ἁγιωσύνη, sanctitas. свѧтилище Psalm. 82, 13. ἁγιαστήριον, sanctuarium, et alia plura.

свѣт lux, lumen, свѣтити et свѣтитисѧ lucere. свѣтлый lucidus. свѣтлость splendor, λαμπρότης. свѣщѧ lumen, fax, lampas. свѣщник candelabrum. свѣтило luminare. свѣтилник lucerna, λύχνος.

свѣт nunc in dialectis omnibus est mundus. Russ. et Boh. свѣт, Serb. свет et свиет, Croat. szvet, Polon. swiat. In libris slavicis antiquis mundus est весьмир, unde et мїр. Interpres tamen tertii (in Vulgata quarti) libri Esdrae, qui e latino longe serius quam alii libri in slavicam linguam translatus fuit, Cap. 6. seculum voce свѣт expressit: создал еси свѣт, creasti seculum v. 55, сотворен бысть свѣт, creatum est seculum v. 59, licet alias voce вѣк utatur. In correctiori editione citatis versibus вѣк pro свѣт recte substitutum legitur.

свиет

свист sibilus, свистати sibilare.

свѣсть soror mariti; Serbis сваст, свастика soror uxoris. Conferatur сестра, et germ. *Schwester*. At съвѣсть, совѣсть conscientia, compositum ex praepositione с et вѣсть, refer ad вѣдѣти.

свекры et свекровь socrus. Serb. свекар (gen. свекра), Croat. szveker, est socer, свекрва utrisque socrus.

спор, спорый, proficuus, Serbis спор хлѣб panis quo facile satiamur, quo parce et diu frui licet. споро adv. largiter, abunde apud Polykarpow; Croatis szporen parcus. At спор, id est съпор, contentio, compositum est ex с et пор, а прѹ, прѣти.

спод, Marc. 6, 39. на споды на споды, συμπόσια συμπόσια, secundum contubernia, per convivia. Explanat hunc locum glossa во окрѹг in Bibliis correctis apposita. Hinc et Alexjejew спод voce рад, series, explicat. At mihi спод peregrinum videtur, e graeco vocabulo συμπόσιον natum.

спѹд modius. под спѹдом sub modio, in Evangeliis ter legitur.

смола pix, смолити picare.

смрдѣти, смердѣти, смержѹ, foetere, смрад foetor, смрадити foetorem creare. Confer lat. merda.

смрк Bohemis pinus picea, *Fichte*, *Rothtanne*, Moravis et Slovacis smrek, Polonis smrok, (in montibus Cracoviensibus smrek), olim et smerek, smereka, nunc świerk, świerczyna, Croat. szmrek, Carn. ſmréka. Non mirum itaque, in antiqua editione Isai. 9, 10. et 14, 8. et 37, 24. κέδρος redditum fuisse per смрѣчїе, quamvis interpres hujus libri alias, uti c. 2, 13. et 60, 13. voce кедр utatur. Idem in Ezechiele Cap. 17. observare licet, ubi v. 3. смрѣч, et v. 22. et 23.

кедр

кедр habetur. Voluit nimirum sciolus quidam notiorem arborem substituere minus notae. Simile quid etiam Soph. 2, 14. et Zach. 11, 1. factum est, ubi тисїе pro кедр, кедры positum fuit, licet Zach. 11, 2. кедр immutatum manserit. Est autem тис taxus. 2 Paral. 2, 8. recensentur ligna cedrina, arceuthina et pinea, secundum Vulgatam, in antiqua versione: кедрова, певгова и смерекова; in Graeco vero ἀρκεύθινα prius leguntur quam πεύκινα, quem ordinem servat editio correcta: аркеѵѳова и певгова. Adjectivum смереков, a Polonico смерек, vix credo a primo interprete hoc loco positum, sed ab indocto quodam emendatore, qui Vulgatam hic inspexerit, alteri cuidam voci male substitutum fuisse. Eadem enim sunt ligna pinea, quae πεύκινα. Correctores autem Mosquenses maluerunt hoc loco graecam vocem servare, licet alias adjectivo смерчїй pro graeco ἀρκεύθινος utantur.

смерчїе 3 Reg. 19, 4. ἄρκευθος (ῥαθμὲν), juniperus. Concordat hic vetus et nova editio Slavica. Oseae 14, 9. vero Ostrogiensis legit смрѣч, correcta autem смерчїе, pro Graeco ἄρκευθος. Vulgatus abietem habet. 3 Reg. 6, 31. 33. correcta editio legit ѿ древ смерчїиѫ, ubi adjectivum смерчїй respondet graeco ἀρκεύθινος, ἀρκεύθȣ. Nescio, cur antiqua editio genus arboris hic exprimere noluerit, legit enim древом лѣпым, ligno pulchro. Cl. Heymio visum fuit, cum in gallica et germanica versione, quas citat, ligna olivarum habeantur, aliam hic arborem adjectivo смерчїй intelligi, quam juniperum. At non omnino male Lexicon Academiae Russicae vocem смерчїе explicavit, cum hic non aliae versiones, sed potius graeca respicienda sit. Revera nunc, et certe jam ab aliquot seculis non solum Serbis смрека est juniperus, смрекови

на

на et смречевина juniperi lignum, sed ab omnibus fere meridionalibus Slavis, qui pinos vix norunt, juniperus smrjek, smreka, smrika vocatur. Croatae tamen et Carnioli significatum vocis смрек, смрека primaevum retinuere. Juniperum autem Carnioli brinje vocant, hinc brinovz vinum adustum juniperi, apud Polonos et Slovacos borowiczka, quamvis hi et Bohemi juniperum jalowec, Pol. jalowiec, appellent. Russis juniperus est верек et можжевельник, juniperi granum можжевелина, можжуха, Croatis bor juniperus, borovo seu borovichno zernye grana juniperi, et borownyak poculum e ligno juniperi. Bor Polonis sylva, proprie pinetum. Bohemis borowice, chwoy et sosna est pinus sylvestris, Carn. borovez, *Föhre*, *Kiefer*, Russ. сосна, Pol. sosna et choina.

смоква ficus, *συκῆ*; смоковница ficus arbor, ficulnea.

сноп manipulus, merges. Matth. 13, 30. свяжите их в снопы, *δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς*, alligate ea in fasciculos.

снѣг nix, Serb. снег et сниег. Confer שלג.

словꙋ pro слꙋю appellor; слово verbum, inde словѧн, словѧнин, Slavus: словенскый, slavicus, slavonicus (melius slovenicus), quod Russi in editione Mosquensi 1663 mutarunt in славенскый: по ѧзыкꙋ славенскꙋ. Attamen Polykarpow scripsit in Lexico trilingui 1704: словенскїй et словѧнин. Croatis szlovénecz est Illyrius, Illyricus, Slavus: szlovénka Illyrica mulier, szlovenszki Illyricus, Slavonicus. A слово sunt словити, славити et слава gloria. A славити celebrare, glorificare, est славїй philomela, luscinia, Russ. соловей, Serb. славуй, Croat. szlavich, szlavichek, Carn. flavizh, flavizhik, Boh. slawjk, slawjček. Pol. slowik.

слива prunus, prunum.

слав,

слаб, слабый, debilis, imbellis, languidus, inde neutrum слабѣти, ωслабѣти, debilitari, deficere, languescere; activum слабити, ωслабити debilitare, remittere. ωслаби ми Psal. 38, 14. ἄνες μοι, remitte mihi. Act. 27, 40. ωслабивше ѹжа, laxantes juncturas; ωслаба remissio, indulgentia. Act. 24, 23. имѣти ωслабѹ, ἔχειν ἄνεσιν, habere requiem. разслабен, разслабленный, paralyticus.
слѣп, слѣпый, слѣпец, coecus.
слама stramen, refer ad стлати sternere.
слана pruina. слан, сланый, salsus, inde сланость Psalm. 106, 34. ἅλμη, salsugo, in Psalt. Veneto слатина, quod Bohemis in usu est.
слон elephas; слоновая кость ebur. слина saliva.
слнце, солнце, sol. Confer Suecicum sol, cum suffixo articulo solen. Pol. słońce, olim et słonie, Boh. slunce, Slovac. slnce, slnko; apud meridionales Slavos nunc сѹнце, mutato л in ѹ.
сладок, сладкый dulcis. сладость dulcedo; сласть τρυφή, voluptas, deliciae. в сладость Marc. 6, 20. ἡδέως, libenter. сладцѣ ἥδιστα, libenter, 2 Cor. 12, 9. сладчица Serbis est sinapi.
слѣд vestigium. гради въслѣд мене, Matth. 19, 21. ἀκολούθει μοι, sequere me. наслѣдник heres.
слезина Serbis et Bohemis splen, lien, *Milz*, Russ. селезенька, селезень, in versione Ephremi Syri слезень, Croat. szlezena, Carn. slesena, flesenu.
слза, слеза, lacryma, Boh. slza sine vocali, Serb. et Croatis сѹза, Carn. sovsa, solsa. слезити lacrymari. слезный: хлѣбом слезным, pane lacrymarum Psalm. 79, 6.
слѣз malva. Croat. szlez (слез). Boh. slez, Pol. szlaz, ślaz; Serbis слез et шлѣз, uti et Carn. flies, est althaea. Cl. Linde слюз, quod uti alia

e Polykarpovii Lexico trilingui hausit, vetus Slavicum esse credidit, signando illud literis Ec. i. e. ecclesiasticum. At Polykarpow, quod et aliis dictum volo, Russica miscuit cum Slavicis. Estque obsoletum слюз apud Polykarpow vulgari pronunciatione legendum uti sljoz, pro слєз seu слѣз, quod est meridionalium Slavorum dialecto proprium atque vere Slavicum.

слꙋга minister, servus; слꙋжити ministrare, servire; слꙋжба ministerium, servitus. слꙋжитель minister, слꙋжителница ministra.

слꙋх auditus, fama, esse possit a слꙋ: слꙋю. A слꙋх sunt verba слꙋшати auscultare, et слышати audire. въ слꙋх оуха послꙋшаша мѧ Psalm 17, 45. εἰς ἀκοὴν ὠτίȣ ὑπήκουσέ μȣ, in auditu auris obedivit mihi; послꙋшаша, obediverunt, est hic in plur. ob praecedens людїе, in Graeco λαὸς, populus.

срб, србаль, србин, србинь, србляин Serb. Serbus, србка, србкынѧ Serba. србꙋлѧ liber vetus Serbicus. србскый Serbicus; србска, a producto pro србскаꙗ, Serborum regio, Serbia, quae male hactenus Servia scribebatur. Significatum radicis срб, consultis etiam dialectis omnibus, nondum licuit eruere.

сребро argentum, *Silber*. сребреник argenteus numus. сребролюбец Luç. 17, 14. φιλάργυρος, avarus. сребрековач Act. 19, 23. ἀργυροκόπος, argentarius, signator argenti. Boh. inserunt т inter с et р: strzjbro.

срп, серп, falx messoria, *Sichel*, gall. serpe. Illyrii licet scribant serp aut sarp, vix aliter tamen pronunciant, quam Serbus et Bohemus, nimirum срп, Russi vero серп, Pol. sierp.

срам, срамота, pudor, verecundia, срамный turpis; срамити, посрамити confundere. срамитисѧ confundi, vereri, pudere.

срна

срна, серна, caprea. Serb. et Boh. срна, Pol. sarna; at sarn cervus capreolus, Croat. szernecz, Boh. srnec, Carn. fernak, Serb. срнак.

среда medium; ѿ среды de medio; посредѣ in medio.

срдце, сердце, cor, καρδία, Armenis sirt.

срачица indusium, interula. Matth. 5, 40. ἱμάτιον, Vulg. pallium. Luc. 6, 29. χιτὼν, tunica. Carn. frajza, frajzhiza, indusium.

стекло, culmus, caulis, collect. стеблїе stipula. Serb. стабло, caulis. Gen. 49, 21. стебль f. nunc legitur, olim vero лѣторасль ramus, propago.

стꙋпити, стꙋпати, gradi; пристꙋпити accedere. стопа gressus, vestigium pedis. Croat. sztupina, sztupay. степень gradus, Boh. stupeň. Pol. stopień. Serbicum стꙋп vide sub стап.

стенати, стеню, gemere. стенанїе gemitus. Russ. стонꙋ; стон gemitus. Serb. стенати, стенанье. Boh. stonati gemere (olim), nunc morbo decumbere.

стѣнь umbra, σκιὰ, Bohemis stjn, olim stjen. Conf. in II. classe сѣнь, quod et umbram (σκιὰ) et tabernaculum, tentorium (σκηνὴ) significat, et vere Slavicum est. Serb. сен m. Croat. szencza, Carn. fenza. Sed jam in Pauli epistolis ter occurrit стѣнь, cum alias in Evangeliis et in Psalmis сѣнь scriptum sit. In veteris Testamenti libris promiscue сѣнь et стѣнь reperies. Jud. 9, 15. сѣнь, at v. 36. стѣнь. 4 Reg. 20, 9. 10. 11. стѣнь. 1 Paral. 29, 15. сѣнь, Job. 3, 5. et 14, 2. et 24, 17. стѣнь, at 7, 2. et 8, 9. et 12, 22. et 28, 3. сѣнь. Eccle. 7, 1. legebatur olim въстѣнѣ (pro стѣни), nunc сѣни correcta editio habet. Sap. 2, 5. стѣнь, at 5, 9. сѣнь, et 15, 4. сѣннописаных (in antiqua edit. сѣнїю). Sirach 34, 2. стѣнь. Jerem. 6, 4. сѣни, 13, 16. сѣнь; at

48, 45. стѣни. сѣнь praeterea legitur Cant. 2, 3. 17. et 4, 6. Isai. 9, 2. et 38, 8. ter. Thren. 4, 20. Bar. 1, 12. bis. Ezech. 17, 23 et 31, 6. Jon. 4, 5. 6. Crederem стѣнь pro сѣнь Bibliis illatum a Russo, qui vulgari тѣнь literam с praefixit, ut saltem hac ratione vetus сѣнь aemularetur, nisi et in Codice Serbico antiquo Hebr. 10, 1. стѣнь pro hodierno сѣнь legeretur. Affine voci сѣнь est стѣна.

стѣна paries, murus, τεῖχος, quod in Psalmis quater, in novo Test. decies legitur. Bohemis stjena est paries, Carn. ſtena, ſtiena, Pol. ściana. Croatis sztena 1) paries. 2) cautes, saxum asperum et abruptum. Serbis стена, стиена, saxum, collect. стенье, стиенье, saxa: iisdem tamen cimex, *Wanze*, est стеница, стѣница, utique a стѣна paries.

стол, dim. столец Prov. 9, 14. sella, germ. *Stuhl*; престол thronus. Russis olim стол, Serbis сто, Carn. ſtol hodiedum sella. At Russis, Polonis, Boh. immo et Croatis nunc стол est mensa, inde столник, qui mensis praeerat.

стелю, сТлати, постлати, Iterat. постилати, sternere; сТланїе stratum. постела lectus, κλίνη; постелник Act. 5, 15., ὁ ἐπὶ τῷ κοιτῶνος, Vulg. qui praeerat cubiculo.

стар, старый, senex, antiquus. старец senex vir, πρεσβύτερος 1 Tim. 5, 1. старица senex mulier, πρεσβυτέρα ibid. v. 2. старѣй senior, старѣйшина senior, qui praeest. Marc. 6, 21. старѣйшины sunt πρῶτοι, primi, primarii (Galilaeae). Luc. 13, 14. старѣйшина соборꙋ praefectus synagogae, ἀρχισυνάγωγος. Apud Serbos старѣшина pater familias, senior domus. Croat. sztareshina.

стрꙋ,

стрꙋ, стрєти, inde compositum простроꙋ, прострєти, Iterat. простирати extendere, expandere.

стадо grex. стадїа, stadium, peregrinum est.

стꙋд pudor, стꙋдодѣанїа Marc. 7, 22. ἀσέλγεια, impudicitiae. стыдѣтиса erubescere, pudere.

стꙋдь frigus. Dan. 3, 67. стꙋдь и знои frigus et aestus, olim зима и знои. стꙋдень Gen. 31, 40. frigus, Russ. стꙋжа. стꙋден : стꙋдена вода, frigida aqua. стꙋденец Luc. 14, 5. φρέαρ, puteus, fons, Serb. стꙋденац, Croat. sztudenecz et zdenecz, Carn. ſtudenz et sdenz. Polonorum studnia et Boh. studnje, studnice, genere et forma differunt.

стєза semita, callis, germ. *Steig*. Serb. стаза, стазица, Croat. szteza. Carn. ſtesa, ſtesda. Boh. stezka, Pol. ścieżka. тропинка apud Linde Russicum quidem est, non vero *Ec.* id est Slavicum literale. Nam стєза in Psalmis et Nov. Test. pro semita, τρίβος, semper legitur.

стог acervus, meta (foeni). Differt стогна (in libris Serbicis стьгна, стагна) platea. Gothis *staigs* est non solum callis, sed et platea.

стигнꙋ, compositum постигнꙋ, Praet. постиже, comprehendere.

Sequuntur sub signis * * eae voces[1], quae quatuor radicalibus literis constant, incipientes a literis ст et media radicali л et р. Has a reliquis separandas judicavi.

столп, columna, turris, πύργος, ςύλος, ςήλη столпописанїє Psalm. 15, 1. ςηλογραφία, tituli inscriptio. столпостѣна Psalm. 121, 7 πυργόβαρις, Vulg. turris. столпник ςυλίτης Russi pro столп amant столб, Serbi, aliique

Il-

Illyrii et Croatae стѹп, Pol. słup, Boh. slaup, Slovaci стлп. Sic et Mss. antiqua.

строити, оустроити, disponere. Marc. 1, 19. строѧща мрежа, καταρτίζοντας, componentes, sarcientes retia. Iter. оустроѧти, melius оустрапити: Psalm. 15, 5. оустроѧай достоѧнїе мое (Ps. Ven. оустраѧей достоѧнїе мое), ὁ ἀποκαθιστῶν, Vulg. qui restitues. Hebr. 13, 19. да вскорѣ устроюсѧ вам, et in margine inferiori возвращѹсѧ к вам, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν, quo celerius restituar vobis. строенїе dispensatio, οἰκονομία. строенїѧ in Mss. 1 Cor. 12, 28. κυβερνήσεις, gubernationes, in editis правленїѧ. строитель οἰκονόμος, dispensator, procurator, Vulg. arcarius, Rom. 16, 23.

стрѹга, fluentum, ῥεῖθρον. Croat. Pol. struga, Boh. struha, strauha, alveus, *Rinne.*

стрый patruus, Pol. stryi, stryy; Serb. Cro. Carn. Boh. стрыц. Et стрыѧ patrui uxor, Serb. Croat. Boh стрына, Pol. stryina, stryyna.

стрв m. et стрвина, cadaver Serbis, стерво et стерва Russis. Confer Suec. skraf.

стравити, inde compositum устравити, vires reficere; устрава recreatio; устравленїе refectio, refocillatio, устравлѧтисѧ refici, revalescere, refocillari.

строп laqueare. стрѹп crustula ulceris Lev. 13, 2. стрѹпы Luc. 10, 34. τὰ τραύματα, vulnera.

стрптив, строптив, pravus, perversus, στρεβλός. Psalm. 100, 4. сердце строптиво, καρδία σκαμβή, cor pravum. At pro строптиво Psalt. Ven. лѹкаво. Psalm. 77, 8. род строптив (Serb. Cod. стрьптив), γενεὰ σκολιά, generatio prava. Ps. 17, 27. со строптивым развратишисѧ, μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις, cum perverso perverteris. строптивство pravitas. стропотный pravus. Luc. 3, 5. бѹдѹт стропотнаѧ въ праваѧ, ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, erunt

pra-

prava in directa. At Cod. Serb. hoc loco кріваѧ, curva, legit pro стропотнаѧ.

стрм, стрем, стремглав praeceps, capite deorsum, Serb. стрмо, стрмоглав. Croat. szterm, praeceps, praeruptus, arduus. Carn. ſterm. Serb. стрмен, стрменит. Job. 40, 15. на гору стремиинную, (olim остру), in montem arduum. стремининый supponit стремина, i. e. locus praeruptus, Russ. стремнина acclivitas, praecipitium, Carn. ſtermina, Croatis ſztermocha, Serb. стрмен f. стремленїе Jac. 3, 4. ὁρμὴ, impetus. рѣчнаѧ устремленїѧ Psalm. 45, 5. τοῦ ποταμοῦ τὰ ὁρμήματα, fluminis impetus.

страна 1) pars, 2) regio. Pol. strona, Russ. сторона. странен Psalm. 67, 9. ξένος, peregrinus. страннолюбїе Rom. 12, 13. φιλοξενία, hospitalitas. странствует Act. 10, 6. ξενίζεται, hospitatur.

струна chorda. Ps. 150, 4. во струнах, ἐν χορδαῖς.

стрѣла sagitta, jaculum; стрѣлити, спрѣлати sagittare, tela emittere, jaculari. стрѣлец sagittarius. Act. 23, 23. δεξιολάβους διακοσίους, стрѣлец двѣстѣ, Vulg. lancearios ducentos. Serb. стрела, стрнела, Croat. sztrela, Carn. ſtrela, Boh. strzela, Pol. strzała.

страдати, стражду, пострадати, pati, perpeti, laborare, certare. страданїе, страсть, passio. страждуще терпите 1 Pet. 2, 20. πάσχοντες ὑπομενεῖτε, patienter sustinetis. въ терпѣнїи тѣхже страданїй 2 Cor. 1, 6. ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, in tolerantia earundem passionum, et v. 7. общиници есте страстем нашим, κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, socii estis passionum (perpessionum). At Marci 6, 48. видѣ их страждущих в плаванїи (Cod. Serb. видев и страдуще бьгребенїи), εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους

νους ἐν τῷ ἐλαύνειν, vidit eos laborantes in remigando. Et 2 Tim. 2, 5. аще же и пострaждет кто, не вѣнчается, аще не законнѡ мꙋчен бꙋдет, *ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ*, Vulg. nam et qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitime certaverit. Glossa autem textui slavico subjecta pro страждет legit подвизает, pro мꙋчен бꙋдет substituit бꙋдет подвизатися, melius utique. Sic et Hebr. 10, 32. мнѡгыя страсти претерпѣсте страданій, *πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων*, magnum certamen sustinuistis passionum: in glossa subjungitur: мног подвиг подасте. сострадати Hebr. 5, 2. *μετριοπαθεῖν*, condolere. спострaжди 2 Tim. 1, 8. *συγκακοπάθησον*, collabora (particeps esto afflictionum); et eodem versu pro страстїю in glossa legitur свидѣтельством, cui graecum *μαρτύριον*, testimonium, melius respondet. Ps. 11, 6. et 31, 4. страсть est *ταλαιπωρία*, miseria, aerumna.

стрдь, Bohemis stred, strdi, mel, Carn. ſterd. Sed et мед iis non ignotum.

стрегꙋ, стрещи, Praet. стрегох, стреже, Iter. стрежах, стрежаше, custodire. стража custodia, vigiliae. Boh. straž. стражка Ps. 76, 5. *φυλακή*, vigiliae. страж custos, Pol. stróż, Russ. сторож, Serb. стражар, Croat. ſztrasnik. Carn. ſtrashar.

стригꙋ, стрищи, tondere, forficibus scindere, Serb. стрижем, стриѓи. стриженїе tonsura. Carn. ſtrishalu seu ſtrishalo ſorfices.

страх timor, metus; страшити terrere; страшитися timere. Ps. 52, 6. ѹстрашишася страха, *ἐφοβήθησαν φόβον*, trepidaverunt timore; страшен terribilis, horrendus. страшлив timidus. страхованїя Luc. 21, 11. *φόβητρα*, terrores, Serb. страшило terriculamentum. Croat. etiam spectrum. Boh. strassidlo.

стрѣк

стрѣк oestrus, quo percitae vaccae furunt. Boh. strzeček. стрѣкати, стрѣчꙋ pungere, incitare. Optime antiqua editio Os. 4, 16. δάμαλις παροιϛρῶσα юница стрѣком стрѣчема (vacca oestro incitata) vertit, et nescio, cur correctores стрѣком mutarint in стрекалом. стрекало enim, a стрекати est stimulus, quo incitantur animalia, graece κέντρον, quod Os. 5, 12 et 13, 14. atque alibi verti solet остень. Pro σκόλοψ autem 2 Cor. 12, 17. legebatur подстрѣкатель in Serbicis libris impressis, in Ms. подстрѣкатель, i. e. stimulus, nunc пакостник. Apud Polykarpow подстрекатель est stimulator, a подстрекати stimulare; apud Alexjejew подстрекатель (плоти) stimulus (carnis), idem ac пакостник, quam vocem jam Ostrog. editio habet. Biblia Polonica Radz. citato loco stark w ciało legunt. Cum стрекати confer Boh. strkati trudere, et trkati, cornu petere, Carn. terkati tundere.

стькло vitrum, Pol. skło, Boh. sklo, olim stklo. Russ. стекло, Serb. стакло, Croat. sztèklo, lege стькло. Cum vocalis, quam post ст Russi et Serbi inserunt, duntaxat euphonica sit, non possum probare conjecturam eorum, qui a стекꙋ, стекати vocem, ut mihi videtur, peregrinam стькло deducunt. Confer ὕαλος et germ. *Glas*. Apoc. 21, 18 et 21. стькло, ὕαλος, Ibid. 4, 6. море стькляно, θάλασσα ὑαλίνη. стькляница Matth. 23, 25. atque alibi ποτήριον poculum. Matth. 26, 7. стькляница мνра ἀλάβαϛρον μύρȣ, alabastrum unguenti, nunc in editis libris legitur; алавастр vero retinent Codd. manuscripti veteres et juniores. Cod. Kop. utpote Serbicus plane алавьстарь habet.

сеѕтра soror, ope ра formatum a сест; Poloni more suo e mutant in io: siostra. Confer germ. *Schwe-*

ster, Suec. syster, et lat. soror, a radicali syllaba *sor*, ope or, formatum.

Inchoantia ab ск, si sequatur immediate vocalis, claudunt syllabam radicalem tertia consona; si vero post ск adhuc inserant в, л, ϱ, quatuor consonis constare solent.

скѹбѹ, скѹбсти, Croatis szkubem, Pol. skubię, skubać, Boh. sskubi, sskubati et ssklubati, deplumare. Confer lat. glabrare, glubere.

скопити, скоплю castrare. скопец eunuchus Matth. 19, 12. Pol. skop, Boh. skopec vervex, unde Germ. *Schöps*. At referri omnia debent ad коп, cum Croatis simplex kopiti, et kopilo ferrum, quo testiculi abscindi solent, in usu sint. Confer capo, graec. *κοπτω*, germ. *kappen*.

скала saxum, *Fels*, nonnisi Polonis, Lusatis, Bohemis et Carniolis nota, Serbis aliisque Slavis meridionalibus prorsus ignota vox, ut mirer, quomodo in Lexicis russicis скала ceu Slavicum adduci possit. скалы, gradus, limina, ex homiliis Chrysostomi citat Alexjejew, et recte a lat. scala deducit. Differt Boh. skula, skulina, Croat. skulya, rima, specus. Cum скала conferri possunt Suec. skar scopuli, saxum, lat. med. aevi scolium, ital. scoglio, gall. escueil, graec. *σγαλα* apud Tzetz. Chil. VII. 151. *ὕφαλος ἕϱμα λέγεται, σχάλα παϱ ἰδιώταις.* Voce peregrina скала, plur. скалы, usus est interpres libri tertii Esdrae. Habet enim editio antiqua cap. 4, 36. пкω в скалахь вѣк (vitiose omisso verbo извазил aut alio), quod latino textui *quoniam in statera ponderavit seculum* respondet. Lances staterae, germ. *Wageschalen*, is in mente habuisse, videtur, eas скалы appellans. Melius utique correcta editio hunc locum exhibet: понеже на мѣϱилѣ извѣсил вѣк.

скоϱ,

скоρ, скорый, celer, velox. скорω cito, velociter. скорѣе celerius. Psalm. 147, 4. до скорости, ἕως τάχους, velociter. скорописец ὀξυγράφος Psalm. 44, 2. скоротеча cursor, apud Polykarpow; скоротечец in Bibliis correctis, gen. скоротечца, δρομέως, Job. 9, 25. olim текꙋщаго. Amos 2, 14. ѿ скоротекꙋщагω, ἐκ δρομέως, olim текꙋщаго.

скора cutis, pellis, distinguunt Poloni et Russi a кора cortex. Carniolis skorja est cortex. Boh. cortex cinnamomi skorzice. A скора derivantur Pol. skornia, ocrea, Croat. skornya (lege шкорнѧ), Carn. ſkorniza, Boh. sskornje. Russ. скорнак, pellifex. Serbis et aliis Illyriis скорул est superficies densior lactis, seu flos lactis, *Milchrahm*, *Sahne*. Boh. sskorzipka, sskorzapka testa ovi.

скꙋдель: изсше ꙗкω скꙋдель крѣпость моѧ Psalm. 21, 16. ἐξηράνθη ὡς ὄςρακον ἡ ἰσχύς μου, aruit tanquam testa virtus mea. сквозѣ скꙋдели (Ms. скꙋдели) Luc. 5, 19. διὰ τῶν κεράμων, per tegulas. Pol. szkudła, Carn. ſkodla, ſhkodla, *Schindel*. скꙋдельный сосꙋд vas fictile; скꙋдельник figulus. At Marc. 14, 13. Luc. 22, 10. vas, amphora, κεράμιον.

скꙋд, скꙋден, inops, egenus; скꙋдость, скꙋдота, inopia, penuria. ωскꙋдѣти, deficere. Serb. скудити, calumniari, refer ad кудити.

скот pecus, jumentum; скотен Psalm. 72, 22. κτηνώδης, jumento similis; скотопитатель, κτηνοτρόφος, Gen. 46, 32. olim скотопитательник. Serb. скотан gravidus, praegnans (de canibus), refer ad кот.

скытатисѧ vagari, errare, circumferri. Hebr. 11, 38. въ пꙋстынѧх скитающесѧ, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, in desertis errantes. Serb. et Croat. скытамсе.

скок saltus, скочити, вкочити (возкочити) exsilire, Iter. скакати, скачу, saltare. скоктати titillare. Confer щекотати.

Incipientia a скв, скл, скр, sequente vocali et quarta consona radicali:

скворец Russ. sturnus, Croat. skvorcz, Carn. ſkorz, ſhkorz. Dalm. chvarly (чварль), Serb. чворак, Boh. olim sskworec, nunc sspaček, Pol. szpak, szpaczek. Apud Polycarpow скворец est alauda. Pessime! Num Polonorum skowronek (alauda) in mente habuit, cum quo et Croat. skurjanecz, skerlecz, Carn. ſhkorjanz, Boh. sskrzjwan conferatur.

скверна macula, inquinamentum; скверен communis, impurus; сквернити coinquinare; скверннтель Hebr. 12, 16. βέβηλος, profanus. Croat. ſzkruna est labes. Carn. ſkrun foedus, ſkrunoſt turpitudo, oſkruniti foedare. Confer Russ. скварa impuritas, sordes, et Suec. *skarn* coenum, lutum.

сквозѣ per. Croat. ſzkoz, Carn. ſkus, ſkusi, Russ. сквозь.

скважна, скважнина et скважина foramen, rima.

склабитися subridere. Serb. склибитисе ringendo ridere. Boh. ssklebitise ringi, ringendo flere; osskljbatise os torquere, ringi. Alia a скл, uti склад, склон, склоп sunt composita ex praepositione с et клад etc.

скребу, скребсти, Russ. скресть, scabere, Pol. skrobać, olim skrabać, Boh. sskrabati, Carn. ſhkerbati, ſhkerblati.

скрбь, скорбь θλῖψις, tribulatio; λύπη, tristitia Joh. 16, 6. 21. скорбен afflictus, tribulationem patiens, скорбни быша Matth. 17, 23. contristati sunt. скорбѣти tribulari, contristari. Cre-

atis

atis szkerb est cura, sollicitudo, anxietas, szkerbim curo. Carn. ſkerb, ſkerbim.

скраніа plur. tempora, Russ. виски. Pol. skroń, f. skronie plur. Boh. sskranje et židowiny, Carn. ſenzi *Schläfe*, at iisdem skranja est mentum, skranifhe maxilla. Alexjejew citat e Prologo et обочіе pro скраніа. Est autem обочіе locus circa oculos; Bohemis obočj supercilia. Voce обочье usus est antiquus interpres libri Judicum 4, 21 et 22. At cap. 5, 26. челюсть (mandibula) habet pro κρόταφος. Verum Bibliorum Correctores his in locis recte substituerunt скраніа. Psalm. 131, 4. etiam Ostrog. editio legit покой скраніама моима ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, requiem temporibus meis; at Psalterium Venetum 1561, quod primae versionis Slavicae vocabula studiosius servat, hoc loco legit кро́тафо́ма. Caruisse itaque videntur meridionales Slavi vocabulo apto ad exprimendam vocem graecam κρόταφος et carent hodiedum. Croatis enim tempora sunt szlepoochje, Serbis et aliis Illyriis слепо око, sljepe ossi.

скрина Hebr. 9, 4. in Apostolo anni 1324 pro ковчег, κιβωτὸς, arca, cista. Russ. скрин, m. et скринка, f. Pol. skrzynia, skrzynka, Carn. ſkrina, ſkrinja. Croat. skrinya (шкрина), Boh. sskrzinje, sskrzinka. Confer lat. scrinium, germ. *Schrein*, Suec. skrin.

скрѣнство Ephes. 5, 4. in eodem Apostolo pro кощуны, εὐτραπελία, scurrilitas, dicacitas, sales, joci. Serbis кренути, скренути, movere, amovere. Confer etiam скомрах ludio, joculator.

скрозѣ in eodem Apostolo pro сквозѣ, per, Serb. abjecto с hodie кроз, кроза. Boh. skrze. Confer Russ. чрезъ, черезъ, per, trans.

скрежет stridor. Matth. 8, 12. скрежет зубом, ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, stridor dentium. скре-

ме-

жетати, скрежещꙋ, stridere, frendere. скргтати idem, quod скрежетати, Croat. skergutati, skerguchem, Boh. skrzehot (скрегот) stridor. Differt скрипѣти strepere, quamvis Croatae skripati, skripanye, Carn. shkripati de stridore dentium usurpent. Vide ſkrzyp in Lexico Polonico summa diligentia a clariss. Linde conscripto, et confer skrzek (скрек) sub skrzeczeć.

скрижаль tabula. Hebr. 9, 4. скрижали завѣта, αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, tabulae foederis. Bohemis krzižalky sunt segmenta pomorum, laminarum instar, sic dicta, quod sectio transversim (на криж) fiat, Croatis transversarius est prekrisni, transverse na krisczе, et krisczе, Carn. krishama, a kris, krish (lege криж) crux. Inde Serbis крижати dissecare. Est itaque скрижаль vox composita et ad radicem криж referenda.

A litera ш et щ:

шбыр, швиг, шпак, шмер, шмꙋр

шлап, шлем, шелк.

шарп, шерсть, шерш.

шаст, шест, шꙋст.

шкап, шкꙋл, шкар, шкꙋр, шквар, шквор, щкрат.

щав, щек, щап, щеп, щип, щꙋп, щем.

щен, щель, щꙋл, щер, щир, щꙋр, щерб, щерк.

щад, щед, щꙋд, щет, щит, щꙋт, щаст?

щег, щк (щка), щек, щок, щик, щꙋк.

Ad

Ad ш spectant bisyllaba шалаш tugurium pastorum, шатєр tentorium, Russicum шорох strepitus, et peregrina bene multa, quae in Lexicis aliarum dialectorum collecta habentur, ex. gr. школа a schola, шкода, a germ. *Schade*, Suec. skada, штампати apud Serbos et Croatas imprimere, ab Ital. stampare, Pol. szruba, Boh. ssraub, Russ. шуруп, a germ. *Schraube*, Polonorum szlachta nobiles, nobilitas, e veteri germ. slahta, slahto (*Geschlecht*) orta sunt. Cum с facile, ante consonantes praecipue, in ш transeat, multa, quae apud alios ab ш inchoantur, in indice slavicarum vocum sub с locata reperies. Serborum шлива prunus, cum notissimo potu шливовица, et aliis derivatis, sub слива; шлѣме sub слѣме, шлѣз sub слѣз, шврака pro сврака sub срака, шкопац sub скопец quaerenda erunt. Pro шалаш Moravi, Slovaci, et Poloni quidam салаш pronunciant. In voce peregrina шафран, Serb. шафран, germ. *Safran*, omnes ш pro с pronunciant, praeter Dalmatas et Bosnenses, qui, litera ш in ч mutata, dicunt чафран. Legitur nunc шафран in Bibliis slavicis Cant. 4, 14., ubi vetus interpres graecam vocem крокос servaverat, et Prov. 7, 17. pro *κρόκινον*, ubi antea желтаница legebatur. Est autem желтаница nunc Russis Carthamus tinctorius L. quem Germani *Saflor* dicunt. Alias etiam icterus желтаница vocabatur.

Ma-

Maluerunt itaque correctores Bibliorum vocem peregrinam ambiguae substituere. Sed et шлак et шлем peregrinae voces sunt. Pleraeque autem in indiculo positae ex aliis dialectis colligendae erant, cum in libris slavicis antiquis voces ab ш inchoantes, quae tribus aut quatuor consonis constent et ad hanc classem pertineant, observare non liceat. In vulgaribus vero Lexicis omnes fere voces, quae a шм, шн, шл, шр, шт, шк incipiunt, aliunde assumtae, non in solo patrio natae sunt. Apud Serbos tamen et Bohemos quaedam a шт inchoantes sunt slavicae originis, sed sub щ quaerendae sunt.

шврати Russis est jacere, projicere.

щвигати, Bohemis sswihati virgis caedere, vibrare scuticam; inde Serborum швигар extremum scuticae, germ. *Schmitze*, gall. la touche.

шпак Polonis sturnus, шпачек dim. idem, etiam Bohemis.

шмель Russ. vide чмель.

шмер Pol. murmur, strepitus, cum quo diligentissimus Linde nullam aliam vocem conferre potuit, quam Russ. шорох et щокорт.

шмѹр in libris glagoliticis est catinus.

шлапь f. Polonis gradus, gressus major equi. Boh. sslapiti, sslapati, gradi, calcare. Pol szłapić, szłapać. Boh. sslepjeje, sslapjeje gressus, vestigia. Conf. germ. *schlappen*. Russis шлапа est pileus.

шлем galea, *περικεφαλαία*, Ephes. 6, 17. et 2 Thess. 5, 8. et in pluribus Vet. Test. locis, uti 1 Reg. 17, 38. 2 Paral. 26, 14. Sap. 5, 19.

Isai. 59, 17. Jer. 46, 4. Ezech. 23, 24. et 27, 10. 1 Macc. 6, 35. In libris glagoliticis et шлим. Russ. шелом, шолом. Affine est germ. *Helm*, Suec. hjelm. In Moravia шлем et hodie in usu est, sed de ornamento muliebri capitis. Pol. Slov. Cro. et Illyr. immo et Russi galeam voce peregrina appellant.

шелк sericum, Apoc. 18, 12. Confer Suec. silke. Serb. et Croat. свила. Pol. jedwab, Boh. hedwabj, hedbawj. Carn. et Lusat. жида, a germ. *Seide*. Vide supra шик, quod eliso л ex шилк ortum est.

шарп, Pol. szarpać, carpere, rozszarpać, discerpere, quae cum Boh. sapati et rozsapati conferenda sunt.

шерсть, f. Russis lana, Pol. szerchla vilior lana Boh. srst collect. villus, pili, Pol. sierć, (olim sierść et sierchl) idem. Serbis, Croatis Carn, длака sunt pili.

шершень, m. crabro, *Hornifs*. Plur. шершни Exod. 23, 28. Deut. 7, 20. Etiam in hac voce, uti in шерсть, ш ex с ortum est. Nam Serbis crabro est сршлѣн, Croat. et Carn. сершен, Boh. srsseň, Pol. sierszeń et szerszeń.

шатер, gen. шатра, peregrina vox nullibi alias in Bibliis slavicis lecta, a correctoribus in nova libri Judith versione e Graeco, cap. 10, 18. adhibita fuit ad exprimendam vocem *παρὰ σκηνώματα*: по шатром. Antiquus interpres, hoc in libro latinum Vulgatae textum secutus, voce стан usus est. Legit enim v. 16. к стану, ad tabernaculum. Biblia Bohemica ab eo inspecta fuisse suspicor. Alibi graecum *σκηνὴ* vocabulis сѣнь, куща, селеніе, immo et дом, храм interpretes expresserant, voce barbara шатер, seu vulgo шатїор (їо uti lat. jo pronunciando) nuspiam uti voluere. Nunc quidem шатор omnibus Slavorum populis, Bohemos si excipias, notum. Po-

lo-

loni szatra dicunt pro шатоρ. Serbi шатоρ et чадоρ; шатρа vero iis est tentorium mercatorum.

шаст Russis, ssust Boh., szast et szust Pol. sonus ad signandum celerem motum cum strepitu. Hinc Russ. шастати, Pol. szastać, strepitum ciere, Boh. ssustjeti, ssaustati. Serb. шушкати et шуштати, шушнути strepere.

шестъ Russis contus. шесток praefurnium, focus. At шествїе gressus, iter, refer ad ше: шедѸ primae; sicut et numerale шесть sex, ad шес secundae classis.

шкап: quaere in Lexicis Polonicis szkapa vilis equus, szkapina caro equina.

шкѸл: vide Croat. skulya specus, spelunca, Boh. sskulina rima.

шкаρед Russ. foedus, turpis, refer ad скаρед.

шкуρа Russ. pellis, cutis, refer ad скоρа.

шкваρа Russ. scoria, confer cum Pol. skwara. Boh. sskwarek cremium, cum Pol. skwarek, Croat. oczvirek.

шквоρ: apud Boh. sskwor forficula auricularia, germ. *Ohrwurm, Ohrkäfer*. Serb. увоλажа (*Ohrenkriecher*), Cro. striga, Carn. ſtrigalza, ſhtrigla. P. Marco et ſqvor, quod e libro Bohemico hauserit et suum fecerit.

шкρоб: Boh. sskrob amylum, confer cum Pol. skrob, et Russ. скоρбило, Carn. kerſka, e germ. *Kraftmehl*, corrupta vox, syllaba *Kraft* in krob mutata, unde praefixo s sskrob natum est, syllaba *Mehl* penitus neglecta. Pol. nunc krochmal dicitur, Russ. кρахмаλ, кρухмаλ, et тρухмаλ, Croat. sterka, a germ. *Stärke*, Carn. ſhtirka, Serb. штиρак et штиρка, inde штиρкати.

шкρат seu шкρет, Carn. ſhkrat et ſhkratel est spiritus fodinis praesidens, P. Marco daemon metallicus, *Bergmännchen*. Bohemis sskrzjtek,

olim

olim sskrzetek lar, spiritus familiaris. Confer germ. *Schradel.*

Velim lectores ea relegere, quae p. 8 et 24. de litera duplici щ monuimus. Addam hic, subinde щ pro simplici ч locum habere: щȣдо monstrum pro чȣдо, ѡщȣтити sentire, cognoscere, pro ѡчȣтити (a чȣю). Slavico чешȣѧ, squama, Poloni praefigunt ш et szczeszuia (щешȣѧ) pronunciant. Ita et szczegoł, Russis щеголь, e latino *singularis* ortum est. Nec dubito eadem ratione a germ. *Segel* formatum щеглѧ seu щоглѧ, apud Polykarpow et шогло penes машт malus. Alexjejew, щоглѧ explicans vocibus мачта корабельнаѧ, citat Isaiae cap. 30. v. 17. Supposuisse ille videtur vocem щоглѧ esse slavicam, uti et Lexicographi russici censuere. At Isai. 30, 17. vox щоглѧ a correctoribus recenter substituta fuit vocabulo постав, quo antiquus interpres Isaiae non male graecum ἱςὸς exprimere conatus est. Cap. 33, 23. iterum щоглѧ pro нѣдро substitutum fuit. Hoc quidem versu antiquus interpres malum et vela (ἱςὸς et ἱςία) confudit, voce нѣдро pro utroque usus. Vela quidem recte interpretatus est нѣдра, Croatis et hodie jadra, pro quibus nunc вѣтрилѧ leguntur. At malus dici debuisset ѧдрило, non нѣдро. Vox ѧдрило non fuit ignota ei, qui Ezechielis versionem antiquam sibi emendandam sumsit. Ibidem enim cap. 25, 7.

lege-

legebatur pro ἰξὸς ἐλατίνες слѣмена · елова, et in margine editionis primae Mosquensis glossa бревна. Neutrum placuit correctori, qui recte щрила hoc loco substituit, respuendo peregrinas voces щогла et мачта. Vocem щрило Act. 27, 19. servarunt etiam editiones posteriores. Hoc quidem loco legitur σκευή. Interpres autem slavus per eam praeprimis malum intelligi sensisse videtur.

Croatae initio щ constanter retinent scribendo sch; his accedunt Carnioli inferiores, at superiores, uti et Vinidi Carinthiae fere solo ſh (ш) pro ſhzh (щ) ejusmodi vocabula inchoant. Bohemi ab aliquot seculis a Slovacis et Moravis Poloniae vicinioribus in pronunciatione literae щ differunt. Hi enim in vocibus a щ inchoantibus щ ut шч, illi ut шть pronunciant. Serborum шт initio vocum semper respondet slavico щ, exceptis tamen vocibus peregrinis, ut штап a germ. *Stab*, штрк a germ. *Storch*. At eorum штета, damnum, respondet slavico тщета (а тщ), et штица, tabella, slavico дщица (а дска) et штьи seu шћи slavico дщи; штьети seu шћети vero slavico хотѣти (хтѣти), mutato х in ш. At што est e slavico что ortum. Cape jam pauca exempla vocum a duplici litera щ inchoantium, quae quidem et tertia radicali litera constent.

щабе-

щавство segnities, mollities, inde **щавствꙋю** molliter vivere.

щав, Pol. szczaw et szczawik, rumex acetosa, Russ. **щавель** m. Serb. **штавлье** n. Illyr. sctavje, Boh. sstjowik. Carn. apud P. Marcum ſhavje, lapathum, rumex. Croat. schav (**щав**) lapathum, oxylapathum, rumex. Iis kiszelicza est acetosa.

щекетати (a **щекет**) fritinnire, garrire, zinzibulare, *zwitschern.* Boh. et **штѣбет**, Pol. szczebiot habent.

щепати dissecare, findere ligna, apud Russ. Pol. Boh. inde Pol. **щеп** surculus insititius, Boh. **штѣп** arbor ipsa, cui inseritur. At **цѣпати** apud Serbos et alios Illyrios; Croat. et Carn. **цепати**.

щипати, Serb. **штипати**, vellicare, carpere. Sic et Croatae schipati, schiplyem, Carn. ſhipati et ſhzhipati, Pol. szczypać et szczupać. **щипец**, plur. **щипци** forfices, Pol. szczypce. Croatis **щипци** sunt digiti, articuli. Confer Russ. **щепоть**, Pol. szczypka, quod duobus aut tribus digitis prehenditur.

щена catulus, **щенец** idem. Oseae 13, 8. **щенцы** legebantur olim, nunc **скумни**. Serb. **штене**, **штенац**, plur. **штенци**.

щель, f. rima, fissura. Pol. **щелина**. Olim Neh. 4, 7. **щѣль** pro φυὴ legebatur, hodie **ѿрасль** alio prorsus sensu.

щюле Croat. grallae, Serb. **штꙋле**, Pol. szczudła, Boh. sstihly.

щер, apud Pol. szczerzyć (zęby), Boh. sstirziti, Serb. et Croat. **церитисе**, ringere, ostensis dentibus ridere.

щирый Russ. genuinus, purus. Confer Pol. szczéry, szczyrny.

щир Croat. blitum, mercurialis. Dalm. **щꙋр**, Serb. **штир** amaranthus blitum L. Pol. szczyr, szczér

mer-

mercurialis. At Boh. штир est gryllotalpa, *Werle*, et scorpio.

щȣр Russ. loxia enucleator, *Kernfresser*. At Polonis et Moravis mus rattus L. *Ratte*, Russ. крыса, sed пащȣр est mus avellanarius, *Haselmaus*.

щерк, щерба, щербина, Pol. fissum, crena, *Scharte*. Russ. щербина, Boh. штѣрбина, Carn. ſherba, ſhkerba, ſhkerbina.

щерк Pol. glarea, Boh. штѣрк.

щадѣти, пощадѣти, parcere, indulgere. 2. Cor. 12, 6. щаждȣ же, φείδομαι δε, parco autem. Ibid. 13, 2. не пощаждȣ, ȣ̓ φείσομαι, non parcam. Serb. штедѣти et штедити. Pol. szczędzić.

щедрый (a щадити) misericors, Psalm. 102, 8. щедр и милостив г҃дь, οἰκτίρμων, καὶ ἐλεήμων, miserator et misericors Dominus. Russis etiam largus, munificus. Sic et Boh. sstjedry. Pol. szczodry. щедрити, оущедрити, misereri, Ibid. v. 13. пакоже щедрит оц҃ сыны, καθὼς οἰκτείρει πατὴρ υἱȣ̀ς, sicut miseretur pater filiorum. щедрота miseratio, misericordia, οἰκτιρμὸς. Russis, Pol. Boh. et munificentia, liberalitas.

щȣдо portentum, monstrum. щȣд, plur. щȣдове Isai. 14, 9. gigantes. Pro his in correcta editione nunc исполини legitur. Confer чȣдо, чȣждь, et штȣждь antiquissimi codicis, тȣждь Serbicorum codd. et hodiernum туђь, et тьудатисе expavescere, тьудлив pavidus.

щȣдь, f. mores, τρόπος. Hebr. 13, 5. ubi nunc legimus не сребролюбцы нравом, in Apostolo antiquo щȣдїю pro нравом legebatur. Jud. v. 10. φυσικῶς щȣдїю idem codex, impressi vero по естествȣ. Serb. hodie ћуд (тьуд) naturalis indoles. Croat. chud (чȣд), Dalm. cjud, chyud, 1) idem quod narav natura. 2) instinctus, sensus. Videtur et hic щ ortum ex ч. Si igitur щȣдь conferatur cum чȣю sentio, дь formativa esse possit, quae syllabae чȣ accesserit.

щеть,

щеть, щетина, seta, *Borste*; щеть, щетка scopula e setis, setaceus, *Bürste*. Boh. sstjetka, sed sstjetina seta. Pol. szczeć, szczecina. Croatis щетина seta, at щет, щетиця scopula setacea, Serbis четка, dim. четчиця *Bürste*, Carn. ſhet, ſhzhet, scopula; ſhetina, ſhzhetina, seta.

щит scutum, clypeus, *θυρεὸς*, *ἀσπὶς*, dim. щитец. Pol. Croat. щит, Serb. штит, Boh. sstjt, Carn. счит (ſzhit) apud Gutsmann, штит vero apud P. Marcum. щитити, защитити, protegere; защититель et защитник protector, *ὑπερασπιϛὴς*. Illud quindecim vicibus in Psalmis legitur, hoc vero duntaxat bis.

щѹтити, cujus compositum ѡщѹтити. Luc. 9, 45. да не ѡщѹтат єгѡ, *ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό*, ut non sentirent illud. Joh. 11, 57. аще кто ѡщѹтит єго, *ἐάν τις γνῷ*, si quis cognoverit, (nosset). Etiam in hac voce щ ex ч ortum est. Croat. et Carn. чѹтити sentire, Boh. cititi, a чѹти sentire, audire.

щастїє et счастїє Russ. fortuna, felicitas. Pol. szczęście, Boh. sst'estj, Illyr. чест (pro часть), hinc честит fortunatus, честити fortunare. Est igitur счастїє (щастїє) compositum ex с et часть pars. Serbis, uti aliis Illyriis, fortuna est срећа (сретьа), srecha et sricha, Cro. et Carn. среча, a veteri срѧща. Est autem срѧща occursus. Psalm. 90, 6. ѿ срѧща, (Venet. edit. срѣще), *ἀπὸ συμπτώματος*, Vulg. ab incursu, potius ab occursu. Ps 18, 7. срѣтенїє єгѡ, *τὸ κατάντημα αὐτȣ̃*, occursus ejus. Ps. 58, 5. в срѣтенїє мое, *εἰς συνάντησίν μȣ*, in occursum meum. Confer срѣтѹ, срѣтати, срѧщѹ, occurrere, obviare ex с et simplici рѣтѹ secundae classis.

щегол, dim. щегленок, щегловка, Russis fringilla carduelis, *Stieglitz*. Pol. szczygiel, szczyglik, Boh. stehlik, Cro. штиглец, Illyr. стеглић, стаглин. Serb. чешлюгар, a чешлюга

те-

(чешльига) carduus, quasi dicas *Distelfink.* Extum лиц (potius иц) Adelungius slavicum asseruit, at *Stieg* (imo *Stiegel*) a *steigen*, scandere, derivavit.

щкати, Pol. szczkać, Boh. sst'kati et sskytati singultire, *schluchzen.* Cro. щбцатисе, Serb. штуцатисе.

щек Pol. latratus, szczekać latrare, ssťekati Boh. Russicum щекотати, titillare, refer ad скокотати.

щека, щока, Russ. et Pol. maxilla; in Bibliis slavicis ubique ланита, excepto Tob. 6. v. 4., ubi antiquus interpres latinas voces *apprehende branchiam ejus* reddidit: возми за щокѹ єа. Correcta editio, cum libri Tobiae novam versionem e Graeco textu factam contineat, hoc loco legit возми рыбѹ, sed v. 5. Russicam vocem печень assumsit pro antiquo оутроба, quo Polono-Russus expresserat latinum jecur. Ergo et antiquus et novus interpres, respuens aut ignorans slavicam vocem ѧтра, dialectum suam sequi maluit. Russis enim jecur est печень, Polonis wątroba.

щикати, щикнѹти, Russ. ellychnium abscindendo purgare candelam, Pol. szczykać carpere, decerpere, Boh. sstknu, sstknauti, vellicare et mordere. Carn. ſcheniti, ſchzheniti, *zwicken*, refer potius ad ſhipati, ſhzhipati.

щѹка Russ. Pol. Croat. et Slovacis lucius, *Hecht*, Serb. штука, Carn. ſhuka, Boh. sstika. Polonis et szczupak, a szczupać. Igitur et щѹка a щѹкати, seu щикати, a vellicando, mordendo, dicta videtur.

щѹкот, strepitus, щѹкотнѡ cum vehementi strepitu, щѹкотю (pro щѹкочѹ) strepo, crepito, fragorem edo, apud Polykarpow, confer cum щек, щекот.

A litera ц:

цвал, цвѣл (цвил), цвер (цвре), цврк (цврч), цвѣт, цвик (цвич), цмок.
црен, црк (церк).
цест.

Addi possint Russ. царапати radere, unguibus lacerare, cui affine est Suec. skrapa, Boh. sskrabati; Illyr. цволика cicuta apud Micaliam. Sed цкло, цякло apud eundem quaere sub сткло, цквар macula, sub сквер. цмрек apud Belloszténecz referri debet ad смрек juniperus, quia significatione cum Croat. *bor* convenit. цытра, цытрон, citrus, malum citreum, apud Polykarpow peregrina sunt, apud alios alia. Bohemi cukr, Pol. cukier, Croat. czukor, Carn. zuker, a Germanis aut Italis, Russi сахар a Graecis, acceperunt. Confer Illyr. цахар et цякар, Turco-slavicum szeker, Serb. шећер. Vocem latinam Caesar (цесар) a Glagolitis cum царь male confusam formula orationis dominicae prodit. Etenim pro antiquo царство regnum, in Missali glagolitico Venetiis 1528 impresso legitur цесарство: приди цесарство твоє. Quod et Serbo, qui Slavici Psalterii editionem Venetiis 1561 curavit, placuit. Nam in часословец, quod Psalterio adnexum est, legitur: да прїидеть цесáрство твоє, cum tamen alias non solum in Codd. Serbicis, sed

et glagoliticis царство seu царствїє inveniatur. Persuasit nimirum sibi sciolorum aliquis, sonorum similitudine deceptus, vocem царь e latino Caesar corruptam fuisse; restituendum igitur censuit цесар, et contracte in glagoliticis libris quibusdam цср. Atqui Caesaris nomen, graece Καῖσαρ, quod in N. Test. frequenter occurrit, in versione slavica nunquam aliter quam кесарь, et adj. poss. inde formatum кесарев, scribitur. Recte itaque corrector librorum glagoliticorum Raph. Levakovich in Breviario anni 1648, expuncto hibrido et novo цесарство, antiquum царствїє restituit. Originem vocis царь, quam Bayerus scythicam esse credidit, hic non licet investigare; conferri tamen possit cum armenico *Ter* dominus. Fortun. Durich, cui origines germanicae nunquam arridebant, visum uit, црковь quod a germ. *Kirche* ortum asserui, a црь deduci posse, ita ut цркоvь, ecclesia, domus regia seu Basilica dicta sit. Verum radices царь et церк prorsus diversae sunt, neque unquam in derivatis a царь, qualia sunt царица, владитиса, царство, vocalis а mutatur in aliam. Sed mutatio literae к in ц apud Slavos frequens est, hinc facillime ex germ. *Kirche* antiqua forma церкы, genit. церкве, inde et церковь et церкви, enasci, et cum religione christiana ad omnes Slavos propagari poterat. Est enim Croatis ecclesia czírkva, Carn.

zirk-

zirkva, zirkov, Serbis цркка, Boh. cirkew, olim cjerkew, Pol. cerkiew.

Non ausim praeterire, plura vocabula apud Serbos et Illyrios nunc a litera ц inchoari, quae ad ч spectant. Abhorrent enim, ut ita dicam, a pronunciatione literae ч ante р; hinc apud Serbos црв pro чрьь, чрьь, et црево pro чрево, црєп pro чрєп, црпсти pro чрпсти, црн pro чрн. Venedi seu Serbi (Sorabi) inferioris Lusatiae nuspiam ч, sed in omnibus vocibus, quae apud alios a ч inchoantur, ц pro ч pronunciant. Polonorum Lexica si quis inspexerit, caveat sibi, ne c cum ć (seu c sequente i) confundat. c quidem respondet slavico ц, non vero ć; hoc enim e ть ortum. Hinc Polonorum ćma pro тьма, cierpieć pro терпѣти, cień pro тѣнь umbra, ciern pro терн, cietrzew pro тетрєв, Boh. tetrzew, cieść pro тесть; at cierzeniec rete, germ. *Sacknetz*, respondet Bohemico čerzen.

цвал Pol. et Boh. concitatus cursus equorum, hinc цвалати, Pol. cwalać.
цвѣлити, Serb. цвилєти, цвилѣти iisdem, et aliis Illyriis цвилити, plangere, flere, lamentari. (Croat. Carn. etiam grunnire, stridere). Boh. kwjliti, olim kwieliti; Pol. kwilić neutr. et act. Sic et Serbis цвелати et цвиелати facere flere. In Poemate Russico de Igore: рано еста начала половецкую землю мечи цвѣлити, ensibus stringere, infestare, ad fletum movere. Russis цвиль m. semen lupuli.

цврѣти, цврети, Illyr. et Croat. frigere, liquefacere; цврт liquefactus, frixus. Carn. цврем et цвирам *prägeln*, *rösten*. Confer Pol. skwarek, skwarzyć, Boh. sskwarek, sskwarziti, Serb. чварити, чварак.

цверст Carn., цварст Illyr., refer ad чверст.

цворац, цкворак et цврлак sturnus, apud Micaliam, refer ad скворъ. Serb. чворак.

цврка et чврка Serb. fritinnitus; цврчати et чврчати, fritinnire, stridere. Boh. цврката, цврчети, inde цврчек gryllus. Confer Pol. cwierk, cwierkać, cwierczeć. Carn. et Croat. цверчим, apud hos et чверчим.

цвѣт flos, dim. цвѣтец flosculus; цвѣтѫ, цвѣсти, florere, fut. процвѣтѫ. Psalm. 91, 13. праведник гакш финїѯ процвѣтет, justus ut palma florebit. цвѣтоносная недѣля dominica palmarum. Serbis цвет, цвиєт, цвѣтати, imo et цват. Pol. квят, in derivatis квѣт et квит, Boh. квѣт flos, et квєтѫ floreo.

цвикла Pol. beta vulgaris, *rothe Rübe*; Serb. цвекла, alias блитва, Russ. свекла, Croat. цикла.

цвик Pol. exercitatus. 2) etiam Boh. consuetudo, vivendi ratio, inde Pol. et Boh. цвичим exercere.

цмок Croat. poppysmus, цмокати plaudere, poppysmum edere, Serb. цвокати osculari cum sonitu, *schmatzen*, refer ad Russ. чмокати.

црв Serb. vermis, vide sub чрвь.

цревлье apud Micaliam ocreae, refer ad чревлье.

црен sartago, apud Alex. e libro кормчая.

црк, inde Serb. цркнѫти, цркнем (et црки), Iter. цркавати, perire, crepare, rumpi, *verrecken*. Croat. церкнѫти, церкам, церкукм. Carn. церкнем, церкнити. Bohemis црк est sonus decurrentis liquoris: цркем тече, цркати stillatim decurrere cum sonitu црк.

цеста Boh. Croat. Carn. via, apud Alexjejew e versione Matthaei Blastaris (власгарь) цѣсты

sunt

sunt plateae, viae latiores. шцѣстити mundare, in libris Serbicis et Glagoliticis pro ѡчистити. In editione Veneta Psalterii Psalm. 50. ter legitur ѡцѣсти (munda, dele) pro ѡчисти. Ps. 129, 4. ѡцѣщенїе ἱλασμὸς, propitiatio, pro ѡчищенїе.

A litera ч:

чван, чвор, чврст, чврк, чверч, чвак, чпаг, чмав, чмел, чмер, чмыр, чмерг, чмок.

член (члан), члн (челн), чолг.

чрев, чрвь (червь), чреп, чрп (черп), чрем, чрм (черм); чрен, чрн (черн); чред, чрт (черт), чрез, чрес, черств, чирк.

чесм, част (чащ), часть, честь, чист.

чкаль, чкак.

Huc refer четыри quatuor, τέτταρες, et, excluso e, Pol. cztery, Boh. čtyrzi, čtyry, immo vulgo et штыри mutato ч ante т in ш. Sic etiam apud Croatas stiri pro chetiri, et Carn. ſhtiri. Alia quae huc trahi possent, peregrina videntur. Talia sunt: чабр seu чабер, Serb. чѹбар, a graeco θύμβρα, satureja. чабар, Genit. чабра, Croat. чебер, Boh. чбер labrum, germ. *Zober*, *Zuber*. Pol. et Boh. чѹпрына, Russ. чѹпрѹн, capronae. Solet enim к aliarum linguarum apud Slavos mutari frequenter in ч. Confer, si lubet, Malabaricum krmi, et Persicum kirm cum Slavico червь vermis, et cum чрмен, alias чер-

бен,

вен, ruber; Latinum CASTUS cum nostro чист purus, mundus. чрез est Serbis кроз per. Porro peregrinis accense Croat. чемер venenum, Serb. Croat., чемерика, Carn. чмерика, Russ. чемерица helleborus, *Nieſswurz*, (et veratrum album), Boh. чемерка. Malleum чекан norunt Russi, Poloni, Bohemi; Illyrii vero чекић, чекич, Serbi etiam чаканаџ. чердак, чардак pergula, moenianum, Illyrii a Turcis accepere, cum quo conferri possit antiquum чертог thalamus. черга Illyr. tentorium. Serbi Turcis et sonum specialem debent, cui exprimendo charactere џ utuntur. Est autem џ aequale Italico ge, Anglico j. Inter vocabula sub џ in Lexico Vukiano vix ullum origine Slavicum reperias, excepto fortasse џебрак, џебрати, quae vocibus Bohemicis жебрак mendicus, жебрати mendicare, respondent, жебрак certe urbs Bohemiae sec. XIV. germ. *Bettlern*, lat. Mendicum dicebatur.

челѧдь familia, челюсть mandibula, ad чел referenda sunt. Pol. człek contractum est e człowiek, et hoc ex antiquo человѣк, quod a чело frons, satis apte deducitur, nisi ad radicem чел, a qua et челѧд formatum est, referre malis. число, numerus, refer ad чтѹ, чести. In vocibus a чр inchoantibus Russi solent inter ч et р interponere е euphoniae causa. Hinc apud eos черево, череп, через, черешнѧ pro чрево, чреп, чрез, чрешнѧ. Bohemi

mu-

mutant hoc in casu ч in ст: strzewo, strzewjc, strzep, strzenka (Slav. чрен), strzjda, pro чрево, череп, чреда. Poloni solo т pro Boh. ст nunc utuntur, aut Russos imitantur: trzewik calceus, trzoda pro чреда grex, trzon, trzonek pro чрен, trzemcha et czeremcha pro чремха, Boh. strzemcha, trzesnia et czereśnia pro чрешня, Boh. strzessnje et trzessnje. Carn. superiores р excludunt: zhep, zhepinja, testa, pro череп, чрепина. Inferiores р servant. Illyrios ч ante р mutare in ц supra monuimus. Serb. црн pro чр̑н, черн, hinc црнило atramentum, *Schwärze*, црнити nigro colore tingere, црноок nigris oculis, sed et чарноок in usu est. Illyrii in vocibus чимин cyminum, чедар cedrus, Italorum pronunciationem secuti sunt. Slavi veteres a graecis fontibus noluere discedere; retinent enim кѵмїн et кедр. Serbi tamen nunc Neo-Graecorum pronunciationi assuevere, et к uti ть seu ћ pronunciant. Hinc ћесарь pro кесарь apud Vukium, ћивот pro кивот, ћирил pro кѵрилл.

чван amphora, urceus, ξεστὸς, Marc. 7, 4. 8. чванец dim. *καμψάκης*, lagena, lecythus 3 Reg. 17, 14.

чвор Serb. nodus ligni, чворина, augm. чворић dim.

чворак Serb. sturnus, Dal. штȣрак, чварль. Confer цворац, цварлак et шкварлак apud Micaliam et Dellabellam.

чврст

чврст Serb. plenus, solidus, Croat. chverszt compactus, durus, strictus; Stulli, siquidem bene legit, e Brev. Glagolit. etiam csvorsti citat. Carn. zversti, *frisch*, *neu*, *fest*. Confer черствый, Carn. zherstvi.

чвркати Serb. pulsare. чврнȣти stridere.

чврчати fritinnire. Croat. чверчим, inde чверчек gryllus, et черчек, чмерчек, Illyr. чрчак, чарчак. Apud Stulli etiam чмерак, чмерчак, чмерчац.

чпаг capsa, sacculus, Serb. Habet et Polykarpow, et Alexjejew, qui locum e Prologo citat: положи златницȣ во чпаг. Scribitur in antiquissimo изборник sec. XI. чьпагъ: образъ же ѥго пади истъканъ блаше. акꙑ чьпаг златами нитьми.

чмавати Serb. stertere, dormitare.

чмель, Russis et шмель, apis terrestris, Croat. чмела, Boh. чмел, Pol. trzmiel, Carn. чмерль, et Vinidis Carinthiae шȣмел, *Hummel*.

чмергнем, чмергнȣти Croat. hiscere.

чмокати Russ. edere cum sonitu, *schmatzen*. чавкати idem. Confer Serb. чвокати et Croat. цмокати.

член articulus, compages. членѡв же и мозгѡв Hebr. 4, 12., *ἁρμῶντε καὶ μυελῶν*, compagumque et medullarum. Boh. член, dim. чланек, Pol. czlonek, olim et czlon. Carn. чланк, Croat. членк, Dalm. шклан, шкланак, apud Stulli et чклен praeter члан. Serbi segmentum, partem (vineae) члан, et talum чланак vocant. членовный articularis, Ps. 57, 7: членовныѧ лвов сокрȣшил есть г҃дь, molas (*μύλας*) leonum confregit dominus. At Psalt. Ven. retinendo antiquiorem vocem legit: чрѣновїє львом скрȣшил есть г҃ь. Fugit diligentiam Alexjejewii vox чреновный, quamvis eam Polykarpow Lexico trilingui inseruerit:

зȣбы

зѫбы череновїи или членовїи, dentes maxillares, molares. Confer infra чрен.

члн, челн cymba, *μονόξυλον*. Pol. czoln, Boh. члѹн, Carn. zhovn et zholn, Croat. Serb. Illyr. чѹн. Observo iterum cl. Linde e Polykarpow descripta vocabula russica чолн, чолнок male pro ecclesiasticis habuisse. Vulgo enim Slavicum члн, челн Russi чолн pronunciant. челнок radius textorius, Pol. чолнек, Boh. члѹнек, Illyr. чѹнак. Cum члн confer celo, celox, germ. *Zille*.

чолг, чолгати, in Lexicis Polonicis videnda sunt.

чрево, чрѣво, venter; чрево матере uterus matris. 1 Cor. 6, 13. брашна чревѹ, и чрево брашном, *τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν*, escae ventri et venter escis. Matth. 1, 23. се дѣва во чревѣ прїимет, *ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει*, ecce virgo in utero habebit. In dialectis чрево, Serb. црево, Boh. strzewo, Pol. trzewo, est intestinum, in plur. чрева intestina, viscera.

чрвь, червь, Genit. черва, vermis, *σκώληξ*; dim. червец vermiculus, coccus. Jer. 22, 14. пишет же червцем (Ostrog.), nunc и расписаны червленцем, Graec. *μίλτῳ*, Vulg. sinopide. червень Apoc. 18, 12. coccus, *κόκκινον*. Gen. 38, 30. червлень *κόκκινον*. Non solebant autem olim червлень et багр satis distingui. Isai. 1, 18. багряное respondet graeco *φοινικοῦν*, червленое vero voci *κόκκινον*. Antiqua editio pro багряное legit червлени (Ostrog. чрьвлени), Vulg. coccinum, pro червленое vero багор, Vulg. vermiculus. Matth. 27, 28. chlamys coccinea (*κοκκίνη*) est хламѵда червленаа. Hebr. 9, 19. lana coccinea волна червленаа. Apoc. 17, 3. super bestiam coccineam на звѣри червленѣ, at cap. 19, 13. в ризѫ червленѫ кровїю, *ἱμάτιον βεβαμμένον*, veste aspersa (tincta) sanguine.

черв-

черьленица, coccinum, differt a порфѵра seu багряница, ut mirer ab Alexjejew vocem червленица exponi per багряница, et ab eo citari Exod. 35, 4. (lege 6) et Apoc. 17, 4. Nam Exod. 35, 6. багряница est πορφύρα, червленица vero κόκκινον. Sic et cap. 28, 5., ubi antiqua editio порфѵрꙋ pro багряницꙋ legit. In Apocalypsi non solum cap. 17, 4. citato, sed etiam cap. 18, 16. порфѵра et червленица, i. e. purpura et coccus, ut distincta nominantur. In Poemate Igor clypei Russorum rubri dicuntur черлени, pro червлени, Croat. cherlyen, Illyr. црлѣн, Serb. црвен, Boh. червен, Pol. czerwony. Confer Slavicum чермен.

чреп, чрѣп, testa, ostracium, *Scherbe.* Serb. цреп, цриіеп, Illyr. црѣп, црип. Croatae et Carn. servarunt initiale ч: чреп, чрепина. Carn. super. чепина. Boh. strzep, mutato ч ante р in ст. Pol. olim trzop, apud Lusatas super. чроп, apud Lus. infer. цроп. Russis череп, inde черепаха testudo.

чрпати, черпати, черпаю, почерпꙋ, haurire. Serb. црпкати et црпсти, црпем (pro Slav. черпсти, черпꙋ). Slovacis чрети, Boh. olim črzeti, e cujus Iterativo чревати, чривати natum videtur черпати; черпало haustrum, vas quo hauritur aqua. Joh. 4, 11. почерпало, ἄντλημα.

чремха, Russ. черемꙋха, prunus padus L. Pol. trzemcha, Boh. strzemcha, Vinidis Carinthiae ſramſa, *Elsebeere.*

чрмен, чермен, ruber, rufus. Gen. 25, 25. чермное море mare rubrum. чермновати: Matth. 16, 2. чермнꙋеткося нбо, πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός, rubicundum est (rubet) enim coelum.

чрен, Russ. черен, capulus (ensis), manubrium, *Heft.* Croat. нож з чренами culter manubriatus. Pol. trzon, trzonek, Boh. strzenka. Lusat. чронки, inde чроновц dens molaris. Est enim Polo-

nis trzon etiam caudex, *Stock*, et trzon, trzonowe zęby dentes molares, *Stockzähne*. Russis olim чреновые apud Polykarpow. Joel. 1, 6. чреновитцы (μύλαι) in antiqua editione leguntur, in correcta vero членовныа. Prov. 30, 14. etiam antiqua editio членовы (pro чреновы) habet, correcta iterum членовныа. Confer supra член. Unde Stulli fem. чреновитца hauserit, vellem certo cognoscere. Solet ille in determinando genere hallucinari saepius. A чреновиток, plur. est чреновитци. Ex hoc plurali ille suum чреновитца male formasse videtur.

чрн, черн, niger, Illyr. црн. чернило atramentum. черничїе Psalm. 77, 47. τὰς συκαμίνες, Vulg. moros. Psalt. Ven. servat hic vocem graecam, legit enim сукаменны. Ostrogiensis plane legit трнїе их мразом, a qua hoc loco Mosquensis prima differt. Nam haec, uti posteriores editiones, exhibet черничїе их сланою. Luc 17, 6. συκάμινος, Vulg. arbor morus, reddita est a Slavo ягодичина. Eadem voce utitur Luc. 19, 4. pro συκομοραία, sycomorus. Isai 9, 10. pro κόψωμεν συκαμίνες in veteri editione посѣчем ягодичїе, in correcta vero substitutum черничїе legitur. Hanc enim vocem correctores Mosquenses non solum semel in Psalmo citato, sed quatuor in locis aliorum librorum legerant, nimirum 3 Reg. 10, 27. 1 Paral. 27, 28. 2 Paral. 1, 15. et 9, 27. At ягоды pro морона antiquae editionis substituerunt correctores 1 Macc. 6, 34 cui graecum μόρων respondet. μελάνθιον Isai. 28, 25, et 27 чернуха in correcta legitur editione, melius utique, quam in antiqua куколица. Videtur interpres Vulgatam, quae Gith habet, inspexisse. Est enim куколь agrostemma githago L.

чреда, чрѣда дневная in cod. Serbico, ἐφημερία, officium vicibus alternis praestandum, vices. Luc,

1, 8. в чинѹ чреды своеа, ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτῦ, in ordine vicis suae. Russ. череда, Boh. strzjda, trzjda; unde trzjdnik vicarius, Slav. чредник. 2) чреда series, vicus, platea. Boh. dlauha strzjda Pragae est longa platea. 3) grex, Job. 30, 1. olim чред, νομάδων, nunc стад. Carn. чреда, Croat. чреда, et чредо, Pol. trzoda, et obsol. czereda. Confer germ. *Heerde.*

чредити, оучредити, a чреда, hospitio recipere, Iter. оучреждаю. Act. 10, 23. оучреди ἐξένισε, recepit hospitio. Act. 28, 7. τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν, три дни любезнѣ оучреди, Vulg. triduo benigne exhibuit, (peramice in hospitio habuit). чреждені҇е Luc. 5, 29. δοχὴ, convivium. Vide etiam чреждитель, чреждатель apud Alexjejew.

чрта, черта, linea, ductus. Matth. 15, 18. et Luc. 16, 18. κεραία, apex. Confer Boh. чара linea et Russ. карей, Pol. kary niger, et черн. A nigredine certe черт, Russ. чорт, Pol. czart, (apud Helmoldum gentilium Slavorum цорный бог) diabolus dictus est. Libri Slavorum christianorum ді҇авол exhibent. A чрта deducitur чртати, чертати, lineas ducere, exarare, inde чертало culter aratri, Serb. цртало, Boh. чертадло. Carn. zhertalo est vomer, teste P. Marco, siquidem is discrimen inter vomerem et cultrum recte noverit.

чрет (chrèt) Croatis sylva paludosa.

чертог thalamus. Psal. 18, 6. ἐκ παςῦ ἀυτῦ, ѿ чертога своегѡ, de thalamo suo. чертожница idem Joel. 2. 16. in antiqua editione, nunc чертог. Apud Polykarpow чертожница est mulier curans ea, quae ad thalamum sponsae pertinent, свахa pronuba, et чертожник θαλαμηπόλος, cubicularius. Stulli male legit, ut solet, in Missali Glagol. четрог pro чертог.

чиѕ

чрез, чрѣз, per, διά. Hebr. 2, 15. чрез все житіе per totam (omnem) vitam. Ephes. 2, 8. чрез вѣрꙋ, διὰ τῆς πίςεως, per fidem. Rom. 14, 5. разсꙋждает день чрез день, κρίνει ἡμέραν καθ' ἡμέραν, judicat diem inter diem (prae die). Rom. 11, 24. чрез естество, παρὰ φύσιν, praeter naturam. чрезсыть adv. ultra satietatem, supra modum. Russice через, Carn. zhes, zhres, zhries.

чресмина, prorsus conficta vox a correctoribus Mosquensibus pro чесмина. Nec audiendus hic Alexjejew, qui ait vocem чресмина alibi sumi pro abiete (ель), aut fraxino (ясень), graece πρῖνος, latine ilex. Dan. 13, 58. Atqui hoc in loco Ostrog. et Mosquensis prima editio recte чесмина legunt: под чесминою; neque alibi nomen hujus arboris occurrit. Est autem чесмина (corrupte et чесвина) Illyriis ilex, ital. elce, testibus Micalia, Dellabella, Stulli.

чресло, plur. чресла, lumbi, ὀσφύες, Luc. 12, 35. An a чрез? Confer Boh. trzjslo pubes, Pol. trzosła lumbi. 2) Boh. trzjslo est cortex contusus, coriarius, Carn. zhereslo *Gerberloh.* чресленик Jer. 13, 1. 2. 4. 10. 11. περίζωμα, cinctorium, Vulg. lumbare.

черств, черствый, solidus, Sirach 50, 10. яко же сосꙋд злат черств. At correctores pro черств substituerunt искован, graeco ὁλοσφύρητος magis respondens. Polykarpow sub voce черствый remittit lectorem ad сꙋхый, жестокый. Russis enim, uti Polonis, panis siccus et durus est черствый хлѣб, Bohemis autem recens pistus. Vinidis apud Gutsmann zherstvi *frisch, körnig.* Bohemis etiam viribus pollens, vegetus, immo et celer. Vide supra чверст, quod transpositione literae в ex черств ortum est.

чрешна Croat. Carn. cerasus, cerasum, Russ. черешна, Pol. czereśnia et trześnia, Boh. strzessnje, trzessnje, Slov. черешна, Serb. трешна Dalm. цришна. A lat. cerasus.

чиркати, чиркливати, Russ. fritinnire, zinzibulare. Confer Croat. чвергѹлим, чвергечем, чверчим. чирок Russ. anas querquedula, *Knäckente*.

четыри quatuor, четвертый quartus. Vide Numeralia.

чесмина Illyr. ilex. Vide supra fictum чресмина. Carnis чешмин, чешминье, Vinidis чешмилье, est berberis, vulgo *Paselbeer*, (non *Preisselbeere* ut male P. Marcus), чешмиловец frutex berberis, *Paselbeerstaude*. Utrumque et чесмина et чешмин esse possit a чесма, чесме, ope ина, ин formatum, et hoc a verbo чесати, uti писма а писати.

част, частый, densus, spissus; frequens, creber. 1 Tim. 5, 23. частых твоих недѹгѡв, et frequentes (πυκνὰς) tuas infirmitates. частѡ crebro. Serb. et Croat. чест, често, Pol. częsty, często, Boh. часто. чаща densitas. Hab. 3, 3. densa sylva. Antiqua quidem editio hoc loco legit ѿ горы присѣнныя части, sed jam in margine Mosquensis primae editor щи apponendo monuit legendum чащи, quod nunc correcta editio exhibet: приѡсѣненныя чащи, inflectendo vocem чаща more Russico. Atqui et часть densam sylvam, densitatem significat. Serb. честа, densi frutices, честина densitas. Polykarpow penes чаща apposuit et частина, частый лѣс, δάσος, densitas, sylvosus locus. Ezech. 6, 13. чащный, quod vix alibi invenias, adjectivo частын substituere maluerunt correctores, lectione antiqua под всѣм дѹбом частым transformata in hanc: под всяким древом чащным. дѹб Illyriis est etiam arbor in genere: patet hinc antiquum interpretem non fuisse Russum.

часть

част҄ь pars, in codd. Serb. чесѣь. частица particula. частъ чаши их Psalm. 10, 6. ἡ μερὶς τȣ̃ ποτηρίȣ αὐτῶν, pars calicis eorum. Ps. Venet. честь чаше их. оучастїе Psalm. 49, 18. portio, μερὶς. Ps. Venet. оучестїе. Pol. część, cząstka. Boh. часть, olim et честь, dim. частка.

честь honor, in codd. Serb. чьсть, Pol. cześć, Boh. чест. честь ad чтȣ secundae classis referendum est, ita ut ab Infinitivo чести abstractum честь ortum sit. Serbi quidem norunt чест, sed alii Illyrii more suo е mutando in а pronunciant част, inde et Serbis част convivium, частити convivio excipere. честен honorabilis, pretiosus. Psalm. 71, 14. честно имѧ егѡ, honorabile (ἔντιμον) nomen ejus. Ps. 18, 11. камене честна, lapidem pretiosum (τίμιον). Tit. 2, 7. честность, σεμνότητα, gravitatem. Act. 13, 43. честивый religiosus, colens, σεβόμενος. Act. 17, 23. чествованїѧ ваша, τὰ σεβάσματα ὑμῶν, simulacra vestra, sacra vestra, cultum vestrum. In antiquo Apostolo σεβάσματα sunt idola. Legit enim тѣлеса б҃ вашиx pro чествованїѧ ваша.

чист, чистый, purus, mundus. чистота puritas. чистити, ѡчистити, purgare, mundare. чищенїе 2 Pet. 2, 9. purgatio. Alias ѡчищенїе purificatio, purgatio.

чкаль Serbis onopordon acanthium L. чкала caverna cancri. чколька refer ad школька, concha.

чкаклати Serb. titillare, refer ad скоктати.

Inchoantia a literis gutturalibus. A litera г:

гвоздь, гвѣзд, гобз, гмат, гомз (гмиз).

гнѣв, гнид, гнѣд, гнат, гнѣт, гонз, гнѣзд, гнѹс (гнѹш).

глаб,

глаб, глиб, глоб, глѹб (глб), глѣб, глѹп, глип, глѹм; глан, глин, глѣн; глад, глод, глѧд, глт (глот); глѹзг, глез (глеж), глас, глист; глаг, глог (глож), глѹх (глох), глѹк.

гриб, граб, грѹк, греб (гроб), грив, грб, горб, грм (грам, гром), грем (гром), грѹм; гран, грон, грн, грѣн; грл; град, грѹд, грѹдь, грд (горд), грид, грѧд, грот, грт (горт); гроз, гроза (грозн), грѹз, грѹздь, грыз (грыж), грѧз, грѹсть, грсть (горсть), грѹш, грч; грг, грах, грох, грѹх, грѣх, грак, грк.

гдак; гызд, гжегж, госп, гост, гѹст, гащ.

His adde radices bisyllabas говор, голѹбь, голѣм, forte et гомола. голоть ad гол, готов ad гот secundae classis retulimus. Russ. горностай mustela herminea, Pol. gronostay, Boh. chramosteyl (olim hranostaj) compositum videtur. Sic et гавран, Pol. гаврон, Boh. hawran, corvus frugilegus, Illyr. et гравран, a voce гай seu грай et вран dictus est. говѧдо pecus, ope до a говѣти formatum censeo. Peregrina sunt грош, Illyr. газда, immo et Russicum глаз oculus, грамота et alia. In Bibliis 2 Tim. 2, 17. гаггрена, et Levit, 11, 13. nunc грѵф pro ног antiquarum editionum legitur. Joh. 8. 20. graecum vocabulum, mutato solum genere neutro in femininum, газофѵлакїа pro γαζοφυλάκιον, retentum fuit. Luc. 21, 1. vox graeca circumscripta

est :

est: храм навдащїй имѣнїа, alias uti Marc. 12, 41. 43. сокровищное хранилище verti solet. In antiquis editionibus, Ostrogiensi et Mosquensi prima, saepius vocem гиганти (γίγαντες) reperias, in iis nimirum libris, quos in Russia longe serius in slavicam linguam conversos fuisse existimo; liber e. gr. tertius Macchabaeorum, ut hoc obiter moneam, non fuit inventus in Bibliis manuscriptis Mosqua Ostrogium missis, e quibus Constantini ducis jussu et sumtibus Ostrogiensis editio impressa fuit. Non mirum itaque in versione nova hujus libri, circa annum 1580 facta, pro voce slavica veteri cap. 2, 4. adoptatam fuisse peregrinam гиганти, magis jam notam, quam исполини, quae tamen vox in Psalmis bis, in Proverbiis semel, in Ecclesiastico bis, in Isaia semel jam olim legebatur, et nunc in correcta editione hoc in loco recte substituta legitur. Eadem licentia usus est interpres ille, qui centum annis ante Ostrogiensem editionem Octateuchum, libros Regum, Paralipomenon, Esdrae, Tobiae, Judith aut vertit aut recognovit. Placuit ei vertere Gen. 6, 4. исполини, Gen. 10, 9. исполин, sed v. 8. ejusdem capitis гигант, cap. 14, 5. гиганты, Deuter. 1, 28. сыны гигантовы. Pro his vocibus peregrinis in correcta editione primo loco исполин, secundo исполинов, et tertio сыны исполинов substitutae leguntur. Similiter factum

est 1 Par. 20, v. 6. et 8. Judith 16, 6., 1 Macc. 3, 3. immo et Sapient. 14, 6, ubi pro гордыхъ гигантовъ nunc гордїи исполини habentur. Sunt tamen et loci, in quibus correctores Mosquenses vocem peregrinam retinere maluerunt. Habent enim 2 Reg. 21, 18. внуки гигантовы, ibid. v. 22. внуцы гигантовы, 1 Para. 11, 15. во юдоли гигантѡв, at in glossa hic apposita исполинѡв.

говоръ Serb. sermo, говорити loqui. Vide infra глагол, глаголати.

гвоздь clavus. гвоздин adj.: мѣзвы гвоздинны Joh. 20, 25. τὸν τύπον τῶν ἥλων, fixuram (vestigium) clavorum. пригвоздити, Iter. пригваждаю, configere, affigere. Serbis гвозден ferreus, гвождь ferrum. Boh. hwozd olim mons sylva consitus, Car. gojsd, gosd, sylva.

гвѣзда, Boh. hwjezda, Pol. gwiazda. Vide supra звѣзда.

габръ, Boh. habr, carpinus, vide граб.

гобз uber, opulentus. Job. 21, 9. домове ихъ гобзи εὐθηνεῖ; corr. ed. pro гобзи substituit обилнїи. гобзити: оугобзися нива Luc. 12, 16. εὐφόρησεν ἡ χώρα, uberes fructus ager attulit. гобзлай, ab Iterativo гобзати, Job. 21, 23. εὐθηνῶν, at correcta editio nunc legit благооуспѣвадй.

гматати, Boh. hmatati, prehendere, tangere. Pol. gmatać, gmatwać, commiscere, confundere.

гомола et громола, massa, congeries. Dan. 14, 27. гомолꙋ (ant. ed. гомолю) in singulari pro μάζας, massas. Serb. гомила et громила, cumulus, acervus, Russis гомꙋла frustum, moles, cumulus. Boh. homole, homolka, Pol. gomolka, caseoli coni figura, *Quarkkäse.* Russis

sis гомола est aries cornibus mutilus. Pol. gomoly, mutilus, sine cornibus. Boh. komoly, cf. Russ. ком.

гомзаніе reptatio, a гомзати, idem ac гомозити.

гомозити Russ. moveri, scatere, гомозити Carn. *kriechen*, *wimmeln*, гамизати et гмизати Serb. repere, serpere, Praes. гмижем, Boh. hemžiti. гмиза Serb. sunt margaritae vitreae; Boh. hmyz, insecta, humi repentia.

гнѣв ira; гнѣватися, разгнѣватися, прогнѣватися, irasci. прогнѣвати act. provocare ad iram. прогнѣваю вас Rom. 10, 19. παραζηλώσω ὑμᾶς, ad aemulationem vos adducam. прогнѣваша Hebr. 3, 16. παρεπίκραναν, exacerbaverunt (Dominum). в прогнѣваніи v. 15. ἐν τῷ παραπικρασμῷ. гнѣвлив iracundus.

гнида lens, (lendis), κόνις κόνιδος. Radicales itaque apud Graecos sunt κ - ν - δ, apud Slavos г - н - д, hoc discrimine, quod Slavus гн sine vocali conjungat, Graecus vero vocalem o inserat. Boh. hnida. Alii omnes гнида, Serbis dim. гнидица, Russ. Pol. Boh. гнидка.

гнѣдый fuscus, castanei coloris, *braun*. Boh. hnjedy, snjedy et smjedy. Supplenda itaque supra sub с radix смѣд, cum etiam in cod. Serbico reperiatur.

гнила Illyr. vide infra глина; гнил vero refer ad гнію.

гнат Illyr. Croat. Pol. crus, tibia. Boh. hnat. Serb. гнат.

гнѣтꙋ, гнѣсти, et гнетꙋ, premere. народи ѡдержат та и гнетꙋт Luc. 8, 45. turbae te constringunt et comprimunt (ἀποθλίβουσι), v. 42. оугнѣтахꙋ его, συνέπνιγον, comprimebant, coarctabant, ab Iterat. гнѣтаю. At in ms. antiquo гнетахꙋтни (ни pro его). Est autem гнетах Praet. iterat. a гнетꙋ. In dialectis гнѣтꙋ etiam

subigere, depsere, *kneten*, Serb. **гнѣчити**, Carn. gnjetiti. Croatis gnéchyak (**гнечак**) est mactra, artopta, cum quo tamen Serb. **наћве**, **наћви**, et supra **ноцывы** p. 124. conferantur.

гнѣтити, **возгнѣтити огнь**, ignem accendere: **возгнѣцшем же огнь** Luc. 22, 55. *ἀψάντων δὲ πῦρ*, cumque accendissent ignem. **возгнѣцше бо огнь** Act. 28, 2. *ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν*, accensa enim pyra. **возгнѣцше** est contractior Gerundivus pro **возгнѣтивше**.

гонзнꙋ, Praet. **гонзе**, Iterat. **гонзаю**, effugere, evitare. **гонзенїе** effugium. Olim **гонезнꙋ**, inde **гонезнꙋтїе** salus, Act. 27, 20. in Apostolo antiquo pro hodierno **спастисѧ**, *τοῦ σώζεσθαι*. Confer germ. *genesen*.

гнѣздо nidus, *Nest*; **гнѣздитисѧ** nidulari. **тамѡ птицы вогнѣздѧтсѧ** Psal. 103, 17. illic passeres (*ςρουθία*) nidificabunt (*ἐννοσσεύσουσι*).

гнꙋс fastidium, Croat. **гнюс**, Boh. hnis pus. **гнꙋсен** abominabilis, foedus; **гнꙋсити** foedare; **гнꙋситисѧ**, Iterat. **гнꙋшатисѧ** abominari, fastidire.

глава caput, **главизна** caput libri, *κεφάλαιον*: **в главизнѣ книжнѣ** Psal. 39, 8. *ἐν κεφαλίδι βιβλίου*, in capite libri. **главнѧ** torris, titio. **главный**: **власи главнїи** Matth 10, 30. *αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς*, capilli capitis. **главотѧжи** Act. 19, 12. sunt sudaria.; proprie **главотѧж** est capitis ligamentum, *κεφαλόδεσμος*, a **глава** et **тѧгꙋ**. **главити**, **ѡглавити** capita recensere, in capita colligere; **ѡглавленїе** summa, index capitum. **возглавити всѧческаѧ** Ephes. 1, 10. *ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα*, instaurare (recolligere) omnia.

глꙋв Serb. surdus, refer ad **глꙋх**.

глива Illyr. Croat. Carn. fungus, Boh. hliwa.

глоба Serb. mulcta, **глобити** mulctare.

глꙋ-

глꙋбок profundus, **глꙋбина** profundum, profunditas, Illyr. nunc **дꙋбок**, **дꙋбина**. In codd. Serb. etiam **глькок, глькина**. Psalt. Ven. Ps. 91, 6. **оуглꙋбишєсє помышлєнїѧ твоѧ** pro **ѕѣлоꙋглꙋбишасѧ** aliarum editionum, *σφόδρα ἐβαθύνθησαν οἱ διαλογισμοί σε*, nimis profundae factae sunt cogitationes tuae.

глѣбнꙋ, оуглѣбнꙋ, infigi, inhaerere coeno, Iterat. **оуглѣбаю**. Ps 68, 3. **оуглѣбоⷯ в тимѣнїи глꙋбины**, *ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθȣ*, infixus sum in limo profundi, Psalt. Ven. **оуглькоⷯ вь тимѣни глькины**, non satis distinguendo radices **глꙋб** et **глѣб**. Confer Serb. **глиб** coenum, **гли-бав** lutosus.

глипати Russ. circumspicere, spectare.

глꙋп, глꙋпый, stolidus, stupidus. Croat. glum pak, Boh. hlaupak, hlaupy.

глꙋмитисѧ, глꙋмлюсѧ, exerceri. Ps. 76, 13. **поглꙋмлюсѧ**, *ἀδολεσχήσω*, exercebor. v. 7. **нощїю сердцем моим глꙋмлахсѧ**, nocte cum corde meo exercitabar (*ἠδολέσχουν*), at v. 4. pro **глꙋмлахсѧ и малодꙋшствоваше дꙋх мой**, exercitatus sum et defecit spiritus meus, Psalt. Ven. legit: **выскрьбѣх и прѣнеможе дꙋх мой**, *ἠδολέσχησα καὶ ὠλιγοψύχησε τὸ πνεῦμά με*. Ps. 68, 13. **ѡ мнѣ глꙋмлахꙋсѧ**, *κατ' ἐμȣ ἠδολέσχȣν*, adversum me loquebantur. **глꙋменїѧ** Ps. 118, 85. sunt *ἀδολεσχίαι*, fabulationes. In aliis libris **глꙋм** jocus; **глꙋмник, глꙋмитель, глꙋмец**, joculator, garrulus. **глꙋмитисѧ** jocari, irridere, garrire. Croat. **глꙋмач** histrio, ludio.

глина limus, terra figlina. Illyr. nunc transpositis literis **гнила**, aliis omnibus **глина**. **глинан: сосꙋди-глинани** 2 Tim. 2, 20. sunt vasa fictilia (testacea), *σκεύη - ὀςράκινα*. Isai. 29, 16. olim **глина горнчарскаѧ**, nunc **бренїе скꙋдельника**, *πηλὸς τȣ κεραμέως*.

глѣнь Russ. succus, liquor; dim. **глѣнец**.

глад fames. гладен famelicus, Serb. гладан; гладнѣти, гладовати Serb. esurire, Slav. алкати.

гладок, гладек, гладкый, laevis, glaber, Illyr. гладак. Confer germ. *glatt.* Serb. гладчина laevitas. гладити laevigare. ꙗкѡ бренїе пꙋтей поглаждꙋ ꙗ (их), ut lutum platearum delebo (*λεανῶ*) eos, Psal. 17, 43.

глодати rodere, *nagen*, Praes. гложꙋ, глождꙋ, Serb. глодьем. гложитисе Serb. jurgare.

гладати, codd. Serb. гледати, videre, *βλέπειν* Matth. 12, 22. Olim Eccle. 12, 3. гладающаѧ, *αἱ βλέπουσαι*, nunc зрѧщїи. Apud Illyrios гледати et гледнꙋти, aspicere, apud Russ. гладѣть et гланꙋть intueri, excluso д. Boh. гледѣти, гледнꙋти, aspicere, гледати quaerere (circumspiciendo), et custodire (diligenter spectando). Alterus Russ. глаз, a Varegis acceptum, a гладати deducere voluit: at non licet syllabas глаз et глад confundere, quod vocali et consona tertia differant. Nec з ex д ortum dici potest, cum глаз sit generis masculini. глазѣю, circumferre oculos, est a глаз, quod praeter Russos nulla slavica gens novit.

глтити, глотити, Iterat. глотати, поглотити deglutire, devorare. искый кого поглотити 1 Petr. 5, 8 *ζητῶν τίνα καταπίῃ*, quaerens quem devoret. мꙋдрость их поглощена бысть Psal. 106, 27. sapientia eorum devorata est, *ἡ σοφία αὐτῶν κατεπόθη*, Psalt. Ven. премꙋдрость их поглыщена бысть. Serb. гꙋтати, mutato л in ꙋ; Croatis gut (pro глт) est guttur, Russ. глотка larynx, et глот, qui omnia devorat, deglutit, rapit. Boh. hltati et pohltiti.

глезна talus, *Knöchel.* Dualis глезнѣ Act. 3, 7. *τὰ σφυρά*, malleoli, Vulg. plantae. Praecedunt плеснѣ *αἱ βάσεις*, bases, i. e. plantae. Serb.

глез-

глежань m., Croat. глежень, Carn. глежн, Boh. hlezen, Pol. olim glozna.

глас vox, гласити vocare, Iterat. глашати. возгласити clamare, sonare: пѣтель возгласи Matth. 26, 74. gallus cantavit, ἐφώνησε. Psal. 113, 15. οὐ φωνήσουσιν ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν, не возгласят гортанем своим, Psalt. Ven. не бьзгласѣт грьтаншм своим.

глиста Russ. Serb. Croat. Pol. lumbricus, Mor. Slov. hlista, Boh. hljsst'.

глаг: inde ope ол formatum глагол ῥῆμα, verbum, sermo. глаголати loqui, dicere. глаголю loquor, возглаголю loquar. глаголемый qui dicitur, глаголанїе locutio, Marc. 16, 19. μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, по глаголанїи єгш к ним.

глог crataegus oxyacantha L., *Weifsdorn.* гложїе collect. Serb. гложье; fructus глогинѣ, Boh. hlohynje.

глух, глухый surdus; глусїи слышат Luc. 7, 22. κωφοὶ ἀκούουσι, surdi audiunt. глухота surditas. глушити, шглушити, surdum reddere, глохнути, шглохнути, Boh. ohlechnuti, surdum fieri, surdescere. Serb. глув, глувота et глувотка, mutato χ in в; глунути eliso χ, at оглушитисе, facta mutatione literae χ in ш.

глук, seu potius hluk, sonitus, tumultus, Bohemi soli norunt. Qui Jeremiae textum, secundum Vulgatam aut potius bohemicam versionem e Vulgata factam, circa finem sec. XV. recognovit, Cap. 46. v. 25. verba: ecce, ego visitabo super tumultum Alexandriae, hisce reddidit: се аз посѣщу на глук алеξандрїйскїй. Imprudens librarius, cui глук prorsus ignotum fuerit, на глукъ male divisit scribendo нагъ лукъ, quod editores primi incorrectum expresserunt. Vitiosum vero наг лук neque latino, neque graeco textui respondet. Correctores Mos-

quen-

quenses, quorum officium erat, omnia ad graecum textum refingere, hoc loco pro наг лѹк алеѯандрїйскїй, verterunt на Аммωна сн҃а єа, quod graeco τὸν Ἀμμὼν τὸν υἱὸν αὐτῆς respondet. Ejusmodi vitia, quae jam codici Bibliorum manuscripto inhaerebant, et facile ab editoribus, consulto textu graeco et latino, corrigi potuissent, in editione Ostrogiensi et prima Mosquensi non pauca observare licet.

грива juba. **гривна** monile, torques: гривна злата (correcta edit. златаа) Dan. 5, 16. ὁ μανιάκης ὁ χρυσοῦς. Boh. hrziwna zlata est pondo, marca auri, *Mark Goldes*. десать гривен сребра, decem talenta argenti, olim secundum Vulgatam, Tob. 1, 16. Nunc v. 14. secundum graecum ἀργυρίου τάλαντα δέκα, сребра десать талант. Apud Polykarpow гривна пѣназей, ἡ μνᾶ mna, mina. Repetit eadem Alexjejew citatque 1 Macc. 14, 24. Sed hoc loco Slavus interpres мнас legit. Luc. 19. decies μνᾶς, nunquam гривна. гривна nunc apud Russos valet decem nummos, quos копейки appellant. In antiquis legibus quid valuerit, правда рѹскаа te docebit. Serbi armillam, et annulum, quo falx constringitur, гривна, et canem collo albo (quasi torque cinctum) гриво appellant. Hinc et palumbes, columba torquata, гривнаш (apud Stulli гривалш, nescio an recte), Boh. hrziwnač.

грѹвати Serb. sonare, refer ad грѹхати.

граб Illyr. Pol. Russ. carpinus, *Weissbuche*, *Hornbaum*, Russ. et грабина. Croat. graber, Carn. gaber, gabr, Boh. habr, sed Moravis hrab, uti Slovacis. His male tribuitur et *jawor* hoc sensu apud Linde. Jawor enim est acer, *Ahorn*.

грабити rapere, factitivum a гребѹ. грабленїе Luc. 11, 39. ἁρπαγή: грабителїе, raptores, Luc. 18, 11. in cod. Serb. pro hodierno хищницы.

гре-

грєбꙋ, грєсти, remigare. грєбшє Joh. 6, 19. ἐληλακότες, cum remigassent. погрєбꙋ, Iterat. погрєбати defodere, humare, sepelire. погрєбник olim Ezech. 4, 12. subcinericius panis, ἐγκρυφία, nunc опрѣснок. Ibid. pro погрєбєши operies, obrues, nunc сокрыєши abscondes. A грєбꙋ est гроб sepulcrum, Dalm. грєб. грєбєнь pecten, crista galli.

грꙋб, грꙋбый, crassus, *grob.* грꙋбота Serb. crasitudo.

гриб fungus, Boh. hrzib.

грк, горк, gibbus, Boh. hrb, Pol. garb. Illyr. Croat. грба, f.

грамада, in antiquo Apostolo legitur Jac. 3, 5. коликꙋ грамадꙋ, ἡλίκην ὕλην, quantam materiam, Vulg. quam magnam sylvam, correcta коль вєлики вєщи. Croatis грм est dumus, Carn. frutex, Serb. грм, грмина species quercus, inde грмик quercetum, грмовина lignum quercinum. Igitur voce грамада sylvam (ὕλην) notare potuerit interpres. Sed obsoletum грамада etiam idem esse possit, quod громада.

громада Russ. Pol., at Bohemis hromada, Croat. громача, iisdem et Carn. грмада rogus. Confer Illyr. громила pro гомила. Josue 7, 26. σωρὸν λίθων correcta reddidit громадꙋ камєнїа, ubi olim legebatur могилꙋ камєнїєм (pro Genitivo камєнїй). Est autem могила tumulus, cum quo Illyr. гомила conferre possis. Sap. 18, 23. σωρηδὸν correcta expressit Instrumentali громадами, antiqua vero voce холми colles. 2. Reg. 18, 17. pro σωρὸν λίθων olim et nunc кꙋпꙋ камєнїа legitur.

грємѣти tonare, грємлю, возгрємлю: возгрємѣ с нєбєсє гдь Psal. 19, 14. intonuit de coelo dominus. гром tonitru. сына громова Marci 3, 17. filii tonitrui, υἱοὶ βροντῆς; яко глас громный, sicut vocem tonitrui, Apoc. 6, 1.

гран,

грань, f. angulus, terminus, finis; Boh. hrana. границa limes, confinium, inde germ. *Gränze*, vulgo et *Granitz*, Serb. Croat. грана frons, ramus. гранат Serb. ramosus, Boh. hranaty angulosus. гранеса στίχοι, versus, гранесословїе, apud Polykarpow гранесловїе, ἀκρόστιχις, versificatio.

гранек Croat., гренек Carn. amarus, refer ad горек.

грн, горн, inde горнец Judic. 6, 19. χύτρα, olla, Serb. грнац, Pol. garniec, Boh. hrnec. Conf. lat. hirnea.

горнчарь Isai. 41, 25. figulus, κεραμεὺς, in antiqua editione, скѹдельник in correcta.

горнило, грнило, furnus, focus, Russ. et горн.

грло, горло, guttur. Pol. gardło, Boh. hrdlo. At ło formativa esse videtur, confer et гортань.

грлица, горлица, τρυγών, turtur, Psal. 83, 4. грличищ pullus turturis: два горличища Luc. 2, 24. ζεῦγος τρυγόνων, par turturum.

град urbs, а градити sepire, cingere. градец dim. Serb. град nunc arx, castrum, Boh. hrad, Pol. grod, cum illi urbem варош, isti мѣсто, hi miasto appellent. Qui librum Judith e latino vertit, cap. 2. v. 12. castella, et v. 14. civitates грады reddidit. Correcta editio graecum textum qui hic differt, expressit. граждании civis, incola urbis. градарь apud Polykarpow hortulanus, pro вертоградарь, а вертоград hortus. Sic et виноград est vinea, quia sepe cinguntur horti et vineae. Olim градина Isai. 58, 11. et ограда Deut. 11, 10. pro κῆπος legebatur, nunc utroque loco вертоград.

град grando. Serbi et Croatae hocce град a priori distinguunt accentu. In град (urbs) а producitur, in град (grando) а corripitur.

грѹда gleba, grumus. грѹдїе collect. земла лежит в жѹпелной грѹдѣ 3 Esdr. 2, 9. terra

ja-

jacet in piceis glebis. Miror correctores, qui librum hunc e Vulgata emendarunt, adjectivo жꙋпелный expressisse latinum piceus, cum sulphur non sit pix. Nolebant nimirum illi longius discedere a versione antiqua, quae hoc loco habet земля въ жꙋпелѣ omisso plane лежит. Ezech. 17, 7. сꙋгрꙋдїем respondet graeco σὺν τῷ βώλῳ in utraque editione. Job. 38, 28. antiqua legit дꙋги, грꙋдїе росное pro βώλυς δρόσυ, correcta vero, deleto дꙋги superfluo, капли росныя, Vulg. stillas roris. Serbis gleba, *Klumpen*, est грꙋда, dim. грꙋдица, грꙋдва, et грꙋмен. грꙋдень antiquis Slavis mensis December.

грꙋдь Russ. pectus, Serbis et Croat. грꙋди in plur. Boh. hrudj, apud cocos, caro de pectore, *Brustkern, Bruststück*, Russ. грꙋдина. Vide supra перси. грꙋди in antiqua editione non nisi in plurali legitur. Exod. 29, 26 et 27, Levit. 7, 34 et 8, 29. Quibus in locis nunc singularis грꙋдь pro грꙋди occurrit. Alibi tamen et correcta editio pluralem habet, uti Lev. 7, 30. 31. на грꙋдех, Levit. 10, 14. et Num. 18, 18. грꙋди.

грд, горд, гордый, superbus. гордость, гордыня superbia. Croat. gerd, Serb. грдан turpis, foedus, грдоба turpitudo.

градꙋ, codd. Serb. гредꙋ, vado, venio. Croat. Carn. gredem. грядꙋщїй venturus, futurus. ни настоящая, ни грядꙋщая Rom. 8, 38. neque instantia, neque futura (μέλλοντα).

гряда, Illyr. греда, trabs, 2) area, *Gartenbett*. Serb. гредель est scapus aratri, *Grendel*, Boh. hrzjdel.

гртань, гортань, guttur, λάρυγξ. прилпни азык мой гортани моемꙋ Psal. 136, 6. adhaereat lingua mea faucibus meis (τῷ λάρυγγί με). Psalt. Ven. гртани моем in casu locali, qui a praepositione при verbi прилпни regitur. Vide

Syn-

Syntaxim. Confer Carn. гертаницу fauces, Croat. герчанѣк, gula, gurgulio, at Serb. гркланъ est oesophagus, *Speiseröhre*. Illyr. garljan refer ad грло.

грозити minari. Serb. грозитисе horrere, грозница febris.

грозд botrus, uva, σαφυλή. Sic Serb. Croat. Carn., sed Boh. hrozen, Pol. grono. гроздец dim. гроздїе collect. Croat. гроздье, Serb. грожђе. Certe et Russis olim грозн et грезн. Nam Matth. 7, 16. pro грозды in codice sec. XIV. in Russia exarato грезны substitutum legi. In Apoc. 14, 18. pro гроздове alius cod. habet грезновїе. Etiam antiqua editio frequenter грозн et грезн exhibet; at correcta substituere solet грозд. Gen. 40, 10. olim грозны, nunc грозды, Gen. 49, 11. pro грозновѣ nunc гроздїа, Num. 13, 24. pro грезновенїе nunc грозд, et v. 25. pro грезновнаа nunc гроздная, et eodem versu nunc грозда pro грезна, Sir. 39, 32. гроздова pro грозновъ, Mich. 7. 1. гроздїа pro грознъ leguntur. Deuter. 23, 25. correcta vertit σαφυλή гроздїе pro вино antiquae editionis, Abd. 1, 5. гроздїа (ἐπιφυλλίδα) pro пародок, et Jud. 8, 2. гроздец (ἐπιφυλλίς) pro собранїе прозѧбанїе. Aliis in locis etiam correcta грезн retinuit, uti Cant. 1, 13. грезн, cap. 7, 7. грезном, v. 8. грезнове, Deut. 1, 24. грезновныа, aut грозн in грезн mutavit. Gen. 40, 11. Osc. 9, 10. Isai. 65, 8. грезн pro грозн, Lev. 19, 10. vero грезн pro зерно substituit. Sed et antiqua editio multis in locis грозд, гроздїе, adject. гроздов et гроздный legit, quamvis subinde in eodem libro et formam грозд et грезн habeat. Vide Jerem. 6, 9. et 49, 9. quo in loco correcta alia voce utitur. Qui Nehem. 5, 8. adjectivum гроздное, quod antiqua editio exhibet, substantivo вино adjecit, certe ille jam

po-

noverit vinum adustum, quod et crematum vocant. Quaeri hic possit, quo tempore potus ille in Russia divulgatus fuerit.

грȣзити, погрȣзити, Iterat. погрȣжати, mergere, ꙗкѡ погрȣжатисѧ има Luc. 5. 7. ὥςε βυθίζεσθαι αὐτά, ita ut mergerentur. погрȣженїѧ стклѧницамъ Marc. 7, 4. baptismata calicum, lotiones poculorum.

грызȣ, грызти (грысти) mordere; грыз Croat. morsus. грыжа Serb. et Croat. tormina, Carn. dysenteria.

грѧзь, f. Croat. grez, coenum, lutum. грѧзнȣ, погрѧзнȣ, Croat. greznem, luto immergor. грѧзивый: по грѧзивым мѣстом in poemate antiquo de Igore, per coenosa loca.

грьсть, горсть, pugillus, δράξ. Pol. garść, Boh. hrst. кто измѣри горстїю водȣ Isai. 40, 12. quis mensus est pugillo aquas, et iterum: и всю землю горстїю, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί, Vulg. quis appendit tribus digitis molem terrae. Quamvis in graeco τῃ χειρὶ primo loco legatur, nolebant tamen correctores textum antiquum mutare. Hunc vero secundum Vulgatam quibusdam in locis jam ante editionem Ostrogiensem recognitum fuisse, facile sibi persuadebit, qui versionem slavicam cum graeco et latino textu diligenter contulerit.

грȣша Russ. et Pol. pirus, pirum. Aliis forma diminutiva грȣшка placuit: Boh. hrusska, Carn. хрȣшка, qui tamen et грȣшка norunt. Croat. хрȣшка, Illyr. крȣшка.

грич Croat. cautes, saxa aspera, Carn. collis, colliculus.

грч Serb. spasmus, refer ad крчь, корчь.

грах pisum, pisa. Boh. hrach, Pol groch, Russ. горох. Serb. гра (граг) est faseolus vulgaris, at грашак (dimin. a грах) pisum.

грохот cachinnus, Serb. гроот, aliis Illyr. grohot; грохотати cachinnari.

грѣх peccatum; согрѣшити peccare; грѣшник peccator, грѣшница peccatrix. погрѣшити: ѡ вѣрѣ погрѣшиша 1 Tim. 6, 21. circa fidem aberrarunt (ἠστόχησαν). ѡ истинѣ погрѣшиста (in duali) 2 Tim. 2, 18. a veritate exciderunt, circa veritatem aberraverunt.

гракати crocitare, et грач corvus, refer ad граю. Serb. грк amarus, contractum e горек, refer ad горь.

Polonorum gdakać, gracilare, *gackern*, *gacksen*, Boh. kdakati, differt a квокати glocitare.

гызда, гыздост, Croat. fastus, superbia. гыздав superbus, гыздамсе superbire, гизданье fastus, Serb. гиздав comtus, гиздати comere. Boh. hyzditi est deformare, turpare, ohyzdny foedus, horrendus.

гжегжолка, гжегжолица, Pol. cuculus, Boh. žežhule, žežhulka. Russis olim зегзица in poemate de Igore.

господь, sub titla гдь, dominus, in singulari de Deo usurpatur. той гдь бг наш Psal. 104, 6. αὐτὸς κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ipse dominus Deus noster. In plurali vero господїе de hominibus: раби, послꙋшайте господїй своих по плоти Ephes. 5, 5. servi obedite (auscultate) dominis vestris secundum carnem. господень, дна, дне, adj. possess. има господне nomen domini. господскый dominicus: господскꙋю вечерю ꙗсти 1 Cor. 11, 20. κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν, dominicam coenam manducare. госпожа et госпожда domina. господин dominus: господин домꙋ, храмины, dominus domus. господына 2 Joh. 1, 1. domina, κυρία. господство κυριότης, dominium, dominatio, Ephes. 1, 21. господствїе, plur. господствїа κυριότητες, dominationes, Coloss. 1, 16. го-

спод-

сподствовати : князи ꙗзык господствꙋют ими Matth. 20, 25. principes gentium dominantur (κατακυριεύουσιν) eorum. Sic Luc. 22, 25. κυριεύουσιν. Psalmo 109, 2. гдствꙋй посредѣ врагѡв твоих, dominare in medio inimicorum tuorum. At Psalt. Venet. ѹдолѣвай pro господствꙋй. Slav. господь et lat. hospes supponunt radicem госп, hosp, quae apud graecos mutata est in δεσπ, inde δεσπότης.

гость hospes, germ. *Gast.* гостинник Luc. 10, 35. πανδοχεὺς, hospes, qui advenas recipit hospitio, Vulg. stabularius. гостинница ibid. v 34. πανδοχεῖον, diversorium, a гостина. гостити Serb. Croat. convivio excipere, гоститисе convivari. Russ. гостити divertere ad aliquem qua hospes.

гꙋст, гꙋстый, densus, spissus. гꙋстость densitas, Serb. гꙋстина, Russ. гꙋща, Croat. гꙋстина et гꙋщина.

гащи braccae. Dan. 3, 21. с гащами σὺν τοῖς σαραβάροις. Russ. гачи, Croat. гаче femoralia, Serb. гаѣе. Iisdem гаѣньик fascia braccalis, Russ. гачник, гашник. Croat. гачнак ligula femoralis. Pol. gacie, Boh. olim hace. Confer Ungar. gatya, *Gatjehosen*, et refer гащи ad гать.

гꙋщер Croat. lacerta, Serb, гꙋштер Confer гщерица.

A litera х:

хвой, хвал, хвол, хвил, хвѣл, хвор, хвод? хват,
хвыт, хваст, хвост, хвист. * хвраст, хварст. *
хабр, хебд (хебз); хмель, хмыл, хмꙋр.
хлѣв, хлꙋб, хелб, хлеб, хлаб, хлѣб; хлап, хлоп,
хлп (хлꙋп), хлꙋпь, хелп, хлеп, хлип; хлам,
хлем, хлм (холм); хлан; хлад, хлод, хлꙋд,
хлнд;

хлид; хласт, хлост, холст, хлыст, хлест, хлюст; хласк, хлюск; хелщ, хлач; хлах, хлох, хлех.

хрв (харв, хорв, хрсв), хрев; харб, храб, хроб, хреб, хриб; хрп (харп), храп, хроп, хрȣп, хреп, хрип; храм, хром (храм), хрȣм; хран, хрѣн; хред, хрид, хрѧд; хрт (хорт), хрс, храст, хрост, хрȣст, хрест; хрȣщ, хрыщ, хрѧщ; хрох, хрк (херк, харк), хрок, хрȣк, хрек. хȣст.

Bisyllabae radices sunt aut eas supponunt хȣдог, хорȣг, халȣпа, халȣга; хобот ad хоб, холол ad хох supra ad secundam classem retulimus, quo etiam spectare videntur хомȣт, Croatice хам helcium, et хȣхор Croat. idem ac хохол. хомар augur apud Joach. Stulli, quod e Breviario glagolitico citat, mihi suspectum est, cum multa, quae a quinquaginta, et pluribus annis in chartas tumultuarie conjecerat, senio confectus male legerit et non correcta imprimi fecerit. Possit tamen хомар conferri cum croatico hamalia divinatio. Habet Stulli sub litera h etiam vocem huravl male lectam et scriptam pro Russico жȣравль, quam nos p. 140. sub ж posuimus. Habet et hreber, hrebera, truncus, quod e lectionibus Breviarii glagolitici hausisse videtur. Biblia enim slavonica ab eo vel obiter inspecta fuisse, mihi

mihi persuadere non possum. Atqui 1 Reg. cap. 5, v. 4., quem locum ille citat, in editionibus antiquis, Ostrogiensi et Mosquensi, recte legitur χребет, (non χребер), quod dorsum significat, in graeco ῥάχις, in Vulg. truncus. Correctores Mosquenses hoc loco substituere maluerunt трꙋп truncus. Peregrina a χ inchoantia bene multa in Bibliis occurrunt. Pleraque origine graeca sunt; in evangeliis: χїтωн, χламѵда, in epistolis χартїа, in apocalypsi χрѵсолїѳъ, χрѵсопрас, et chalcolibanum мѣдь χалколїванова; in veteri testamento Prov. 30, 26. χїрогрѵлли, Sirach 31, 23. nunc χолера, olim скоркь, quod correctores probare noluere. Soph. 2, 14. nunc χамелеони, χαμαιλέοντες, olim χамолви. Alia sunt origine hebraica: Sirach 24, 18. χалвани, Jerem. 37, 16. χерет, quod in glossa correctae editionis per ꙋзилище explicatur; mensis Hebraeorum 2 Macc. 1, 9. χаслев, et Nehem. 1, 1. olim χаселеф, nunc χаселев, in glossa ноемврій. Unde scriptor poematis de Igore χаралꙋг chalybs, inde χаралꙋжный меч chalybeus ensis, habeat, quis divinet? Placuit Illyriis et hiljada mille, Serbis иляда sine χ. At in Bibliis aliisque libris sacris тысяща, olim тысꙋща, constanter servatum fuit. In Vukii Lexico Serbico vocabula a χ inchoantia, quae Stulli aliique sub h collecta exhibent, sub diversis literis quaerenda sunt, cum ille ne in voce χрїстос quidem χ retinere

O vo-

voluerit. Igitur ходити sub о, хлѣб sub ль, хрт sub р collocata invenies. Mihi quidem aliorum Illyriorum scribendi ratio magis probatur, sed quisque abundet in sensu suo. Croatae quibusdam vocibus h praefigunt, quas alii omnes a litera р inchoant. Eorum **h e r s**, siligo, ad ръж, quod Bohemi et Poloni реж (Genit. ржи), Russi рож, Illyrii раж pronunciant; **h e r g y a** (herdya), rubigo, ad рдѧ; **h e r s e m**, **h e r z a t i**, hinnire ad ржати referenda sunt. Poloni subinde в medium post х excludere solent; pro хвойна dicunt choina, pro хвраст chrost, Boh. chrast, pro хворый chory. Polonorum chlop ad хлап, Russorum холост ad хласт, хворост ad хвраст reducenda esse, ex iis liquet, quae introductionis cap. II. §. I. p. 35. de vocalium mutatione monuimus.

хвой, хвоѧ Russ. acus seu folia pini, *Tangeln*, *Nadeln*, Boh. chwoy frondes pineae, pinus sylvestris, Pol., media radicali в elisa, choia, choina, choyka, Carn. hoja, hojka, abies, *Weisstanne*; at hivojka (pro hvojka) *Wolfsmilch*, esula, Boh. chwojka.

хвала laus, хвалити laudare; хваленїе, хвалба laudatio; хвален, хвалный laudabilis. хвалюсѧ laudor: хвалитсе грѣшный вь похотехь дꙋше своек Psalt. Ven. 9, 24. nunc хвалимь есть грѣшный в похотехъ дꙋши своеѧ, laudatur (ἐπαινεῖται) peccator in desideriis animae suae. In antiquo Apostolo хвалю Rom. 1, 8. pro благодарю, et хвалꙋ имам gratias habeo,

ago.

ago. Hoc sensu Croat. hvaliti, zahvaliti, Serb. захвалити, зафалити, забалити.

хвила Pol., хвиле Boh. mora, paululum temporis, germ. *Weile.*

хворый Russ. aeger, languidus, Pol. excluso в chory, olim chwory. Russ. хворост m. vide sub хврастъ.

хвастати gloriari, se ostentare.

хвостъ Russ. cauda, Boh. chwosstisstje scopae. Affine est Pol. chwast zizania. Huc refer Carn. hosta virgultum, *Gesträuch*.

хвощъ Russ. equisetum, ad хвостъ referri possit.

хврастъ, coll. хврастїе, in Serb. libris et храстїе, fruticetum, virgultum. подъ хврастїемъ дивїимъ живахꙋ Job. 30, 7. ὑπὸ φρύγανα ἄγρια διῃτῶντο; Vulg. hic differt a Graeco: esse sub sentibus delicias computabant. Pol. chrost, Russ. хворостъ. Boh. nunc, eliso в, chrastj, olim chwrast. Dicit enim Cosmas in chronico Bohemico, urbem Wyssegrad olim ab arbustis traxisse nomen Hurasten, quod utique legendum est хврастенъ. Confer infra храстъ.

хварстъ onomatopoeticum, inde Pol. chwarstać, chwarszczeć, strepitum edere.

хабръ, хаберъ, Pol. vide infra sub харкъ.

хебдъ et хебзина Pol. sambucus ebulus, *Attich*, Croat. hebed. Dalm. habad, abad, Serb. аптъ, аптика, Carn. habat et hebat apud P. Marcum, hebet, hebd, hmet apud Gutsman, Boh. chebdj, n. collect., Slovacis et chabzda. Moravis chebz est sambucus nigra. Russ. бꙋзникъ, бꙋзника ebulus, бозъ et бꙋзина sambucus nigra.

хментъ peregrinum et duntaxat Carniolis notum. Est autem hment paludamentum, *Purpurmantel*, Boh. kment byssus, tenuissima tela, a germ. *Gewand.*

хмель, хмѣль Russ., мель Serb. humulus lupulus L. *Hopfen.* Pol. chmiel, Boh. chmel,

Croat. Carn. hmel, hmelina. Confer lat. humulus, Suec. humle.

хмꙋра, хмара, Pol. densa et obscura nubes; inde Russ. хмꙋрить rugare frontem, Boh. possmaurziti, et possmaurno nubilum.

хлѣвъ et хлѣвина, stabulum, bovile. Croat. Carn. hlev, Pol. chlew, Boh. chléw et chljw. Lusat. klew, mutato, ut solent ante consonantes, х in к. Gothis *hlaiw* est monumentum, *hlijans* tabernacula.

хлꙋба gloriatio, vide in Lexicis Pol. et Boh. Confer Pol. chelpa.

хлѣвъ panis, Pol. Boh. chleb. Gothis *hlaib*, inde germ. *Laib*, libo. Croat. et Carn. hleb libo, forma panis rotunda, *Laib*. Conf. kruh sub litera к. In versione Ephremi хлѣбарь pistor, Russ. хлѣбник. Hinc Gen. 40, 17. nunc дѣло хлѣбенное, ἔργον σιτοποιῦ, Vulg. cibos qui fiunt arte pistoria, olim vero дѣло пекарьско, à пекарь pistor. хлѣбница panifica: 1 Reg. 8, 13. в хлѣбницы εἰς πεσσέσας; hoc loco in antiqua editione non legitur пекарька, sed sequens circumscriptio: ины сътворит печи хлѣбы.

хлѣбина Job. 24, 16. est domus, domicilium, οἰκία, in antiqua editione; in correcta vero храмина. Sir. 21, 9. хлѣбинꙋ егѡ, τὴν οἰκίαν αὐτῦ, correctores mutarunt in дом свой.

хлабь, хлаби, in codd. Serbicis хлѣби, cataractae. хлаби небесныа ѿверзошася Gen. 7, 11. cataractae coeli apertae sunt. бездна бездꙋ призывает во гласѣ хлабїй твоих Psal. 41, 8. abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum. Psalt. Ven. хлѣбїи pro хлабїй.

хлабать Russ. vacillare. Conf. Pol. chelbać agitare.

хлап Bohemis, chłop Pol., холоп Russ. homo vilis conditionis, servus, mancipium, famulus, rusticus. хлапец Croat. et Carn. servus, famulus, хлапчич Carn. puer, Boh. хлапец, хлапечек.

хлꙋп

хлꙋп Boh., хлп Slovac. pilus, inde chlupaty Pol. Boh. pilosus. Illyr. Croat. Carn. pilus est длака.

хлепѣти, Croat. hlepeti, hlepim, appetere, avide desiderare. Hlep libido apud Stulli. Boh. chljpa libido, chlipny lascivus, chlipnost lascivia, luxuria.

хлептати lambendo bibere (more canum), Pol. chleptać, Boh. sleptati, chlemtati.

хлм, холм, collis. всака гора и холм смиритса Luc. 3, 5. πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, omnis mons et collis humiliabitur. горы и вси холми (Venet. Psalt. хльми) Ps. 148, 9. montes et omnes colles. Boh. olim chlum, chlumec, inde tot montium et locorum nomina in Bohemia; in Polonia vero chelm. Carn. homez, excluso l, pro холмец.

хлад frigus (modicum), refrigerium, umbra, *Kühle*, Pol. chłod, Russ. холод. хладен frigidus. Dan. 3, 50. πνεῦμα δρόσου est дꙋх хладен in antiqua editione, in nova дꙋх росы, spiritus roris. хладити refrigerare, хладѣю frigescere.

хластый innuptus, Russ. холост, inde холостить castrare.

хлаштати, ωхлаштати Jac. 3, 2. χαλιναγωγῆσαι, froeno circumducere, froeno moderari in Apostolo antiquo, nunc ωбꙋздати.

хлаштати Boh. et Carn. ligurire, avide potare, vorare. Croat. blaterare, inepte loqui, (an pro хвастати?) Vide et chlast, chlask, chlastać in Lexicis Polonicis.

хлаче Croat. Carn. caligae, *Hosen*.

хрват, Dalm. et Boh. харват, Croat. хорват, Carn. хроват, apud Micaliam Hrrivat et Hervat (i. e. хрват, херват), apud Vuk plane рват pro хрват, Croata, apud Constantinum Porphyrogennetam χρωβάτος. Qui a гора nomen hocce gentis deducunt, confundunt sonos affines quidem, sed tamen diversos. хрват, харват, suppo-

nit

nit radicem хрв, cujus significatum difficulter determines. Vide, quod sequitur, хрєв.

хрєв Croat. et Illyr. truncus arboris, stirps. Micalia penes Hrev habet etiam Hreb. Utrum хрбат a хрєв apte deducatur, quaeri possit.

харба, харпа et хрпа, Boh. cyanus, *Kornblume*. Pol. chabrek a chabr. Alias Boh. *modrak* a colore coeruleo. Confer graecum *χαραπος*.

храбр fortis, strenuus. храбрость fortitudo, virtus, strenuitas. Pol. chrobry, chobry. Croat. Illyr. hrabren.

хребет, хребєт, Gen. хребта, dorsum. Rom. 11, 10. хребет их вынꙋ слацай, dorsum (*νῶτον*) eorum semper incurva. Sic Psal. 68, 24., ubi слацы pro слацай legitur. Psalt. Ven. хрьбьт их ѿнꙋд смѣры (melius смѣри i. e. humilia). Croat. herbet, Carn. herbet, herbt, Serb. рбат (pro хрбат), Boh. hrzbet (olim et chrzbet), Pol. grzbiet, olim et chrzypt.

хриб Croat, Carn. collis, *Hügel*, refer ad хрб: хрбет.

храпати, храплю stertere. Croat. Carn. hropem, aegre spirare, *röcheln*. храплив raucus.

хрпа, харпа, Boh. cyanus, vide харба.

храм, храмина, domus, *οἶκος*, *οἰκία*. 2) *ναὸς*, templum. 1 Pet. 4, 17. in antiquo Ms. ѿ храма, nunc ѿ домꙋ, 1 Cor. 6, 19. *ναὸς* in Ms. redditur цр҃кы, nunc храм. Russis хоромы est aedes major lignea, хоромина cubile magnum. Pol. chromina casa rustica, tugurium. Carn. hram camera, aedes, *Kammer*, *Keller*, *Gewölb*, Boh. chram templum.

хром, хромый, claudus, Matth. 11, 5. хромїи хождат, claudi (*χωλοὶ*) ambulant. храмати, храмлю claudicare, храманїе claudicatio. Serb. ром pro хром. хромота Russ. Pol. Boh. vitium claudicationis. At Croat. Carn. хромост. Iisdem хромач claudus homo.

хра-

хранити, сохранити, Praes. храню, Fut. сохраню, custodire, servare. хранитель custos. Psal. 33, 21. хранит гдь вса кости их, custodit (φυλάσσει) Dominus omnia ossa eorum. хранити оуставы Act. 16, 4. servare instituta, φυλάσσειν τὰ δόγματα. хранитиса: хранитеса ѿ лихоимства Luc. 12, 15. cavete ab avaritia, φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας. Psal. 38, 2. φυλακή, custodia, хранило, sed Psal. 140, 3. храненїе. Apoc. 18, 2. φυλακή semel хранитель, altera vice хранилище redditum est. Psal. 78, 2. ὀπωροφυλάκιον, pomorum custodia, овощное хранилище. Psal. 143, 12. хранилища их исполненна, promptuaria (ταμιεῖα) eorum plena, Psal. Venet. хранилище их испльнь, a singulari хранилница, inde книгохранилница bibliotheca, alias et книгохранителница. хранилища Matth. 23, 5. sunt φυλακτήρια. Dalm. Carn. hranim, hraniti, servare, asservare, custodire, condere. 2) Croat. Illyr. nutrire. Hrana Croat. Illyr. victus, nutrimentum, hranitel nutritor. Serb. рана, ранити, ранитель pro храна etc. Pol. chronić, uti Boh. хранити, servare, protegere. Pol. chronka asylum, refugium.

хрѣн cochlearia armoracia L. *Meerrettig*, Illyr. Croat. Carn. hren, Serb. рен pro хрен, Pol. chrzan, Boh. krzen (olim chrzen), inde germ. *Kren*, in provinciis, in quibus Slavi habitabant.

хрАд: hanc radicem supponit Boh. chrzadnu tabescere, et Serb. хред. Est autem *hred* apud Stulli asper. хреда крада in libro Minej videtur esse barba aspera, rigida. Huc trahi possit et *hrid* scopulus apud Stulli.

хрт, хорт, vertagus, Croat. Carn. hert, Pol. chart, charcica, Boh. chrt, chrtice.

храст Illyr. Croat. Carn. quercus, Serb. раст neglecto х. Est autem храст proprie, docente Mitterbacher in itinere per Slavoniam, quercus robur

bur mas, лѫжнак vero robur femina, цер cerris; quartae speciei nomen slavicum est китнак. Vellem doceri, quae species quercus sit грм apud Vukium. Chrost Pol., хрaстие Serb. refer ad хврaст, хврaстїе.

хрѹстѣть Russ. fragorem edere; хрѹстати Croat. Carn. frangere, conterere dentibus (nuces), *grämmeln*, Boh. chraustati, chraupati. Croat. hrusztavecz, hrusztavicza, cartilago, Carn. hrustanz, Boh. хрѹстачка, Russ. хрaщ m. At Boh. chraust, chrust, vide sub хрѹщ.

хрaстель, Pol. chrosciel, chrusciel, rallus, *Wiesenschnarrer*, *Wachtelkönig*, crex, ortygometra, Boh. chrzastel, chrzastal, Croat. haris, Carn. harezh, kosez.

хрест, хрестити, in antiquissimis libris, pro hodierno крест, крестити, baptismus, baptizare. Vide supra p. 35. Poloni servarunt х pro к in chrzest, et vocibus a chrzest derivatis, quamvis et krzest dicant.

хрѣст, Pol. chrzęst, Boh. chrzest, strepitus; chrzęstać, chrzestati, strepere, inde Boh. chrzestačka crepitaculum.

хрѹшка Croat. Carn. pirum, vide sub г: грѹша.

хрѹщ Russ. tenebrio molitor, *Mehlkäfer*. Pol. chrząszcz, Boh chraust, chrust, scarabaeus. 3 Reg. 8, 37. гѫсеницы и хрѹщеве legit antiqua editio pro βροῦχος, ἐρυσίβη, correcta vero pro хрѹщеве substituit ржа, melius utique. Hab. 2, 11. хрѹщ in correcta pro κάνθαρος legitur; interpres vero antiquus, cum стѹг legat, aut κανθος legisse, aut Vulgatam inspexisse videtur. стѹг frustra in Lexicis russicis quaeras.

храх, харх, хрох, хрк, харк, храк mera onomatopoetica, inde Pol. chrachać, charchać et charkać screare, Boh. et Ill. хркати (Serb. ркати). Croat. Carn. herkati stertere, rhonchos trahere, Boh. хрохтати grunnire, Russ. хрюкати.

хѹста

хꙋста Pol. linteum, dim хꙋстка, хꙋстечка. Confer Russ. холст, холстина tela. Pol. chustać oscillo jactare, *schaukeln*, chustaćsię, oscillare; Carn. huzhkamse, et гꙋнцамсе, a germ. *hutschen*.
хыстати Boh. parare, accingere, хыстатисе accingi, se parare, germ. *sich anschicken*.

A litera к:

квап, квѣл (квил), квар, кврк (кврч), квѣт, квас (кваш), квак (квач), квок (квоч), квек, квик (квич); кокз; копр; кмен, кмет.

кнот, кнꙋт, кнаст, книг, кнаг (кназь), кнак.

клей, клев; клоб, клꙋб (клб), клап, клоп, клꙋп, клеп, клип, клап; клам, клим; клан, клон, клен, клин, клюн, клад колд, клюд (клид); клат, колт, клѣть; клз (клиз, клꙋз), клас, клос, клꙋс, клес, клис, клюс, клест, класт, класк, клеск; клꙋш, клещ; клоц, клец, клиц, колч, клч (клꙋч), клеч, клач, ключ; клаг, клох, клꙋх, клех, клак, клок, клꙋк, клк (клок), клек (клеч), клект, клик (клич), клюк.

край, крой, крав, кревь (кровь), крив, краб, керебь, крб, крап, кроп, крꙋп, крп, корп, крѣп; крам, кром, крм (корм), крем; крꙋн, крн, крен, крин; краль? крꙋл, крль, креа, крил; крад, корд, крд; крат, крот, крꙋт, крт (крот), крет; крз (корз), крꙋж, криж, краж; крас, крос,

крыс,

крыс, крс, крес (крѣс), краст, крест (крещ); крош, крꙋш, карш, крш; крц, крч (корч), креч; краг, крꙋг, крег, крг (крж), крох, крꙋх (крꙋш), крх (крш), крак, крок (кроч), крк (корк), керк, крек, крик (крич), крѧк, крюк.
кꙋдр? ктырь; кѫзнь? кость, кꙋст, кисть, кощ, кꙋщ; кшик.

Huc spectant radices duarum syllabarum non paucae, atque inter has quaedam peregrinae: ковер, кабан, кобель, кобыла, комонь, комар, кꙋмир, коноб, коноп, колебати, колиба, корабль. Adde voces, quae pluribus, quam tribus consonis constant: ковчег, клеврет, корчаг, quas in serie reliquarum explanabimus. Polonicae formae kłoda, krowa, uti et Russicae колода, корова ad slavicas клада, крава reducendae sunt. кров, кровлѧ vero, utpote derivata, refer ad крыю; колѣно ad кол, косвенный ad косый, косма ad кос, кокош ad кок secundae classis. котел peregrinum, licet ad кот retulerimus, locum in hac classe sibi postulat. Vocabula graeca bene multa a Slavis recepta, aut ab interpretibus retenta sunt. Talia sunt: кївѡт arca, кѵмїн cuminum, кѵмвал, каппарїс, кѵпарїс, кранїево мѣсто calvariae locus, крїн lilium, кратир poculum, кераст, кедр, кїдар, кесарь (in Serbicis codd. кесарь) et alia, quae in Petri Alexjejewii le-

lexico ecclesiastico (церковный словарь) collecta et explicata habentur.

Sunt tamen in eo quaedam, quae probare haud possum. Talia sunt, de litera к nunc loquimur, кестрев, ubi monet esse nomen piscis, quin doceat cujus speciei. киворый graecum esse censet et per ковчежец i. e. arculam explicat. Dici hic debuisset, vocem latinam ciborium ad Graecos transisse, qui *ci* latinum per кі exprimunt, et ideo a Slavo киворый scribi. Rectius sub vocibus кинсон et кодрант monuit, priorem a latino census, alteram a quadrans deductam.

Eodem modo vocem кѹстодїа e latina lingua explicavit. At кнафей Isai. 36, 2. hebraeam vocem esse falso credidit, cum *κναφεὺς* Graecis sit fullo. In Mosquensi prima legebatur hoc loco на пѹти села гнафеова, in via agri fullonis, correctius nunc кнафеова, addita inferius glossa бѣлилнича i. e. fullonis.

Vocem копорѹла ab eo per челнок, graec. *κερκὶς*, lat. radius, explicatam, alii melius, ut mihi videtur, intellexerunt, qui ei significatum palae tribuunt. Est enim копати fodere, et рѹла certe hic nihil aliud quam рылец. Bohemis olim рыл idem erat, quod nunc reyč, ryč (рыч), Polonis rydel, a рыю, instrumentum quo terram effodiunt, germ. *Spaten*, *Grabscheit.* Antiquas Bibliorum editiones

si

si diligentius inspexisset Auctor Lexici vocum minus cognitarum et peregrinarum, profecto plura vocabula tam antiqua slavica, quam graeca ab interprete non translata nunc explicata legeremus. Agg. 2, 17. pro εἰς κυψέλην κριθῆς antiqua editio habet въ кѹпсєл omisso ꙗчмене, correcta vero в мѣх ꙗчмене. Frustra vocem кѹпсєл seu купсєл in Lexico ecclesiastico quaesivi. Frustra кулостатмы veteris editionis Agg. 1, 4. in eo quaeras, cum correctores aliter hunc versum transtulerint. Habent enim жити въ домѣх вашихъ истесаныхъ, pro здати домы ваша кулостатмы, quod et a graeco οἰκεῖν ἐν οἴκοις ὑμῶν κοιλοστάθμοις, et a latino Vulgatae textu: ut habitetis in domibus laqueatis, multum differt.

Etiam клапыш, quod Eccle. 12, 5. legebatur, in eo frustra quaeras. крокос, quod e Gregorio Nazianzeno citat Auctor, idem esse dixit, quod кроки, quam vocem correctores Levit. 13, 48. 49. pro клоки antiqui interpretis usurpare maluerunt. Ignorasse itaque videtur, крокос olim Cant. 4, 14. lectum fuisse pro hodierno vulgari шафран. Ignoravit quoque vocem конфекты lectam fuisse 2 Paral. 9, 24. pro ἡδύματα, cum hodie сладости ibidem legatur.

Habet quidem vocem камара, quam per сѣнь, скинїа, шатер, i. e. tabernaculum, tentorium, explicat, citatque Isai. 40, 22. et 3 Reg. 7, 4. 5. Addit

dit deinde, citando librum розыск, significare etiam cubile (покой, горница). Verum non respondet citatis in locis камара uni eidemque voci graecae. Nam in Isaia legitur *καμάρα*, in libro Regum vero *χώρα*, ubi vetus editio комара pro камара exhibet. Polonis, Bohemis, Croatis et Serbis etiam hodie комора est camera, germ. *Kammer*. Sumitur autem камара et pro fornice, testudine, uti latinum camera. Hoc certe sensu occurrit 3 Esdr. 16, 60., ubi verba textus latini, qui extendit coelum quasi cameram, transtulit Slavus иже простре нбо тако камарѹ. Siglam камора (⌒), qua vocales signari solent, recte quidem Alex. explicat, quin tamen moneat, nomen hoc ei a камара tribui, quod fornicis formam referat. Vides jam graecum *κάμαρα* et latinum camera a Slavis et камара, et комара, et комора et камора pronunciari.

Habet ille quidem vocem корона et derivata короновані́е, короновати, quin locum antiqui libri citet. Potuisset et крѹна, quod in antiqua editione Zach. 6, 11. 14. pro *σέφανος* legitur, adducere. Est autem крѹна nunc ab omnibus Illyriis recepta vox, a qua illi вѣнец (sertum) distinguunt. In aliis libris Bibliorum *σέφανος* semper verti solet вѣнец, quam vocem correctores etiam citato loco recte restituerunt. In Ostrogiensi editione etiam Zach 3, 5. bis крѹна legitur, in Mosquensi tamen pri-

ma,

ma, quae textum Ostrogiensis alias immutatum exhibet, hoc loco коρ8на impressum fuit, quamvis Russi et Poloni корона scribant. Respondet autem кρ8на seu коρ8на hoc versu voci μίτρα. Legebat nimirum antiquus interpres μίτραν καὶ κίδαριν, кρ8н8 и клоб8к. Correctores meliorum codicum lectionem κίδαριν (sine μίτραν καὶ) secuti locum hunc emendandum censuere, rescindendo кρ8н8 и et pro клоб8к substituendo кїдаρ. Idem factum est Sirach 45, 14., ubi pro веρх8 клоб8ка nunc веρх8 кїдаρа legitur. Ezech. 21, 26. legebatur olim соими клоб8к pro ἄφελε τὴν κίδαριν; correcta vero editio сними кїдаρ substituit. Sed Ezech. 44, 18. servatum fuit in textu, quod antea legebatur, nimirum клоб8ки; in margine vero appositum кїдаρы.

Sic et Exod. 28, 39. клоб8к, cap. 29, 6. клок8к (at hic pro μίτρα), v. 40. клоб8ки (antiqua editio in duali клоб8ка), Levit. 8. 13. клоб8ки, cap. 16, 4. клоб8к in correcta editione retentum fuit, margo tamen graecam vocem кїдаρїс exhibet. Exod. 28, 4. plane наглавїє (tegmen capitis), vocem ab interprete formatam, correctores servare maluerunt, ita tamen, ut in margine monerent, in graeco legi кїдаρ (sic pro кїдаρїс). Vox коρїнка (uva corinthia) quod in lexico laudato non reperiatur, facile excusari potest, cum sit saltem in Russia vulgo notissima. Legitur nunc in correcta editione Oseae 3,

1.

1. любат варенїа с корїнками, φιλᾶσι πέμματα μετὰ ςαφίδος, olim любат сковрадники съ сѹхвами. Sunt autem сѹхвы hoc loco uvae passae, quae uti et сковрадники sub с in lexico ecclesiastico desiderantur. калавотис antiquae editionis Levit. 11, 30. etiam frustra quaesiveris sub к, cum in correcta scribatur халовωтис, quod sub х loco suo explanatum invenies. Variant enim et codices graeci in nomine hoc exarando.

Non reticendum, Slovacos post к vitiose inserere literam в, si vocalis о sequatur, in quibusdam vocibus, quae alias ad secundam classem spectant. Dicunt namque, monente Georgio Palkowič, qui in Lexico Bohemico vulgaria Slovacica diligenter notavit, квол pro кол, квонь pro конь, квопр pro копр, квора pro кора, квостка pro костка.

квап Pol. Mor. pluma, *Flaumfeder*. Russis квап et вап est rubrica.

квапити Boh., kwapić Pol. nimium festinare; наквап Boh. festinanter.

квѣлити, vide supra цвѣлити.

квар Illyr. Croat. damnum, jactura; кварити destruere, corrumpere.

ковёр, ковра, Russ. tapes, tapetium. Croat. kober, Boh. koberec, Pol. kobierzec. Vox haec, etsi peregrina, legitur Prov. 7, 16. etiam in antiqua editione: коврами же сѹгѹбыми постлах, ἀμφιτάποις δὲ ἔςρωκα, tapetibus duplicibus stravi. Suspicor tamen a Russo versum hunc emendatum fuisse, cum Instrumentalis коврами sit recentior inflexio pro ковры. Qui libros Regum

ver-

vertit, δέκα κοίτας ἀμφιτάπους 2 Reg. 17, 28. hisce exposuit: десать постель оустроєных, quod nec correctores mutandum censuere.

кврка Serb. murmur; квркати murmurare (sicut felis), glancitare.

квѣт flos, vide supra цвѣт.

квас fermentum; квасити fermentare: мал квас все смѣшеніє квасит Gal. 5, 9., modicum fermentum (ζύμη) totam massam (τὸ φύραμα) corrumpit (ζυμοῖ). Russis квас est potus acidus, e farina et humulo paratus, inde квасопитїє. квасник 1 Tim. 3, 3. πάροινος, vinolentus, in antiquo Apostolo, pro пїаница. Sic etiam Tit. 1, 7.

ко́вчег arca, κιβωτὸς, Matth. 24, 38. et ubique in novo Testamento, excepto cap. 11, 19. Apocalypsis, ubi кївωт legitur. Sic et Psalm. 131, 8. et aliis in locis, quamvis et ковчег Gen. cap. 6. et 7. saepius legatur. ковчежец loculi, marsupium, γλωσσόκομον, Joh. 13, 29. Apud Serbos Hercegovinae ковчег et ковчежић adhuc in usu esse Vukii Lexicon docet.

квака Illyr. Cro. Slovac. uncus.

квакати Cro. Boh. cornicari, crocitare, Dalm. гракати idem. Russis квакать, Pol. kwakać tetrinnire (sicut anates) Boh. knakati.

квокати Boh. Pol. glocire, glocitare, Serb. квоцати, квочем; квочка Serb. Croat. Pol. Slovac. gallina glociens, *Gluckhenne*, Pol. etiam квока, Boh. квочна, Carn. клоква а клокати et кокла, Slovacis etiam клока.

кобза Russ. Pol. Boh. pandura. Polykarpow addit: орган троєстрѹнный, i. e. instrumentum tribus chordis constans.

кобыла equa. Confer caballus. кобылица dim. 2) locusta, Boh. Pol. kobylka. Olim 2 Paral. 7. 13. повелю кобылицам, τῇ ἀκρίδι, nunc прѹгωм, quod jam Mosquensis prima in margine

ha-

habet. 2 Paral. 6, 28. olim гѹсеницы и кобылицы и прѹзи pro ἴκτερος, ἀκρὶς καὶ βροῦχος; melius utique correcta ікτερ, прѹзи и гѹсеницы.

копр anethum, *Dill*, Matth. 23, 23. Boh. kopr. Pol. kopr, et koper, Cro. koper, Carn. koper, koperz, Illyr. kopar, Russ. vulgo кроп.

коприва Serb. Cro. Carn. infer. urtica, lamium. Boh. koprziwa, Russ. et Carn. super. кропива, Vinidis Carinthiae kropliva, Pol. pokrzywa. Job. 31, 40. кропива, κνίδη.

комон seu комонь, olim Russ. et Boh. idem ac конь equus, inde Pol. komonnik eques; Boh. komonstwo comitatus (equitum).

комар culex. Matth. 23, 24. оцѣждающїи комары in plurali, qui excolatis culicem (τὸν κώνωπα). Serb. комарац et комарица dim. et комар, quod omnes dialecti immutatum servarunt; Poloni tamen et komor dicunt.

кѹмїр idolum. Errant, qui vocem hanc, quae mihi vetus Bulgarica videtur, hebraicam esse dixere. In novo Testamento, Psalmis, libro Sapientiae et Ecclesiastico non legitur кѹмїр, sed graecum їдωл. In prophetis vero vix non semper кѹмїр locum habet. In Isaia non nisi cap. 1, 29. ω їдωлѣх, aliis in locis (sexies) кѹмїр legitur. Olim et cap. 48, 5. ubi nunc correctores їдωли substituerunt, et cap. 27, 9. post требник (τῶν βωμῶν) superflue additum кѹмїрєк deleverunt. In Jeremia antiquus textus, pluribus in locis corruptus, jam ante editionem Ostrogiensem e Vulgata interpolatus fuerat, quem correctores e graeco emendarunt. Hinc cap. 9, 14. pro по ваалимѹ (post Baalim) nunc вслѣд їдωлωв, cap. 16, 18. pro їдωлы nunc мерзостей (τῶν βδελυγμάτων) et v. 19. pro сѹєтно (vanitatem) nunc їдωлωв legitur. In Ezechiele cap. 20, 24. pro по кѹмїрωх (ὀπίσω τῶν ἐνθυ-

μιμάτων) nunc вєлѣд кѹмїрωв, cap. 44, 12. pro adjectivo кѹмїрском (in editione Mosquensi prima кѹмїрским) nunc кѹмїрωв substitutum et alibi omnibus in locis vox кѹмїр frequentius occurrens servata fuit. Idem in Daniele et prophetis minoribus observatur. Vide Dan. 14, 3. 5. Oseae 4, 17. cap. 8, 4. et 14, 19. Mich. 1, 7. At Oseae 13, 2. in antiqua editione omissa *κατ᾽ εἰκόνα εἰδώλων* restituerunt correctores по ѡбразѹ їдωлωв. Eadem voce uti maluerunt pro antiqua circumscriptione непрїязненых тѣлес, i. e. diabolicorum corporum. Simili phrasi in antiquo Apostolo vox graeca *κατείδωλον* Act. 17, 16. expressa fuit: непригязнин тѣлес исплкнн град pro eo, quod hodie legitur: їдωлъ полн сѹщ град. Interpres biblicorum librorum tertius aut quartus, is nimirum, qui Pentateuchum, libros Regum vertit, utraque voce, кѹмїр et їдωлъ utitur. Legitur enim їдωлъ Gen. 31, 19. Levit. 19, 4. cap. 20, 5. Deut. 32, 21. At кѹмїр Exod. 20, 4. Levit. 26, 30. Num. 25, 2. Deut. 29, 17. Adde Deut. 5, 8. ubi correcta antiquo ваанїа (*γλυπτὸν* Cod. Alexand.) кѹмїра (*εἴδωλον* ed. Rom.) substituit. Iterum їдωлъ, 1 Reg. 31, 9. 3 Reg. 11, 2. 5. 7. 8. 4 Reg. 17, 12. 33. At кѹмїр 3 Reg. 11, 33. et 4 Reg. 17, 10. cap. 21, 11. 21. cap. 23, 24. In libris Paralipomenon ubique їдωлъ, excepto 2 Paral. 24, 18., ubi pro *εἰδώλοις* истѹканным in antiqua et correcta editione habetur. 1 Macch. 1, 47. *βωμοὺς καὶ τεμένη καὶ εἰδωλεῖα* antiquus interpres reddidit олтарн и капища и їдωлы, quod correctores emendarunt substituendo требища pro олтари, et кѹмїрницы pro їдωлы. Ezech. 6, 4. et 6. кѹмїрницы sunt *τὰ τεμένη*. Alexjejew in lexico eccles. кѹмирище e Gregorio Nazianzeno, кѹмирство ex Ephremo Syro, et composita voces кѹмиродѣлатель, кѹмирожертво, кѹми-

ро-

родслужитель, кумиродслужителный ex aliis libris adducit et explicat. Apud Polykarpow кумиропоклоненїе, кумиропоклонник, кумиродслуженїе, кумиротворенїе habentur, qui lectores ad їдωлопоклоненїе etc. remittit.

кмен stirps, stipes, *Stamm*, duntaxat Bohemis nota vox. кменъ Boh. Pol. byssus, peregrinum est.

кмет Boh. senecio, senior; кметове olim apud Bohemos senatores in consilio regio. Apud Serbos rusticus senior consilio knezi assidens. Croat. Carn. kmet, Pol. kmieć est rusticus. Confer Boh. kmecj dwůr, praedium rusticum (non emphyteuticum, ut male Tomsa et qui eum secuti sunt), kmetična mulier rusticum praedium possidens etc.

кмох, кмотр, кмошек, Pol. kmoś, compater; кмоха, кмотра, commater, peregrina sunt, in Lexicis Bohem. et Polon. quaerenda.

конов lebes, olla. Psalm. 59, 10. et 107, 10. коноби plur. Zach. 14, 20. Dalm. konoba cellarium. In graeco sumi pro velo (за завѣсу) monet Alexjejew citans Judith 10, 21. Atqui подъ завѣсою respondet graeco ἐν τῷ κωνωπείῳ, quod utique confundi non debuerat cum конов incertae originis.

конопъ, конопецъ, Croat. funis cannabinus, Serb. конопац; Pol. конопь f. et plur. конопѣ Pol. Boh. cannabis, *Hanf*. Serb. конопльe, Russ. конопли, et singul. конопля Russ. Croat. Carn.

кнот Russ. apud Polykarpow, Boh. Pol. ellychnium, *Docht*.

кнут Russ. flagellum. Pol. knut et knucze.

кназь ἄρχων princeps, inde кнаж adject. домъ кнаж domus principis. Serb. кнез princeps, comes, praefectus pagi, magister vici, *Dorfschulze*. Croat. olim, et Carn. nunc comes. Lusatis dominus, Boh. knjez olim princeps, nunc sacerdos,

Pol. książe, princeps, ksiądz sacerdos. Vide et кнѧгына.

книга, olim книгы in plur. usisatius, liber. Sinensibus libri sacri dicuntur *king*. In Apostolo antiquo книгы 1) pro писанїе, scriptura, γραφὴ, sumuntur. 2) pro посланїе, literis seu epistola, 2 Petr. 3, 1. atque alibi. Serbis et hodie книга est epistola. книжица dim. βιβλαρίδιον, Apoc. 10, 9. книжник scriba, γραμματεὺς, Matth. 8, 19. книгочїа Job. 37, 20. idem, in antiqua editione книгчїа. книгохранительница bibliotheca, Esther 2, 23. et 1 Esdr. 6, 1. At 2 Macch. 2, 13. книгоположница, in Lexico trilingui etiam книгоблагалище, книгохранилище.

кнѧст Croat. mutilus, mancus; окнѧстен mutilatus, truncatus.

кнѧгына princeps (femina), principis uxor. Serb. кнегина uxor knezi, Croat. knegina domina, olim comitissa, Boh. knjenje, knjnj (pro knjehynje), Pol. kniehynia kniechynia, nunc Boh. et Pol. księżna, *Fürstinn*. Russ. кнѧжна est principis filia. Affinitas vocum кнѧгына et germ. *Königin*, cum utraque radicalibus к-н-г constet, clare patet. Ejusdem originis sunt et кнѧзь, licet г in зь mutatum sit, et germ. *König*. Confer, si lubet, gothicum *Kindins* ἡγούμενος, praeses.

клевета, клѣвета, καταλαλιὰ, detractio, obtrectatio, 2 Cor. 12, 20. συκοφαντία, calumnia Psalm. 118, 134. клеветати, клевещѹ, detrahere, detrectare, loqui adversus aliquem, клеветник detractor, calumniator, Psal. 71, 4. клеветивый: не клеветивым Tit. 2, 3. non criminatrices (calumniatrices).

клеврет, клеврѣт, σύνδουλος, conservus, Matth. 18, 28. 29. 31. клеврѣт legitur in antiquo Apo-

Apostolo Coloss. 1, 7. et 4, 7. atque alibi, cui nunc сработник substitutum est.

колебати, колеблю, movere, agitare: неможе поколебати ея Luc. 6, 48, non potuit eam movere (σαλεῦσαι). тростьли вѣтром колеблемѸ Luc. 7, 24, arundinemne vento moveri? quae vento agitetur (σαλευόμενον). яко поколебатися основанїю темничномѸ Act. 16, 26, ita ut moverentur (concuterentur σαλευθῆναι) fundamenta carceris. Pol. kolebać, Boh. Croat. kolibati versare cunas. Pol. kolebka, Boh. Croat. kolibka, Dalm. колѣбка, Serb. колевка, колиевка, cunae, cunabula.

колиба Russ. Serb. Croat. Slovac. casa, tugurium. Confer καλύβη.

клобаса Boh. Carn. farcimen, botulus, *Bratwurst*, Illyr. Croat. кобасица, Russ. калбаса, Pol. kiełbasa.

клобѸк Boh. Carn. Croat. pileus, Serb. mitra, Russ. Pol. capitium monachorum, *Mönchskappe*. In Bibliis frequenter pro κίδαρις sumi, supra monuimus. Confer Russ. Pol. колпак, Illyr. Croat. калпак, mitrae acuminatae genus, pileus illyricus; longior ex panno; Ung. kalpak, kalap. Frustra voces peregrinas a radice slavica клопити, quasi клопѸх, uti G. Palk. visum fuit, deducas.

клѸб Russ. glomus, *Knaul*, клѸбок dim. Pol. kłębek, Boh. Croat. Illyr. клѸбко, Slovac. клбко. Iisdem клб, Boh. klaub est articulus, *Gelenk*.

клапити Serbis, klapati Croat. gradi declinando caput. Huc spectat Croat. klapovuh, Pol. klapouchy, Boh. klepouchy flaccus, Serb. клемпо idem, клемпе auris pendens. Boh. klopiti, klopeytati, Boh. klopota, Pol. kłopot, vide in Lexicis.

клоп Russ. cimex, *Wanze*. Croatis klop est redivius, ricinus. At Carn. klop refer ad Croat.

klup

klup, scamnum, sedile, Serb. клупа, dim. клупица, Croat. клупчица scabellum.

клепати, клеплю, pulsare, tundere, клепало Serb. клепало Russ. Slav. tabula lignea, quae pulsatur. Serb. клепет crepitaculorum sonus. Croat. Slovac. клопати, inde Croat. клопотец crepitaculum.

клепето Boh. chela, forficula cancri, *Krebsschere*. Russ. клешна. Confer. клещи.

клап, клапик, клапец, Russ. Slav. fustis, *Knebel*. Boh. klapec, klapet.

клапыш nomen arboris. Eccles. 12, 5. antiqua editio pro ἀνθήσῃ τὸ ἀμύγδαλον legit процвѣтет клапыш. Vocem клапыш explicare volentes editores, in margine Mosquensis primae apposuerunt амигдал, at in correcta амугдал pro клапыш in textum receptum fuit.

клам Boh. Pol. mendacium, кламати mentiri, inde Pol. kłamacz, kłamca, kłamczyna, kłamliwy, kłamstwo, Boh. klamawy, klamarz. Carn. apud P. Marcum klamiti decipere, fallere.

клонити, поклонити, Iterat. кланяти, inclinare. поклонитися, кланятися, adorare. поклонь колѣна Luc. 22, 41. cum genua inclinasset, θεὶς τὰ γόνατα, positis genibus. поклоньшим лица на землю Luc. 24, 5. cum inclinassent (κλινουσῶν) faciem in terram. да и аз шед поклонюся емꙋ Matth. 2, 8. ut et ego veniens adorem eum (προσκυνήσω αὐτῷ). мы кланяемся Joh. 4, 22. adoramus (προσκυνοῦμεν), et 23. поклонници adoratores, προσκυνηταὶ, a Singulari поклонник.

клен Russ. Slov. acer platanoides, *Spitzahorn, Lenne, Leinbaum*, Boh. klenice, klenka, Pol. klon; klenina lignum hujus arboris. Serbis acer campestre, Slovacis černý klen, Boh. babyka, non brzek, quod male apud Linde penes babyka locum obtinuit. Brzek enim, Slovac. brak, est

стра-

crataegus torminalis, quae radix reliquis a к inchoantibus p. 114 post брак inserenda erit.

клен Serb. Slov. piscis, cujus speciem neque Vuk, neque G. Palk. determinat, Pol. cyprinus alburnus, *Blicke.* Croat. capito. Carn. klin apud P. Marcum alburnus, *Altling.*

клин Russ. Boh. Pol. Carn. Dalm. Serb. cuneus, Croatis cuneus est загвозда, клин vero clavus ligneus, paxillus, uti et Serbis клинац et клин, Pol. kliniec.

кльюн Illyr. Croat. rostrum, Carn. klun, refer ad клюю, клюнꙋ, клевати (p. 105) quo etiam Russ. клюв rostrum pertinet. Confer et клев (kljov) morsus piscium, *das Anbeissen.*

кладꙋ, класти, ponere, collocare, Russis, Pol. Boh. usitatissima vox, nec Carnis et Croatis (kladem, nakladam) prorsus ignota, Illyriis autem vix jam nota. Immo consultis Bibliorum concordantiis pro кладꙋ ubique locum habere положити, полагати observare licebit. Adducit quidem Andr. Bogdanow auctor concordantiarum in Epistolas et Apocalypsim (Mosquae 1737 fol.) verbum кладꙋ, sed in textu subjuncto habet положив ex 1 Tim. 1, 12., quem versum sub полагаю iterum citat. Hoc vitio laborant et concordantiae in Psalmos, in Evangelia et Acta, quod formarum verbi nullum discrimen fuerit observatum. Sub litera к ex. gr. pro кланяюся praeter duo Gerundiva simplicia hujus formae non nisi verbum compositum покланяется ex Apocalypsi adducitur, quod iterum sub покланяюся in litera п repetitum fuit; omnia alia ibidem sub к citata et sub п repetita ad formam поклонитися spectant, praeter duo Gerundiva покланяющїи. Vitium hoc in posterum facile vitari poterit, si verba, quae Praesenti carent, non sub persona prima aliarum formarum collocentur, sed eorum Infinitivus

ceu thema statuatur, a quo alia tempora analoga, uti a положити положꙋ, Praet. положихъ, Partic. положил, Gerund. положив, formantur. Hac ratione sub полагаю non nisi ea locum habebunt, quae et reliqua tempora a полагати deducunt; sub кладꙋ vero nihil jam citandum erit, licet кладꙋ apud Russos Praesens verbi положити suppleat, uti alias forma полагаю. Sunt autem a кладꙋ formatae voces клад, клада, кладязь, кладенец.

клад Russ. Pol. thesaurus (depositus), Boh. poклад.

клада truncus, trabs, cippus. Act. 16, 24. нози их зави в кладѣ, pedes eorum strinxit ligno (ἐις τὸ ξύλον), compegit in numellam. Boh. Carn. Croat. klada, Serb. in plur. кладе, Pol. kłoda, Russ. колода.

кладязь, кладенец, puteus, fons, φρέαρ, Russ. колодезь. In Psalmis et novo Test. πηγή est источник, φρέαρ vero стꙋденец., Gen. 28, 10. ἀπὸ τοῦ φρέατος, olim ѿ стꙋденца, nunc et jam in Ostrogiensi ѿ кладяза. Prov. 5, 15. antiqua editio legit ѿ своих стꙋденец, correcta vero ѿ твоих кладенцев, ἀπὸ σῶν φρεάτων. Cant. 4, 15. in utraque источник πηγή et кладязь φρέαρ habentur. At Jerem. 2, 13. πηγή кладенец. Jerem. 14, 3. на кладязи ἐπὶ τὰ φρέατα: antiqua hic Vulgatam expressit к черпанїю ad hauriendum. Interpres Genesis, librorum Regum, voce кладязь pro φρέαρ usus est. 1 Macch. 7, 19. кладезь pro кладязь in antiqua editione scribitur. Cod. Serb. Kop. Joh. 4, 6. pro источник et v. 12. pro стꙋденец legit кладезь, sed v. 6. servavit на источницѣ, ἐπὶ τῇ πηγῇ, supra fontem.

кладиво Croat. Boh. malleus, Carn. kladvu, kladiu. Vide supra p. 121 млат.

кладити vide in Lex. Bohem.

кла-

клатити vide in Lex. Boh. Croat. Carn.

клѣть, f. cubiculum, cella, conclave, Serb. клиет camera. Matth. 6, 6. вниди в клѣть твою, intra in cubiculum (ταμιεῖον) tuum. Olim in Mss. Matth. 24, 43. клѣти своеа, domum suam (οἰκίαν), nunc храма. Prov. 7, 16. посыпала єсмь клѣть свою, aspersi cubile meum, in antiqua editione; in correcta vero посыпах ложе мое, τὴν κοίτην μυ. Cant. 3. 4. pro клѣть, quod graeco ταμεῖον respondet, maluerunt correctores чертог, cum tamen et Vulgata cubiculum habeat. Croat. klet, Carn. kliet, cellarium. Russ. клѣтка, Pol. klatka, est cavea, Boh. klec, Slov. kletka idem, Vind. kletka *Vogelschlag*. Polonis vero klec, dim. kletka est vile tugurium, lutamentum, quod Bohemi lepenice appellant.

клзати Slovac. lubricari, labi. Boh. klauzati, klauznauti, Serb. клизити et клизатисе, Croat. szklizamsze, Pol. kielzać, kielznąć się. Boh. kluzky, lubricus, Slovac. klzky, Serb. клизав et клизак, Croat. sklyizek.

клас spica, ςάχυς. Matth. 12, 1. начаша востерзати класы, coeperunt vellere spicas (ςάχυας). Inde Serb. класати, Slovac. класитисе spicas emittere. Serb. Croat. класобер spicilegus. Croat. класен mensis Junius. Alex. e Gregorio Naz. adduxit et класистꙋющїй spicas colligens. Pol. kłos, Russ. колос. клас ad клати, pungere, referri possit.

клосный, клосен, claudus, клоснота, клосность, claudicatio, apud Polykarpow. Confer клецати.

клꙋс Boh. Pol. gradus tolutilis, *Trab*, клꙋсати tolutim incedere, клꙋсак equus tolutarius.

клес, клесати, клестити vide in Lex. Bohem. klęsnąć, klesnić in Lex. Polon.

клюса, n. Croat. клюсе, mannus, Serb. клюсе equus in genere, клюсина augm., клюсад coll. equi. Carn. klusa, f. et kluse, n. equus clitellarius, *Saumross*,

Boh. klisna, equa, mutato ut solent ю in и. At Polon. kłusię refer ad клѹс, клѹсак. Non enim licet Pol. łu cum лю confundere.

клест Russ., klesk Pol., loxia curvirostra, *Kreuzschnabel*; Boh. dlask est l. coccothraustes, *Dickschnabel*.

клѹша Russ. cornix apud Polykarpow, apud alios species monedulae.

клеща, Serb. клешта, клиешта, et plur. клиеште, forceps, forcipes, Croat. клещє plur., Russ. клещи, Pol. kleszcze, Boh. клештье, olim клещє, Carn. klefhe, kliefhe. Inde Russ. Pol. клещ, Boh. kljsst', olim клешть et клещ, redivius, ricinus, *Zecke*, Carn. klofh *Schaflaus*.

клец Boh. cavea, *Käfich*, refer ad клѣть.

клецати Serb. vacillare, клецанье vacillatio pedum. Psalm. 76, 7. pro тѹжаше дѹх мой, ἔσκαλλε τὸ πνεῦμά με, legit Psalt. Ven. кльцаше, Vulg. scopebat spiritus meus. Boh. клецати est claudicare, Russ. колчить, et колча idem ac Boh. klecawy et kulha, claudus. Confer et клекати. Serb. et Croat. кѹцати, pulsare, ad radicem клц spectare videtur.

клицати clamare, Iterat. a кликнѹ. At клицати Illyr. Croat. germinare, est a клица. Boh. кличитисе idem.

клица Serb. Croat. Vind. germen, cyma, Serb. кличица dim. Boh. кличка, Morav. klj, klej. Pol. kieł, kiełek, Carn. kalbrin, zima, germ. *Keim*. Confer Croat. klijem germinare, pullulare, Morav. kleju, kleti, et Boh. kel, Pol. kieł, plur. kly, Russ. кол, dens acutus, caninus, *Spitzzahn*. клица itaque ad secundam classem referendum est.

колчава Boh. mustela. колчан Russ. Pol. pharetra, est vox Tatarica, Slavis тѹл.

клѹчити, клѹчовати, Boh. exstirpare, runcare, inde клѹченина novale, Slovac. клчовати et колчовати.

клеч, f. Boh. buris, Pol. klęk, refer ad клекати.
клич clamor, refer ad клик. Act. 23, 9. бысть клич велик, factus est autem clamor (κραυγὴ) magnus.
клача, клачка, Russ. equa (vilis, strigosa), Pol. klacz, klaczka.
ключитися accidere, usuvenire, contingere. Luc. 1, 9. ключися ему покадити; ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, accidit (Vulg. sorte exiit), ut incensum poneret. 1 Cor. 14, 10. аще ключится, εἰ τύχοι, prout inciderit. Magis usitatum est compositum приключитися. Marc. 6. 2. приключшуся дни потребну, γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, quum dies opportunus accidisset. Simplex tamen saepius in antiquo Apostolo occurrit, cui nunc aliae voces substitutae leguntur. 1 Petr. 4, 12. pro ключещуся (συμβαίνοντος) случающуся, si accidat. 2 Petr. 1, 1. pro ключшимся (τοῖς-λαχοῦσι) получившим, iis qui sortiti sunt. ключим utilis. 2 Tim. 2, 24. in Ms. в ничтоже ключимо, ad nihil utile (χρήσιμον), nunc in impressis ни на кую же потребу. неключим inutilis. Psal. 13, 3. вкупѣ неключими быша, simul inutiles facti sunt, ἅμα ἠχρειώθησαν. Matth. 25, 30. Luc. 17, 10. рабе неключим est servus inutilis (ἀχρεῖος). At 1 Cor. 9, 27. неключим est ἀδόκιμος, reprobus. Hoc sensu legebatur olim неключими Tit. 1, 16., nunc неискусни, et Hebr. 6, 8. неключима, pro quo editi habent непотребна.
ключ clavis, κλεὶς, a клюка, uncus. Est enim et hodie ключ Serbis etiam uncus foeno extrahendo serviens. Boh. klíč mutato ю, ut solent, in и, aliis omnibus ключ. ключарь claviger. ключеница Croat. Carn. est sera. заключити claudere, Luc. 4, 25. егда заключися нбо три лѣта, quando clausum est (ἐκλείσθη) coelum tribus annis. Serb. заклюнати, заключавати occludere. Croat.

зак-

заключити, заключѹкм, uncum injicere, inhamare.

клокот sonitus ebullientis aquae, bullitus, inde клокотати, клокощѹ ebullire, sonum клок edere. Croat. клокотати, клокочем, Boh. клекотати, клекощю gloterare sicut ciconia. Confer клект, клектати, клохтати, mera onomatopoetica. клокоч Boh. клокочка Boh. et Pol., клокочика Serb. est staphylea pinnata, *Pimpernuss*.

клкы, клоки, plur. Job. 20, 18. στρῖφνος. In antiqua editione Levit. cap. 13. a v. 48. usque ad v. 59. decies leguntur клоки pro graeco κρόκη. Correctores maluerunt vocem кроки e graeco formatam novies substituere, quam Alexjejew non nisi e graeco explicare potuit. Dicit enim кроки idem esse, quod утóк subtegmen, trama, aut кѹдела pensum lini. Sunt autem Slovac. кл(к)ы, Pol. kłaki, stupa, Croat. et Serb. кѹчине (кѹч pro клч), Boh. клѹкы flocci stupae, villus. Russis клок, клочок est fasciculus, *Büschel*, et клочки frusta, frustula. Atque ipse Alex. клоки Job. 20, 18. explicat per кѹски, i. e. frusta. Certe etiam Levit. 13. potuissent клоки, et glossa кѹдель v. 48. vocem на крокаѵ respiciens, servari aut saltem vox slavica substitui, uti v. 59. factum est, in quo genitivus κρόκης adjectivo кѹделныѧ exponitur, ubi olim Dat. plur. клокωм legebatur.

клекѹ inusitatum, inde Serb. Infinitivus клећи (slavice клещи); клекнѹ, клекнѹти, procumbere in genua, flectere; клечати niti genubus, клекати Iterat. Illyr. Croat. Carn. Boh. Pol. nota vox, Russis prorsus ignota. Praeter клекнѹти (клекнем), et клечати (клечим) habent Serbi et formam frequentativam in composito поклецивати, Boh. а клечети, клечим, frequent. клечивати, клечивам, et а клека-

ти,

ѣти, клекам, frequ. клекавати, клекавам, Pol. a klękać formant klękiwać. Habent Pol. et Boh. et activam formam in нти: Pol. klęczyć, sklęczyć, flectere, incurvare, Boh. kljčiti, skljčiti, mutato e in i productum, inde клеч buris, stiva, Pol. klęk.

клик clamor, vociferatio, apud Polykarpow, alias клич. кликати clamare, apud Alexjejew e Gregorio Nazianzeno, alias клицати. воскликните (Ven. вскликнѣте) бг҃ꙋ Psal. 46, 2. jubilate Deo, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ. Ibid. v. 6. ἐν ἀλαλαγμῷ, in jubilo, в воскликновенїи. со восклицанїем Psal. 32, 3. in vociferatione. Psalt. Ven. habet praepositionem вь pro со, cum in graeco sit ἐν. Croat. kliktati praecinere, klikujem applaudere, laudibus celebrare. Boh. kljk est diminutivum a kel, uti Russ. клык a кол, dens acutus, caninus.

клюка Croat. Carn. uncus, Pol. kluka, Boh. klika, Russ. клюка est pedum, scipio superne incurvatus, *Krücke*.

край, margo, extremitas, ora, littus, a крою, кроити, scindere. ѿ краа нбсе Psal. 18, 7. a summo coelo. вскрай мора Hebr. 11, 12. ad oram maris, παρὰ τὸ χεῖλος της θαλάσσης. камень краеꙋголен 1 Petr. 2, 6. lapis summus angularis (ἀκρογωνιαῖος), codd. Serb. краеꙋглен. краеградїе arx, ἀκρόπολις, 2 Macch. 4, 12. et 27. краестрочїе, краеграненїе, acrostichis. краесѣкомый Psalt. Ven. 113, 8. ἀκρότομος, nunc несѣкомый.

крава vacca, Pol. krowa, Russis. корова. кравїй: масло кравїе Job. 20, 17. βούτυρον, in correcta nunc legitur, olim масло duntaxat. Cum enim Russis масло oleum sit, volebant correctores addito adjectivo butyrum notare. Alias adjectivum древяное addi solet, ad oleum significandum.

крвь,

кровь, кровь, cruor, sanguis, Serb. кров; (sic et Illyr. karv, krriv legendum est), Boh. et Pol. krew, Croat. kerv, Carn. kri, Lusat. krej.
крив, кривый, curvus. Pol. krzyw, Boh. krziw.
крабїй, m. et крабїа, f. arca, capsa, κιβωτός. Pol. krobia, krobka, Russ. коробка, *Schachtel*, Boh. krabice. Alexjejew dicit крабица olim lectum fuisse pro hodierno ковчежец Exod. 2, 3. In aliquo libro liturgico legi крабица non abnuo; sed in bibliorum editione Ostrog. et Mosquensi prima jam ковчежец pro θίβις legitur.
корабль, m. navis, кораблец dim. πλοιάριον, navicula. корабленик nauta, Act. 27, 27. Pol. Boh. korab. корав Boh. etiam cortex, a кора. At корабль, корав, significatu navis, peregrinum videtur. Conf. gr. κάραβος, ital. caravella.
кроп Russ. anethum, vide supra копр.
кропива urtica, Job. 31, 40. κνίδη, vide коприва.
кропити, покропити stillare, aspergere, кропленїе aspersio, кропило aspergillum, кропля stilla.
крупа, plur. крупы, pultes, polenta Judith 10, 5. in versione antiqua e Vulg. 2) Serb. Croat. крупе grando, *Graupenhagel*, Pol. krupy, Boh. kraupy, krupobitj. Conf. Croat. крупен grandis, Serb. крупан crassus. крупица mica, ψίχιον, Matth. 15, 27.
крѣпок, крѣпкый, fortis. Psal. 23, 8. гдь крѣпок и силен, κραταιὸς και δυνατος. крѣпость fortitudo. возлюблю тя гди крѣпосте моя. Psal. 17, 2. diligam te domine fortitudo mea (ἡ ἰσχύςμε), Psal. Ven. крѣпости, rectius utique. Vide Declinationes. крѣпитися, крѣплюся, confortari. крепещесе δυναμούμενοι Coloss. 1, 11. in antiquo Apostolo; nunc возмогающе.
крамола seditio, ςάσις Luc. 23, 19. крамолник Act. 17, 5. ἀγοραῖος, circumforaneus. Boh. kramola, quod in antiquissima versione Psalterii le-

legitur, idem; Slov. kramoliti se inimicitiam habere.

кромѣ adv. absque, praeter. кромѣ закона Rom. 3, 21. χωρὶς νόμε, absque lege; кромѣ тѣла 1 Cor. 6, 18. ἐκτὸς τε σώματος, extra corpus; кромѣ оуз сих Act. 26, 29. παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων, exceptis vinculis his. кромѣ есмь Coloss. 2, 5. ἄπειμι, absens sum, in antiquo Apostolo, nunc ѿстою. въ кромѣбытіи Philip. 2, 12. in Ms. pro во ѿшествіи, in absentia. Russ. кромѣ, Pol. krom, kromia, Boh. krom, kromje, Slovac. krem. кромѣшній exterior, Matth. 8, 12.

крм, корм, cibus, pabulum, Pol. karm, Boh. pokrm. Croat. Carn. kerma. кормлѧ cibus, Pol. karmia, Boh. krmje. кормити alere, pabulum praebere, кормитель altor, nutritor, Croat. kermiti, kermitel, Pol. karmiciel. кормилица (Ostrog. доилица) nutrix Exod. 2, 7. крмак Serb. Croat. porcus (a saginando).

крма, корма, puppis. бѣ сам на кормѣ Marc. 4, 38. erat ipse in puppi (ἐπὶ τῇ πρύμνῃ). Etiam Act. 27, 41. in antiquo Apostolo ἡ πρύμνα est крма, cui nescio qua de causa in editis кормило substitutum fuit. Est autem кормило πηδάλιον, gubernaculum, ibid. v. 40. Sic et Jac. 3, 4. olim ѿ мала крмила, ὑπὸ ἐλαχίςε πηδαλίου, nunc малым кормилцем. Norunt kerma hoc sensu Croatae, Carnioli. Serb. obsoletum крма citat Vukius ex cantilena, in qua certe puppis, non gubernaculum, intelligi debet. кормчій gubernator, κυβερνήτης, Act. 27, 11. Apoc. 18, 17. In cod. Serbico крьмитель, aliis et кормник, idem.

кремень silex, pyrites, *Kiesel*, Ezech. 3, 9. in antiqua versione e Vulgata. Pol. krzemień, Boh. krzemen et sskrzemen, aliis omnibus kremen.

крєнитисѧ inniti: стɣєрица рꙋками крєнащисѧ in antiqua editione, Prov. 30, 28. *καλαβώτης χερσὶν ἐρειδόμενος*, Vulg. stellio manibus nititur; nunc vero in correcta ѡпирающисѧ, cum glossa, quae monet in hebraeo legi паꙋк pro стɣєрица. Serb. крєнꙋти et крєтати, loco movere, refer ad крєт.

кріи, a graeco *κρίνον*, lilium, Matth. 6, 28. At окрин compositum esse possit ex ѡ et крин. Legitur nunc окрин Jud. 6, 38. pro *λεκάνη*, olim чаша. Zach. 9, 15. ѡкрин est *φιάλη*. Boh. okrzin catinum. Conf. Russ. кринка.

краль Serb. Croat. Boh. rex, Pol. krol, Russ. король, vox a Caroli magni nomine *Karl* per transpositionem nata apud Slavos, eo fere modo, quo illi brada pro *Bart*, mramor pro marmor dicunt. Durichius ab armenico k a r o l potens, valens, Orzechovius a *κοίρανος* deducere maluerunt; clariss. Linde origine slavicam esse vocem contendit, cum etiam ecclesiasticam краль sibi persuaserit. Atqui in libris sacris rex nuspiam краль, sed ubique царь appellatur. Praefatio libri кормчаѧ, e qua Alexjejew in Lexico voces краль, et кралевство, citat, cum sit recens ab editoribus conscripta, nihil me movet. Habent Russi et кралѧ reginam in chartis lusoriis, Pol. kralka, in quibus pronunciationem Bohemorum servarunt, cum alias in similibus syllabis a in o mutent.

крило, non крыло, ala, Boh. krzidlo, Pol. skrzydło, quod minime a крыю tegere, sed potius a kerz, Pol. krze n. frutex, *Busch*, deducendum sit. в кровѣ крилꙋ твоєю покрыєши мѧ Psal. 16, 8. sub umbra (*ἐν σκέπῃ*) alarum tuarum (*πτερύγων σε*) proteges me. на крилѣ цр҃ковнѣм Matth. 4, 5. super pinnaculum (*πτερύγιον*) templi. воскриліє ризы est fimbria (*κράσπεδον*) vestimenti Matth. 9, 20. Serb. Croat. крило ala,

2)

2) sinus, *Schoss.* Carn. krilo, sinus; ala vero perutniza (corrupte repetniza). Illyr. Croat. krelyut.
крадꙋ, красти, fut. оукрадꙋ, Iterat. оукрадаю. Johannes Ilinskij, auctor Concordantiarum in Evangelia et Acta, sub крадꙋ posuit ter оукрадꙋ, et sub оукрадаю alios tres versus, in quibus non nisi forma оукрадꙋ legitur. крадоводен in antiquo Apostolo pro ὁ συλαγωγῶν legitur Col. 2, 8., in Msto. Belgradensi крадоводами, Gerundivus a крадоводити depraedari, in editis nunc прельщаѧ, decipiens.
кордъ Boh. Pol. gladius, pugio, Russ. Croat. корда, Carn. kordezh. Huc refer compositum оскордъ Psal. 73, 6. сѣчивомъ и оскордомъ ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ, in securi et ascia. Est nimirum ос-кордъ, acutum ferrum.
крдѣлъ, m. Slovac. et Morav. grex, agmen, Cro. kerdelo, Carn. kardelu, kardelo. Confer чрѣда et germ. *Heerde.*
кратокъ, краткый, Croat. Carn. Boh. kratek. Illyr. кратакъ, Pol. krótki, Russ. короткый, brevis, curtus. кратити breviare, краткость brevitas. вкратцѣ breviter, συντόμως, Act. 24, 4. et краткоконечнѡ житїе Sap. 15, 9. βραχυτελῆ βίον.
кратъ, plur. краты, колькраты quoties, двакраты bis, трикраты ter, etc. секрати Deut. 32, 17. sunt πρόσφατοι. Legit autem hoc loco pro καινοὶ καὶ πρόσφατοι Psalt. Ven. новїи и се крати, Ostrog. et Mosqu. prima новїи се кратъ omisso и, correcta editio нови и секрати, addita glossa недавни, Vulg. novi recentesque.
кротъкъ, кротокъ, кроткый, mitis, mansuetus, Croat. Carn. Boh. кротекъ, Illyr. кротакъ, Pol. krotki, quod a krótki distinguendum. ты г҃ди благъ и кротокъ Psal. 85, 5. tu domine suavis (χρηστὸς) et mitis (ἐπιεικής). ѧкѡ кротокъ єсмь Matth. 11, 29. quia mitis (πρᾶος) sum. кротость

Q man-

mansuetudo πραΰτης Psal. 89, 10. кротостен: вкротостнѣй премꙋдрости Jac. 3, 13. in mansuetudine sapientiae ἐν πραΰτητι σοφίας, quod correctores mutarunt in в кротости и премꙋдрости. кротити, оукротити, mansuefacere, domare, Iterat. оукрощаю. Jac. 3, 7. male quaedam editiones legunt оукрочаетса pro оукрощаетса, domatur, olim оумꙋчаетса. Eodem versu pro δεδάμασαι vitio librariorum et olim Futurum оумꙋчитса et nunc оукротитса in editis libris legitur, cum tamen jam in Ms. antiquo Praeteritum habeatur: оумꙋчена єсть вещию чл҃вѣческꙋю, domita est a natura humana, pro оукрочитса єстеством чл҃вѣческим. кротко дꙋшен πραΰθυμος, Prov. 41, 30. vitiose olim крѣпкодꙋшен.

крꙋтити torquere, contorquere, Boh. krautiti, Pol. kręcić, kracić. Vide Pol. kręt, Russ. крꙋть, крꙋтость, Croat. kruto in Lexicis harum dialectorum.

крот Boh. talpa, Croat. Carn. kert, Pol. kret, Russ. крот, Serb. кртица, et кртина. Lev. 11, 30. кроторыа (ἀσπάλαξ) in antiqua et correcta editione pro крот legitur. Est autem кроторыа talpa fodiens, vox composita ex крот et рыю fodere. Pol. kretomysz est sorex araneus, *Spitzmaus*. Cumulum a talpa aggeratum Croatae vocant kertorovina, Carn. kertina, kertifhe, Slovaci кртинец, Pol. kretowina, kretowizna, kretowisko, Serb. кртичнак, Russ. кочка.

крт Serb. firmus, durus, refer ad крꙋт, крꙋтый.

кртань, krtań, Pol. gula, guttur, Boh. krztan et chrztan, et Pol. chrztoń, refer ad гртань.

крзно Boh. olim vestis pellicea, Croat. kerzno, Carn. kersen *Kürschleder*. Slovac. grznar est et hodie pellio, *Kürschner*, Croat. kerznar. Patet, quid корзно sit apud Nestorem. крзница ves-

tis

tis baptismalis apud Serb. refer ad крѣст, крст, pro крстница.

кружец dim. a круг; ita et alia, uti кружити, кружати, кружило, кружало refer ad круг.

кружилїа apud Polykarpow sunt circuli, круги. Isai. 13, 10. in antiqua editione кружилїа pro Ὠρίων leguntur, correctores maluerunt vocem graecam servare. Job. 38, 31 pro φραγμὸν ὠρίωνος olim wграждєнїє кружилиц, nunc wграждєнїє wрїwново expuncto nomine slavico Orionis, quod certe apud Illyrios eo tempore, quo Jobus et Isaias versi sunt, in usu erat.

крьждевати: Dan. 8, 27. крьждевах in antiqua editione pro ἐμαλακίσθην, nunc изнемогах, debilitatus sum. Cum ь supplere soleat є breue, et д epentheticum sit, referendum erit креж ad крег, unde Bohemicum крегек (krzehek, krzehký), fragilis.

краса, pulchritudo, decor, κάλλος Epist. Jerem. seu Bar. 6, 23. без красы ἀσχημονοῦσα Ezech. 16, 7. любив красѣ φιλόκοσμος Bar. 6, 8. in antiqua editione, in correcta vero красотолюбив. Olim въ день красы ἐν ἡμέραις νέων Sir. 24, 27. melius nunc во дни новоплодїй. красота septies in Psalmis legitur. красота селнаа со мною єсть Psal. 49, 11. pulchritudo (ὡραιότης) campi mecum est. красен, красный, pulcher; ѱалтирь красен с гусльми Psal. 80, 3. psalterium jucundum (τερπνὸν) cum cithara. се что добро или что красно Psal. 132, 1. ecce quid bonum (καλὸν), aut quid jucundum (τερπνὸν)? Nec differt Psalt. Venetum, nisi quod post се addat нн҃, graecum δὴ post ἰδὲ exprimendo. красен добротою Psal. 44, 3. speciosus forma, ὡραῖος κάλλει. красно отроча ἀστεῖον τὸ παιδίον, venustum puerum, Vulg. elegantem infantem, Hebr. 11, 23. Et Act. 3, 10. при красных дверех, ad speciosam portam,

ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ. At Cant. 5, 10. красен in antiqua editione est πυῤῥὸς, rubicundus, qui significatus a Russis duntaxat huic voci tribuitur. Recte itaque deleto красен hoc loco correctores чермен substituere. красити, крашꙋ, оукрасити, Iterat. крашаю ornare, comere, decorare. красите раки праведных Matth. 23, 29. ornatis (κοσμεῖτε) monumenta justorum. исходы оутра и вечера оукрасиши Psal. 64, 9. exitus matutini et vesperae delectabis (τέρψεις). Apud Polykarpow красаюся delectari, gloriari, τέρπομαι.

кросна Pol. Slovac. machina textoria, Russ. кросны plur. idem, Croat. крошна. 2) krosna Boh. sporta, corbis, Croat. крошна, *Krachsen*, machina ad portanda onera in dorso, Russ. крошна corbis, Serb. крошнье plur. feretrum.

крыса Russ. mus rattus, *Ratte*.

кресати Serb. Croat. Carn. excutere ignem, Pol. krzesać, Boh. krzesati. кресало Illyr. Croat. Carn. ignitabulum, *Feuerzeug*, Boh. krzesadlo, Serb. Slovac. кресиво, Pol. Mor. krzesiwo idem. At Croat. et Carn. крес vide sub крест.

креснꙋ inusit., вскреснꙋ, воскреснꙋ, exurgere, resurgere. воскресни бже, surge (ἀνάστα) deus Psal. 81, 8. еда спай неприложит воскреснꙋти, numquid qui dormit, non adjiciet ut resurgat!(τοῦ ἀναστῆναι) Psal. 40, 9. той воскресе ѿ мертвых, ipse surrexit (ἠγέρθη) a mortuis Matth. 14, 2. вскресити, воскресити, suscitare, excitare, Iterat. воскрешаю: аз воскрешꙋ его, ego resuscitabo (ἀναστήσω) eum Joh. 6, 44. 54. оц҃ъ воскрешает мертвыя, pater suscitat (ἐγείρει) mortuos Joh. 5, 21. In antiquo Apostolo 2 Cor. 4, 14. вскрѣшен, qui suscitavit, pro ἐγείρας, et вскрѣсит suscitabit, pro ἐγερεῖ, in impressis vero воздвигий et воздвигнет. воскресеніе (а воскреснꙋ) resurrectio, ἀνάστασις,

tri-

triginta et octo vicibus in N. Test. legitur, воскрешенїе vero (a воскресити) non nisi septies. Observavi autem in Mss. вскрѣшенїе quandoque etiam iis in locis, ex. gr. Matth. cap. 22. ter, in quibus nunc воскресенїе impressum est. васкрѣшенїе habet cod. Serbicus recentior. Serbis hodie васкрснути, васкрснем, exclusa ut solent vocali е, resurgere, васкрсенїе et васкрс, immo et ускрс pascha, васкрсовати et ускрсовати celebrare pascha.

кръсла, f. Russ. sedes, sella, solium, Pol. krzesło, n. *Lehnstuhl*, *Armstuhl*.

краста porrigo, scabies, *Räude*, *Krätze*, Boh. chrasta, Russ. кор{o}ста. Levit. 21, 20. красты дивїа ψώρα ἀγρία, Vulg. jugis scabies. Serb. Croat. Carn. краста est crusta vulneris, *Schorf*, Serb. красте variolae.

крастель, m. ὀρτυγομήτρα, coturnix, Psal. 104, 40. Apud Polycarpow ὄρτυξ, coturnix. прidoша крастели и покрыша полк Exod. 16, 13. ἀνέβη ὀρτυγομήτρα, Vulg. ascendens coturnix cooperuit castra. Antiqua editio весь полк. Etiam tertio (in Vulgata quarto) libro Esdrae, qui e latino translatus est, cap. 1, 15. coturnix est крастель: крастели быша вам в знаменїе, coturnix vobis in signo fuit. Dubitari igitur vix potest, per крастели interpretem Slavum intellexisse coturnices. Et tamen coturnix Serbis, Slovac. et Carn. est препелица, Dalm. prepeoka, Pol. przepiórka, Croatis плепелица, Russis перепелка, Boh. krzepelka, mutato п in к. крастель vero, Russ. коростель, est Rallus crex, *Wiesenschnarrer*, Boh. chrzastal, chrzastel et krzastal, Pol. chrosciel, chrościelec.

крест, non nisi cum praepositione ѡ in usu: ѡкрест себе circum se, περὶ αὐτὸν Matth. 8, 18. ѡбхождаше веси ѡкрест circuibat vicos in circuitu (κύκλῳ). Est ergo obsoletum крест idem

ac germ. *Kreis*, orbis, circuitus, inde Boh. okrsslek orbis. Pol. kres, krys, kreślic huc trahi possint, sed serius a germ. *Kreis* deducta videntur. ѡкрестныи adj. circumjacens, qui circa est: множество ѿ ѡкрестныхъ градѡвъ, Act. 5, 16. multitudo vicinarum civitatum (τῶν περὶ πόλεων). крестъ crux, est pro хрестъ.

крестити baptizare, Iterat. крещаю: крещеніе baptismus. крещеніемъ имже азъ крещаюся, креститася Marc. 10, 39. baptismo quo ego baptizor, baptizabimini. Recte monet Alexjejew, креститася esse dualem numerum futuri temporis, sed miror, quod addiderit, simili modo et alia verba inflecti secundum exemplar graeci sermonis, cum in scriptura sacra nullibi dualis graeci verbi occurrat. Neque asserere licet, Slavos inflexionem dualis numeri Graecis debere. креститель baptista, крестъ crux, Serb. кртъ, et кртити. In iis dialectis, in quibus крижъ pro крестъ viget, крестъ sumitur pro baptismo, Slovac. krst, Croat. Carn. керстъ, Pol. krzest et chrzest, Boh. krzest. Origo vocum istarum peregrina est, uti Germanorum *Christ*, christianus, inde olim *christen* baptizando christianum facere, quod Slavi mutarunt in хрестъ, хрестити, крестъ-крестити. Serbis phrasis у крсту est idem ac inter Christianos, in orbe christiano. Huc refer Carn. крес festum Joannis baptistae, solstitium aestivum, inde Croatis крес ignis festivus, strues lignorum incensa, ad quam saltus nocturni fieri solent. Solent autem ignes isti accendi in vigilia Joannis baptistae. крещенія чванѡмъ lotiones (baptismata) urceorum, Marc. 7, 8. est figurata locutio. Hebr. 9, 10. in antiquo Apostolo pro βαπτισμοῖς legitur крщеніи in Instrumentali plurali, nunc in impressis в ѡмовеніихъ in ablutionibus. крестильница baptisterium, vas

in

in quod immerguntur baptizandi, in codd. Serbicis крстилница.

крошница dim. a крошна Jud. 6, 19. *κόφινος*, canistrum, sportula, refer ad кросна.

крꙋшити, сокрꙋшити, frangere, Iter. сокрꙋшаю. исцѣли сокрꙋшенїє ѥѧ (Ven. Ps. съкрꙋшенїа ѥѥ) Psal. 59, 4. sana contritiones (*συντρίμματα*) ejus. кость не сокрꙋшитсѧ ѿ него Joh. 19, 36. os non comminuetur (*συντριβήσεται*, confringetur) ex eo. крꙋшина Boh. Pol. Russ. rhamnus frangula L., *Faulbaum.* крꙋшец dim. a крꙋх: крꙋшец Pol. Russ. minerale, metallum. Boh. крꙋшец (Serb. крꙋшац) соли frustum salis.

крꙋшка Illyr. pirus, pirum, dim. крꙋшчица, vide supra грꙋша.

карша vide in Lex. Russ.

крцати, крцало in Lex. Serbico.

крч Boh. caudex, stipes, *Strunk*, Pol. karcz, inde крчити Serb. Croat. exstirpare, caedere sylvam, Pol. karczować. Serb. крченье, Croat. kerch (крч), izkerchenye, exstirpatio, caesio sylvae, rudetum, *das Roden.*

крч Slovac. spasmus, Russ. корч, Croat. Carn. керч, Boh. krzeč, Pol. kurcz; Serb. грч, mutato к in г. крчити Boh. contrahere, contorquere, Russ. корчить, Pol. kurczyć, Serb. грчити, contrahere, corrugare.

крчма Serb. Boh. caupona, Russ. корчма, Pol. карчма, Croat. Carn. inserunt quidem е inter к et р scribendo, sed in pronunciatione id elidunt dicendo крчма. корчемник caupo, *κάπηλος*, Isai. 1, 22. Sir. 20, 27. Russ. et корчмарь, Serb. крчмар, Boh. krčmarz, Pol. karczmarz. корчемница taberna, трїех корчемниц, *τριῶν ταβερνῶν* Act. 28, 15. Sed in Apostolo an. 1324. legitur: треи тавьрн, et quod praecedit до аписка фора, *ἄχρις Ἀππίου φόρου*, quod posteriores red-

di-

diderunt: до аппиева торга. корчемствовати cauponari, i. e. corrumpere, adulterare. Hac voce usus est antiquus interpres ad exprimendam metaphoram καπηλεύοντες 2 Cor. 2, 17, licet in Apostolo citato vitiose крмчствѹют pro крчмствѹют scriptum sit; impressi nunc legunt не чисто проповѣдающїи (in antiquis editionibus проповѣдѹюще) слово бжїе, sublato tropo.

крчим χαλκεύς, Vulg. faber aerarius, 2 Tim. 4, 14. legitur in Ms. antiquo, cui tandem vox ковач substituta fuit.

крчаг, корчаг, urceus, *Krug*, Isai. 5, 10. pro κεράμιον nunc legitur. Jerem. 35, 6. olim et nunc; Vulg. scyphos habet. In antiqua editione 1 Reg. 25, 18. двѣ корчазѣ, δύο ἀγγεῖα, in correcta два сосѹда, Vulg. utres. Serbis крчаг, Slovac. krčah et krčak, Pol. корчак, dim. корчачек, Russis vero корчага vas fictile pro linteis aqua fervida perfundendis, dim. et корчажка, adhuc in usu sunt. Palkowič Slovacicum крчак cum Russ. коршок (scribendum fuit горшок, quod est a горнец olla) male comparavit, et крк ? (cum signo interrogationis) apposuit. Linde корчак cum корчма comparare maluit, cum Germanis *Krug* sit urceus et caupona; etymon vero кора, korzeń statuit. Mihi neutrum probatur, cum крчак ad крч (caudex) referendum esse censeam.

кречет Russ. falco gyrfalco, *Geyerfalke*; Pol. krzeczot, alias białozor. кречати Croat. coaxare, Dalm. krakotati, Boh. krzehotati. креч calx Illyr. peregrinum est pro вапно. Boh. креч (krzeč) refer ad крч, корч.

крагѹй, apud Polykarpow, accipiter minor, nisus fringillarius; Alexjejew addit aliis esse idem, quod кречет. Croat. крагѹљ, Dalm. крагѹлац, Carn. Vind. крегѹл, крагѹл, крагѹлч, Boh. krahujec, krahulec, Pol. крогѹлец, falco nisus, *Sperber*.

крȣг Russ. Serb. Croat. circulus, orbis, sphaera, circumferentia, gyrus, cyclus, discus, Boh. kruh, Pol. krąg, plur. kręgi, mutata vocali u in ą, ut solent. крȣг мѣдан in Ms. antiquo 1 Cor. 13, 1. est κύμβαλον, in impressis кумвал. крȣглый rotundus. Olim Cant. 5, 14. рȣцѣ єгѡ крȣглѣ, χεῖρες αὐτȣ̃ τορευταὶ, Vulg. manus illius tornatiles, nunc ѡвточены in plur. ѡкрȣглый ab ѡкрȣг, et ѡкрȣжный, et ѡкрȣжити, et ѡкрȣженїе. Psal. 139, 10. глава ѡкрȣженїѧ их, caput circuitus (κυκλώματος) eorum.

кргъ, Boh. krhy in plur. lippitudo, krhawy lippus. Slovac. krhla cupa lignea.

крег, vide Boh. krzehek, krzehky, krzehot, okrehky in Lexicis et supra Slav. креждевати. Confer tamen et Croat. kerhek (крхек) et kerssliv (кршлив) fragilis, debilis.

кроха, крошка, крошȣ, vide in Lex. Russicis. Affinia sunt крȣх, крȣшити. At Carn. кроxотати est cachinnari, grunnire. Confer Boh. хрохтати et крохтати. Dalm. хрокати.

крȣх, quod mihi a крȣю seu крою, scindo, formatum videtur, fragmen, frustum Russ. et Pol., inde dim. крȣшец, Serb. крȣшац, quod vide supra sub крȣшити. ѹкрȣх fragmentum Matth. 14, 20. взѧша избытки ѹкрȣх, tulerunt reliquias fragmentorum (τῶν κλασμάτων). Erat itaque крȣх хлѣба frustum seu fragmentum panis; nunc крȣх (omisso хлѣба) significatu panis viget apud Dalmatas aliosque Illyrios, apud Croatas, Carniolos et Vinidos. In Bibliis vero Slavonicis, apud Boh. Mor. Slovac. Lusatas, Pol. et Russos panis est хлѣб, Serb. лѣб. A крȣх est крȣшити in frusta comminuere. Confer et крхати.

крхати (apud Vukium крьати) et кршити frangere, Croat. kerham, kerssem (кршем), et kerhek (крхек) fragilis.

крхати

кρχати 2) tussire (de equis), Boh. кρχлати.
кρχый 3) Bohemis laevus, sinister.
кρакати, кρакам, Croat. Pol crocitare, Boh. кρакати et кρокати, Carn. кρокати, Illyr. гρакати, Serb. гρактати, Russ. гρакаю, apud Polykarpow et кρакаю. Croat. кρакоρим gracillare, Boh. кρакоρам, Pol. кρекоρам et кρокоρам.
кρок Boh. Pol. gradus, gressus, passus. Boh. et кρочей, Serb. Illyr. Croat. Carn. коρак, коρачай, Serb. et коρаклай. кρочити Serb. Boh. Pol. gradi, incedere, (Boh. Iterat. кρачети), Serb. Illyr. Croat. Carn. коρачити, Iter. коρачати.
кρоква Boh. Pol. et кρокев (Pol. krokiew), canterium, telamon, *Sparren*, Carn. krokla. Vide et krokwice, Pol. krokiewka, et krokewnice in Lexicis.
кρока subtegmen, trama, in Lexicis notatur ceu vox slavica, est autem omnino graecum *κρόκη*. Nec alibi nisi Lev. 13, v. 48 et sequentibus in plurali (pro antiquo клоки) legitur. Vide p. 236.
кρѹк Pol. кρѹчек dim. corvus corax, Boh. кρкавец, Carn. кροкаρ. Confer кρакати, кρокати, et Boh. кρкати, Russ. apud Polykarpow коρкати. кρѹк 2) vide sub кρюк.
кρк Boh. collum, Pol. inserto а: каρк, dim. кρчек, Pol. каρчек, Lusatis kérk, kyrk. Slavis meridionalibus вρат; Croatae tamen et кρк norunt. Serbis кρкача gestatio in dorso manibus collum amplectentibus.
коρконосый *ῥινότμητος*, fissis naribus, ut explicat Alexjejew, additque vulgare кѹρносый, i. e. naso curto, naso mutilus. An non potius *legendum* коρноносый, cum Serbis кρнити sit diffindere, кρна et кρньо homo auribus mutilus, кρньоρог mutilus cornu. Levit. 21, 18. *κολοβόῤῥιν* in antiqua editione redditur коρн, in

cor-

correcta vero корносый, curto naso, quod utique contractum est ex корнонсый. Slovacis крква est ruga, plica, крквати corrugare, plicare.

керкати, керкнути, Russ. pipire, gallinarum pituita laborantium vox.

крека Serb. clamor gallinarum, ranarum. крекетати coaxare, крекетуша coaxatrix i. e. rana. Pol. krzektać, Boh. krzehotati.

крик clamor, Boh. krzik, Pol. krzyk, Lusat. кшик mutata, ut solent, post к litera р in sibilantem, Carn. крик et крич, Croat. крич et крика. крикун Russ. clamosus homo, *Schreyhals*, Boh. krziklaun (krziklun), Pol. krzykała, krzykayło, krzykacz. кричати, clamare, ejulare. Marc. 5, 38. видѣ молву, плачущїася и кричащїя многω, vidit tumultum, flentes et ejulantes (κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας) multum. Matth. 15, 23. in Ms. кричит (κράζει) pro зовет. Dan. 13, 26. olim кричанїе (κραυγῇ), nunc клич.

кракати Russ. tetrinnire (anatum), кракаа, кракуша, anas. Confer крека. Pol. krzekam. subo (de suibus).

крюк Russ. uncus, uncinus, dim. крючек. Pol. kruczek. Exod. 27, 10. крючки их, οἱ κρίκοι αὐτῶν, et iterum v. 11. in correcta editione; in antiqua vero κρίκοι sunt обωди, i. e. absides, curvaturae. крючити curvare, крючитися incurvari, et alia derivata a крюк vide in Lex. Russ.

кудерь, plur. кудри Russ. crispi capilli, *Locken*, Carn. koder, et kodra, cincinnus, Boh. kaderz, Pol. kędzior, plur. kędzierze. кудрав, кудравый, crispus, Serb. кудрав, Carn. кудраст, кудровец, Boh. кудрнатый, кудрна, *Krauskopf*, alias et кучера, kaderzawek. Cant. 5, 11. βόστρυχοι αὐτοῦ ἐλάται reddit correcta власы єгω кудравы, antiqua editio широки i. e. lati, Vulg. comae ejus sicut elatae palmarum. Supra

P.

p. 105. кȣдри ad кȣд retuli et recte quidem, cum р in fine vocis кȣдрь formativa esse videatur, uti ль, ла in кȣдель, кȣдела, pensum lini, Croat. Boh. etiam stupa, et ла in kudła Pol. Slovac. villus, *Zote*, kudłaty Pol. villosus, *zotig*. Nec occurrit radix ulla sub к tribus consonis constans, quarum media sit д aut т.

ктырь asilus, tabanus, *Bremse*, Russis duntaxat nota vox, e quorum Lexicis eam Stulli hausit et Lexico suo Illyrico inseruit, eamque per utecsiscte (утечиште) et asylum explicavit, asilum (tabanum) male in asylum commutando.

къзнь,律 кознь, insidiae, technae, machinatio, fraus. противȣ кознем дїаволским Ephes. 6. 11. adversus insidias (μεθοδείας) diaboli. Ibid. 4, 14. ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης, в коварствѣ козней лщенїа in astutia ad circumventionem erroris, in (veteratoria) versutia ad insidiose fallendum. Nec alibi in Novo Testamento haec vox legitur. Polykarpow habet etiam козневатый insidiosus, кознствȣю insidiari, technas struere. Alexjejew citat кознованїе (quod supponit verbum кознобати), кознодѣйствїе et кознодѣйство, козногласник comoedus, ludio. Praepropere vocem кознь supra p. 106. ad кȣю retuli. Distinguendae certe voces кȣзнь et кознь. Illud res ex auro aut argento fabrefactas, germ. *Geschmeide*, significat et a кȣю, uti Pol. kuźnia, Russ. кȣзница, officina fabri, et кȣзнец, derivatum est. Distingui etiam debet кознь a казнь punitio, castigatio. Hoc enim, contractum ex кагзнь, a verbo кахати aptius deducitur, quam a казати uti Palk. in Lex. Boh. visum fuit. Unde vero vocem кознь derivem, nondum mihi liquet. Si нь formativa sit, certe ad radicem кез, коз, seu къз cum vocali ambigua et mobili referenda erit. In codd. Serbicis enim nunquam кознь,

sed

sed semper кьзнь scribitur. Nec aliud quidquam occurrit, quo vox кознь illustrari possit, quam Russ. козóн, gen. кознá, talus seu ossiculum, quo pueri ludere solent. Confer Boh. костка alea. A ludo facilis transitus ad technas, insidias.

кость, f. os, ossis, *Knochen*, *Bein*. Psalm. 101, 4. кости моа гакш сꙋшила сосхошаса, (Psalt. Ven. кости мое гако соушило сьхошесе), ossa (ὀςᾶ) mea sicut cremium (φρύγιον) aruerunt. Hebr. 3, 17. кости κῶλα, Vulg. corpora, in antiquo Apostolo оуды. Si slavicum кость cum lat. os conferas, ть formativa videri possit, quae syllabae radicali кос accesserit; at si cum graec. ὀςέον compares, ть tertiam radicalem esse censebis. кость pronunciant Russi, Moravi, Slovaci, kość Poloni, cum quibus faciunt Lusatae utpote Lechitarum gens; Boh. Illyr. Carn. кост. Carn. et kuſt, gen. koſti. Diminutiva Pol. Boh. костка, костечка, Russ. косточка, Croat. Serb. кошчица (кощица), augment. Russ. костища et alia derivata vide in Lexicis.

коситер Serb. stannum, *Zinn*, est e graeco κασσίτερος.

кꙋст Russ. frutex, virgultum.

кисть Russ. conus, apex; fasciculus, penicillum, *Quaste*, *Büschel*, Pol. kiść, dim. kistka.

кистень Russ. cestrum, cestus, clava, Pol. kiścień, kieścień.

кощꙋны plur. Ephes. 5. 4. бꙋесловїе или кощꙋны stultiloquium aut scurrilitas (εὐτραπελία), apud Polykarpow кощꙋнник sannio, jocator; кощꙋнство nugae, facetiae, joci; кощꙋнствꙋю jocari, ludere, cavillari.

кꙋща tentorium, tabernaculum. Num. 24, 5. olim in plur. кꙋща твоа, σκηναί σε, nunc кꙋщи твоа. кꙋщепотченїе tabernaculorum fixio, scenopegia.

nopegia. кѹпник σκηνίτης. Serb. кѹћа, Dalm. kucha domus.
кшик, кеик, Pol. sibilus, kszykać, ksykać, sibilare.

§. 8. Ex indiculo radicalibus syllabis sub qualibet litera subjuncto facile perspicies, significatum vocum classis tertiae, quae tribus consonis constant, non solum a prima et secunda, sed etiam a tertia radicali litera pendere. Differunt certe млад juvenis et млат malleus, хлѣв stabulum et хлѣб panis, праг limen et прах pulvis; прст (перст) digitus et прсть (персть) terra. Ipsa etiam vocalis, fixa nimirum et immobilis, significatum determinat. Aliud certe est храм domus, aliud хром claudus, aliud драг carus, aliud дрѹг amicus. Quis audeat syllabas прас, прос, прѹс, прис, прѣс, прс (перс), et derivata ab iis confundere? Postulant quidem Substantivorum formae, quae a verbis significationem petunt, aliam subinde vocalem, sed mutatio haec, cum secundum analogiae leges fiat, non est arbitraria. Igitur плот а плетѹ sub плет, грок а грекѹ sub грек, гром а гремѣти sub грм, звон а звенѣти sub звен, влак (облак) а влекѹ sub влек, мраз а мрзнѹ sub мрз comprehendi existimanda sunt.

Consuli possint, quae in primis lineis ad conficiendum universale Etymologicon slavicum (*Entwurf zu einem allgemeinen slavischen Etymologikon*) Pragae, 1813. 8. latius exposuimus.

§. 9.

§. 9. Quamvis non ignorem, quasdam radices classis tertiae ad secundam reduci posse, aliquot etiam omissas esse, licebit tamen numerum earum inire. Comprehendit autem classis tertia octingentas septuaginta octo, classis secunda sexcentas quinquaginta quinque, prima septuaginta duas syllabas radicales, quibus fundamenta etymologiae slavicae innituntur. Numeramus enim sub

а	in Cl. I. 3	in Cl II. 23	in Cl. III	9
т	- - 2	- - 28	- -	8
в	- - 5	- - 42	- -	31
к	- - 6	- - 32	- -	42
п	- - 5	- - 56	- -	76
м	- - 4	- - 44	- -	18
н	- - 7	- - 24	- -	2
л	- - 2	- - 63	- -	8
р	- - 5	- - 52	- -	3
д	- - 4	- - 31	- -	36
т	- - 5	- - 45	- -	50
з	- - 3	- - 20	- -	13
ж	- - 4	- - 15	- -	15
с	- - 5	- - 55	- -	148
ш	- - 2	- - 13	- -	21
щ	- - -	- - -	- -	27
ц	- - 1	- - 7	- -	10
ч	- - 4	- - 18	- -	37
г	- - -	- - 26	- -	83

X

χ	in Cl. I.	1	in Cl. II.	19	in Cl. III.	89
κ	- -	4	- -	42	- -	153
		72		605		878

Summa omnium 1605.

§. 10. Non possum silentio praeterire egregios conatus illustrissimi Academiae Russicae praesidis Alexandri Шишков, viri mihi multis nominibus colendi, quibus ille conficiendo Lexico Russico etymologico, tam in notitiis (извѣстіе) Academiae, quam in arboribus vocum (деревья слов) summo labore concinnatis, Petropoli 1819. praelusit. Arbor radicis мр in 25 genicula (колѣна) quasi stirpes dividitur, et e geniculis orti rami seu frondes (вѣтви) ex utraque parte stipitis exhibentur. колѣна hoc ordine se excipiunt a radice мр ad verticem progrediendo: 1 мрꙋ, 2 мерлꙋха, 3 смрад, 4 смерд, 5 смородина, 6 мерзость, 7 мрак, 8 смерчіе, 9 морщꙋ, 10 сморчок, 11 морошка, 12 смꙋрый, 13 хмꙋрю, 14 мравій, 15 мꙋрава, 16 мꙋрлычꙋ, 17 маргаю, 18 мараю, 19 морковь, 20 мраз (мороз), 21 море, 22 морж, 23 мрежа, 24 мир, 25 міp.

Simile quid jam tentatum antea fuit a clariss. Samuele Linde in Principiis etymologiae, quae linguae Polonicae Lexico, praestantissimo aeque ac locupletissimo, praefixit. Primum exemplum, quod pro-

profert, praebent radicales M-r, ad quas ille sequentes decem voces cum earum derivatis refert 1 Mara, 2 Mrok, 3 Murzyn, 4 Morze, 5 Mrug, 6 Miara, 7 Mor, 8 Marznąć, 9 Smrod, 10 Mruk. Secundum exemplum praebent radicales M-g, M-k. Tertium L-c, L-s, L-z; quartum Chr, Chr-ch, Kr-k, Chr-s, Chr-b, Chr-p, Kr-b, Kr-p; quintum radicales Pr, P-r, P-rz; sextum T-k; septimum denique Ch, quo non solum Chuch (quod est germ. *Hauch*), sed etiam Duch spiritus (quod sine dubio a Du, duju, formatum est) et chcieć (хотѣти, velle) retulit. At ille veritati indagandae impense deditus principiis, quibus etymologiae systema legitimum superstrui debet, denuo examinatis, et pensi habitis aliorum sententiis certe jam perspexerit ipse, quam multa precario sumantur in determinando generali significatu unius aut duarum literarum, in pluribus vocibus obviarum, neglectis reliquis radicalibus, quae simul conjunctae vocem ita constituunt, ut a complexu omnium notio et significatio pendeat. Mihi quidem semper visum est, si numerus radicum ultra, quam oporteat, minuatur, nimis coacte reducendo radices plurium literarum ad alias simpliciores, etymologiae fundamenta labefactari potius quam firmari.

R Uti-

Utinam aliter mihi sentire liceret de arboribus etymologicis, quarum structuram exponere coepi Secundae arboris radices sunt кр, гр, хр, neglecto prorsus discrimine literarum к, г, х; genicula (колѣна) centum triginta duo, quorum primum кракаю, supremum seu ultimum хворать. In notis, quae elucidando nexui et originibus vocum a communi radice deductarum destinatae sunt, multa sunt, quae probare non possum. Cui verisimile videri possit, peregrinum грош (e lat. grossus) a slavico verbo грохочу; aut кристаль, etsi ore vulgi in хрусталь mutatum sit, a хрустѣть recte deduci! Cui persuaderi possit, ut alia taceam, гора a гром, a гора vero град, гордый, горб, груда, грудь, громада, грива, гряда, гряду, гребу orta esse. Tertia arbor e radice тр excrescens e 77 geniculis ramos diffundit. Istorum primum seu intimum est трещу, secundum треснаю, tertium стрекочу, quartum стриж etc. Extrema duo in apice summo sunt 76 ость, cum ramis остие, unde остен, остистый, et 77 ось cum ramo sinistro осилина, unde frondes осист, осистый, et dextro подчоска, unde frondes подчос, подчосина. Si jam quaeras, qua ratione ость, ось cohaereant cum radice тр, in notis doceberis, ос ab ость, ость ab острый, quod praecedit, orta esse. Atqui in острый, meo quidem judicio, literae тр non sunt radicales, sed

sed utraque, aut saltem ρ, est servilis, quae voci остъ accesserit. остъ autem ab осъ ope тъ formatam et ad secundam classem referendam facile admiserim. Non igitur осъ, остъ ab остр resecto тр enata censeri possunt, sed potius остр, acutus, ope formativae adjectivorum ρ, ab остъ et hoc ipsum ab осъ axis ceu primo elemento deducendum est. Confer осъ cum lat. axis, acus, acutus, quorum radicalis syllaba AC Slavico осъ respondet. Sic et ос in осм cum latino OC in octo comparare licebit. Slavi enim pro к aliarum linguarum amant с: весь vicus, десать decem, δέκα, прасл porcus, просити precari, писати pingere, pictum.

Caput II.

Functiones literarum servilium.

§. 11.

Quae augendis a fine syllabis radicalibus serviunt literae, serviles dicuntur. In Substantivis юность, юнота, юноша, ab Adjectivo юн derivatis, augmenta остъ, ота, оша significatum modificant. рабa ancilla a рабъ servo solum genere differt. сѫд est judicium, сѫдити judicare, сѫдїа judex. Itaque functiones servilium variae sunt. Serviunt autem vocales tam solidae, quam liquidae generibus

et numeris designandis, casibus flectendis, Verborum modis et temporibus formandis.

Genus femininum in singulari signatur vocalibus а et ѧ, neutrum vero vocalibus о et е.

(*a*)

Masc. - ъ	Fem. - а	Neut. - о
т	та	то
ов	ова	ово
сам	сама	само
дал	дала	дало
дан	дана	дано
пѣт	пѣта	пѣто
ведом	ведома	ведомо

Typum hunc sequuntur partes orationis omnes generis capaces, nimirum Pronomina, Substantiva, Adjectiva et Participia, quorum masculinum consonis solidis finitur. Sic сѫсѣда а сѫсѣдъ, внѫка а внѫкъ; свѧтъ sanctus, свѧта sancta, свѧто sanctum. Si vero masculinum in consonam affectam seu liquidam, aut in й desinat, pro а amat femininum ѧ, pro о neutrum е.

(*b*)

Masc. - ь	Fem. - ѧ	Neut. - е
той	таѧ	тое
весь	всѧ	все
наш	нашѧ	наше
тощ	тщѧ	тще

Sic

Sic волꙗ, вѹрꙗ, дѹша (дѹшꙗ) etc. отень, отца, отце. Vocalis и pro ꙗ non nisi in paucis superest: си haec a сь, мати mater, дщи filia, Russ. доч; in Comparativis post ш: менши, болши; in Gerundivis post ш et щ: кмши, имѹщи. Neutra in ꙗ desinentia, ut прасꙗ porcus, vide in formis Substantivorum.

§. 12. In duali Masculinum signatur vocalibus а et ꙗ, Femininum vero et Neutrum vocalibus ѣ et и.

(*a*)

Masc. - а	Fem. et Neut. - ѣ
два	двѣ
оба	обѣ
сына	оустнѣ
бѹдева	бѹдевѣ
бѹдета	бѹдетѣ
знаема	знаемѣ

Sic etiam in Praeteritis simplicibus видѣхова, видѣховѣ; видѣста видѣстѣ.

In libris minus antiquis, Russorum et Polonorum more, neutra desinunt in а: два лѣта pro antiquiori flexione, quam Bohemi servarunt, двѣ лѣтѣ; двѣ стѣ.

(*b*)

Masc. - ꙗ	Fem. et Neut. - и
ножꙗ	мрѣжи
кошꙗ	оуши
кораблꙗ	очи
слѣпцꙗ	плещи

Sic

Sic et вѣжди palpebrae. Pro ѧ post sibilantes nunc scribi а: ножа, коша, слѣпца, in Introductione p. 12 et 25 monuimus.

§. 13. In plurali vero genera notantur hoc modo:

(*a*)

Masc. - и	Fem. - ы	Neut. - а
они	оны	она
сами	самы	сама
овни	жены	оуста

(*b*)

Masc. - и	Fem. - ѧ	Neut. - ѧ
вси	всѧ	всѧ
мои	моѧ	моѧ
отци	овцѧ	полѧ

Gerundivi plurales amant є in omni genere: дающє, давшє. Substantiva masculina saepe є et їє, feminina vero, quorum singularis in consonam liquidam desinit, и petunt: кости ossa, a кость.

§. 14. Flectendis obliquis casibus Nominum serviunt vocales omnes: Vocativo є, и, ю; Accusativo feminino ꙋ, ю; Genitivo а, ѧ, є, ы, и; Dativo ꙋ, ю, ѣ, и. Locali ѣ, и. Accusativo et Instrumentali plur. ы, и.

§. 15. In verbis formandae personae primae singulari servit ꙋ et ю; formando Imperativo post consonam и, post vocalem й.

§. 16.

§. 16. Cum consona praecedente coalescens й seu ь formandis Adjectivis possessivis servit. Diphthongi autem seu syllabae in й finitae

ай,	ой,	ꙋй,	ый
ꙗй,	ей,	—	їй

formandis Nominibus adhibentur. Notanda vero praeprimis terminatio definita seu emphatica Pronominum et Adjectivorum ой, ый, їй:

свой	своꙗ	своѥ	suus, sua, suum.
—	своѧ	своє	
сїй	сїѧ	сїє	hic, haec, hoc.
кый	каѧ	коє	quis, quae, quod.
вторый	втораѧ	второє	secundus, a, um.
третїй	третїѧ	третїє	tertius, ia, ium.
нищїй	нищаꙗ	нищеѥ	egenus, a, um.
—	нищаѧ	нищеє	

§. 17. E consonis serviunt, assumendo ante se, subinde et post se, vocales, casibus Nominum flectendis tres: м, г, х. Et quidem

м

Subtantivorum Instrumentali ом, ем; Dativo plurali ам, ом, ем; Instrumentali plur. ами, ми; Adjectivorum Dativo singulari омꙋ, емꙋ; Locali ом, ем; Instrumentali singulari et Dativo plurali ым, им; Instrumentali plurali ыми, ими.

г,

г

Adjectivorum Genitivo аго, ого, его.

х

Substantivorum Locali plurali ахъ, охъ, ѣхъ. Adjectivorum Genitivo et Locali plurali ыхъ, ихъ.

In Pronominibus personalibus мы et вы in Genitivo et Locali pro х locum habet с: насъ, васъ. In aliis х: ихъ eorum, в нихъ in iis.

Huc pertinent ов seu ев, ез, ен, ер, ат, ес, ceu augmenta epenthetica variorum casuum.

§. 18. Derivationi Nominum eorumque formis constituendis serviunt ь et consonae omnes, unicum п si excipias. Frequentius tamen hic munere suo funguntur в, н, л, р, т, с, к, et conjunctim ость, ство et ствіе, екъ, ищ et ище, quam reliquae.

§. 19. Verborum personis signandis adhibentur м, т, с et ш, ст, х. In duali ва, вѣ. Participiis formandis м, н, л, т; Infinitivo ти, Supino т (тъ, non ть); Gerundivis в, ш, щ.

§. 20. Est itaque aliquarum servilium consonarum triplex functio, aliarum nonnisi duplex, nonnullarum duntaxat simplex.

Servit enim

ь (seu й cum consona praecedente coalescens) in derivatione Nominum, й praecedente vocali in formatione Imperativi. Confer supra и.

в

в in derivatione Nominum, formatione Gerundivi, augmentis casuum.

к in derivatione Substantivorum (ка, ока), augmento casuum in Pronominibus тебе, себе; тебѣ, себѣ.

м in derivatione Nominum et Adverbiorum, in formatione Personarum et Participii passivi, in flexione casuum.

н in derivatione Nominum, formatione Participii passivi, et Futuri (нѹ), augmento casuum (мене).

л in derivatione Nominum et Adverbiorum, formatione Participii activi.

р in derivatione Nominum et augmento casuum.

д in derivatione Nominum et Adverbiorum.

т in derivatione Nominum, in formatione Personarum, Infinitivi, Supini, Participii passivi, et in augmento casuum.

з in derivatione Substantivorum (знь).

ж in derivatione Substantivorum.

с in derivatione Substantivorum (снь), in formatione personae secundae (с pro ш), in augmento casuum (ес), in flexione Pronominum (с pro х: нас, вас).

ш in derivatione Substantivorum, in formatione Comparativi (шїй); in formatione personae se-

secundae (шн), personae tertiae Praeteriti шє, ша, Gerundivi praeteriti (шн, шє).

щ in derivatione Substantivorum (нщ, нщє); in formatione Gerundivi (ȣщ, ѧщ).

ц in derivatione Substantivorum (єц, нца, цє).

ч in derivatione Substantivorum.

г in derivatione Substantivorum, in flexione Genitivi Adjectivorum et Pronominum (тоrо, кrо).

χ in derivatione Nominum, in formatione primae personae singularis (χ), et tertiae pluralis Praeteriti (χȣ), in flexione Localis pluralis.

к in derivatione Substantivorum et Adjectivorum (к, ак, ѧк, ок, єк, ꙑк, нк).

Quas vocales petant aut admittant ante se singulae hae serviles consonae, quando syllabae radicali affiguntur, locis suis plenius exponetur. Aliae enim plures admittunt vocales, aliae pauciores. в exempli causa amat а, о, є, н, hinc terminationes ав, ов, єв, нв, fem. ава, ова, єва, нва, neutr. аво, ово, єво, нво, duntaxat usitatae sunt et non aliae. Plures admittit litera н, hinc ан, он, оун, ꙑн, єн, нн, ѧн. Omnia ab euphoniae legibus pendere, ubique clarum fiet.

Ca-

Caput III.

De nomine substantivo.

§. 21.

Forma Substantivorum prima.

Substantiva, quae puro etymo seu syllaba radicali nuda constant, veram Primitivorum formam exhibent, uti бог deus, зѹб dens, нос nasus, мост pons. Eandem formam prae se ferunt Abstracta multa, quae a Verbis significationem petunt, uti лов venatio, piscatio, a ловити, пот sudor a потити, сѹд judicium a сѹдити, град urbs a градити. Huc referri possunt et alia, nulla adhuc servili litera in fine aucta, quamvis a verbis, mutata etiam vocali, deducta sint, uti ток a текѹ, брод vadum a бредѹ, плот sepes a плетѹ, мраз gelu a мрзнѹти.

Compositorum eadem est ratio, siquidem rejecta praepositione simplicium primitivorum faciem referant, uti искѹп, образ, спас, возраст, облак, восток etc.

Character hujus formae primae est ъ, seu consona finalis solida, nimirum в, б, п, м; н, л, р; д, т; з, с; г, х, к. Continet haec forma non nisi Masculina:

лев leo, лов, див prodigium, гнѣв, нрав, хлѣв, волхв magus.

боб faba, лоб cranium, Russis frons, раб, рȣб, раб perdix, дȣб quercus, зȣб dens, хлѣб, граб, гроб, горб, ѡшиб cauda.

поп, пȣп umbilicus, потоп diluvium, сȣп, ѡкоп, кȣп; сноп, столп, заклеп, трȣп, строп, стрȣп, серп, чреп, оукроп.

оум, разȣм intellectus, лом, дом domus, дым fumus, сȣм silurus glanio, шȣм, твор, шлем, холм, трем, срам, гром, храм.

лен linum, сан dignitas, officium, сон somnus, сын filius, чин, кон, закон lex; звон, чван, плѣн, слон, члан seu член, челн, клен; вран corvus, дрен, терн, серн capreolus, чрен, хрен.

ил argilla, вол bos, пол sexus, пепел cinis, мѣл, дол, тѣл, тȣл, тыл, посол legatus, кал, кол жȣпел, стол, оугл angulus.

вар aestus, свар, собор, спор, пир convivium мор, мир pax, мір mundus, раздор, позор, презор, зазор, жар, жир, сыр caseus, кȣр; двор, притвор, затвор, сѣвер, бобр, копр, комар, одр lectus, бисер, вечер, багр (багор).

ад infernus, ȣд membrum, ꙗд venenum, вид, ѡбод (ѡбвод), невод sagena, запад occasus, мед mel, лед glacies, люд, рад series, род genus, дѣд, сад, сȣд, сосȣд vas, сȣсѣд vicinus, гад reptile, год tempus, Russis annus, ход, заход occasus; овад, спод, спȣд, блȣд, плод, слѣд, глад,

хлад,

хлад, вред, брод, прѹд, смрад, трѹд, град, ѡгород, вдод, дрозд, гроздъ; стѹд, стыд, щѹд gigas.

(вѣт) оувѣт, ѿвѣт responsum, завѣт foedus, совѣт consilium, ѡбѣт promissio, пот sudor, мот, сот favus, подмет, ѡмет ora vestimenti, причет, кот catus, кит cete; свѣт, цвѣт, плат, плот, ѡплот, верт, клеврет, съврат, порт, хвост, ност, ѿпѹст dimissio, мест, мост, лист, лыст, раст, възраст aetas, перст, хвраст, крест, щит; скот, скѹт.

(оуз) сооуз conjunctio, воз vectura, вяз ulmus laevis Pall. *Ruster*, раз, ѡбраз imago, оуказ, слѣз, мраз, рогоз.

оус mystax, бѣс daemon, спас salvator, пес canis, нос, принос, лис vulpes, лѣс sylva, тис, оужас, прежас, час, кос, ѻвес, квас, гнѹс, влас, глас, клас, оубрѹс sudarium, парѹс velum, перс, трѹс.

юг auster, бог, бѣг fuga, cursus, залог, слог syllaba, лѹг lucus, рог cornu, недѹг, ѡжег, оужиг, подвиг; омег Russ. cicuta virosa, снѣг, долг, триг, враг, подверг, изверг abortivus (ἔκτρωμα 1 Cor. 15, 8.) брег, праг, прѹг, сѹпрѹг jugum (boum), Russis conjux (maritus), дрѹг, торг, крѹг, стог, стѹг, стяг, ковчег.

ѡбѹх, пах, мах vibratio (ensis), мох, мѣх uter, лях Lechita, чех Bohemus; чпаг, слѹх, послѹх.

слꙋх testis (auritus), орѣх, верх, прах, страх, грах, грѣх, крꙋх, оукрꙋх.

паоук aranea, навꙑк, вѣк, бок latus, бꙑк taurus, бꙋк fagus, мак, papaver, замок, лꙋк arcus, лик chorus, рак cancer, ѡброк, пророк propheta, отрок puer, рык rugitus, ток, поток rivus, тꙋк adeps, сок succus, сꙋк nodus arboris; звꙋк, внꙋк, ѡблак nubes, волк lupus, полк, толк, злак, шєлк, клик, брак, прок, мрак, примрак, стꙋк, воск, писк, мєск, тѣск. Adde ѧзꙑк, сꙋсѣк.

Quae a verbis deducta sunt, amant vocalem latiorem, nimirum о pro є: вод а вєдꙋ, ход а шєдꙋ. Subinde vero а aut о inter radicales consonas inseritur: вар а врѣти, смрад а смрдѣти, мор а мрѣти; жир est potius ab Iterativo жирати, quam a жрꙋ formatum.

(a) Voces, quas hic consona solida terminari diximus, notantur in libris a Russis editis signo ъ. Hinc Grammaticorum regula, ea esse masculina, quae signo ъ terminantur. Verum nos Introductionis pag. 21. monuimus, post solidas consonas ubique supponi ъ, ubicunque ь lene locum non habet.

(b) Quae hic fortasse desideres, uti ров, кров, ков, зрак, смѣх, дꙋх, воздꙋх et alia, haec inter Derivata sub formativis suis quaerenda sunt. Nam ров а рыю, кров а крыю, ков а кꙋю sub в, зрак а зрѣти sub к, дꙋх а дꙋю sub formativa х collocanda erunt.

Forma Substantivorum secunda.

§. 22. Character formae secundae est diphthongus seu й post vocalem, aut consona finalis affecta

affecta seu liquida, nimirum въ, бь, пь, мь, нь, ль, рь, дь, ть, зь, сь, et densiores sibilantes ж, ш, щ, ч, post quas ь subintelligi debet, etiamsi non scribatur, cum crassum ъ natura sua nunquam admittere possint. Continentur autem sub hac forma Masculina et Feminina.

Masculina sunt:

оуй p. 30, вой exercitus, лой sebum, рай paradisus, рой examen apum; змій draco, зной 139, строй, край, крой.

червь vermis 185.

голѫбь columba, шипь cauda.

вопль pro вопь clamor, а вопію; сипль scarabaeus melolontha, *Maykäfer*.

пень stipes, лань, gen. лани, tragelaphus Deut. 14, 5. линь cyprinus tinca, день dies, конь equus, огнь ignis, окѫнь perca.

моль tinea, хмель 211, тополь 133, оугль carbo, дреколь fustis. Adde жеравль grus, корабль, et Russ. рѫбль, in quibus ль est paragogicum.

орь equus, царь 99, звѣрь 138, вепрь aper, нетопырь vespertilio, оугорь 110.

медвѣдь ursus, лебедь cygnus, желѫдь glans, вождь dux, пождь pavimentum, дождь 130, гвоздь 194.

пѫть via, тать fur, зать gener, тесть 136, гость 207.

кназь

кназь princeps, пѣназь, пусеразь inauris.

ежь erinaceus, мѹж vir, нож culter, страж.

лось alce, лосось salmo 124.

кошь corbis, лемеш vomer.

лещ 124, плащ 118, плищ clamor, плющ hedera, брощ rubia 115.

мечь ensis, моч urina, обрѹч, плач 118, клич, ключ, брач 113.

срящ apud Alexjejew et in lexicis russicis est fictus Nominativus masculinus. Nam Psal. 90, 6. ѿ сряща (Serb. ѿ срѣще) est Genitivus slavicus a сряща occursus, Russis nunc встрѣча. Confer, quae p. 175. de hac voce monuimus. Polykarpow recte habet сряща *ἀπάντημα*, incursus, occursus.

Ad hanc formam referenda sunt, quae a Verbis ope й formantur: лай latratus a лаю, дѣй in vocibus compositis злодѣй, любодѣй, а дѣю. Sic навой liciatorium, jugum, *Weberbaum*, a вію, навію, mutata ante й vocali і in о. Sic et пой in напой potus, a пію; покой quies, a почію. Post consonas ь eodem officio fungitur. Hinc mutatio transformabilium consonarum. страж enim est a стрегѹ, плач a плакати, клич, a кликнѹ, ключ a клюка. Hinc et вождь a водити, пождь a под sub, ж ante дь inserunt.

бич a бити, брич a брити sub formativa ч, quae syllabae radicali accessit, quaerenda sunt. господь ореодь a radice госп formatum videtur.

Fe-

Feminina formae secundae.

цѣвь 98, желвь 142, веревь restis, бровь supercilium, кровь sanguis.

хлябь, plur. хляби cataractae, скорбь 104. Adde plur. отреби purgamenta, изгреби quisquiliae, sordes.

сыпь Russ. vari, variolae; чепь catena, Russ. цѣпь 98.

ѡзимь sata hiemalia.

лань cerva, сѣнь 155, длань 128, брань bellum, грань 202.

пыль Russ. pulvis, оудоль vallis, соль sal, мысль mens, щель 173.

ꙗрь fruges vernae, дверь, plur. двери 128, тварь 133, оутварь ornatus, дебрь vallis.

ꙗдь esca, снѣдь, вѣдь in заповѣдь praeceptum, проповѣдь concio, praeconium, мѣдь aes, чадь 100, collectivum a чадо, кадь cadus; бладь 114, твердь 133, жердь 144, грꙋдь 203, стꙋдь 155. At падь a пати, vide sub formativa д.

нить filum, рать bellum, реть, plur. рети dissensiones, contentiones, ἐριθεῖαι, 2 Cor. 12, 20., сѣть 97, хоть, похоть concupiscentia, неѧсыть pelicanus; свѣсть 150, плоть 117, полсть 118, клѣть 233, персть 119, трость 135, горсть 205, ость 111, пасть 120, мест 123, лесть 124, часть, честь 191, кость, кысть 253. At пасть, масть, власть,

S сласть

сласть, страсть ope formativae ть derivata sunt a падꙋ, пасти, a мазати etc.

грязь coenum 205.

ось axis, вѣсь vicus, рысь lynx (in Bibliis pardus) apud Russos feminini generis.

вешь, вош, pediculus, мышь mus, плѣш 118. Adde ѡпаш cauda.

вещь res, negotium 87, пещ fornax, мощ potentia, нощ, пох. At вещ a вѣт, litera т transformata in щ, пещ vero a пекꙋ, Infin. пещи pinsere, мощ a могꙋ, Infin. мощи posse, orta sunt.

рѣчь sermo, a рѣкꙋ, сѣч caedes, a сѣкꙋ; сеч urina a сцати mingere. Male in Bibliis postremae editionis impressum fuit 4 Reg. 18, 27. сѣчь свою pro сечь свою.

Formantur autem derivata Abstracta hujus formae ope ь, uti тдь a тмь, тде, тсти; снѣдь a снѣмь, снѣде, снѣсти; твердь ab Adjectivo тверд; желть flavus color, flavedo, a желт, unde et желч fel; четверть quarta pars a четвертый; et Collectiva, uti мꙋрь Aethiopia, сvрь Syria, Syri, рꙋсь Russica gens. нощ a radice нокт, mutatis кт ob ь in щ, ortum videtur, si germ. *Nacht* et lat. nox, noctis, cum Slavico нощ conferatur. вѣсть, смерть, ꙋкоть vide sub formativa ть.

§. 23. Cum igitur et Masculina et Feminina sub terminatione ь comprehendantur, genus Substanti-

tivorum in ь finitorum, quando significatio ipsa sexum non determinat, plerumque ex usu dignosci debet. Quis enim certo definire possit, cujus generis sit ρысь, lynx, ex sola terminatione, non cognito usu. Russis ρысь est femininum, Polonis ryś, rysia, masculinum, Serbi et Bohemi ρыс, ρыса, dicunt et ad formam primam Masculinorum referunt. Smotriskio нетопырь incerti, ρȣкоять vero masculini generis est, cum tamen usus utrumque femininum esse doceat. Vacillat etiam hujus alias satis acuti Grammatici regula, qua docuit exeuntia in ь tertiae declinationis, feminina, ea autem, quae sint quartae declinationis, masculina esse, cum de declinatione Substantivorum non nisi cognito prius genere constare possit. Meliori itaque consilio usus est Mrazovич, qui Masculinorum in ь terminatorum indiculum alphabetico ordine confectum p. 27. exhibuit, Masculina enumerare volens, quae signo leni ь in fine notantur, et p. 51. eundem omissis, quae maribus solum tribuuntur, nominibus, iterum repetiit, docens ea excipi a regula tertia, qua terminata in ь feminina esse statuit.

Nos vero, sub qualibet forma, Masculina a Femininis consulto separavimus. гортань igitur apud Smotriskium incerti generis, sub formativa ань masculinum, ρȣкоять autem sub formativa ть femininum esse cognosces.

Substantiva a fine aucta vocalibus.

§. 24. Formae Substantivorum vocalibus duntaxat in fine auctorum variae sunt.

Feminina in а:

ива salix caprea, *Sahlweide*, избава liberatio, нива ager, лава scamnum, дѣва virgo 92, сова 96. молва (млва) tumultus 121, делва orca, vas, слава gloria 152, глава 196, трава 134, крава, вдова 113. At пзва, плѣва, бритва quaere sub formativa ва.

баба avia, раба ancilla, рыба piscis, жаба 95, доба, гѹба 101, пагѹба perditio; верба salix, трѹба 134, треба, потреба.

ппа, лапа planta ursi, *Tatze*, репа rapa, рѹпа Illyr. foramen, копа, кѹпа 104, крѹпа, стопа 155. стѹпа pila.

пма fovea, мама mater, тма (тьма) tenebrae 93, зима hyems; слама stramen 153, корма.

вина causa, culpa, wпона velum, пѣна spuma, мѣна mutatio, измѣна, промѣна, permutatio, лѹна luna, рана plaga, тина 93, жена 95, цѣна 99, кѹна 105; волна, пелена 117, слана, слина 153, серна 155, стѣна 156, страна, стрѹна 159, храна 215.

вила Illyr. nympha, пила serra, *Säge*, жила 95, сила 97, хѹла 103; хвала laus 210, смола 150, стрѣла 159, пчела (бчела) 120, скала petra, Jer. 14, 6. olim на скалах, ἐπὶ νάπας, Vulg. in rupibus,

nunc

пѹнс на каменїахъ. Conf. p. 162. In мьгла nebula, et игла acus, ла formativa videtur.

вѣра fides, пара vapor, подпора fulcrum, мѣра mensura, нора antrum, дира foramen 92, сѣра sulphur, cf. 141, гора 102, кора 105; бедра femur, пѫтра 112, игра 111.

оуда hamus, вода aqua, бѣда calamitas, miseria, побѣда victoria, ѡбида injuria, рѹда aes, ѿрада remissio; звѣзда 139, клада, брада, бразда, брозда 115, среда 155, чреда 187, мзда 122, сѫсѣда, бесѣда 114.

пѧта calx, calcaneus, рота jusjurandum, цата 99 (cf. goth. skatt denarius), чета 100, кыта sertum, fasciculus florum, *Strauſs*, черта 188, цвѣта 180, мечта 123.

оуза (юза) vinculum, лоза vitis, риза vestimentum, проказа lepra, коза 106, полза 117, слеза 153.

оса vespa, лѣса crates viminea, *Flechte*, роса ros, раса (Serb. реса) iulus, fimbria, коса 106; краса.

пѣга lentigo, нога pes, нѣга mollities, delicata educatio, teneritudo, дѫга iris, тѫга moeror, taedium; книга, влага humor, драга 129, стрѹга in dialectis alveus fluminis, idem quod стрѹга seu стрѹга

юха jus, jusculum, мѹха musca, лѣха areola, πρασιά Marc. 6, 40., оутѣха consolatio; adde peregrinum пасха.

мѹ-

мѹка cruciatus, poena, мѹка farina, лѹка dolus, Illyr. sinus maris, рака tumba, sepulcrum, рѹка manus, рѣка fluvius, сѹка canis f., срака pica, *Elster*, строка linea, дска 130, щѹка 176.

Masculina sunt, quae maribus tribuuntur, uti воевода bellidux, слѹга minister, et peregrina комета, планета.

Terminata in жа, ша, щa, ча ad formam femininorum in ѧ spectant.

§. 25. Feminina in ѧ:

вꙑꙗ seu выꙗ collum, вѣꙗ ramus, любодѣꙗ fornicatrix, соꙗ 96, ѕмїꙗ serpens, стаꙗ statio, stabulum, стрѹꙗ rivus, fluentum.

Labiales interponunt л epentheticum: капла, кѹпла 104, земла, кормла esca.

вона odor, кана balneum, брона 115.

вола voluntas, тла 93, жела fletus, πένθος, Serb. desiderium, недѣла dies dominica, постела stratum, lectus.

бѹра tempestas, зора, зара, aurora, пра lis, хара Russ. larva, вечера coena.

вѣжда palpebra, межда (Russ. межа) limes, нѹжда necessitas, ржда 91., надежда spes, жажда sitis. In his жда pro да valere, ex legibus mutationum constat. Vide supra p. 42. Est enim межда a медь, мед (apud Croatas inter, cf. междѹ), нѹжда a нѹдити, ржда (ржа) a рдѣти, жажда a жа-

жадати; вѣжда vero a вѣждѹ (pro вѣю), надежда a надеждѹ (pro надѣю). Russi amant жа pro жда, hinc сажа fuligo, pro сажда, a садити.

ꙁѧꙁа vulnus, cicatrix, стеꙁа 157. Apud Polykarpow etiam хиꙁа penes хижа.

мжа 89, лжа 90, дѣжа sinum 92, хꙑжа casa 103, кожа 106, мрежа 122, стража 160. In plerisque ж ortum est ex г, quod ante ѧ mutationem subiit, uti лжа a лгати. Patet igitur жа hic scribi pro жѧ. Vide supra p. 12. §. IX.

дѹша 92, сѹша 97, чаша 101, каша 106. Est autem дѹша a дѹх, сѹша a сѹх, mutato х ante ѧ in ш. Igitur сѹша pro сѹшѧ.

пища a питати 89, лаща 91, праща 119, сращѧ occursus, a срѣтати, срѣтѹ, свѣща a свѣт 149, толща a толст 133, теща a тесть 136, чаща a част 190, кѹщѧ, тꙑсѹщѧ (Russ. тысяща) mille.

лѹча radius, помча (Boh. помеч) pedica, tendicula, a помкнѹ, тѹча 94, притча parabola, a приткнѹ, водотеча canalis, διῶρυξ.

Huc refer nomina appellativa virorum masculina: древодѣла faber lignarius, велможа praepotens, невѣжда (невѣжа) idiota, теча 94, предтеча praecursor, a текѹ.

§. 26. Neutra in ѧ sunt nomina animalium juniorum, pullorum et catulorum:

жребѧ

жреба 143, юна vitulus, агна, игна 111, близна gemellus, тела vitulus, козла haedus, осла pullus asini, кѹра pullus gallinae, ѕвѣра a ѕвѣрь, дѣта infans, кота a кот 106, клюса pullus equi, праса porcus, мща a меск 123, овча ab овца, внѹча a внѹк, отроча puer, ab отрок.

Neutra in ма finita, ut сѣма, писма et alia, vide sub formativa м.

§. 27. Feminina in и admodum pauca sunt: мати mater (Russ. мать), дщи tilia; крви cruor, apud Smotriskium, rarissimi usus. Adde смокви, pro смоковь aut смоква, церкви pro церковь.

Terminata in ы quaedam feminina sunt, ut любы, неплоды, свекры, церкы, pro любовь etc. ракы pro рака; quaedam masculina: камы, пламы, pro камень, пламень.

§. 28. Finita in о non nisi Neutra:

олово plumbum, слово, древо, чрѣво 185; небо coelum, рамо humerus.

віно, вѣно dos, лоно gremium, рѹно vellus, дно 92, сѣно foenum; звоно Serb. campana, зерно 140, тѣло corpus, жало aculeus, село ager, praedium, сило laqueus, чело frons, коло 105; крило ala, стекло 161; пшро far, adoreum, ὄλυρα Ezech. 2, 9., сребро, надро 154, ядро, нѣдро sinus, ведро serenum, вѣдро urna, сутро; ведро Illyr. et aliis. At Russis et veteribus Slavis ведра fem. по бедрѣ твоей Psal.

Psal. 44, 4. super femur tuum. Miror itaque Gen. 50, 23. in correcta editione nunc legi при бедрѣх pro бедрах. Antiqua hic singulari при бедрѣ usa est, quamvis in graeco ἐπὶ μηρῶν legatur.

чадо, чѹдо 100, блюдо patina Matth. 14, 8. на блюдѣ ἐπὶ πίνακι, Vulg. in disco, cap. 23, 25. paropsis; брдо Illyr. 115. стадо 157, гнѣздо 196. пѹто vinculum, compes, мꙑто vectigal, tributum, лѣто aestas, annus, сто centum; блато palus, lutum, млато Boh., длато 128, злато 140, врата plur. porta, πύλαι; оуста plur. 111, мѣсто 123, просо miтѣсто 136.

желѣзо ferrum, σίδηρος; масо caro, пльсо Russ., просо milium.

иго jugum; оухо, око 87, млеко 122.

Neutra aucta in fine syllabis во, мо, но, ло, ро, ко, ство, vide sub formativis suis: пиво sub в, писмо sub м, лайно sub н, мꙑло, дѣло, прѹгло sub л, ребро, езеро sub р, ıаблоко sub к, дѣвство sub ст.

§. 29. Finita in ε Neutra duntaxat:

ıаıе Serb. ovum, поле campus, море mare, горе 102, оуже 87, ложе 90, лице facies, *Antlitz*, плещи dual. scapulae, a sing. плеще: плещма своима Psal. 90, 4. ἐν τοῖς μεταφρένοις, scapulis suis; Matth. 23, 4. на плеща plur. ἐπὶ τοὺς ὤμους, in humeros. Serbis плећи (плещи) sunt humeri, плеће

n. sing. scapula, *Schulterblatt*; Croatis плєчє, plur. плєча; Russ. плечо; Boh. плєцє sing. et plur. armus. Confer плоскъій planus, Boh. et pleskaty. плющa plur. pulmo 118.

Serbica in є ut клюсє et similia, refer ad ѧ:

§. 30. **Forma finitorum in їй, fem. їѧ seu їѧ, neut. иє, їє seu їє.**

Masculina: ѕмїй, балїй incantator, (*ἐπαοιδὸς* Dan. 2, 27. nunc ѡбаватєль), нѣтїй nepos ex sorore, славїй, мравїй (et fem. мравїѧ), врабїй, жрєбїй, кравїй (et fem. кравїѧ).

Feminina: ѕмїѧ, верїѧ (верєѧ); свинїѧ, молнїѧ (et masc. молнїй), скранїѧ, ладїѧ navis, братїѧ collectivum a брат.

Masculina in їѧ sunt вѣтїѧ rhetor, сѫдїѧ judex.

Neutra: вѣтвїє a вѣтвь, древїє a древо. Composita: безмолвїє a молва, православїє, предсловїє, наглавїє, возглавїє. здравїє a здрав, подчрєвїє *ὑπογάστριον*.

дѫбїє, вербїє a верба. Composita: страннолюбїє, подобїє, преподобїє, нєѕлобїє.

копїє hasta, рєпїє, трѫпїє a трѫп. Composita безлѣпїє, предстолпїє.

безѫмїє ab оум, междорамїє.

каменїє collect. a камень, бренїє lutum, тернїє. Compos. беззаконїє *ἀνομία*, безчинїє *ἀταξία*.

клїє,

кліє, бꙑліє, зеліє olus, стебліє, веселїє laetitia, оуглїє. Composita: ѡбилїє abundantia, оудолїє, раздолїє, ѡжерелїє monile, воскрилїє а крило.

оутрїє, острїє ab остр. Composita: невѣрїє incredulitas, поморїє, безмѣрїє, подгорїє, преддверїє, придворїє, безведрїє, повечерїє.

орꙋдїє, гвоздїє, гроздїє, рождїє а розга, дрождїє. Composita: исчадїє, безчадїє, безгодїє, оугодїє, наслѣдїє hereditas, оусердїє, бездождїє, безстꙋдїє.

ситїє (ситовїє), оустїє ostium, тростїє. Composita: распꙋтїє bivium, compita, безсмертїє immortalitas, запастїє, безмѣстїє, оучастїє, причастїє participatio, безчестїє.

лозїє, орꙋжїє arma. Comp. подножїє ὑποπόδιον, scabellum (pedum), а нога; подбрежїє а брег, полкрꙋжїє hemisphaerium.

наоусїє ab оус, безквасїє (бесквасїє), согласїє harmonia, consonantia, безгласїє, разгласїє.

ѡбꙋшїє ab оухо, малодꙋшїє, пристрашїє а страх. безпищїє.

ѡбочїє ab око, поличїє, ѡбличїє а лице, различїє а лик, нарѣчїє adverbium, безбрачїє а брак.

Horum pleraque sunt collectiva a Substantivis, quaedam abstracta ab Adjectivis derivata. Ope їє formantur etiam Verbalia, quibus actio Verbi designatur, a participiis passivis in т, ан, ен, овен:

тїє:

тїе: извитїе, бытїе, питїе, пропатїе, распатїе, взатїе, клатїе, житїе, начатїе, разгнꙋтїе.

анїе: чаѧнїе expectatio, покаѧнїе poenitentia, ѡбѣтованїе promissio, страхованїе terror, воспоминанїе commemoratio, желанїе desiderium, лобзанїе osculum, ѡбрѣзанїе circumcisio, писанїе scriptura.

енїе: ѩвленїе revelatio, а ѩвити, ѩвлен, избавленїе redemptio, рвенїе zelus, погребенїе sepultura, оуспенїе dormitio, obitus, терпѣнїе patientia, оумиленїе compunctio, преломленїе fractio, а преломити, преломлен, паденїе ruina, lapsus, срѣтенїе occursus, запꙋстѣнїе vastatio, движенїе motus, оуничиженїе despectio, *ἐξουδένωσις*, поношенїе opprobrium, лишенїе penuria, ѿпꙋщенїе remissio, мщенїе ultio.

овенїе: мановенїе, плюновенїе sputum, поползновенїе, мгновенїе.

In neutris in їе tonus occupare solet syllabam, quae terminationem їе immediate praecedit: основа́нїе, орꙋ́дїе, весе́лїе, селе́нїе. Sunt tamen voces non paucae, quae regulam non sequuntur, uti зна́менїе, ра́дованїе, глаго́ланїе, копїѐ, питїѐ et alia. Confer tamen, quae Introductionis cap. III. de tono et discrimine ejus apud Russos et Serbos dicta sunt.

§. 31. Finita in ай Masculina: ратай agricola, ѡбычай consuetudo, ab ѡб et вык, слꙋчай accidens, fortuna. Terminata in атай vide sub formativa т, ат.

Fi-

Finita in ей Masculina: клей gluten, *κόλλα*, Russ. рꙋчей torrens. Femininum еѧ: береѧ, et берїѧ.

Finita in ꙋй Masculina: крагꙋй, Russ. целꙋй osculum, Serb. славꙋй luscinia. ꙋѧ fem. чешꙋѧ squama. Confer adject. волꙋй, волꙋѧ, волꙋє.

Formae Substantivorum consonis in fine auctorum.

§. 32. Consonas syllabae radicali affixas, cum diversas Substantivorum formas constituant, formativas appellamus. Funguntur autem officio formativarum consonae omnes praeter п, nisi fortassis in вертеп spelunca, litera п sit servilis, ut вертеп pro вертев dicatur. Liceat et й, etsi cum vocali praecedente diphthongum efficiat, consonis hic adnumerare:

- й

й: бой a бїю, лай a лаю, водолей aquarius, a лею, покой a почїю, гной a гнїю. Hanc formam amant nomina propria aliarum linguarum: андрей pro *Ἀνδρέας*, закхей pro *ζακχαῖος*; їерей pro *ἱερεύς*. Confer Adjectiva ope й seu ь formata.

-в

M. - в	F. - вь, ва	N. - во, вїе
- ав	- ава, ива	- иво
- ов	- овь	

в: ров а рꙑю, шов (шев) а шїю, ков а кѹю; кров, скров а крꙑю, mutata vocali ꙑ et ѹ ob affixum в in о. At став, постав, состав sunt immediate а ставити, non а станѹ, стати.

ав: нрав mos, indoles.

ов: жернов lapis molaris а жерн, остров insula ab остр.

Feminina.

вь: вѣтвь а вѣю, вѣти. An non et верьвь funiculus, хорѹгвь (хорѹговь) vexillum, sceptrum.

овь: любовь, ятровь, свекровь, неплодовь, церковь et церкви (pro любы, ятрь, свекры, неплоды, церкы).

ва: плѣва palea, матва mentha, котва ancora, а кот, тзва (тзл), сева (оса), бритва novacula, а брити, пѹгва nodus, бѹква litera, смоква ficus (pro смокы, а goth. *smakkans*), лихва usura ab Adjectivo лих; настегнва *περικνημὶς* (Dan. 3, 21.) а стегно. Verbalia ab Infinitivis deducta sunt: жатва messis, а жати, клатва а клати, жертва а жрѣти, паства а пасти. Sic et сѣятва а сѣяти, ловитва а ловити, оратва ab орати, женитва а женити, гоститва а гостити.

ава: дѹбрава silva, держава potentia, *κράτος*, кричава clamor.

ива: тятива (тѣтива) chorda arcus.

Neu-

Neutra.

во: пиво potus, a пїю. At слово a слов8 seu сл8ю

иво: сѣчиво a сѣк8, сочиво, прѧдиво a прѧд8.

вїе: пневїе a пень caudex, листвїе folia, a лист; plur. лядвїя lumbi, renes. Aliis лядвея fem. plur.

Confer Adjectiva ope ав, ов, ев, ив formata. Formativas ство et ствїе vide sub ст.

- ба, оба

ба: татьба furtum. Amant autem ба pro ва praeprimis Verbalia: мольба a молити, цѣльба a цѣлити, желѣдба mulcta. с8дьба, млатьба a млатити, сватьба (et свадьба) nuptiae, a сватати copulare, сватьба sanctificatio, a святити, тяжба controversia, contentio, др8жба, сл8жба, стражба, волшба magia, a волхв, алчба fames, ab алкати, алч8; врачба.

оба: злоба (et злобь) malitia a зъл, злый, жалоба querimonia, оутроба viscera, intestina, ab оутрь. Inusitatum свеба a свой, unde свобода.

- м

M. - мы F. - ма N. - мо

- им - има - ма

мы: камы pro камень lapis, пламы a плам8, плати formam magis usitatam пламень vide sub н.

им: отчим Russ. Boh. Carn. vitricus.

ма:

мѧ: слама stramen, a стлати sternere, косма a кос, корчма.

има: женима (женимаа) concubina.

мо: писмо a писати, пражмо polenta, κολλυρίς (2 Reg. 13, 6. 8. 10.), Vulg. sorbitiuncula. Bohemis пражма f. spicae tostae.

мѧ: сѣмѧ semen, a сѣю, писмѧ γράμμα, litera, a писати, знамѧ a знати. Sic вѣмѧ, племѧ, слемѧ времѧ, бремѧ ab obsoletis radicibus. At имѧ nomen ab имѹ; eodem modo наꙗм a наимѹ, сонм (соньм) a сонмѹ pro сонмѹ.

Confer Numeralia седмь, осмь, ope мь, et Adverbia multa ope мо formata; nec non Participia passiva in ом, ем, им.

- н

M. - н, ен, нь	F. - на, нѧ, нь	N. - но
- ень	- ень, онь	- ѣно
- ан, ань	- ѧна	- анїе
- ин, ѧнин	- ина, ѧнꙑни	- енїе
- ѣинь	- ѣинѧ	
- ѹн	- ѹна	

н: стан tentorium, statio, a стати, соблазн scandalum, грозн, грезн pro antiquo грозд. Annon et плѣн quod supra inter radices retulimus?

ен: овен aries (cf. овца, ovis), остен stimulus, aculeus, ab ость, глезен, рожен a рог. стѹпен 3 Esdrae

7,

7, 8, in antiqua editione e Bohemica versione sumtum est, nunc ст ѹпень gen. fem. uti степень apud Russos.

нь: день dies, огнь ignis.

ень: степень, ремень, камень, пламень (cf. пламы), кремень, клень, корень а кора, перстень, свазень vinctus, шершень. Formativae ень praefigunt м: чисмень idem quod число numerus, ячмень, et fem. чемина ilex p. 190.

ӑн: пїан potus, ebrius.

ань: гортань.

ин: воин miles, исполин gigas, властелин, господин, et gentilia quaedam: евреин, жидовин Judaeus, серблин, мѹрин, еламитин, галатин. Alia amant анин.

анин: хрїстїанин, галїлеанин, римланин, виланянин, самарянин, гражданин etc. quae tamen in plurali ин rejiciunt: самаряне, римляне, quasi a римлян, самарян.

ынь: пелынь absinthium.

ѹн: перѹн Jupiter, Deus tonans, а перѹ ferio, quatio; пѣстѹн, кощѹн, бѣгѹн.

Feminina.

на: война, тайна, гривна, волна fluctus а влаюся, скверна, оустна labium, бразна (pro бразда), ножны plur. vagina, весна, расна (nisi potius расно scribendum sit, cum Instrumentalis расны

златыми Psal. 44, 14. ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς, а расна esse non possit), плесна, тресна, стогна. Suffixum на Adjectivis in ов seu ев additum filiam designat: царевна filia regis; павловна, петровна filia Pauli, Petri.

нꙗ: вѣнꙗ frons, frondis, главнꙗ titio, наковалнꙗ incus, вечернꙗ vespertinae preces, кожнꙗ membrana, скважнꙗ foramen, а сквозѣ, превѣснꙗ statera. Confer etiam ынꙗ.

нь: ревень i. q. ревность, zelus, дань а дати, брань а братисꙗ, кознь insidiae, васнь simultas. Alia ope знь et снь formata vide sub з et с.

ень: рабень, червень seu червлень, голень, поводень inundatio, стꙋдень frigus, сажень (Croat. сежень) orgyia, *Klafter*, ксень autumnus.

снь: ꙗблонь malus, pomus. Croatis ꙗблан, Carn. ꙗблан et ꙗблана, Serbis et Illyr. ꙗблан m. populus; Croatis platanus.

ꙗна: полꙗна а поле.

ина: половина, кривина, паствина, ꙗзвина, глꙋбина, хлѣбина, храмина, седмина, равнина, долина, ꙗрина lana, ширина (широта), быстрина, сѣдина, междина intervallum, година, слатина salsugo, десꙗтина, истина, гꙋстина, оузина, гобзина abundantia, должина (долгота), дрꙋжина comitatus, высина (высота), тишина, паꙋчина tela araneae, пꙋчина pe-

pelagus, кончина а конецъ, ωбщина, et haec fere omnia abstracta. Huc refer masculinum старѣйшина, senior familiae. Hanc formam petunt arborum et fruticum nomina: кꙋпина rubus, маслина olea, маслични oliva, смоквичина συκάμινος. Denotatur quoque hac forma animalium caro et pellis: звѣрина caro ferina, конина pellis equina, козлина, козлична pellis hoedina. отина est forma composita ex ота et ина: блевотина vomitus, a блевати. Serbi amant augmentativum етина; жабетина a жаба rana, главетина magnum caput, брадетина a брада, брадветина a брадва ascia. Formativam изна vide sub 3.

ынѧ et ыни: рабынѧ, рабыни, a рабъ; господыни, богынѧ dea, дрꙋгынѧ, кнѧгынѧ princeps femina. Abstracta: гордынѧ, твердынѧ, свѧтынѧ. пꙋстынѧ et пꙋстыни, милостынѧ eleemosyna, благостынѧ.

ѧныни: самарѧныни, египтѧныни, грекыни. Confer mascul. ѧнинъ.

ꙋна: пѣстꙋна (пѣстꙋница).

Neutra.

но: лайно stercus, a лаю foeteo; бревно trabs, вапно calx, гꙋмно area, платно tela, брашно cibus, стегно, окно fenestra, ab око; сꙋкно pannus

ѣно: полѣно, колѣно genu. At веретено fusus.

анїе: вапнїе γλύμμα, а вапти, вапн.

енїе: тимѣнїе, знаменїе signum, воскресенїе resurrectio, et infinita alia in анїе, енїе. Vide supra їе.

Confer etiam Adjectiva ope ен, ин, ан formata.

Terminatorum in ына penultima tono afficitur: гордына, благостына. Vocum in ина tonus admodum variat. Tertiam a fine non nisi in paucis occupat: истина. Secundam in pluribus: година, кончина, половина. Sed et ultimam in non paucis: глубина, тишина. ягодичина servat tonum in prima, uti primitivum ejus ягода.

- л

M.	F.	N.
- л, ел	- ла	- ло
- ль	- ла, ль	- дло
- ель	- ель, аль	- ило
- ол	- ола	- ыло
- ыл	- ыла	

л: стол а стою, промысл, угл angulus; жезл virga, baculus.

ел: плевел palea, крастел. Mares animalium: орел, козел, осел. жупел, котел peregrina sunt.

ль: угль carbo. Sed ль post labiales paragogicum est in журавль, корабль, вопль, pro журавь, корабь, вопь.

ель: прїятель а прїяти, подптель, пѣтель gallus et пѣтелъ, благодѣтель (благодатель) beneficus, εὐερ-

εὐεργέτης; жатель messor, житель, прѣтель ultor, зритель, властель а власти, тщатель. А блюсти vero блюститель (rectius блюстель). свѣдѣтель testis, qui rei conscius est, a свѣдѣти (male nunc in libris recentioribus свидѣтель). Talia personam agentem denotantia a verbis in ити et ати plurima formata sunt: строитель dispensator, грабитель raptor, томитель cruciator, tyrannus, гонитель, ревнитель, хранитель, повелитель imperans, позоритель, побѣдитель victor, родитель, креститель, спаситель (спас) salvator, искѹситель tentator, оутѣшитель consolator, оучитель, мѹчитель tortor, tyrannus. Sic et ласттель insidiator, а ласти; настоѧтель, погребатель, дѣлатель operarius. тѧжатель, стѧжатель, слышатель auditor, пискатель, ласкатель et alia.

ол: оузол ab оуз, мозол, глагол. -ыл vide sub ыло.

Feminina.

ла: тесла а тесати, мгла nebula, а мгнѹ.

лѧ: петлѧ, теклѧ resina, а текѹ. At ль post labiales in кѹплѧ, каплѧ, землѧ pro кѹпѧ etc. epentheticum est.

ль: стебль, мысль mens, ѿрасль ab ѿ et растѹ, лѣторасль, сохль; pluralia ѩсли а ѩсти, гѹсли а гѹсти.

ѣль: ѣль, гыбель, погыбель perditio, а погыбнꙋ; сопѣль, кꙋпель et кꙋпѣль lavacrum, свирѣль, твердѣль (etiam mascul.), скꙋдель testa, ѡбитель diversorium, habitatio, ѡбꙋтель calceamenta, дѣтель πρᾶγμα, добродѣтель.

аль: скрижаль, печаль а пекꙋса, пищаль а пискати, пищꙋ.

ола: гомола (et гомола); крамола seditio.

ыла: могыла tumulus, cum quo Illyr. гомила conferri possit.

Neutra.

ло: начало, initium, а начати, зачало initium lectionis, стебло, plur. чресла, прꙋгло, крꙋгло, пекло pix (olim Sir. 13, 1. nunc смола), порекло. Suntque pleraque verbalia utensilium et instrumentorum: мыло sapo, а мыти, забрало, жало aculeus, шило subula, а шити; сѣдло, оувѧсло mitra, превѧсло а вѧзати (вѧсти), масло а мазати (масти), число numerus, а чести, читати. Alia servant characteristicam vocalem verborum in ати, ити; hinc ало, ило, rejecta terminatione Infinitivi ти.

ало: ѡдѣꙗло seu ѡдѣвало, стоꙗло basis, gradus, покрывало, почерпало, писало, зерцало (Russ. зеркало) а зерцати, quod est а зрѣти, Illyr. nunc огледало ab огледати.

ило: поило а поити, правило norma, amussis, regula,

gula, кормило, чернило atramentum, горнило focus, солило salinum, мѣрило statera, ѡдрило, судило, пѫдило terriculum, кадило, стило (свѧтило ἁγιαςήριον, sanctuarium Psal. 72, 17.), свѣтило luminare, брѧтило, plur. носила, точило torcular, a точити.

ыло: мотѣло κόπρος, et masc. мотѣл.

Terminata in ѧтель, итель, habent tonum in penultima: питáтель, лови́тель. Sunt tamen quae cum in tertia a fine retinent: дѣ́лѧтель, избáвитель. Neutra in ало, ило habent tonum in penultima: забрáло, Excipe нóсила, прáвило, мѣ́рило.

- ρ

M.	F.	N.
- ρ	- ρа,	- ρо
- ερ, ορ	- ρь, ερь	- ερо
- аρь	- ερѧ	
- ырь	- ырѧ	

ρ: даρ donum, a дати; вѣтρ ventus, a вѣти (pro вѣѧти), вихρ et вихоρ turbo.

ερ: вечеρ vesper, forte et сѣвеρ aquilo. бисеρ margarita, peregrina vox est. Plur. кѹдри a кѹдерь.

ορ: мохоρ Russ. plur. мóхρы sive мохρы̀ fimbriae, свекоρ socer (fem. свекρы socrus).

аρь: ρыбарь piscator, усмарь coriarius, винарь, вертоградарь, мытàрь, житарь, златарь, вратарь, писарь, ключарь, горнчарь (alias скѹдельник) figulus, пекарь. Suntque haec opificum

ficum nomina partim a Verbis, partim a Substantivis derivata. Addere possis Serborum козар caprarius, свинар subulcus, qui р literam nunc non afficiunt molli ь. At Poloni et Boh. pro арь more solito arz amant: kolarz, krawarz, pro коларь, краварь.

ꙑрь: пастырь a пасти. Adde Russ. костырь aleator, пѹзырь bulla.

Feminina:

ра: сестра, икра, искра, certe etiam ведра a вед, collato бдѣти. Serb. мезгра pro мазга, succus arboris.

рь: дебрь vallis, plur. ноздри nares, a sing. inusitato ноздерь.

ерь: матерь, дщерь proprie sunt Accusativi a Nominativis мати, дщи.

ера: пещера spelunca, crypta.

ꙑра: сѣкꙑра securis. Adde Serborum augmentativas formas ѹра, ѹрина: главѹра, главѹрина, a глава, ножѹрина a нога, жабѹрина a жаба.

Neutra:

ро: ребро costa, ꙗдро nucleus a ꙗмь (pro ꙗдмь); annon et сребро argentum, quod utique conferendum cum germ. *Silber*.

еро: езеро lacus, stagnum, a ез.

Vide etiam Adjectiva ope р, ер formata.

	- д	
M. - д	F. - да, дь	N. - до
- одь	- ода	- адо
- едь	- еда, едь	
	- адьа, адь	

д: дрозд, грозд, in quibus tamen euphoniae causa д paragogicum cum з conjunctum est.

одь: господь, a quo fem. госпожда (госпожа) domina.

едь: лебедь, Serb. лабуд, cygnus, olor.

Feminina:

да: правда justitia, кривда, вражда inimicitia, a враг. Serbi conjungunt д cum з in жлезда pro жлеза. Huc referri possint оузда, бразда, брозда (бръзда). An non et сковрада (скъврада) τήγανον, si Pol. skwarek, skwarzyc cum eo conferatur. At щедежда est a Praes. щедежду pro щдѣю; нужда vero pro нуда a нудити.

дь: падь spithama, a пяти.

ада: громада cumulus.

еда: лебеда atriplex. At бесѣда, si compositum sit, a сѣдѣти deductum videtur.

ода: свобода libertas, ab inusit. свобь; forte et угода.

адьа: Russ. попадьа sacerdotis uxor, Serb. попадиũ a поп, грчадиũ coll. Graeci, србадиũ

Serbi

Serbi. At coll. fem. грчад graeca juventus, србчад serbica juventus, refer ad sequens ѧдь.

ѧдь: челѧдь familia (hominum seu prolium collectio), площадь. Serbica: омад pulli equini, телад vituli, ꙗгнад agni, тюрад et бȣчад, pulli meleagridis, шокчад juventus illyrica latini ritus.

едь: Russ. пестредь tela variegata, a пестрый. Serb. ꙗгнѣд populus nigra, est masculinum.

Neutra.

до: стадо grex, a сто centum, vel a стати.

ѧдо: говѧдо pecus, bos, *Rind*, a говѣти.

Confer formativas дѣ, ȣдѣ, ȣдȣ, in Adverbiis.

	- т	
M. - т	F. - та, ти	N. - то
- ет, от	- ть, ѧть	ето
- оть	- ота	- ꙑто
- атай	- ата, ета	
	- ита	

т: черт niger spiritus, diabolus.

ет: хребет, трепет, скрежет stridor (dentium), кречет.

от: живот vita, хокот cauda, ропот (ръпот) murmur, топот sonitus pedum, полот a пол, (Carn. плат), ногот unguis.

оть: голоть (*κριϛαλλος*, glacies), лакоть cubitus.

атай:

атай: дозоратай inspector, согладатай, ходатай mediator, возатай auriga, прелагатай explorator. ратай vide sub ай.

Feminina.

та: черта stria, apex; невѣста a невѣдѣти.

ти: мати mater, Russ. мать. Confer мама, майка aliarum dialectorum.

ть: пamать memoria, a помнѫ memini; благодать, благодѣть, a благо et дати, дѣти; рѫкоять manipulus, пажить, паперть posticum, смерть mors a с et мрѫ; шесть sex, et forte пать quinque a пнѫ, па, пати, sumendo manum extensam pro numero digitorum, ость ab ось. Abstracta vero напасть, власть ab Infinitivis напасти, власти, rejecto и, orta sunt. Sic etiam пещ fornax a пекѫ, пещи, мощ a могѫ, мощи. Eodem modo вѣсть, съвѣсть, зависть, масть, сласть, страсть a formis contractioribus вѣсти pro вѣдѣти, зависти pro завидѣти, масти pro мазати, сласти, страсти, pro сладити, страдати.

ать: печать σφραγὶς, sigillum. Adde девать, десать, uti supra шесть, et пать.

ота: правота, работа, лѣпота, вельлѣпота (Psalt. Ven. 110, 3. μεγαλοπρέπεια magnificentia, pro hodierno великолѣпїе), слѣпота, срамота, тѣснота, теплота, свѣтлота (Psalt. Ven. 109, 3.

3. pro свѣтлость λαμπρότης, splendor), широта latitudo, доброта, щедрота, пестрота, жестота, чистота, простота, высота, гнѹсота а гнѹс (гнюс), красота а краса, нагота nuditas, тагота, благота (благость), дльгота, лѹкота, легкота. Suntque abstracta qualitatis, quorum plurima ab Adjectivis, pauca a Substantivis derivantur. Adde concreta masculina юнота juvenis, сирота pupillus. Post consonas liquidas ета pro ота locum habet.

ета: сѹєта vanitas a сѹй, синєта hyacinthus a синій, синь, нищета а нищ, тщета а тщ. Adde клевета, et бождрета, ob жд ante р. Cum ота et ета maxime affines sunt formativae ость et есть, quas vide.

ата: лопата pala.

ита: ланита gena.

Neutra.

то: жито frumentum, a жити frui.

єто: тенето, решето cribrum.

ыто: копыто ungula, корыто.

Vide etiam Adjectiva ope ат, ит, formata.

Finita in ота, ета habent tonum plerumque in fine: нагота̀, нищета̀. Quaedam tamen in secunda a fine: рабо́та; quaedam in tertia: лѣ́пота, широта.

- з

M. - азь F. - знь

- изна

азь: кладазь (кладезь) puteus; пѣназь idem cum germ. *Pfennig*.

знь: приꙗзнь, неприꙗзнь diabolus, a приꙗти; жизнь vita, a жити; боꙗзнь timor, a боꙗтисѧ, болѣзнь dolor, a болѣти, любезнь, a любити amare. кꙋ́знь 152 a кꙋю. Exod. 35, 22. olim всѧкꙋ кꙋзнь златꙋ, nunc всѧк сосꙋд злат, *πᾶν σκεῦος χρυσοῦν.*

изна: главизна, цѣлизна, оукоризна opprobrium.

- ж

Masc. - еж: грабеж raptus, direptio, палеж, падеж, градеж sepes, a градити, матеж a матꙋ, abstracta a verbis. Fem. продажа venditio, pro продаждa, quod a продадꙋ ope ж formatum est. Serbis et Croat. продаꙗ a forma продаю.

- с

M. - с F. - снь N. - есо

- есно

с: час hora, a чаю, et поꙗс cingulum, a поꙗти, esse possint.

снь: пѣснь a пѣти canere, баснь fabula, a баю.

есо: колесо pro коло, plur. небеса a небо inserto augmento ес.

есно: ложесна plur. matrix, uterus.

De augmento ес Neutrorum in о monet Smotriskius, Nominativum singularem древесо, небесо, тѣлесо, оушесо, очесо etc. pro древо, небо, тѣло, чудо, оухо, око non esse in usu.

- ст

F. - ость, есть N. - ство
- исть, ють - ствїе

ость: правость (правота), мертвость, крѣпость, fortitudo, a крѣпок rejecto ок; юность, ревность, обилность, милость, жалость, цѣлость, ярость ira, furor, мудрость prudentia, премудрость sapientia, старость, хытрость τέχνη, радость (Luc. 1, 44. радоцами ἐν ἀγαλλιάσει est a forma радоща), сладость dulcedo, a сладок, скудость, лютость, сытость satietas, кротость, мерзость, дерзость, тагость, многость, благость, тихость, пакость. Suntque haec abstracta ab Adjectivis formata. Post й et consonas liquidas ость mutatur in есть.

есть: бужесть a буй, болесть a боль, доблесть a доблїи firmus, strenuus; горесть amaritudo, тажесть, Russ. свѣжесть.

исть: користь (nunc корысть) lucrum.

ють: челюсть maxilla.

Neutra conjungunt cum ст jam во, jam вїе.

ство:

ство: оубійство, дѣйство, дѣвство virginitas, вдовство, лукавство (-ствіе), безумство, воинство, пиянство, достоинство, пространство spatium, праздство, старѣйшинство, началство principatus, свидѣтелство (-ствіе), матерство senium, сродство, богатство, кетство, бѣжство et бѣгство, безочство Luc. 11, 8. ἀναίδεια, impudentia, importunitas. Solet autem euphoniae causa post жд, ж, ш, ч inseri е: рождество (рожество), тождество identitas, множество, торжество, художество а художог, меншество, послушество testimonium а послух, количество quantitas, жречество, владычество а владыка, вещество materia, качество qualitas.

ствіе: чувствіе (-ство), долгоденствіе longaevitas, разньствіе, царствіе regnum, пришелствіе, невѣрствіе, шествіе, пришествіе (pro шетствіе, a participio passivo шет verbi шеду, шел), величествіе (-ство), отечествіе (-ство), пророчествіе (-ство). Comprehenduntque hae formae abstracta actionis, qualitatis, conditionis, officii, status et quaedam collectiva. Bohemi acutius et accuratius formam collectivorum ство a forma abstractorum ствіе distinguunt. жидовство enim apud eos Judaei, жидовствіе vero

vero Judaismus. Vide Gramm. Bohem. Pragae 1819. a me editam, p. 40.

Terminata in ство, ствїє habent tonum in syllaba, quae immediate praecedit: нача́лство, пиѧ́нство. Quae ante ство euphonicum є inserunt, in antepenultima: мно́жество, хꙋдо́жество. Primitivorum suorum tonum retinent гꙋби́телство a гꙋби́тель, ма́терство. Quorundam etiam ultima tono afficitur: божество̀, рождество̀, естество̀.

- ск

Neutr. - ско: войско exercitus, дѣтско infantia.

Confer Adjectiva ope ск, скый formata.

- ш

Masc. - оша: юноша juvenis, a юн, unde юнох, cui si а accedat, х mutatur in ш.

Fem. - ош: кокош gallina; пꙋсто́ш desertum a пꙋст.

клапыш 230 ope ыш formatum est. Russis et Serbis forma haec masculina adhucdum usitata: Russ. глꙋпыш procellaria glacialis, *Sturmvogel*; Serb. гꙋстыш res densa, малыш parvulus. Adde femin. ꙋша: Serb. мекꙋша malum aut pirum molle. Russi, Serbi et Bohemi norunt et mascul. аш: Russ. торгаш a торг, Serb. орлаш, Boh. рꙋкаш.

- щ

M. - ищ F. - ища N. - ище

- оща

ищі: козлищі, дѣтищі, самчищі masculus, прелюбодѣйчищі ex adulterio natus, львичищі leunculus, рабичищі, осличищі pullus asinae, горличищі a горлица, отрочищі ab отрок. Huc spectant russica consuetudine finita in ич pro ищі: господичич olim Gen. 24, 65. nunc господин pro κύριος, quem blandientium more diminutivo duplici ичич exprimere voluit antiquus interpres. Serbis hodiedum гсподичићь est domicellus, filius heri. царевич regis filius, воеводич, птич. Slavico ищі respondet Serborum ићь, cujus ope diminutiva innumera formant: кумићь a кум, ланчићь, catenula, a ланац.

ищіа Russorum forma augmentativa: липищіа tilia grandis, a липа.

ощіа olim quandoque pro ость: жалощіа, in poemate de Igore, радощіа Luc. 2, 44. Huc spectat Croat. miloscha (милощіа) gratia pro милость, et plura terminata in ocha (оча) pro ота: грубоча crassities, драгоча, кридкоча, чисточа, сухоча siccitas, Serb. глубоћа, блѣдоћа, бѣсноћа, чистоћа.

ищіе: гноищіе, покоищіе, обущіе, требищіе, капищіе delubrum, сонмищіе, огнищіе, пристанищіе portus, тризнищіе locus certaminis, жилищіе, сѣдалищіе, виталищіе, (обиталищіе), чтилищіе, узилищіе, хранилищіе, святилищіе,

U бла-

влагалище βαλάντιον, crumena, съборище, нырище, сѫдище tribunal, исходище, прибѣжище refugium, торжище, полчище castra, сѣчище locus caedis, aliaque, quibus locus sive receptaculum designatur. Adde поприще parasanga, топорище, ратище hastile. Alia uti козлище, женище, дѣтище, вретище cilicium, saccus, a врет, humiliativa sunt, cum quibus nomina formae иско, apud Polonos, Bohemos et Lusatas usitatae, conferenda sunt. His крависко a крава est vilis vacca.

Nomina formae ище tonum habent in syllaba, quae immediate praecedit, i. e. in tertia a fine. Leguntur tamen сѫдище et сѫдище, жилище et жилище.

- ц

M. - ец F. - ица N. - це

- ац - ца

- ца

ец: оуцу, жребец pullus equi, скопец eunuchus, нѣмец, юнец, близнец, агнец, телец, отец. Quaedam conjungunt syllabam ен cum ец: младенец, стѫденец, птенец. Denominativa virorum ab Adjectivis: первенец primogenitus, синовец, слѣпец, мѫдрец, старец, хытрец, мртвец, пѣшец. Verbalia: ловец, сопец, кѫпец, гонец, стрѣлец, пришлец advena a пришел;

ѡел; борец, жрец, творец factor а творити, свирец, гѫдец, льстец, чтец lector, писец, sed конец et пѣвец sunt a Substantivis кой et пѣв immediate deducta. Adde тѫземец indigena. Rerum aliarum appellationes: вѣнец corona, sertum, a вѣна, гърнец olla, конец finis, свинец plumbum, рожец, сѫсец (сесец, сосец), mamma, a сѫсѫ. Diminutiva: кораблец, чванец, цвѣтец, ковчежец a ковчег, мѣшец a мѣх, Russ. горшец (contractum e горнчец), сѫчец a сѫк, вълчец tribulus. кралиц regulus in missali glagolitico legitur pro кралищ. Confer supra иц, Serb. ић.

лц: заиц lepus, мѣсяц mensis.

ца: оубїица homicida, вїнопїица potator vini, гадца vorator, edax. Adde оница ὁ δεῖνα, quidam, ab оний, et пїаница mascul. et femininum.

Feminina.

ица: доилица nutrix, a participio activo доил, пѫщеница mulier dimissa, a part. pass. пѫщен. Ab Adjectivis: кдиница, подложница, заложница, мѫжатица a мѫжат. Pleraque formantur a Masculinis. Fit autem motio seu Masculinorum in Feminina mutatio a) addendo ица: ходатаица (ходатаица) mediatrix, a ходатай, голѫбица a голѫбь, кленица cerva a клень; пѣстѫ-

ница а пѣстꙋн, бꙋйволица, лисица а лис, ослица ab осел, царица, пророчица, а пророк, владычица а владыка, отроковица puella, inserto ов ab отрок. b) pro ец aut ик substituendo ица: юница а юнец, агница ab агнец, плѣнница а плѣнник, дверница ostiaria, блꙋдница, грѣшница, помощница etc. Aliqua pro ица amant ница: пѣвница а пѣвец, кормителница, хранителница, предстателница. Animalium nomina quaedam epicoena, ut avium: кавица, горлица, птица, ластица et ластовица. Insectorum: гꙋсеница, кобылица, мшица βροῦχος Joel 1, 4. Russ. eruca. Rerum inanimatarum, praecipue parvarum, appellationes: зѣница pupilla. Hinc Diminutiva: дѣвица, понавица а понава, вдовица, панвица, веверица, рыбица, вилица fuscinula, теслица, книжица, частица, ижица (ὖ ψιλὸν), дщица а дска. Sic крꙋпица, оудица ab оуда, etiamsi diminutivorum significationem amittant. Denominativa ab Adjectivis varia: шꙋица (шꙋйца) sinistra, денница, меденица, мѣдница minutum, λεπτὸν, рожденица μήτρα, matrix, десница, оулица, теплица, златица, злателица aurugo, Jerem. 30, 6. olim, nunc желтая болѣзнь. Collectiva: двоица, троица, седмица, седмерица, патерица, сторица, множица. Nomina in-

instrumentorum, utensilium, vestium: лѣствица scala, тресновица, пѣвница cithara, възглавница, оукропница, червленица, скѫделница amphora, *κεράμιον*, пленица, кадилница, стькланица, багряница, вазаница, плащаница, ножница, колесница currus, кошница, крошница et крошвница, палица, сѫлица, ложица (лжица), срачица tunica. Arborum et fructuum: смоковница ficulnea, желтаница 167, пшеница triticum, корица cinnamomum, горѫшица sinapi a горѫха. Loci et receptaculi: темница carcer, оумывалница, виталница diversorium, горница coenaculum, *ἀνώγεον*, кѫмирница delubrum, восходница, мытница telonium, житница, оузница, ложница, орѫжница, сокровищница Psal. 104, 30. *ταμεῖον*, penetrale, (olim съкровище). Omnia haec inserunt н ante ица, quia immediate ab Adjectivis in ен seu ный derivantur.

ца: овца ovis; aequivalet itaque slavicum ца in fine latino is, cum utrumque a syllaba radicali ов deductum sit; мышца brachium. шѫйца contractum est ex шѫица sinistra (manus).

Neutra.

це: яйце ovum, a яи; сълнце sol, ab inusit. сълно; сердце cor. Diminutiva: копїице a копїе, дровце (древце), полѣнце a полѣно, окънце

ab

ab окно, кормилце, чадце. Smotriski neutra словице, тѣлице p. 54 Grammaticae suae adduxit; scribere debuit словце, тѣлце, [uti recte habet Lexicon trilingue. At terminata in їє mutant їє in їйце: чтенїйце lectiuncula, a чтенїє, списанїйце brevis conscriptio.

Terminatorum in ица pleraque tonum habent in penultima: вдовица, пшеница, колесница. Alia in tertia a fine: юница, дойлица, богородица, тумпаница. Immo et in quarta et quinta a fine, quia masculinorum, a quibus feminina formata sunt, tonum servare solent: питателница a питатель, родителница a родитель, слѹжителница a слѹжитель. Sic etiam избавителница, оутѣшителница ab избавитель, оутѣшитель.

- ч

M. - ч, ач F. - еч
- чий, чїа

ч: бич flagellum, a бити; брич novacula, a брити tondere. Addere possis бирич praeco, Russ. бирюч, Lusat. bericz, Carn. berizh, berzh, *Scherge*, Boh. birzic praeco et lictor. Alia in ич, uti птич refer ad ищ: птищ, Serb. тиħ, Carn. птич et тич.

ач: ковач faber ferrarius, a ковати; орач arator, стригач tonsor. толмач peregrinum videtur.

чїй, чїа: виночрьпчїа οἰνοχόος, pincerna Neh. 1, 11. in Ostrogiensi, nunc вїночерпчїй. самчїй (a сан)

сан) oeconomus, кормчій gubernator navis, зодчій *τέκτων*, a здати; писчій scriba, Isai. 36, 3. паматописчій olim, nunc паматописец *ὑπομνηματογράφος*; книгъчій, книгочій, et книгочіа *γραμματεύς*. бирчій inquisitor, forma differt a бирич.

еч: ѡзреч f. facies, figura, ab ѡзрѣти. Russ. горечь amaritudo respondet slavico горесть.

Neutra in чіе, uti смерчіе, черничіе, драчіе, ope іе a смерк, черника, драка, mutato к in ч, formata sunt.

- г

M. - г, ог	F. - га
- ег, ѣг	- ига, ага
- ѹг	- ога, ѹга

г: стог acervus, a стою, мозг 122.

ог: тварог massa lactis coagulati. острог (острог) *χάραξ* locus palis vallatus, munimentum, ab остр deduci possit, uti островinsula, nisi potius ad стрегѹ, ѡстрегати custodia cingere referre malis, ut острог sit locus custoditus, custodia cinctus. хѹдог, чертог, peregrina sunt.

ег: ковчег, etsi peregrinum videatur.

ѣг: бѣлѣг macula alba, lepra, a бѣл.

ѹг: бѣлѹг Serb. porcus albus; петрѹг (pstruh) Boh.

pro

pro пєстрѹг, salmo fario, Pol. pstrąg a пєстрый. Russ. пєстрѹшка (pro пєстрѹжка) supponit primitivum пєстрѹга, a пєстрый.

га: мазга 122, розга 120, малга Russ. a мал, малый.

ига: верига catena. Confer вервь.

ага: блѹдага Russ. vagabundus, erro.

ога: острога calcar, ab остр. Igitur Polykarpow male sub ѡ collocavit ѡстрога, cum non sit compositum.

ѹга: халѹга Luc. 14, 23. φραγμός, sepes; бѣлѹга Serb. sus alba; бѣлѹга Russ. acipenser huso.

Neutrum иго, quamvis affine sit latino jugum, et germ. *Joch*, tamen a radice мти, имѹ, capere, deduci posset, si exempla vocum formatarum ope го suppeterent.

	- х
M. - х	F. - ха
- их	- иха
- ѹх	- оха, єха
	- ѹха

х: дѹх spiritus a дѹю (дѹнѹ); спѣх, поспѣх, испѣх a спѣю, смѣх 97.

их: жених sponsus, a женитисѧ. Serb. женик, mutato х in к.

ѹх: пастѹх pastor, at vilioris conditionis quam пастырь, a пасти pascere, Boh. пастѹха. Adde Russ.

Russ. петѹх gallus (slav. пѣтел), e Nestoris chronico конюх, овчѹх, et Croat. отчѹх vitricus ab отец, пилюх miluus; кожѹх.

ха: сваха Russ. pronuba, a mascul. сват.

аха: черепаха Russ. testudo 186, снаха Serb. pro сноха.

оха, еха: сноха nurus a сын, мачеха Russ. noverca, pro мащеха a мати. Croat. мачаха, Carn. мачеха, et мачоха, Serb. маћаха et маћина, Pol. мащоха, Boh. мащеха, vulgo et мащоха.

ѹха: требѹха venter, alvus, Croat. et Illyr. требѹх masc., plur. требѹхи Malach. 2, 3. intestina, ἔνυστρον, (in Ostrog. трикѹхи addito лютомыи bis legitur). горѹха, unde Adjectivum горѹшно (зерно) et dim. горѹшица sinapi. Adde Russ. бѣлѹха delphinus leucas, желтѹха icterus.

- к

M. - ок	F. - ка	N. - ко
- ак, ак	- ика	- еко; око
- ык, ыка		
- ик, ник		
- ѣк, юк		

ок: шипок rosa (canina), остаток et остаток, опрѣснок azymum, послѣдок, пародок ὄμφαξ, свиток volumen, избыток, паток dies veneris, начаток, пѣсок arena. инок monachus, contrac-

tractum ex кдинок; колок paxillus est dim. a кол. Croatae, Poloni, Bohemi in his amant ек pro ок, Carn. ѧк (пѣск etc.), Serbi et Illyrii ак. Habent tamen hi свѣдок, testis, cum о firmo et immobili.

ак: злак, зрак а зрѣти, простак idiota, a прост. Russ. рыбак idem quod Slav. рыбарь.

ак: Russ. дубнак quercetum, Serb. врблак salictum.

ык: камык et forsitan ıазык.

ыка: владыка dominus, a владу. Huc refer ика post ж: оужика m. et f. cognatus, cognata. Fortassis et ближика proximus, cum in Psalt. Ven. Ps. 121, 8. legatur ближик pro ближних.

ик: каженик eunuchus a казити, кажен; оученик discipulus, ab оучен. Praefixo н Adjectivi ник.

ник: праздник festum, a праздн. Alia a Substantivis: жертвеник a жертва, mediante Adjectivo жертвен, alias etiam жертовник altare, требник idem, дымник fumarium, кадилник, свѣтилник lucerna, сребреник (numus) argenteus, златник aureus, источник fons, свѣщник candelabrum, a свѣща. Plurima virorum denominativa: ковник seditiosus, приставник procurator, наставник praeceptor, заступник, наемник et наимник, заемник, обидник, данник, конник eques, законник, поклонник ado-

adorator, посланник, гостинник et гостилник hospes, священник sacerdos, бѣлник et бѣлилник fullo, обиталник, проповѣдателник, началник, численик, дверник, сѹперник adversarius, праведник, преводник, бѣдник, наслѣдник haeres, средник, всадник eques, оугодник, съвѣтник consiliarius, βουλευτὴς, пѹтник, шепотник susurro, ротник, вратник centurio, пятьдесятник, защитник (защититель), вѣстник nuncius, извѣстник olim 2 Paral. 34, 11. coementarius (at legendum известник ab известь e graeco ἄσβεςος calx), nunc домоздатель οἰκοδόμος, местник, четвертовластник tetrarcha, сѹзник auriga, (ascensor, ἀναβάτης Isai 21, 7.), оужник, пѣнажник nummularius, длъжник debitor, книжник, хѹдожник, грѣшник a грѣх, темничник vinctus, ωкщник, пращник fundibularius, тысѹщник χιλιάρχος, tribunus.

ѣк: человѣк homo, cf. челядь.

юк: пилюк miluus, olim Jer. 8, 7. cui correctores peregrinum ερωδία substituerunt, apposita glossa in graeco legi асіда. Croat. пилюх vide sub х.

ка: fem. рабка perdix, водка, латка, юнотка, рещотка, плюска, рѹчка urna, точка punctum

tum. Diminutiva сойка а сом, невѣстка, дощка Russ. pro дщица, а дска.

ика: черника. оужика vide sub шка.

око: Neutr. мблоко, Pol. Boh. мблко, pomum, cujus primitivum мбло nullibi invenitur.

еко: Diminutivum колеко а коло.

Formativam ско vide sub ск.

Confer Adjectiva ope ок, ка, ко formata.

Terminatorum in ник pleraque tono afficiunt syllabam ante ник: по́стник, ме́стник, нача́лник, инопле́ме́нник. Excipe мꙋ́ченик, моли́твенник, же́ртвенник, дѣ́вственник, in quibus tertia a fine, et блꙋдни́к, должни́к, оучени́к, in quibus ultima syllaba tono afficitur.

Usus formarum.

§. 33. Ex paucioribus aut copiosioribus exemplis sub qualibet forma adductis ipse jam judicare poteris, quam varius sit harum formarum in lingua veteri slavica usus. Eadem enim forma, qua actor, vir agens, denotari solet, subinde etiam instrumentum, utensile designatur. Formae quibus feminae a maribus distingui solent, etiam abstractis designandis serviunt. Masculis quidem tribuuntur terminationes ин, ꙋн, анин, ель (атель, итель), арь, (rarius ач, ак), ник. Feminis а, на, ына (ыни), ица, (rarius ка). Neutris animalibus nondum adultis: ѧ, cujus pluralis ѧта. Actio verbi

bi notatur formis neutris анїє, енїє, тїє, et femininis ва, ба. Abstracta attributorum quorumvis amant formas femininas ь, а, ѧ, овь, инa, ынѧ, ель (ѣль), дa, ть, ота (ета), ость (есть), ища, et neutras ство, ствїє. Collectiva їє. Instrumenta, utensilia но, ло (ало, ило), ец, ица, ник. Receptaculi, loci appellationes postulant ище. Diminutiva ищ, ец, ица (rarius ка), це. Rarioris usus formas sub м, р, д, з, ж, с, ш, ч, г, х conspicies. Genus denique ipsum, ad quod determinandum regulae a Grammaticis hactenus datae vix sufficiunt, formae a nobis latius expositae ac secundum genera consulto distributae suapte indicant.

Caput IV.

De nomine adjectivo.

§. 34.

Adjectivorum terminatio.

In Adjectivis duplex terminatio, indefinita et definita, secundum genera distinguenda est.

Indefinita a) post consonas solidas:

M. -	F. - а	N. - о
нов,	нова,	ново.
наг,	нага,	наго.
зъл,	зла,	зло.

b)

b) Post consonas liquidas:

M. - ь	F. - ѧ	N. е
бѹй,	бѹѧ,	бѹе.
отень,	отнѧ,	отне.
ложь,	лжа,	лже.
лож,	лжа,	-

Adjectiva definita assumunt pro ratione consonarum praecedentium ый aut їй:

a)	первый,	перваѧ,	первое
b) 1.	синїй,	синаа,	синее.
2.	третїй,	третїѧ,	третїе.

Formae primitivorum.

§. 35. Formam Substantivorum primam induunt et Adjectiva, ea nimirum, quorum consona finalis non est affecta, sed solida. Talia sunt:

тв, лѣв laevus, нов novus, син caesius, griseus, плав, прав, крив. Adde готов paratus. первый vide inter Numeralia; здрав vero ope ав formatum est.

люб, слаб, грѹб; лѣп pulcher, слѣп, глѹп 197, свѣрѣп.

нѣм mutus, сам; прѧм, хром, кром.

ин alius, юн, лѣн piger; пълн, вран, брон albus (equus), срѣн, черн.

бѣл albus, мал parvus, мил carus, ѕол, ѕѣл, цѣл 99, гол 102.

тв

тр austerus Luc. 19, 21., сир orbus, спор 150, стар 156, скор 163.

рад, сѣд canus, хѹд vilis (Russ. Pol. macer, Boh. pauper, Serb. ѹд malus), смѣд (снѣд, гнѣд) 195, блѣд, млад, тверд, гърд.

лют saevus, atrox, сыт satur, свят 149, злат aureus, желт, нит, пѹст, тлъст, част, чист, гнѹст 207. литый est a participio passivo лит verbi лїю.

сиз, гобз, близ, бърз 115, дерз (дерзый) θρασὺς, Prov. 13, 18.

лыс calvus, рѹс, кѹс (кѹсый).

ѹбог pauper, нѣг, наг nudus, нетаг piger, ἀεργὸς (olim Prov. 13, 4. nunc праздный), благ, даг, мног, драг, дрѹг, строг (строгый) Russ. Pol. severus.

лих Boh. Croat. Illyr. impar, тих, сѹх; глѹх.

тк Serb. robustus, fortis, лак; прек.

Horum definita terminatio est зій: лѣвзій, прямзій rectus. Post г, х, к per abusum scribi їи pro зій supra p. 17 et 21 monuimus.

Quaedam uti тв, кром, звл, прек inusitata quidem sunt, qua Adjectiva, sed sunt themata Adverbiorum твѣ, кромѣ, звлѡ etc. сам, ин, нет, дрѹг forma ab Adjectivis non differunt, quamvis ob significationem inter Pronomina locum sibi postulent.

For-

Forma Adjectivorum secunda.

§. 36. Formae secundae Substantivorum respondent Adjectiva, quae radicali liquida finiuntur: бѹй fatuus, сѹй vanus, шѹй sinister: бѹїй, сѹїй, шѹїй.

дивїй, ferus, incultus.

крѣплїй fortior, Comparativus a крѣпкый.

болїй magnus. Comparativus болїй major.

синь: синїй caeruleus, lividus. Comparativi оунїй melior, мнїй minor.

чѹждь: чѹждїй, чѹжїй, Serb. тѹждь, 100.

лож mendax, a лгати, рѫж (рѫжїй) rufus, дѫжїй a дѫг, robustus, bene valens.

весь vide inter Numeralia.

пѣшь, пѣшїй pedes 89.

нищ egenus, тощ: тщїй vacuus. слащ ἡδύς, suavis, jucundus (olim Prov. 12, 11. nunc сладостен).

ниц pronus.

проч: прочїй, reliquus, residuus.

Pleraque ex his derivata sunt ope ь seu їй. Nam дивїй est a див, чѹждь a чѹдо, ниц a никѹ, слащ a сласть.

Quaedam, uti Comparativi omnes, terminatione definita carere non possunt. Formantur autem ope suffixi ь et їй possessiva a Substantivis.

M. ь

M. - ь F. - ѧ N. є

Іаковль, авраамль, cum ль paragogico ob labiales в, м, pro їаковь, авраамь; овнь, овнѧ, овнє ab овен; фараѡнь, сїѡнь, орль, орлѧ, орлє ab орел; кожлѧ крв in Missali glagolitico a козел; осль ab осел; велблѹждь a велблѹд, кнѧжь a кнѧзь, єдинорож a єдинорог, враж a враг, паѹч a паѹк, пророч a пророк, человѣч a человѣк, юнч a юнец, агнеч ab агнец, телч a телец, жерч a жрец, отеч, отчѧ, отче ab отец, нємьцьи a нємьць. At исполнь a полн, свободь a свобода Adverbiis adnumeranda sunt, cum de omni genere et numero valeant. Alia amant ов, alia єнь, ин, quae videsis loco suo. Alia duas formas admittunt: адамль et адамов, варнавль et варнавин.

M. - їй F. - їѧ N. - їє

Говяжїй, говяждїй a говадо; скотїй a скот, козїй a коза, божїй a бог, песїй a пес, овчїй ab овца; палащїй urens, a Gerundivo пала, палащ. Praeterita Gerundivorum masculina contracta, quae ив rejiciunt, quando Adjectivorum terminationem definitam assumunt, pro їй amant єй: оударєй, порождєй ab оударь, порождь. Sic et Comparativi старѣй, крѣплѣй. Alia їй et єй admittunt: оунїй et оунєй, велїй et велєй.

. ай: множай, vide in Comparativis.

ой, оа, ое vide in Pronominibus.

ѹй, ѹа, ѹе: волѹй, волѹа, волѹе (pro волов, -ва, -во) а вол. Serbi hodiedum волѹйский dicunt.

Adjectiva consonis servilibus aucta.

§. 37. Augentur Adjectiva a fine etiam consonis servilibus в, н, л, ѹ, т, ст, ск, ш, χ, к, quibus plerumque vocales mobiles о et е, sed et immobiles а, о, и praefigi solent.

- в,	ав,	ов	: ев,	ив.
- ва,	ава,	ова	: ева,	ива.
- во,	аво,	ово	: ево,	иво.

в: мертв, мертва, мертво а мрѣти; черств; жив est Praeteritum Gerundivi а жити vivere.

ав: кровав а кровь, сквернав, кѹдрав а кѹдрь, ржав, величав, лѹкав а лѹка. Sic et compositum здрав sanus, а драти.

ов: адамов ab адам, лвов а лев, слонов, бранов, гадов et plura alia possessiva. Hinc etiam егов, quod Rom. 8, 9. non solum nunc, sed et in antiquis editionibus et in Mss. minus antiquis pro его legitur. At Apostolus an. 1324 legit citato loco нѣсть сего pro сей нѣсть егов. Illyrii nunc omnes possessivo нѣгов, нѣгова, нѣгово, alii autem Slavi solo Genitivo егѡ utuntur. Alia qualitatem, originem, materiam

riam indicant: домовый, тернов spineus, сѹров crudus, humidus, ὑγρός, viridis (de ligno) Luc. 21, 23., ситовый scirpeus, неистов insanus, et fortasse готов. Adde Adjectiva pronominalia твов, таков, сяков, каков.

ѣв pro ов, post vocales et consonas liquidas: ноев, змїев, царѣв, олтарев, сицев talis, a сице.

ив: злобив a злоба, ad significandum habitum; лѣнив, ревнив, скрѣнив εὐμετάβολος Prov. 17, 20. (nunc удобопреложный), гѫгнив, зазрив, оукорив, покорив, терпѣлив, молчалив taciturnus, тщалив, a Praet. partic. activi терпѣл, молчал, тщал; блядив verbosus, оуродив ab оурод, правдив, клеветив, стропотив, шептив, лестив a лесть, милостив, нечестив, оужастив, оплазив, продерзив, лжив, плѣшив, wбщив. Post consonas quasdam л euphonicum inseritur: гнѣвлив, востанлив, сварлив, завидлив lividus, invidiosus, wбидлив, оубодлив вол, bos cornupeta, стыдлив, оубѣтлив placabilis, забытлив obliviosus, пытлив, боязлив formidolosus, недѹжлив, возносли́в, прослив, ослѹшлив, страшлив.

Formativas овен seu евен vide sub ен; овит sub ит; овский sub ск.

Desinentia in ем, ом, им, ut знаем, питом, (питомый телец), неключим, sunt participia pas-

siva praesentia. Confer etiam Adverbia ope ма, мо, ми formata.

- ен : ный, ень : нїй, ин, ѧн.
- на : наѧ, нѧ : нѧꙗ, ина, ѧна.
- но : ное, не : неѥ, ино, ѧно.

ен: потаен a потай, гноен (et гнонн), равен, равна, равно; противен, оудобен, прискрбен, прѧмный, чермен, позден, празден, десный dexter, тѣсен, късен: косный tardus, точен. Plurima a Substantivis: дивен a див, червлен, inserto л euphonico, a червь, подобен, оумен, безꙋмен, темен: темный a тма, земльный (in codd. serbicis) et земныи eliso л euphonico, a земля, повинен, свинен (стадо свинное), глинен, бернен a бернїе (кренїе), странен, истинен: истинный, законный, огнен, болѣн, ѕѣлен: ѕѣлный, зелен, силен, мглен nebulosus, вѣрен, бꙋрен, мирен; бѣден, мꙋден, снѣден, ѥдиночаден unigenitus, чꙋден, пладен, вреден, праведен a правда; приꙗтен, житен, честен, перстен terrenus, a персть; любезен, полезный, желѣзный, возможен, недꙋжен, книжен literatus a книга, должен, хꙋдожен a хꙋдог artifex, искꙋсен, красен a краса; страшен a страх, грѣшен a грѣх, вѣчный aeternus горꙋшен a горꙋха, вѣчена a

вѣк,

вѣк, двоичен а двоица, личен personalis, а лице, алчен ab алч, злачен а злак, брачен nuptialis a брак, солнечный а солнце, немощен. Differunt autem Adjectiva haec et similia a participiis passivis in ен tam significatu, quam motione. Nam Adj. хвален, хвална, хвално а хвала est laudabilis, laude dignus, participium vero хвален, хвалена, хвалено est laudatus, qui laudatus fuit. Sic differt творенный а творити in рукотворенный manufactus, et творный in voce чудотворный thaumaturgus, qui mira operatur. снѣдно est esculentum, edule, quod edi potest, снѣдено comestum. Pauca quaedam euphonia exigente е immobile habent: зелен, зелена, зелено, мглен, студен, огнен, блажен.

Formativae ен praefigi solet quandoque об seu еб, hinc обен, ебен.

обен: виновен causalis, а вина; чиновен, терновен (вѣнец), медовен (медвен), духовен, грѣховен, церковный. At лукавен а лукав.

ебен: триднебен, дневный, а день, олтаребен, (до рог олтаребниих Psalt. Ven. 117, 26. aliae edit. олтаребых), дождебен а дождь, душебен, плачебный а плач. Alia a Verborum Infinitivis derivata terminationi ен praefigunt ел, hinc елен, елный.

елен,

елен, елный: свѣтователный а свѣтовати, нескланателный indeclinabilis, извѣстителный, извѣщавателный, обстоятелный circumstans, circumstantialis, воздержателный continens, доброучителен benedocens. Hac forma usi sunt Grammatici in exponendis terminis technicis, имѧ нарицателное est nomen appellativum, существителное substantivum, прилагателное adjectivum. падеж именителный est casus nominativus. залог дѣйствителный vox activa. наклоненїе изявителное modus indicativus etc.

есный, seu ен cum praefixo augmento ес: небесный coelestis a небо, небесе; тѣлесный a тѣло, тѣлесе.

ень: матерень a мати, матере, господень, господнѧ, господне, отень ab от, unde et отец. Adde сыновень a сын interposito ов.

нїй: давнїй, домовнїй, древнїй, земнїй, далнїй, ѕѣлнїй, выспренїй a выспрь, оутренїй, внутрьнїй, горнїй, искренїй proximus, преисподнїй, заднїй a зади, préднїй a пред, прежнїй a прежде, среднїй a среда, нижнїй a низ, ближнїй, вышнїй excelsus, altissimus, верхнїй. Ab Adverbiis derivata praefigunt ш, hinc formativa шнїй.

шнїй: домашнїй domesticus a дома, тамошнїй a тамо, кромѣшнїй exterior a кромѣ, внѣшнїй

нїй а внѣ, нынѣшнїй et нынашнїй а нынѣ et нына; долѣшнїй (in correcta edit. долнѣйшїй), вчерашнїй hesternus а вчера (Russ. вчерась cum сь demonstrativo), здѣшнїй а здѣ (Russ. здѣсь), днешнїй а днесь, лѣтошнїй а лѣтось.

ин: таин (тайна) а тай, гноин ulcerosus а гной, достоин, достойна, достойно; покоин, иглин (иглинѣ оуши foramen acus), молнїин, непризнин, гвоздин а гвоздь. A nominibus rerum animatarum femininis et masculinis secundae formae: голѹбин а голѹбь, змїин а змїй seu змїа, сернин (сернина кожа), зверин а звѣрь, вдодин а вдод, quod est primae formae (крилѣ вдодинѣ in Ostrogiensi, at nunc вдодовы Zach. 5, 9.), татин а тать. Praecipue a nominibus propriis personarum in а et и: евжин ab евга pro ѥва, левїин а левї, марїин а марїа, їѹдин а їѹда, мелхїин а мелхї. Sic адамин ab адама (at адамов ab адам), сатанин а сатана. московитин ad Substantiva in ин spectat.

ан: олован plumbeus, древан ligneus, рѹман, времан (Serb. времен), оусман (оуснїан ab оуснїе) et оусмен coriaceus, loreus, каман а камы et каменный а камень, сткляан vitreus, льнан lineus, (надраги лняны Exod. 28, 42. foeminalia linea, olim н. полотняны, alias платняны а платно), пыран (хлѣб) subcine-

ri-

ricius, a пыръ favilla, сребран argenteus, багран, (Serb. багрен) purpureus, медан, плотан carneus, тростан, рожан (рожан) a рог, власан, шипчан (цвѣтец), roseus, a шипък; слан vero, salsus, ope ан formatum est, differtque a participio passivo солен salitus. столп слан est columna salis, et соль несланa Marc. 9, 50. est sal insulsum, τὸ ἅλας ἄναλον.

- ел, ел.
- ла, ела.
- ло, ело.

ел, ла, ло: тепел (тепл), тепла, тепло calidus, свѣтел, кысел, кысла, кысло, кругел.

ел, ела, ело: дебел, дебела, дебело, crassus, тажел gravis, cum е immobili, a таг. At гнил, (гнилый), зрѣл, драхл sunt participia activa seu neutra Verborum гнїю, зрѣю, драхнꙋ.

елен vide supra sub ен.

- р, ер.
- ра, ера.
- ро, еро.

р: добр a доба, храбр (храбор), бодр promtus, бъждрїй vigil, Dan. 4, 10. in ed. Ostrog., nunc бодрый, мꙋдр, щедр a щадѣти, хытр, остр acutus, ab ость, быстр limpidus, пестр 120, мокр humidus, madidus, a мок: мокнꙋ.

ер,

ер, ера, еро amant Numeralia, ut патеро, et Pronomina uti котер quidam, quae videsis infra.

- т, ат, ит.
- та, ата, ита.
- то, ато, ито.

т: желт: желтый flavus. Adde Numeralia четвертый, третій.

ат: космат villosus, стѣнатый, мѫжатаа жена, власат, богат dives, et praefixo н: пернат pennatus, a перо. Praefixo ов: виноват reus.

ит: вражбит augurandi peritus, a вражба; именит et именитый nominatus, мастит (Psal. 91, 12. въ елеи маститѣ, v. 15. въ старости маститѣ ἐν γήρει πίονι, in senecta uberi), нарочит praecipuus, eximius. Conjuncto с cum т: аст, ист.

аст: рогастый Russ. magnis cornibus, differt a рогатый cornutus, corniger, Croat. рогаст idem est quod Russorum et Illyriorum рогат; криласт Serbis est notam albam quasi alarum habens, крилат vero alatus.

ист: нѣдристый sinum latum habens, рѣчист eloquens. Praefixo vero ов: овит.

овит: домовит, сановит, тресновит fimbriatus, ядовит virulentus, плодовит fertilis. Adde рѣчевит, mutato o in e ob ч praecedens.

- ск

- ск, скый.
- ска, скаѧ.
- ско, скоє.

ск, скый: балїйск (княже балїйск princeps ariolorum, seu incantatorum Dan. 4, 6.), житїйскый et житейскый а житїє, вдовскый, земскый terrestris, словенскый ѧзык slavonica lingua, конск, женскый пол sexus femininus, поганскый in antiquo Apostolo pro ѧзыческый gentilis, in eodem Jud. 1, 12. древа есеньска (ed. древеса есенна) arbores autumnales, φθινοπωρινά; польскый а поле, жернов оселск mola asinaria, морскый marinus, мїрскый mundanus, мѹрскый (et мѹринскый) ex Aethiopia, винарск, кедрск, житарск, царск, людскый, господьскаѧ вечеря dominica coena, плотскый carnalis, южскый et inserto е euphonico, южескый а юг, мѹжеск род genus masculinum, человѣческ, старческый а старец, старичскый а старица (старичскых басней aniles fabulas 1 Tim. 4, 7. in antiquo Apostolo, nunc бабїих), всѧческ а всѧк. Adde небеск, тѣлеск, alias небесный, тѣлесный. Formam hanc amant Gentilia: литовскый а литва, римскый а рим, латинскый, рѹскый а рѹсь, росїйскый vero а росїа, греческый а грек.

шїй, ѣйшїй vide infra in Comparativis.
шнїй vide supra sub нїй.

- ъх, хъїй.
- ха, хаа.
- хо, хое.

ъх, ох: ветох, ветха, ветхо vetus. Alia amant ък.

- ък, ек, ок, ик, ак.
- ка, ока, ика, ака.
- ко, око, ико, ако.

ък: крѣпок, крѣпка, крѣпко, тонок, cum o euphonico et mobili, (Croat. Boh. тенек, Illyr. танак) tenuis, subtilis, сладок, краток, кроток, оузок, близок, а близ, ползок, дерзок (дьрзък), макок, маккый (Russ. магок, магкїй), легок. Post consonas liquidas ек: горек, горькый, тажек, тажкый.

ок, ока, око, cum o immobili; глѹбок, широк, высок altus, жесток. Adde далекый longinquus, remotus, cum е immobili.

ик: велик: великый а бель. Hanc formam adoptant Pronominalia елик, толик, селик, колик. Istorum alia amant ък.

ак: ѩк, ѩкый, такый, какый, inde et Adverbia ѩкѡ, такѡ, какѡ, Adde Numeralia єдинак, adverb. єдинакѡ, вьсак, вьсакый, а весь; троак, тро-

тролкѡ; третак, fem. третакы (юница) trium annorum vacca.

Comparatio Adjectivorum et Adverbiorum.

§. 38. Comparativus quorundam Adverbiorum primitivorum terminatur in е; оуне melius, боле majus, ваще amplius, паче magis, super, лꙋче melius. In codd. Serbicis post л et н scribitur ѥ pro е: оунѥ, болѥ. Hanc formam amant et alii, uti древлѥ (дрѣвлѥ) a древнїй, глꙋблѥ profundius, a глꙋбок, крепле (крѣплѥ) fortius, a крѣпок, тверже a тверд, прежде a пред, ниже humilius a низ, выше a высок, лише abundantius, a лиχ.

§. 39. Comparativus Adjectivorum tribus modis formatur, aut a comparativis Adverbiorum primitivis, aut a positivo suo, affigendo Comparativi formativas:

1) M.-їй,	F. - ши,	N. - ѣе.	
оунїй,	оунши,	оунѣе,	ab оуне.
мнїй,	менши,	мнѣе,	ab obs. менѣ.
болїй,	болши,	болѣе,	a боле.

Censentur vero haec anomala, quod positivo proprio careant. Respondet enim primo comparativo positivus благ vel добр, secundo мал, tertio велїй seu великый.

Pro болїй scribitur et болѣй, sic etiam крѣплїй et крѣплѣй. Alia omnia amant ѣй: тщивѣй sol-

sollicitior, юнѣй, славнѣй, силнѣй, пространнѣй, сластнѣй, беспечалнѣй, добрѣй, мѹдрѣй, старѣй, чистѣй, пречистѣй.

Neutrorum in ѣе formam referunt et Adverbia: новѣе, первѣе, оудобѣе ab оудобь, силнѣе, ѿраднѣе, тщнѣе, далѣе a дале, добрѣе melius, горѣе pejus, скорѣе citius, острѣе, истѣе diligentius, долзѣе a долго, дерзѣе, лѹчее, тачее deterius Joh. 2, 10. olim, pro hodierno хѹждшее. Feminini in ѣа nullum exemplum in libris sacris occurrit. At Serbi aliique Illyrii a masc. in їи fem. in їа, neut. in їе formant: мѹдріи, мѹдріа, мѹдріе; богатїи, богатїа, богатїе etc.

2) M. - шїй, F. - шаа, N. - шее.
- ши, - ше.

горшїй,	горшаа,	горшее,	a горе.
вацшїй,	вацшаа,	вацшее,	a ваще.
лѹчшїй,	лѹчши,	лѹчше,	a лѹче.

Quibus utpote anomalis respondent positivi зол, велик, добр. Hujus formae etiam оуній, мній, болій capacia sunt: оуншїй, меншїй, болшїй, болшаа, болшее. Sic et лишшїй, лишшее et лишше a лише, et plurima alia Adjectiva: младшїй a млад, чистшїй a чист, Neutrum seu Adverbium пѹще a пѹст, трѣбше a трѣбѣ. Praecipue ope ок seu кый formata, quae rejecta hac terminatione syllabae radicali шїй apponunt:

клѹ-

глꙋбшїй а глꙋбокый, далшїй а далекый.
ширшїй а широкый, жестшїй а жестокый.

Sic крѣпшїй et крѣпльшїй а крѣпкый pro крѣплїй, тоншїй а тонкый, сладшїй, et слаждшїй а сладкый, кратшїй а краткый, кротшїй а кроткый, тяжшїй (olim et тяжїй) а тяжкый, quae tamen, mutato к in ч, etiam tertio modo formari solent: глꙋбочайшїй, далечайшїй, широчайшїй, жесточайшїй, легчайшїй а легкый.

3) ѣйшїй; айшїй vero post ж, ш, ч.

ѣйшїй: первѣйшїй, сꙋгꙋбѣйшїй, юнѣйшїй а юн; praesertim si terminationem ный praecedat consonans: славнѣйшїй, силнѣйшїй, честнѣйшїй; малѣйшїй, ѕлѣйшїй, мꙋдрѣйшїй лютѣйшїй.

айшїй: млажайшїй а младый, нижайшїй а низкый vel potius a ниже, ближайшїй а ближе, оубожайшїй ab оубогый, множайшїй а многый, блажайшїй а благый, дражайшїй а драгый; тишайшїй а тихый, ветшайшїй а ветхый, крѣпчайшїй а крѣпкый, величайшїй а великый, горчайшїй а горькый, сладчайшїй а сладкый. Resecto шїй desinunt quaedam in ай: множай. Hinc Adverbia seu Neutra множае, дражае; крѣпчае, жесточае, легчае, quamvis et neutra terminatione in ше suppleantur: далечайше.

чайше. Tribuunt autem Grammatici etiam terminationem fem. ши Adverbiis; скорѣйши, крѣпчайши. Prov. 22, 1. изволенѣйши.

In quibusdam libris, iis nimirum qui a Polono-Russis recogniti sunt, subinde comparativis боле, ниже, выше, вяще et aliis more Polonorum и in fine affigitur: болеи, нижеи, вышеи, вящеи, quod minime probandum. 3 Esdrae 8, 20. plane legebatur olim наивышеи (аера), quod in Mosquensi prima in наивышши (ob praecedens очи) mutatum est; in correcta vero Vulgatae verba *in superna* redduntur на вышнаа. In formula пречистѣи руцѣ твои, purissimae manus tuae, terminatio ѣи est Dualis femininus Comparativi seu Superlativi пречистѣй, a fem. sing. пречистѣа pro пречистѣйши.

§. 40. Superlativus suppletur productioribus Comparativis in ѣйшїй et айшїй. Aequivalent enim Comparativi absolute sumti Superlativis, ita ut omnibus major, melior, censeatur maximus, optimus. Errant itaque Grammatici, qui terminationes longiores Comparativorum Superlativis propriam esse docuere, ita ut мудршїй, сватшїй, чистшїй a мудрѣйшїй, сватѣйшїи, чистѣйшїй gradu distinguerent et breviores Comparativos, longiores vero Superlativos appellarent, cum potius dicendum fuerit, Comparativis, praecipue productioribus, sensum tribui absolutum et hos pro Superlativis aliarum linguarum usurpari. Soletque iis ad indicandum summum gradum nume-

rale

rale все (παν-) aut praepositio пре (prae, per) aut utrumque praefigi: премилостивѣйшїй, преосвѧщеннѣйшїй, всемилостивѣйшїй, всепресвѣтлѣйшїй. Comparativus паче exigit particulam най: найпаче, quod in Psalmis graeco ἐπιπλεῖον, amplius, alibi et superlativo μάλιστα, maxime, respondet.

Hodie in plurimis dialectis slavicis ope particulae най, Comparativis praefixae, Superlativus formatur. Apud Serbos наймȣдрїи, наймȣдрїѧ, наймȣдрїє. Bohemi най nunc ut ней pronunciant et scribunt: нейлепшїй optimus; Carnioli най etiam in нар mutant. Croatarum найвекшїй, maximus, iis est et нарвечїй et найвекшїй.

Caput V.

De Numeralibus.

§. 41.

E Numeralibus cardinales numeri, si quatuor primos excipias, formam Substantivorum, ordinales vero omnes Adjectivorum formam referunt.

Numeri cardinales.

Simplices:	Compositi: a.	b.
1 єдин.	11 єдинонадесѧть	- - - -
2 два.	12 дванадесѧть.	20 двадесѧть.
3 трїє.	13 тринадесѧть.	30 тридесѧть.

4 четыри.	14 четыринадесать.	40 четыридесать.
5 пать.	15 патьнадесать.	50 патьдесать.
6 шесть.	16 шестьнадесать.	60 шестьдесать.
7 седмь.	17 седмьнадесать.	70 седмьдесать.
8 осмь.	18 осмьнадесать.	80 осмьдесать.
9 девать.	19 деватьнадесат.	90 деватьдесать.

10 десать. 100 сто. 1000 тысѹща (R. тысаща). 10000 тма μυριάς. Adde пол semis, dimidium.

§. 42. едѝн, едина, едѝно, a ед ope ин formatum est. два, duo, et оба, ambo, dualis numeri sunt, quorum femininum et neutrum двѣ, обѣ. трїе et четырїе sunt masculina, три, четыри fem. et neutra. пать, шесть ope ть, девать, десать ope ать, седмь, осмь ope мь formata videntur, referuntque formam femininorum. сто est neutrum, cujus Dualis est стѣ: двѣ стѣ (Exod. 30, 23, atque alibi Russ. двѣсти in correcta editione); Pluralis ста: три ста. тысѹща fem. e Goth. Thusund ortum est, cui Russi suum тысаща in editis libris substituerunt. тма fem. et tenebras et μυριάδα (decem millia) significat.

. Antiqua versio, licet et haec a Russis recognita fuerit, legit Gen. 24, 60. бѹди въ тысѹщи тем, esto in millia myriadum γίνε εἰς χιλιάδας μυριάδων; nunc в̃ тысащы.

Non solum in codd. Serbicis тысѹща pro тысаща librorum editorum legitur, sed etiam in ipsa edi-

 tio-

tione Ostrogiensi, in aliis adhuc locis antiquior haec forma intacta mansit. Job. 33, 23. тысꙋщи, Eccles. 7, 29. ѿ тысꙋщи, Sir. 16, 3. тысꙋщѧ, 39, 14. тысꙋщи, Ezech. 48, 8. пѧти тысꙋщ, 2 Macch. 8, 34. тысꙋщѧ, Marc. 5, 13. двѣ тысꙋщи, inde тысꙋщник Joh. 18, 12. тысꙋщ olim masc. fuisse Boh. tisjc et Pol. tysiąc et e libro Job citatus locus firmare videtur.

§. 43. In numeris ab 11 usque 19, qui interponendo на ex unitatibus et decade componuntur, десѧте pro десѧть frequenter usurpatur: дванадесѧте. єдиннадесѧть, eliso о, pro єдинонадесѧть non solum apud Smotriskium et in libris glagoliticis, sed etiam in Ostróg. editione Ezech. 40, 29. reperias. Legitur enim ibidem єдинъ надесѧте степень pro hodierno десѧтїю степенми. обанадесѧть, duodecim, in Evangeliis frequentius occurrit, quam двадесѧть. Immo in Mss. etiam iis in locis обанадесѧте scriptum observavi, in quibus nunc дванадесѧте habetur. In compositis sine на ad exprimendas decades lene ь ab editoribus fere negligi solet. Hinc двадесѧтъ pro двадесѧть, пѧтдесѧтъ et пѧтьдесѧтъ pro пѧтьдесѧть, шестдесѧтъ pro шестьдесѧть impressa reperies. Pro девѧтьдесѧть nonaginta Matth. 18, 12. in Ostrogiensi Bibliorum editione et novissima Petropolitana an. 1816 legitur девѧтьдесѧтъ, in Nov. Test. Kiov. 1732 девѧтдесѧть; at in scribendo, qui ibidem sequitur, numero simplici девѧть omnes conveniunt.

§. 44.

§. 44. Numeri ordinales Adjectivorum definita terminatione gaudent:

первый	primus,	єдиный-надесѧть	11us
вторый	secundus,	вторый-надесѧть	12us
третїй	tertius,	третїй-надесѧть	13us
четвертый	quartus,	четревтый-надесѧть	14us
пѧтый	quintus,	пѧтый-надесѧть	15us
шестый	sextus,	шестый-надесѧть	16us
седмый	septimus,	седмый-надесѧть	17us
осмый	octavus,	осмый-надесѧть	18us
девѧтый	nonus,	девѧтый-надесѧть	19us
десѧтый	decimus,	двадесѧтый	20us

Libri minus antiqui exhibent первый надесѧть pro єдиныйнадесѧть, sive єдиныйнадесѧте. Vide 1 Paral. 25, 18. At more Russico etiam єдиннонадесѧтый, дванадесѧтый (Ostrogiensis editio plane дванадцатый), тринадесѧтый, четыренадесѧтый 1 Paral. 24, 12. 13. leguntur, verum a v. 14. continuantur пѧтыйнадесѧть, шестыйнадесѧть etc. et v. 28-31 cum двадесѧть conjuncti cardinales simplices первый, вторый, третїй, четвертый denotant vigesimum primum, secundum etc. Antiquiores formulae sunt первый междѹ десѧтма, primus inter bis (seu duo) decem, i. e. vicesimus primus, четвертый междѹ десѧтма vicesimus quartus, седмое междѹ десѧтма лѣто vicesimus septimus annus.

At седмое десѧть лѣто est septuagesimus annus. In Compositis enim uni solum numero terminatio ый adnecti solet.

Ordinales numeros, primis quatuor exceptis, a cardinalibus derivari sat clarum est; первый vero est a пре ope вый (uti lat. primus a prae, pri, graec. πρωτος a προ) formatum. вторый contractum videtur ex дваторый, quod est a два et formativis т-ор, uti graec. δεύτερος a δύο. третїй a тре pro трое, ope тїй, четвертый a четверо ope тый deducitur.

45. A два, оба, три, collectivi numeri ope ой formantur: двой, двоѧ, двое; обой, обоѧ, обое; трой, троѧ, трое. A четыри vero четверо, mutato ы in в, a пѧть et sequentibus ope affixi еро: пѧтеро, шестеро, седмеро etc. Ab his iterum abstracta ope ица: двоица, троица, четверица, седмерица etc. дващи, трищи, uti et два краты etc. vide inter Adverbia. A сто formatur сотый (Boh. стый) in compositis двꙋсотый, трисотый, et сотный in четверосотный, шестьсотный; a тысꙋща (тысѧща) тысꙋщный (тысѧщный). A весь est всѧк quilibet, ope ѧк, a трое vero троѧкый, ope ѧк, ѧкый, a всѧк iterum всѧческ, ope еск formatum. Multiplicativi numeri сꙋгꙋбый, трегꙋбый compositi sunt ex сꙋ cum, тре et radice гꙋб. два два, uti apud Graecos δύο δύο, sunt bini, ока ambo.

Tria genera cardinalis numerus' един in singulari et plurali distinguit. Sic et весь, всѧ, все, omnis,

nis, sed два et оба, три, четыри non nisi duo: два, оба est dualis masculinorum, двѣ, обѣ fem. et neutrorum. тріе, четыріе est masculinorum, три, четыри femininorum et neutrorum. Russis четыре pro utroque genere valet. Vide Declinationes. пать et sequentes numeri cardinales, uti collectiva патеро, шестеро, седмеро, etc. Substantivorum vices gerunt. Hinc пать лѣт, шесть тысѹщ, патеро телат. Vide Syntaxim.

Caput VI.

De Pronomine.

§. 46.

Pronominum stamina.

Pronomina primitiva staminibus syllabarum radicalium sequentibus constant:

1) и, ва, вѣ, вы, мы et ны, тъ, ты, (с), сь, че, к.

2) ов, он, ин, аз, сам.

3) ист, дрѹг.

§. 47. Ex his Personalia sunt: аз ego, ты tu, он ille (pro и). In Plurali мы nos (ἡμεῖς) ны nos (ἡμᾶς), вы vos, они illi. In Duali ва m. et вѣ f. nos. Pronominis и duntaxat casus obliqui in usu sunt: Accus. Sing. m. ѝ, f. ю, n. є seu ѣ. Plural. ѧ seu ѧ. Reliquos casus vide in Declinationibus. Ab и or-

ortum est Relativum иже qui. Reciprocum (с) caret recto, sed Accus. ся, себе, Dat. си, себѣ, Instrum. собою, singulari et plurali numero exprimendo usurpantur. Interrogativum к augetur determinativo то: кто quis. чь vero aut то aut со assumit: что, чесо quid, in Mstis etiam чьсо.

§. 48. Determinativa et demonstrativa pronomina тъ et сь duplici terminatione, indefinita seu communi, et definita seu emphatica, gaudent:

тъ, та, то : той, тая, тое.
сь, си, се : сїй, сїя, сїе.

Alia amant ый, ая, ое, uti ов, он, сам:

ов, ова, ово : овъй, овая, овое.
сам, сама, само : самъй, самая, самое.
он, она, оно : онъй, оная, оное.

Sic et ин, alius, et дрѹг, alter, (in formulis дрѹгдрѹга: дрѹгдрѹгѹ) Adjectivorum formam definitam referunt: иный, дрѹгый.

§. 49. Aucta a fine affixis encliticis же, жде, ждо sunt: Relativum иже, яже, еже, qui, quae, quod; Demonstrativum тъжде, et тойжде, таяже et тажде (таже), тожде (тоже), idem, eadem, idem. Numerale кождо, pro antiquo къждо, quilibet; hinc кождо их quilibet eorum. Sed et единкождо unusquisque, et кыйждо (койждо), каяждо, коеждо in usu sunt.

In

In Ostrogiensi editione Ezech. 47, 12. reddita sunt Vulgatae verba *per singulos menses* на кождый мѣсяц. Multis enim in locis Ezechielis textus antiquus ab homine Polono-Russo secundum Vulgatam recognitus et refictus fuit. At alibi кождый nuspiam legitur. Apoc. 22, 2. на кїйждо мѣсяц respondet graeco *κατὰ μῆνα ἕκαστον*. Russ. Pol. Boh. nunc каждый pro кыйждо.

§. 50. Possessiva ope formativarum a primitivis derivantur, suntque Adjectiva pronominalia, uti et alia quaedam. Formantur autem affigendo ь, ой, ѣй, їй, ов seu ев, от-ор seu ет-ер, ак et ик. Et quidem

a нас:	нашь,	наша,	наше,	noster.
- вас:	вашь,	ваша,	ваше,	vester.
- м:	мой,	моа,	мое,	meus.
- ты:	твой,	твоа,	твое,	tuus.
- с:	свой,	своа,	свое,	suus.
- к:	кѣй,	каа,	кое,	quis.
- че:	чїй,	чїа,	чїе,	cujus.

Ope ов formata sunt тков, таков, каков. Sic et егов a его, тогов a того; сицев, сицева, сицево a сице.

Ope от-ор: который, olim et котерый, qui, a к (кто); етер, етера, етеро aliquis, ab и, quod hic ob affixa in е mutatum est (cf. его, емѹ cum и).

Ope ак: так, такый qualis, ab и; так: такый talis, a т; как: какый qualis, a к.

Ope

Ope ик: клик, толик, селик, колик ab и, т, сь, к, interposito tamen л. Ab iisdem staminibus и, т, сь, к formantur etiam Adverbia амω (гамо), тамω, семω, камω, ope мо.

§. 51. Quibus particula нѣ particulariter affirmans, et negativa ни praefiguntur, composita sunt: нѣкто, нѣкый aliquis, нѣчто aliquid. никто, никтоже, никый nullus, ничто, ничесо, ничесоже nihil, ничїй nullius, ad nullum pertinens. Adde онсїй, a quo abstractum онсица, ὁ δεῖνα quidam. кдинкождо, ниедин, ктолибо, чтолибо, conjunctim scribi solent, licet vere composita non sint. Post тождє sequi solet нсто: тождє нсто idem ipsum.

Affixa verborum personalia sunt aut obsoleta aut adhucdum usitata Pronomina, quae videsis capite sequenti.

Caput VII.

De Verbo.

§. 52.

Thema Verbi.

Verbi etymon primum, ac proinde thema omnium Temporum et Modorum, constituit syllaba radicalis nuda, quae nulla adhuc servili litera a fine aucta sit. Itaque Futuri дам, Infinitivi дати, Praesentis даю, Imperativi дай, Infinitivi давати, Participiorum activi дал, et passivi дан, thema est

syl-

[illegible]yllaba да, dedit, Praeteritum simplex tertiae per[illegible]nae Indicativi. Ab omnibus igitur Verbi syllabis [illegible]calibus, quae vocali terminantur, facile et P[illegible]sens et Infinitivus formari potest, affigendo Pr[illegible]rito simplici ю vel ти.

[illegible], Praes. зна-ю, Inf. зна-ти noscere.
[illegible], гни-ю, гни-ти putrescere.
к[illegible] кры-ю, кры-ти tegere.

§. [illegible] In iis vero, quorum syllaba radicalis consona[illegible]itur, uti sunt вєдꙋ, падꙋ, везꙋ, стрєгꙋ, тєкꙋ[illegible]єкꙋ et alia multa in ꙋ, Praeteritum Gerundivi[illegible]nirum вєд, пад, вєз, стрєг, тєк, влєк thema[illegible]imum constituit, a quo Praeteritum Indicativ[illegible]rmatur affigendo vocalem є (in prima persona[illegible] вєд: вєдє, вєдох; пад: падє, падох etc. Aliae [illegible]borum formae in Praeterito vocales ѣ, и, а af[illegible]t. Sed cum Lexica slavica non prostent, in qu[illegible] Praeterita simplicia ceu themata exhibeantur, m[illegible]erunt Grammatici Praesens pro themate assum[illegible] et ab hujus prima persona Praeteritum deduce[illegible] Sensit tamen jam Meletius Smotriski difficultates [illegible]deducendo Praeterito secundae (nobis tertiae) Co[illegible]gationis a persona prima, quae ob ю affixum mu[illegible]onem transformabilium subire solet, ideoque ill[illegible] persona secunda formandum praecepit. Vidit omnino глаги (глагиχ) a глаґиши, resecto nimirum ши, deduci

ар-

rale вce (παν-) aut praepositio пре (prae, per) aut utrumque praefigi : премилостивѣйшїй, преосвященнѣйшїй, всемилостивѣйшїй, всепресвѣтлѣйшїй. Comparativus паче exigit particulam най : найпаче, quod in Psalmis graeco ἐπιπλεῖον, amplius, alibi et superlativo μάλιϛα, maxime, respondet.

Hodie in plurimis dialectis slavicis ope particulae най, Comparativis praefixae, Superlativus formatur. Apud Serbos наймѹдрїи, наймѹдрїа, наймѹдрїе. Bohemi най nunc ut ней pronunciant et scribunt : нейлепшїй optimus; Carnioli най etiam in нар mutant. Croatarum найвекшїй, maximus, iis est et нарвечїй et найвекшїй.

Caput V.

De Numeralibus.

§. 41.

E Numeralibus cardinales numeri, si quatuor primos excipias, formam Substantivorum, ordinales vero omnes Adjectivorum formam referunt.

Numeri cardinales.

Simplices :	Compositi : a.	b.
1 єдин.	11 єдинонадесать	- - - -
2 два.	12 дванадесать.	20 двадесать.
3 три.	13 тринадесать.	30 тридесать.

4

4 четыри.	14 четыринадесать.	40 четыридесать.
5 пать.	15 патьнадесать.	50 патьдесать.
6 шесть.	16 шестьнадесать.	60 шестьдесать.
7 седмь.	17 седмьнадесать.	70 седмьдесать.
8 осмь.	18 осмьнадесать.	80 осмьдесать.
9 девать.	19 деватьнадесат.	90 деватьдесать.

10 десать. 100 сто. 1000 тысѹща (R. тысаща). 10000 тма μυριάς. Adde пол semis, dimidium.

§. 42. единъ, една, едно, а ед ope ин formatum est. два, duo, et оба, ambo, dualis numeri sunt, quorum femininum et neutrum двѣ, обѣ: трїе et четырїе sunt masculina, три, четыри fem. et neutra. пать, шесть ope ть, девать, десать ope ать, седмь, осмь ope мь formata videntur, referuntque formam femininorum. сто est neutrum, cujus Dualis est стѣ: двѣ стѣ (Exod. 30, 23, atque alibi Russ. двѣсти in correcta editione); Pluralis ста: три ста. тысѹща fem. e Goth. Thusund ortum est, cui Russi suum тысаща in editis libris substituerunt. тма fem. et tenebras et μυριάδα (decem millia) significat.

Antiqua versio, licet et haec a Russis recognita fuerit, legit Gen. 24, 60. бѹди въ тысѹщи тем, esto in millia myriadum γίνε εἰς χιλιάδας μυριάδων, nunc в̓ тысащы.

Non solum in codd. Serbicis тысѹща pro тысаща librorum editorum legitur, sed etiam in ipsa edi-

 tio-

tione Ostrogiensi, in aliis adhuc locis antiquior haec forma intacta mansit. Job. 33, 23. тысѧщ, Eccles. 7, 29. ѿ тысѧщи, Sir. 16, 3. тысѧща, 39, 14. тысѧщи, Ezech. 48, 8. пати тысѧщ, 2 Macch. 8, 34. тысѧща, Macc. 5, 13. двѣ тысѧщи, inde тысѧщник Joh. 18, 12. тысѧщ olim masc. fuisse Boh. tisjc et Pol. tysiąc et e libro Job citatus locus firmare videtur.

§. 43. In numeris ab 11 usque 19, qui interponendo на ex unitatibus et decade componuntur, десате pro десать frequenter usurpatur: дванадесате. единнадесать, eliso о, pro единонадесать non solum apud Smotriskium et in libris glagoliticis, sed etiam in Ostrog. editione Ezech. 40, 29. reperias. Legitur enim ibidem единъ надесате степень pro hodierno десатїю степенми. обанадесать, duodecim, in Evangeliis frequentius occurrit, quam двадесать. Immo in Mss. etiam iis in locis обанадесате scriptum observavi, in quibus nunc дванадесате habetur. In compositis sine на ad exprimendas decades lene ь ab editoribus fere negligi solet. Hinc двадесатъ pro двадесать, патдесатъ et патьдесатъ pro патьдесать, шестдесатъ pro шестьдесать impressa reperies. Pro девѧтьдесать nonaginta Matth. 18, 12. in Ostrogiensi Bibliorum editione et novissima Petropolitana an. 1816 legitur девать десатъ, in Nov. Test. Kiov. 1732 деватдесать; at in scribendo, qui ibidem sequitur, numero simplici девать omnes conveniunt.

§. 44.

§. 44. Numeri ordinales Adjectivorum definita terminatione gaudent:

первый	primus,	єдиный-надесѧть	11us
вторый	secundus,	вторый-надесѧть	12us
третїй	tertius,	третїй-надесѧть	13us
четвертый	quartus,	четревтый-надесѧть	14us
пѧтый	quintus,	пѧтый-надесѧть	15us
шестый	sextus,	шестый-надесѧть	16us
седмый	septimus,	седмый-надесѧть	17us
осмый	octavus,	осмый-надесѧть	18us
девѧтый	nonus,	девѧтый-надесѧть	19us
десѧтый	decimus,	двадесѧтый	20us

Libri minus antiqui exhibent первый надесѧть pro єдиныйнадесѧть, sive єдиныйнадесѧте. Vide 1 Paral. 25, 18. At more Russico etiam единонадесѧтый, дванадесѧтый (Ostrogiensis editio plane дванадцатый), тринадесѧтый, четыренадесѧтый 1 Paral. 24, 12. 13. leguntur, verum a v. 14. continuantur пѧтыйнадесѧть, шестыйнадесѧть etc. et v. 28-31 cum двадесѧть conjuncti cardinales simplices первый, вторый, третїй, четвертый denotant vigesimum primum, secundum etc. Antiquiores formulae sunt первый междꙋ десѧтма, primus inter bis (seu duo) decem, i. e. vicesimus primus, четвертый междꙋ десѧтма vicesimus quartus, седмое междꙋ десѧтма лѣто vicesimus septimus annus.

At седмое десать лѣто est septuagesimus annus. In Compositis enim uni solum numero terminatio ый adnecti solet.

Ordinales numeros, primis quatuor exceptis, a cardinalibus derivari sat clarum est; первый vero est a пре ope вый (uti lat. primus a prae, pri, graec. πρωτος a προ) formatum. вторый contractum videtur ex дваторый, quod est a два et formativis т-ор, uti graec. δεύτερος a δύο. третїй a тре pro трое, ope тїй, четвертый a четверо ope тый deducitur.

45. A два, оба, три, collectivi numeri ope ой formantur: двой, двоа, двое; обой, обоа, обое; трой, троа, трое. A четыри vero четверо, mutato ы in в, a пать et sequentibus ope affixi еро: патеро, шестеро, седмеро etc. Ab his iterum abstracta ope ица: двоица, троица, четверица, седмерица etc. двашди, тришди, uti et два краты etc. vide inter Adverbia. A сто formatur сотый (Boh. стый) in compositis двѣсотый, трисотый, et сотный in четверосотный, шестьсотный; a тысѹща (тысаща) тысѹщный (тысащный). A весь est всак quilibet, ope ак, a трѹбе vero тролкый, ope ак, акый, a всак iterum всаческ, ope еск formatum. Multiplicativi numeri сѹгѹбый, трегѹбый compositi sunt ex сѹ cum, тре et radice гѹб. два два, uti apud Graecos δύο δύο, sunt bini, оба ambo.

Tria genera cardinalis numerus' єдин in singulari et plurali distinguit. Sic et весь, вса, все, omnis,

nis, sed два et оба, три, четыри nonnisi duo: два, оба est dualis masculinorum, двѣ, обѣ fem. et neutrorum. трïе, четырïе est masculinorum, три, четыри femininorum et neutrorum. Russis четыре pro utroque genere valet. Vide Declinationes. пать et sequentes numeri cardinales, uti collectiva патеро, шестеро, седмеро, etc. Substantivorum vices gerunt. Hinc пать лѣт, шесть тысѫщ, патеро телат. Vide Syntaxim.

Caput VI.

De Pronomine.

§. 46.

Pronominum stamina.

Pronomina primitiva staminibus syllabarum radicalium sequentibus constant:

1) и, ва, вѣ, вы, мы et нь, тъ, ты, (с), сь, че, к.

2) ов, он, ин, аз, сам.

3) ист, дрѹг.

§. 47. Ex his Personalia sunt: аз ego, ты tu, он ille (pro и). In Plurali мы nos (ἡμεῖς) ны nos (ἡμᾶς), вы vos, они illi. In Duali ва m. et вѣ f. nos. Pronominis и duntaxat casus obliqui in usu sunt: Accus. Sing. m. и, f. ю, n. е seu ѥ. Plural. ꙗ seu ѧ. Reliquos casus vide in Declinationibus. Ab и

or-

ortum est Relativum иже qui. Reciprocum (с) caret recto, sed Accus. сѧ, себе, Dat. си, себѣ, Instrum. собою, singulari et plurali numero exprimendo usurpantur. Interrogativum к augetur determinativo то: кто quis. че vero aut то aut со assumit: что, чсо quid, in Mstis etiam чьсо.

§. 48. Determinativa et demonstrativa pronomina тъ et сь duplici terminatione, indefinita seu communi, et definita seu emphatica, gaudent:

тъ, та, то : той, тая, тое.
сь, си, се : сїй, сїя, сїе.

Alia amant ъй, ая, ое, uti ов, он, сам:

ов, ова, ово : овъй, оваѧ, овое.
сам, сама, само : самъй, самаѧ, самое.
он, она, оно : онъй, онаѧ, оное.

Sic et ин, alius, et дрꙋг, alter, (in formulis дрꙋгдрꙋга: дрꙋгдрꙋгꙋ) Adjectivorum formam definitam referunt: иный, дрꙋгый.

§. 49. Aucta a fine affixis encliticis же, жде, ждо sunt: Relativum иже, яже, еже, qui, quae, quod; Demonstrativum тъжде, et тойжде, таѧже et таѧжде (таже), тожде (тоже), idem, eadem, idem. Numerale коѫдо, pro antiquo къждо, quilibet; hinc кождо их quilibet eorum. Sed et единкождо unusquisque, et кыйждо (койждо), каяждо, коеждо in usu sunt.

In

In Ostrogiensi editione Ezech. 47, 12. reddita sunt Vulgatae verba *per singulos menses* на кождый мѣсѧц. Multis enim in locis Ezechielis textus antiquus ab homine Polono-Russo secundum Vulgatam recognitus et refictus fuit. At alibi кождый nuspiam legitur. Apoc. 22, 2. на кїйждо мѣсѧц respondet graeco *κατὰ μῆνα ἕκαστον*. Russ. Pol. Boh. nunc каждый pro кыйждо.

§. 50. Possessiva ope formativarum a primitivis derivantur, suntque Adjectiva pronominalia, uti et alia quaedam. Formantur autem affigendo ь, ой, ъй, їй, ов seu ев, от-ор seu ет-ер, ак et ик. Et quidem

a нас :	нашь,	наша,	наше,	noster.
- вас :	вашь,	ваша,	ваше,	vester.
- м :	мой,	моꙗ,	моє;	meus.
- ты :	твой,	твоꙗ,	твоє,	tuus.
- с :	свой,	своꙗ,	своє,	suus.
- к :	къй,	каꙗ,	коє,	quis.
- че :	чїй,	чїꙗ,	чїє,	cujus.

Ope ов formata sunt ꙗков, таков, каков. Sic et ѥгов a ѥго, тогов a того; сицев, сицева, сицево a сице.

Ope от-ор: который, olim et котерый, qui, a к (кто); ѥтер, ѥтера, ѥтеро aliquis, ab и, quod hic ob affixa in ѥ mutatum est (cf. ѥго, ѥмꙋ cum й).

Ope ак: ꙗк, ꙗкый qualis, ab и; так: такый talis, a т; как: какый qualis, a к.

Ope

Ope ик: клик, толик, селик, колик ab и, т, сь, к, interposito tamen л. Ab iisdem staminibus и, т, сь, к formantur etiam Adverbia амѡ (памо), тамѡ, семѡ, камѡ, ope мо.

§. 51. Quibus particula нѣ particulariter affirmans, et negativa ни praefiguntur, compositа sunt: нѣкто, нѣкый aliquis, нѣчто aliquid. никто, никтоже, никый nullus, ничто, ничесо, ничесоже nihil, ничїй nullius, ad nullum pertinens. Adde онсїй, a quo abstractum онсица, ὁ δεῖνα quidam. кединкождо, ниедин, кто либо, что либо, conjunctim scribi solent, licet vere composita non sint. Post тождε sequi solet исто: тождε исто idem ipsum.

Affixa verborum personalia sunt aut obsoleta aut adhucdum usitata Pronomina, quae videsis capite sequenti.

Caput VII.

De Verbo.

§. 52.

Thema Verbi.

Verbi etymon primum, ac proinde thema omnium Temporum et Modorum, constituit syllaba radicalis nuda, quae nulla adhuc servili litera a fine aucta sit. Itaque Futuri дам, Infinitivi дати, Praesentis даю, Imperativi дай, Infinitivi давати, Participiorum activi дал, et passivi дан, thema est syl-

syllaba да, dedit, Praeteritum simplex tertiae personae Indicativi. Ab omnibus igitur Verbi syllabis radicalibus, quae vocali terminantur, facile et Praesens et Infinitivus formari potest, affigendo Praeterito simplici ю vel ти.

зна, Praes.	зна-ю, Inf.	зна-ти	noscere.
гни,	гни-ю,	гни-ти	putrescere.
кры,	кры-ю,	кры-ти	tegere.

§. 53. In iis vero, quorum syllaba radicalis consona finitur, uti sunt веду, паду, везу, стрегу, теку, влеку et alia multa in у, Praeteritum Gerundivi, nimirum вед, пад, вез, стрег, тек; влек thema primum constituit, a quo Praeteritum Indicativi formatur affigendo vocalem е (in prima persona ох): вед: веде, ведох; пад: паде, падох etc. Aliae Verborum formae in Praeterito vocales ѣ, и, а affigunt. Sed cum Lexica slavica non prostent, in quibus Praeterita simplicia ceu themata exhibeantur, maluerunt Grammatici Praesens pro themate assumere, et ab hujus prima persona Praeteritum deducere. Sensit tamen jam Meletius Smotriski difficultates in deducendo Praeterito secundae (nobis tertiae) Conjugationis a persona prima, quae ob ю affixum mutationem transformabilium subire solet, ideoque illud a persona secunda formandum praecepit. Vidit omnino гласи (гласих) a гласиши, resecto nimirum ши, deduci

ap-

aptius, quam a гллшю ob mutationem radicalis consonae с in ш. Monuit tamen hoc in loco irregularia multa et varia, de quibus alibi brevi agendum sit, vigilem curam exigere. Atque hac ratione difficultates in formatione Praeteriti a solo Praesenti obvias subterfugit potius, quam solvit; impar omnino et ille et alii huic labori, ob formarum Verbi diversitatem nondum sat clare observatam ac distincte explicatam. Nobis igitur in iis saltem formis, in quibus ob affixum ю primae personae finales consonae transformantur, Praeteritum simplex aut Infinitivus, utpote intuitu characteristicae vocalis tempora analoga, pro themate ipso valebit.

Formae Verborum.

§. 54. Verborum formae, a quibus non solum significatus ratione actionis, sive tempore definito absolutae, sive tempore indefinito continuatae aut etiam iteratae, sed etiam Futuri et Praesentis clarior notio dependet, variae sunt. Earum simplicissima seu

Prima comprehendit ea Verba, quae nullam characteristicam vocalem antè ти Infinitivi habent. Suntque eorum duo genera.

a) Eorum quorum syllaba radicis vocali terminatur, uti т-ти, да-ти; и-ти, би-ти, пѣ-ти, мы-ти, чꙋ-ти.

b)

b) Eorum, quorum radix consona terminatur: пас-ти, нес-ти, рас-ти (pro раст-ти), Praesens пасꙋ, несꙋ, растꙋ.

Secunda complectitur ea Verba, quae in Praesenti (seu Futuro) нꙋ, in Inf. нꙋти syllabae radicali affigunt: дꙋ-нꙋ, стѧ-нꙋ. Habentque plerumque etiam praefixas praepositiones: поманꙋ, изринꙋ, изсꙋнꙋ, прозабнꙋ, оужаснꙋ etc.

Tertia eorum est, quae characteristicam ѣ syllabae radicali affigendo Praeteritum, et huic demum addito ти Infinitivum formant: разꙋм-ѣ: разꙋм-ѣти a разꙋм; повелѣ: повелѣти; видѣ: видѣти; гладѣ: гладѣти; стыдѣсѧ: стыдѣтисѧ. Quaedam tamen а pro ѣ amant, uti стоати, ком-тисѧ, держати, слышати.

Quarta eorum, quae characteristica и gaudent, uti таи: таити; кои: коити; пви: пвити; преломи: преломити; клони: клонити; сꙋди: сꙋдити; хыти: хытити.

Quinta eorum, quae characteristica а aut ѧ gaudent: сїа: сїати; гнѣватисѧ, зобати, копати, гладати.

Sexta demum eorum, quae characteristica ова aucta sunt: кꙋп-ова: кꙋп-овати, мил-овати, рад-оватисѧ.

Ver-

Verba formae primae.

§. 55. Praesens seu Futurum - ꙋ,
post vocales - ю,
Infinitivus - ти.

(A) Praes. - ю, Infin. - ти, praecedente vocali.

(Conjugatio I. Paradigma A.)

Praes.	Praet.	Infin.	
бїю,	би,	бити	caedere.
пїю,	пи,	пити	bibere.
пою,	пѣ,	пѣти	canere.
вы́ю,	вы,	выти	ululare.
мыю,	мы,	мыти	lavare.
чꙋю,	чꙋ,	чꙋти	sentire.

Huc refer et рыю, тыю, сꙋю; composita почїю, ѡбꙋю, изꙋю. Porro знаю, знати; смѣю, смѣти audere; тлѣю, тлѣти; врѣю, врѣти, брїю, брити tondere, вопїю, вопити; гнїю, гнити; крыю, крыти; стрыю, стрыти.

Haec, cum eorum syllaba radicalis in vocalem desinat, in Praeterito characteristica vocali a fine non augentur. Ea tamen, quibus continuata actio designatur, characteristicam quintae formae (а) affigunt:

вѣю,	вѣꙗ,	вѣꙗти	flare.
лїю,	лїꙗ,	лїꙗти	fundere.

Sic

Sic лаю: лаѧти; ѿрѣю, дѣю (ѡдѣю, надѣюсѧ); даю: даѧти; таю: таѧти; зѣю: зїѧти; сѣю: сѣѧти; чаю; каюсѧ: каѧтисѧ. Porro спѣю, смѣюсѧ, блаюсѧ, блею, грѣю, въстаю: въстаѧти. (боюсѧ et стою vide sub forma tertia).

Composita autem actionis momentaneae characteristicam ѧ non affigunt. Hinc воздѣ, задѣ, придѣ a дѣю, возврѣ a врѣю.

Quorum vocalis radicalis est ѹ, resolvunt ѹ in ова (ева), formam sextam aemulando:

a) кѹю, кова, ковати cudere.
(кѹ) (кѹти)

Sic снѹю, ѡснѹю: ѡсновати; плѹю: пловати.

b) блюю, блева: блевати vomere.
(блю) (блюти)

Sic etiam плюю, ѡплюю: ѡплевати, et плевати conspuere; клюю: клевати pro клюти.

Anomala formatio.

§. 56. Verba quaedam hujus formae, quorum syllaba radicalis in ѧ desinit, assumunt, rejecta vocali radicis, нѹ pro ю in Praesenti, formam secundam aemulando:

пнѹ	a	пѧ	:	пѧти	tendere.
тнѹ	-	тѧ	:	тѧти	secare.
жнѹ	-	жѧ	:	жѧти	metere.
почнѹ	-	почѧ	:	почѧти	incipere.

Addo

Adde кленѹсѧ (клнѹсѧ) a кла: клати jurare, Futurum станѹ a ста: стати stare. мѹ pro нѹ affigunt нмѹ a ꙗ: ꙗти capere, et жмѹ a жа: жати liquorem exprimere.

Alia amant in Praesenti seu Futuro вѹ pro ю:

живѹ a жи : жити vivere.

плѣвѹ - плѣ : плѣти evellere.

Sic пловѹ et плывѹ pro плѹю, словѹ et слывѹ pro слѹю, ѡсновѹ pro ѡснѹю.

Alia дѹ pro ю:

Praes. идѹ ab (и) : ити ire.

Fut. бѹдѹ a бы : быти esse.

Adde ѡдеждѹ pro ѡдѣю, надеждѹсѧ pro надѣюсѧ, задеждѹ (задежѹ) pro задѣю. A ше est inusitatum шедѹ, a quo tamen Gerundivum шед et Participium activum шел, шла, шло vigent. дати format Futurum unitatis ope м: дам. Sed tertia plur. дадѹт (дадат), Imperativus даждь (pro дади) formata sunt ab inusitato дадѹ.

§. 57.

(B) Praes. - ѹ, Praet. - е, ох, Inf. - ти, post radicales consonas б, п; д, т; з, с; г, х, к.

(Conjugatio II. Paradigma C).

Post б, п, post quas inseri solet с ante ти Infinitivi:

гребѹ, гребе : гребох, гребсти.

(погрести).

Sic

Sic почерпѹ: почерпсти; сопѹ: сопсти; тепѹ: тепсти, (et тепати). Adde Russ. скребѹ: скребсти, Serb. ѥбем: ѥбсти; зебем: зебсти (Boh. забсти); дѹбем: дѹбсти (Carn. долбем, долбсти); скѹбем: скѹбсти, Carn. хропем: хропсти.

Post д, т, quae mutantur ante ти in с:

ведѹ, веде: ведох, вести ducere.

Sic водѹ: вости; падѹ: пасти, садѹ: сѣде, сѣсти; гѹдѹ: гѹсти. Porro бладѹ, блюдѹ, кладѹ, бредѹ, прадѹ, крадѹ. Adde defectivum градѹ quoad Praesens.

плетѹ, плете: плетох, плести plectere.

Similiter матѹ, метѹ (мѣтѹ); futura ѡбрѣтѹ, срѣтѹ, ab inusitato рѣтѹ; чтѹ: чести; цвѣтѹ, гнетѹ (гнѣтѹ), растѹ: расти.

Post з, с, mutato з in с ante ти:

везѹ, везе: везох, вести vehere.

Sic лѣзѹ: лѣзти et лѣсти, defectivum вонзѹ: вонзе a нзѹ; ѿверзѹ: ѿверсти; грызѹ: грысти.

пасѹ, пасе: пасох, пасти pascere.

Similiter несѹ, трѧсѹ, et compositum спасѹ: спасти salvum facere.

Post г, х, к, mutatis gutturalibus ante е Praeteriti in analogas, et transformatis гт, хт, кт ante и Infinitivi in щ:

могѹ, може: могох, мощи posse.

вьрхѹ, вьрше; вьрхох, вьрщи triturare.

Sic

Sic лагꙋ, лѣже: лѣгохъ, лѣщи; сагꙋ; жгꙋ (жегꙋ), жеже: жегохъ, жещи; вргꙋ, врещи; брегꙋ, прагꙋ, стрегꙋ, стригꙋ. Adde бѣгꙋ quoad primam personam et Inf. бѣщи, currere, apud Smotriskium бѣчи, Russice, non Slavice. Confer sub forma tertia бѣжати.

пекꙋ, пече : пекохъ, пещи pinsere.

Similiter reflexivum пекꙋсѧ; рѣкꙋ, рѣче: рѣкохъ (рѣхъ); слакꙋ, налакꙋ, текꙋ, сѣкꙋ, влекꙋ. Adde толкꙋ: толщи, a quo толкнꙋ formae secundae.

§. 58. Verba hujus formae, quorum syllaba radicalis consonis в, р, finitur, et pauca alia, amant characteristicam а in Praeterito et ante ти Infinitivi, formam quintam aemulando:

ревꙋ,	рва,	рвати.
зовꙋ,	зва,	звати.
жвꙋ,	жва,	жвати.
берꙋ,	бра,	брати.
перꙋ,	пра,	прати.
дерꙋ,	дра,	драти.
серꙋ,	сра,	срати.

Adde женꙋ, гна, гнати. Etiam post д, с, г, к, si immediate aliae consonae nulla vocali interposita praecedant, characteristica а locum habet.

ждꙋ,	жда,	ждати	exspectare.
съсꙋ,	съса,	съсати	sugere.

Sic

Sic лгꙋ: лгати ткꙋ: ткати texere, a quo differt ткнꙋ formae secundae. Praesens лжю (лжꙋ) a лгати, uti слю a слати, стелю a стлати, колю a клати, ржю (ржꙋ) a ржати refer ad formam quintam.

§. 59. Quaedam tamen post р postulant characteristicam tertiae formae saltem in Infinitivo:

мрꙋ : мрѣти; понрꙋ : понрѣти.
трꙋ : трѣти; пожрꙋ : пожрѣти.
прострꙋ : простртѣти.

Horum Praeterita inter primam et tertiam formam fere nutant. Hinc оумрє: оумрох et оумрѣ: оумрѣх. Addere possis прюсѧ : прѣтисѧ, мелю: млѣти. Sed Verba in ю, Infin. ѣти, uti мню, зрю, кдю et alia omnia, quae Conjugationis tertiae Paradigma E. sequuntur, ad tertiam formam referenda sunt.

Anomala in мь:

ꙗмь, ꙗсти edere, a ꙗд.
вѣмь, (вѣсти) scire, a вѣд, вѣдѣти.
кємь (pro кєми), a кє.

§. 60. Complectitur vero forma prima Neutra et Activa. Transeunt autem neutra in Factitiva vel ope praepositionum (помогꙋ juvo a могꙋ possum) vel induendo formam quartam (растити crescere facere, власы растити capillos alere, a растꙋ cresco).

co). Notandum etiam, cum ejusdem originis (radicis) Verba plures induere formas soleant, formam quorundam primam exolevisse. Sic бѣгꙋ, бѣщи personas alias (бѣжиши, бѣжит) a forma tertia бѣжати mutuatur, ejusque composita побѣгнꙋ, прибѣгнꙋ formam secundam induerunt. A владꙋ, власти magis jam usitatae sunt formae владѣти, et владати in composito ѡбладати. Non igitur miraberis conjugationem irregularem Verbi имамь e tribus congestam formis, nimirum ex имꙋ prima, имѣти tertia, имати quinta.

Verba formae secundae.

§. 61. Praes. Fut. - нꙋ, Praet. - нꙋ, нꙋх.
Inf. - нꙋти. - е, ох.

(Conjugatio II. Paradigma D.)

Quoad Praesens e forma prima huc pertinent имꙋ, жмꙋ, пнꙋ, тнꙋ, жнꙋ, почнꙋ (начнꙋ, зачнꙋ), Fut. станꙋ. Ex integro vero huc spectant дмꙋ, дмꙋти (pro дꙋнꙋ, дꙋнꙋти), мнꙋ, мнꙋти (olim et мати), et omnia alia in нꙋ, нꙋти, licet eorum non pauca characteristicam Praeteriti е, ох a forma prima repetant, unde et formarum istarum primae et secundae summa affinitas liquet. Habet autem нꙋ locum post vocales, et consonas к, п; м, н; д, т; з, с; г, х, к.

Post

Post vocales: винꙋ (повинꙋ, ѡбинꙋ), помаꙋ, поманꙋ, минꙋ, нзринꙋ (ѡтринꙋ), зѣнꙋ, сꙋнꙋ (изсꙋнꙋ), канꙋ (оуканꙋ), кынꙋ, воспланꙋсѧ плынꙋ, плюнꙋ. Haec a Verbis formae primae assumto нꙋ pro ю orta sunt: винꙋ pro вїю, минꙋ pro мїю. Praet. винꙋ, винꙋх, поманꙋ, поманꙋх.

Post б, п: гыбнꙋ (погыбнꙋ), Praet. погыбе: погыбох, прозѧбнꙋ, прозѧбе, оуглѣбнꙋ, сдолбнꙋ, прилпнꙋ: прилпе, истопнꙋ, оуспнꙋ: оуспе obdormivit.

Post м, н: мнꙋ, Praet. мнꙋ: мнꙋх; потонꙋ, оуснꙋ a сон.

Post д, т: оубѧнꙋ (оубѧднꙋ): оубѧде, возбнꙋ compositum a воз et бднꙋ), спаднꙋ; метнꙋ, тꙋтнꙋ, свѣнꙋ (свѣтнꙋ), блеснꙋ (блестнꙋ), взпрѧнꙋ (взпрѧднꙋ): взпрѧде evigilavit.

Post з, с: оубѧзнꙋ: оубѧзе, изчеснꙋ, гознꙋ, поползнꙋ, измолзнꙋ, дерзнꙋ; оужаснꙋсѧ: оужасесѧ, оугаснꙋ, коснꙋсѧ, плеснꙋ (плескнꙋ), покроснꙋ, треснꙋ; возкреснꙋ: возкресе resurrexit.

Post г, х, к: гнꙋ (разгнꙋ), прибѣгнꙋ: прибѣже: прибѣгох, мгнꙋ, ѿрыгнꙋ, стѧгнꙋ, сѧгнꙋ; двигнꙋ (подвигнꙋ), воспрѧгнꙋ, постигнꙋ: постиже: постигох, проторгнꙋ: проторже; пхнꙋ (сопхнꙋ), дхнꙋ (воздохнꙋ), издхнꙋ: издше, потꙋхнꙋ, изсхнꙋ: изсше: изсхох et изсхнꙋ: изсхнꙋх. навыкнꙋ, мкнꙋ (измкнꙋ: измче: измкох), промкнꙋсѧ, намокнꙋ, оумѧкнꙋ, изникнꙋ, приникнꙋ, потк-

нꙋ: потче: потꙁох, изсѧкнꙋ, оусѣкнꙋ; оумолкнꙋ, возникнꙋ, померкнꙋ: померче, толкнꙋ.

§. 62. Utuntur hac forma Slavi praecipue in Verbis compositis ad Futura unitatis (actionis momentaneae, determinato tempore definitae) formanda, quorum Praesens ex aliis formis, plerumque ab Iterativis quintae, petendum est. Futuri дерзнꙋ Praesens дерзаю a дерзати formatur; оуснꙋ petit Praesens сплю a спати, возбнꙋ Praesens бдю a бдѣти, помолкнꙋ Praesens молчꙋ a молчати. Aliorum Compositorum, uti спаднꙋ, побѣгнꙋ etc. themata simplicia formae primae падꙋ, бѣгꙋ Praesens exhibent. Ipsa etiam Praeterita погыбе, оуглѣбе, изниче indicio sunt, formas погыбꙋ, оуглѣбꙋ, изникꙋ olim usitatas fuisse.

§. 63. Haec forma in нꙋ complectitur Verba Activa et Neutra. Horum aliqua sunt inchoativa Futura a nominibus deducta, ut оуснꙋ obdormiam a сон, вскыснꙋ acescam a radice кыс, ѡслѣпнꙋ obcoecabor a слѣп. Factitiva sub нꙋ nulla comparent. Haec enim sub aliis formis sistuntur, ut ѡслѣпити obcoecare sub quarta, ѡслѣпати et ѡслѣплати sub quinta. Neutra tamen etiam hujus formae subinde vi praepositionum Factitiva fieri possunt. A помѧнꙋти, meminisse, est воспомѧнꙋти in memoriam revocare, suggerere.

Ver-

Verba formae tertiae.

§. 64.

a) Praet. - ѣ, Inf. - ѣти, Praes. - ю.
b) Praet. - а, Inf. - ати, Praes. - ю.
- а, - ати,
c) Praet. - ѣ, Inf. - ѣти, Praes. - ѣю.

(Typus (a) Conjugatio III. Paradigma E).
(Typus (b) Conjugatio I. quoad Praeteritum).
(Typus (c) Conjugatio I. quoad Praesens).

Derivata a thematibus priorum formarum sunt:

a) сѣдѣ, сѣдѣти, сѣждȣ, a садȣ.
b) стоа, стоати, стою, a стати.
лежа, лежати, лежȣ, a лагȣ.
c) имѣ, имѣти, имѣю, ab имȣ.
владѣ, владѣти, владѣю, a владȣ.

Anomali вѣмь tempora quaedam formae primae respondent, sed alia, uti Praet. вѣдѣ, et Inf. вѣдѣти, formae huic tertiae conformia sunt. бѣжати, бѣжа, retinet solum primam personam бѣгȣ e forma prima. Nam бѣжиши, бѣжит et reliquae ad formam tertiam spectant. Suntque Verba hujus formae, si cum prioribus formis comparentur, non Singularia, sed Iterativa aut Continuativa, quibus actio indefinita longioris morae significatur. садȣ ex. gr. primum sedendi actum

(con-

(consido), сѣдѣти sessionis continuationem (sedere) denotat.

§. 65. Primitiva hujus formae plura sunt, et quidem typi primi (a) quorum Praet. et Infin. characteristica ѣ gaudent, Praesens vero in ю terminatur. Post в, б, п, м: скорбѣти: скорблю, кыпѣти, терпѣти: терплю, дымѣти, шꙋмѣти, гремѣти: гремлю, apud Smotriskium et гремю, absque л epenthetico, Polonorum more.

Post н, л, р: звенѣти: звеню, мнѣти, велѣти, болѣти, зрѣти: зрю, горѣти. Post д, т: видѣти: вижꙋ (вижꙋ), et composita ненавидѣти, завидѣти, обидѣти; вѣдѣти, повѣдѣти, бдѣти: бдю, снабдѣти: снабждꙋ (снабжꙋ), смердѣти, гладѣти, стыдѣтися; питѣти (olim pro питати), летѣти; хотѣти: хощꙋ, вертѣти: верщꙋ, (apud Smotriskium et верчꙋ Russorum more). Post с: висѣти: вишꙋ pro вишю. Anomalum сплю: спиши, спит in Praet. et Infin. amat а formae quartae: спа: спати.

Verba typi secundi (b) a prioribus in eo differunt, quod pro ѣ postulent а post vocales et post ж, ш, ч: боятися: боюся, боишися; держати: держꙋ (pro держати: держю), дрожати; слышати; слышꙋ; пищати, трещати; звꙋчати, молчати, ворчати, кричати: кричꙋ. Sic кончати а конец.

Ver-

Verba typi tertii (c) Inchoativa sunt, exiguntque in Praesenti ѣю. Primitiva: говѣти: говѣю, желѣти: желѣю (Exod. 21, 22. in antiqua editione желѣдкою да жьлѣдет pro желѣет), вождельти, ботѣти: ботѣю. Adde composita ωдолѣю, ωскѹдѣю, ωмѹтѣю. E forma prima huc referri possint блею, тлѣю, брѣю, зрѣю maturesco.

Inchoativorum in ѣю, a Nominibus, maxime ab Adjectivis derivatorum ingens est numerus: ωмертвѣю a мертв, ωслабѣю, разслабѣю a слаб, оукрѣпѣю a крѣпок, оумѣю ab оум, разѹмѣю a разѹм, ωнѣмѣти a нѣм, ωхромѣю a хром, ωтемнѣти a темен, оутѣснѣти a тѣсен, дебелѣти a дебел, цѣлѣти a цѣл, доблѣти: доблѣю, a до et воля; старѣти a стар, ωсирѣти a сир, смѣдѣти a смѣд, погордѣти a горд, богатѣти a богат, печатлѣти a печать, ωсѣетѣти a сѣета, ωкрилатѣти a крилат, ωтаготѣти a тагота, ωпѹстѣти a пѹст, ωжестѣти a жесток, гѹстѣти a гѹст, разтолстѣти a толст; оубозѣти ab оубог, ωнизѣти a низ, ωмерзѣти a мерзок.

Factitiva sub hac forma non alia reperire licet, quam ea, quae vi praepositionum talia fiunt: повѣдѣти notum facere, narrare, a вѣдѣти scire; повелѣти jubere, a велѣти velle; снабдѣти servare, observare, curare, a с, на, et бдѣти vigilare. скорбѣти, цѣлѣти neutra sunt,

quae

quae si formam quartam induant, activa significatione gaudent: скорбити, цѣлити. Eadem ratione differunt тлѣти: тлѣю et тлити: тлю.

Verba formae quartae.

§. 66.

Praet. - и, Inf. - ити, Praes. - ю.

(Conjugatio III. Paradigma F.)

Huc spectant Iterativa a Verbis formae primae derivata:

гонити pellere, a женѹ, гнати.

ѣздити } vehi, a ѣдѹ, кдѹ.
кѣздити }

водити ducere, a ведѹ.

ходити ire, a шедѹ.

возити vehere, a везѹ.

носити ferre, a несѹ.

His adde зорити, презорити a зрѣти.

Factitiva aut immediate, aut mediante Substantivo a prioribus formis deducta, aut saltem iis respondentia:

поити, напоити, potum praebere, a пити.

коити, покоити, pacare, a почїю.

строити a стрѹ; избавити ab избыти.

словити (благословити) a словѹ, слѹю.

плавити a пловѹ, плѹю; ставити a став.

гѹбити a гыбнѹ, разгравити a гребѹ.

прилѣ-

прилѣпити а прилпнꙋ; оуспити а спати.
валити а валюсѧ, волити а велѣти, палити а планꙋ.
варити coquere а врѣти, морити а мрѣти.
бꙋдити e somno excitare, а бдѣти.
растити, израстити, возрастити, а растꙋ.
вѣсити а висѣти, оужасити ab оужаснꙋти.
садити plantare, а сѣдѣти, стꙋдити а стыднꙋ.
ложити, положити, а лежати, движити а двигнꙋ.
гасити а гаснꙋ, воскресити а воскреснꙋ.
мочити а мокнꙋ, точити а текꙋ.

Sic Activa скорбити, тлити, respondent Neutris скорбѣти, тлѣти, et intensivum поити, споити, conjungere, Verbo пати.

§. 67. Primitiva hujus formae censeri possunt sequentia, licet aliquorum compositorum simplicia in usu non sint:

роитисѧ, доити, таити, кроити.
явити: явлю, ловити, давити, дивитисѧ, молвити.
любити: люблю, потребити.
излꙋпити: излꙋплю, топити, изщѣпити, хопити, кꙋпити, кропити, стꙋпити.
ломити: ломлю, томити, глꙋмити, оустремитисѧ кормити.
мѣнити, ранити, чинити, хранити, клонити.
молити, дѣлити, оутолити, хꙋлити, хвалити.

раз-

разорити, варити, предварити praecedere, мѣрити, оударити, корити, кꙋрити, творити, сварити, смотрити.

кадити: важдꙋ, оубѣдити, побѣдити, пꙋдити, мꙋдити, нꙋдити, родити, сꙋдити, цѣдити, годитисѧ; блꙋдити, плодити, вредити, трꙋдити, градити, пощадити.

мꙋтити: мꙋщꙋ, ротитисѧ, посѣтити, сытити, хытити, хватити, поглотити, вратити, прѣтити, постити, пꙋстити.

лазити, поразити: поражꙋ, казити, грꙋзити.

мѣсити: мѣшꙋ, шкꙋсити, вкꙋсити, просити.

§. 68. Utrum смѣжити, ѿрѣшити, приключити, aliaque in quibus literae ж, ш, ч praecedunt characteristicam и, ad primitiva referenda sint, dubitari possit. Literae enim г, х, к ante и in ж, ш, ч transformari solent. Est namque тꙋжити a тꙋга, множити a мног, слꙋжити a слꙋга etc. лишити a лих, тѣшити a тѣха, грѣшити a грѣх etc. оучити ab оука, мꙋчити a мꙋка, лꙋчити a лꙋк etc.

Similium a nominibus aliisque orationis partibus ortorum Denominativorum hujus formae exempla cumulare non vacat. Ex innumeris cape pauca: присвоити a свой, живити a жив, славити a слава, трꙋбити a трꙋба, оукрѣпити a крѣпок, посрамити a срам, женитисѧ a жена, цѣнити

ти а цѣна, плѣнити а плѣнъ, полнити а полн, бранити а брань, малити а мал, оудалити а дале, вселити а село, цѣлити а цѣл, мыслити а мысль, вдворити а двор, смирити (смѣрити) а мир (мѣр); нерадити а рад, чꙋдитисѧ а чꙋдо, сладити а сладок, прохладити а хлад; свѣтити а свѣт, сватити а сват, прекратити а краток, кротити а кроток, возвѣстити а вѣсть, прелстити а лесть, гостити а гость, крестити а крест; ближитисѧ а близ, косити а коса, гласити а глас, красити а краса, обличити а лице etc. etc. Hinc fieri potuit, ut quaedam ultra trium syllabarum mensuram excrescerent: исходатаити а ходатай, готовити а готов, сꙋпротивитисѧ а сꙋпротив, пособствити а пособство, оуничижити а ничтоже, eliso то.

Verba hujus formae fere mere Activa sunt, exceptis admodum paucis Neutris et Reflexivis.

Verba formae quintae.

§. 69.

a) Praet. - а, Inf. - ати, Praes. - аю, ю.
b) Praet. - ѧ, Inf. - ѧти, Praes. - аю.

(Conjugatio I. Paradigma A et B).

Typi primi characteristica est а solidum: играти: играю, орати: орю. Huc refer Primitiva numero pauca:

оу-

оуповати: оуповлю, sperare.

зобати: зоблю et зоблю, колебати: колеблю, agitare, movere.

сыпати: сыплю, капати: каплю, копати, кꙋпатиса, хапати: хаплю.

дремати: дремлю.

стенати: стенꙋ (стеню).

желати: желаю.

играти: играю, орати: орю.

рыдати, жадати: жаждꙋ, страдати: страждꙋ.

витати, питати, пытати, метати: мещꙋ, пратати, блистати, ристати: рищꙋ.

вазати: важꙋ, мазати: мажꙋ, рѣзати: рѣжꙋ, тазати: тажꙋ, казати: кажꙋ, лобзати: лобжꙋ, Iterat. шблобизати: шблобизаю.

писати: пишꙋ, тесати: тешꙋ, чесати: чешꙋ, пласати: плашꙋ.

рꙋгатиса, стрꙋгати: стрꙋжꙋ.

махати: машꙋ, дыхати: дышꙋ.

локати: лочꙋ, рыкати: рычꙋ, истꙋкати, алкати: алчꙋ, плакатиса: плачꙋса flere, плакати: плакаю abluere.

искати: ищꙋ, пискати, ласкати.

Terminatio brevior ю actionem singularem, longior аю actionem continuatam aut iteratam plerumque designat. Utriusque autem terminationis

nis non nisi pauca capacia sunt. Quae breviorem ament, ex indiculo praemisso cognosces.

§. 70. Huc etiam spectant Iterativa, quorum themata jam in prioribus formis, praecipue in prima et secunda, occurrunt:

призывалю а зовꙋ, плавати а пловꙋ.

погыбати а погыбнꙋ, разгыбати а разгнꙋ, прозябати а прозябнꙋ.

оутопати ab ѹтопнꙋ, оусыпати а спати, почерпати а почерпꙋ, стꙋпати а стꙋпити.

имати (имамь), et ꙗмати: ꙗмлю ab имꙋ, ламати а ломити, дымати а дмꙋ.

припинати а припнꙋ, поминати а помянꙋ, пожинати а пожнꙋ, починати а почнꙋ; заклинати а кленꙋ et заклнаю а клнꙋ.

калати а колю, посылати а послю, постилати а стелю.

собирати а соберꙋ, ѡпирати ab ѡпрю, попирати а перꙋ, оумирати ab оумрꙋ, раздираю а дерꙋ, стирати а сътрꙋ, простирати а прострꙋ, призирати а зрю, пожирати а пожрꙋ, погарати а горѣти.

ꙗдати а ꙗмь, снѣдати а снѣмь, вѣдати а вѣдѣти, повѣдати а повѣдѣти, оувядати ab оувянꙋ (оувяднꙋ), пробадати а бодꙋ, падати а падꙋ, назидати, созидати: созиждꙋ а здати, ѡжидати а ждꙋ, просядати а садꙋ,

вла-

владати, ѡбладати а владꙋ, соблюдати а блюдꙋ, гладати а гладѣти, накладати а кладꙋ, воспрадати а воспрꙗнꙋ.

ѡбрѣтати: ѡбрѣтаю, Fut. ѡбрѧщꙋ, ab ѡбрѣтꙋ, читати а чтꙋ. причетати а причтꙋ; процвѣтати а процвѣтꙋ, соплѣтати а плетꙋ, изгнѣтати а гнѣтꙋ, превозрастати а растꙋ.

изчезати ab изчезнꙋ, дерзати а дерзнꙋ, ѿверзати ab ѿверзꙋ.

спасати а спасꙋ, ꙋжасатисѧ ab ꙋжаснꙋсѧ, ꙋгасати ab ꙋгаснꙋ, прикасатисѧ, а прикоснꙋсѧ, ѿтрѧсати а трѧсꙋ.

прибѣгати а прибѣгнꙋ, помагати а помогꙋ, ѡблыгати ab ѡболгꙋ, полагати а положити (лагꙋ), посагати а посагнꙋ, вергати а вергꙋ.

изсыхати: изсышꙋ, ab изсхнꙋ.

претыкати а преткнꙋ.

His addere possis пожигати, растОргати, прерѣкати, притекати, померкати. Sed haec, uti et alia in libris antiquis typum secundum ати potius sequuntur, ante а mutando г in з, к in ц. Hinc пожизати а жгꙋ, растерзати а тергнꙋ, прерѣцати а рѣкꙋ, притецати а текꙋ, померцати а меркнꙋ. Alia vide sub typo а, ати.

Typum primum etiam sequuntur Denominativa plurima: готовати а готов, подобати, знаменати, дѣлати а дѣло, глаголати а глагол,

кот-

которати а котора, поработати, роптати: ропщу, потоптати, шептати, клеветати, щебетати, скрежетати а скрежет stridor, помзати: помжу а помз cingulum.

§. 71. Ad eundem typum referuntur Frequentativa omnia, quae inter vocalem radicis (primae et secundae formae) et characteristicam а interponunt в, seu quae pro ю aut нꙋ apponunt ваю: бывати: бываю, а быти.

Sic щꙋвати: щꙋваю ab щꙋю, щавати а даю, побивати а бїю, оупивати а пїю, оуспѣвати а спѣю, оумываю ab оумыю, изливаю а лїю, щплюваю а плюю, ѿкрываю а крыю, давати а даю, щдѣвати ab щдѣю, раздꙋваю а дꙋю, почиваю а почїю.

Sic quoque щвиваю, повиваю а винꙋ, помаваю а поманꙋ, ставати а станꙋ, зѣвати а зѣнꙋ seu зѣю, покывати а кынꙋ.

Huc quoque referas Frequentativa in ваю, quae a forma tertia deducuntur, servata characteristica ѣ ante ваю: претерпѣваю, доразꙋмѣваю, сꙋмнѣваюся, щцепѣнѣваю, повелѣваю, сꙋдолѣваю, растлѣваю, исцѣлѣваю, снабдѣваю, щскꙋдѣваю. Adde скончаваю (скончеваю) а скончати. A Verbis formae quartae vix ulla Frequentativa in ваю reperias. Occurrunt tamen оупокоеваю ab оупокоити, прогоневаю а прогонити, искореневаю ab искоре-

ренити, прегорчеваю a прегорчити mutata ubique characteristica vocali и in е. Quae a forma quinta derivantur, servant characteristicam а: возсïаваю a сïати, очаяваю ab очаяти, ѿвѣщаваю ab ѿвѣщати, искаваю ab искати. Sic etiam ископаваю ab ископати. Hinc ископавай Sir. 27, 29. recte Ostrogiensis, male correcta ископовай. Serbis ископавати: ископавам adhuc in usu est, uti Bohemis выкопавати et подкопавати. Matth. 6, 19. 21. codd. manuscripti et libri Serbici подкопаваютъ legunt, Ostrogiensis vitiose подкоповаютъ. A подкоповати (formae sextae) Praesens esset подкопꙋю, non подкоповаю. Correctores autem maluerunt hoc loco substituere Russicam formam: подкопываютъ. At Prov. 29, 4. раскоповаетъ (pro antiquiori voce раскꙋтаетъ) etiam in correcta editione legitur. Vides hic formam antiquam раскопаваю in fictam раскоповаю commutatam. Nec jam miraberis 3 Macch. 4, 10. legi nunc оплакивати, quod graecum ἀποδύρεσθαι melius utique exprimit, quam оутѣшити primi interpretis. Russis enim forma haec, quae et Serbis placuit, duntaxat usitata, оплакавати autem, quam Bohemi servant, prorsus ignota est.

§. 72. Typus secundus in а, ати: извааати: извааю, сïати: сïаю.

Hunc typum sequuntur Iterativa, quae a thematibus formae primae, secundae et tertiae formari

mari solent: бїѩю а бити, помаѩти а поманȣ, блеѩю а блею, ѿчаѩю а чаю. Et mutatis г et к ante ѧ: помизати а мгнȣ, разжизати а жгȣ, ѡсѧзати а сѧгнȣ, напрѧзати а напрѧгнȣ, постизати а постигнȣ, пострizати а стригȣ. Sic quoque изницати, приницати а никȣ, налѧцати а лѧкȣ, нарицати а ркȣ, прерѣцати а рѣкȣ, истицати а ткȣ, стицати а текȣ, сѣцати а сѣкȣ; звѣцати а звѧкнȣ, возклицати а кликнȣ, брѧцати а брѧкнȣ, мерцати а меркнȣ; huc etiam refer послȣшаю а слȣхати.

Derivata a forma quarta innumera sunt. A quovis enim fere Verbo in ити formantur Iterativa hujus typi, pro ити apponendo ѧти. Mutationem transformabilium et vocalis о in а in syllaba radicali, epenthesim literae л post labiales в, б, п, м, exempla subnexa docebunt.

напаѩти, потаѩти, присваѩти, престраѩти, оустраѩти, а напоити, таити, присвоити, престроити, оустроити.

ѩвлѧти, избавлѧти, оулавлѧти (Russ. оуловлѧти) а ловити, подавлѧти, оудивлѧти, направлѧти, прославлѧти, оуѩзвлѧти, а ѩвити, избавити, подавити etc. оумерщвлѧти ab оумертвити.

люблѧти, погȣблѧти, раздраблѧти а дробити, ѡскорблѧти.

прилеплати, оукрѣплати, хаплати а хопити.

вразꙋмлати а вразꙋмити, ѡкърмлати, храмлати а хромити. похрамати refer ad typum (a).

измѣнати, ѡсѣнати, разганати а гонити, (R. ѿгонати), напълнати, кланатисѧ а клонити, возбранати, оупражнати ab оупразнити.

валати а валити, попалати, оудалати, раздѣлати, исцѣлати, оукалати а калити, помышлати а мыслити.

разарати а разорити, варати а варити praecedere, вдварати а вдворити, смирати, ѡзарати, оукарати а корити, затварати, оумꙋждрати (оумꙋдрати) ab оумꙋдрити, сматрати а смотрити, оухыщрати ab оухытрити.

важдати а вадити, препроваждати (R. провождати) а водити, побѣждати, нꙋждати, раждати а родити, досаждати, ѡсꙋждати, ѡщѣждати, чꙋждати, оугаждати ab оугодити, пригваждати а пригвоздити, трꙋждати, а трꙋдити. In antiquissimis Codd. post жд scribitur ѧ: осꙋждѧти, побѣждѧю, трꙋждѧю.

смꙋщати а смꙋтити, въсхыщати а хытити, просвѣщати, пригнѣщати а пригнѣтити, ѡбращати, прещати а претити.

взвѣщати а взвѣстити, ѿпꙋщати а пꙋстити, мщати а мстити, вмѣщати, прелщати а прелстити,

ти, изращати, причащати, ѡчищати, пращати (R. прощати) а простити.

влажати а влазити ingredi, поражати а поразити, погрўжати а погрўзити.

ѡбожати ab ѡбожити, приближатися, прўжати, стўжати.

смѣшати а смѣсити, взнашати а носити, (R. поношати), ѡрошати, изсўшати, искўшати, глашати, ѡгнўшати, прашати а просити, воскрѣшати.

лишати а лишити, ѿрѣшати а рѣшити, оутѣшати, совершати, согрѣшати.

поўчати ab оучити, разлўчати, ѡбличати, порўчати а порўчити, истачати (R. источати), затачати а точити.

Eundem typum sequuntur pauca Denominativa: ѡбўвати а бўй, вечеряти а вечеря: et ѿвѣщати ab ѿвѣт, vel immediate ab inusitato ѿвѣтити. Sic ѡветшати ab ѡветшити et hoc а ветхъ.

Usus Iterativorum et Frequentativorum formae quintae praecipuus est in formando Verborum compositorum Praesenti. Cum enim composita ex. gr. изўю, претнў, ѿрѣшў Futura sint, Praesens ab Iterativis eorum peti solet: изўваю, претинаю, ѿрѣшаю.

Verba formae sextae.

a) - ꙋю, ова, овати post consonas solidas.

b) - юю, ева, евати post vocales et liquidas.

(Conjugatio I.)

(Paradigma A, quoad Praesens).
(Paradigma B, quoad Praet. Infin.)

§. 73. Primitivum hujus formae vix ullum repereris, nisi fortasse ea primitiva censeas, de quorum primo etymo non constat. Sunt enim omnia a nominibus, rarius a thematibus aliarum formarum, derivata.

a) - ꙋю, овати:

вдовꙋю а вдова, волхвꙋю а волхв.

требꙋю а треба, кꙋпꙋю а кꙋп, кꙋпити; сверѣпꙋю а сверѣпый, нѣмꙋю а нѣм.

ѡбинꙋю, повинꙋюсѧ, а винꙋ; минꙋю а минꙋ, именꙋю ab имѧ, имене; знаменꙋю а знаменати, вълнꙋюсѧ а вълна.

помилꙋю а мил; цѣлꙋю salutare, osculari, а цѣл. Salutant nimirum Slavi, dum alterum integrum (цѣл) id est sanum et salvum esse jubent. дрѧселꙋю а дрѧхл.

вѣрꙋю а вѣра, мирꙋю εἰρηνεύω а мир, дарꙋю а дар, жирꙋю а жир, щедрꙋю а щедр.

ѡвѣдꙋю ab ѡвѣд, исповѣдꙋю, заповѣдꙋю (alias et исповѣдаю, заповѣдаю), радꙋюсѧ а рад, приплодꙋю а плод.

совѣтȣю а совѣт, ѡвѣтȣю ab ѡвѣт, испытȣю ab испытати, ратȣю, сѣтȣю.

завазȣю а вазати, ѡлизȣю а лизати, истѧзȣю а тѧзати, показȣю а показати, ползȣю а полза, ѡбразȣю ab ѡбраз.

ѡпопсȣю ab ѡпопсати, воспис ȣю а писати, согласȣю а глас.

ѡболгȣю ab ѡболгати, недȣгȣю а недȣг.

лихȣю а лих. ликȣю а лик, инокȣю ab инок, толкȣю а толк, слȣкȣю, изыскȣю ab искати.

Adde plurima alia partim ab Adjectivis in ен derivata, uti лȣкавнȣю а лȣкавен, чермнȣюсѧ а чермен, празднȣю, бѣснȣюсѧ, вѣчнȣю, partim a Substantivis orta, uti болѣзнȣю, господȣю, враждȣю, а болѣзнь, господь, вражда; et alia, maxime a forma Abstractorum in ство deducta: дѣйствȣю а дѣйство, витїйствȣю а витїйство, ходатайствȣю, благовѣствȣю, разньствȣю, пѣстȣнствȣю, свѧщенствȣю, свѣдѣтелствȣю, предстателствȣю, господствȣю, наслѣдствȣю, оусердствȣю, десѧтствȣю, сȣботствȣю, торжествȣю, шествȣю, монашествȣю, послȣшествȣю, пророчествȣю, жречествȣю, владычествȣю, избыточествȣю, ѡсȣществȣю а ѡсȣщество, человѣколюбствȣю, et innumera alia, plerumque graecorum exemplorum servili imitatione procusa.

b)

b) - ева, евати:

воюю: воюва: воювати, а вой.
оутреню: оутреневати, ab оутренїй.
властелюю: властелевати а властель.
совершꙋю: совершевати, а совершити.
врачꙋю: врачевати, а врач.
непщꙋю: непщевати, а не et пещися.
сокровищꙋю: сокровищевати, а сокровище.

Post ш, ч, щ scribi ꙋю pro юю satis jam notum est ex iis, quae Introduct. §. 24. nota (t) monuimus.

Sextae formae usus idem fere est, qui Frequentativorum quintae, ad formanda nimirum Praesentia. кꙋпити Praesens кꙋпꙋю ab hac forma petit, cum кꙋплю Futurum sit. A вязати Praesens вяжꙋ praefixa praepositione за transit in Futurum завяжꙋ (alligabo), ut igitur a composito завязати Praesens habeatur, hoc a forma завязовати, utpote frequentativa respectu brevioris formae, repetendum erit: завязꙋю.

Exposito formarum Verbi discrimine et usu jam ea, quae Grammatici de Futuri formatione docent, illustremus.

Futurum simplex.

§. 74. Futurum simplex a forma Praesentis terminatione non differt. Hinc eodem modo inflectuntur Futura, quo Praesentia. Sunt etiam non pauca Verba singularia primae, secundae, et quar-

quartae formae, quibus actio subito transiens denotatur, quae sub forma primigenia non Praesens, sed reipsa Futurum sistunt; Praesens vero, cum id diutius duret, ab alia forma, qua longior mora designatur, sumere solent. Sic бꙋдꙋ (ero) natura sua Futurum est, quod Praesens ѥсмь (sum) ab alio themate mutuatur. Praesens autem бываю (esse soleo) a Frequentativo бывати singularis Verbi быти ormatum est. Themata igitur Praesentis et Futuri temporis in Lexicis diligenter notanda erunt. Hic saltem aliqua Futura primigenia praeter бꙋдꙋ subjungamus. Et quidem formae primae:

дам	dabo,	Praes.	даю, даꙗти.
падꙋ	cadam,	-	падаю, падати.
садꙋ	sedebo,	-	сѣждꙋ, сѣдѣти.
лагꙋ	jacebo,	-	лежꙋ, лежати.

садꙋ proprie significat: ponere se in sede, *sich setzen*, лагꙋ ponere se in lecto, *sick legen*. A живꙋ Futurum circumscribi solet жив'бꙋдꙋ vivus ero, vivam.

Formae secundae, quae proprie Futurorum est:

дꙋнꙋ	flabo,	Praes.	дмꙋ (дꙋю).
зинꙋ	oscitabo,	-	зѣваю, зѣю.
капꙋ	stillabo,	-	каплю, капати.
плюнꙋ	spuam,	-	плюю, плевати.
станꙋ	stabo,	-	стою, стоꙗти.

сагнꙋ

сагнꙋ attingam, Praes. сагаю, сагати.
дъхнꙋ spirabo, - дышꙋ, дыхати.
рыкнꙋ rugiam, - рычꙋ, рыкати.
дерзнꙋ confidam, - дерзаю, дерзати.
двигнꙋ movebo, - двигаю, двигати.

Formae quartae:

кꙋплю emam, Praes. кꙋпꙋю, кꙋповати.
лишꙋ carebo, - лишаю, лишати.

Grammatici Bohemi, uti et Poloni, verba singularia Futura appellant *perfecta*, seu perfectae actionis, quae momento absolvatur, Praesentia vero *imperfecta*, quod eorum actio duret.

Praesens pro Futuro.

§. 75. Utuntur vero Slavi subinde etiam Praesenti Verbi singularis pro Futuro, eadem nimirum forma exprimendo Praesens et Futurum. Matth. 8, 19. идꙋ по тебѣ, аможе аще идеши, sequar te quocunque ieris. Praesertim si particula аще (ἐὰν) praecedat: аще просите si petieritis, иже аще речет qui dixerit. Sic кїю, пїю, ведꙋ, минꙋ, градꙋ venio, et veniam; hinc градꙋщїй venturus; разꙋмѣет intelliget, явитса revelabitur, болит, родит, видат videbunt, свободит, пꙋстит, простит, креститса baptizabitur, варꙗю praecedo et praecedam, полашет praecinget.

Futurum compositum.

§. 76. Futurum compositum formatur, si Praesenti verbi simplicis praepositio praefigatur. Enume-

merant autem Grammatici praepositiones, quae futuri formationi aptae sint, praeprimis sequentes: ѡ, оу, из, въ (во), по, на, съ (со), възъ (воз), при, про, раз, quibus addere licet reliquas omnes, e quibus verba composita constare possunt, nimirum до, ѡб, ѿ, пре, под, пред, низ. Quaelibet enim praepositio Verbo praefixa hoc ipso, quod significatum ejus vario modo determinet, ipsum etiam tempus ita restringit, ut Praesens verbi simplicis in compositis Futurum evadat. Verbo лїю (fundo) si praefigas в, на, из, про, раз, habebis Futura влїю, налїю infundam, излїю effundam, пролїю, разлїю, profundam, diffundam. Sic ѡбѹю induam, изѹю, разѹю exuam; почнѹ, начнѹ, зачнѹ incipiam, почїю quiescam, оударю percutiam, положю ponam, sunt Futura composita, etsi eorum simplicia exoleverint.

Frequentissimi autem usus in formando Futuro sunt praepositiones оу, по, възъ, ita quidem, ut propriam subinde significationem fere amittant. Talia sunt: оубїю, оумыю; поймѹ, пойдѹ, понесѹ, познаю, пошлю; возмѹ, возмогѹ, возсмѣетеса ridebitis, возрастѹ crescam. Formae tertiae: оувидит videbit, оубоюса timebo, оумрѹ moriar, оузрит aspiciet, оудержит, оумълчит, оуслышит, возмнитса, возненавидит (Praes. ненавидит) odio habebit. Formae quartae: оупокоит pacabit, оумо-

молит, оутзвит, оусраматся confundentur, оустоит; погꙋбит, послꙋжит; возбꙋдит, возмѣрит, возлюбит, возсꙋдит. Formae quintae: порꙋгаюся взалчꙋ ab алкати, взыщꙋ, возплачетеся flebitis, возрыдаете, возглаголете. Formae sextae: оувѣрꙋете credetis; возрадꙋетеся gaudebitis. Plura alia Futura composita formae secundae (in нꙋ) vide supra §. 61.

Haec tamen ope praepositionum formata Futura, si iis particula да praefigatur, etiam Praesens Optativi et Conjunctivi supplent: да оумолчит taceat, ut taceat, да послꙋжит ut serviat, да пріидет adveniat, да сбꙋдется ut impleatur.

§. 77. Non est tamen praepositionum tanta vis, ut etiam Praesens Frequentativorum in Futurum convertere possint. Sed nec Iterativorum, quibus sub aliis formis verba singularia respondent, Praesens pro Futuro usurpari solet. Sunt enim ѡкладают, ѿстоит, изгонит, износит, приходит Praesentia. Adde приседит adsidet. Non desunt tamen exempla Futuri iterativi: покмлет, вземлет, посѣкается, ѿвѣщают respondebunt, Praes. ѿвѣщавают; ѡставляется, ѡбращꙋ ab ѡкрѣтати (Praes. ѡбрѣтаю). Differunt autem покмлет а поймет, посѣчет а посѣкает ratione formarum, quarum prima (имꙋ, сѣкꙋ) actionem momentaneam, subito transeuntem, quinta vero имати, сѣкати actionem continuatam aut iteratam designat.

Fu-

Futura periphrastica.

§. 78. Futura circumscripta seu periphrastica formantur ope auxiliarium имамь, хощѹ, бѹдѹ, quae Infinitivo praeponi aut postponi solent: имамь чести legam, хощѹ написати adscribam, бѹдѹ дѣлати operabor. имамь Graecorum μέλλω, бѹдѹ Germanorum *ich werde*, хощѹ Anglorum *I will* respondent. Exempla Futuri ope имамь formati in Evangeliis non pauca leguntur: имѣти имаши habebis, предан имать быти tradetur, оуслышати имате audietis, прїити имать сын veniet, venturus est filius, не имать быти non erit, не имать пити non bibet, не имате видѣти non videbitis, не имѹт вкѹсити non gustabunt, не имате вѣровати non credetis. Addi potest начнѹ: нерадити начнет contemnet, (negliget, non curabit) Matth. 6, 24. Sic Luc. 16, 13., ubi pro нерадити antiquiorum editionum editores substituerunt formam Russis usitatam нерадѣти. небоатися начнеши non timebis Sir. 9, 16. (nunc неоубоишися). немощи (male in Ostrog. немочи) начнеши Sir. 7, 6. nunc невозможеши. искати начнет ζητήσει, Sir. 33, 26.

§. 79. Auxiliare бѹдѹ activorum et neutrorum Infinitivo rarius jungitur: имѣти бѹдете habebitis Joh. 16, 33; at in аще бѹдет ѡбрѣсти ю, Matth. 18, 13. si contigerit, бѹдет est pro γένηται. In Vet. Test. libris minus antiquis reperiuntur plura ejus-

modi

modi Futura: владѣти бѫдѫ, писати бѫдеши, слѹжити бѫдѫт, обитати бѫдет habitabit. Raro etiam participio activo (et neutro) in л ad exprimendum Futurum exactum addi solet бѫдѫ: елико бѫдет сътворил quaecunque fecerit, Ezech. 18, 22. Ostrog. ed. (nunc елика сотворил). идѣже вънили бѫдѫт тамо, quo ingressi fuerint, οὗ εἰσήλθοσαν ἐκεῖ, Ezech. 12, 10. (nunc аможе внидѫт); или оуснѹл бѫдет aut obdormiverit 3 Reg. 18, 27. (nunc или спит сам); да не како искѹсил вы бѫдет ne forte tentaverit vos 1 Thess. 3, 5. (nunc deleto бѫдет).

Frequentius autem бѫдѫ cum Participii passivi Praesenti et Praeterito connectitur: да видими бѫдѫт ut videantur; бѫдете ненавидими; взят бѫдет, дано бѫдет dabitur; предан бѫдет tradetur, ведени бѫдете, изгнани бѫдѫт, оувѣдѣно бѫдет, разрѣшено бѫдет, свѧзано бѫдет etc.

Verbum auxiliare хощѫ (volo) Infinitivo jungi solet: егда хотат сїа быти quando futurum est ut ista fiant, ὅταν μέλλῃ ταῦτα γένεσθαι Luc. 21, 7. хотай прїити qui venturus est, ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, Matth. 11, 14. ꙗже хотахѫ емѹ быти quae essent ei eventura, τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν, Marc. 10, 32.

Apud Illyrios auxiliare ћѹ, quod e хощѫ contractum est, frequentissime Infinitivo jungi solet; Russi vero et Bohemi in verbis iterativis auxiliare бѫдѫ amant. Croatae et Carnioli бѫдѫ cum participio activo in л connectendo Futurum formant. Poloni бѫдѫ cum Parti-

ti-

ticipio activo in л aut cum Infinitivo conjungunt: będę pisał, aut pisać będę scribam. Relkovich in Grammatica Slavonica (dialecti illyricae hodiernae) Futurum II. Conjunctivi ope budem et Participii activi formatum exhibet: kada ja budem imao, kada mi budemo imali, si habuero, si habuerimus. Lanossovich vult etiam Infinitivum adhiberi: kada budem imati.

Praesens aliorum Modorum.

§. 80. Aliorum Modorum Praesens a Praesenti (seu Futuro) Indicativi formatur rejiciendo ȣ vel ю et apponendo characteristicam terminationem cujusvis Modi. Est autem и Imperativi terminatio: иди, бȣди, ими, посли, востани, ab идȣ, бȣдȣ, имȣ, послю, востанȣ. Desinentia in гȣ, кȣ mutant ante и gutturales г, к in analogas з, ц: немози, noli, a немогȣ, помози a помогȣ, извлеци ab извлекȣ.

Coalescit autem и cum vocali praecedente in diphthongum; пой a пою, владѣй a владѣю, питай a питаю, помилȣй a помилȣю.

In Verbis 3. et 4. formae, in quibus consona radicalis ante ю primae personae transformari solet, aut secunda persona, aut Infinitivi consona immutata respici debet:

сȣждȣ,	сȣдиши	:	сȣдити,	Imper.	сȣди.
мȣщȣ,	мȣтиши	:	мȣтити,	-	мȣти.
пȣщȣ,	пȣстиши	:	пȣстити,	-	пȣсти.
слежȣ,	слезиши	:	слезити,	-	слези.
прошȣ,	просиши	:	просити,	-	проси.

Sic

Sic люби а люблю: любити, соблазни а соблажню: соблазнити, мысли а мышлю: мыслити, остри ab ощрю: острити.

а et ы Gerundivi: дая seu дая а даю, глагола а глаголю, горя а горю. Vocalem ы exigunt desinentia in ꙋ: имы ab имꙋ.

Et affixo й Adjectivorum: имый habens. Sic живый qui habitat, κατοικῶν Psal. 90, 1., живый блꙋдно vivendo luxuriose, ζῶν ἀσώτως Luc. 15, 13. чтый (отца) honorans, ὁ τιμῶν Sir. 3, 3., кленыйся qui jurat, вергый projiciens. Quaedam et ope а formantur: дмa а дмꙋ, жна а жнꙋ, тра а трꙋ.

Bohemi Verbis in ꙋ solidum pro ы apponunt а: веда ducens, неса portans. Hanc terminationem etiam in Chronographo russico Nestore non semel observare licebit.

ем (км), ом, им Participii passivi, apponendo км pro ю post vocales: дакм seu даем, знакм, нарицакм, искꙋдѣкм, а даю etc. ем pro ю post consonas: глаголем а глаголю, колеблем; пишем, мещем а пишꙋ, мещꙋ.

ом pro ꙋ: ведом, несом, женом, чтом а ведꙋ, несꙋ etc.

им pro ю in verbis 3. et 4. formae: творим а творю, гоним а гоню. Restituenda autem est consona radicalis, quae in 1. persona mutationem subiit: сꙋдим а сꙋдити: сꙋждꙋ, видим а видѣти: виждꙋ, просим а просити: прошꙋ.

Prae-

Praeteriti simplicis et Infinitivi formatio.

§. 81. Dato Praesenti (seu Futuro) primae formae personam tertiam Praeteriti facile formabis, rejiciendo ю, si syllaba radicalis vocali terminetur. A пїю si ю rejicias, habebis пи; cui si х affigatur, persona prima formabitur: пих bibi. Verba autem in ꙋ, quorum syllaba radicalis consona clauditur, assumunt in Praeterito characteristicam е, in prima persona ох: иде, идох; веде: ведох, плете: плетох, ab идꙋ, ведꙋ, плетꙋ. Consonae transformabiles ante е mutationem subeunt, non ante ох: верже: вергох а вергꙋ, влече: влекох а влекꙋ. Infinitivi Verborum istorum quomodo a prima persona formari possint, sub forma I. inductio sat ampla §. 57 docet.

Verba 2. formae, si terminationem нꙋ praecedat vocalis, exigunt in Praeterito нꙋ, нꙋх: минꙋ, мꙋнꙋх а минꙋ, минꙋти. Quorum syllaba radicalis (ante нꙋ) consona terminatur, etiam 1. formae Praeterita aemulantur, rejecto нꙋ et affigendo е, ох; погыбе, погыбох а погыбнꙋ.

In Verbis aliarum formarum dato Infinitivo formabis Praeteritum rejiciendo ти, et dato Praeterito simplici formabis Infinitivum affigendo ти:

A горѣти : горѣ. A терпѣ : терпѣти.
кꙋпити : кꙋпи. гони : гонити.

пи-

А писати : писа А каза : казати.

толковати : толкова. помилова : помиловати.

Juverit formationem Praeteriti et Infinitivi, utpote temporum analogorum schemate generali comprehendere.

Praes.	Praet.	Inf.	
- ю,	-	- х,	- ти: Verb. form. 1: a.
- ѹ,	- е,	- ох,	- ти: Verb. form. 1: b.
- нѹ,	- нѹ,	- нѹх,	- нѹти: Verba formae 2.
- ю,	- ѣ,	- ѣх,	- ѣти: Verba formae 3.
- ю,	- и,	- их,	- ити: Verba formae 4.
- аю, ю,	- а,	- ах,	- ати: Verba formae 5.
- ѹю,	- ова,	- овах,	- овати: Verba formae 6.

Iterativa et simplicia continuatae actionis exigunt in 3. pers. Praeteriti terminationem аше pro а: бываше, зваше, спаше, гнѣвашеса, требоваше etc.

Lexicographis auctor sim, ut Verborum 1. et 2. formae primo loco ponant Praesens ceu thema, Verborum vero 3. et 4. formae Infinitivum aut Praeteritum, cum in his radicales literae nullam patiantur transformationem. Idem fere in Verbis 5. formae observandum erit, cum etiam horum non pauca in Praesenti mutationem subeant. Sive enim питаю, sive питати primum locum occupet, nihil inde incommodi: sed pro алчѹ, ищѹ malim Infinitivos алкати, искати, exhiberi, ut mutationis ratio pateat. In his et similibus, in quibus ex uno tempore aliud certo cognosci non potest, tutius erit utrumque loco suo ponere et lectorem eo remittere, ubi syllaba radicalis non mutata exhibetur.

Prae-

Praeterita aliorum Modorum.

§. 82. Aliorum Modorum Praeterita ab Indicativi Praeterito formantur, characteristicam terminationem affigendo tertiae personae. Est autem consona

в Gerundivi terminatio: быв а бы: быти, минꙋв а минꙋ, гладѣв а гладѣ, посадив а посади, показав а показа, вѣровав а вѣрова. Excipe tamen Verba primae formae in ꙋ. Haec enim в plane respuunt, et rejecto ꙋ ipsa syllaba radicalis Praeteritum Gerundivi constituit: шед а шедꙋ, плет а плетꙋ, рек а рекꙋ. Sic км (pro им) ab имꙋ, начен а начнꙋ et alia quaedam formae secundae. Vide Conjugationem II. Affigitur autem huic terminationi non solum in feminino ши: минꙋвши, показавши, in plurali ше: шедше; sed etiam in obliquis casibus ш: глас рекш vocem dicentem (quae dixit).

л Participii activi: был, ѿринꙋл, видѣл, твил, рѣзал, вѣровал, а бы, ѿринꙋ, видѣ etc. Sed несл, изгыбл а несе, изгыбе, rejecto prius е formativo Praeteriti formabis. In iis autem, quae ante е Praeteriti consonas transformant, thema ipsum, aut prima persona Praeteriti respicienda erit, quia haec ante ох radicalem thematis immutatam exhibet: текл а текꙋ, текох, стрегл а стрегох.

-н, ен, вен, овен, et -т Participii passivi: послан, біен (биіен), несен, ѡбꙋвен, ѿриновен, a посла, би, несꙋ, ѡбꙋю, ѿринꙋ, et пѣт, пит, свит, простерт a пѣ: пѣти, пи, свинꙋ, простꙋ, pro ratione diversarum formarum et Conjugationum, quas vide.

Scio equidem activa питал, творил a Grammaticis linguae slavicae veteris inter Participia non referri, et passiva питаем, творим, et питан, творен Gerundivis adnumerari, solumque ea Participia appellari, quae terminationibus й, щїй, ый aucta sint, uti activa питавй, питающїй (a питав), творвй, творвщїй (a творв), et passiva питаемый, творимый, питаный, твореный. Verum terminationem activam питал, питала, питало Participia eodem jure, quo passiva питан, питана, питано, appellanda recte Grammatici linguae illyricae hodiernae observarunt, cum ratio ab analogia petita id suadeat. Liceat itaque etiam mihi duntaxat питав, ивы, творв, et питав, ив, творив Gerundivum (Bohemis Transgressivum, aliis Circumstantialem) Modum vocare. Aucta vero terminationibus й, щїй, ый Adjectiva dicantur, e Gerundivis et Participiis formata, et sub hac forma non ad Verbi conjugationem, sed ad Adjectivi declinationem referenda erunt.

Praeteritum iterativum: ах, аше.

§. 83. Quid intersit inter дах, да et давах, даваше, inter бих, би et бїах, бїаше, inter творих, твори et творах, твораше, ex formarum discrimine supra explicato cognosci potest. да enim a Verbo singulari дати, даваше ab Iterativo дава-

ти

ти formata censeri debent. Sunt autem et alia Verba, a quibus Iterativa in аю formari aut non solent, aut non possunt, quae tamen terminationis iterativae ах, аше in Praeterito capacia sint. A живꙋ Praeteritum singulare in composito ѡживꙋ est ѡжи revixit; si autem continuatam actionem designare velis, non жих, жи, sed живах, живаше (vivebam, vivebat) dicendum erit. Formatur autem praeteritum hoc continuativum apponendo ах pro ох, ѣх, их primae personae et аше pro е, ѣ, и 2. et 3. personae: 1. идах, 2. et 3. идаше, pro идох, иде ab идꙋ; бѧше pro бѣ a быти. Sic quoque

блюдах :	блюдаше pro	блюдох,	блюде.
растах :	расташе -	растох,	расте.
можах :	можаше -	могох,	може.
течах :	течаше -	текох,	тече.

Et sic имѧше pro имѣ, мнѧше pro мнѣ, видѧше pro видѣ, молѧше pro моли, люблѧше pro люби etc.

Verba in ати, quorum Praeteritum ах, а Iterativi vices supplet, saltem in tertia persona pro а amant аше: питаше pro пита. Solent autem etiam horum, uti et aliorum verborum Praeterita amplius augeri assumto altero а, ita ut ах (ѧх) prolongetur in аах (ѧах), et аше (ѧше)

in алше (аалше): читаах, читаалше; творaах, творaалше; quas terminationes Smotriski Plusquamperfecto minus recte tribuit, cum iis duntaxat frequentior et a longiori tempore continuata actio designetur. In Mss. certe satis obvia sunt ejusmodi Praeterita prolongata, uti бѣаше pro баше, хождаалше, слежаалше, видаалше, разораалше, ѿвѣщаваалше in singulari; продаахꙋ, ждаахꙋ, кꙋповаахꙋ, гонаахꙋ, женаахꙋсѧ in plurali. Sic etiam имѣалше, хотѣаше et хотаалше. Quae si latine reddenda sint, non Plusquamperfecto, sed Imperfecto exprimenda erunt: идѣаше solebat ire, градаахꙋ gradiebantur frequenter, solebant venire. Supplent enim Slavi verbum s o l e o, quo carent, Frequentativorum suorum formis.

Praeteritum circumscriptum.

§. 84. Praeteritum periphrasticum seu circumscriptum Indicativi constat e Participio activo et auxiliari ѥсмь, ѥси, ѥсть aut бѣх, бѣ.

чел	есмь,	читаал	есмь
чел	еси,	- -	еси
чел	есть,	- -	есть etc.

Haec exempla Smotriski adduxit. Mrazović quoque питал есмь et творил есмь sub nomine Praeteriti perfecti paradigmati inseruit, quamvis p. 104. in nota monuerit, multos esse Grammaticos,

ticos, qui existiment tempus praeteritum cum auxiliari есмь linguae (veteri) slavonicae non convenire. Concludit tandem ipse, cum in libris liturgicis secunda persona cum auxiliari еси, et tertia cum есть reperiatur, nullam esse rationem, ob quam usus primae personae cum есмь probari non possit. Sed enim exstant etiam exempla saltem in veteri Testamento pro usu primae personae cum есмь: Isai. 57, 16. азъ есмь сътворилъ, in correcta азъ сотворихъ. Isai. 10, 9. нѣсмли взялъ, at v. 10. взяхъ in Ostrogiensi, in correcta vero etiam v. 9. не взяхли, Ezech. 33, 7. стражата есмь поставилъ, in correcta въ стража дахъ тя, Ibid. 40, 4. вънѣзлъ есмь сѣмо, in correcta вшелъ еси; 3 Reg. 18, 22. азъ есмь остахъ, ubi legendum осталъ, in correcta азъ остахъ ὑπολέλειμμαι. Isai 30, 10. olim in plurali есмы пришли venimus, *wir sind gekommen* (nunc пріидохомъ). Esther 8, 7. далъ есми dedi, quod correctores mutarunt in дахъ. De persona 2. et 3. nemo dubitaverit, quum etiam in novo Testamento cum auxiliari legantur. Matth. 18, 15. приобрѣлъ еси lucratus es, ἐκέρδησας. c. 25, 20. пять талантъ (v. 22. два таланта) ми еси предалъ tradidisti, παρέδωκας. Luc. 11, 27. иже еси ссалъ quae suxisti, ἐθήλασας. Joh. 4, 18. имѣлъ еси habuisti, ἔχες, реклъ еси dixisti, εἴρηκας. At v. 17. добрѣ рече bene dixisti, καλῶς εἶπας, in editionibus antiquioribus, in postre-

ma

ma vero рекла еси. Olim tamen simplicis Praeteriti in 2. et 3. persona, quae terminatione plane non differunt, longe frequentior usus fuit. Qui Ostrogiensem editionem Mosquae 1663. recuderunt, plurimis in locis personam secundam, in quibus textus simplicis Praeteriti inflexionem retinuerat, in margine circumscribere solent. In recentioribus vero editionibus, quas Russi recensuerunt, non nisi rarissime persona 2. simplicis Praeteriti legitur, cum ei vix non ubique Praeteritum circumscriptum substitutum fuerit. Inde factum est, ut persona secunda simplex a Grammaticis neglecta fuerit. Pro ea enim in eorum paradigmatibus persona secunda circumscripta питал еси inter питахъ et питаше, et творил еси inter творихъ et твори locum occupat, quod certe absonum est.

Exempla auxiliaris бѣхъ, бѣ, cujus ope Praeteritum plusquamperfectum circumscribitur, pauca sufficient. Luc. 15, 32. изгыбл бѣ perierat, Joh. 6, 17. не оу бѣ пришел nondum venerat, ἐληλύθει. Sic бѣ лежало, бѣхꙋ пришли, ѿшли бѣхꙋ, бѣша вошли etc.

Praeteritum passivum eodem modo circumscribi solet, jungendo nimirum Participio passivo auxiliare есмь aut бѣхъ, бѣ, et быхъ, быть: послан есмь missus sum, оуже осꙋжден есть, проклати сꙋть; бѣ вламден, положен бѣ positus erat, не

оу

оуѣ҆ прославлен Joh. 7, 39. nondum erat glorificatus, блахꙋ собрани. Sic quoque дан бысть, послан бысть, речено бысть dictum erat, прельщени бысте, наꙋчени быша, писана быша scripta fuerant.

Optativi Praeteritum, et Futurum conditionale.

§. 85. Optativi, aut si malis Conjunctivi, Praeteritum conditionale, quod Latinorum Imperfecto et Plusquamperfecto Conjunctivi respondet, formatur adjungendo Participio activo et passivo auxiliare бых, бы, быхом, бысте, быша: да возвеселилсѧ бых ut laetarer, аще бы разꙋмѣл и ты; аще бы вѣдала дар божїй-ты бы просила оу негѡ, и дал бы ти Joh. 4, 10. si scires donum Dei-tu petiisses (peteres) ab eo et daret tibi. Postrema editio in primo membro addit еси post вѣдала, quod ты absit et вѣдала бы sine еси etiam de tertia persona intelligi possit. да бы ѧл ut ederet, да бы был с ним ut esset cum eo, аще бы был пророк, вѣдѣл бы; что быша емꙋ ѿвѣщали quid responderent ei; да быша имѣли ut haberent.

Esther 4, post versum 17. (in Vulg. 13, 13.: libenter etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem) interpres antiquus plane бы cum Praeterito simplici Indicativi conjunxit, cujus rei exemplum vix alibi reperire liceat. Legitur enim in Ostrogiensi благоволахъ бы лобзати и плеснѣ ног его ηὐδόκουν φιλεῖν πέλματα ποδῶν αὐτοῦ, pro благоволила быхъ лобзати и слѣды etc. quod correcta editio nunc exhibet.

Eo-

Eodem modo Plusquamperfectum exprimitur: взял бых accepissem; аще не бых пришел si non venissem; аще дѣл не бых сотворил si opera non fecissem; аще бы восхотѣл еси жертвы, дал бых убо Psal. 90, 18. si voluisses sacrificium, dedissem utique; (at Ostrog. ed. et Psalt. Ven. всхотѣл sine еси, et дал бым pro дал бых). добро бы было емѹ, аще не бы родился Matth. 26, 24. bonum esset ei, si natus non fuisset, Cod. Serb. болѥ бы было кмѹ, аще се не бы родил, melius etc. престали бы убо быша cessassent utique. In voce passiva: да не предан бых был ne traderer; аще не бы ти дано свыше (omisso было) Joh. 19, 11. si tibi datum non esset desuper.

Futurum conditionale quod Latinorum futuro Conjunctivi, Germanorum futuro exacto respondet, similiter e Participio activo et auxiliari бѹдѹ constat. аще грѣхы бѹдет створил Jac. 5, 15. si peccata commiserit, ῇ πεποιηκώς. Legitur vero futurum conditionale бѹдет створил non solum in codd. manuscriptis, sed in antiquis editionibus omnibus. Correctores tamen maluerunt hoc loco substituere Praeteritum Indicativi сотворил есть. Sic etiam Exod. 21, 13. аще-бг предаде editio postrema pro antiquo предал бѹдет exhibet. Alia exempla vide supra §. 78.

In-

Infinitivus et Supinum.

§. 86. De Infinitivo ejusque characteristica vocali, quae terminationem ти praecedit, sub qualibet forma egimus. Confer etiam §. 81. Ab eo differt Supinum, quod hoc vocalem и post т respuat atque adeo in т solidum (тъ) desinat: идѹ искатъ eo quaesitum, пойдѹ спатъ ibo dormitum, аз послах вы жатъ; приде мрїш-видѣтъ гроб; чьсо видѣт изидосте ter legitur; текоста възвѣститъ, вниде снима облѣщь cum ь ob щ. Supini т finale cum solidum sit, non liquidum, differt etiam a Russorum Infinitivo, qui ob absorptum и signo ь notatur: искать, спать. Haec Supini forma in libris impressis omnino nunc desideratur, et non nisi in antiquis codd. manuscriptis reperitur. Bohemi Supinum ab Infinitivo adhuc seculo XVI., Venedi Lusatiae in quibusdam formulis seculo XVIII. distinxere; Croatae hodiedum distinguunt.

Participiale Gerundium.

§. 87. Subnectunt quidam Grammatici Gerundivis alium modum in ЕЛНО, причастодѣтїе dictum, quem Latinorum Gerundio in dum respondere falso putarunt. Abr. Mrazović, quamvis de ejus formatione p. 150 egerit, eum a conjugatione penitus rescidit et rectissime quidem, cum revera nihil aliud sit, quam Adjectivum ab Infinitivo

tivo formatum. Confer formativam ѥлєн in Adjectivis. Nec enim читателєн verti potest legendus, qui legi debeat, sed legibilis, qui legi possit; adeoque formae читателно locus inter Verba tribuendus non est, cum etiam Verbalia, uti чтєнїє, читатєль, творитєль, licet a Verbis immediate deducantur, inter Verba referri non soleant.

Passivum.

§. 88. Passivi inflexio specialis nulla est in lingua slavica, excepto Participio passivo praesentis et praeteriti temporis, e quibus ope auxiliarium бꙋдꙋ, бѣ, бы, Futura et Praeterita periphrastica passiva constitui supra §. 78 et 84. indicavimus. Solent autem Passiva et quidem frequentissime formari adjungendo activis reciprocum ca. Cape exempla. Praesens: дѣютса диви fiunt sive patrantur prodigia, что ти мнитса quid tibi videtur, да сватитса имѧ твоє sanctificetur nomen tuum. Futurum: ѿиметса auferetur, речетса, проповѣстьса. Praeteritum: ѡбрѣтеса inventus est, оуподобиса, исполниса impletus est, оуготоваса, родишаса nati sunt. Optativi Praeteritum: аще не быша прекратилиса днїє оны (olim тїи), не бы оубѡ спаслаcа всѧка плоть Matth. 24, 2. nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro. Infin. датиса dari, читатиса legi, ѡчиститиса mundari.

dari. Temporum circumscriptorum inflexionem vide in Conjugationibus.

Reciproca neutra seu media.

§. 89. A Passivis differunt non quidem forma, sed significatione Verba, quae ob adnexum ca reciproca aut potius reflexiva dicuntur. Respondent autem significatu suo intransitivis seu neutris, Graecorum mediis, Latinorum deponentibus. пасꙋ (pasco) activum est, пасꙋсѧ (pascor) reciprocum neutrum, non passivum. Transeunt igitur activa quaedam adjuncto сѧ in neutra.

Act. держати,	Neutr. держатисѧ,
свѣтити,	свѣтитисѧ,
возвратити,	возвратитисѧ.

At пекꙋ pinso, a пекꙋсѧ curam habeo, prorsus differt. Sic et смѣю audeo, a смѣюсѧ rideo.

In aliis сѧ significatum varie modificat. брати sumere, братисѧ pugnare. клонити, склонити inclinare, поклонитисѧ adorare; ѿвергꙋ abjiciam, ѿвергꙋсѧ abnegabo me. Bene multa non nisi cum reciproco сѧ in usu sunt: дивитисѧ mirari, приближитисѧ adpropinquare, прикасатисѧ tangere, противитисѧ resistere, плакатисѧ flere, радоватисѧ gaudere, поткнꙋсѧ offendam. Adde падꙋсѧ, боюсѧ, смѣюсѧ rideo, надѣюсѧ spero, et alia, quorum pleraque sub formis Verborum singulis notavimus.

Ra-

Rarius pro сѧ Dativus си occurrit: разжалити си, стȣжати си. Subinde dubium oriri possit, quo sensu Verbum activum reciproco сѧ auctum accipi debeat. скопишасѧ enim reddere possis castraverunt se (se ipsos) et castrati sunt (ab aliis); бїютсѧ caedunt se invicem, et caedunt se ipsos, et caeduntur. E sensu autem facile colliges, utrum significatio reciproca, an reflexiva, an denique passiva verbo tali tribuenda sit.

Affixa personalia Verborum.

§. 90. Serviles illae literae, quibus syllabae radicali Verborum appositis personae designantur, nihil aliud sunt, quam aut obsoleta aut adhucdum usitata pronomina. Jure itaque affixa personalia dici possunt. Affiguntur autem syllabae ѥс Verbi irregularis in Praesenti:

Sing. 1.	- мь,	2. - си,	3. - ть.
	ѥсмь,	ѥси,	ѥсть.
	sum,	es,	est.
Plur.	- мы,	- те,	- ȣть.
	ѥсмы,	ѥсте,	сȣть.
	sumus,	estis,	sunt.
Dual.	- ва,	- та,	- та.
	ѥсва,	ѥста,	ѥста.

Vides ѥси scribi pro ѥсси, et in сȣть excidisse initio ѥ. Indorum Duali асва respondet Slavorum ѥсва. Confer etiam Graecorum ειμι, εις, εσι, εσμεν, εσε.

си

си in secunda persona non nisi quaedam anomala servarunt: вѣси, повѣси a вѣмь, даси a дам. Alia ши amant pro си, quod conferendum est cum σὺ Graecorum.

Aliorum autem Verborum syllabae radicali affiguntur:

(a)

Sing. 1.	- ꙋ,	2. - еши,	3. - ет.
Plur.	- ем,	- ете,	- ꙋт.
Dual.	- ева,	- ета,	- ета.
	ведꙋ,	ведеши,	ведет.
	ведем,	ведете,	ведꙋт.
	ведева,	ведета,	ведета.

(b)

Sing. 1.	- ю,	2. - иши,	3. - ит.
Plur.	- им,	- ите,	- ѧт.
Dual.	- ива,	- ита,	- ита.
	гоню,	гониши,	гонит.
	гоним,	гоните,	гонѧт.
	гонива,	гонита,	гонита.

In Praeterito simplici:

Sing. 1.	- х,	2. - -	3. - -
Plur.	- хом,	- сте	- ша, хꙋ.
Dual.	- хова,	- ста	- ста.
	дах	да	да.
	дахом	дасте	даша, дахꙋ.
	дахова	даста	даста.

In

In Duali etiam genera distinguuntur. Feminini enim terminatio est вѣ, тѣ: ѥсвѣ, ѥстѣ; бѹдевѣ, бѹдетѣ; гонивѣ, гонитѣ; даховѣ, дастѣ. Dualis ма pro ва confictus est ab iis, qui ва secundae personae tribuendam sibi male persuaserunt. In antiquissimo codice бѹдемы, поживемы, разѹмѣхомы scriptum reperi, ita ut dubium non sit, plurale м ortum ex мы. Vide infra Conjugationes anomalorum.

Caput VIII.

De Praepositionibus.

§. 91.

Particulas indeclinabiles aliis vocibus praefixas, quas Praepositiones (предлогы) vocant, viginti numerare solent Grammatici. His tamen nos aliquot addendas censuimus, uti без et чрез, quas immerito exclusere alii. Constant vero omnes unica syllaba radicali, quae pro numero radicalium literarum aut ad primam, aut ad secundam aut denique ad tertiam classem referendae sunt.

1.	2.	3.
ѡ de.	ѡб.	пред ante.
оу apud.	ѿ ab.	прѣз.
въ, во, in.	из ex.	чрез per.
(вы-)	въз, воз.	
па-	без sine.	

по

по post.	пра-
на in.	про-
до ad.	пре-
за pro.	при ad.
съ de.	под sub.
съ, со, cum.	над super.
къ, ко, ad.	низ-
	раз-

Mrazović subjungit 24 Adverbia, quae praepositiones impropriae vocat, quod vices propriarum supplere soleant, uti межд8 inter, сквозѣ per, против8 contra, ради propter etc. quae spectata forma sua Adverbiis adnumeranda sunt.

§. 92. Ex his (вы), па, пра, про, пре, раз inseparabiles dicuntur, quod non nisi in vocibus compositis locum habeant. Huc alii referunt et adverbium низ, et воз, quae tamen, licet rarius, etiam extra compositionem nominibus praefiguntur. Reliquae omnes separabiles sunt, ac nominibus et pronominibus praeponi solitae casus obliquos Accusativum, Genitivum, Dativum, Localem et Sociativum regunt. De earum regimine vide Syntaxim. De earum significatu, pro cujus diversitate aliae unum, aliae duos, immo et tres casus postulant, pauca monenda sunt. Loci aut temporis terminum, ad quem actio dirigitur, designant: до ad, in, къ, ad; in compositione etiam въз sursum: воз-

не-

несыйся до небес elevatus in coelos, прїидꙋ къ вам veniam ad vos. Medium per quod: ѡк, ѡкнощи per noctem, чрез вѣрꙋ per fidem (in Ms. et Ostrog. вѣрою), чрез него (olim Col. 1, 20. собою); чрес non raro pro чрез; in compositione пре, про: прейдꙋ transibo, пройдꙋ pertransibo. Terminum a quo: с, ѿт, из: съгоры de monte, сънебесе de coelo, съ ѡбѣда a prandio; ѿстоит ѿ нас distat a nobis, ѿ града ab urbe, из оуст ex ore. Hinc съ начала, ѿ начала, из начала ab initio, quamvis с proprie sit de, ѿ ab, из ex. Quietem in loco: оу, при: оу тебе apud te, при пꙋти penes viam, при дверех ad januam. Situm et etiam motum ad locum: в in, по secundum, juxta, per, in, post, на in, super, contra, за post, pro, пред ante, под sub, над super. Exempla vide in Syntaxi. Societatem denotat с cum: съ тобою tecum, cui opponitur без sine: без оума sine ratione, без вины sine causa. Disjunctionem раз dis, in compositis tantum: разрѣшити dissolvere, разсыпати dissipare. Objectum actionis ѡ de, a quo Russi ѡб non distinguunt dicendo etiam ѡб нем de illo, pro ѡ нем. Differunt tamen ѡ et ѡб non solum regimine casuum, sed etiam significatione in verbis compositis, uti ex indiculo subjuncto cognoscere licebit.

§. 93.

§. 93. Serviunt omnino praepositiones etiam componendis aliis vocibus, praeprimis autem Verbis, quorum actionem plenius determinant, significatumque plerumque varie modificant; qui cum saepe aliarum linguarum praepositionibus in genere definiri non possit, plurium exemplorum collatione opus est.

ѡ:

ѡбогатити divitem reddere, *bereichern*, ѡпитисѧ inebriari, ѡпалити amburere, ѡписати describere, ѡплакати deplorare, ѡпрѧтати compescere, ѡмочити intingere, ѡмыти abluere, ѡнѣмѣти obmutescere, ѡдѣѧти induere, ѡжити reviviscere, ѡживити vivificare, ѡженитисѧ uxorem ducere, ѡжидати expectare, ѡсолити salire, sale condire, ѡсѣнити obumbrare, ѡслабити debilem reddere, ѡставити dimittere, relinquere, ѡсвѧтити sanctificare, ѡсвѣтити illuminare, ѡсновати fundare, ѡчистити et ѡцѣстити mundare etc. In ѡслѹшати praepositio ѡ plane negandi vim habet. Adde decompositum ѡпровергати dejicere, abjicere. ѡбезглавити, ѡбезчадити privare capite, liberis, sunt a formulis без главы, без чад. Substantiva ex ѡ composita fere a Verbis deducta sunt, uti ѡток insula ab ѡтекѹ, ѡплот sepes ab ѡплетѹ, ѡпона cortina ab ѡпнѹ, ѡтрава venenum, ѡстрог ab ѡстергѹ. At ѡкрин p. 210 a

крин, et ѡстєгнь femoralia a стєгно. Cf. etiam ѡв.

оу:

оубанꙋти, оубадати marcescere, оувѣдѣти, оувидѣти, оубити occidere, оубости confodere, оумнити, оумалити minorare, diminuere, оудалити elongare, оударити percutere, оурѣзати abscindere, оусѣкнꙋти decollare, оутвердити confirmare, оугасити exstinguere, оукротити mitigare, оукрасити exornare. оу Futuro formando saepe adhiberi, cum actionem simplicium magis determinet, supra dictum est. Decomposita: оуразꙋмѣти, оусꙋмнѣти, оусрѣсти. Adde Substantiva partim a Verbis, uti оутварь, оужас, оустав, оукрой, partim a nominibus deducta, uti оудоль, оудоліє, оусердіє, оусиліє, оучастіє. In оубог pauper, egenus, unde оубожіє paupertas, оу privationem significat.

в:

внати intendere, Fut. воньмꙋ, внимати: внемлю; внити intrare, внꙋшити auribus percipere, in quibus н epentheticum inter в et vocalem interponitur; ввѣрити concredere, ввергꙋ injiciam, впадати incidere, вписати inscribere, воплотитися (вплатитися) incarnari, вмѣнити reputare, вмѣстити capere, впрѣти subintrare, subrepere, впросити (вопросити) interrogare, вразꙋмити intel-

tellectum dare, instruere, водворитися, вселитися, inhabitare, incolere, ѐсадити imponere, inde всадник eques, ѐцаритися regnare, вочеловѣчитися hominis naturam assumere, *ἐνανθρωπίσθαι*; вогнѣздити nidulari, ѐкоренитися radices figere, *sich einwurzeln*, вкѹсити gustare. Inde et Substantiva вопрос interrogatio, вход ingressus, вкѹс gustus.

(вы)

A Russis, Polonis et Bohemis duntaxat вы in compositione vocum adhibetur. Nec enim in libris slavicis antiquis unquam particula вы, quam Slavi meridionales prorsus ignorant, pro из legitur. Objici possit выдати Act. 25, 11. pro *χαρίσασθαι*, at inspectis codd. manuscriptis simplex дати hoc loco reperies. Nec me movent alia exempla e libris veteris testamenti petita: выразѹмѣвше Gen. 24, 21. вырѣзаны Exod. 39, 6. (secundum Vulg.), вывешенно bis 3 Reg. 7, 18. (in Ostrog. cap. 6., in correcta nunc висимо a висѣти), вытыкати, выразѹмѣти 2 Paral. 2, 14. (in correcta nunc ткати, разѹмѣти), вырѣза ibid. 3, 7. (at corr. изваѧ), выбирали ibid. 24, 11. (corr. выбирахѹ). Hi enim libri in Russia aut Polonia translati sunt. Legitur quidem etiam Prov. 28, 17. вырѹчалй *ἐγγυώμενος*, Sir. 7, 27. выдай дщерь certe pro вдай, Zach. 5, 4. вынесѹ ѝ (in correcta изнесѹ єго), Zach. 7, 14. iterum вынесѹ (in correcta ѿвергѹ), Ibid. 9, 8. вы-

гонаи, (in correcta изгонаи). Sed his in locis composita cum particula вы pro из certe non sunt a manu primi interpretis, sed correctorum in Russia aut Polonia viventium.

па:

In Compositis duntaxat, pro по: паѹк aranea, паперть f. vestibulum, posticum, (Serb. припрата, припрат), папрать filix, памать memoria, a поманѹ, пажить pascuum, a пожити, пагѹба pernicies, павечерница. Huc etiam trahi possint пазногти ungulae, паздеро et паздерїе flocci lini.

по:

поимѹ accipiam, a поати, поидѹ ibo, ab ити; побѣдити vincere, a бѣдити cogere, попалити, поперѹ conculcabo, попекѹса sollicitus ero, curabo, поманѹти, помнѣти, meminisse, помазати inungere, поморѹ adjuvabo, поновити renovare, понесѹ portabo, положити, полагати ponere, collocare, порѣю propellam, подати praebere, porrigere, потерпѣти sustinere, perpeti, поспѣшатиса festinare, посѣтити visitare, посмѣюса subridebo, послати mittere, послю mittam, послѹжити ministrare, постлати sternere, почїю requiescam, покрывати cooperire, покропити conspergere etc. Decomposita: позавидѣти aemulari, invidia moveri, пообладати dominari. Adde Substantiva помост stratum, pavimentum, поморїе

ora

ора maritima, понос contumelia, порок probrum, dedecus, потоп diluvium, поток rivus, позор spectaculum, послꙋх testis, покой quies. Russicum порог, i. e. праг, limen, differt ab Adverbio порог cornibus, per cornua. Illud enim vox simplex, hoc vero e по et рог compositum est.

НА:

наяти, наимꙋ, conducere, наити, наидет на тя veniet super te, наꙋчити docere, наꙋстити persuadere, навыкати assuescere, нападати incidere, напоити potum praebere, наплнити implere, направити dirigere, напрагꙋ (лꙋк) intendam (arcum), написати inscribere, налагати imponere, налакꙋ, налацати incurvare, нарекꙋ, нарицати appellare, надѣюся sperare, назнаменати significare, назидати superaedificare, назирати inspicere, насытити satiare, насладитися delectari, наслѣдити hereditare, настати instare, наставити instituere, настꙋпити на змїю calcare supra serpentes, начати, начинати, incipere, наказати instruere, corrigere, corripere, наклонити inclinare. Substantiva наем (наим) merces conducta, наемник mercenarius, навѣт insidiae, народ natio, gens, нарок tempus praefinitum, a нарекꙋ. насилїе vis, violentia, a сила, наслѣдїе hereditas, наглавїе cidaris Exod. 29, 4. Confer et particulam най supra p. 336, et infra над.

ДО:

до:

доити, дойдꙋ, venire usque ad terminum, недоꙋмѣтисѧ dubitare, haesitare, довлѣет sufficit, доплнити implere, supplere, домышлятисѧ conjectare, недомышляюсѧ ѡ вас Gal. 4, 20. haesito (ἀπορῦμαι) in vobis, доносити perferre, deferre, досадити, досаждати injuria, contumelia afficere, досязати attingere, достати sufficere, достоит decet, достигнꙋти, достизати consequi, assequi, доканчати ad finem perducere. Inde et Substantiva: донос delatio, досада, досажденїє contumelia, достаток, et недостаток defectus, достоянїє hereditas. Adjectiva: доволный sufficiens, достоин dignus. Confer et Adverbia донде же, доселѣ, доколѣ.

за:

заити, заходити, occidere (de sole), заимати (заемлю, займꙋ) mutuum sumere, завити, завивати, obvolvere, завидѣти invidere, завязати, завязовати, colligare, завѣщати disponere, pacisci, mandare, забыти, забывати, oblivisci, заблꙋдити aberrare, запнꙋ, запинати, supplantare, западати occidere, запрягати jungere (equos), запечатлѣти obsignare, заплевати conspuere, запретити comminari, interdicere, запꙋстѣти desolari, vastari, заматорѣти aetate provehi, consenescere, задѣти, задѣвати, angari-

riare, onus imponere, затворити claudere, затыкати obturare, зажгꙋ, зажигати, зажизати incendere, зазрѣти, зазирати, reprehendere, invidia commoveri, засвѣдѣтелствовати testificari (de unico actu), застоити, да не-застоит мене Luc. 18, 5. ne suggillet (obtundat) me, ἵνα μὴ ὑπωπιάζῃ με; застꙋпити suscipere, defendere, защитити protegere, зачати concipere, заградити oppilare, заклати mactare, заклинати adjurare, заключити occludere, includere, закрыти operire, contegere, закъснѣти tardare. Decompositum: заповѣдѣти, заповѣдати, praecipere. A Verbis deducta Substantiva: заем (заим) mutuum, mutuatio, заепа (inusit. cf. adverb. внезаапꙋ), завѣт foedus, зависть invidia, zelus, забвеніе oblivio, запад occasus (solis), заповѣдь praeceptum, зазор reprehensio, denotatio, закон lex, закров latibulum, ἀποκρυφὴ Psal. 17, 12. Et alià a Substantivis formata: запястїе armilla, a пасть, заморїе orae transmarinae.

c: 1) de, deorsum.

снити et сходити, descendere, сшед (сошед) cum descendisset, снати et снимати (а яти, имати) demere, *herabnehmen*, свѣсити demittere, спаднꙋти, спадати cadere deorsum, decidere, слетѣти volare deorsum, слѣзти, слазити descendere, сложити deponere, слащати incur-

curvare (arcum), слачен incurvatus, срѣтити detrudere, deturbare; сѧгнꙋ (согнꙋ) incurvare, согбен incurvatus. Sic et Adjectivum слꙋк incurvus, Adverbia свєрхꙋ, свышє ab alto, *von oben.* Decompositum снизшед cum descendisset deorsum. Cf. infra composita ex particula низ.

c: 2) con-

снати congregare, inde соньм congregatio, снитися convenire, снѣсти edendo consumere, a ѣсти; снискати conquirere ab искати, соєдинити coadunare, unire, свити convolvere, свѣдѣти scire, свѣмь conscius sum, inde свѣсть conscientia, свѧзати colligare, свєршити perficere, сбытися, сбꙋдется fiet, implebitur, собєрꙋ, собирати colligere, соблазнити scandalizare, сподобити dignum efficere, спасти, спасати salvare, смирити (смѣрити) humiliare, смиритися conciliari, смꙋтити conturbare, сматꙋ, смасти concitare, смѣжити (очи) nictando claudere, смѣсити commiscere, сломити frangere, confringere, срѣтати occurrere, сристатися concurrere, сдробити comminuere, стрѣти, стирати vellere, conterere, сотрасти, сотрасати conquassare, создати, созидати aedificare, condere, сзиратися aspicere se invicem, сжимати constringere, сжалитися contristari, сжизати (сжигати) comburere; сѣщи, сѣкати concidere,

сѣче-

сонетати conjungere, сшити consuere, согнити computrescere, согнѹти (книгѹ) complicare, сгорати conflagrare, сгромаждити coacervare, a громада 201, согрѣшити peccare, скопити castrare 162 скрыти, скрывати abscondere, сокрѹшити confringere, скончати consummare, сказати dicere, disserere, demonstrare, explanare. Decomposita: снабдѣти, совопросити, совокѹпити (in codd. Serb. съвькѹпити, съвъпросити), inde совопросник (съвъпросник) συζητητής, conquisitor 1 Cor. 1, 20. Substantiva: соѹз, союз (in Mss. et съвоуз) vinculum, свѣт consilium, соблазн scandalum, снѣдь esca, смерть mors, слог syllaba, счет computatio, снѹзник auriga, ascensor, a с et оузда, inserto н epenthetico. Quaedam amant сѹ apud veteres pro с, seu Russico со. Talia sunt сѹмнѣти dubitare, сѹперник adversarius, сѹпротивѹ, сѹпрѹг, сѹпрѹжник, сѹпостат, сѹмрак, сѹсѣд (sic Psalt. Ven., at editiones russicae сосѣд), сѹсѣк puteus (apud Polykarpow сосѣк vas frumentarium, et сѹсѣк cisterna), сѹгѹбый, сѹгражданє (in antiquo Apostolo, at edit russ. сожителє).

с: 3) una, simul, σύν.

совнити simul intrare, спокланякм qui simul adoratur, совоскресиѹти simul resurgere, сславити conglorificare, сраспинатися simul crucifigi,

спог-

спогребатисѧ simul sepeliri. Substantiva: снаслѣдник coheres, спосп҄ѣшник coadjutor, сработник collaborans, спостник una jejunans, споборник σύμμαχος, pugnae socius, commilito. Antiquiores tamen interpretes solent ejusmodi composita graeca resolvere. Pro хр҃тови съраспахсѧ, χριστῷ συνεσταύρωμαι Gal. 2, 20. una cum Christo crucifixus sum, legit Apostolus an. 1324 съ хм҃ь пропѧть кѥмь. Pro юзам моим спострадасте, τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε Hebr. 10, 34. retinuit adhuc Ostrogiensis editio antiquam versionem codicis съ оузами моими пострадасте, Vulg. de vinculis meis mecum doluistis. At Col. 2, 12. etiam Ostrogiensis συνταφέντες — συνηγέρθητε vocibus servili imitatione graecorum compositis expressit: спогребшесѧ — съвъстасте, uti Cod. Belgradensis; antiquus vero Apostolus etiam hoc loco separatis praepositionibus uti maluit: с ним погребшесѧ — с ним всташе.

ѡб:

ѡбȣти calceos induere, ѡбшдȣ (ѡбидȣ) circumdabo, cingam, ѡбимȣ amplecti, ѡбем (ѡбѥм) єго complexus (amplexans) eum, тма ѥго не ѡбѧт tenebrae eum non comprehenderunt, ѡбимати, ѡбемлю, vindemiare; ѡбѧсти ambedere, ѡбвити, ѡбвинȣти, ѡбвивати involvere, circumvolvere; et eliso в post ѡб: ѡбыкати pro ѡбвыкати assuescere, ѡбинȣсѧ subterfugere, неѡбин-

Ѕнаса palam, aperte, παῤῥησίᾳ, ѡбвязати et ѡбвязати obligare, circumligare, ѡбонати a бонати, ѡбетшити antiquare, ѡбетшати antiquari, a ветх, ѡбидѣти injuriam facere, a видѣти, ѡбитати a витати, ѡбѣщати promittere a вѣщати, ѡбѣсити suspendere, a вѣсити, ѡбладати a владати, ѡблекꙋ induam, ѡбланитиса indui, a влекꙋ, ѡбратити convertere, a вратити. ѡбновити renovare, ѡблїати perfundere, rigare, irrigare, ѡблѣнитиса pigritari, ѡблизати lambere, ѡблобызати deosculari, ѡблази с̓нама mane (accumbe) nobiscum, ѡбличити arguere, confundere, ѡбрѣтати invenire, ѡбрѣзати circumcidere, ѡбросити irrorare, ѡбрꙋчити desponsare, ѡбтекꙋ percurram, ѡбгладати circumspicere et ѡгладати. Cf. supra ѡ. Decompositum ѡбнемощеваю. Substantiva ѡбѣд prandium, ѡбѣт votum, ѡбычай consuetudo, ѡбласть potestas, ѡблак nubes pro ѡбвлак a влекꙋ, ѡбраз imago, ѡброк stipendium, ѡбстоанїе circumstantia, ѡбꙋщїе, ѡбочїе. Adde ѡбилїе abundantia, ab inusit. вил, et ѡбще ab ѡбещ pro ѡбвещ, inde ѡбщина communitas (apud Bohemos ѡбец pro ѡбещ), ѡбщник κοινωνὸς, socius, ѡбщити communicare, ѡбщенїе communio, collatio, ѡбщатиса et ѡбщеватиса communicare.

ѡт:

ѡт:

ѿидȣ abibo, ѿимȣ auferam, ѿведȣ abducam, ѿвезȣ aveham, ѿвалити revolvere, ѿвратити avertere, ѿверзȣ, ѿверзти et ѡтврѣсти aperire, ѿвергȣ, ѿврѣщи abjicere, ѿпадет decidet, ѿпȣстити dimittere, ѿметатисѧ negare, abnegare, ѿмстити vindicare, ѿложити seponere, ѿлȣчити separare, sejungere, ἐκκλεῖσαι Gal. 4, 17. (in Mss. Apostolo цр҃квы вас хотет, id est ἐκκλησίαι, pessime), ѿринȣти repellere, ѿрѣзати abscindere, ѿрѣшити solvere, ѿрицатисѧ excusare, ѿрыгати eructare, ѿстоѩти distare, abesse, ѿстрȣпати (in Mss. pro ѿстȣпати) devitare, ѿкрыти relegere, revelare. Substantiva: ѿвѣт responsum, ѿрада remissio, ѿпȣст absolutio. Huc etiam referri possit отрок, отроча puer; scribendum igitur esset ѿрок, ѿроча.

из, ис:

изȣти exuere, изыдȣ exibo, изшед cum exiisset, изходѧщȣ емȣ exeunte illo; измȣ, изѩти, изимати eximere, eripere, изострити exacuere, изыскати exquirere, изволити eligere, изведȣ educam, ӣзвлек нож cum e vagina extraxisset gladium, извержетсѧ ejicietur, изби occidit, изводȣ effodiam, избыти superesse, liberari, избавити liberare, износити proferre, излїю effundam, изрыетсѧ effodietur, изоржавѣ aeruginavit Jac. 5,

3.

3. (in Mss. изрьждавѣ), издше expiravit, изжив, иждив cum consumsisset, expendisset, ижденꙋ (изженꙋ) expellam, изсꙋни меч educ ensem, изсакнет exsiccabitur, exarescet, изгыбл бѣ perierat. Adde decompositum изнемогꙋ: не изнеможет ὀυκ ἀδυνατήσει, non erit impossibile. Psal. 104, 24. колена моя изнемогоста genua mea infirmata sunt (melius Psalt. Ven. колѣнѣ мои изнемогостѣ in Duali). ис pro из: испію, испекꙋ, истаю, источити, истꙋкнꙋ, истрасꙋ, истꙋкати, исцѣлити, исчезнꙋти, исхытити, исхнꙋ pro изсхнꙋ, ископати, искыдати, искꙋсити. Decomposita: исповѣдати confiteri, испровергꙋ subvertam. Substantiva: изъсй caedes Jud. 15, 17. (nunc избїенїе), изверг, исход, искꙋп, искꙋс; истесы renes Job. 16, 13., in Ostrogiensi Levit. 3, 4. истеси, cui Russi e dialecto sua substituerunt почки. Adde изѡбилїе, исчадїе; Adverbium искони ab initio.

въз, вз, воз:

взыдꙋ ascendam, возмꙋ, взяти accipere, suscipere, attollere, возопити exclamare, а въпити, eliso в, возвалити volvere sursum, возвысити exaltare, возбнꙋх evigilavi, возбꙋдити excitare, возновити renovare, вознестися elevari, sursum ferri, взложити imponere, возрастꙋ excrescam, *aufwachsen*, воздати retribuere, воздаянїе retributio; воздѣждꙋ (воздѣжꙋ), воздѣти

hin

hinauf thun, elevare, воздвигнꙋт elevabunt, вожделѣти (возжелѣти) desiderare, воззовꙋ clamabo, воззвах clamavi, встанꙋт (возстанꙋт) surgent, воскресити suscitare. Sic et in aliis вос pro воз: воспою cantabo, воспрадаю expergiscor, fut. воспрянꙋ, востекꙋ, восхотѣти, воскипѣти, восклонити reclinare, erigere. Decomposita: возпомянется in memoriam redibit, возпрїемлю, возненавидѣти. In plerisque vero particula воз ob frequentem ejus usum in formandis futuris significationem hic expositam amittit. Nam люблю est Praesens, возлюблю diligam, Futurum. Servant autem et alia tempora воз ad actionem magis determinandam: возлюблен dilectus, adamatus. Substantiva ex воз composita: возрасль propago, возраст statura aetas, ἡλικία, воздꙋх aer, восток, въсток, возход, oriens. Adde возмездїе merces, retributio, возглавїе pulvinar, возглас antiphona, воскрилїе fimbria (vestimenti). Adject. взможно, возможно, possibile. Confer Adverbia взнак, вспять, вкрай, вскꙋю, et separabilem particulam вз (воз) in Syntaxi.

без sine:

Particula haec separabilis non nisi in compositis Substantivis et Adjectivis locum habet. Ab his demum pauca quaedam Verba deducuntur. бездна abyssus ex без et Genitivo дна (а дно fundus)

co-

coaluit. Alia formam ïе (rarius ство) amant: безꙋмïе insipientia, ἄνοια Luc. 6, 11, безꙋмство stultitia, amentia, ἀφροσύνη Marc. 7, 22. безꙋмен insipiens; безочьство improbitas, impudentia, importunitas, ἀναίδεια Luc. 11, 8. ab око, cf. Illyricum безочный; безмолвïе silentium, quies, безмолвный sedatus, quietus, et безмолвствовати ἡσυχάζειν 1 Thess. 4, 11. беззаконïе ἀνομία, iniquitas, hinc беззаконный, беззаконнꙋю; безсмертïе immortalitas, безчадïе ἀτεκνία, sterilitas, безчаден ἄτεκνος, sine liberis; безчестïе ἀτιμία, ignominia, безчестен ἄτιμος, ignominiosus, ignobilis, sine honore, et безчествовати ἀτιμάζειν, inhonorare Rom. 2, 23. безчинный ἄτακτος, inordinatus, hinc 1 Cor. 13, 5. ни безчинствꙋет οὐκ ἀσχημονεῖ, non agit indecore, (злообразитсе in ant. Apostolo) et не безчиновахом 2 Thess. 3, 7. οὐκ ἠτακτήσαμεν, non inordinate nos gessimus. Sic безѡбразити 1 Cor. 7, 36. respondet graeco ἀσχημονεῖν. Huc refer ѡбезчадити, ѡбезглавити. Adde adverbia безщаднω ἀποτόμως 2 Cor. 13, 10. non parcendo, Vulg. durius, безпрестанни ἀδιαλείπτως, indesinenter, sine intermissione Rom. 1, 9. et Adjectiva innumera, uti безбожный ἄθεος, sine deo, dei expers, безлꙋнный illunis (nox), безчислен, безчисленный innumerabilis etc.

пра:

пра:

Substantivis **дѣд**, **баба**, **вн8к**, ad gradum consanguinitatis exprimendum, praeponitur: **прадѣд** proavus, avi pater, **прабаба** proavia, aviae mater, **пра̀прадѣд** atavus, proavi pater, **правн8к** pronepos, **правн8ка** proneptis, **пра̀правн8к** abnepos; hinc et protoparentes dicuntur **праотец**, **праматн**, **прародитель**: 2 Tim. 1, 3. ѿ прародителей ἀπὸ προγόνων, a progenitoribus (majoribus). Eadem voce usus est interpres slavus 2 Macch. 8, 19. et v. 17. olim **прародительскїѧ заповѣди попранїе**, nunc **прародительнагѡ жительства разр8шенїе** τὴν τῆς προγονικῆς πολιτείας κατάλυσιν, Vulg. veterum instituta convulsa. Codd. Serbici **прѣмати** etc. pro **прамати** habent, Croatae **предед**, **пребаба**, **превн8к** scribunt, at ipsi Serbi **пра** cum aliis Slavis in hanc usque diem in **прадед**, **прабаба**, **праунук** servant.

про:

пройд8, **прошед** cum penetrasset, **провед8**, **проводити** deducere, **провидѣти** praevidere, **провертѣти** perforare, **провѣщати** pronunciare, **пробити** pertundere, **пробави** praetende, **пробод8** transfigam, **пропн8**, **пропат8 быти** crucifigi, **проповѣдати** praedicare, **пролити** profundere; inde **пролитїе** profusio, **прорек8**, **прорицати** prophetare, **продати** vendere, **продолжити** prolongare,

про-

прозабнути progerminare, прозрѣти videre, visum recipere, прозирати prospicere, просѣдеса diruptus est, просадити disrumpere, просвѣтити illuminare, прославити glorificare, простирати extendere, процвѣтет efflorebit, прочтѫ perlegam, прогнати propulsare, прогнѣвати incitare ad iram, прогнѣватиса irasci, проклинати maledicere. Decomposita: произведѫ, произволити. In antiquo Apostolo пронарече 1 Cor. 2, 7. προώρισεν, praefinierat, destinavit, nunc предѫстави. Substantiva et Adjectiva: провед, прекор Jer. 2, 16. olim e Vulgata даже до провора usque ad verticem; est autem провор Russis discrimen capillorum; промысл, пророк propheta, проход transitus; пропасть χάσμα Luc. 16, 26. hiatus, проказа lepra, пространство spatium, пропатїе crucifixio. Bohemis про est etiam particula separabilis: про бога (boha) per deum, прото propter hoc, про тебе propter te. Poloni про mutarunt in prze in omnibus compositis, excepto prowadzić et derivatis ab eo; Carni in pre: predam pro продам. Croatae tamen in hac voce et quibusdam aliis про retinuere.

пре:

прейдѫ transibo, преходат transeunt, преwбразити transfigurare, преводити traducere, превезѫ transveham, inde превоз trajectus, превратити pervertere, пребѫдѫ, пребывати permanere,

препирати persuadere, преписати describere, препинати impedire, преплавати pernavigare, преполовити dimidiare, препоясати praecingere, премѣнити transmutare, премогꙋ superabo, преливати transfundere, преломити diffringere, прелетѣти transvolare, преложити transponere, прелстити decipere, defraudare, прервати interrumpere, пререкати contradicere, предати tradere, prodere, inde предатель proditor, претесати, претворити transformare, презимѣти hyemare, презрѣти despicere, преселитися transmigrare, преслꙋшати non audire, non obtemperare, престати cessare, desinere, преставитися migrare (de hoc seculo), престꙋпити transgredi, прескочити transilire, преклонити inclinare, прекратити abbreviare. Decomposita multa: преѡбидѣти, преизбꙋдꙋ, преизѡбилꙋю, преизбыточествꙋю superabundo, превзыдꙋ supergrediar, превознеситися superexaltari, препрославити, пренебрегати negligere etc. Substantiva: препрꙋг olim Ruth. 3, 15. περίζωμα, nunc покрывало, прелюбы adulterium, премꙋдрость sapientia, прелесть dolus, презор, прежде, престол solium, thronus, преграда interseptum etc. Adde Russ. перевясло fasciculus, παλάθη 4 Reg. 20, 7. Russi enim pro пре pronunciant пере. Adjectiva longe plurima: превѣчный, преподобный ὅσιος, премꙋдрый sapiens, пречистый, прехытрый perastutus. etc.

etc. Etiam Comparativis particulam пре, quae eminentiam denotat, praefigi supra §. 40. dictum est. Illyrii пре saepe ut при pronunciant in compositis. Hinc in eorum Lexicis composita ex пре etiam sub при quaerenda sunt. Ab hoc vitio immune est Lexicon Serbicum Vukii.

при:

пріидꙋ adveniam, прихождꙋ advenio, пришествіе adventus, приати accipere, пріимꙋ accipiam, пріемлю accipio, привали advolvit, приведе adduxit, привлече attraxit, привазати alligare, прибывахꙋ augebantur, прибѣгаю confugio, приближихся appropinquavi; принести, приносити afferre, приникнꙋти, приницати aspicere, прилѣпитися adhaerere, приложити, прилагати adponere, прирасти, прирастати accrescere, пририщꙋ: прирістати accurrere, призва vocavit, призовꙋ invocabo, призри respice, приствпити accedere, пришивати assuere, причтꙋ, причитати adnumerare, пригвоздити clavis affigere, прикрыти obtegere, прикоснꙋся, прикасатися tangere, приключися accidit. Decomposita : приωбрѣтати acquirere, lucrari, привмѣнен бых aestimatus, reputatus sum, привнити subintrare, пріиждивꙋ supererogabo. Substantiva: приꙋз, привѣт propositum, примрак, принос, притвор porticus, призрак phantasma, присоп olim Rom. 11, 16. φύραμα, mas-

sa, nunc примѣшеніе, приступ accessus, причет рода Genealogia, притча parabola, приемник susceptor, пришлец advena, присяга juramentum, (olim Prov. 29, 24. nunc клятва). Adjectiva et Adverbia: привременен πρόσκαιρος, temporarius, приалчен, пристрашен, прискорбный moestus, прїискреннѣ παραπλησίως Hebr. 2, 14. Alias при in dialectis respondet latino sub: приглух subsurdus, пригорькый subamarus.

под:

. подяти, подемлю: облак подят его Act. 1, 9. nubes suscepit eum, подялма еси Psal. 29, 1. suscepisti me (Psalt. Ven. подктме in 2. persona), подустити hortari, admonere, подвалити subvolvere, подврещи, подвергати subjicere, подвратити subvertere, подпирати suffulcire, подписати subscribere, подлияти suffundere, подлагаю supponere, подрасти succrescere, поддати subdere, поддувати sufflare, подсмѣяти subridere, подсылаю submitto, подстилати substernere, подстрекати stimulare, подшивати subsuere, подчинити subordinare, subjicere, подкопати, подкопавати suffodere, подклонити reclinare, Decomposita: подутверждати succingo, confirmare, подразделити subdividere; подпомогутта olim Exod. 18, 22. nunc спомогут тебѣ adjuvabunt te. Substantiva: подвой postis, подстав basis, подпора ful-

fulcimentum, подложница concubina, подножїе scabellum, подточилїе, подградїе, подкрилїе etc. Adjectiva: поднебесный qui sub coelo est, подлѣтен sub tempore, подрꙋчный subjectus, sub manu, подзаконный sub lege etc.

над:

In compositis rari usus: надписанїе Luc. 20, 24. ἐπιγραφή, inscriptio seu superscriptio, *Aufschrift, Ueberschrift.* Praeter hanc vocem in Psalmis et Novo Test. nulla alia occurrit, quae ex praepositione над composita sit. надсѣяти superseminare, in glagoliticis evangeliis reperi. Russi tamen, Serbi et Croatae nunc plura ex над composita vocabula habent. Alexjejew ex libris slavicis non nisi pauca haec collegit: надглядати inspicere, наддверїе Isai. 6, 4. ὑπέρθυρον, (olim завѣса наддверная), надлежати, надклонитися, надникнꙋти, надносимый, надписанїе e Luc. 20, 24. надписовати, надраменїе humerale, ὠμοφόριον, надходити. Maximow in Grammatica sua p. 163. adduxit formulam надиде на мя supervenit super me, cum qua conferri meretur vetus slavica найдет на тя Luc. 1, 36. ἐπελεύσεται ἐπί σε, superveniet in te. на itaque hic supplet над, quod ex на ope д formatum est. Sic Marci 11, 16. legitur написанїе in editis, immo et Luc. 20, 24. in Ms. et editione Mardarii A. 1562.

низ-

низ-:

Ex низ, quod apud Russos Substantivum est, composita e Concordantiis in Psalmos et N. T. collecta cape hic omnia: низвергꙋ: низвергла мѧ єси Psal. 101, 11. (Ven. низврьжеме) κατέρραξάς με, allisisti, deorsum projecisti me; низведꙋ deducam, низвѣсити summittere, низпадати, низпослати demittere, низпꙋстити, низложити et низлагати deponere, (in antiquo Apost. раздрꙋшающе destruentes, pro низлагающе, καταιροῦντες), низринꙋти praecipitare, низшед cum descendisset, низходити, unde низхожденїе. Addere possis низлежати procumbere, decumbere. низпꙋскати Ezech. 1, 26. est forma russica pro низпꙋщати. Decomposita sunt низвосходити ab imo ascendere, низположити, низпослати, низпровещи. Adde Substantivum низверг praecipitium. Adjectivum низоносный. Confer Adverbium низꙋ, russicas formulas вниз, наниз deorsum, Serbicum низ qua particulam separabilem: низ брдо, низа странꙋ, de monte.

раз-:

разыдꙋтсѧ dispergentur, разорити destruere, разверзе море interrupit mare, развратити pervertere, разбїетсѧ collidetur, разботѣют pinguescent, распнꙋ, распинати crucifigere, размѣрити dimetiri, размыслитисѧ haesitare, разлꙋчити se-

sejungere, separare, разрꙋшити destruere, разрѣшити dissolvere, раздати distribuere, раздѣлю dividam, раздерется rumpetur, раздражиша irritaverunt, растнив дрва (дрова) cum concidisset ligna, растлѣша corrupti sunt, расточил єсть dispersit, разжизати incendere, разсыпати dissipare, разширити dilatare, разгыбати, разгнꙋв книгꙋ cum revolvisset, explicuisset librum, раскопати suffodere, раскаятися poenitere. Decomposita: распростерти expandere, распространити dilatare, распропинати expandere, cruci affigere. Substantiva разꙋм intellectus, развора vectis, развѣт Os. 11, 6. διαβυλία, Act. 24, 12. ἐπισύςασις, разбой, inde разбойник latro, распꙋст, раздор dissidium, растес, разсып, расход, раскол schisma, inde раскольник schismaticus, распꙋтїє, различїє, раздолїє. Cf. Adverbium развѣ. Pro раз Bohemi et Poloni pronunciant роз, quos et Russi subinde imitantur, uti in роспись catalogus. росходы impensae, πρόσοδοι 3 Macch. 6, 27., (qui liber a Gerasimo Danilovič, ut reor, translatus editioni Ostrogiensi an. 1581 recens accessit), etiam in correcta editione servatum fuit. Olim voce росход 1 Paral. 29, 2., et росходы 2 Paral. 8, 16. Vulgatae i m p e n s a s expressit interpres. Immo Jud. 16, 1. pro разторже Ostrogiensis exhibet розорва, dirupit.

пред:

предъ:

предити praeire, предидѹщїй praecedens, предwбразити praefigurare, предѹтвержден prius confirmatus, предварити praecedere, praevenire, предвидѣти praevidere, предвѣдѣти, предѹвѣдѣ praescivit, предвкѹсити praegustare, предлежит πρόκειται, (prius) adest, предлежат proposita sunt, предложити, предлагати proponere, прѣдрицаю (Ms.) praedico, edit. предглаголю, предрекох et предрѣх praedixi, предзнаменати praesignare, предзрѣти praevidere, предтекѹ, предтицати praecurrere, предстоѧти stare ante, praeesse, представити sistere, предѹставити praedestinare. Decomposita non pauca: предѿнати, предпрїати, предпознати praecognoscere, предпослати praemittere, преднаписана быша, преднаписашася prius scripta sunt, προεγράφη Rom. 15, 4., преднарече decreverat, definierat (prius) Act. 4, 28., unde преднареченный Act. 10, 41., предсоблюдати praecavere etc. Veteres tamen et Adverbio преди et прежде utuntur: идаше преди ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, praecedebat Luc. 19, 8., предитек προδραμὼν ἔμπροσθεν praecurrens ibid. v. 4., прежде написан, прежде оутвержден, прѣжде нарече, преждеwсвѧщенный praesanctificatus. Vice versa 1 Cor. 8, 8. pro прѣдпоставит παρέστησι antiqui codicis exhibent editiones поставит пред богом. Substantiva предпес stella

προ-

προκύων dicta, прєдлог praepositio, прєдтєча praecursor (alias прєдитєча, immo et прєдотєча), прєдпраздництво προεορτία, profestum, прєдходатайица praeveniens mediatrix. Adde прєдпатїє, прєдвратїє, прєддвєрїє, прєддворїє προαύλιον, vestibulum, прєдточилїє (137), прєдсѣнїє, прєдстолпїє, прєдчинїє Jud. 6, 26. παράταξις, прєдчєртожїє πρόπατος, прєдградїє suburbana. Adjectiva прєдвѣчный, alias прєвѣчный, praeaeternus, ante secula, прєдизбранный praeelectus, прєдполѫденный antemeridianus.

прѣз seu прєз:

Rari admodum usus particula: прєзима cognomen, Serbis прєзимє, et прєзимєнак ejusdem cognominis; прєзмѫжєжєн, прєзєстєственный Rom. 1, 26. ὁ παρὰ φύσιν, praeter (contra) naturam. At прєєстєственный est supernaturalis, ὁ ὑπὲρ φύσιν. In compositis Verbis прєз locum non habet, sed suppletur praepositione прє, quam vide. Confer Boh. przes, Pol. przez trans, per, quod nominibus separatim praefigitur, olim et Serbicum прѣз: прѣз все лѣто per totum annum. Differt Croat. прєз, Carn. et Illyr. брєз, quo utantur pro бєз sine.

чрєз:

Significatione et usu convenit cum прєз. Nam прєзєстєственный Alexjejew explicat per чрєзєстєственный.

венный. Habet idem sequentia composita: чрезвсежителный per totam vitam durans, чрездентствован, чрездѣльно, чрезпотребство, чрезпредѣліе exilium, чрезсоборіе, чрезсыть. Vide supra p. 189, et 400. Cf. etiam Croat. чез, Carn. чез et чрез, чрѣз trans.

Caput IX.

De Adverbio.

§. 94.

Adverbia quoad formam sunt aut primitiva, aut derivata, aut denique composita. Primitiva nuda radice constant, in fine quandoque vocali aucta. Talia sunt:

1) оу, вѣ-, не, нѣ-, ни, -ли, -де, тꙋ, -же, -жде.
2) абіе, оуне, акы, ей, ѿвѣ, еле, еда, веле, вон: внѣ, вынꙋ, выше, воле, пакы, паче, междꙋ, най-, нынѣ, низ: низꙋ, неже, ниц, лани (R. лони), лиц, лꙋче, ради, ранѡ, дале, долѣ: долꙋ, дѣла, тай, тꙋне, тез-, таче, тъчію (точію), ѕѣлѡ, сице, горѣ, годѣ.
3) оутрь, ашꙋт, искрь, еще, ваще, верхꙋ, близ, предѣ, прежде, прекы, древле, свѣне, средѣ, скорѡ, сквозѣ, скрозѣ, кромѣ, -крат.

Quae hic desiderantur, alibi quaerenda sunt: без, чрез inter Praepositiones, гдѣ, здѣ, выспрь inter Adverbia derivata, поздѣ inter composita.

Pro

Pro оуне, тѹне, свѣне, древле etiam оунѣ, тѹнѣ, свѣнѣ, древлѣ, scribi solet. Pro кле alii habent єли, et преди pro предѣ. Pro нынѣ codd. Serb. нынт.

§. 95. Non pauca ex his origine sua Substantiva esse, satis patet. ѹ enim in fine casum obliquum designat. тѹ hic, illic, est accusativus a та; межд͡ѹ, inter, a межда, противѹ, contra, a противa, вынѹ, semper, a вына. At долѹ, низѹ, верхѹ sunt Genitivi a дол, низ, верх; долѣ infra, горѣ, supra, sunt Locales a дол, гора; вне foris, extra, a вон, зимѣ hieme, pro ѣзимѣ, ѹтрѣ mane ab оутро, quod dum Adverbii vices supplet per ω scribitur: оутрω. Sic et лани, ради pro Loc. aut Gen. habendi sunt. вчера, heri, est Genitivus contractus a вечер vesper, vespertino tempore. точїю duntaxat, alias токмω, est Instrumentalis, quo Adverbia saepius suppleri solent: нощїю noctu, днїю diu; волею voluntarie, виною in speciem, προφάσει, Vulg. simulantes Luc. 20, 74., лиц versus faciem, e regione pro лицем, a лице. днесь, hodie, compositum est ex ден et demonstrativo сь, cf. σήμερον, et ipsum hodie i. e. hoc die.

§. 96. Adverbia in ω nihil aliud sunt, quam Adjectiva neutra in о: правω, прамω, лѣпω, мало, ѕѣлω, цѣлω, частω, многω, долгω, a прав etc., cujus neutrum est право etc. Sic кѹпнω simul, присно semper, et alia innumera ab Adjectivis de-

ri-

rivatis orta, uti равнѡ, давнѡ, разнѡ, должнѡ, тощно σπϐδαίως, studiose, горькѡ, тѧжкѡ.

Huc pertinent Adverbia qualitatis ope ак formata: какѡ, такѡ, ѩкѡ, ѩкоже, овакѡ, онакѡ, инакѡ, єдинакѡ, двоѩкѡ, троѩкѡ, всѧкѡ, а какый etc. ѡпакѡ, praepostere, est ab ѡпак.

In Ostrogiensi editione Adverbia ab Adjectivorum neutris in о non distinguuntur, quia Grammaticorum posteriorum regula, qua praecipitur Adverbia per ѡ scribenda esse, observari nondum potuit.

§. 97. Etiam neutra Adjectivorum in ое, їе, ее, Adverbiorum vice funguntur: первое, второе, третїе etc. Sic абїе mox, statim. Idem valet de Comparativis in ѣе, ѣйше, ае, айше: первѣе, оудобѣе, ѿраднѣе, ѡпаснѣе, ѕлѣе, далѣе, истѣе, оудобѣйше, добрѣйше, множае, множайше, легчае, легчайше. сладьшей dulcius olim Sir. 23, 36. pro сладше est Polonismus, nunc сладчае.

§. 98. ѣ amant alia ab Adjectivis deducta: правѣ (et правѡ) а прав, ѕлѣ, добрѣ, мꙋдрѣ, блазѣ а благ, лютѣ, толицѣ, горьцѣ, сладцѣ, высоцѣ, легцѣ, тисѣ а тих. Alia е: сице, sic, а сик (alias сиков et сѧков talis). Huc spectant et Adverbiorum Comparativi оуне, боле, древле, прежде а пред, ниже а низ, выше altius а выс (unde et выспрь, высок), лише а лих, вѧще, паче, de quibus §. 38. Adde лжѣ levius Job. 6, 4. olim,

nunc

nunc male скорѣе, pro скорѣе. Huc referri possint et alia in е: ѡбаче, иначе, далече pro далекѡ, єдиначе, таче, глꙋбоче.

ы postulant Adverbia, quae ab Adjectivis in ск (скый) derivantur: римскы, еллинскы, царскы, мытарскы, храбрскы, плотскы, мꙋжскы, божскы, ꙗзыческы gentiliter, величскы, всѧческы (всѧчскы et всѧчьско in Ms. Serb. in quo et тѣлеско pro тѣлеснѣ). Sic акы sicut, пакы iterum. Occurrit et малы pro малѡ.

§. 99. Adverbia numeri duplici modo formantur. Primum ope жды seu щи: колижды, коликожды, коликощи, quoties, єдиножды, єдинощи (codd. Serb. єдинꙋщи, єдинꙋщ), дважды, дващи (дващ), трижды, трищи (потрищ), четырижды (четверищнѡ), патижды, патищи, шестижды, шестищи, седмижды, седмищи, (седмеращи) etc. Sic etiam єлижды, єлищи quotiescumque, толижды, многажды et многащи, малощи raro. Deinde affigendo in fine, aut connectendo particulam крат, краты: двакраты duabus vicibus, трикраты, потрикраты, патькрати, доседмькрат, стократ, тысꙋщакрат, єлькрати (Ms.), коликраты, (колькраты), тмами тем крат μυριοπλασίως Sir. 23, 27. in Ostrogiensi тмами sine тем крат, до седмьдесат седмерицею septuagies septies Matth. 18, 22.

Ex-

Exprimuntur demum Adverbia numeri Instrumentali feminino єдиною, et eodem casu Abstractorum in ица: єдиницею semel, двоицею et вторицею, третицею, четверицею, патерицею, шестерицею, седмерицею et седмицею, осмерицею, девятерицею, десятерицею (Serb. десеторицею), сторицею centies, тморицею decies millies, множицею multis vicibus.

§. 100. Ope мо formantur Adverbia loci, motum ad locum designantia: камѡ quo, quorsum, ab interrogativo к, тамѡ a тъ, сѣмѡ a сь. Sic овамѡ, оболмѡ, онамѡ, инамѡ, єдинамѡ pro єдино мѣсто. Adde мимѡ a минѫ, токмѡ (тъкмѡ) tantummodo, alias точїю (тъчїю).

Ope ма et ми Adverbia quantitatis: кольма, тольма, весьма, вохма prorsus, penitus, кольми et кольма, велми. Adde дѣльма pro дѣла propter, ob. At полма est instrumentalis dualis a пол: растешет (olim протешет) єго полма dividet eum, in duas partes secabit, διχοτομήσει Matth. 24, 51.

Ope лѣ formata sunt Adverbia temporis: доколѣ quamdiu, доселѣ, ѿтолѣ, ѿселѣ, a к, т, сь, praefixis praepositionibus до et ѿ. Aucta initio et a fine sunt: донелѣже, ѿнелѣже, ѿнележе et ѿнелиже, in quibus quatuor elementa notabis до (ѿ), не, лѣ et же: не vero e neutro к ortum

est

est. Huc spectare videtur кле aliquantum, vix: кле жив semivivus.

Adverbia quantitatis коль pro коли, толь pro толи, a к et т, assumendo particulam ли orta sunt. Huc refer et негли vix, forsitan, нежели a неже quam. A коли praefixa negatione ни et in fine assumto же deducitur николи, николиже οὐδέποτε, nunquam.

Ope де seu дѣ formantur Adverbia loci, quietem in loco denotantia: гдѣ ubi, ab interrogativo к (apud Veteres кде); здѣ hic, a сь (olim сде); идѣже ubi, ab и, ондѣ ibi, ab он; индѣ alibi, ab ин; вездѣ ubique, a numerali весь. Hinc et дондеже donec, ex до- не- де-же.

де pro дѣ olim scriptum fuisse, supra p. 34. et 35. monui. Smotriski ipse in prima editione Grammaticae где, зде, сезде, онде, инде scripsit, quae autem ab editoribus aliis mutata sunt.

оудѣ motum per locum, оуду vero motum a loco designant: кудѣ qua, оудѣ (pro юдѣ), et affixo relativo же: оудѣже qua, тудѣ, сюдѣ hac, онудѣ illac, инудѣ, повсакоудѣ. ѿкуду unde, оуду, оудуже, юду, юдуже, ѿнюдуже, ѿтуду, ѿсюду (in Mss. tamen etiam ѿкудѣ, ѿсюдѣ), овоуду, оноуду, ѿоноуду, обоюду, ѿобоюду, внѣкуду (внѣюду), ѿвсюду undequaque, внутрьуду intrinsecus, извнутрьуду. In ѿнуду (ѿнюду) omnino, prorsus, у finale resectum est.

Ad-

Adverbia temporis formantur ope гда: когда quando, тогда tunc, обогда, егда, внегда, иногда, (in Mss. et инда), всегда. Composita ex нѣ et ни: нѣкогда aliquando, никогда, никогдаже nunquam.

Huc spectare videntur кда num, nunquid, кдиньде ὁμῦ, unanimiter, at кдва, vix, ope ва formatum est. Notanda vero hic et ea, quae ь in fine habent: ѡсобь seorsim, separatim, pro ѡсобнѡ, ab ѡсоба persona, оудобь facile, pro оудобнѡ, ab оудобїе (et hoc ab оу et доба); свободь et исполнь vices Adjectivorum свободный liber, полный plenus, supplent. Adde искрь prope. разбѣ compositum sit ex раз et бѣ, quae particula etiam initio vocis бѣглас (alias et бѣйглас) prudens, expertus, occurrit. Confer бѣть sermo, oratio, Serb. бѣка, бикѣа deliberatio, Russ. вече conventus populi, consilium, olim вѣче, Slav. вѣщe. ашѹт frustra, in vanum, quod in Apostolo antiquo bis legitur, semel pro без8ма, altera vice pro всѹе, obscurae originis vox est, cum qua tamen Boh. obsoletum кшѹт et кшит, unde кшитный vanus, convenit.

Nolim huc trahere Adjectivum вѣверный obscuri sensus. Gen. 14, 10. кладези вѣверны legit Ostrog. pro кладази смоланыа φρέατα ἀσφάλτε. Certe ad врѣати fervere, bullire, respexerit interpres. Carnioli vriem et vervriem dicunt.

Rec-

Recte Abr. Mrazović єлє substituit pro єли, quod Smotriskii prima editio exhibet. In posterioribus, uti Rimnicensi A. 1755, penes єли appositum fuit et єлє. Legebatur olim єлє Luc. 10, 30. єлє жива semineceṁ, Vulg. semivivum, cui Russi єдва жива substituerunt. In Glagoliticis libris corrupte ли мртва habetur pro єлє мртва. Miror лонѣ, praeterito anno, retinuisse editorem Rimnicensem, cum jam Polykarpow in Lexico et Maximow in Grammatica rectius лони scribant. Norunt et Poloni лони, Bohemi в praefigendo влони. Slavi vero meridionales pronunciant лани. Apud Alexjejevium neque лани, neque лони reperias. Jam enim in Ostrogiensi editione 2 Cor. 8, 10. pro ѿлани ἀπὸ πέρυσι ab anno priore, ѿ прешедшаго лѣта, et 2 Cor. 9, 2. ѿ мимошедшаго лѣта in gratiam Russorum substituta fuere, quod editores Serbi, apud quos лани viget, nunquam tentassent, cum eorum antiqui Codices utroque loco ѿлани intactum exhibeant.

§. 101. E particula ли composita sunt коли unquam, aliquando, негли forsitan, выспрь sursum (a выс et пєрѫ volo, quasi sursum evolando). тєз idem, e тоє et determinativo зи contractum est, neque p. 94. inter radices, sed inter Pronomina referendum erat. Solent Illyrii et hodie Pronominibus quibusdam зи adnectere: тизи pro ти isti. Praecipue notanda sunt ea, quibus in fine particula жє affigitur: оужє jam, ab оу; нєжє et addito ли: нєжєли quam, нижє neque, дажє usque, донդєжє donec, тажє postea. Jungi autem solet relativis ad relationem firmandam: аможе (ꙗможе), идѣже, оудѫже (юдѫже), ꙗкоже sicut. Alia assumunt ждє et жє ad emphasim exprimendam; такождє simili-

ter, eodem modo, всєжде ubique, послѣдижде, послѣжде postremo. Numeralibus крат apponi supra dictum est. Initio vero praefigi solent negationes не, ни: не оу nondum, не ктомѹ non amplius, не такѡ, не помнозѣ. In his quidem divisim, in aliis etiam conjunctim: неѹдобь, невраdѹ, недосыти. Porro нималѡ, николи, николиже, никогда, никакоже. Particula indeterminatae quantitatis нѣ: нѣкогда, нѣкакѡ. Superlativi nota най: найпаче. Vide Comparationes Adverbiorum §. 40. Compositorum cum praepositionibus major est numerus, suntque pleraque circumscriptiones adverbiales. Lubet pauca hic subjungere:

ѡ: ѡтай in occulto, ѡколѡ, ѡкрест circa, ѡкрѹг, ѡвѣнь.

в: внѹтрь intus, intra, ab оутрь; вблиз, внегда a егда, вмалѣ, вмѣстѡ in locum, loco, внезапѹ (внезапь) olim внезаапѹ, subito, repente, inopinate, a не, за, et пмa; вравнѣ ἐν ἴσῳ Sap. 14, 9. similiter; вотще et вѹе in vanum, вскорѣ, вкѹпѣ simul. Adde визобиль, впрекы, вслѣд, вкласть.

по: повинѹ, пополѹ, помалѣ, помалѹ παρὰ μικρὸν, поне saltem, понагѹ, полегкѹ, поразнѹ, подолг pone, juxta, подробнѹ, потом, посем, посих postea, послѣди, посредѣ in medio, погорь etc. Decomposita: попрелихѹ, попремногѹ.

на:

на: наопак, навсть, натснѣ, напраснѡ repente, намнозѣ, наразнѡ, надолзѣ diu, натолицѣ, начастѣ, наголѣ, накривѣ.

до: довнѹтрь, донизѹ, додалеча, додолѹ, додолꙋ, доздѣ, досѣла, доселѣ, досыти satis, доколѣ quousque.

за: зане, затѹне, заѹтра. Polono-russica зинѹдѹ, здалеча, зничала primae editionis Smotriskii mutata sunt ab editoribus aliis in ѿинѹдѹ, издалеча, сначала.

с: свыше, сверхѹ, снизѹ, свыспрь, спреди, созади; verisimiliter et свѣнѣ. At Croat. звѹн, звѹна, звана respondet Slav. извнѹ.

ѿ: ѿвнѣ, ѿвнѹтрь, ѿлани, ѿнюд omnino, ѿтѹдѹ, ѿкѹдѹ, ѿселѣ, ѿселѣже, a quo tempore. Adde ѿнегѡ Marc. 6, 25. ἐξ ἀυτῆς, jam nunc, Vulg. protinus, correcta editio in glossa абїе; Cod. Serb. Kop. нынѣ in textum admisit pro graecismo ѿнегѡ.

из: изѹтра, изѹтрь, изѹтрьѹдѹ, изюна, извнѹ, извна (извнѣ), извнѹтри, извнѹтрь, излиха, издавна, издалеча, издревле, исперва, иститха, истолста, искони ab initio.

вз: вспать retrorsum, a пата; вскѹю (subaudi винѹ) quare, ob quam causam; вскрай in littore, in extrema ora. Adde возглас alta voce,

Possunt vero et aliae praepositiones praefigi: прѣболѣ, прѣвесьма, прѣизлиха praenimis, прѣблиз. Adde circumscriptiones безꙋма frustra, sine causa, безпрестани continuo, бесчина et бесчинꙋ pro безчиннѡ sine ordine, почто, ѡбнощ noctu, per noctem, ѡб он пол trans, in altera ripa; сирѣч id est, ex си et рѣч, alias рекше, quod est Praeteritum Gerundivi a рекꙋ dico. Modus enim hic adverbialis dici posset: 2 Cor. 9, 6. φειδομένως in antiquo Apostolo expressum est Gerundivo щедя (i. e. щадяй) parcens, parcendo, nunc скꙋдостїю, Instrum. a скоудость inopia, penuria. Vice versa pro Gerundivo надѣѧвсѧ Philip. 1, 2. quod graeco πεποιθὼς respondet, editiones omnes exhibent Adverbium извѣстнѣ: извѣстнѣ вѣм certo scio. Imperativos autem прїиди, прїидѣте, принеси, приведи, гради, встани inter Adverbia jubendi referre Smotriskio et aliis placuit; mihi absurdum videtur.

§. 102. Ex Adverbiis primitivis non nisi pauca componendis vocibus serviunt: тꙋземец αὐτόχθων.

Negativa particula ни non, quae alias simpliciter negat, non nisi Pronominibus et Adverbiis a pronominibus ortis in compositione praefigi solet: никто nemo, нигдѣже nusquam; extra compositionem etiam numerali єдин: ни єдин nec unus, nullus. Verbis praefixum significat nec, neque:

que: ни видат, ни слышат, ни разꙋмѣют Dan. 5, 23. nec vident, neque audiunt, neque intelligunt. не autem olim in constructione negativa cum Verbis connecti solebat, nunc separatim scribitur, paucis tamen exceptis, qualia sunt нѣсмь, нѣсть, pro несмь, несть, неправдовати inique agere, непщевати existimare, ненавидѣти invidere, нечествовати impie agere, ἀσεβεῖν, негодꙋю indignor, нерадити non curo. Nominum tam Substantivorum, quam Adjectivorum, uti et Adverbiorum ex не compositorum ingens est numerus: неповинен innocens, неправда ἀδικία, iniquitas, неправеден iniquus, неправеднѡ inique; непорочный sine macula, ἄμωμος, немощ infirmitas, немощный infirmus, недѣлѧ dies dominica, a non laborando dicta, невѣста sponsa, неплоды sterilis, недостоин indignus, недꙋг morbus, невѣглас imprudens, незлоба, незлобїе, ἀκακία, innocentia, неистов insanus, неистовленїе, неистовство insania, inde неистовствовати insanire, ненависть invidia, неключим, непотребен inutilis, непроходный invius, вода непостоѧннаѧ Psal. 122, 6. τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον, Vulg. intolerabilis. несѣкомый Psal. 113, 8. τὴν ἀκρότομον, Vulg. rupem. Vide p. 237.

веле non nisi in compositis locum habet: велелѣпїе, велелѣпота, μεγαλοπρέπεια, magnus decor, magnificentia, alias et великолѣпїе, olim вельлѣ-

лѣпота, Psal. 20, 6. et 67, 35., велерѣчивый magniloquus, велерѣчевати magna loqui.

Ex паки rursus, iterum: пакибытїе παλιγγενεσία, Matth. 19, 28. regeneratio. Adde пакытеча, παλίνδρομος, пакыглаголный παλιλλόγος.

A прекы seu singulari прек in compositis fit преко: прекословїе ἀντιλογία Hebr. 6, 16. controversia, contradictio, прекословный contradicens, ἀντιλέγων Tit 2, 9.

A межд8: междометїе interjectio, междорѣчїе Mesopotamia, междорамїа plur. μετάφρενα Psal. 67, 14. Ven. Psalt. междоурамїе; междостолпїе, 3 Reg. 7, 31., междочасїе. Ex низ composita vide supra p. 42.

Adverbia derivata in ѡ aptissima sunt componendis vocibus. A мимѡ sunt мимоид8 praeteribo, мимошед cum praeterivisset, время мимошедшее tempus praeteritum, мимонеси transfer, мимотекше ὑποδραμόντες Act. 27, 16. decurrentes, cum decurrissemus, вода мимотек8щаа ὕδωρ διαπορευόμενον Psal. 57, 8. aqua decurrens, мимограбый παράγων Marc. 2, 14. cum praeteriret, praetergrederetur, мимоходити pertransire, в мимохожденїи ἐν παρόδῳ 1 Cor. 16, 7. in transitu. Scribitur tamen et divisim мимѡ ходит, мимѡ идет, мимѡ грядый Rom. 15, 24. praeteriens. A присно: приснодѣва ἀειπάρθενος, semper virgo, приснос8щный

ный ἀΐδιος Rom. 1, 20. sempiternus, et multa alia. A малω, многω, благω, longe plurima, mutato solummodo ω in о. тез assumit о: тезоименїе, тезоименство idem nomen, dies onomastica, тезоименитый ejusdem nominis, Russ. vulgo тезки dicuntur cognomines. достойнω contrahitur in досто: достолѣпный dignus decore, достопамятный dignus memoria, достохвалный ἀξιέπαινος, laudatione dignus etc. Quae in neutro е pro о habent, etiam in compositione е postulant: лжепророк pseudopropheta, тщеславїе κενοδοξία Philip. 2, 3. inanis gloria, тщеглаголїе κενοφωνία, inaniloquium, vanus clamor 2 Tim. 2, 26. трое in compositis in тре contrahi solet: тревеликый valde magnus, треволненїе τρικυμία, fluctus decumanus, требогатый admodum dives, трепутїе trivium, треперстїе, треног tripus, треденство τριημερία Amos 4, 4. (olim тредньны), tres dies, трезуб tridens, трегубый triplex, треклятѣйшїй τρισαλιτήριος, 2 Macch. 8, 34. ter execrabilis, Vulg. facinorosissimus, трекровник τρίστεγον Act. 20, 9. tertia contignatio.

Caput X.

De Conjunctionibus.

§. 103.

Conjunctiones secundum significatum earum in copulativas (и, же, кгда, внегда, тогда), disjunctivas (или, ли, либо, ни, ниже), adversativas (но, поне, аще и, обаче), conditionales, causales, subjunctivas, illativas, expletivas (оубω, ждо, жде) et ambiguas dividere solent Grammatici, praeeunte duce Meletio. Maximow, qui majorem Grammaticam Mosquensem compendio strinxit, disjunctivas denuo dispescuit in duo genera. Ad quorum primum (распрагателное) а sed, quod Meletius omiserat, ad secundum vero (раздѣлителное) или, ли, либо, ни, ниже, uti ipse Meletius retulit.

Respectu ordinis conjunctiones denuo dividi solent in praepositivas, et postpositivas, et communes. Ad priores refert M. Smotriski но, не бо, и, оубо, да, занеже, тѣмже, понеже оукω, аще бо, или, ни, ниже, нко. Postpositivis adnumerantur: же, оубω, ли, бо. Communibus, quae aliis vocibus et praeponi et postponi possunt, accensentur: обаче, аще, поне, зане, прочее.

Male apud Maximowium не бо commate separatum est: не, бо. бо enim nunquam praeponi, id est, initio periodi, quin alia vox praecedat, locari potest. Male etiam

etiam tam in editione Rimnicensi, quam apud Maximowium или ни sine commate exhibentur, cum utrumque или et ни nominare voluerit Meletius. Inter ambiguas Meletius posuit praeter єда, ли, etiam чи, чили, quas ambas, utpote polonicas, merito rescidit Maximow.

§. 103. Praeplaceret autem nobis divisio Conjunctionum in simplices, compositas et decompositas, si aliis etiam exemplis quam tribus hisce: прежде, прежде даже, прежде даже не, formam earum exposuissent Grammatici. Differunt autem Conjunctiones ab aliis particulis non tam forma, quam functionibus. Nam et Adverbia pro Conjunctionibus usurpari solent. Simplicissimae earum ad primam classem radicalium syllabarum spectant, любо ad secundam, аще ad tertiam.

1) а, и, бо, бы, нѫ: но, ни, ли, да, то, же.

2) убо, любо. 3) аще.

Compositae sunt ибо etenim, ex и et бо; или aut, ex и et ли; obsoletae иде καίπερ, etsi, καίτοι γε Act. 14, 17. et quidem, quamquam, (nunc и убо), et ижде (nunc аще и); либо aut, ex ли et бо. Huc referri possit et ȣ́бо, quod accentu nimis subtiliter distingui voluit Meletius ab ȣбо́, qui uti et alii ȣ́бо particulam illativam, ȣбо́ vero expletivam esse docuerunt.

Discrimen hoc jam observatum fuisse in editione novi Testamenti ante correctiora Biblia, e Concordantiis, quas Andr. Bogdanow in epistolas confecit, clarissime

sime patet. In Bibliis autem correctis оуѣо etiam pro ѹ̑ѡ, cui alias оуѣѡ respondebat, locum obtinuit. Ex. gr. Matth. 12, 26. πῶς οὖν какѡ убо станетъ царство єгѡ, olim (in N. T. Kioviensi an. 1732) оуѣѡ. At ibid. v. 28. etiam in hac editione оуѣо постиже ἄρα, igitur (nempe) pervenit, connectendo membrum secundum periodi cum primo, quod conditionem per аще ли же exprimit. Sic et Luc. 11, 20. ἄρα оуѣо, Vulg. profecto.

§. 104. люѣо aut, nec non derivatum обаче (ѡбаче) tamen, attamen, πλὴν, formam Adverbiorum referunt. еже quod, est neutrum pronominis иже; зане ex за et pronomine е, понеже quoniam, ex по-не-же composita sunt. тѣмже itaque, est Instrumentalis a тоже. идѣже, кдѣа, тамѡ, егда, тогда, ıакѡ, такѡ et alia in Adverbiis locum sibi vendicarunt.

иже quia, quod, non est slavica conjunctio, sed polonica, in parva Russia usitata. In libris, quos olim in Polonia russica translatos puto, saepe particula haec pro ıакѡ occurrit. Vide in editione Ostrogiensi 2 Par. 7, 22. cap. 13, 18. cap. 26, 23. cap. 28, 6. cap. 32, 2. cap. 34, 21. Nehem. 4, 1. et cap. 6, 16. et confer marginem Mosquensis an. 1663, in quo ıакѡ ab editoribus appositum fuit ceu emendatior lectio pro иже, quod textus antiquus his in locis exhibet. Citatis versibus etiam correctior editio ıакѡ legit, duobus tamen exceptis, in quibus pro иже seu pro ıакѡ marginis єгда et понеже substituta sunt.

§. 105. Juverit simplices Conjunctiones exemplis illustrare.

а sed, autem: а село, єсть миръ - а плевелы - а врагъ - а жатва - а жатели, Matth. 13, 38. 39. ὁ δὲ ἀγρὸς, ager autem, est mundus - zizania vero - inimicus autem - messis vero - messores autem. а еже живет quod autem vivit, ὃ δὲ ζῇ Rom. 6, 10. Hinc а азъ in antiquo codice pro азъ же, а богатый pro богатый же, а мытарь Luc. 18, 13. in Evangeliis a Mardario monacho editis, pro мытарь же, καὶ ὁ τελώνης, publicanus autem.

и et, etiam: день и нощь die ac nocte; идѹ и приидѹ къ вам vado et veniam ad vos; ибо и пси ядѧт nam et catelli (canes) edunt, аще и κἄν, etsi, etiam si.

бо: что бо quid enim, кто бо quis enim, не бо non enim, едва бо vix enim, вси бо omnes enim, мнози бо multi enim, аще бо si enim, еже бо оумре quod autem mortuus est, ὃ γὰρ ἀπέθανε. не оу бо можасте 1 Cor. 3, 2. nondum enim (οὔπω γὰρ) poteratis, correcta nunc ибо не оу nam nondum -, cum editiones quaedam оубо pro оу бо male legerent.

бы Conjunctionibus adnumerari solet, at certe бы nil aliud est, quam syllaba radicalis nuda Verbi быти, adeoque forma sua Praeteritum simplex et quidem Optativi, quod Latinorum esset, Germanorum *wäre* ita respondet, uti Praeteritum Indicativi бѣ latino erat, et germ.

germ. *war*. Hinc et personalium suffixorum х, хом, сте, ша capax est, et qua auxiliare ad formandum aliorum Verborum Optativum adhibetur, uti supra §. 85. docuimus. Conjungi solet cum particula да ut: гакω дабы прешел ὅπως μεταβῇ, ut transiret, дабы был с ним ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ, ut esset cum illo, дабы пребыл оу них ut maneret apud ipsos. Negatio не particulae бы praefixa nunc separatim scribitur: и не бы дал подкопати дом свой et non sineret perfodi domum, да не бы ѿшел ѿ них ne discederet ab eis.

нъ seu но (in Mss. et in Evangeliis Mardarii etiam ноу) verum, sed: и некѹди невѣрен, но вѣрен et noli esse incredulus, sed (ἀλλά) fidelis. нѣсть бг҃, бг҃ мертвых, но бг҃ живых non est Deus Deus mortuorum, sed viventium; аз потрасѹ не токмω землею, но и небом ego movebo (concutiam) non solum terram, sed et coelum Hebr. 12, 26. неточїю праздны, но и бладивы non solum otiosae, sed verbosae (nugaces). не аз точїю, но и вси non ego solus (μόνος), sed et omnes 2 Joh. 1, 1.

ни quatenus absolute negat, est Adverbium, at quatenus conjungit non solum voces singulas, sed et integra membra periodi, est Conjunctio: гакω ни смерть, ни живот, ни агг҃ли, ни начала

чала, ниже силы, ни настоѧщаѧ, ни грѧдѹщаѧ, ни высота, ни глѹбина, ни ина тварь каѧ возможет нас разлѹчити etc. Rom. 8, 38. 39. quia neque mors (ὅτε οὔτε) neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei. ни бо аз ѿ человѣка прїѧх е, ниже навчихсѧ Gal. 1, 12. neque enim ego accepi illud, neque didici. но ниже еще можете нынѣ (olim ни), ἀλλ' οὔτε νῦν 1 Cor. 3, 2., sed nec nunc quidem adhuc potestis. добро не ѣсти мас, ниже пити вина Rom. 14, 21., bonum (est) carnes non edere, neque bibere vinum. не ѹ ли чѹете, ниже разѹмѣете Marc. 8, 17. nondum cognoscitis (sentitis), nec (οὐδὲ) intelligitis?

ли particula Interrogationi serviens: Luc. 24, 11. имате ли что снѣдно здѣ; habetis aliquid esculentum hic? достоитли кинсон кесареви дати или ни; дамы ли, или недамы; Marc. 12, 4. licet (ne) censum Caesari dare; dabimus (ne) annon dabimus? ни ли седмь neque septem? единаче ли и вы без разѹма есте; не ѹ ли разѹмѣваете, ѣкѡ - Matth. 15, 16. 17. adhuc (ἀκμὴν) et vos sine intellectu estis? nondum intelligitis quia —. еще ли adhuc (ἔτι)?

не

не ты ли nonne tu? не вы ли nonne vos? или ex и et ли compositum est: иже шставит дом, или братїю, или сестры, или оца, или матерь, или женꙋ, или чада, или села Matth. 19, 29. qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut liberos, aut agros. аще же брат или (Ms. ли) сестра наги бꙋдꙋт (olim нага бꙋдета) Jac. 2, 15. si autem frater aut soror nudi sint. либо aut enim, ex ли et бо, негли ex нег et ли coaluit. Sic ли et cum неже frequentius conjungi solet: паче-нежели magis quam. Si аще praecedat, per ли graecum δε exprimitur: аще ли ἐὰν δὲ, εἰ δὲ, quodsi, si autem. His et же saepe subjungitur: аще ли же.

да qua formativa Optativi: да бꙋдет воля твоя fiat voluntas tua, болїй же в вас, да бꙋдет вам слꙋга, qui major est vestrum, sit minister vester; да не бꙋдет absit. Vide supra p. 378. 2) qua subjunctiva particula ut, ἵνα: рци да садета сїя оба сына моя, dic ut sedeant hi duo filii mei. что хощета да сотворю вама, quid vultis ut faciam vobis (ποιήσω sine ἵνα), глаголаста емꙋ, гди, да шверзꙋтся очи наши (Ostrog. да шверзетася очи наю) Matth. 20, 32. 33. 3) qua disjunctiva et copulativa particula δε, et, autem: да девят гдѣ; et novem

vem ubi? οἱ δὲ ἐννέα ποῦ Luc. 17, 17. да кто єсть ближнїй мой καὶ τίς- Luc. 10, 29. habet Mardarii editio pro и кто etc. Luc. 17, 17. olim да такоже ὡς ἐν, ut ergo, pro егда же (рече им). Act. 11, 17. да аще оубо (εἰ ἐν) olim, nunc да rejecto: аще оубо. тако да respondet graeco ὅπως: тако да просвѣтится свѣт ваш пред чл҃вѣки, тако да видят ваша добрая дѣла Matth. 5, 16. sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona. Subinde et тако да pro ἵνα: рци тако да каменїє сїє хлѣбы бѫдѫт (in correcta nunc тако deest) Matth. 4, 3. dic ut lapides isti panes fiant. да не μή, ne: да не мните Matth. 5, 17. μὴ νομίσητε, nolite putare; ubi in correcta (да) parenthesibus inclusum est. Alibi enim formula haec Imperativo exprimitur: не мните ne existimate. да бы vide supra sub бы.

то qua illativa particula connectit membrum sequens cum praecedente conditione: аще ли же ни, то просядатся мѣси Matth. 9, 17 alioquin (εἰ δὲ μή γε) rumpuntur utres. аще ли начаток ст҃, то и примѣшенїе: и аще корень ст҃, то и вѣтви Rom. 11, 16 quod si primitiae sanctae, etiam massa, et si radix sancta, etiam rami. Convenit itaque то prorsus cum germ. *so*. Respondet etiam graeco ἀλλὰ Rom.

Rom. 6, 5. Initio vero periodi graeco καὶ: то кто может спасен быти Luc. 18, 26. et quis (καὶ τίς) potest salvus fieri? Olim in Mss. et Luc. 19, 23. то почто καὶ διὰ τί, et quare (quare igitur), nunc in editis и почто. то аще in antiquo Apostolo pro аще ли εἰ δὲ, etsi, quodsi.

же δε, autem: аз же, ты же, он же, они же, ego autem, tu autem, ille autem, illi autem. аще же ἐὰν δε, quodsi. Inde et ниже οὐδὲ, neque. Post иже non solet poni же: sed potius а ante иже: а иже ὅδε, qui autem. Alias же vocibus affixum est aut relativum aut emphaticum Vide pronomina et Adverbia.

оубо seu оубѡ, quamvis a бо differat, tamen ex оу et бо compositum esse possit. 1 Cor 9, 2. legunt editiones N. T. аще оубѡ иным (olim инѣм) нѣсмь апл, но оубѡ вам єсмь, si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum. Primo оубѡ in graeco nihil, alteri оубѡ particula γε (ἀλλά γε) respondet. In postrema editione Bibliorum correcta deleto utroque оубѡ, pro primo substitutum fuit и ante нѣсмь, pro secundo vero обаче. Ibidem v. 16. graeco ἐὰν γαρ respondet аще бо, v. 17. graeco εἰ γὰρ аще ўбѡ, v. 18. graeco τίς οὖν кая ўбо, v. 24. graeco πάντες μὲν вси ўбѡ.

любо

любо, а любъ carus, quasi dicas, lubet, si malis, ter in Evangeliis legitur pro или: любоединаго (melius divisim любо единаго) возлюбитъ а дрꙋгаго возненавидитъ Matth. 6, 24. et rectius Lucae 16, 13. любоединаго возненавидитъ, aut enim (ἢ γὰρ) unum odiet et alterum diliget. Luc. 12, 38. любо в третїю стражꙋ прїидетъ et si (καὶ) in tertia vigilia venerit. Recte hic sensum particulae καὶ reddidit antiquus interpres, cum vigilia secunda praecedat. In Bibliis correctis nunc и pro любо legitur. In antiquo Apostolo etiam aliis in locis любо pro аще и reperi.

Non miror editiones russicas omnes Matth. 6, 24. возлюбитъ primo loco contra ordinem graeci textus exhibere, cum et Cod. Serb. Kop. eodem contextu legat: либо (pro любо) єдинаго възлюбитъ. Rectum ordinem aut restituit aut servavit Mardarius in editione sua A. 1562, mutato tamen любо in илибо: илибо єдинаго възненавидитъ а дрꙋгаго възлюбитъ. At Luc. 16, 13. Mardarius legit либо et Luc. 12. 38. или pro любо. Cod. Kop. Luc. 16, 13. servavit любо; et Luc. 12, 38. любо bis posuit: любо въ вторꙋю любо въ третїю стражꙋ. Cum любо utique conferendum est Polonicum lub, lubo.

аще si: и аще прїидетъ в вторꙋю стражꙋ et si (καὶ ἐὰν) venerit in secunda vigilia, аще бы вѣдал si sciret. аще же око твое, quod si (εἰ δὲ) oculus tuus; аще какѡ возмогꙋтъ - si quo modo

 (εἴπως)

(ἴπως) possent: аще ли, ἐὰν δὲ, si autem, quod si; аще ли не ѿпѹщаете si autem non (ἐὰν δὲ μὴ) remiseritis. и аще оубѡ бѹдет дом достоин - et si quidem (καὶ ἐὰν μὲν) fuerit domus digna Matth. 10, 13. аще ли же не бѹдет достоин - si autem (ἐὰν δὲ μὴ) non fuerit digna. аще ли же ни, рекл бых вам Joh. 14, 2. si quo minus (εἰ δὲ μὴ), dixissem vobis. вса ѹбо елика аще хощете, omnia ergo quaecunque (ὅσα ἂν) vultis. иже аще разорит qui ergo (ὃς ἐὰν ἂν) solverit; иже бо аще оубиет qui autem (ὃς δ᾽ ἂν) occiderit; вонь же аще дом внидете in quamcumque (εἰς ἣν δ᾽ ἂν) domum intraveritis; и емѹже аще хощет сн̃ ѿкрыти et cui (καὶ ᾧ ἐὰν) voluerit filius revelare (detegere) Luc. 10, 22. Vides jam quam serviliter exemplaria graeca exprimere conatus sit interpres, qui Conjunctivum, quo lingua slavica caret, particula аще supplere voluit.

Adverbiis quibusque et aliis formulis Conjunctiones suppleri, jam monuimus. Frequentioris usus sunt тѣмже διὸ, propter quod, propterea, ὥστε itaque, ergo, тѣмже оубо ἄρα ἂν itaque, igitur, сегѡ ради διὰ τοῦτο, propterea, такожде ὁμοίως similiter, ꙗкоже - такѡ, sicut - ita.

Ca-

Caput XI.

De Interjectionibus.

§. 106.

Interjectiones exprimendis animi affectibus serviunt, constantque sonis admodum simplicibus, qui forma sua ab aliis particulis non differunt. Tales sunt:

1) а, ѡ, (ѡѡѡ), оу, фе, ба, на, нѹ, се, га, гѡ, ха (ха ха ха).

2) аѹ, ѡй, оуа, оувы, ѡле, ѡтѡ, аг, ах, ѡх, вот Russ., ваг, цить, гей, гой.

Ex his оувы, ѡле, ѡтѡ certe composita sunt. Accenseri solent Interjectionibus et Substantiva бѣда, горе, Adverbia благѡ, благоже, коль, ѧко, item particula Conjunctivi formativa бы: ѡ бы, ѡ дабы, Pronomen что, immo et Imperativi зри, слыши; et formula даждь то бог. Maximow, praeter вот, ex ore vulgi sumtos sonos ась, сы, цы, цсс recitat. Mallem affirmativam particulam ей (кй) ita huc referre. на, en tibi, non nisi Maximow habet, quod tamen omnes Slavi norunt. In plurali etiam нате en vobis. ваг apud Meletium est latinum Vah, pro quo Maximow scripsit уа, quod et Mrazovicio placuit. Hic etiam in gratiam Serborum scribere maluit ха pro га, хей pro гей,

et хой pro гой, innuere volens pronuncianda esse, uti ha, hej, hoj.

Meletius pro vario affectu Interjectiones dispescuit in viginti duas classes, cumque alii secuti sunt. Est itaque apud eum vox 1 Admirantis: се, 2 Obstupescentis: ώ, ѧ҆́ко. Rimnicensis editio addit ѡле, Maximow adhuc коль. 3 Laudantis: бл҃гѡже, бл҃гѡже. 4 Demonstrantis: се, сеѡн, сесн, сето, зри. Rimn. pro fem. сеси habet masc. сесей ecce hic, Maximow addit vulgare вот. 5 Improperantis: ваг, оуїа. Rimn. addit оуа, ау. Maximow substituit: уа, аѹ, ѡ, вот, на. 6 Dolentis: аг, ах, а. 7 Flentis: ѡх, ѡѡѡ. 8 Lamentantis; ὼ, оувы, горе. Max. addit ах. 9 Exclamantis: ὦ. 10 Contemnentis: гѡ. 11 Abhorrentis: фе. 12 Compellentis: нѹ. 13 Gaudentis: гой. Max. addit благѡми. 14 Miserantis бѣда. 15 Optantis: ώ, ѡбым, дождь то боже. Rimn. et Max. ѡ бы, ѡ да бы pro ѡбым. 16 Ridentis: ха ха ха. 17 Silentium imperantis: цыть. Max. et цсс. 18 Timentis: ѡй, ѡй. 19 Vocantis: гей, Max. praemittit слыши audi, et addit сы, цы. 20 Revocantis: га, чтѡ. Rimn. et Max. addunt а, ась, et scribunt что. 21 Terrentis: се, ѡтѡ. Rimn. et Max. addunt вот ecce. 22 Subito irruentis: здесь. Rimn. здѣсь, сездѣ. Maximow praeterea addit Russica вот тѹт, тѹт тѹт, quibus priora explicat. Sed et здѣсь, hic, Russicum est, ex здѣ ortum, apposito in fine сь demonstrativo.

Quae de accentu Interjectionis ѡ monet Meletius Smotriski, nimirum ѡ Exclamationis notari debere circumflexo (ѡ҃), ѡ admirationis acuto (ώ), et ѡ lamenti gravi (ὼ), nimis subtilia sunt.

§. 107. Videamus jam, quibus vocibus interpretes reddiderint Interjectiones graecas in scriptura sacra obvias.

ἀ ἀ κύριε μυ, κύριε Jud. 6, 22. оувы мнѣ гди гди, ꙗкѡ видѣх-, in Ostrogiensi ѡ҃ ги ги сего ли (lege ли) ради видѣх.

εὐά, vah, Marc. 15, 29. оуа.

οὐαὶ ὑμῖν vae vobis, Luc. 6, 25. 26. atque alibi saepius горе вам.

οἴμοι Job. 10, 15. лютѣ мнѣ; Mich. 7, 1. оу лютѣ мнѣ; Jer. 4, 31. et 15, 10. горе мнѣ, at ibid. 45, 3. οἴμοι οἴμοι оу лютѣ мнѣ, оу лютѣ мнѣ. Ezech. 9, 8. οἴμοι, Vulg. heu, heu, heu, горе (горе), ѡ лютѣ мнѣ, in Ostrog. bis горе, sine parenthesi. Ibid. 11, 13. οἴμοι οἴμοι, Vulg. heu, heu, heu, горе мнѣ, лютѣ мнѣ, in Ostrog. bis лютѣ мнѣ.

ἄγε Jac. 4, 13. ecce, age, волѣ in Mss. antiquis, слышите in editis; Jac. 5, 1. iterum волѣ, in editis vero прїидѣте olim, nunc прїидите.

ἰδὲ, ecce, се, quod est neutrum pronominis demonstrativi сь hic. Luc. 17, 21. ἰδὲ ὧδε, ἢ ἰδὲ ἐκεῖ. ἰδὲ γαρ - се здѣ или се онде, се бо - ita Mss. et editio Mardarii, immo et Ostrogiensis. At in Evangeliario Mosquensi An. 1606 се post или deest, uti in posterioribus editionibus.

ὄφελον utinam, 2 Cor. 11, 1. ѡ да бысте малѡ потерпѣли безѹмїю моемѹ; Ostrogiensis: аще бысте прїали малое безѹмїе мое. Antiquus Apostolus не да (pro нъ да); Cod. Belgrad. хотѣх да. Et

Gal.

Galat. 5, 12. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται – ѡ дабы ѿсѣчени были, Ostrog. дабы sine ѡ, antiquus Apostolus не да и да, Cod. Belgr. хотѣх и да. Psalm. 118, 5. ὄφελον κατευθυνθείησαν αἱ ὁδοί μου, да бы исправилися пѫтїе мои, Ostrog. еда исправилися быша п. м., sic et Psalt. Ven. кеда pro дабы. Videturque еда hoc loco ex не да (i. e. нъ да) ortum. Qui libros Regum (vix ante seculum XV.) vertit, sensum Interjectionis ὄφελον non est assecutus. Vertit enim полезно бы господинѹ моемѹ было, melius utique correctores Mosquenses ѡ да бы господин мой был.

Appendix de Compositis.

§. 108. De Compositis, quorum pars posterior per Praepositiones et Adverbia determinatur, supra jam pluribus actum est. Nunc de compositis ex aliis orationis partibus pauca subjungenda sunt. Slavis et olim, antequam Graecorum libros in linguam suam transfunderent, composita vocabula omnino non defuisse, ex plerisque nominibus propriis personarum et locorum satis elucet. Talia sunt драгомир, свѧтослав, свѧтопльк, свѧтовит, болеслав, владимир, растислав, лѹдмила, новоград, бѣлоград (Serb. nunc београд), велеград in Moravia etc. Vocabula alia, uti

мед-

медвѣдь ursus, козодой caprimulgus, воевода, виноград, вертоград, милосердъ misericors, лѣторасль, бѣлоглавый, черноокый et similia, non admodum multa sunt, quae quidem etiam in dialectis vulgaribus usitata sint. Ingens autem compositorum copia, quorum partem aliquam e libris ecclesiasticis Petrus Alexjejev collegit, non aliunde orta est, quam ab exemplarium graecorum per plura secula continuata imitatione. Qua in re recentiores interpretes subinde justos limites transgressos fuisse, facile concesserim. Ὀπωροφυλάκιον Psal. 78, 2. antiquus interpres recte reddiderat овощное хранилище, Vulg. pomorum custodiam. Hac circumscriptione genio linguae slavicae prorsus conformi, quae non solum in Veneto a Serbis edito Psalterio, sed etiam in Ostrogiensi et Mosquensi prima Bibliorum editione, immo et in Psalterio una cum Novo Testamento Kioviae 1732 in 4. legitur, Correctores Mosquenses non contenti maluerunt vocem овощехранилище, quae graeco genio penitus respondeat, efformare, et correctis Bibliis inserere. Hebr. 2, 17. pro ἀρχιερεὺς Apostolus antiquus voce святитель (свѣль) usus est, at editiones nunc omnes первосвященник legunt. Rom. 15, 16. ἱερουργοῦντα in eodem Ms. Serbico Apostolum continente simplici слѹжещѹ, in editis composita voce священнодѣйствѹющѹ expressa est. Vice versa

Rom.

Rom. 11, 17. oleaster, ἀγριέλαιος, in Ms. est свѣрѣпомаслина, in editis vero дивїа маслина. Alias in hoc Ms. saepius simplicia vocabula pro compositis leguntur, uti годѣ pro благоугоднw, говѣнїе pro благоговѣинство Hebr. 5, 7. εὐλάβεια, Vulg. reverentia; хвалю et хвалу имам pro благодарю, хвала pro благодаренїе gratiarum actio. Sed in his ipsi manuscripti codices differunt. Belgradensis Cod. longe recentior vocem graecam φιλοσοφία, quam habet antiquus Apostolus, editique servarunt, composito vocabulo любомудрїе transtulit, graeco genio convenienter quidem, sed non slavico. Melius certe 1 Tim. 3, 4. φιλόθεοι composito боголюбци, 1 Pet. 3, 8. φιλάδελφοι братолюбци, φιλόφρονες мудролюбци, Tit. 3, 4. φιλανθρωπία чл҃колюбїе reddita sunt. His tamen conatibus per plura secula continuatis factum est, ut millenis vocibus lingua slavica augeretur.

Aptissima compositioni sunt Adverbia seu Adjectiva in genere neutro. Sic благо, добро, non raro et оудобо respondent graeco εὐ in compositis: благовѣстити evangelizare, благовѣстник evangelista, благотворити, благословити; оудобовѣрный εὔπειστος etc. малодушный μικρόψυχος, многоꙗзычный πολύγλωττος, многомилостив πολυέλεος, многосвѣтлый πολύφωτος, противоглаголати, противовѣщати, долготерпѣнїе μακροθυμία, смиреному-

номѸдріе ταπεινοφροσύνη, humilitas, животворити vivificare etc.

Neque minus apta sunt Numeralia et Pronomina Adjectiva ad constituendam primam compositi partem, si Adverbii formam induant: кдинославный ὁμόδοξος, кдиноборец μονομαχος, кдиносѸщный ὁμοούσιος, кдинорог et contracte инорог μονόκερος, кдиночадый, кдинородный unigenitus; двоенадесатица, двоеслов διλόγος, contracte дво: двословный, двоюзычный, et двѸ: двѸстолпїе, двѸсотный. троегласный et трегласный, et трисолнечный τρισήλιος, трисвятый τριάγιος; четвероног quadrupes, (in Cod. Serb четвр҄ѣног, четвр҄ѣдневен et четвр҄ѣдневен), четыридесятница; пятокнижїе, шестокрилатый, шестоднев, шестодневец, седмочисленный (лик), осмогласник ὀκτώηχος, десятотысящная часть decies millesima pars. At полцарствїе, полвременїе, полѸнощница. все Adjectivis praefigi solet: всесилен παντοδύναμος, всеславный, πανεύκλεος, всеблаженый, всеп҄ѣтый, всеблагый πανάγαθος, всесвятый πανάγιος, sed et Substantivis: вседржитель παντοκράτωρ, всегѸбитель ὀλοθρευτής, exterminator, всецар παμβασιλεύς. At весь cum мїр coaluit in весмїр mundus. самогласный, самолюбец φίλαυτος, самовидец αὐτόπτης. иноωбразный, иноплеменник ἀλλόφυλος, иносказаема

Gal.

Gal. 4, 24. ἀλληγορούμενα, иноѧзычникъ 1 Cor. 14, 11. barbarus.

Ipsa etiam Substantiva primam partem compositi constituere possunt. Quo in casu in fine assumunt о: богословъ theologus, богословіе theologia, богоносецъ θεοφόρος, боготочный θεόῤῥυτος, богородица θεοτόκος, свѣтодавецъ φωτοδότης. домостроитель dispensator domus, млатобіецъ, пѣтлоглашеніе gallicinium. Feminina rescindunt prius а: рꙋкописаніе chirographum, рꙋкотворенный manufactus, водоносъ hydria. Neutra retinent о: древоносъ, сребролюбіе φιλαργυρία, avaritia; aut іе in о mutant: бреноѣлатель а бреніе lutum, limus.

Post й seu vocales, et post ж, ш, щ, ц, ч pro о locum habet е: воевода а вой, краеꙋгльный а край, сꙋесловіе vaniloquium, сꙋесловцы ματαιολόγοι, а сꙋй; мꙋжелюбица, лжесвѣдѣтель falsus testis, чꙋжестранный peregrinus; пѣшеходецъ, дꙋшелюбный, дꙋшетлѣнный ψυχοφθόρος; тщеславіе, нощеденствіе, лицемѣріе, вѣнценосецъ στεφανοφόρος, младенцеꙋбійца, лꙋчезарный. Adde огнеѡбразный πυρίμορφος, ab огнь, тлетворный а тла, землемѣріе, землеѣлатель, а земла, пꙋтешествіе ὁδοιπορία, пꙋтевождь, а пꙋть. Alia, etsi in ь desinant, ut жизнь, пѣснь, плоть, postulant о: пѣснословити, жизнодавецъ, плотоносецъ σαρκοφόρος.

Grammaticae Slavicae

Pars II.

De Vocum flexione.

Caput I.

Declinatio Substantivorum.

§. 1.

Mel. Smotriski quatuor Substantivorum declinationes constituit, quibus quinquaginta octo paradigmata comprehendit. Abr. Mrazovik, servato declinationum numero, paradigmata quadraginta et unum exhibuit. Quid autem juvat declinationum numerum restringere, auctis nimium paradigmatibus? Mihi itaque visum fuit, habita ratione primum generis, deinde terminationum, novem Declinationes constituere, quas in Schemate generali hic inspiciendas sistimus.

Singu-

Singularis.

	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.	Voc.
M. 1	–	–	-а -ꙋ	-ꙋ -ови	-ѣ -ꙋ	-ом	-е -ꙋ
2	-ь	-ь	-ѧ -е	-ю -еви -и	-и	-ем	-ю -е -и
N. 1	-о	-о	-а	-ꙋ	-ѣ	-ом	
2	-е	-е	-ѧ	-ю	-и	-ем	
3 a	-ѧ	-ѧ	-ене	-ени	-ени	-енем	
b	-ѧ	-ѧ	-ѧте	-ѧти	-ѧти	-ѧтем	
c	-о	-о	-есе	-еси	-еси	-есем	
F. 1	-а	-ꙋ	-ы	-ѣ	-ѣ	-ою	-о
2	-ѧ	-ю	-ѧ	-и	-и	-ею	-е
3	-ь	-ь	-е	-и	-и	-їю	-и
4	-ь	-ь	-и	-и	-и	-їю	-и

In singulari Masculina et Neutra non distinguu[n]t Accusativum a Nominativo; Neutra nec Vocativum.

In Femininis omnium declinationum, et in Ne[u]tris tertiae, Localis a Dativo non differt.

Plu-

Pluralis.

	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
M. 1	– и – ове – е	– ы	– ѡв	– ѡм	– ѣх – ех – ох	– ы
2	– їе, е – еве – и	– ѧ – и	– ь – їй – ев	– ем	– ѣх	– и – ми
N. 1	– а	– а	–	– ѡм	– ѣх	– ы
2	– ѧ	– ѧ	– ь	– ем	– ѣх – их	– и
3 a	– ена	– ена	– ен	– енем	– енех	– ены
b	– ѧта	– ѧта	– ѧт	– ѧтем	– ѧтех	– ѧты
c	– еса	– еса	– ес	– есем	– есѣх	– есы
F. 1	– ы	– ы	–	– ам	– ах	– ами
2	– ѧ	– ѧ	– ь – їй	– ѧм	– ѧх	– ѧми
3	– е	– е	– їй	– ам – ем	– ах	– ами
4	– и	– и	– їй	– ем	– ех	– ми

In Plurali Vocativus in nullo genere differt a Nominativo. Neutra et Feminina non distinguunt Accusativum a Nominativo.

Schema numeri dualis vide sub numerali два, двою, двѣма.

§. 2.

§. 2. Masculinorum igitur duae sunt Declinationes: prima eorum, quae consona solida, secunda vero eorum, quae consona liquida seu affecta terminantur. Exempla pro prima praebent Substantiva formae primae, pro secunda Substantiva formae secundae. Vide P. I. §. 21. 22.

Neutrorum tres: prima desinentium in o, secunda in ε, tertia in ѧ cum augmentis -єн, ѧт, et quorundam in o cum augmento -єс.

Femininorum quatuor: prima desinentium in а, secunda in ѧ, tertia et quarta eorum, quae consona liquida terminantur. Masculina in а et ѧ Femininorum declinationem sequuntur.

Declinatio Grammaticis slavicis est склоненїе, casus падеж, Nominativus именителный, Accusativus винителный, Genitivus родителный, Dativus дателный, Localis сказателный, i. e. Narrativus a сказати, qui Latinorum Ablativo cum praepositione de respondet, quemque Bohemi ob frequentem ejus usum cum praepositione в, in, Localem appellarunt. Instrumentalis est творителный ab operando dictus, Latinorum Ablativo absoluto (sine praepositione) respondens, quem ob frequentem illius usum cum particula с, cum, Sociativum mihi appellare liceat. Vocativus denique est звателный.

§. 3. Accusativum Masculinorum inanimatorum non esse distinctum a Nominativo, satis liquet vel e dialectis vulgaribus. In his quidem nunc pro Accusativo animatorum Genitivus usurpatur. At in sla-

slavica lingua veteri etiam animatorum Accusativus non differt a Nominativo, suppetuntque exempla non pauca etiam in editionibus antiquioribus. Apoc. 7, 2: видѣх ин агг҃л восходащ vidi alium angelum ascendentem. Luc. 2, 12. ѡбрящете младенец повит лежащ в́ ıаслех invenietis infantem (pannis) involutum, jacentem in praesepi. In correcta tamen Bibliorum editione utroque loco Genitivos substitutos leges: инаго агг҃ла восходяща, et младенца повита лежаща.

Mardarii editio servavit Accusativos cum prima persona Marci 9, 17. приведох сын мой ќ тебѣ имѹщ дѹх нѣм; Ostrogiensis legit quidem сына моего имѹща, retinuit tamen Accusativum дѹх нѣм, at editio N. T. Kioviensis An. 1732 etiam дѹха нѣма exhibet, uti posteriores Bibliorum editiones omnes.

In manuscriptis frequentius ejusmodi Accusativos (nunc obsoletos), non solum cum Nominativis primae aut secundae personae, sed etiam cum Nominativo tertiae personae legeris, uti посла рабъ свой pro раба своего, misit servum suum, породит тебѣ сын pariet tibi filium. Cum Russi discrimen inter Nominativum et Accusativum non tam accurate observent, uti Slavi veteres, et pro Accusativo plurali potius Genitivo utantur, factum est, ut Accusativi холмы, глаголы, кедры, леды,

ско-

скоты etc. multis in locis pro Nominativis male positi fuerint.

In Duali non nisi tres casus differunt; Nominativo enim Accusativus, Genitivo Localis et Dativo Sociativus seu Instrumentalis similes sunt.

Casuum inflexiones.

§. 4. Casus formantur ope vocalium, aut ope consonarum in fine appositarum.

a) ope vocalium: 1. affigendo vocales Nominativo, si in consonam desinat: сын-а, сын-ѹ, сын-ѣ, сын-е, сын-и, сын-ы sunt casus obliqui et plurales a сын filius.

2. vocali Nominativi alias substituendo: слов-а, слов-ѹ, слов-ѣ, слов-ы a слово verbum; вод-ѹ, вод-ѣ, вод-ою, вод-о a вода aqua;

3. vocalem auferendo: слов, лиц, вод, (Genitivi plurales) a слово, лице, вода.

b) ope consonarum: 1. affigendo м et х praevia vocali (ми et ма cum et sine vocali). Formant enim terminationes

ом, ем Sociativum singul. m. et n.

ѡм, єм, ам, ем Dativum pluralem.

ми, ами, еми Sociativum pluralem.

ма, ама, ома, ема Dat. et Soc. dualem.

ѣх, ех, ох, их, ах Localem pluralem.

2.

2. Augmenta quaedam inserendo. Assumunt autem Masculina ов, ев: богови а бог, цареви а царь, сынове, сынов etc. а сын. Neutra ен, ат, ес: имене, имени, имена, ab имѧ; ослѧте, ослѧти, ослѧты, ab ослѧ; небеса а небо. Feminina (мати et дщи) ер: матерь, матере, дщерь, дщере.

Consonarum transformatio.

§. 5. Quae transformabilium literarum mutationes in declinatione locum habeant, in Introductione §. XI. XIII. exposuimus. Sufficiat hic meminisse gutturales г, х, к, ob graciliores vocales transformari in analogas sibilantes з, с, ц, et in ж, ш, ч; ц vero in ч:

S.	Nom.	бог	дѹх	внѹк.
	Loc.	бозѣ	дѹсѣ	внѹцѣ.
	Voc.	боже	дѹше	внѹче.
Pl.	Nom.	бози	дѹси	внѹци.
	Loc.	бозѣх	дѹсѣх	внѹцѣх.

Sic волсви а волхв.

Nom.	отец	младенец	агнец.
Voc.	отче	младенче	агнче.
Nom.	книга	снохa	рѹка.
D. L.	книзѣ	снохѣ	рѹцѣ.
Nom. n.		ѹхо	око.
Dual. f.		ѹши	очи.
Plur. n.		ѹшеса	очеса.

§ 6. Quando in Genitivo et aliis casibus vox a fine augetur, vocales mobiles є et о ante consonam finalem eliduntur. лев: льва, ров: рва, конец: конца, орел: орла, осел: осла, пѣсок: пѣска, останок: останка. Adde жрец: жерца (жрца). At мертвец, ѡпрѣснок et alia ob concursum plurium consonarum vocales non elidunt: мертвеца, ѡпрѣснока. Sic et вертеп servat є: вертепа, в вертепѣх; in Serbicis tamen libris врьтоп elidit о: в врьтпѣх.

Paradigmata Declinationum.

§. 7.

Declinatio Masculinorum I.

Singularis.

Nom.	раб	сын	трем	дом
Gen.	раба	сына	трма	домꙋ
Dat.	рабꙋ	сынови	трмꙋ	домꙋ
Loc.	рабѣ	сынѣ	трмѣ	домꙋ
Soc.	рабом	сыном	трмом	домом
Voc.	рабе	сыне	трме	доме.

Pluralis.

Nom.	раби	сынове	трми	домове
Acc.	рабы	сыновы	трмы	домы.
Gen.	ра̂б	сынѡв	трєм	домѡв
Dat.	рабѡм	сыновѡм	трмѡм	домѡм
Loc.	рабѣх	сыновѣх	трмѣх	домех
Soc.	рабы	сыновы	трмы	домы

сын

сын, sine augmento ов, declinatur ut ракъ. Positi hic sunt in Plurali casus augmento prolongati omnes, licet praeter Nominativum et Genitivum rarius alii inveniantur. In Singulari Dativus in ови valde frequens est: богови et богу. Sic et ракови, домови, закови, міровi, градови, духови. Plur. Nom. овe: воловe, бѣсовe. Acc. овы: чиновы, жидовы, бѣсовы. Male apud Mrazovich pro more hodierno Illyriorum сынове. Gen. овъ: раковъ, боговъ, враговъ frequens in libris minus antiquis pro ракъ, богъ, врагъ. Dat. овωм minus frequens: поповωм (Ms. поповом), домовωм, жидовωм, градовωм, бѣсовωм, лисовωм, гласовωм, духовωм. Loc. овѣх, овех, aut овох rarius: сыновех et сыновох, воловѣх, родовѣх.

Anomala

Anomala primae declinationis vix ulla, nisi huc referas Gentilia et Patronymica, quae in Nominativo plurali amant е: кыяне, поляне, козаре, бѫлгаре. персе (Πέρσαι) Ezech. 27, 10. nunc персяне a singulari персянин. Terminata enim in янин rejiciunt in plurali ин; римлянин, Nom. plur. римляне, Acc. римляны, Gen. римлян, Loc. римлянех; Sic галилеяне, арабляне, содомляне, гоморяне. In Codd. Serb. римлѥне, критѥне. жидове est potius a жид, quam a жидовин. A Sing. іудей (et іудеанин) plur. іудее, nunc et іудеи. евреин ѿ евреи Phil. 3, 5. (in Ostrog. vitiose ѿ евреех). Nom. plur. евреe, nunc et евреи.

§. 8.

Declinatio Masculinorum II.

Singularis.

Nom.	царь	врачь	кнѧзь	мравїй
Gen.	царѧ	врача	кнѧзѧ	мравїѧ
Dat.	царю	врачеви	кнѧзю	мравїю
Loc.	цари	врачи	кнѧзи	мравїи
Soc.	царем	врачем	кнѧзем	мравїем
Voc.	царю	врачȣ	кнѧже	мравїю.

Pluralis.

Nom.	царїе	врачеве	кнѧзи	мравїе
Acc.	царѧ	врачѧ	кнѧзѧ	мравїѧ
Gen.	царїй	врачєв	кнѧ̂зь	мра̂вїй
Dat.	царєм	врачєм	кнѧзєм	мравїєм
Loc.	царѣх	врачех	кнѧзех	мравїех
Soc.	цари	врачи	кнѧзи	мравїи.

Pro врача, врачȣ scribebatur olim врачѧ, врачю. Augmentum ев subinde assumunt, Dativus singularis: дневи, огневи, коневи, каменеви, цареви, винареви, господеви, мȣжеви, мечеви. In plurali Nominativus: врабїеве, скорпїеве, ѕмїеве, молеве, сиплеве, цареве, дождеве, ѥжеве. Accusativus: дождевы. Genitivus: оуглев, скорпїев, ѕмїев, овощев. Dativus rarius: врачевєм. Smotriski in paradigmate жрец etiam casus cum augmento ев notavit sequentes; Sing. Dat. жерцеви, Plur. Nom. жерцеве, Gen. жерцєв, Dat. жерцевєм, Acc. жерцевы.

Ano-

Anomala.

Anomala sunt пѫть, господь, людїе et alia quaedam.

S. Nom.	пѫть	Pl. пѫтїе	людїе
Acc.	пѫть	пѫти	люди
Gen.	пѫти	пѫтїй	людїй
Dat.	пѫти	пѫтєм	людєм
Loc.	пѫти	пѫтєх	людєх
Soc.	пѫтем	пѫтми	людми.

Sic гость in plurali: гостїе, гости, гостїй, гостєм, гостєх, гостми.

день, Gen. дне, Dat. дни, Plur. днїе, Acc. дни, Gen. днїй et день, Dat. днєм, Loc. днєх, Soc. деньми. Sic omnia in ень exeuntia: камень: камене, камени; корень: корене, корени. огнь regulariter inflectitur: огна, огню etc.

господь ex utraque declinatione mixtas inflexiones amat: Gen. господа, Dat. господу et господеви, Loc. господѣ, Soc. господем, Voc. господи, Plur. Nom. господїе, Acc. господы, Gen. господїй, Dat. господєм, Loc. господєх, Soc. господы et господми.

§. 9.

Notae in singulos casus declinationis primae et secundae.

Gen. а in prima est etiam inanimatorum: плода, меда, моста, вѣка. Subinde tamen у: дому, хол-

холмꙋ, полꙋ, медꙋ, мостꙋ, из бокꙋ, лꙋкꙋ, до верхꙋ. In 2da Gen. praeter е etiam и: ѕвѣри pro ѕвѣра, гортани, лакти. At из камени (pro камене) est inflexio russica. своего вою in Ostrog. ed. 2 Macch. 8, 35. est inflexio polonica (in correcta nunc воинства).

Dat. in 2da etiam и: гортани, (гртанꙋ in libris Serbicis est a гртанъ pro гртань) ѕвѣри; пламени, камени. Vide supra anomala in ень.

Loc. ѣ in 1ma etiam inanimatis convenit: на соньмѣ, в заклѣтѣ. Horum tamen quaedam ꙋ admittunt: гробꙋ et гробѣ, в домꙋ, законꙋ, станꙋ, на оном полꙋ, в оуглꙋ et оуглѣ in angulo, на жирꙋ, вѣтрꙋ, в сꙋдꙋ, в смѣхꙋ olim Sir. 21, 23. in correcta pessime в смѣхѣ pro смѣсѣ. Litera х enim ante ѣ transformari debet in с. Sic на версѣ (pro на верхꙋ) a верх. в бою more Polonorum pro в бои. ѣ pro и est inflexio russica: отцѣ pro slavica отци.

Soc. in 2da ем: елеем, тїмоѳеем ab елей, тїмоѳей. Subinde tamen in peregrinis ом: їереом pro їереем.

Voc. regularis in 1ma desinit in е, raro in ꙋ: сынꙋ pro сыне, маркꙋ (non марче) a Nom. марко seu марек. In 2da quaedam respuunt ю et desiderant е: княже a князь. Sic omnia desinentia in ць: отче, старче, ab отец, старец. Adde nomina pro-

propria in ій: нікола́є а нікола́й, григо́ріє а григо́рій. господи est ab anomalo господь.

Plur. Nom. и etiam inanimatis communis est: снѣзи а снѣгъ, облаци ab облакъ. сыны est russica terminatio pro сыни aut сынове. Gentilia exigunt е: галате, (Ms. галати), критане. Pro іе in 2da desinentia in ецъ habent и: отци, юнци, конци, агнцы, старци, телци, et alia, ut вои, мечи. Desinentia in й pro іе amant е (ѥ): ходатае, (ходатаѥ), іерее, фарисее. Sic et terminata in ель contrahunt subinde іе in е: оучителе pro оучителіе.

Acc. ы in 1ma declinatione: враны, клевреты, леды. Sic et дрꙋгы, грѣхы, ѧзыкы, quamvis Russi post г, х, к Polonos hac in re imitati nunc scribant и. Analogia certe hic ы postulat, cum vocalis и Nominativi character sit, et mutationem gutturalium exigat, ita ut дрꙋзи, грѣси, ѧзыци Nominativi sint, at дрꙋгы, грѣхы, ѧзыкы Accusativi, quod codices antiqui confirmant. In 2da Acc. ѧ: жребіѧ, воѧ, кораблѧ, родителѧ, лактѧ, мꙋжѧ seu мꙋжа, отцѧ seu отца, конца, сопца. Subinde tamen и: кони pro конѧ, uti in anomalis пѫти, люди, гости, дни. Immo et ѣ: кленѣ Serborum more pro кленѧ.

Mrazovič, cum recentiores libros inspexisset, in paradigmatibus exhibet accusativos russicos оучители,

отцы,

отцы, жерцы, камени, cum tamen Mel. Smotriski constanter servarit а; свѣдителя etc. et non nisi sub paradigmate отец et чванец praeter отца, чванца etiam отцы, чванцы admiserit.

Gen. sine augmento ов in 1ma valde frequens est, praecipue cum praepositionibus. Exemplo sint Genitivi e Smotriskii paradigmatibus: клеврет, трем, воин, юрод (a Nom. юрод), дрѹгов sive дрѹг, пророк, грѣхов sive грѣх, сын sive сынов, римлян, орест, віант, домов sive дом. Adde et eos, qui apud nos ad 2dam spectant: отец, чванец, жрец sive жерцев, пастырей sive пастырь, матежей sive матеж, свѣдителей et свѣдитель, ходатай, іерей, мравій, змой, кра-гѹй, врач sive врачев. Distingui autem solet in libris impressis Genitivus pluralis sine augmentis a Nominativo singulari primum ope є et ѡ, scribendo in Genitivo є pro е, ѡ pro о: отєц, пророк, a Nom. отец, пророк. Sic et Genitivi клеврєт, трєм, воин et alii distingui debuissent a Nominativis клеврет, трем, воин, quamvis id Smotriski neglexerit. Aliis autem vocalibus imponi solet камора, de qua in Introductione p. 59. egimus: влас, ѿ недѹг, дѹх, ѿ вѣтр. Augmentum ев, et terminationem ій seu ей fere respuunt exeuntia in ец: старєц, птєнєц, юнєц, sed et subinde alia, ut вой, рємєнь, ѿ дєнь, гѹбитєль, ѿ кнѧз, пѣнѧзь,

пѣнязь, ѿ мѫж, ѿ мєч. Pro ій libri recentiores, immo subinde et antiqui, ей amant: дней pro дній, звѣрей pro звѣрій, лактей pro лактій (alias et лакть et лакоть).

Dativus ωм, 2dae єм, sola vocali differt a Sociativo singulari ом et ем: дѹхωм, мѫжєм: лѣвам est Russ. In 2da etiam ωм: їєреωм, їѹдеωм.

Loc. ѣх, єх, uti Smotriskii paradigmata docent: клевретех et клевретѣх, тремех et тремѣх, вонех et вонѣх. Nonnunquam ох: домох olim Isai. 13, 22. nunc домѣх, сынох (praeter сынѣх, сынех), волох in Damiani Apostolo, кѹмирох et кѹмирех. Post quasdam consonantes єх pro ѣх: нравех, граждaнех, градех, скотех. Post transformatas gutturales ѣх: дрѹзѣх a дрѹг, грѣсѣх a грѣх, пророцѣх a пророк, quamvis Smotriski et дрѹзех, грѣсех, пророцех probet. In 2da plerumque єх, praecipue post vocales: конех, кораблех, оучителех, знοех (Cod. Serb. конєх, кораблєх, знοєх), їереєх (rarius їєреох). Adde anomala днех, людех, пѫтех. сынах pro сынѣх est inflexio russica. Pro в лѫках (ἐν τόξοις) 1 Par. 10, 3. in postrema editione ponendum fuit в лѫцѣх, a лѫк.

Soc. in 1ma proprie ы, non ми, neque ами, etsi in libris recentioribus inflexiones ми et ами, utpote russicas, jam reperias, ut кѹмирми, врагми, грѣхми, immo et зѹбами, богами, рогами, облаками.

-ками. Smotriski flexionem ами paradigmatibus male inseruit: клевретами et клевреты. сынми quidem in Damiani Apostolo, et дарми Prov. 6, 35. in Ostrogiensi et correcta leguntur. In Missali glagolitico помощници pro помощникы. Sic et Serbi с' айдуци, cum tamen Sociativus 1mae Accusativo, non Nominativo sit similis. In 2da plura sunt, quae ми pro и admittunt: мольми, звѣрми, оугльми carbonibus, гвоздьми clavis, мужми, мечми; praecipue anomala: дкнми, людми. степенми, olim et степены. In Duali vero ома in 1ma, ема in 2da est regularis flexio: воинома, пѣнязема.

брат, Gen. брата, Dat. брату in Singulari 1mam, in Plurali 2dam declinationem sequitur: братїе, Acc. братїа, Gen. братїй. Collectivum vero братїа fratres, refer ad feminina, каменїе ad neutra. древодѣла inflectitur uti Masculina in ель, Gen. древодѣла, Dat. древодѣлю. судїа cum aliis masculinis in а femininorum 2dam sequitur.

§. 10.

Declinatio Neutrorum.

	I.	II.	
Nom.	слово	лице	оученїе.
Gen.	слова	лица	оученїа
Dat.	слову	лицу	оученїю
Loc.	словѣ	лици	оученїи
Soc.	словом	лицем	оученїем.

Plu-

Pluralis.

Nom.	слова	лица	оученїа
Gen.	слов	лиц	оученїй
Dat.	словωм	лицєм	оученїєм
Loc.	словѣх	лицѣх	оученїих
Soc.	словы	лици	оученїи

III. cum augmentis ен, ат, ес.

	(a)	(b)	(c)
Nom.	има	овча	небо
Gen.	имене	овчате	небесе
D.L.	имени	овчати	небеси
Soc.	именем	овчатем	небесем.

Pluralis.

Nom.	имена	овчата	небеса
Gen.	имен	овчат	небес
Dat.	именєм	овчатєм	небесєм
Loc.	именех	овчатех	небесѣх
Soc.	имены	овчаты	небесы

Huc pertinent, et quidem ad 1mam, pluralia чресла, пꙋта, врата, оуста, расна, ad 2dam ладвїа. слово, λόγος, quando filium Dei denotat, Accusativum Genitivo слова supplet et Vocativum uti Masculina in е terminat: слове. Sic et слнца pro Accusativo слнце usurpatur, quando de sole Christo sermo est.

Aug-

Augmento ен prolongantur omnia desinentia in ма, immo in quibusdam libris etiam рамо, Gen. рамене (quasi a рама), in plurali рамена, Loc. на раменах, at in Duali Nom. рамѣ, a рамо. Augmentum ат recipiunt derivata a nominibus animalium: жребя, осля. Sic et овча, отроча, alias овча, отроча. Augmenti ес plurima in о capacia sunt. слово: словесе, тѣло: тѣлесе, чудо: чудесе. Adde древеса, дѣлеса et alia. с руносы, cum velleribus, Ostrogiensis 4 Reg. 3, 4., at correcta с рунами, rectius с руны a руно. Plur. оудеса est ab оудо; alias оуд est m. generis. Pro коло etiam in Nominativo dicitur колесо.

Anomala genere sunt око, оухо. In Duali enim очи, оуши feminina sunt; in plurali neutra: очеса, оушеса. А дѣта, дѣтате pluralis дѣти ad femininorum 4tam spectat. E neutris in е cum augmento non nisi rarissime leguntur личеса a лице, мореса a море, at vix alia.

Notae in quosdam casus.

§. 11. Desinentia in ле, ре, in Gen. а, in Dat. ю exigunt: поле, поля, полю; море, моря, морю. Gen. 3tiae имени, сѣмени pro имене, сѣмене apud Russos obvius est.

Loc. 2dae in и: солнци, сердци, non ut Russi inflectere solent, in ѣ: солнцѣ, сердцѣ, a vulgari

gari suo солнцу, сердцє. по морю in Ostrogiensi est Polonismus, nisi sit potius Dativus, cum по saltem apud Russos etiam Dativum regat. по морѹ vero est Serbismus.

Plur. Gen. їй in 2da nonnisi ea postulant, quae in їє desinunt: копїй, орѹжїй, a копїє, орѹжїє. A сто fit сътъ seu сотъ vocalem euphonicam inserendo; a сердцє vero сердц et сердець; at нѣдръ a plur. нѣдра, царствъ a царство, царствїй vero a царствїє.

Dat. in ам et Loc. in ах Russis proprius est. Hinc in libris impressis non raro древам, мѣстам, сердцам, свѣдѣнїам, чѹвствїам, pro древωм, мѣстωм, сердцєм, свѣдѣнїєм, чѹвствїєм. Sic et челах, морах, ложах, лицах сердцах pro челѣх etc.

Loc. ех post quasdam consonas: чадех, ложесех, вратех, пѹтех a пѹто; в матрѣх et матрех. Rarius ох pro ех: селох, вратох, колѣнох. Post щ olim ех pro их: жилищех, at post ї omnino их, uti paradigma in їє ostendit. Prov. 7, 12. recte на распѹтїих e veteri editione servatum fuit, at v. 8. в распѹтїах correcta exhibet. Sed et alia in их pro ех seu ѣх occurrunt: сердцих, полих; ложих et морих in Ostrog. Rarissime in libris antiquis ах: ложеснах in cod. Serbico, sed et ложеснѣх.

Soc. in ами Russi adoptarunt, pro ы et и: простиралами in correcta Prov. 7, 16. pro простиралы, v. 21. тенетами etiam in Ostrogiensi; оужами pro

оужи

оужи, сонїами pro сонїи. Desinentia in їє admittunt quandoque ми: знаменьми, игрьньми, безэаконьми, pro знаменїи etc. Adde e libris Serbicis пред братми pro браты, брѣменми pro брѣмены.

§. 12.

Declinatio Femininorum.

	I.	II.		III.	IV.
Nom.	вода	воля	ладїя	церковь	кость
Acc.	водꙋ	волю	ладїю	церковь	кость
Gen.	воды	воля	ладїя	церкве	кости
Dat.	водѣ	воли	ладїи	церкви	кости
Soc.	водою	волею	ладїею	церквїю	костїю
Voc.	водо	воле	ладїе	церкви	кости

Pluralis.

N. A.	воды	воля	ладїя	церкве	кости
Gen.	вод	воль	ладїй	церквїй	костїй
Dat.	водам	волям	ладїям	церквам	костем
Loc.	водах	волях	ладїях	церквах	костех
Soc.	водами	волями	ладїями	церквами	костми.

Ad primam spectant non solum Feminina in а post consonas solidas, sed etiam Masculina in а, ut воевода, юнота, слꙋга.

Ad 2dam Feminina et Masculina in ѧ; hinc et desinentia in жда, жа, ша, ца, ча, ща, ut нѫжда, ωдежда, надеѫда (надежа). госпожда (госпожа), кожа, мрежа, стража, дѫша, чаша, овца, мышца, птица, юница, вдовица, лѫча, алча fames, притча, пища; et Masculina велможа, юноша, предтеча, in quibus omnibus ѧ vices liquidae ѧ agit. Ista in Accusativo admittunt ѫ pro ю: мрежѫ, дѫшѫ, pro мрежю, дѫшю. Huc etiam pertinent Fem. formae ыни (ынѧ); horum Vocativus similis est Nominativo: рабыни, кнагыни, Plur. Nom. рабынѧ. Collectivum братїѧ. (fratres) flectitur ut ладїѧ: Acc. братїю, Gen. братїѧ, Dat. братїи.

Smotriski Masculinis сѫдїѧ, юноша in Gen. sing. et Nom. plur. inflexionem russicam и attribuit, Mrazowitz plane Femininis omnibus. At ego antiquiorum codicum auctoritatem respiciens non potui in Gen. sing. et Nom. plur. и, utpote terminationem russicam, antiquiori slavicae ѧ praeferre. In libris serbicis ε seu ѥ pro ѧ locum habet: нѫжде, надежде, лѫче, землѥ, таѥ, бѫрѥ. Inde ѿ банѣ in editione Ostrogiensi, in qua flexiones antiquae frequentius obviae sunt, legitur Sir. 34, 23. (olim certe ѿ банѧ), nunc in correcta ѿ бани pro Russorum consuetudine.

Ad 3tiam spectant desinentia in овь seu вь, ut кровь seu крови, цѣрковь seu цѣркви. Feminina formae ы, ut любы, мтры, свекры casus obliquos petunt a любовь, мтровь, свекровь. неплоды, Acc. неплодовь, Gen. неплодве etc. мтры, мтровь ser-

vat

vat ο (saltem in editionibus russicis) etiam in aliis casibus: матровѣ, матрови, матровїю. Augmentum ерь postulant мати et дщи.

Nom.	мати	дщи
Acc.	матерь	дщерь
Gen.	матере	дщере
D. L.	матери	дщери
Soc.	матерїю	дщерїю.

Soc. olim et матерѣю. In plurali матере et матери, Gen. матерїй, Dat. матерем, Loc. матерех, Soc. матерми. Pro plur. дщере et дщери etiam дщеря, Dat. дщерям conformiter 2dae.

Ad 4tam pertinent Feminina in consonas liquidas desinentia (exceptis quae sunt tertiae in овь), вѣтвь, скорбь, дань, сѣнь, мысль, мдь, сѣть, клѣть, лесть, горесть, радость, рѣч, желч, нощ etc. Pluralia ωтреби, изгреби, масли, гѵсли, двери, дѣти, перси. кровь 3tiae, in plur. крови.

Notae in quosdam casus.

Gen. ы in 2da declinatione, ut земли, тли, стези, дѹши, pro земля, тля, стезя, дѹша seu дѹша, sicuti Dat. ѣ: волѣ, ржѣ, птицѣ pro воли, ржи, птици, est recentior russica inflexio, nunc in editionibus a Russis adornatis passim obvia. Pro Gen. надежда, et Acc. надеждѹ in libris antiquis надежда, надеждю reperias.

Soc.

Soc. ею et їю Russi contrahunt in ью: смертью, кѹпелью, дщерью. Pro ею post жд etiam ою occurrit: надеждою uti in 1ma, melius utique надеждею conformiter secundae.

Voc. е pro и in 4ta libri recentiores et Grammatici quidam male exhibent: двере, смерте, радосте. Rectius смерти, радости (Psal. 31. 7.), крѣпости (Psal. 17, 1.). Voc. о pro е exeuntia in жда subinde habent: надеждо, rectius надежде. юношо pro юноше in libris glagoliticis occurrit. вѣтво (pro вѣтви a вѣтвь) male formatum est, cum forma вѣтва non sit usitata.

Plur. Nom. et Acc. и pro ѧ in 2da, ut земли pro землѧ, стези pro стезѧ, a Russis serius invecti sunt. Nam Psal. 22, 3. pro на стези правды super semitas justitiae, Ostrogiensis legit на стезѧ правы (правы utique vitiose pro правды). Sic et pro Nom. masc. сѫдїи, Psal. 140, 6. Ostrog. habet formam antiquam сѫдїѧ, et Psalt. Venetum, utpote e cod. serbico editum, сѫдїе.

Gen. бездн a бездна, земль a землѧ, молитв a молитва, жертв, паств, a жертва, паства, тать et тативь in codd. serbicis pro татьв a татьва. Sunt tamen, quae euphoniae causa inter duas consonas in fine vocalem е inserunt: тем a тьма, сѫдеб a сѫдьба, овец ab овца, оустен ab оустна. зорей a зорѧ: даже до зорей olim Act. 20, 11. Gen.

 смо-

смоквїй seu смоквей non est proprie a смоква, sed a forma смоквы seu смоковь.

§. 13.

Declinatio Adjectivorum indefinitorum.

Adjectiva indefinita, aliis apocopata dicta, cum terminatione a Substantivis non differant, habita ratione generis etiam Substantivorum paradigmata sequuntur. Igitur masc. благ inflectitur ut рак, fem. блага ut вода, neutr. благо ut слово. Sic Possessiva павлов, павлова, павлово, царев, царева царево, ѕмїин, ѕмїина, ѕмїино. господень autem et alia, quae consona liquida finiuntur, 2dae Masculinorum, господна 2dae Femininorum, господне denique 2dae Neutrorum se conformant. Exceptis tamen quibusdam casibus. Nam Sociativus singularis, Dativus, Localis et Sociativus pluralis vix non semper Adjectivorum definitorum inflexionem adsciscunt. Mixtam proinde sistunt Grammatici Declinationem. свѧт enim, свѧта, свѧтꙋ, свѧтѣ, свѧте, in Plurali свѧти, Acc. свѧты, Gen. свѧт sunt inflexiones Substantivis communes, Soc. vero singularis свѧтым, Dat. in plurali свѧтым, Loc. свѧтых, Soc. свѧтыми Adjectivis definitis conformes. Demus jam hic paradigmata quaedam in Grammaticis quidem obvia, sed correctiora.

Mas-

Masculinorum Singularis.

Nom.	павлов	2. павль	нищь
Gen.	павлова	павлѧ	нища
Dat.	павловꙋ	павлю	нищꙋ
Loc.	павловѣ	павли	нищи
Soc.	павловом	павлем	нищем.

Sic et варнавин, варнавина, варнавинꙋ etc. словенск, словенска etc. Neutra павлово, павле, нище, in obliquis casibus non differunt a Masculinis: Gen. павлова, Dat. павловꙋ etc.

Pluralis.

Nom.	павлови	2. павли	нищи
Acc.	павловы	павлѧ	нищѧ
Gen.	павлов	павль	нищ
Dat.	павловωм	павлєм	нищєм
Loc.	павловѣх	павлѣх	нищех
Soc.	павловы	павли	нищи.

Neutra Nom. et Acc. павлова etc.; in reliquis casibus, uti Masculina.

Femininorum Singularis.

Nom.	павлова	2. павлѧ	нища
Acc.	павловꙋ	павлю	нищꙋ
Gen.	павловы	павлѧ	нища
Dat.	павловѣ	павли	нищи
Soc.	павловою	павлею	нищею.

 Plu-

Pluralis.

Nom.	павловы	2. павла	ниψа
Gen.	павлов	павль	ниψ
Dat.	павловам	павлам	ниψам
Loc.	павловах	павлах	ниψах
Soc.	павловами	павлами	ниψами.

Gen. павловых, Dat. павловым, Loc. павловых, Soc. павловыми, et 2. Gen. павлих, Dat. павлим, Loc. павлих, Soc. павлими apud Meletium et alios, utpote inflexiones magis usitatae, sunt proprie casus definiti Adjectivi: павловый, павлій.

Exempla numeri singularis.

Nom. masc. дом давидов, сын царев, мѹж безѹмен, ѧзык лстив, меч остр, град тверд, мал квас, плод зъл, дар благ, гроза зелен, плач горек, страх лют. 2. бог їакѡвль, день господень. Sic Acc. дѹх праб, дождь болен, камень гораψ, град ѡпѹстѣвш, меч градѹψ.

Neutr. слово лѹкаво, отроча младо, сердце глѹбоко, подобїе змїино, време люто, рамо наго. 2. слово господне, око немощне, масо юнче.

Fem. честь царева, глава змїева (змїина). 2. слава господня, высота чловѣча, рѹка грѣшнича, гора сїѡня.

Acc. Fem. главѹ змїевѹ, ризѹ новѹ, оудоль плачевнѹ. 2. славѹ господню, дѹшѹ праведничю, мздѹ пророчю (пророчѹ), горѹ сїѡню.

Gen.

Gen. masc. прꙋда чиста electri puri, мꙋжа премꙋдра, крова дивна, ѿ слꙋха зла, из конца сѣверска, меча остра, телца юна, пѣвнивца сладка; мꙋжеска, женска полꙋ. 2. домꙋ господня, ѿ рая божія. Neutr. ѿ словесе матежна, сердца сꙋкрꙋшена и смирена, 2. лица божія.

Fem. ѿ горы малы, трꙋбы рожаны, из рꙋкы адовы, ѿ воды многы, ѿ рꙋкы стражевы. 2. ѿ сѣти ловча, дщере сїѡня, ѿ дѣтели дїавола.

Dat. masc. сынꙋ єдинородну, мꙋжꙋ праведнꙋ, к домꙋ царевꙋ, потꙋ возриновенꙋ, по пꙋти непорочнꙋ, князю тѵрскꙋ, живꙋ быти ємꙋ. 2. богꙋ їаковлю, домꙋ господню. Neutr. лицꙋ божїю. Femin. Dat. similis est Locali.

Loc. masc. в гласѣ трꙋбнѣ, в пꙋти непорочнѣ, в столпѣ ѡблачнѣ, в гробѣ новѣ изсѣченѣ, на всем холмꙋ высоцѣ, в ѡбразѣ мꙋжьсцѣ, на гладцѣ камыцѣ, в народѣ мнозѣ, на одрѣ постланѣ, ѡ князи тѵрстѣ, на жирꙋ блазѣ. 2. в домꙋ господни, в храмѣ божїи, ѡ єтерѣ ієѣ оумрши. Neutr. на мѣстѣ злачнѣ, на поли добрѣ (плоднѣ), в сердци морстѣ, в сребрѣ достоинѣ, 2. на лонѣ авраамли.

Fem. на пажити тꙋчнѣ, в церкви велицѣ, ризѣ ветсѣ, на горѣ высоцѣ, на земли пꙋстѣ и непроходнѣ и безводнѣ, на водѣ мнозѣ, в дꙋбравѣ древянѣ. 2. в силѣ господни.

Soc.

Soc. masc. дӡхом владычном, смыслом чистом, с͑котом избранном, с͑мечем їѹдском, многом ѧзыком. 2. дождем потоплающїем. Neutr. пришествїем тїтовом, надѣанїем многом. 2. божїем словом, именем господнем (Serb. cod. господним). Soc. Fem. non differt a Soc. definito: славою отчею.

Vocativus possessivorum similis est Nominativo: предтече спасов, боже їаквль, сыне непрїѧзнин, давїдов, дїаволь, члвѣч. Alia amant е: свате, блаже, праведне, бӡе, нище; cum Substantivis constructa definitorum terminationem assumunt: отче сватый, боже благый. Occurrit tamen роде невѣрен pro невѣрный.

Exempla numeri pluralis.

Nom. masc. кнази їѹдови, сынове ефремли, отроци давидови, людїе мнози etc. Neutr. Nom, et Acc. стада вельблѹдска, оуста ѿверста, ребра сѣверова. 2. дѣла господна, маса юнча.

Femin. Nom. et Acc. дщере царевы, очи веселы, скорби многы и ѕлы, птица пернаты. 2. кожа овна, паствы овча.

Acc. masc. вол многы, люди храбры, ѕвѣри ѕлы, мѹжа силны. 2. сыны овна.

Gen. masc. плωд ѕωл (pro плодωв ѕлых), бωг сл̈їан (слїаных), ѿ островь мнωг, мѹж иноѧзычен

чен, каменњ огнєм, до предѣл мѹринск, плѣнник жидовск. 2. ѿ влас вельблѹждь, ѿ рог єдинорождь, ѿ днїь множайш, ѿ матерень сосєц, средѣ грдѣ ѡпѹстѣвш. Neutr. оуст лвов, ѿ многлѣт, словес ложен (pro ложных), лиц грѣшнич, стол мѣдан, сребран, ложесн сарин. Femin. крѹп пшеничен, ѿ доск кипарисен, плѣв смѣшен (pro смѣшеных). 2. стран погывш (погывших).

Dat. masc. птенцєм врановом (pro врановым), нам живом быти, нам стом и непорочном, дїаконом чистом, симже такѡ свршеном, первенцєм написаном. 2. дѹхом льстчем. Neutr. тщем нѣдром Job. 31, 34. κόλπῳ κενῷ, nunc тщим нѣдрѡм. Femin. многам дшам крстїанскам, оузам моим явленам, старицам порабощенам, црквам галатїйскам. 2. оустнам исповѣдающем (-ам), et ѕвѣздам сїающам (in Mss.). Adde дверем затворенем, rectius затворенам.

Loc. masc. в люде‌х тажцѣх, по мнозѣх днех, в скѹделних съсѹдѣх. Neutr. в дѣлѣх добрѣх. Femin. в страстех многах, на крижалех каменах, в рѹкотворенах цркнах, ризах позлащенах бѣлах, на колесницах мщах, средах морских. 2. в козїах кожах, вь бльстещахсе ризах (Mss. Serbici).

Soc. masc. оузы желѣзны, многы ногты, слюдми многы, прѣд многы свѣдѣтели, єзыкы

чело-

человѣчскы и ангелскы, цари и сынми израилевы. 2. власы велблѹжди, с людми божїи (pro божїими. Neutr. оусты давїдовы, дѣлы добры, благы; лѣты вѣчны, рясны златы (pro златыми), пѹты мѣданы, оужи новы. Dual. великома крилома. Femin. многами слзами, ризами многоцѣннами, нитьми златами. 2. кожами овнами.

Casus rarius obvios, nimirum Dativum, Localem, et Sociativum pluralem, non nisi e codicibus antiquis colligere licuit. In editionibus enim fere omni in loco Adjectivorum definitorum terminationes substitutae fuere, ita ut mirer Hebr. 11, 37. козїахъ etiam in postrema editione adhuc retentum fuisse pro козїихъ, cum in paradigmate божїй apud Meletium et alios formae indefinitae casus non designentur alii, quam Masculinorum et Neutrorum Gen. божїа, Dat. божїю, et Loc. (etiam Femininorum) божїи. Admittunt enim non raro possessiva in їй, ut кравїй, песїй, овчїй hos tres casus in singulari ad normam indefinitorum. Sic etiam велїй, Gen. велїа, Dat. велїю, Loc. велїи pro masc. велїемъ et fem. велїей. In reliquis casibus a definitorum declinatione non deflectunt. Frequentior adhuc usus est possessivorum in ь, et gentilium in ск, quae in Nominativo formam indefinitam amant, uti павль, сыновень, рωссїйск, quorum saltem Genitivos plur. indefinitos notavit

Me-

Meletius: па̑вль, сынѡвнь (сыновень), ρѡссїйскъ: in paradigmate vero павлов, варнавин non nisi definitos павлова̑хъ, варнавинныхъ. In Participiis (Gerundivis) notavit Gen. бїюща, бивша, Dat. бїющꙋ, бившꙋ, et Acc. fem. бїющю, бившю, Accusativos plurales бїюща, бивша, in participio passivo Gen. бїена, Dat. бїенꙋ, Acc. fem. бїенꙋ, et Acc. plurales бїены, n. бїена. Addi possunt Nom. (et Acc.) огнь палящъ, юг бїющъ, градъ ѡпꙋстѣвшїй, глас съшедшъ, fem. -щи, n. -ще. отеч, отча, отче, Gen. отча, Dat. отчꙋ, Loc. отчи, Acc. fem. отчꙋ, Gen. plur. отечь, uti et alia Adjectiva indefinita secundum paradigma нищъ inflectuntur, Vocativo possessivorum excepto, qui е respuit: сыне отеч, оученичe спасов, сыне чл҃вѣчь Ezech. 2. 3. 4. etc.

Miror itaque Meletium, cum recte Vocativum павлов notaverit, tamen варнавине, варнавле, павле, сыновне, ρѡссїйсте paradigmatibus inseruisse. Magis miror correctores Bibliorum Levit. 19, 32. лице старчо scripsisse, cum Ostrogiensis recte старче habeat. In libellis preces continentibus post ч vulgare о pro е non-semel offendas: богородичо, pro богородиче, ρазбойничо покаянїе pro ρазбойниче.

Pronominum 1. et 2. personae Declinatio.

§. 14. Pronomina personalia 1mae et 2dae personae, et reciprocum ся, se, omnium personarum, prorsus anomala sunt. Азъ, ego, nulli formantur casus, sed a Nominativo inusitato, cu-

cujus radicalis litera erat м, a qua reliqui casus, quidam affigendo vocales, alii interponendo augmentum ен, deducuntur. A pronomine ты, tu, et reciproco са, quae tamen pro ен augmentum ес assumunt, eodem modo casus formantur. In Plurali 1mae personae м et н in Nom. мы, et Acc. ны alternant, ita tamen ut non a Nominativo мы, sed ab Accusativo ны casus obliqui deducantur. Pluralem 2dae personae constituit radix вы, a ты omnino distincta. Reciprocum са, cum ad omnes tres personas utriusque numeri referatur, caret Nominativo proprio, ejusque inflexio in plurali prorsus eadem est, quae in singulari. Declinantur vero аз, ты, са hoc modo:

Sing.	Nom.	(аз)	ты	—
	Acc.	ма	та	са
	Gen.	мене	тебе	себе
	Dat.	мнѣ, ми	тебѣ, ти	себѣ, си
	Loc.	мнѣ	тебѣ	себѣ
	Soc.	мною	тобою	собою.
Plur.	Nom.	мы	вы	—
	Acc.	ны	вы	—
	Gen.	нас	вас	—
	Dat.	нам	вам	—
	Loc.	нас	вас	—
	Soc.	нами	вами	—

Dual.

Dual. N. A. m.	ва	—
f.	вѣ	
G. L.	наю	ваю
D. S.	нама	вама.

Male Meletius Nom. ва, вѣ, personae 2dae tribuit, cum tamen ipse веда, бѹдева personam primam esse recte statuerit. Vide P. I. §. 90. Nominativi на, нѣ, qui personae primae tribui solent, prorsus conficti sunt, nec eos ullibi reperire licet, praeterquam apud Grammaticos, qui a Genitivo наю eos formandos censuere. Jam in Mss. confundi solent genera dualis, ita, ut fem. вѣ frequenter pro ва legatur. Act. 13, 32. вѣ вам благовѣствѹевѣ, nos vobis evangelizamus, legit Apostolus a Damiano monacho An. 1324 scriptus, editi vero in plurali мы вам благовѣствѹем. Luc. 23, 41. legunt Codices Mss. et Liturgia Veneta An. 1519. и вѣ — вспрiемлевѣ, et nos — recipimus, Ostrogiensis vero et correcta substituunt мы (pro вѣ) et воспрїемлева masculinum pro feminino.

§. 15. Etiam hic, uti in Substantivis masculinis animatorum, Genitivi мене, тебе, себе, et нас, вас supplere solent Accusativum. Designat enim in lingua slavica et Genitivus objectum rei. Utuntur autem Slavi Genitivis horum pronominum ad exprimendum Accusativum emphaticum. Sic et Dativus emphaticus мнѣ, тебѣ, себѣ, initio Constructionis et cum praepositionibus locum habet.

Localis in singulari Dativo emphatico similis est, uti in declinatione Substantivorum; in plurali vero non differt a Genitivo, uti in Adjectivis;

vis: Gen. ѿ нас, Loc. ѡ нас. In Reciproco autem ся, etiamsi ad pronomina pluralia referatur, hi casus distinguuntur. Dicendum enim мы ѿ себе, вы ѿ себе in Genitivo, et мы ѡ себѣ, вы ѡ себѣ in Locali.

Sociativi singularis terminatio - ою, Nom. et Acc. plur. - ы, Dat. - ам, Soc. - ами casibus Femininorum primae Declinationis respondent.

Accusativi ны, вы etiam pro Dativis нам, вам usurpari solent: дай ны, побѣждате ны. Ostrog. Jos. 9, 25. такоже вы есть годѣ, correcta nunc такоже угодно есть вам.

с in нас, вас terminationi χ in Pronominibus 3tiae personae et in Adjectivis respondet. Censeri igitur possunt нас, вас orta ex нах, вах, cum χ in с transformari soleat.

Caput II.

Pronominum tertiae personae et Adjectivorum definitorum et Numeralium Declinatio.

§. 16. Multum differre flexiones Pronominum tertiae personae a Substantivorum Declinatione cuilibet intuenti Schema generale Pronominum sat clare patet. Genitivi character est ого, seu его, Dativi омѹ seu емѹ, Localis ом seu ем. Praemisimus autem Pronominum Declinationes flexioni-

nibus Adjectivorum definitorum; quod haec terminationem suam Pronomini и̂ (ии) debeant. Istud enim in fine illorum appositum articulum definitum aliarum linguarum supplet. Coaluit nimirum благый ex благъ et и, благаго (olim благааго) ex блага его, благомꙋ (olim благꙋꙋмꙋ) ex благꙋ емꙋ, Plur. благыѧ ex благы ѧ, благыхъ (olim благыихъ) ex благъ ихъ etc.

Pronominum tertiae personae Declinatio I. et II.

Sing.	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
M. 1	т, той	т, той	того	томꙋ	том	тѣм
2	сь, сїй	сь, сїй	сего	семꙋ	сем	сим
N. 1	то, тое	то, тое	того	томꙋ	том	тѣм
2	се, сїе	се, сїе	сего	семꙋ	сем	сим
F. 1	та, таѧ	тꙋ, тꙋю	тоѧ	той	той	тою
2	си, сїѧ	сїю	сеѧ	сей	сей	сею
Plur.						
M. 1	ти, тїи	ты, тыѧ	тѣх	тѣ̂м	тѣх	тѣми
2	си, сїи	сїѧ	сих	сі̂м	сих	сими
N. 1	та, таѧ	та, таѧ	—	—	—	—
2	си, сїѧ	си, сїѧ	—	—	—	—
F. 1	ты, тыѧ	ты, тыѧ	—	—	—	—
2	сїѧ	сїѧ	—	—	—	—

De-

Declinatio Adjectivorum definitae terminationi I. et II.

Sing.	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
M. 1	- ый	- ый	- агѡ	- омꙋ	- ом - ѣм	- ым
2 a	- їй	- їй	- ѧгѡ	- емꙋ	- ем	- им
b	- їй	- їй	- їѧгѡ	- їемꙋ	- їем	- їим
N. 1	- ое	- ое	—	—	—	—
2 a	- ее	- ее	—	—	—	—
b	- їе	- їе	—	—	—	—
F. 1	- аѧ	- ꙋю	- ыѧ	- ой - ѣй	- ой - ѣй	- ою
2 a	- ѧѧ	- юю	- ѧѧ	- ей	- ей	- ею
b	- їѧ	- їю	- їѧ	- їей	- їей	- їею
Plur.						
M. 1	- їи	- ыѧ	- ыχ	- ым	- ыχ	- ыми - ѣми
2 a	- їи	- ѧѧ	- иχ	- им	- иχ	- ими
b	- їи	- їѧ	- їиχ	- їим	- їиχ	- їими
N. 1	- аѧ	- аѧ	—	—	—	—
2 a	- ѧѧ	- ѧѧ	—	—	—	—
b	- їѧ	- їѧ	—	—	—	—
F. 1	- ыѧ	- ыѧ	—	—	—	—
2 a	- ѧѧ	- ѧѧ	—	—	—	—
b	- їѧ	- їѧ	—	—	—	—

§. 17.

§. 17.

Declinationis Pronominum primae exemplum он.

	M.	N.	F.
S. Nom.	он	оно́	она
Acc.	он	оно	онꙋ
Gen.	оного	оного	оноꙗ
Dat.	ономꙋ	ономꙋ	оной
Loc.	оном	оном	оной
Soc.	онѣм	онѣм	оною.
Pl. Nom.	они	она	оны
Acc.	оны	она	оны
G. L.	онѣх	онѣх	онѣх
Dat.	онѣм	онѣм	онѣм
Soc.	онѣми	онѣми	онѣми.

Dual. Nom. Acc. m. она, f. онѣ. Gen. Loc. онꙋ, Dat. Soc. онѣма.

Huic paradigmati se conformant non solum Pronomina alia, ut ов, сам, ин, sed etiam Numeralia, quae in consonas solidas desinunt, uti єдин, єдиного, Soc. єдинѣм; вслк, всакого, Soc. всацѣм, Soc. plur. всацѣми.

Masculinum кто (rejecto determinativo то) inflectitur: кого, комꙋ, ком, at Soc. кым Adjectivorum more, non кѣм. Sic et кждо (кождє) когождо, комꙋждо.

той-

тойжде, тажжде, тоежде uti той in Tabula Pronominum declinabis: тогожде, томѹжде etc.

Neutrum чесо, чесого, чесомѹ, чесом, cujus Soc. non est in usu. Hujus Gen. чесого contrahi solet in чесѡ: чесѡ ради propter quod.

Nom. он, она, оно definitae terminationis capax est: оный, онаа, оное. In plurali: оніи, оныа, онаа.

Gen. ого (f. оа) proprie Pronominibus convenit: иного, самого, licet ipse Meletius praeter тогѡ, когѡ, чесогѡ, reliquis агѡ, (f. ыа) tribuat: онагѡ, оныа, самагѡ, самыа etc.

In libris slavicis всакого, всакоа et всакаго, всакыа obvia sunt, sed всакого est a всак, всакаго vero a всакый, quod more Adjectivorum definitorum inflectitur. Recentiores editores inflexionem агѡ antiquae ого etiam in aliis male praeferunt.

Grammaticos nimis subtiliter distinguere Genitivos когѡ, оногѡ etc. a кого, оного, quando Genitivo Accusativus animatorum suppletur, alibi jam monuimus.

Dat. et Loc. fem. praeter ой etiam ѣй (excepto tamen той) Pronominibus tribuit Meletius: самой et самѣй, оной et онѣй. Rectene? Confer tamen Adjectivorum definitorum ой et ѣй.

Soc. ѣм: инѣм. Sic тацѣм, колицѣм.

Gen. et Loc. plur. ѣх, Dat. ѣм, Soc. ѣми: инѣх, инѣм, инѣми, ab ин. Melius utique quam иных, иным, иными a librariis et editoribus russis invecta. Male itaque apud Meletium Dat. plur. тым pro тѣм, Dual. тыма, distinguendo Dativum a Soc. тѣма; recte vero apud eundem Dat. самѣм, овѣм, онѣм, Soc. dual. самѣма, овѣма, онѣма, plur. самѣми etc.

Idem de Numeralibus valet. Gen. et Loc. единѣх, клицѣх, толицѣх, мнозѣх, Dat. единѣм, Soc. единѣми, мнозѣми, колицѣми.

§. 18.

§. 18.

Declinationis Pronominum secundae exemplum и҆, Gen. єго.

S. Nom.	(онъ)	(оно)	(она)
Acc.	и҆	є	ю
Gen.	єго	—	єѧ
Dat.	ємꙋ	—	єй
Loc.	єм	—	єй
Soc.	имъ	—	єю.
Pl. Nom.	(они)	(она)	(оны)
Acc.	ѧ	—	—
G.L.	ихъ	—	—
Dat.	имъ	—	—
Soc.	ими	—	—

Dual. N.A. (m. она, f. онѣ), G.L. єю, D.S. има.

Duales apud Meletium masc. а, fem. ѣ, neutr. а ficti sunt. Nominativi enim hujus Pronominis inusitati supplentur pronomine demonstrativo онъ, si emphasis id exigat. Accusativum vero dualis supplet pluralis ѧ omnium generum.

Male apud Maximow et alios penes ѧ in Accusativo и҆хъ appositum fuit, quod illi a Genitivo и҆́хъ sine omni fundamento accentu distinguendum censuere.

Relativum иже eodem modo inflectitur:

S. Nom.	иже	f. ѧже	n. єже
Acc.	иже	юже	єже
Gen.	єгоже	єѧже	єгоже

Pl. Nom.	иже	ꙗже	ꙗже
Acc.	ꙗже	ꙗже	ꙗже
Gen.	ихже	ихже	ихже.

Accusativo и҆ (et иже) animatorum correctores Bibliorum et editores aliorum librorum liturgicorum innumeris in locis Gen. єго (et єгоже) substituerunt.

Si praecedat praepositio ante им, их, ими, prostheticum н praefigitur: с҆ ним cum eo, с҆ ними cum eis, к҆ ним ad eos, ѿ них ab eis, с҆ нимже cum quo, с҆ нимиже cum quibus. нань, зань contracta sunt ex на ни, за ни pro на и, за и; воньже ex вониже pro во иже; на нѧ pro на ꙗ, на ню pro на ю. Sic et из нєго pro из єго, ѿ нєѧ, к҆ нємꙋ, к҆ нєй, ѡ нєм, за нє pro за є. Librarii Serbici scribunt из нѥго, ѿ нѥꙗ, к҆ нѥмꙋ, ѡ нѥм.

Demonstrativum сь, cujus femininum си et neutrum singulare сє, plurale си in antiquis libris sat obvia sunt, definitam terminationem amat: сїй seu сей, f. сїѧ, n. сїє. In Damiani Apostolo tamen legitur ась что pro а сей что, hic autem quid. Alibi etiam ꙗкось quia hic, въ мирсь et въ мирось in mundum hunc. Inflexionem ejus dedimus in Tabula Pronominum.

Dativo plur. сі̑м, і̑м in libris impressis imponi solet камора, ut discernatur a Soc. singulari ҫим, нм.

Neu-

Neutrum что rejecto то inflectitur in obliquis casibus ut его, Gen. чего, (pro quo tamen fere чесω usurpatur), Dat. чемꙋ, Loc. чем, Soc. чим.

§. 19. Eodem modo Possessiva мой, твой, свой, наш, ваш inflectuntur:

S. Nom.	мой	наш	f. моꙗ	наша
Acc.	мой	наш	мою	нашꙋ
Gen.	моего	нашего	моеѧ	нашеѧ
Dat.	моемꙋ	нашемꙋ	моей	нашей
Loc.	моем	нашем	моей	нашей
Soc.	моим	нашим	моею	нашею.
Pl. Nom.	мои	наши	моѧ	нашѧ
Acc.	моѧ	—	—	—

Neutra мое seu мое, твое, свое; наше, ваше Gen. моего, нашего etc. ut Masculina, Plur. Nom. Acc. моꙗ, наша.

Dual. Nom. m. моѧ, нашѧ (seu нашѧ), f. мои, наши, Gen. моею, нашею, Dat. моима, нашима.

Male apud Meletium Dualis fem. in ѣ: сїѣ, моѣ, нашѣ. Nam pro ѣ primae secunda declinatio postulat и: ногѣ мои, рꙋце твои, на обѣ рамѣ свои, ꙋши наши. Sicut enim pro тѣма, онѣма in secunda dicitur сима, моима, нашима, sic etiam pro тѣ, онѣ dicendum est сїи, мои, наши.

кый (кой), кая, кое non nisi paucis differt:

Acc.	кый	f. кꙋю	n. кое
Gen.	коего	коеѧ	
Dat.	коемꙋ	коей	
Loc.	коем	коей	
Soc.	кыим, коим	коею	
Pl. Nom.	кыи	f. кыѧ	n. каѧ
Acc.	кыѧ	кыѧ	каѧ
G. L.	кыих, коих	—	—
Dat.	кыим, коим	—	—
Soc.	кыими, коими	—	—

Sic кыйждо, коегождо, коемꙋждо etc. et нѣкый, нѣкоего etc. Pl. Nom. нѣцїи.

Pronominale чїй, чїѧ, чїе inflectitur ut мой:

Acc.	чїй	f. чїю	n. чїе
Gen.	чїего	чїеѧ	
Dat.	чїемꙋ	чїей	
Loc.	чїем	чїей	
Pl. Nom.	чїи	чїѧ	чїѧ
Acc.	чїѧ	—	—
Gen.	чїих etc.		

ктер, ктера, ктеро, declinatur ut indefinita Adjectiva: Gen. ктера alicujus, Dat. ктерꙋ, Loc. masc. et fem. ктерѣ. Pl. Nom. ктери, ктеры, ктера etc.

§. 20.

§. 20.

Adjectivorum definitorum Declinatio I.
(свѧтый).

	M.	F.	N.
S. Nom.	свѧтый	свѧтаѧ	свѧтое
Acc.	свѧтый	свѧтꙋю	свѧтое
Gen.	свѧтаго	свѧтыѧ	свѧтаго
Dat.	свѧтомꙋ	свѧтой *)	свѧтомꙋ
Loc.	свѧтом *)	свѧтой	свѧтом
Soc.	свѧтым	свѧтою	свѧтым
Pl. Nom.	свѧтїи	свѧтыѧ	свѧтаѧ
Acc.	свѧтыѧ	свѧтыѧ	свѧтаѧ
G. L.	свѧтых	—	—
Dat.	свѧтым	—	—
Soc.	свѧтыми	—	—

*) Dat. et Loc. fem. etiam свѧтѣй, Loc. masc. свѧтѣм.

Huc pertinent Pronomina который, дрꙋгый; Numeralia ordinalia первый, вторый et reliqua, excepto третїй; omnia denique Adjectiva in ый, аѧ, ое terminata. Hinc et вселеннаѧ orbis terrarum, respondens gr. particip. ἡ οἰκουμένη, declinatur ut fem. свѧтаѧ.

Gen. in ого, qui in Ostrogiensi, raro tamen, occurrunt, ut 1 Macch. 4, 59. пѧтого, двадесѧтого, alibi малого, свѧтого, великого, sunt Russismi vulgares.
Dat. fem. in ѣй similis Locali, quem vide.

Loc.

Loc. ѣм, f. ѣй valde frequens ab indefinitorum flexione in ѣ ortus, addito in masc. et neutro м, fem. й finali: нарицаемѣм, истиннѣм, праведнѣм, fem. правѣй, славнѣй, малѣй, вторѣй, добрѣй. Exigitque haec inflexio Gutturalium г, х, к, uti et ск, mutationem: блазѣм, блазѣй а благый, ветсѣм, ветсей а ветхый, велицѣй а великый, небесцѣм а небескый, морстѣй а морскый, патцѣй а патскый. (In libris glagoliticis etiam in Soc. fem. тежцею язвою gravi ulcere, pro тажкою). In plurali autem in Loc. Dat. Soc. ѣх, ѣм, ѣми pro ых, ым, ыми non nisi improprie usurpari, monuit jam Meletius, cum illae flexiones Pronominibus propriae sint. Hinc таковѣми pro таковыми. Sunt itaque casus мнозѣх, мнозѣм, мнозѣми ab indefinita forma мног, quod ceu Numerale pronominum inflexionem sequitur; многых vero, многым, многыми sunt a многый.

Nom. plur. in їи mutationem transformabilium exigit: блазїи, глꙋсїи, земстїи et земсцїи, авраамсцїи, а благый, глꙋхый, земскый, авраамскый; дꙋси пророчестїи, in Serb. Codd. гласи пророчьсцїи.

Acc. in ыа in hymnis et orationibus obvios, minus usitatos esse, ac pro iis Acc. in ых (их) usurpari monuit Meletius. Dicendum potius fuit, Russos ab aliquo tempore negligere Accusativos et pro his eos uti Genitivis.

Gen. Loc. in ыих, pro ых, Dat. ыим pro ым, Soc. ыими, antiquissimi Codd. habent: праздныих, праздныим, праздныими. Bohemi terminationes ých, ým, ými ob productam vocalem y accentu signant, aut ý in ey resolvunt. Respondentque casibus in ыих, ыим singulares Genitivi in ааго, Dativi in ꙋꙋмꙋ: великааго, великꙋꙋмꙋ, qui in antiquissimo изборник An. 1073 leguntur. Confer etiam in secunda terminationes їих, їим, іими.

§. 21.

Adjectivorum definitorum Declinatio II.

(a. вышнїй).

S. Nom.	вышнїй	f. вышнаа	n. вышнее
Acc.	вышнїй	вышнюю	вышнее
Gen.	вышнаго	вышнїа *)	вышнаго
Dat.	вышнемꙋ	вышней	вышнемꙋ
Loc.	вышнем	вышней	вышнем
Soc.	вышним	вышнею	вышним.
Pl. Nom.	вышнїи	вышнїа *)	вышнаа
Acc.	вышнїа *)	вышнїа *)	вышнаа
G. L.	вышних	—	—
Dat.	вышним	—	—
Soc.	вымнiими	—	—

*) Olim et вышнаа (вышнꙗѧ) in Gen. singulari; in Nom. et Acc. feminino et in Acc. masculino plurali: древнꙗѧ, оутрьнꙗѧ, послѣднꙗѧ, ближнаа, прочаа, коращаа.

Hoc paradigma sequuntur omnia Adjectiva desinentia in їй, ꙗѧ, єє, adeoque Comparativi et Superlativi in шїй, (ѣйшїй), Gerundiva in шїй et щїй. Post ш, ч, щ pro ѧ scribi а ex Introductionis §. IX. constat: меншаго, нищаа, нищаго etc. Sic et чꙋждаго а чꙋждїй (чꙋжїй), чꙋждемꙋ, чꙋждем et чꙋжем, чꙋждим et чꙋжим, Acc. fem. чꙋждꙋ (чꙋжꙋ), Plur. n. чꙋждаа etc. Pauca quae-

quaedam formant fem. in ïа, neutr. in ïе, quorum flexionem sub 2. b. in Tabula generali dedimus.

(b. велïй)

S. Nom.	велïй	f. велïа	n. велïе
Acc.	велïй	велïю	велïе
Gen.	велïаго	велïа	велïаго
Dat.	велïемꙋ	велïей	велïемꙋ
Loc.	велïем	велïей	велïем
Soc.	велïим	велïею	велïим.
Pl. Nom.	велïи	велïа	велïа
Acc.	велïа	велïа	велïа
G. L.	велïих	—	—
Dat.	велïим	—	—
Soc.	велïими	—	—

Sic inflectuntur дивïй, козлïй, козïй, божïй, вражïй, песïй, овчïй, nec non Numerale третïй. In diplomate (грамота) An. 1265. legitur hujus neutrum третïее лѣто (pro третïе) et Acc. fem. на третïюю зимꙋ (quasi a третïаа). Alias Acc. fem. secundum paradigma ïю: козлïю кръвь, божïю милость; sic et третïю часть Apoc. 12, 4.

Gen. его, qui in Ostrogiensi subinde occurrit, ut ближнего, дрꙋжнего, искренего, вчерашнего, настоящего, est aut Polonismus, aut Serbismus. Sic Prov. 7, 5. ѿ жены тꙋждеа pro veteri чꙋждаа, nunc чꙋждïа, e Cod. Serbico sumtum est. Gen. ближнаго, половившаго, et Dat. рекшꙋꙋмꙋ, требꙋющꙋꙋмꙋ, in plurali

rali Gen. et Loc. in них (їнх), Dat. in ним, Soc. in ними: ближних, бїющним, оунишими, тъщиими in antiquissimis Codd. frequentes sunt. In Damiani Apostolo et in glagoliticis libris Dativi singulares in ѹмѹ leguntur: дающѹмѹ, вскрсшѹмѹ стригѹщѹмѹ, могѹщѹмѹ, in Serbicis seculo XVI. impressis омѹ: живѹщомѹ, рождшомѹ, fem. рождшой.

Femininorum Nom. їа pro аа a Gerundivis in ши, щи ortus est: раждающїи, болѣвшїи, in Damiani Apostolo, pro раждающаа, болѣвшаа. Sic et Pluralis in еи pro їи a plurali Gerundivorum in щє, ше: ходащеи, шедшеи.

Dat. sing. имѹщїи, Loc. божїи, Dat. plur. пашем, пославшем, сходащем, immo et велїем, sunt casus indefinitis Adjectivis proprii, de quibus supra.

§. 22.

Numeralium Declinatio.

Numeralia, cum formas induant diversas, etiam flexionibus multum differunt. сто, тысаща (тысѹща), тма myrias, Substantivorum, первый etc. Adjectivorum declinationes sequuntur. обой, двой, трой uti Pronomen мой declinantur. кдин Pronominum demonstrativorum declinationi primae, весь fere secundae se conformant.

	Masc.		Fem.	
S. Nom.	кдин	весь	кдина	вса
Acc.	кдин	весь	кдинѹ	всю
Gen.	кдиного	всего	кдиноа	всеа
Dat.	кдиномѹ	всемѹ	кдиной	всей
Loc.	кдином	всем	кдиной	всей
Soc.	кдинѣм	всѣм	кдиною	всею.

Pl.

Pl. Nom.	єдини	вси	єдины	вса
Acc.	єдины	вса	єдины	вса
G. L.	єдинѣх	всѣх	—	—
Dat.	єдинѣм	всѣм	—	—
Soc.	єдинѣми	всѣми	—	—

Neutrum Nom. Acc. єдино, все. Plur. єдина, вса, in aliis casibus cum Masculino convenit. єдин etiam in obliquis indefinitae terminationis capax est: Gen. єдина, fem. єдины, Dat. єдинꙋ, fem. єдинѣ, Loc. єдинѣ, Voc. єдине, fem. єдина. In libris recens editis Gen. єдинаго pro єдиного, quod tamen Ostrogiensis et Psalt. Venetum adhuc retinuere, fem. єдиныа, in Plurali єдинїи, єдиных, єдиным, єдыними substituta leges.

трїе, четырїе (Russ. четыре) femininorum quartam fere sequuntur:

Nom.	трїе	f. три	четырїе	f. четыри
Acc.	три	—	четыри	—
Gen.	трїй	—	четырь	—
Loc.	трїех	трех	четырех	—
Dat.	трїем	трем	четырем	—
Soc.	трїеми	треми	четырми	

Nom. три, четыри etiam pro omni genere.

Gen. трїй et трей, immo et треѧ Serborum more, qui трїю, четырїю dicunt. Grammatici, posteriores editiones secuti, non distinguunt Gen. a Locali (трех), cum tamen Marci 14, 5. in editionibus antiquis legatur:

tur: ващє трїи сот пѣнѧзь. Bohemi трїи diu servarunt et чтырь hactenus retinent. Isai. 11, 12. olim ѿ четырь оугл, nunc четырех крил. Jerem. 32, 21. четырь перст, nunc четырех п. Soc. четырма apud Meletium, est vulgaris flexio. Rectius apud eundem тремы (in Mss. et трьми), et трєми тысѧщами. трома est ex ore vulgi. тремà 1 Reg. 13. 17. est russica inflexio.

Collectiva четверо, шестеро etc. declinantur ut Substantiva neutra: четвера, четверꙋ, четвером. Pluralis masc. четвери (a четвер) apud Meletium, Gen. четверїй (melius четвер), Dat. четверем, Loc. четверех, Soc. четверми; pro his alii casus Adjectivorum definitorum adoptarunt: четверых, четверым, четверыми. Quid autem sibi vult Dualis apud Meletium: четвера, четверꙋ, четверма?

пѧть, шесть, седмь, осмь, девѧть, десѧть, cum formam Substantivorum femininorum referant, inflectuntur uti feminina quartae declinationis in singulari:

N. A.	пѧть	G. D. L.	пѧти	Soc.	пѧтїю
	шесть		шести		шестїю
	седмь		седми		седмїю

Exempla Genitivi: до пѧти сѡт, ѿ седми агг҃л, ѿ десѧти овєн, десѧти лактїй, лѣт ста пѧти. Dativi: шести стѡм, Localis: по шести днех, Sociativi; шестїю лѣт, седмїю дн҃ь per septem

dies

dies, над десѧтїю градѡв, седмїю чѧтив, пѧтїю сѡт, с҆ осмїю мꙋж cum octo viris.

Solet autem non raro (Adjectivorum flexionem их, им imitando) Genitivo et Locali affigi х, Dativo м: ѿ пѧтих хлѣб, по днех осмих, седмим агг҃лѡм, десѧтим дѣвам. Nec desunt exempla Localis in ех: по четыридесѧтех лѣтѣх, по лѣтѣх (четыри ста и) тридесѧтех. Sociativus quoque assumit ми: деньми четыредесѧтми Act. 1. 3. (in Cod. Serb. деньми четыридесети).

Smotriski agnoscit quidem Gen. Dat. Loc. пѧти, шести, седми, осми, девѧти, десѧти, immo et единнадесѧти, formavit tamen conformiter quidem paradigmati четыри, четырех, четырем, четырма a пѧть, шесть Gen. et Loc. пѧтех, шестех, Dat. пѧтем, шестем, Soc. seu Instrum. пѧтма, шестма, sic et седма, осма, девѧтма, десѧтма, единнадесѧтма, sed sine auctoritate. At a двадесѧть Soc. dualis est двѣма десѧтма, a десѧть vero nonnisi in formula между десѧтма inter duas decades. Ezech. 47, 13. in Ostrog. Dat. двѣманадесѧтьма племеньма, ταῖς δώδεκα φυλαῖς, non caret vitio, quia надесѧте flectendum non fuit, nunc двꙋнадесѧти племенѡм russico more. Recte Luc. 14, 31. in Singulari с҆ десѧтїю тысѧщ cum decem millibus, et in Duali с҆ двѣма десѧтьма тысѧщама in Ostrogiensi et aliis, (in Cod. Serb. с҆ двѣма десетма тысꙋщма), nunc со двѣма десѧть тысѧщами, neglecto archaismo in terminatione duali.

In compositis Numeralibus ex десѧт interposito на solum prima pars inflectebatur olim: ѥдинонадесѧте, G. ѥдиногонадесѧте, D. ѥдиномꙋнадесѧте,

при

при єдинойнадесать годинѣ, с҆ єдинѣмнадесате cum undecim. Sic et G. седминадесат, осминадесат etc. Sed et more simplicium declinantur assumendo и aut их, им, ми in fine: к҆ єдинонадесати апл҇ѡм, et sine numerato єдинонадесатим, с҆ єдинонадесатми, G. тринадесати, immo et четырех надесати, осминадесати. In дванадесате, обанадесате, два, оба Dualis inflexionem postulant: двою-, обоюнадесате, двѣма-, обѣманадесате.

In compositis sine на jam prima, jam secunda pars declinatur, non raro et utraque: шестдесать лѣт, девятдесать и девяти (овец), по пятидесать, по шестидесати, по седмидесатих лѣтѣх, ѡ девятидесатих, по тридесати днех, по четыридесати, по четырьдесатих (Ostrog.) лѣтѣх, в҆ тридесатих (olim в҆ трехдесатих), деньми четыридесати et четыридесатми (четырми десаты in antiquissimo Codice), седмїю десать и двѣма вѣдрома septuaginta duabus urnis. A двадесать Genitivus est двоюдесати (apud recentiores etiam двѹдесати et двадесати) olim et двоюдесатѹ, Dat. et Soc. двѣмадесатма. десатма vero, omisso двѣма, non nisi in formula межд҇ѹ десатма locum habet: в҆ седмое межд҇ѹ десатма лѣтома, vicesimo septimo anno.

A пол, Gen. полѹ, Dualis полма, et Plurales в полы, наполы in duas partes, обаполы ex utraque parte, qua Adverbia usurpantur. Formulae vulga-

res

res пол шеста, пол седма, пол осма Russis, Polonis Bohemis communes, in libris sacris non inveniuntur. Apoc. 11, 9. 11. interpres slavus graeci textus ordinem secutus est: дни три и пол, v. 11. по трех днех и пол.

§. 23.

Schema dualis numeri (два, оба).

N. A.	два,	оба.	fem. двѣ, обѣ.
G. L.	двою	обою	in omni genere.
D. S.	двѣма	обѣма	in omni genere.

двѣ, обѣ etiam neutris conveniunt: обѣ рамѣ, двѣ говядѣ; двѣ свѣтилѣ велицѣ olim Gen. 1, 16. nunc mutato duali in pluralem два свѣтила великая, et два tribuendo Neutri, Russorum et Polonorum hodierno more. Sic pro двѣ лѣтѣ Act. 28, 30. substituere editores Russi два лѣта, cum tamen et ipsi двѣстѣ Act. 23, 23. et c. 27, 37. conservarint.

дву pro двою non raro occurrit: двудесяти, дву локту. Affigunt autem vulgo Gen. дву etiam plurale х: двух ради евнухов Esther 1. Sic et двох ex двою ortum est: двох животных duorum animalium. Neutrum probandum, uti nec двома apud Meletium pro двѣма. двоих est Gen. a двой: обѣими russica inflexio ab обой. Jud. 16, 3. olim с обѣима подвоема, nunc in plur. со обѣими верея-ми. Dicendum vero slavice обоима ab обой, et обѣма ab оба.

двѣ

двѣ стѣ duali, три ста plurali numero declinanda sunt:

Nom.	двѣ стѣ,	три ста.
Gen.	двою стꙋ,	трїй (трех) сѡт.
Loc.	двою стꙋ,	трех стех.
Dat.	двѣма стома,	трем стѡм.
Soc.	двѣма стома,	тремн сты.

Nescio, cur Meletius двѣю стꙋ admiserit, cum двою (sine стꙋ) recte habeat. In Dat. et Soc. двѣма стама et двома стома sine legitima auctoritate distinxit, cum non nisi двѣма стома recte dicatur. стама plane vitiosum est, cum сто sit generis neutrius; двома vero est polonica inflexio. Etiam Mrazovićk, duces non optimos secutus, omnia hic miscet. двѣ ста apud eum vulgare Serbicom esse, uti et двеста in Sirmio, Vukii Lexicon nos docet.

Dualis Pronominum, Substantivorum et Adjectivorum.

§. 24. In Duali tres duntaxat casus distinctos esse, e Schemate generali Dualium clare cognoscitur: два, двою (seu двꙋ), двѣма. Huic proxime accedit, cum et Genitivum in ою formet, pronomen demonstrativum той: та, f. тѣ, тою, тѣма.

Sic et об, он, сам, quae consona solida finiuntur, excepto quod Genitivum in ꙋ forment:

об:	оба,	f. обѣ,	обꙋ,	обѣма.
он:	она,	онѣ,	онꙋ,	онѣма.
сам:	сама,	самѣ	самꙋ,	самѣма.

De-

Definitae terminationis Genitivus овою, оною, самою rarioris usus est. обама рꙋкама in Cod. Serb. probari vix potest.

Quae vocali seu й seu consona liquida finiuntur, pro fem. ѣ postulant и, pro ою Genitivi ею, pro ѣма Dativi има:

сїй: сїа	f. сїи,	сею,	сима.
мой: моа,	мои,	моею,	моима.
ваш: ваша,	ваши,	вашею,	вашима.

Sic et Accusativus m, f. и, Gen. ею, Dat. има ab и.

§. 25. Substantiva masculina primae Declinationis formant dualem in а, ꙋ, ома, secundae vero in а, ю, ема:

1. сын: сына, сынꙋ, сынома.

2. пастырь: пастыра, пастырю, пастырема.

Male hic et in Neutris Meletius a Dativo distinxit Sociativum, huic tribuendo terminationem ама, сынама, pro сынома, отцама, pro отцема. In Ostrogiensi 1 Reg. 14, 14. occurrit Dualis (Bohemis usitatus) in ы: два волы (pro вола) изорати можета, quae e Vulg. aut potius e versione Bohemica sumta sunt. Confer обаполы (pro обапола) а пол.

§. 26. Neutrorum Dualis in Genitivo et Dativo a duali Masculinorum non differt, sed in Nominativo Neutra primae desinunt in ѣ, secundae vero in и:

1.

1\. крило: криле, крилꙋ, крилома.
колѣно: колѣнѣ, колѣнꙋ, колѣнома.
2\. сердце: сердци, сердцꙋ, сердцема.
знаменїе: знаменїи, знаменїю, знаменьма.

In Dativo et Sociativo contracte знаменьма pro знаменїема, cum etiam in Sociativo plurali знаменьми habeatur. Ab имѧ dualis именѣ, ab отроча отрочатѣ distingui debet a plurali имена, отрочата, uti neutrum двѣ a masculino два. Dativum formabis, si plurali addas а: именема, отрочатема, et племеньма contracte pro племенема.

Male iterum Meletius Sociativos именама, отрочатама distinguere conatur a Dativis именема, отрочатема; deducendo nimirum именама, отрочатама a plurali именами, отрочатами, qui tamen nec ipsi Meletio probabatur, cum имены et отрочаты habeat. Qui Pentateuchum vertit, a кꙋра dualem кꙋрати formavit. Legitur enim Levit. 14, 4. in Ostrog. двѣ кꙋрати живѣ чистѣ, et v. 49. два кꙋрати; in correcta nunc два птичища жива чиста in masculino, a птичищ.

Ab око, оухо, in plurali очеса, оушеса, anomalus dualis femininus in usu est:

очи, очїю, очима.
оуши, оушїю, оушима.

Sic et плещи, плещїю, плещема et плещима a плеще.

Cum Matth. 18, 9. et Marci 9, 47. in Mss. legatur verus et antiquus dualis очи, quem etiam Mardarius in editione sua servavit, non possum scioli audaciam probare, qui his in locis dualem ab око recens formatum оуѣ substituit, quem jam Ostrogiensis et posteriores editiones exhibent.

§. 27. Femininorum duales terminationes sunt, primae in ѣ, ꙋ, ама, secundae in и, ю, ама, tertiae in и, їю, ама, 4tae in и, їю, ма. Exempli gratia:

1. дѣвѣ,	дѣвꙋ,	дѣвама.
оустнѣ,	оустнꙋ,	оустнама.
нозѣ,	ногꙋ,	ногама.
блсѣ,	блхꙋ,	блхама.
рꙋцѣ,	рꙋкꙋ,	рꙋкама.
2. стези,	стезю,	стезама.
мрежи,	мрежю,	мрежама.
птици,	птицю,	птицама.
ладїи,	ладїю,	ладїама.
3. церкви,	церквїю,	церквама.
4. длани,	дланїю,	дланьма.

Sic a мати: матери, матерїю, матерма; a дщи: дщери, дщерїю, дщерьма; et a masc. юноша dualis юноши: шедша два юноши прїидоста. In glagoliticis libris non raro и pro ѣ in prima, hodierno Dalmatarum more: дви рꙋци, дви години, cum etiam in Dativo рꙋци pro рꙋцѣ dicant.

Rec-

Recte quidem apud Meletium duales ладїи а ладїа, сѫдїи а сѫдїа, male vero мрежѣ, матерѣ, et in masc. воевода, юноша.

Facile jam emendabis errores, qui sive oscitantia sive imperitia librariorum, in editiones irrepserunt. Pro вѣждома моима, palpebris meis, Psal. 131, 4. posteriorum editionum, legendum cum Ostrogiensi et Veneto psalterio вѣждама. Pro ланитома Marci 14, 65. Joh. 19, 3. legendum cum Mss. et Mardarii editione ланитама. Pro по двѣма ризома Luc. 9, 3. Ostrogiensis et editionum antiquarum, posteriores correxerunt ponendo ризама; nunc in postrema по двѣ ризѣ legitur. Act. 21, 33. in Mss. legitur ѹжема желѣзнома двѣма; in Ostrogiensi vero веригама, quin mutatum fuerit желѣзнома. Posteriores editores mutarunt male fem. веригама in mascul. веригома, ubi potius желѣзнома corrigendum erat. In postrema editione neglecto Duali pluralis вериги желѣзными substitutus fuit, repetito errore pristino; верига enim femininum est, ejusque Instrumentalis plur. веригами, non вериги.

§. 28. Dualis Adjectivorum indefinitorum a Substantivorum duali non erat diversus, nunc in casu tertio differt, cum hic a terminatione definita formetur.

1. свят: N. свята, f. святѣ G. святѹ
благ: блага, f. благѣ благѹ
D. святыма. благыма.

2. сыновень: сыновна, f. сыновни G. сыновню.
нищ: нища, f. нищи нищѹ
божїй: божїа, f. божїи божїю
D. сыновнима. нищима. божїима.

Mixtam igitur sistunt Grammatici Dualis declinationem. Duorum enim casuum priorum terminationes sunt Adjectivorum indefinitorum, quibus Dat. et Soc. in ома seu ема proprie respondet. Hic possessivis tribuebatur: колѣнома ӥсовома Luc. 5, 8., двѣма царема аморрейскома olim Jos. 9, 10. (nunc in plur. двоим царем аморрейским), съ двѣма евнꙋхома царевома Esth. 1. (nunc in plur. еѵнꙋхи царевыми). Etiam Gerundivorum Duali antiqua terminatio convenit:

сѣдѧща, f. -щи, G. L. сѣдѧщею, D. S. сѣдѧщема.
шедша, f. -ши, шедшею, шедшема.

по нем идоста два слѣпца, зовꙋща и глаголюща Matth. 9, 27. она же изшедша прослависта его v. 31., тѣма же изходѧщема v. 32., ѿ обою слышавшею - и по нем шедшею Joh. 1, 40. (nunc neglecto duali слышавших, шедших), in Mardarii editione et Mss. antiquiori more слышавшꙋю, шедшꙋю. двѣма лѣтома скончавшемасѧ et скончавшаемасѧ, quorum prius Dual. a Nom. sing. скончавш, скончавша terminationis indefinitae, alterum a Nom. скончавшїй, dual. скончавшаѧ (лѣта) definitae terminationis formatum est. Matth. 8, 33. ѡ бѣсною est Localis definitae terminationis; alibi ꙋю: деснꙋю. Alias et свѧтыю pro свѧтою Ezech. 30, 22. feminino duali in ѣ appositum и de-

definitam terminationem designat: скрѹшѹ мышцы єго крѣпцѣи и протаженѣи и сътренѣи, nunc neglecto duali крѣпкїа и протаженыа и сотреныа (τὰς ἰσχυρὰς τεταμένας). пречистѣи рѹцѣ твои, свои живоначалнѣишїи рѹцѣ.

Male correctum fuisse dualem Matth. 24, 41. двѣ мелющи substituendo мелющѣ pag. 27. monui. Meletius enim pro dualibus in и ubique ѣ pro arbitrio suo statuit. Addam etiam Luc. 17, 35. in Ostrogiensi et editionibus antiquis recte legi: бѹдетѣ двѣ вкѹпѣ мелющи, nunc male мелющѣ. Zach. 5, 9. olim двѣ женѣ сходащи, nunc mutato, ut solent Correctores, duali in pluralem, двѣ жены исходащыа.

Caput III.

Verborum Conjugatio.

§. 29.

Veteres Grammatici, cum observassent omnium Verborum regularium personam secundam aut in -еши aut in -иши terminari, huicque conformiter tertiam inflecti in -ет vel-ит, primam pluralis in -ем vel -им, secundam in-ете vel-ите, duas duntaxat Conjugationes constituerunt, primam eorum, quorum secunda persona in Praesenti terminatur in еши, secundam eorum, quorum persona secunda finitur in иши. Vide affixa personalia Verborum P. I. Cap. VII. §. 90.

Huic

Huic solum discrimini ceu fundamento innixi Verba in ȣ et ю purum terminata ad eandem Conjugationem retulerunt. Hac ratione factum est, ut acutior aliis Meletius formam singularem чтȣ cum iterativa читаю connecteret, et diversas has formas, quarum quaelibet intuitu aliorum temporum Conjugationem specialem jure postulat, una (prima nimirum) Conjugatione complecteretur. Quis istud probare possit? чтȣ enim, ut alia praeteream, Praesens Participii passivi format in ом: чтом; читаю vero in ем: читаем. Nos igitur primam Conjugationem Meletii in duas dispertientes tres Conjugationes statuimus, pro tribus terminationibus Praesentis Participii passivi in ем, ом, им. His respondent tres diversae terminationes tertiae personae pluralis Indicativi;

	ем, ют	ом, ȣт	им, ат.
	I.	II.	III.
Sing. 1	ла-ю	бод-ȣ	гон-ю
2	ла-ѥши	бод-еши	гон-иши
3	ла-ѥт	бод-ет	гон-ит
Plur. 1	ла-ѥм	бод-ем	гон-и
2	ла-ѥте	бод-ете	гон-ите
3	ла̂-ют	бод-ȣт	гон-ат

Sche-

Schema generale Conjugationum.

Praes.		Ind.	Imp.	Gerund.	Part.pas.	Infin.
I.	A.	– ю	—	– ꙗ	– ѥм	– ти
		– ѥши	– й	– ющ		
	B.	– ю	—	– ѧ	– єм	– ати
		– єши	– и	– ющ		
II.	C.	– ȣ	—	– ы	– ом	– ти
		– єши	– и	– ȣщ		
	D.	– нȣ	—	—	—	– нȣти
		– нєши	– ни	—	—	
III.	E.	– ю	—	– ѧ	– им	– ѣти
		– иши	– и	– ѧщ		
	F.	– ю	—	– ѧ	– им	– ити
		– иши	– и	– ѧщ		

Praet.		Ind.	Part. act.	Gerund.	Part. pass.
I.	A.	– х	– л	– в	– ѥн
	B.	– ах	– ал	– ав	– ан
II.	C.	– ох	– л	—	– єн
	D.	– нȣх	– нȣл	– нȣв	– новєн
III.	E.	– ѣх	– ѣл	– ѣв	– ѣн
	F.	– их	– ил	– ив	– єн

§. 30.

§. 30. Paradigmatum A. B. C. D. E. F. characteres praebet forma Infinitivi seu Praeteriti:

A.	Inf. -	ти	Praet. -	х	би-ти,	би-х
B.	— -	ати	— -	ах	сл-ати,	сл-ах
C.	— -	ти	— -	ох	нес-ти,	нес-ох
D.	— -	нȣти	— -	нȣх	ми-нȣти,	ми-нȣх
E.	— -	ѣти	— -	ѣх	мн-ѣти,	мн-ѣх
F.	— -	ити	— -	их	твор-ити,	твор-их.

Praesens a) Indicativi, b) Imperativi, c) Gerundivi, d) Participii passivi.

	A	B	C	D	E	F.
a	бию	слю	несȣ	минȣ	мню	творю
b	бій	сли	неси	мини	мни	твори
c	біа	сла	несы	—	мна	твора
d	біем	слем	несом	—	мним	творим

Infinitivus et Supinum.

бити	слати	нести	минȣти	мнѣти	творити
бит	слат	нест	минȣт	мнѣт	творит

Praeteritum e) Indicativi, f) Participii passivi, g) Gerundivi, h) Participii passivi.

e	бих	слах	несох	минȣх	мнѣх	творих
f	бил	слал	несл	минȣл	мнѣл	творил
g	бив	слав	нес	минȣв	мнѣв	творив
h	біен	слан	несен	миновен	мнѣн	творен

§. 31.

§. 31.

Conjugatio I.

Paradigma A. Persona prima ю post vocales.

Praes. Indicativi.	Sing. 1	бїю	2 бїеши	3 бїет
	Plur.	бїем	бїете	бїют
	Dual. m.	бїева	бїета	бїета
	f.	бїевѣ	бїетѣ	бїетѣ

Imperativi.	Sing. 1	—	2 бїй	3 бїй
	Plur.	бїим	бїйте	бїйте
	Dual. m.	бїйва	бїйта	бїйта
	f.	бїйвѣ	бїйтѣ	бїйтѣ

Gerundivi.	Sing. m. n.	бїа	f. бїющи
	Plur. m. f. n.	бїюще	
	Dual. m. n.	бїюща	f. бїющи

Particip. pass.	Sing. m.	бїем	f. бїема	n. бїемо
	Plur.	бїеми	бїемы	бїема
	Dual.	бїема	бїемѣ	бїемѣ

Infinitivus бити, Supinum бит.

Praet. Indicativi.	Sing. 1	бих	2 ки	3 ки
	Plur.	бихом	бисте	киша
	Dual. m.	бихова	биста	биста
	f.	биховѣ	бистѣ	бистѣ α)

Part. activi.	Sing. m.	кил	f. кила	n. кило
	Plur.	били β)		
	Dual. m.	кила?	f. билѣ?	билѣ?

Gerundivi.	Sing. m.	бив	f. бивши
	Plur. m. f. n.	биюще	
	Dual. m. n.	бивша	f. бивши

Part. passivi.	Sing.	бїен	f. бїена	n. бїено
	Plur.	бїени	бїены	бїена
	Dual.	бїена	бїенѣ	бїенѣ

At пїю: пит пита пито etc.

α) Praeterit. iterat.: 1. бїах, 2. бїаше, 3. бїаше, Plur. бїахом, бїасте, бїах8 a forma бїати petendum est.

β) били est omnium generum. Bohemi etiam in plurali tria genera distinguunt: били, былы, била, uti et Serbi (ли, ле, ла). Poloni duo m. били, f. et n. билы.

Ad hoc paradigma refer 1) verba formae primae in ю: мыю, пою, спѣю, чаю, ч8ю etc. 2) Inchoativa formae tertiae in ѣю: имѣю, оумѣю, ѡск8дѣю, разботѣю, раз8мѣю, тлѣю, saltem quoad Praesentia. Imperat. имѣй, имѣим, имѣйте, Gerund. имѣа, имѣюще. Nam Infinitivus et Praeterita paradigmati E. se conformant. 3) verba formae quintae in аю: тблаю, падаю, питаю, пытаю, читаю, ita tamen ut in Praeteritis magis ad paradigma B. respicias. Participium pass. enim post а non admittit ен, sed н: знан a знаю. 4) Verba formae sextae quoad Praesentia: к8п8ю, вѣр8ю, мил8ю, сѣт8ю etc. Praeterita enim ab Infinitivo in овати dependent: к8повах, к8повал, к8повав, к8пован,

Para-

Paradigma B. Persona prima ю post consonas.

Indicativi Praesens sive Futurum.

Sing. 1	глаголю послю (Fut.) мажю	2	глаголеши послеши мажеши	3	глаголет послет мажет
Plur. 1	глаголем послем мажем	2	глаголете послете мажете	3	глаголют послют мажют

Imperativus.

Sing. 1	—	2 3	глаголи мажи
Plur.	глаголѣм мажѣм	2 3	глаголѣте мажѣте α)

Gerundivi Praesens.

Sing.	глагола мажа	f.	глаголюши мажюши
Plur.	глаголюше мажюше	m. f. n.	

Participii passivi Praesens.

Sing. m	глаголем мажем	f.	глаголема мажема	n.	глаголемо мажемо
Plur.	глаголеми мажеми		глаголемы мажемы		глаголема мажема

Infinitivus et Supinum.

глаголати, мазати.
глаголат, мазат.

Prae-

Praeteritum Indicativi.

Sing.	1	глаголах мазах	2	глагола мазаше	3	глагола мазаше
Plur.		глаголахом мазахом		глаголаста мазаста		глаголахꙋ мазахꙋ

Praeteritum Participii activi.

Sing. m	глаголал мазал	f. глаголала мазала	n. глаголало мазало
Plur.	глаголали мазали } m. f. n.		

Praeteritum Gerundivi.

Sing. m	глаголав мазав	f. глаголавши мазавши
Plur.	глаголавше мазавше } m. f. n.	

Praeteritum Participii passivi.

Sing. m	глаголан мазан	f. глаголана мазана	n. глаголано мазано
Plur.	глаголаин мазани	глаголаны мазаны	глаголана мазана

α) Sic olim, nunc глаголите, мажите. Duales hic omisimus, quod facile formari possint a plurali, pro м ponendo ва, pro те vero та: глаголева a глаголем, глаголета a глаголете, глаголахова a глаголахом, глаголаста a глаголасте. Tertia persona in duali non differt a secunda.

Hoc paradigma sibi vendicant verba formae quintae in ати, quae in Praesenti in ю desinunt:

30-

зоблю, зоблеши, зоблет, зоблем, зоблют а зобати; ємлю, ємлеши etc. ab имати, стражд8 (olim страждю) а страдати; ѿрыж8, ѿрыжеши, ab ѿрыгати; пиш8; пишеши а писати; мещ8, мещеши, а метати, ищ8, ищеши, ab искати; плач8сѧ, плачешисѧ, а плакатисѧ. Alia formae quintae, quae in Praesenti аю amant, quoad Praesentia ad Paradigma A. spectare supra monuimus. Itaque ab ѡврѣтати Praesens ѡврѣтаю ad Parad. A., Futurum vero ѡбращ8 ad B. referendum erit.

Conjugatio II.

Paradigma { C. Praesens 8 post consonas solidas.
D. Praesens (Futurum) 8 post н.

Praesens (aut Futurum) Indicativi.

	1	2	3
C. Sing.	нес8	несеши	несет
D. - -	вин8	винеши	винет
Plur.	несем	несете	нес8т
	винем	винете	вин8т
Dual.	несева	несета	несета
	винева	винета	винета

Praesens Imperativi.

	1	2 3
Sing.	—	неси
		вини
Plur.	несѣм	несѣте
	винѣм	винѣте

Prae-

Praesens Gerundivi.

Sing.	несы	f. несꙋщи
Plur.	несꙋще m. f. n.	

Praesens Participii passivi.

Sing. m	несом	f. несома	n. несомо
Plur.	несоми	несомы	несома

Infinivus.	нести винꙋти	Supinum.	нест винꙋт

Praeteritum Indicativi.

	1	2	3
Sing.	несох виниꙋх	несе винꙋ	несе α) винꙋ β)
Plur.	несохом винꙋхом	несосте винꙋсте	несоша винꙋша
Dual.	несохова винꙋхова	несоста винꙋста	несоста винꙋста

Praeteritum Participii activi.

Sing. m	несл винꙋл	f. несла винꙋла	n. несло винꙋло
Plur.	несли винꙋли	m. f. n.	

Praeteritum Gerundivi.

Sing. m.	нес винꙋв	f. несши винꙋвши
Plur.	несше винꙋвше	m. f. n.

Praeteritum Participii passivi.

Sing. m. несен	f. несена	n. несено
ѡ҃ринове́н	ѡ҃риновена	ѡ҃риновено
вит	вита	вито
Plur. несени	несены	несена
ѡ҃риновени	ѡ҃риновены	ѡ҃риновена
вити	виты	вита

α) несꙋ petit Praeteritum Iterativum ab iterativa forma носити. At идꙋ et alia formant illud ope ах: идах, идаше, Plur. идахом, идасте (olim et идашете), идахꙋ, Dual. идахова, идаста (et идашета) quae inflexio primae Conjugationi conformis est.

β) Antiqui libri constanter нꙋ in tertia persona Praeteriti servant, et in Evangeliis etiam in postrema editione поманꙋ петр legitur. At in aliis libris pro arbitrio Novatorum не pro нꙋ non raro offendes: премине слово pro преминꙋ рѣчь, толкне pro толкнꙋ, попльзнеся, immo et помане Exod. 2, 24. atque alibi pro поманꙋ. Esther 7, 5. дерзне, pro дерзнꙋ Ostrogiensis.

Ad Paradigma C. spectant verba formae primae in ꙋ: бедꙋ, бодꙋ, fut. бꙋдꙋ, матꙋ, плетꙋ, безꙋ, пасꙋ, могꙋ, текꙋ. Adde зовꙋ, берꙋ, женꙋ et alia quoad Praesens. Nam ratione Infinitivi in ати, paradigma B. sequuntur: звати, брати, гнати, Praet. звах, брах, гнах etc. Verba vero tertiae et quartae formae in ждꙋ, жꙋ, шꙋ, щꙋ, чꙋ, cum in his ꙋ scribatur pro ю, ad Conjugationem III. referenda sunt.

Paradigma D. Verbis secundae formae in нꙋ, нꙋти, proprium est: минꙋ, поманꙋ, прилпнꙋ, дхнꙋ, ткнꙋ, оусѣкнꙋ. Quae rejecto нꙋ in con-

sonam desinunt, in Praeterito pro нꙋх, нꙋ, amant terminationem ох, е, quae est paradigmati C. propria: прозѧбох, прозѧбе а прозѧбнꙋ, оустох, оусте ab оустнꙋ. Inspice indiculum Verborum in нꙋ, quem p. 355 dedimus.

Conjugatio III.

Paradigma { E. Praesens -ю, Praet. ѣ, Inf. ѣти.
F. — ю, — и, — ити.

Praesens (aut Futurum) Indicativi.

	1	2	3
E. Sing. m	зрю	зриши	зрит
	лежꙋ	лежиши	лежит
F. - -	волю	волиши	волит
Plur.	зрим	зрите	зрѧт
	лежим	лежите	лежат
	волим	волите	волѧт

Praesens Imperativi.

	1	2 3
Sing.	—	зри
		лежи
		воли
Plur.	зрѣм	зрѣте
	лежѣм	лежѣте
	волѣм	волѣте *a)*

Praesens Gerundivi.

		f.
Sing.	зрѧ	зрѧщи
	лежа	лежащи
	волѧ	волѧщи
Plur.	зрѧще { m. f. n.	
	лежаще	
	волѧще	

Prae-

Praesens Participii passivi.

	m.	f.	n.
Sing.	зрим волим	зрима волима	зримо волимо
Plur.	зрими волими	зримы волимы	зрима волима

Infinit. | зрѣти
волити, Supin. | зрѣт
волит

Praeteritum Indicativi.

	1	2	3
Sing.	зрѣх волих	зрѣ воли	зрѣ β) воли
Plur.	зрѣхом волихом	зрѣсте волисте	зрѣсте волисте
Dual. m.	зрѣхова	зрѣста	зрѣста
f.	зрѣховѣ	зрѣстѣ	зрѣстѣ
m.	волихова	волиста	волиста
f.	волиховѣ	волистѣ	волистѣ

Participium Activi.

	m.	f.	n.
Sing.	зрѣл волил	зрѣла волила	зрѣло волило
Plur.	зрѣли волили } m. f. n.		

Praeteritum Gerundivi.

	m.	f.
Sing.	зрѣв волив	зрѣвши воливши
Plur.	зрѣвше воливше } m. f. n.	

Praeteritum Participii passivi.

	m.	f.	n.
Sing.	зрѣн волен	зрѣна волена	зрѣно волено
Plur.	зрѣни волени	зрѣны волены	зрѣна волена

α) Apud Recentiores зрим, зрите; лежим, лежите; волим, волите. At apud Veteres хвалѣте, веселѣтеса, приступѣте, садѣте, вкусѣте, просѣте, uti in 1ma et 2da Conjugatione.

β) Praet. iterat. зрах, зраше, Dual. зраста, fem. зрастѣ Marci 15, 47. Sic болах, болаше а болѣти; млачаше (Russ. pro млащаше) Jud. 6, 11. а млатити.

Paradigma E. sequuntur Verba formae tertiae: мнѣти, звенѣти, видѣти, сѣдѣти etc. Exceptis tamen Inchoativis in ѣю, quorum Praesentia Paradigmati A. conformia sunt. Huc etiam pertinent, quoad Praesentia, verba, quae pro ѣти in Infinitivo ати (ати) amant, ut стою, стоиши, Imp. стой, стоим, стойте; лежу, слышу, слышиши etc.

Paradigmati F. se conformant Verba formae quartae: таити, таю, таиши; доити, дою, доиши; напоити; купити, куплю, купиши; родити, рожду, родиши; слезити, слежу (слезю), слезиши; гасити, гашу, гасиши; мутити, мущу, мутиши; пустити, пущу, пустиши.

Paradigmata E. et F. in Praesenti, omnium Modorum, non differunt. Distinguuntur autem in Infinitivo characteristicis vocalibus (ѣ, и) tertiae et quartae formae, atque hinc in temporibus affinibus seu analogis, Praeterito Indicativi, Gerundivi et Participii passivi. Sunt autem non pauca Verba, quae idem paradigma per omnia Tempora

pora aut Modos sequi non possunt, quod formatio Infinitivi diversa aliud subinde paradigma exigat in Praeterito, quam in Praesenti, ut adeo Verbum ejusdem formae quoad Praesens et analogos Modos aliam, et quoad Praeteritum ac Infinitivum, et Modos his affines, iterum aliam Conjugationem, aut saltem aliud Paradigma sequatur. Hanc ob causam in formis Verborum Praeteritum et Infinitivum diligentius notare, et in construenda Conjugationum tabula Tempora analoga coordinare oportuit. Multa enim sunt Verba, quae plene conjugari, id est, quoad omnia Tempora et Modos inflecti non possunt, cognita solum Praesentis (aut Futuri) persona prima, nisi etiam aut eorum Infinitivus aut Praeteritum simplex notum sit, quorum cognitio omnino e formarum doctrina P. I. §. 52 — 75. exposita, quam formatio temporum §. 80 — 90. excipit, petenda erit.

Verba duorum Paradigmatum.

§. 32. E Paradigmate A. ad Paradigma B. transiliunt 1) Verba formae primae in ю, quae in Infinitivo et Praeterito crescunt, assumendo т, ut даю, датти, датх; лїю, лїтти, лїтх; сѣю, сѣтти, сѣтх. 2) Verba formae sextae in ꙋю et ю, ob Infinitivum in овати, евати, cui tempora ana-

analoga se conformant: кȣпȣю, кȣповати, hinc etiam кȣповах, кȣповал, кȣпован.

Ad paradigma B. transiliunt e paradigmate C. in Praeteritis Verba formae primae, quae Infinitivum in ати formant: зовȣ, звати, жвȣ, жвати; берȣ, брати; дерȣ, драти etc.

Eadem de causa e paradigmate D. ea Verba in нȣ, quae ratione Infinitivi ad formam primam spectant: имȣ, ѧти, ѧх, Part. pass. ѧт; жмȣ, жѧти, жах; пнȣ, пѧти, пѧх; кленȣ, клѧти, клѧх; жнȣ, жати; зачнȣ, зачѧти, зачах, зачат. Sic станȣ, стѧти; женȣ, гнѧти, гнах, Praet. Part. pass. гнан conformiter paradigmati B.

E paradigmate E. (Conjugat. III.) verba formae tertiae, quae Infinitivum formant in ѧти: боюсѧ, боишисѧ, Inf. боѧтисѧ, Praet. боѧхсѧ; держȣ, держѧти, держах, держал, держав, держан; молчȣ, молчати etc. Adde сплю, спиши, Inf. спѧти, Praet. спах, Part. act. спал.

Ad paradigma E. transiliunt e paradigmate C. (Conjugat. II.) verba in ȣ, praecedente consona р, quae Infinitivum in ѣти formant: мрȣ, мреши, Inf. мрѣти, Praet. мрѣх (melius quam мрох), прострȣ, прострѣти, прострѣх. Sic мелю, мелеши, quod ratione Praesentis ad B. spectat, ob Infinitivum млѣти paradigmati E. se conformat.

Quo-

Quoad Praeterita ad B. recte quidem referuntur verba formae quintae in аю, ad E. vero verba formae tertiae in ѣю; sed haec et illa etiam secundum A. sine ulla difficultate inflecti possunt, servata nimirum ubique characteristica а et ѣ ante terminationes χ, л, в, et participio passivo pro ен affigendo н, licet omnino Participium passivum питан paradigmati B. (слан), et тлѣн paradigmati E. (зрѣн) magis sit conforme. Confer jam питати, тлѣти cum бити.

би-ти	би-χ	би-л	би-в	бї-ен
пита-ти	пита-χ	пита-л	пита-в	пита-н
тлѣ-ти	тлѣ-χ	тлѣ-л	тлѣ-в	тлѣ-н

Qui ejusmodi paradigmata postulet, secundum quae verba primae Conjugationis omnia (питаю, владѣю, ωснȣю), per omnia Tempora et Modos ita conjugentur, ut ab uno paradigmate ad aliud deflectere non liceat, ei necesse erit, aut paradigmatum numerum ultra modum augere, aut ad verba irregularia amandare multa prorsus regularia. Tentanda igitur fuit nova Temporum analogorum coordinatio, ut adeo Praesentia constituant Conjugationis integrae medietatem unam, Praeterita vero alteram, quas ambas Infinitivus interpositus dividat. Hac methodo id effectum est, ut ex formis Infinitivi facile dijudicari possit, secundum quod paradigma tempora reliqua Infinitivo analoga sint inflectenda.

§. 33.

§ 33.

Anomalorum Conjugationes.

Conjugatio Verbi substantivi ѥсмь, бѹдѹ, бꙑти.

Praes. Indicativi.	Sing.	1	ѥсмь	2	ѥси	3	ѥсть
	Plur.		ѥсмꙑ		ѥсте		сѹть
	Dual.	m.	ѥсва		ѥста		ѥста
		f.	ѥсвѣ		ѥстѣ		ѥстѣ α)

Praes. Gerundivi.	Sing.	m.	сꙑ	f.	сѹщи
	Plur.		сѹщє		сѹщє
	Dual.		сѹща		сѹщи β)

Futurum.	Sing.	1	бѹдѹ	2	бѹдеши	3	бѹдет
	Plur.		бѹдем		бѹдете		бѹдѹт
	Dual.	m.	бѹдева		бѹдета		бѹдета
		f.	бѹдевѣ		бѹдетѣ		бѹдетѣ γ)

Imperativus.	Sing.		—	2	бѹди	3	бѹди
	Plur.		бѹдѣм		бѹдѣте		бѹдѣте
	Dual.	m.	бѹдѣва		бѹдѣта		бѹдѣта
		f.	бѹдѣвѣ		бѹдѣтѣ		бѹдѣтѣ

Fut. Gerundivi.	Sing.	m.	бѹдѹщ	f.	бѹдѹщи
	Plur.		бѹдѹщє		
	Dual.		бѹдѹща		бѹдѹщи

Infinitivus. бꙑти esse, fieri.

α) Olim 1. pers. sing. ѥсми, hinc ѥсмь; in plur. etiam ѥсмъ pro ѥсмꙑ. ѥсмо in libris glagoliticis est vulgare illyricum. In Ostrog. 1 Cor. 15, 19. єсмє bis legitur, alias ubique єсмꙑ. In сѹть excidit ѥ. Sic et нѣсмь, нѣси, нѣсть, нѣсмꙑ, нѣсте, не сѹть. Confer notam p. 396.

β) A сꙑ est Adjectivum сꙑй, ὁ ὤν, qui est, uti сѹщїй, сѹщаѧ (сѹщїѧ), сѹщєє, a сѹщ.

γ)

γ) бꙋдꙋ ero, fiam, inflectitur prorsus regulariter, uti несꙋ. аще бꙋдꙋ si fuero, аще бꙋдеши si fueris etc. Sic etiam сбꙋдꙋся, сбꙋдешися etc. Pro Imperativi 3. pers. бꙋди, plur. бꙋдѣте alii Optativi personas adoptant: да бꙋдет sit, fiat, да бꙋдꙋт sint, fiant; да не бꙋдет absit.

Praet. I.	Sing. 1	бѣх	2.	бѣ	3	бѣ
	Plur.	бѣхом		бѣсте		бѣхꙋ, бѣша
	Dual. m.	бѣхова		бѣста		бѣста δ)
	f.	бѣховѣ		бѣстѣ		бѣстѣ

Praet. Iterat.	Sing. 1	бѣах	2	бѣаше	3	бѣаше
	Plur.	бѣахом		бѣасте		бѣахꙋ
	Dual.	бѣахова		бѣаста		бѣаста ε)

Praet. II.	Sing. 1	бых	2	бысть	3	бысть (бы)
	Plur.	быхом		бысте		быша
	Dual.	бысва		быста		быста ζ)

Praet. Gerund.	Sing. m.	быв	f. бывши
	Plur.	бывше	
	Dual.	бывша	бывши

Praet. Part. act.	Sing. m.	был	f. была	n. было
	Plur.	были	(былы?)	(была?)
	Dual.	была	былѣ	былѣ η)

Praeteritum Participii passivi vacat, quia быти ceu Neutrum passivae flexionis capax non est; inflectuntur autem composita (ex praepositione et быти) activae significationis: забвен pro забвен, a забыти oblivisci.

Tem-

Tempora circumscripta.

Praet. Indic.	1	быв ѥсмь были ѥсмы	2	быв ѥси были ѥсте	3	быв ѥсть были сѹть
Plusquam-perf.	1	быв бѣх были бѣхом	2	быв бѣ были бѣсте	3	быв бѣ были бѣхѹ
Praet. Opt.	1	быв бых были быхом	2	быв бы были бысте	3	быв бы были быша

Eodem modo, cum Participiis activis et passivis aliorum Verborum auxiliaria ѥсмь, бѣх, бых, бѹдѹ connectendo, circumscripta tempora formantur. Vide P. 1. §. 84. 85. Pro бых primae personae rarius бым occurrit: дал бым darem, dedissem, Psal. 90, 18. in Ostrogiensi et Psalterio Veneto, in correcta editione nunc дал бых.

δ) Dual. persona 1. contractior бѣсва, f. бѣсвѣ, persona 2. et 3. etiam бѣхота, f. бѣхотѣ.

ε) Praeteriti iterativi seu imperfecti contractior persona 1. est бах, 2. et 3. баше, Plur. бахом, басте, бахѹ seu баша, Dual. бахова et басва, баста, et productior 2. et 3. бѣашета pro бѣаста.

ζ) Praeteritum I. бѣх, бѣ idem est ac fui, *ich war*, a быти esse, et hujus Iterativum бах respondet Latinorum Imperfecto eram. Praeteritum vero II. idem est ac factus sum, *ich ward*, a быти fieri. Praet. бых pro бѣх postulant composita избыти, пребыти: избых, пребысть, пребыста. Sic et сбыстсѧ; забыти, забых, забы oblitus est. Ipsa etiam radicalis syllaba бы latinae fi in fio, uti бѹ in бѹдѹ latino fu, in Praeterito fui, fueram, affinis est, cum Slavi litera f careant et pro f labiales б aut п ament. Confer voces бѹк et fagus, боб et faba, пламы et flamma.

η)

*) Pro ſem. былы, et neutro была in plurali ubique masculinum были reperias. In glagoliticis quidem libris престалє сꙋть legeris, pro f. престалы сꙋть, at terminatio haec e vulgari hodierna dialecto assumta fuit. In libris autem, in quibus purior Slavonismus servatur, nullibi feminina aut neutra a masculinis hujus Participii distinguuntur. Luc. 23, 55. legunt editi: ꙗжє бахꙋ пришли quae venerant, quod et Codd. Mss. Vindobonenses confirmant, licet бѣхꙋ pro бахꙋ habeant. Matth. 11, 21. et 23. аще быша силы были бывшїѧ (Ostrog. бывшаѧ) в вас. Sic et Luc. 10, 13. ubi et correcta бывшаѧ legit. Bohemica et Polonica syntaxis his in locis ob femininum силы postulat былы, Illyrica былє. Meletius quidem in Duali была, f. былѣ, exhibet in circumscriptis temporibus: аще бы быласва, f. былѣсвѣ, быласта, f. былѣстѣ, et аще бысва была, (f. бысвѣ былѣ), быста была, (f. быстѣ былѣ) f. sed metuo, ne sine auctoritate id fecerit. Idem etiam, pro arbitrio suo быша masculinum, бышѧ vero femininum esse statuit, cum tamen быша et бышѧ promiscue scribantur (vide Introd. pag. 12).

§. 34. Praeter ѥсмь anomala censentur, quae pro ю aut ꙋ primae personae мь habent, nimirum ꙗмь (снѣмь), вѣмь, дамь, имамь. Haec in plurali prima servant мы, in secunda singulari си pro ши, excepto имамь, имаши.

S. 1	ꙗмь	снѣмь	вѣмь	дамь
2	ꙗси	снѣси	вѣси	даси
3	ꙗсть	снѣсть	вѣсть	дасть
Pl. 1	ꙗмы	снѣмы	вѣмы	дамы
2	ꙗстє	снѣстє	вѣстє	дастє
3	ꙗдат	снѣдат	вѣдат	дадат, дадꙋт

a)

a) ꙗмь contractum est ex ꙗдмь, eliso д. Hine Praesens Gerundivi ꙗды (et ꙗдѧ), f. ꙗдѹщи, Part. pass. ꙗдом, Infinitivus ꙗсти (quasi a ꙗдѹ), Praet. Indicat. ꙗдох, ꙗдє, Praet. Gerund. ꙗд, ꙗдши, Part. act. ꙗл (pro ꙗдл), Part. pass. ꙗдєн inflectuntur conformiter paradigmati C. (несѹ). Imperativus vero differt: ꙗждь, ꙗждьмы, ꙗждьтє, in editis recentioribus etiam ꙗди, ꙗдим, ꙗдитє (pro ꙗдѣм, ꙗдѣтє). Praeteritum ꙗх, ex ꙗдох contractum, et ejus Praet. iterativum ꙗдѧх sic inflectuntur:

1	ꙗх	2 3 ꙗсть	ꙗхом	ꙗстє	ꙗхѹ
	ꙗдѧх	ꙗдѧшє	ꙗдѧхом	ꙗдѧстє	ꙗдѧхѹ

Compositum снѣмь uti ꙗмь inflectendum est. Frequentativum autem ꙗдати, ꙗдаю, omnino regulare est, uti бываю a быти, вѣдаю a вѣмь,

b) Verbi вѣмь (contracti ex вѣдмь pro вѣдѹ) tempora Praeterita, cum ea Infinitivo вѣдѣти analoga sint, fere inflectuntur secundum paradigma E. (зрю, зрѣти). 1. вѣдѣх, 2. 3. вѣдѣ, Pl. вѣдѣхом etc. вѣдѣл, вѣдѣв, вѣдѣн, Inf. olim et вѣсти, quasi a forma вѣдѹ, hinc etiam Gerund. вѣды (вѣдый), f. вѣдѹщи, (apud Recentiores et вѣдѧ: вѣдѧщи), Part. pass. вѣдом conformiter paradigmati несѹ. At Imper. вѣждь, вѣждьмы, вѣждьтє, recentius etiam вѣди, вѣдим, вѣдитє (pro вѣдѣм, вѣдѣтє). Sic et compositum повѣмь:

вѣмь: повѣждь etc. Praet. вѣдѣ 2dae et 3tiae personae etiam de prima persona Praesentis usurpabatur: вѣдѣ novi, scio, невѣдѣ nescio. Sic et свѣдѣ σύνοιδα, conscius sum.

c) A Futuro дамь, dabo, Inf. дати, deducta tempora partim regularia sunt, uti дах, дахом, дасте, даша, дал, дав, дан, partim irregularia a forma obsoleta дадѹ. Hinc tertia persona plur. дадѹт et дадат, Imper. даждь (pro даdи), даждьмы, даждьте; sic et подаждь, предаждь. дадим, дадите a Russis invecta sunt. Praet. 2. et 3. pers. olim дасть, nunc дал еси in secunda, et дале in tertia, in editionibus leguntur. Praet. iterat. дадах, дадѣаше etc. Tempora iterativae formae даяти, даю, regulariter inflectuntur: дай, даим, дайте, Gerund. дая, дающи, Part. pass. praes. даем, praet. даян, inde Verbale даяніе.

Ostrogiensis editio et Psalt. Venetum servavit дасть pro recenti даде multis in locis. сребра своего недастъ влихвѹ non dedit ad usuram Psal. 14, 5., вышній дасть глас свой dedit vocem suam. Primo loco in Ostrog. дастъ, altero дасть scriptum est, cum utroque loco дасть scribendum fuerit. Psalt. Venetum дасть quidem exhibet, cum ubique ь pro ъ serbico more ponat. Maluerunt itaque editores substituendo даде Praeteritum a futuro дасть distinguere. In secunda persona pro veteri дасть jam antiquae editiones exhibent circumscriptum Praeteritum дал еси. Psal. 4, 8. дал еси веселіе въ сердци моем dedisti laetitiam in corde meo. Posteriores editiones male hoc loco сердцѣ in Locali pro сердци.

d)

d) Verbum defectivum имамь, имаши, иматъ, имамы, имате, personam tertiam plur. имѹт ab имѹ, inde et Gerund. имы (имый), имѹщи, et alia tempora a forma имѣти deducit: Imper. имѣй, имѣим, имѣйте, Gerund. имѣа, Praet. имѣх, имѣ, имѣхом, имѣсте, имѣша seu имѣхѹ, Part. act. имѣл, Gerund. Praet. имѣв, Part. pass. имѣн, inde Verbale имѣнїе. Praet. Iter. имах, имѣах, имаше. etc. Ab имѹ vero, quod non solum forma, sed etiam significatione alias differt, formatur Imper. ими, имѣм, имѣте, Praet. Gerund. ѥм (pro им), ѥмши, Inf. ѩти, inde ѩх, ѩ (ѩт), ѩхом, ѩсте, ѩша, Part. act. ѩл, pass. ѩт. Hujus Praesens est ѥмлю a ѥмати seu имати. In exprimenda formula fidem habere, omnes formae locum habent: вѣрѹ ѥмлю, вѣрѹ имѹ, вѣры не ѩша, вѣрѹ имѣй, вѣрѹ иматъ. Composita поймѹ, прїимѹ, прїемлю, вонмѹ, внати, внемлю, внимати etc. simplicibus se conformant, et pro ratione diversarum formarum diversa sequuntur paradigmata.

§. 35. Alia mutuantur tempora quaedam ab alio themate. A Defectivo идѹ est Imperat. иди, идѣм, идѣте, Praes. Gerund. иды (идый), идѹщи, Praet. идох, иде, идохом, идосте, идоша, Praet. iterat. идах, идаше etc. Inf. ити. Alia tempora petuntur ab obsoleto шедѹ: Praet. Gerund. шед, шедши, Part. act.

act. шел, шла, шло, plur. шли, inde tempora circumscripta, шел еси pro secunda persona иде, пришел еси pro прїиде, pro tertia пришел есть, бѣ пришел, бахꙋ пришли. Apoc. 17, 10. непришел in Ostrogiensi et aliis, sine есть, more Polonorum et Russorum, in correcta nunc прїиде; аще не бых пришел и глаголал им Joh. 15, 22. si non venissem et locutus fuissem eis. Part. pass. шет inusitatum quidem est, inde tamen Boh. штїе, приштїе, вшештїе, et Slavicum шествїе (pro шетствїе) deducta sunt.

А градꙋ, venio, est грады (градый), градꙋщи, Praet. граде, градох etc. Praet. iterat. градах, градаше (градѣаше), градахом, градасте; alia tempora deficiunt, cum ab идꙋ aut хождꙋ peti soleant.

А рекꙋ (рѣкꙋ) Praeteritum рекох, рече, рекохом, рекосте, рекоша regulariter inflectitur; рѣх vero, рѣхом, рѣсте, рѣша sunt a verbo obsoleto рѣю, quod graeco ῥέω respondet.

Quae ex lege ob Infinitivi formam ex uno ad aliud Conjugationis paradigma quoad tempora analoga transferri solent, irregularia proprie dici non possunt. His tamen accedunt Verba имꙋ, пнꙋ, жнꙋ, начнꙋ et reliqua hujus formae, quae ob Infinitivos яти, пати, жати, начати, quoad Praeterita quidem ad primam referenda sunt, Praeteritum tamen Gerundivi secundum Paradigma C. in-

inflectunt: км, кмши; распен, распенши; начен, наченши. Sic et жен, женши antiquo more, licet jam in Ostrogiensi et aliis editionibus Jac. 5, 4. жавших pro veteri женших legatur.

§. 36. Alia non nisi quoad unam alteramque personam a regula deflectunt. A хощꙋ, (-ешн, -ет, -ем, -ете) tertia pluralis est хотат, Praes. Gerund. хота, хотащи, Imper. хотѣй. Inf. хотѣти, Praet. хотѣ, et alia tempora his analoga respondent paradigmati E.

чтꙋ, lego, Inf. чести, Praet. чтох, чте, Partic. act. чел (eliso т pro чтл) prorsus regulariter inflectitur. At a чтꙋ, honoro, Russi formarunt Infin. чтити, quem Act. 18, 13. jam Ostrogiensis habet, pro чести (Codd. Serb. чисти). Hinc Joh. 5, 23. иже не чтит сна, не чтит оца in editionibus novis, licet чтете Joh. 8, 49 et Act. 17, 23. in iisdem immutatum servarint. At regulare чтет Joh. 5, 23. non solum in Mss., sed etiam in Ostrogiensi et in Evangeliis Moscuae 1606 impressis legitur. почтил, почтив russica sunt, non slavica.

A видѣти, вижꙋ, Imper. вижь adhuc in Psalmis habetur, plur. vero видите videte, certe et olim виждьте, cum Bohemi визте a singulari виз adhuc retinuerint. Confer Imper. вѣждь a вѣдѣти.

Sub-

Subinde tempora reperias, quae anomala videantur, quod a formis obsoletis orta sint. Sic влады (владый), владꙋщи, а владꙋ, власти, pro qua forma владѣти substituta fuit, a qua utique Praesens Gerundivi est владѧ, владѧщи. Nihil jam miraberis in antiquis editionibus Luc. 2, 2. legi владꙋщꙋ pro hodierno владѧщꙋ. Luc. 15, 23. et 27. legebatur olim телец оупитѣнный, nunc cum Ostrogiensi оупитанный, et v. 30. olim et nunc питомый. оупитѣн nimirum est a forma minus obvia питѣти, оупитан a forma maxime usitata питати, et питом (Praesens Participii passivi) a forma prorsus obsoleta питꙋ. Similiter искы, искꙋщи (Gerundivi Praesens) et иском (Part. pass. Praes.) videntur esse anomala, si ab искати, ищꙋ, deducere velis; sunt autem regulariter formata a forma obsoleta искꙋ.

§. 37. Impersonalium conjugatio a personalium verborum conjugatione non differt. Conjugabis itaque подобает, oportet, Praet. подобаше conformiter primae; мнитсѧ, videtur, Praeteritum мнѧшесѧ conformiter tertiae. Sic достоит, довлѣет, слꙋчаетсѧ. In formula лѣть есть, licet, licitum est, non nisi tempora Verbi єсть mutabis: лѣть баше, лѣть бысть, лѣть бꙋдет, аще бы лѣть было si liceret, si licuisset.

§. 38.

§. 38. Passivi conjugatio, si illud ope affixi reciproci ca exprimatur, eadem est, quae activi. Igitur чтȣca, legor, conjugabis, uti чтȣ lego.

чтȣca	чтешиca	чтетca
чтемca	чтетеca	чтȣтca

Praeteritum чтоχca, чтеca, чтоχомca, чтосteca, чтошаca etc. Infinitivus честиca etiam circumscribi solet, cum participio passivo чтен connectendo быти: чтенȣ быти. Sic et futurum ope бȣдȣ, Praeteritum ope есмь et быχ circumscribuntur:

Fut. чтен (f. чтена, n. чтено) бȣдȣ etc.
чтени (f. чтены, n. чтена) бȣдем etc.

Praet. a)	чтен	есмь	чтени	есмы
	чтен	еси	чтени	есте
	чтен	есть	чтени	сȣть
Praet. b)	чтен	быχ	чтени	быχом
	чтен	бысть	чтени	бысте
	чтен	бысть	чтени	быша.

Eodem modo читаем есмь, читаем aut читан бываю, бываеши, бывает, conjugantur, habita simul ratione generis: читана бывает, читано бывает.

§. 39. Nec aliter conjugantur Praeteritum ope есмь circumscriptum, Inaperfectum (et Plusquamper-

perfectum) Optativi et Futurum exactum, quae a participio activo in л ope auxiliarium бых, бѹдѹ formantur, de quibus P. I. §. 78, 84, 85. pluribus.

далъ есмь, далъ еси, далъ есть.
дали есмы, дали есте, дали сѹть.

Sic et Plusquamperfectum бѣх ходил бѣ ходил, бѣхом ходили, бѣсте ходили, бѣхѹ ходили.

да бых имѣл да быхом имѣли
да бы имѣл да бысте имѣли
да бы имѣл да быша имѣли.

Primam personam Praeteriti circumscripti cum есмь in Psalmis et Novo Testamento nullibi reperias, sed simplex Praeteritum. Tertiam quidem non raro, at saepissime secundam. Editores enim maluerunt secundae simplici, cum a tertia distincta non sit sensumque subinde reddat ambiguum, vix non ubique circumscriptam ope еси substituere. Apoc. 17, 12. Ostrog. legit иже видѣ, correcta vero иже видѣл еси. Psalmo 88. in Ostrogiensi et Psalterio Veneto persona secunda Praeteriti simplex saepe retenta fuit, in correcta nunquam. V. 3. Ostrog. legit рече pro рекл еси, quod postremum et Venetum Psalt. An. 1561 exhibet. At v. 12. основа Ven. pro основал еси, v. 13 Ostrog. et Ven. ты създа pro создал еси, v. 20. рече utraque pro рекл еси, v. 39. тыже ѿринѹ и ѹничижи и ѿврьже Ven. Sic et Ostrog. sed pro ѿврьже legit негодова, correcta негодовал еси, v. 44. незастѹпи Ven. et Ostrog. v. 45. поврьже pro поверга еси. v. 49. създа, v. 50. клатса (Ven. клетсе) pro клался еси. Vice versa primam personam peri-

phrasticam simplici Praeterito reddere solent: дахъ pro далъ єсмь. Levit. 6, 17. Alia exempla ex Ostrog. vide p. 389. Immo Apoc. 17, 10. pro непришелъ (sine єсть) recte substituerunt непрїиде.

Optativi personam secundam a tertia Veteres non distinxere. Utrique enim бы tribuebatur. Nec deest etiam in postrema editione exemplum, quo id firmari possit. Luc. 19, 42. аще бы разумѣлъ и ты si cognovisses et tu. Olim et in libris paulo ante Correctionem editis Joh. 11, 21. аще бы здѣ былъ si fuisses hic, et v. 32. аще бы былъ здѣ, ubi nunc бы єси былъ legitur. аще бы вѣдалъ vide p. 391, аще бы всхотѣлъ p. 392. Addam corruptum locum ex Apocalypsi c. 3, 15. неда студен бы былъ ни тепл (legendum utique ли seu или тепл), utinam (неда, vide p. 453) frigidus esses aut calidus. Verba haec Correctores in margine sic reddiderunt: ѡ дабы студен былъ єси или горящ. Dicendum fuit да бы былъ sine єси.

Bohemi olim solo бы in secunda persona usi sunt, at nunc affigunt с (quod utique ex си seu єси contractum est) auxiliari бы ad discernendam personam secundam a tertia: далбыс, кдыбыс хтѣл. Poloni similiter ś: byłbyś. Hos itaque Meletius aliique imitati sunt, qui бы єси pro бы, et бы єси читал pro бы читал secundae personae pro arbitrio suo tribuerunt. Russi et Illyrii бы omnibus personis, cum has Pronominibus exprimant, in singulari et plurali tribuunt; Bohemi et Poloni duntaxat tertiae in utroque numero. Hinc factum est, ut in libris slavicis бы etiam in plurali pro

бышѧ

бꙑша subinde legatur. Hebr. 10, 12. in correcta editione: прѣстали бꙑ бꙑти приносимы, melius Ostrog. прѣстали оубо бꙑша, atque duo Mss. Vindobonenses не бꙑша прѣстали. Hebr. 11, 15. ащебꙑ оубѡ оно помнили-имѣли бꙑ врема, Ostrog. аще она помнахꙋ-имѣли оубо бꙑша. 1 Joh. 2, 19. аще бꙑ ѿ нас бꙑли, пребꙑли оубѡ бꙑша с҆ нами, Ostrogiensis etiam in primo membro аще бо бꙑша ѿ нас. Aliis tamen in locis, in quibus nihil reficiendum fuit, etiam in postrema editione intactum mansit plurale бꙑша: да бꙑша имѣли Joh. 8, 6. аще бо бꙑша разꙋмѣли, не бꙑша гд҇а славы распѧли 1 Cor, 2, 8.

§. 40.

Observationes in Conjugationum flexiones.

Cum libros antiquos magis sequi oportuerit, quam novos a Russis editos, qui flexiones Verborum dialecti russicae sequi solent, fieri omnino non potuit, ut flexiones in schemate generali et paradigmatibus signatae in omnibus temporibus cum aliorum Grammaticorum terminationibus convenirent. Quapropter monendus est lector, me sine auctoritate codicum nihil statuisse. Miror itaque, Petrum Vinogradow Russum et Abr. Mrazovik Serbum, in signanda persona prima et secunda Dualis, potius sequi voluisse novatores illos, qui ма pro ва primae, ва pro та secundae personae sine auctoritate legitima tribuere maluerunt, quam Meletii Smotriskii editionem An. 1619

Jevii in Lituania impressam. In posteriori enim, Mosquensi An. 1721, quae Rimnicii An. 1755 recusa fuit, flexiones dualis ва, та, quae recte in prima signatae erant, in ма, ва, summa audacia ab editore mutatae sunt. Editor enim russus Grammaticae Mosquae An. 1648 inchoatae, An. vero 1651 absolutae praecepta pro oraculo habuit, spreta Meletii auctoritate. Observavit quidem P. Vinogradow Marci 10, 35. legi хощева, просива (addere potuisset сѧдева v. 37, можева v. 39.), monetque secundam personam nunc quidem finiri in та (immo et olim), in tabula autem conjugationum praemissa eas terminationes fuisse appositas (nimirum ма, ва, та), quibus apud Veteres personae distinctae fuerint. Atqui haec aliter se habere, inspectis codicibus et editionibus antiquis, cuilibet patebit. In his enim nuspiam terminationem primae personae ма, sed constanter ва aut вѣ (hae enim frequenter confundi solent) et in secunda та reperies. Confirmant hoc Bohemorum et Polonorum scriptores veteres, maxime vero, qui duali numero adhuc hodie utuntur, Vinidi in Carniolia, Venedique in Lusatia. Confer Carniolicum несева, несета, несета; любива, любита etc.

Velim G. S. Bandtke Grammaticam Polonicam secundis curis Wratislaviae 1818 editam inspicias in qua p. 249 et 312, de obsoletis suffixis (ut vocat) nu-

meri

meri dualis ва, та agitur. Is Silesiorum dualem in ма Soloecismum vocat. Etiam Bohemorum quidam, pro obsoleto ва substituere maluerunt ма; censebant enim a prima persona pluralis мы formari posse aut debere dualem in ма. Hoc et Russorum Grammaticis arrisit. At in edendis libris slavicis nihil innovandum erat: servandus potius fuit Dualis antiquus, non alius confingendus. Pessime itaque factum est ab editoribus, quod Joh. 10, 50. есвѣ (pro есва) antiquarum editionum mutarint in есма, Joh. 14, 23. прїидевѣ, створивѣ in прїидема, створима, in novissima editione neglecto duali прїидем, створим. Qui duales in plurales commutarunt, saltem lectoribus gratificari voluere, quod innumeris in locis, praecipue in correcta editione factum est. Luc. 22, 9. она же рекоста емꙋ, гдѣ хощеши, оуготоваем. Hic jam Ostrog. et Mardarii editio pluralem primae personae pro оуготоваевѣ exhibent, licet dualem tertiae personae она рекоста servarint. Sic Luc. 2, 48. antiquae editiones legunt искаховѣ, et Luc. 9, 54. речевѣ, mediae искахома, речема, postremae vero искахом, речем. Job. 11, 20. olim legebatur очи-истаетѣ oculi deficient, nunc in Bibliis correctis dualis in pluralem истают mutatus est.

Flexionem Imperativi in prima persona ѣм, in secunda plur. ѣте vere slavicam esse, multis exemplis doceri potest. Ipse etiam Meletius hanc terminationem in verbis in ꙋ probavit: чтѣм, бꙋдѣм, чтѣте, бꙋдѣте; et hac ratione Imperativus differt alia vocali ab iisdem personis Indicativi чтем, бꙋдем. Sic идѣм, идѣте, падѣм, вонмѣм, станѣм, блюдѣте, помозѣте, ждѣте, рцѣте. Adde воздвижѣте et воздеждѣте elevate, ѿсажѣте. Immo et впоем pro впоим, взꙋпїем

pro

pro взꙋпїим. At vero небывайм, разꙋмѣим, разꙋмѣйте, помазꙋим, целꙋим, мꙋдрствꙋим etc. In Apostolo Damiani, non solum verborum tertiae conjugationis, sed et aliorum persona secunda terminatur in ите: станите, вздадите, кмаите. In aliis tamen libris et verba tertiae Conjugationis adhuc antiquam flexionem retinuere: хвалѣте, просѣте etc. Huic maluit Meletius flexionem им, ите in Conjugatione secunda (nobis tertia) praeferre, et Imperativum творим, творите solo accentu ab Indicativi personis твóрим, твóрите distinguere.

Deinde notandum, personam tertiam Imperativi singularem et pluralem a secunda non differre, licet Meletius et alii Optativi (i. e. Indicativi cum particula да) personis да чтет, да чтꙋт, да творит, да творат tertiam Imperativi suppleant. In deprecativo tamen modo, qui omnino apud Slavos idem est ac Imperativus, etiam Meletius personam tertiam singularem, atque dualem secundae aequalem fecit: чти он, твори он, бꙋди он, чтѣта, творита, бꙋдѣта.

Rarius persona secunda Imperativi ope particulae да Praesenti aut Futuro Indicativi praefixa suppletur: да бꙋдеши pro бꙋди, да речеши pro рци. Imperativo autem praefigere да prorsus insolitum est. Legitur tamen 2 Reg. 14, 32. in Ostrog. аще ли ны есть въ мнѣ неправда, то да оубїй ма. Melius (deleto

бы

кы in primo membro et да in secundo) correcta editio: аще же есть во мнѣ неправда, то оумертви мя, καὶ θανάτωσόν με.

In Praeterito secundam personam simplicem singularis numeri, licet a tertia non differat, restituendam censui, cum in antiquis libris ejus usus satis frequens sit. Non enim potui methodum Grammaticorum probare, qui cum Praeterito simplici, in quo genera non distinguuntur, circumscriptum (e participio activo in л formatum) conjungere maluerunt, post primam бѣх inserendo был, была, было (еси), post чтох, читах, творих interponendo чел, чла, чло, читал, читала, читало, творил, творила, творило, in Duali et Plurali vero iterum secundam personam Praeteriti simplicis бѣсте, чтосте, читасте, твористе assumendo.

Meletius quidem читал, -ла, -ло Praeterito simplici, et читал еси periphrastico tribuit. At был, читал, творил sine еси duntaxat in russ. lingua, cum in ea personae pronomine signentur, locum habere potest. Был enim, читал, творил, sine auxiliari есм, бѹдѹ, бых, de nulla persona dici possunt, quamvis de tertia (subintellecto nimirum есть) subinde legantur, uti 2 Cor. 2, 5. аще ли кто ѡскорбил мене, не мене ѡскорби. In libris veteris Testamenti serius translatis plura exempla invenias.

In Gerundivis neutrius terminationem distinguere non potui a masculina, cum haec et neutris

tris conveniat: царство раздѣлааса, око ѡслепаа, сматаса море, сердце гора: не сердцели наю (nunc наше) гора бѣ въ наю (nunc внас). Reperiuntur quidem древо гнїюще, падше зерно, sed hoc in casu neutrum гнїюще respondet masculino гнїющ seu гнїлй, падше vero masculino падш seu падый, quorum utrumque hac terminatione gaudens jam qualitatem Adjectivi induit. Nam гнїа, cum putrescit, (Gall. en pourissant), non prorsus idem est ac гнїющ (n. гнїюще) putrescens, (Gall. pourissant), et пад cum cecidisset, aliquatenus differt a падш (n. падше) quod cecidit. Feminino autem semper adhaeret in Praes. Gerund. щи, Praet. ши. Pauca haec pro vindicando Schemate generali et paradigmatibus a me expositis dicta sunto.

Notae generales et speciales in quaedam tempora.

§. 41. In genere notandum, vocales syllabae radicalis in Conjugatione non mutari, exceptis his paucis, quorum Infinitivus et Praeteritum aliam vocalem, quam Praesens aut Futurum postulat, uti пѣти, пѣх, а пою; лѣщи, лѣгох а лагꙋ; сѣсти, сѣдох а садꙋ. Adde Fut. ѡбращꙋ, ab ѡбрѣтати, ѡбрѣтаю.

Mutantur vero transformabiles consonae in alias, et quidem 1. г in з, к in ц, ante и, ѣм,

ѣте

ѣте in Imperativo (Conjug. secundae): помози, помозѣм, помозѣте a помогꙋ; теци, тецѣм, тецѣте a текꙋ.

2. In Indicativo ejusdem Conjugationis г in ж, х in ш, к in ч: помогꙋ, поможеши, поможет, поможем, поможете; верхꙋ, вершеши, вершет, вершем, вершете; текꙋ, течеши, течет, течем, течете. Idem fit ante ен Participii passivi: вержен a вергꙋ, разжжен a разжгꙋ, вершен a верхꙋ, ѡдшен ab ѡдхнꙋ, речен a рекꙋ. At literae д, т, з, с nullam in secunda Conjugatione ante ен subeunt mutationem: веден a ведꙋ, плетен a плетꙋ, везен a везꙋ, спасен a спасꙋ.

3. Ante ен Participii passivi Verborum in ити (tertiae Conjug. Parad. F.) mutantur etiam д, т, з, с, ст, uti §. XII. Introd. dictum est: рожден a родити, оутвержден ab оутвердити, позлащен a позлатити, хыщен a хытити, прекращен a прекратити, поражен a поразити, свѣшен a свѣсити, мщен a мстити, прельщен a прельстити. Adde изпражнен ab изпразнити, съблажнен a съблазнити, оумꙋждрен ab оумꙋдрити, помышлен a помыслити, изощрен (et изострен) ab изострити, оумерщвен (оумерщвлен) ab оумертвити, оухыщрен ab оухытрити, преизпещрен a преизпестрити, quamvis inter literas transformabiles et terminationem ен literae в, н, л, р interpositae sint.

Ser-

Serbici librarii in Codd. slavicis post н, л, р constanter ѥн pro ен scribunt: схранѥн, испланѥн, трижнѥн а тризнити, молѥн, ѡзлоблѥн, затворѥн. Verba autem formae ѣти (Parad. E.) transformationem literarum ante ѣн non admittunt; вѣдѣн а вѣдѣти, запꙋстѣн а запꙋстѣти. Hinc свѣтѣнїє Joh. 5, 35. et Exod. 27, 20. a forma свѣтѣти.

4. Labiales ante ен Part. passivi inserunt л epentheticum: ꙗвлен, славлен, возлюблен, ѡслаблен, ѡслѣплен, престꙋплен, посрамлен, а ꙗвити славити, возлюбити etc. Excipe ꙋꙗзвен, благословен.

5. Eadem epenthesis et literarum transformatio locum habet in Praeterito Gerundivi ante ь, quando rejecto ив contrahi solet: ѡставль, возлюбль, пристꙋпль, pro ѡставив, возлюбив, пристꙋпив, преломль pro преломив. Sic ѡбновльши, in plur. пристꙋпльше, pro ѡбновивши, пристꙋпивше. Porro пригвождь, рождьши, заблꙋждьше, pro пригвоздив, родивши etc. вкꙋш, возглаш pro вкꙋсив etc. впльщши (воплощши) pro впльтив, ѡбращсѧ pro ѡбратився, запрѣщ pro запрѣтив; пощсѧ pro постивсѧ, крещшесѧ pro крестившесѧ, ѡчищсѧ pro ѡчистивсѧ. Excipe ѡстрастших (Ven. оустрастших) Psal. 16, 9. ταλαιπωρησάντων, qui afflixerunt ab ѡстрастити.

6.

6. Literas д et т ante л participii activi elidi, diximus Cap. II. Introduct. p. 48. Hinc навел a наведꙋ, пробол pro проводл, тл pro тдл, пал pro падл a падꙋ, чел, чла, чло pro четл, чтла, чтло a чтꙋ, ѡкрѣл ab ѡкрѣтꙋ, срѣло Job. 4, 12. recte in Ostrogiensi, a срѣтꙋ, Praet. срѣте, срѣтох, male omnino in correcta срѣтило, quasi a forma (ficta) срѣтити.

7. Praeteritum primae Conjugat. solet post vocalem tertiae personae singularis paragogicum т assumere: тт, потт, прїтт, ѡкит, ѿтт (ѿнат) pro т, пот etc. Sic начат, почат, запат, клатса, ѡбвит, повит, пит, пролит. In secunda Conj. rarius: оумрет, простреꙋ. Rarissime in plurali post хꙋ: впрашахꙋт in Damiani Apostolo, сꙋврьшахꙋть Mich. 2, 1. in Ostrogiensi, искахꙋть 2 Reg. 17, 20. in eadem, in correcta искаша.

8. In verbis formae tertiae et quartae, spectantibus ad tertiam Conjugationem, quorum prima persona facta transformabilium literarum mutatione in ждꙋ, жꙋ, шꙋ, щꙋ terminatur, restituenda est characteristica consona primigenia (quam ex Infinitivo cognoscas) jam in secunda persona et reliquis omnibus: виждꙋ, видиши, видит etc. рождꙋ, родиши, родит, Imper. роди, Gerund. рода etc. поражꙋ, поразиши etc. глашꙋ, гласиши etc. плащꙋ, платиши, платити; пꙋщꙋ, пꙋстиши, пꙋ-

п8стити etc. Verba autem quintae formae, qua sunt primae Conjugationis, transformatam lite ram servant in omnibus temporibus Praesenti ana logis et primigeniam characteristicam non nisi i Infinitivo et Praeteritis recipiunt: стражд8, стра ждеши, Imper. стражди, Gerund. стражда, Infin страдати, Praet. страдах etc. Sic маж8, Imp. ма жи, Gerund. мажа, маж8щи etc. Sic пиш8, дыш8 плач8, алч8, мещ8, ищ8, Inf. мазати, писати дыхати, плакати, алкати, метати, искати. Idem valet de euphonico л ante ю. Servant illud verba Conjug. primae per totum Praesens omnium Modorum емлю, емлеши, емлет; каплю, каплеши, каплет etc. Inf. капати, Praet. капах. Rejiciunt illud jam in secunda persona verba Conjug. tertiae: ѩвлю, ѩвиши, Inf. ѩвити; к8плю, к8пиши, Inf. к8пити.

9. Ante ах, аше euphonicum л inserunt verba Conjug. tertiae, non vero secundae. Hinc facile dijudicabis, quid intersit inter живаше et живлаше. Hoc enim est Praet. iterat. a живити, illud a жив8. Eadem lege fit transformabilium mutatio ante а, ut ante ен Part. passivi. Hinc блажах, блажаше Praet. iterat. a блазити, rectius quam блазах, блазаше. In млачаше Jud. 6, 11. ч russico more pro щ scriptum est, slavice млащаше a млатити. Confer P. I. p. 387.

10. In specie notabis, quoad Praesens, мы ervari in prima plurali anomalorum, in aliis omniius nunc contrahi in м. At non desunt vestigia, iam regularium verborum primam in мы termiatam fuisse. Praeter бѫдемы, поживемы, quae in ntiquissimo изборник sec. XI. leguntur, etiam codex aesareus (olim Hankianus) Matth. 28, 14. habet оулаголемы persuadebimus, πείσομεν, nunc оутолим. ubinde et anomala in Codd. antiquis rejiciunt . Differt autem pluralis несмъ, вѣмъ, имамъ a ingulari несмь, вѣмь, имамь, in iis codicibus qui liscrimen inter ь et ъ accuratius observant. In Damiani Apostolo ceu codice Serbico hoc discrimen neglectum est, cum ь ubique pro ъ scribatur: мы несмь, послѣси несмь, вѣмьбо scimus enim. In eodem semel et живемо pro живем scriptum est.

Slavi meridionales omnes (Illyrii, Croatae, Carnioli) pro slavico м (seu мы) amant мо. Hinc несмо, нѣсмо, вѣмо, дамо, знаемо, оставлаемо immo et възсилаmo pro възсылаем etiam in libros slavicos a Serbis sec. XVI. editos irrepsere. Poloni constanter мы retinuere, quod tamen non raro (post е et и) in м: чиним, даем, contrahunt. Bohemi мы mutarunt successu temporis in ме, quod nonnisi post е contrahere solent: бѫдем pro бѫдеме a singulari бѫдѫ. Nunquam vero post а, quod nec Poloni faciunt, neque post и, quia ам et им in singulari adoptarunt, pro veteri terminatione аю et ю. Eandem ob causam Illyrii бѫдемо, видимо, играмо, contrahere non possunt in бѫ-

дем,

дем, видим, играм, quia illis ем, им, ам sunt terminationes singularis numeri. In glagoliticis libris ante Caramani correctionem editis non solum исплевемо, любимо, пожирамо, имамо et имами, есмо et есми sed etiam in Praeterito -хомо et -смо: пригахомо послужисмо, познасмо etc. leguntur. есме etiam in Ostrog. legi, monui p. 534. α). Addam hic дали есми inveniri in literis russicis (грамота) An. 1265.

есмь ex есми, quod p. 389. e libro Esther Ostrog. editionis citavi, contractum est. Hinc et alia anomala in м terminata in singulari мь liquidum requirunt. Licebit itaque мь, utpote characteristicam primae personae singularis, conferre cum Graecorum verbis in μι, et personas tertias in ть (pro ти) terminatas, cum terminationibus linguae Samskrdam Indorum. In secunda persona singulari vetus slavica retinuit adhuc и: будеши, имаши, quod et Indicae est commune. At dialecti vulgares omnes и resciderunt: будеш, имаш.

Ex speciminibus Orthographiae antiquae, quae Introduct. Cap. IV. §. VII. data sunt, constat tertiam personam singularem et pluralem omnium verborum in codicibus seculi XI. XII. XIII. terminari in ть, quod a pluribus seculis in тъ mutatum est. Anomala tamen ть servarunt. Hinc есть contractum censeri debet ex ести, quod Bohemi in естить emphatico retinent. Huic Graecorum εςι affine est, et plurales in ι (εισι, λεγυσι, dor. λέγοντι) respondent slavicae terminationi in уть, ать.

A librariis confundi е et ь in fine post т tertiae pers. sing. et secundae pluralis in Codd. antiquis saepius observavi. можете in tertia singulari pro можеть, будете pro будеть in literis (грамота) anni 1229, оу-

слы-

ꙋслышаꙗтє in tertia plurali pro оуслышать, et лєжитє, прѣклонитєса in tertia singulari pro лєжить, прѣклонитьса, vice versa оузрить in secunda pers. plur. pro оузритє in codice Vindobonensi Caesareo (olim Hankiano), alia alibi exarata leguntur. т emphaticum seu paragogicum in начатъ, зачатъ, питъ, et т participii passivi пѣтъ, проклатъ etiam olim, utpote solidum, crasso ъ notabatur.

Tertiae personae Conjug. II. paradigmatis D. quandoque amittunt н in singulari ante єт, et in plurali ante ꙋт. Ezech. 21, 7. издшєт ἐκψύξει legitur pro издхнєт. Sic et Plur. иссшꙋт ab исхнꙋ, иссачют ab иссакнꙋ, excluso н, secundum paradigma B. inflectuntur, mutando transformabiles χ et к. ит pro єт in tertia singulari est inflexio russica. Sir. 32, 25. вонмит προσέχει in Ostrogiensi est a вонмꙋ pro вонмєт. Correcta hic iterativum внимаєт recte substituit. чтит Joh. 5, 23. pro чтєт a чтꙋ. Vide supra p. 542.

11. In Imperativo рєкꙋ elidit ε: рци, рцѣтє (nunc рцы, рцытє); in Codd. serbicis etiam пьцисє, пьцѣтєсє a пєкꙋса, immo стьцѣмсє, concurramus, a стєкꙋ. At in composito ѿрєцися vocalis ε elidi non solet. воздѣжи, воздѣжѣтє (воздѣжитє) elevate, pro воздѣжди, воздѣждѣтє, повѣж pro повѣждь, подаж pro подаждь russici Codd. exhibent. лжи, лжѣтє (лжитє) est a лжꙋ, лгати (Conjugationis I. Paradigma B.), quamvis

vis et лгꙋ in usu sit. садѣте in садьте antiquus codex contrahit, Bohemorum more, qui ѣ excludere solent: ведьте pro ведѣте, бꙋдьте pro бꙋдѣте. Damiani Apostolus, quamvis живѣте, блюдѣте, прїимѣте, кльнѣте, ѡблѣцѣте, прѣбꙋдѣм, тьцѣм, immo веспоим (pro веспоим) legat, tamen in aliis и pro ѣ, praeprimis in verbis tertiae Conjugationis habet: сꙋдите, творите, похвалите, слышите etc. Nunc etiam in secunda Conjugat. им, ите pro ѣм, ѣте in usu est. внидите, поспи́те, собери́те, воззови́те Joel 1, 13. 14. in correcta leguntur, in Ostrogiensi vero внидѣте, оусплѣте, съберѣте, възовѣте. Male tamen оусплѣте pro оуспѣте formatum est a сплю, спиши, cum verba tertiae Conjugat. л epentheticum in Imperativo non servent. Melius utique in Evangeliis спи́те, a quo Praesens спитѐ nunc solo accentu distinguitur. Olim Imper. спѣте, uti adhuc hodie apud Bohemos. Cum Imperativo anale conjungitur да in Ostrogiensi Lev. 18, 15. да не ѿкрый, correcta да не ѿкрыеши, Lev. 21, 1. да ся неоскверняйте, correcta да не ѡскверняться.

Editores russi male formarunt вержи a вергꙋ, cum верзи dicendum sit, mutato г in з. Cum illi metuerent, ne quis ѿверзи abjice, rejice, confundat cum ѿверзи ab ѿверзꙋ, maluerunt Psal. 50, 13. et Psal. 70, 9. не ѿвержи substituere pro antiquo ѿверзи, quod recte Ostrogiensis et Psalter. Venetum hoc loco

ser-

servarunt. In Evangeliis etiam editiones posteriores верзи (a верѕ) septies, et верзиса quater legunt. ѿверзи polonica inflexio est, uti съвлечи, облечи Num. 20, 26. Ostrogiensis, pro съвлещи, ѡвлещи.

12. Praesens Gerundivi in secunda Conjugat. exit in ы, ѹщ: несы, имы, иды, грады, стрегы, иждивѹщ, мнѹщ; frequentius tamen assumta Adjectivi definiti terminatione й: живый, пловый, крадый, блюдый, грызый, могый, жегый, верхый, пекыйса, рекый. Sic et кленыйса, quamvis alia in нѹ Praesenti Gerundivi careant. Quaedam etiam Praesens, saltem in libris recentioribus, mutuantur a Conjugatione prima, illud formando ope а. Hinc зова, жива, живай, тадай, идай, пада, тра, жра, сматаса. Sic et жна, жнай, a жнѹ, дмаса a дмѹ. лжа, лжай est a лжѹ Conjugat. primae, hinc et лжѹщи, лжѹще. славлай Joh. 8, 54. in editionibus antiquis male formatum est a славити, славлю. Melius nunc славай, in codd. serbicis славей. Epentheticum enim л in Verbis tertiae Conjugat. non nisi ante ю primae personae locum habet. Ab Iterativo vero славлаю Praesens Gerund. est славлаа, славлаай.

A горѣти Praes. Gerund. regulariter formatum est гора, горащ. Hinc Lucae 17, 29. камык горащ θεῖον, sulphur. In Mss. autem камень горѹщ legitur. Sic et Bohemi horucj (peklo) pro horzjci dicunt. Alibi гасѹщ, искѹщ reperias, quae a гасити, искати de-

ducere non possis. Ejusmodi formationes anomalas, uti p. 543. diximus, optime explices, si a formis antiquis, nunc obsoletis, factas supponas. Igitur горѹщ a forma горѹ, гореши, гасѹщ a гасѹ, гасеши repetenda sunt, uti иски, искѹщ, иском ab obsoleta prima persona искѹ.

13. Praesenti Participii passivi carent vix non omnia verba in нѹ paradigmatis D., cum illud a forma iterativa petere soleant. пожнѹ, exempli gratia, a пожинаю format пожинаем, cum пожнѹ non sit capax morae temporis, quam Praesens requirit. Sunt tamen женом a женѹ, гнати, клеаном a клеанѹса. Adde оувадом, quod tamen potius sit a forma оувадѹ, quam ab оуванѹ (pro оуваднѹ).

Literam м in Participiis passivis esse solidam, non liquidam, ideoque ei in Mss. adjungi ъ, Introd. p. 19. monuimus. In editionibus antiquis nullum discrimen observare licet inter terminationes омъ, емъ, имъ. In recentioribus autem solum finita in ом signantur Jer crasso ut зовомъ (Hebr. 11, 8.), finita vero in ем, et им Jer tenui: наѹчаемь κατηχέμενος Rom. 2, 18. именѹемь бѹдет 1 Cor. 5, 11. славимь δοξαζόμενος Luc. 4, 15. гонимь кываше Luc. 8, 29. Volebant nimirum editores hac ratione Participium passivum a prima persona plurali distinguere. Cur autem Matth. 18, 26. емь (Praeteritum Gerund. ab имѹ) scribatur pro емъ, plane assequi non possum.

14. Verba primae Conjugationis paradigm. A, quorum simplicia in Praeteritis augmentum а as-

assumunt, respuunt illud in compositis actionis singularis: дѣах a дѣю, at in compositis задѣх, воздѣх, придѣх, a задѣю etc. Verba longioris morae pro а in tertia persona amant аше: спаше, знаше, питаше; дѣаше, смѣаше pro дѣа, смѣа. Aliorum simplicia Praeteriti Iterativi flexione gaudent: врах (врѣах), враше a врю, at возврѣх, возврѣ a composito возврю; прахсѧ, прашесѧ a прюсѧ, at ѿпрѣх, ѿпрѣ a composito ѿпрю. A глаголати, глаголах, in tertia persona et глагола dixit, et глаголаше locutus est, in usu est, pro ratione actionis aut determinato tempore absolutae aut continuatae seu iteratae.

Praeterita secundae Conjugationis paradigm. C. quamvis in ох, е regulariter desinant, tamen verba terminata in рꙋ, quorum Infinitivi characteristicam ѣ ante ти habent, etiam in Praeterito ѣ praeferunt: оумрѣх, оумрѣ melius quam оумрох, оумре. Sic ѡпрѣх, сътрѣх, прострѣх, codices serbici exhibent pro ѡпрох, сотрох, пожрох, прострох. жмох a жмꙋ apud Mrazoviѣ male formatum est. Sed et жмах apud Mel. Smotriski vitiosum est. A жмꙋ enim Infinitivus est жати, cui Praeteritum жах conforme est, Bohemis ждал a ждьмꙋ, ждити (pro ждѣти, ждати). Confer Praeterita ѧх ab имꙋ, ѧти; пах, тах, жах a пнꙋ, тнꙋ, жнꙋ. дмꙋ vero paradigmati D. se con-

format: дмѹх, дмѹ. Pleraque in нѹ, ob affinitatem cum forma prima in ѹ, pro нѹх amant ох, е: оуспох, оуспе ab оуспнѹ; оуглебох, оуглебе; воздвигох, воздвиже et воздвигнѹх; поткох, потче a поткнѹ. Sic ѿплы, ab ѿплынѹ. Praeteritum iterativum живах, живаше, est a simplici живѹ. Compositum ожнвѹ format Praeteritum оживох, оживе, a Praesenti seu futuro, sed et ожих, ожи, ожихом, ожисте, ожиша, ab Infinitivo ожити. Sic et иждих ab иждивѹ, иждити (pro изживѹ, изжити).

Contractiorum Praeteritorum, quae in prima persona singulari ох rejiciunt, in tertia plurali vero, pro оша, non nisi ѹ admittunt, exempla e Damiani Apostolo collecta cape: ид, взид, прид, избѣг, обрѣт, pro идох, взидох, пріидох, избѣгох, обрѣтох; in tertia plurali: идѹ, внидѹ, изидѹ, взидѹ, преидѹ, проидѹ, снидѹ, pro идоша etc. погыбѹ et погыбнѹ pro погыбоша, погыбнѹша; ѿидѹ (в корабли Act. 13, 4. nunc ѿплыша) pro ѿидоша; падѹ pro падоша, взмогѹ, вздвигѹ, ѿвергѹсе, постигѹ, pro взмогоша etc. заткѹ, прѣткѹ, pro заткоша seu заткнѹша a заткнѹ. Hebr. 11, 29. истопѹ *κατεπόθησαν*, pro истопоша seu истопнѹша ab истопнѹ, nunc истопишася a forma истопити. Adde присвенѹ pro присвенѹша, et Zach. 1, 6. постигнѹ in Ostrog., pro quo correcta substituit постигнѹша.

Se-

Secundam Praeteriti personam a tertia non fuisse distinctam, supra monuimus. Immo fuit tempus, quo et prima persona nondum х assumserat, uti e contractioribus Praeteritis concludere licet. Hinc et вѣдѣ et composita свѣдѣ, повѣдѣ, (аз исповѣдѣ) in prima persona frequenter libri antiqui usurpant; quod et Dalimilus Bohemus, qui initio sec. XIV. Chronicon Bohemiae versibus conscripsit, aliique auctores idonei confirmant.

Characteristicam х ad signandam primam personam singularem licebit conferre cum Germanorum *ich*, cui in plurali ом (olim et омы) accedit: разꙋмѣх, разꙋмѣхом, (разꙋмѣхомы).

15. **Praeteritum Participii activi** in secunda Conjugatione pro ох assumit л: могл a могꙋ, могох, рекл a рекꙋ, рекох. Verba in рꙋ, si consona immediate praecedat, inserunt е euphonicum ante р: ѹмерл, сътерл, простерл, пожерл, ab ѹмрꙋ, сътрꙋ, прострꙋ, пожрꙋ. Sic et жегл a жгꙋ (жегꙋ). Verba paradigmatis D. elidere solent нꙋ, si euphonia id admittat, et Part. activum conformiter paradigmati C. a Praeteritis simplicibus deducunt: избѣгл ab избѣгох, избѣгнꙋ; прибѣгл a прибѣгох, прибѣгнꙋ. At минꙋл a минꙋх; изсхнꙋл ab изсхнꙋх, quamvis et изсохл, изсхла, изсхло ab изсхох formari possit. Sic et повил pro повинꙋл, cum et пови (cum т paragogico повит)

qua-

quasi a повїю, dicatur. Verba жнꙋ, зачнꙋ etc. cum ob infinitivum formae primae Praet. forment in ахъ, etiam in Part. act. desinunt in ал: жал, зачал. Sic et тл ab имꙋ, тхъ, et composita взал, внал a возмꙋ, взахъ, вонмꙋ, внахъ. A помню, помнѣти Part. act. est помнѣл, non помнил, quamvis Hebr. 11, 15. Correctoribus Russica inflexio praeplacuerit: аще бы помнили.

A Participio act. in л ope auxiliarium есмь, бы, бꙋдꙋ Praeteritum circumscriptum, Optativi et Praeteritum conditionale et Futurum exactum formari P. I. §. 84. 85. docuimus. Cf. etiam §. 79. Addam hic Abd. 1, 12. Imperativum Auxiliaris бꙋдꙋ conjungi cum Participio activo in Ostrogiensi: небꙋди видѣл μὴ ἐπίδῃς, non despicies, in correcta не презриши. In tertia persona sine есть quasi in Subjunctivo Philip. 2. 22. legitur: зане-поработал, quia servivit, quod servierit. In libris minus antiquis non raro etiam in Indicativo: стисꙋл Lev. 8, 8. correcta стисне (pro стиснꙋ). Sir. 31, 11. кто могл in Ostrog. et correcta, pro Russorum, Polonorum et Bohemorum consuetudine.

In plurali genera distingui, quod Bohemi et Illyrii faciunt, nondum observare mihi licuit. Notavi tamen locum ex Apostolo Petropolitano chartaceo initio Sec. XVI. scripto, in quo Hebr. 10, 2. престалы ꙋбо быша, in feminino pro престали legitur. Mardarius quoque Luc. 23, 55. бѣхꙋ пришле, Illyricum hodiernum morem secutus, pro пришли aliarum editionum excudit. Confer notam p. 537. et p. 547.

16. **Praeteritum Gerundivi** verborum in ꙋ ad paradigma C. spectantium subinde е euphonicum requirit: ем ab имꙋ, взем a возмꙋ,

снем

сием (сним) а сънмꙋ, прием (et прїим) а прїимꙋ; распен а распнꙋ, начен а начнꙋ; оумер ab оумрꙋ, штер ab штрꙋ, простер а простръ; жег а жгꙋ, чет а чтꙋ. Addita autem in fine terminatione ый euphonicum е eliditur: распный, прочтый, оумрый (et оумерый). въз́нез а вънзꙋ. Multa etiam Verba in нꙋ, rejecto нꙋ Futuri, seu ох Praeteriti, quod pro нꙋх assumserant, paradigmati C. se conformant: погыб а погыбнꙋ, погыбох; прозяб, приник, а прозябнꙋ, приникнꙋ, въздвиг pro въздвигнꙋв. Sic et оусоп inserto euphonico о ab оуспох, оуспнꙋ; оуток ab оуткох, оуткнꙋ. At минꙋв а минꙋх, минꙋ, плюнꙋв а плюнꙋ. Meletius distinguit чтый et чтей, illudque Praesens, hoc Praeteritum esse statuit. Similiter возведей, стрежей, несей, течей a Praeteritis возведе, стреже, несе, тече deducit, dubito an recte. Nam ей pro їй nonnisi post consonas liquidas et quidem in verbis conjugationis tertiae locum habere observavi. Horum enim Gerundivis contractis affigi solet ей: явлей, поставлей, оударей, творей, рождей, нꙋждей (нꙋжей), оутвержей, повѣшей, а явив, поставив, оударив, творив etc. pro явивый, оударивый, родивый, повѣсивый etc.

Matth. 27, 48. περιθεὶς (καλάμῳ) recte Ostrogiensis aliaeque editiones antiquae Gerundivo въз́нез (на трость), et Joh. 19, 29. περιθέντες plurali въз-

нꙋзше

нѫзше expresserunt. Pro възнѫзше legit codex Petropolitanus възнезше (alius vitiose възнесше), Evangelia vero Mosqu. An. 1606 вознѫзше. Primo loco jam ante correctionem postremam вонзе (Praeteritum Indicativi pro Gerundivo вонз), altero вонзше utpote notiora, male substituta fuere, quorum utrumque retinuerunt Correctores Bibliorum. Aliud certe est вонзꙋ, cujus Imperativus вѫнзи seu вонзи (нож въ ножницꙋ mitte gladium in vaginam) Joh. 18, 11. legitur; aliud възнзꙋ ex praepositione въз et нзꙋ compositum. Marci 15, 36. *περιθεὶς* vocabulo възлож (Gerundivo pro въզложив) exprimitur. Psal. 31, 4. Praeteritum singulare оунзе (Ven. оу́нзе), Psal. 37, 3. plurale оунзоша, Ven. стрѣлы твоѧ оу́нзоше въ мнѣ, sagittae tuae infixae sunt mihi, *ἐνεπάγησαν*. Russi norunt etiam пронзаю, пронзать, пронзꙋ, пронзит transfigere. Simplex iterativum низати a ньзꙋ (незꙋ) et Russis et Serbis (his etiam низ margaritarum filo insertarum series, torques) adhuc in usu sunt. Infinitivus a forma ньзꙋ nullibi legitur, sed ньзти (незти) esse possit.

17. **Praeteritum Participii passivi** in prima Conjugatione terminatur in ен aut т: бїен, побїен, at Gen. 9, 31. etiam побит. Pleraque post vocales и, ы, оу amant вен: шен (eliso и) a шию, ѿмывен, измвен, et inserto euphonico о Russorum оумовен ab ѿмыю etc.; hinc etiam закен (pro забывен) a забыти; покрѫвен, скрѫвен, прикрѫвен (pro покрывен etc.) et покровен скровен, прикровен, sed et покрыт in libris a Russis translatis. т pro ен postulat имꙋ et Verba in нꙋ, quae Inf. in ати formant: ѧт (ejusque composita поѧт, ѿѧт, взѧт)

взат), пат, распат, тат, жат (a жнѹ et жмѹ), начат, почат, зачат, проклат. His adde пит, hinc verbale питїе; пѣт a пою, пѣти, licet verbale пѣнїе sit a пѣн; повит, свит, a повїю, свїю (повинѹ, свинѹ); пролит a пролїю (in Serb. codd. et лѣн, a лѣю), at пролїан est a forma пролїати, A знаю est знан. A заколю (Parad. B.) заклан et заколен, quasi a заколити.

In II. Conjugatione (Parad. C.) regularis inflexio est ен: краден a крадѹ, разжжен a разжгѹ, иждежен ab иждегѹ (pro изжгѹ), ѡблечен, contracte ѡбльчен (in codd. Serb.), ѡболчен (in Russicis) ab ѡблекѹ. Sunt tamen, quae pro ен etiam т admittunt, ut пожрен et пожерт a пожрѹ, подперт et подпрен, a подпрѹ. Alia vero potius т adsciscunt: ѿверст ab ѿверзѹ, quamvis verbale sit ѿверзенїе, простерт, распростерт. Huc spectat anomalum вѣст, вѣста, вѣсто, ab antiqua forma вѣдѹ, вѣсти (pro вѣдѣти). In Paradigmate D. potuissem pro ѿриновен compositum ѡбиновен ab ѡбинѹ ponere. Volui autem apponendo ѿриновен regularem formationem designare, quae fit resolvendo ѹ in ов et addendo ен, et simul, cum вит sit proprie a вїю, indicare, quaedam transilire ad alia paradigmata. Conformia paradigmati D. sunt мгновен a мгнѹ, поманобен a поманѹ, претькновен a преткнѹ, дхновен (дохновен) a дхнѹ. At измчен,

мчен, ѡдшен ab измкнꙋ, ѡдхнꙋ, rejecto нов secundum parad. C. inflexa sunt. Sic et разгывен (разгывена книга Apoc. 10, 2. apertus liber) a разгынꙋ; согвен a согынꙋ, formata sunt. Hinc et оуспенїе ab оуспнꙋ. Adde надмен a надмꙋ, ѡвымен ab ѡвымꙋ. Servant quaedam subinde н ante ен, ut воздвигнен, тагнен, aut pro овен assumunt ꙋт: разгнꙋт, воздвигнꙋт, стагнꙋт.

Verba paradigmatis F. mutare ante ен transformabiles д, т, з, с, ст, supra p. 553 dictum est.

Apud Russos et Serbos Praeteritum Participii passivi in verbis in нꙋ terminatur in ꙋт. Poloni admodum variant, et praeter ięty (ꙋт) etiam iony (ен) admittunt: rozgarnięty et rozgarniony. Bohemi in plerisque servant ꙋт post н, in aliis rejecto нꙋ praeferunt ен: тажен pro тагнꙋт (tahnut).

§. 42. De sede et mutatione Toni in Verborum Conjugatione nihil certi statuere ausim, cum is in libris a Serbis Sec. XVI. editis multum differat a tono, quem russicae editiones antiquae et novae exhibent. Russi ex. gr. Infinitivorum in сти et щи terminatorum ultimam tono afficiunt: блюстѝ, понестѝ, стрещѝ, Serbi penultimam: блю́сти, поне́сти, стре́щи. Russi ultimam primae personae signant: живꙋ̀, градꙋ̀, могꙋ̀, рекꙋ̀, Serbi penultimam: жи́вꙋ, гре́дꙋ, мо́гꙋ, ре́кꙋ. Russi personae secundae pluralis ultimam: живетѐ, терпитѐ, держитѐ,

житѐ, ѿпꙋститѐ, in iisdem vocibus Serbi antepenultimam: жи́вете, тръ́пите, дръ́жите, ѿпꙋ́стите et sic in aliis. Solam orationem dominicam, quam p. 78 ex Bibliorum editione Petropolitana 1816 descripsimus, si cum ea conferas, quae in Horis (часословец) Psalterio Venetiis 1561 a Vincentio Vukovićk edito adnexis legitur, discrimen quoad tonum in verbis sequentibus observabis.

Russ.	да свати́тся	Serb.	да свѣ́тытсе
—	ѡставля́ем	—	ѡста́вляем
—	ѐведѝ	—	вьве́ди.

Conveniunt autem ambo in прі́йдет, ѡста́ви, изба́ви, cum hic Russi tonum antiquum Serborum servent. In Psalmo 130. trium duntaxat versuum, editio russica a Psalterio Serbico quoad tonum differt in his verbis:

Russ.	вознесе́ся	Serb.	вьзне́сесе
—	возведо́стѣся	—	вьзве́достѣсе
—	ходи́х	—	хо́дих
—	вознесо́х	—	вьзне́сох
—	упова́ет	—	оупо́вает

Conveniuntque in возда́си, Serb. вьзда́си, et ab utroque in hac voce differt Ostrogiensis, quae ultimam signat: въздасѝ. V. 2. pro смиреномꙋдрствовах Serbus legit смѣ́рахсе ἐταπεινοφρόνουν.

Quis

Quis jam definire ausit, quis sit aut fuerit verus tonus slavicae linguae veteris? In Bibliis et aliis libris ecclesiasticis recenter impressis nonnisi in iis paucis, quae a communi regula toni russici deflectunt, tonus slavicus videri possit retentus. Russici toni leges qui cognoscere cupit, Antonii Puchmayeri Grammaticam russicam adeat, Hic solum monebo, tempora Praesenti analoga tonum in ea syllaba servare, quae in prima persona tono afficitur: пита́ю, пита́ѥши etc. вєдꙋ, вєде́ши, вєде́т etc. творю̀, твори́ши, твори́т, твори́м, твори́тє (immo potius творитѐ et тво́ритє ad distinguendam secundam pers. plur. Imperativi: твори́тє), творѧ́т; Inf. твори́ти, inde твори́х, твори́л etc. имєнꙋ́ю, имєнꙋ́єши etc. Imp. имєнꙋ́й, Praes. Ger. имєнꙋ́ѧ, Praes. Part. pass. имєнꙋ́єм. At vero бꙋ́дꙋ, бꙋ́дєши etc. мѣ́рю, мѣ́риши, мѣ́рит, мѣ́рим, мѣ́ритє, мѣ́рѧт; сла́влю, сла́виши, сла́вит etc. слы́шꙋ, слы́шиши, шлы́шитє etc. слы́шати, слы́шах, слы́шал, слы́шав, слы́шан; поми́лꙋю, поми́лꙋєши etc. поми́ловати, поми́ловах etc. Sunt etiam non pauca Verba, quae tonum primae personae in secunda et reliquis personis ab ultima retrahunt ad praecedentem: идꙋ̀, и́дєши, и́дєт etc. могꙋ̀, мо́жєши; молю̀сѧ, мо́лишисѧ, мо́литсѧ etc. прошꙋ, про́сиши, про́сит etc. хощꙋ, хо́щєши, хо́щет, хо́щєм, хо́щєтє, in tertia plur. хотѧ́т, Inf.

хот-

хотѣти. ищꙋ, ищеши, ищет et alia formae quintae, quae pro аю Praesens in ю amant: пишꙋ, пишеши etc. Imp. пиши, Praes. Part. pass. пишем, Inf. писати, писах, писал, писав, at Part. pass. писан, писана, писано.

Vinogradov etiam secundae pluralis творите penultimam accentu signavit; Meletius vero, excepto творю, primam reliquarum personarum: твориши, творит творим, творите, творят. Rimnicensis servavit accentus Mosquensis editionis: твориши, творит, творим, творите, творят. In passivo vero творитеся, quod et Mrazović probavit. In Ostrogiensi vero accentus secundae pers. plur. penultimam occupat: сътворите, потребитеся, положите, sic etiam поживете pro russico поживете.

§. 43. Ad melius cognoscendas Nominum et Verborum flexiones juverit analysim grammaticam orationis dominicae hic subjungere. Vide pag. 78.

о҃че lege отче, Vocat. declin. masc. secundae, ab отец pater. отец ope ец formatum est ab от.

наш noster, Pron. poss. m. a Genit. нас, ope ь formatum, mutato с in ш.

иже qui, Pron. relat. m. compositum ex и et же.

єси es, 2. pers. Verbi єсмь, quod est ope мь ab ес formatum.

на in, Praep. quae praeter Accusativum etiam Localem regit.

нб҃сѣх lege небесѣх coelis, loc. plur., declin. tertiae neutrorum, a небо.

да utinam, particula Optativi formativa; alias Conjunctio: ut.

ст҃итсѧ lege свѧтитсѧ sanctificetur, tertia pers. sing. in Praes. a свѧтитисѧ, passivo ope сѧ formato. Activum свѧтити est a свѧт sanctus.

имѧ nomen, Nomin. declin. tertiae neutrorum. Est vero имѧ ab имȣ, ꙗти, capere, quasi dicas conceptus, quod concipitur.

твое tuum, Pron. secundae pers. possess. n. cujus masc. твой ope ой a ты formatum est.

да прїидет adveniat, tertia pers. fut. a прїидȣ, composito ex при et идȣ, quod est ope дȣ a syllaba и formatum, Inf. ити.

црⷭ҇твїе lege царствїе regnum, Nomin. declin. secundae neutr., a царь, rex, ope ствїе formatum. твое tuum, ut supra.

да бȣдет fiat, бȣдет erit, fiet, tertia pers. sing. a бȣдȣ, quod est a бȣ ope дȣ formatum, Inf. быти.

волѧ твоѧ voluntas tua, волѧ Nomin. declin. secundae femin. твоѧ femin. a твой.

ꙗкѡ sicut, Conjunctio a pronom. и ope ак formata.

на нбс҃и, на небеси in coelo, Localis sing. declin. tertiae neutr. a небо.

и на земли et in terra, и Conj., на Praep., земли Localis sing. declin. secundae fem. a земла; л post м est epentheticum, igitur земла pro зема.

хлѣб наш panem nostrum, хлѣб Accus. sing. declin. primae masc. aequalis Nominativo.

насущный ἐπιούσιον (supersubstantialem, quotidianum) Accus. masc. Adjectivi compositi ex на et сущный, quod est formatum ope ный a Gerundivo сущ, Verbi есмь. Pro насущный olim legebatur насущественный, a насущство ἐπιουσία.

даждь da, Imp. pro дади, ab inusitato даду pro дамь. Vide verba anomala.

нам nobis, Dat. plur. Pron. primae pers. ab Accus. ны, Nomin. мы.

днесь hodie, Adverbium compositum ex день et demonstrativo сь hic, proprie: die hoc.

и оставй нам et dimitte nobis, Imper. secundae pers. Conjug. tertiae, ab оставити, relinquere, quod est compositum ex о et ставити, factitivo formae quartae a стати stare.

долги, olim длъгы, debita, Accus. plur. Declin. m. 1. a долг.

наша nostra, Accus. plur. Pronominis possessivi наш.

яко, olim якоже, sicut, Adverbium.

и

и мы et nos, Nomin. plur. Pron. 1. pers., cum quo Accus. sing. мя, et Dat. ми conferri possunt. Nom. sing. азъ radicem propriam constituit.

ѡставляемъ dimittimus, Praes. 1. pers. plur. iterativi ѡставляти, ab ѡставити.

должникѡмъ debitoribus, Dat. plur. Declin. masc. 1. a должникъ, quod est ope никъ a долгъ formatum.

нашымъ (scribendum нашимъ) nostris, Dat. plur. a Pron. poss. нашъ.

и не введи et ne inducas, и Conj., не particula negativa Verbis praefigi solita, введи 2. pers. sing. Imperativi a composito введꙋ inducam, cujus simplex, rejecta praepositione, est ведꙋ duco.

насъ nos, Genitivus plur. Pron. 1. pers. pro Accus. ны, ob negationem не.

въ напасть in tentationem, Acc. sing. ob praepositionem въ, Declin. fem. quartae, qui a Nom. напасть non differt. Abstractum напасть est ab Infin. напасти, incidere, incursitare, fut. нападꙋ, cujus simplex, rejecto на, est падꙋ cado.

но sed, Conjunctio, olim нъ.

избави насъ libera nos, secunda pers. sing. Imperativi a composito избавити eripere, eximere, cujus simplex бавити est factitivum a быти esse.

ѿ

ѿ a, Praep. regens Genitivum, ѿ лꙋкавагѡ ἀπὸ τȣ̃ πονήρȣ.

лꙋкавагѡ malo, Genit. sing. masc. Declin Adject. definitorum primae, cujus indefinitum лꙋкав ope ав a лꙋка, dolus, formatum.

ꙗкѡ quia, Conjunctio.

твое есть tuum est, есть tertia persona sing. Verbi anomali есмь.

цр҃ствїе regnum, vide supra.

и сила et potentia, δύναμις, и слава et gloria, Nominativi sing. Declin. fem. 1. слава, unde et славити glorificare, est a славлю seu словꙋ, unde et слово.

во вѣки, olim въ вѣкы, in secula, Accus. plur. Declin. m. 1. a вѣк aetas, seculum.

Analysis versuum aliquot ex Evangelio Joh. Cap. I.

Praemittam primos tres versiculos et quarti partem ex Alexii Metropolitae Mosquensis versione descriptos (sine contractionibus codicis), ut cum textu superius p. 70-72. expresso conferri possint.

искони бѣ слово. и слово бѣ къ богꙋ. и бог бѣ слово. сь бѣ искони къ богꙋ. вса тѣм бꙑша. и без него бꙑсть ничтоже еже бꙑсть. въ том живот бѣ.

искони in principio, Adverb. ex из et Genit. кони, a конь initium. Alii въначалѣ: в in, Praepositio, началѣ initio, Localis Declin. neutr. 1. a начало, quod est ope ло a начати, incipere, formatum.

бѣ fuit, Praeter. 3. pers. sing. a быти; alii бяше erat, Praet. iterat. pro бѣаше a бѣ.

слово verbum, Nomin. Declin. 1. neutr.

къ πρός, ad, apud; alii ѿ бога a Deo.

богꙋ deo, Dat. sing. a бог, Declin. m. 1. бога Gen. Declin. m. 1.

бог deus, Nomin. Declin. m. 1.

сь hic, οὗτος, Pron. demonst. masc. Alii се hoc, referendo ad слово. Editi сей referendo ad Dei filium λόγος, quod jam Alexius fecerat.

вся omnia, Nomin. plur. neutr. a весь. Alii все in singul.

тѣм per eum, Instrum. sing. a Pron. тъ.

бьиша facta sunt, Praet. 3. pers. plur. a бы. Alii бы, alii бысть, in sing. referendo ad все.

и et, Conj. без sine, Praep. regens Genit.

без него sine eo, (Codd. Serb. безнего, Cod. Sec. XII. Mosqu. бежнего), него cum prosthetico н ob praecedentem praepositionem pro его seu его, Genit. Pron. tertiae pers. и.

бысть ничтоже Alexius ordinem graeci textus ἐγένετο οὐδὲ ἓν pressius secutus est, cum quo facit

et

et Mosqu. secundus, retenta tamen negatione не: небѣ ничтоже, quam Syntaxis slavica exigit.

ничтоже nihil, Nominat. Pron. compositi ex negatione ни et что quid, et emphatico же.

бꙑсть factum est, antiquiores Codd. Syntaxi slavicae convenienter legunt небꙑ, небꙑсть. Negatio enim не Verbo praeponi debet, etiamsi alia vox negans in constructione inveniatur.

бꙑ factum est, Praet. simplex a бꙑти. бꙑсть vero coaluisse videtur ex бꙑ есть factum est.

еже seu иже quod, Nomin. Pron. relat. neutrius generis ab иже, quod ex и et же compositum est.

бꙑ, seu ut alii legunt бꙑсть, vide supra.

втом in ipso, въ in, Praep. regens Localem.

том Loc. sing. Pron. demonst. a тъ.

живот vita, Nom. Declin. m. 1. живот formatum est ope от ab Adjectivo жив vivus, quod est a Verbo живꙋ, жити, vivere.

бѣ erat, fuit, Praet. a бꙑти esse.

и живот бѣ et vita erat.

свѣт lux, Nomin. Declin. m. 1.

чл҃ком hominum, proprie hominibus, Dat. plur. declin. m. 1. a человѣк, quod ope ов et ѣк a чел formatum videtur. Confer чело frons et челядь familia.

и свѣт et lux, vide supra.

въ тьмѣ, во тьмѣ, in tenebris, sing. Declin. fem. 1. a тьма, quod est ope а a radice тьм seu тем formatum. Confer Polonorum ćma, quorum ć respondet slavico ть.

свѣтить, alii свѣтиться, lucet, tertia pers. sing. Praes. a свѣтити seu свѣтитися, quod est a свѣт lux.

и тьма et tenebrae, vide supra.

єго eum, in editis єгѡ, Genit. Pronom. tertiae personae, Declinat. 2. ab и, pro Accus. и, ob negationem не in непостиже.

постиже comprehendit, Praet. tertiae pers. sing. a постигнѹ, quod est compositum ex по et стигнѹ, cujus Iterativum est стигати seu стизати, Praes. стигаю. Alii неѡбꙗтъ, uti nunc editi. ѡбꙗт Praet. simplex ѡбꙗ cum т paragogico, ab ѡбимѹ, ѡбꙗти, amplecti, complecti, quod est compositum ex ѡб et имѹ, Inf. ꙗти capere.

Gram-

Grammaticae Slavicae

Pars III.

De Vocum Constructione.

I.

Syntaxis Convenientiae.

§. 1.

Sermo constat Subjecto, Copula et Praedicato. Subjectum casu recto sive Nominativo Pronominum personalium et Substantivorum exprimitur:

a. азъ нищъ есмь и оубог, ego egenus sum et pauper.
b. бог твой есмь аз, Deus tuus sum ego.
c. ты еси бог спас мой, tu es Deus salvator meus.
d. ты страшен еси, tu terribilis es.
e. сей есть сын божїй, hic est filius Dei.
f. той есть щедр, ipse est misericors.
g. меч есть ꙗзык царев, gladius est lingua regis.

h.

h. жива бꙋдет дꙋша ваша, vivet anima vestra.
i. сїе есть праведно, hoc est justum.
k. блажени сꙋть раби тїи, beati sunt servi illi.
l. вси пꙋтїе егѡ прави, omnes viae ejus rectae.
m. затворены быша двери, clausae erant fores.
n. стрѣлы младенєцъ быша ꙗзвы их, sagittae parvulorum factae sunt plagae eorum.
o. бахꙋ же и жены издалеча зрѧще, erant autem et mulieres de longe aspicientes.
p. твоѧ сꙋть небеса, tui sunt coeli.
q. всѧ моѧ твоѧ сꙋть, omnia mea tua sunt.
r. сїѧ словеса истинна божїѧ сꙋть, haec verba Dei vera sunt.
s. та сꙋть сквернѧщаѧ человѣка, illa sunt quae polluunt (τὰ κοινῶντα) hominem.
t. єгѡже клатвы оуста егѡ полна сꙋть, cujus maledictione os ejus plenum est.

Vides hic omnia, quae de Subjecto praedicantur, numero et genere, copulam etiam persona, cum Subjecto convenire.

§. 2. In tertia persona copula (есть et сꙋть) saepe subintelligitur, quin exprimatur:

u. свѧто и страшно имѧ егѡ sanctum et terribile nomen ejus.
x. заповѣдь господнѧ свѣтлаѧ просвѣщающаѧ очи praeceptum Domini lucidum illuminans oculos.

y.

γ. сотове медовнїи словеса добра, favi mellis verba bona.

ε. небо высоко, земла же глꙋбока, сердце же царево неѡбличително (olim необлично) coelum excelsum, terra autem profunda, cor vero regis argui non potest (ἀνεξελέγκτος); Vulg. coelum sursum et terra deorsum et cor regum inscrutabile.

§. 3. Omnia verba, dum Praedicatum agunt, copulam includunt: око видит, oculus videt, оухо слышит, auris audit, птица летит avis volat, огнь палит ignis urit; лѣта твоа неѡскꙋдѣют anni tui non deficient.

§. 4. Vocativus est vicarius Nominativi. Subjectum itaque, quod alloquimur, aut nomine suo compellamus, casu vocativo exprimendum est: боже, господи, спасителю, жено, богородице, царице, владычице, госпоже, дѣво марїе мати etc. едине, истинне праведне, щедре и милостиве.

α. воскресни боже, exurge Deus.

β. прїиди брате мой, veni frater mi.

δ. благослови владыко, benedic Domine.

ε. отче наш иже еси etc., pater noster, qui es etc.

ζ. вскꙋю прискорбна еси дꙋше моа, quare tristis es anima mea.

η. боже свꙗтый владыко, небесный Іс҃ Хс҃ царю, Deus sancte Domine, coelestis Jesu Christe rex.

§.

ѳ. возлюблю та господи крѣпости моа diligam te domine, fortitudo mea.

і. радости моа, избави ма, gaudium meum, libera me.

Nunc in correcta Psal. 17, 2. крѣпосте, et Ps. 31, 7. радосте, male utique. Antiquae enim editiones крѣпости, радости legunt. Sic et Psalt. Venetum et Codd. Mss. Confer supra p. 481.

§. 5. Quod de duobus Subjectis, etiam diversis, praedicatur, numero duali exprimere amant Slavi veteres, cui tamen in libris impressis pluralis non raro substitutus fuit, praecipue in 1. persona.

а. мы подобострастна есвѣ вам человѣка благовѣствѹюща вам Act. 14, 15. Ostrog. мы quidem est in plurali pro вѣ seu ва, есвѣ in duali pro есва, in quibusdam editis есма. In correcta plurales подобострастни есмы человѣцы благовѣствѹюще substituti sunt.

в. мы убо вправдѹ: достойнаа бо по дѣлwм наю воспріемлева (alii вѣ-въспріемлевѣ) Luc. 23, 41.

в. аз и отец едино есвѣ olim (nunc есма pro masc. есва) Joh. 10, 30.

г. аз и Іwнаѳан сын мой станева in Mosqu. prima, (станевѣ in Ostrog., станем in correcta) 1 Reg. 14, 40.

д. въхрамѣ божїи ходиховѣ Psal. 54, 15. in Ostrog. Melius Psalt. Ven. ходихова, correcta in plurali вдомѹ-ходихом.

є. гдѣ хощеши, оуготовавѣ Luc. 22, 9. Cod. Kop., оуготовaем in editis.

ж. вам вѣ благовѣствѹявѣ Act. 13, 23. in Damiani Apostolo. Confer p. 491.

ѕ. пойдевѣ оубо на поле Gen. 4, 8. in Ostrog., пойдем in correcta.

з. да помнивѣ Gal. 2, 10. Mss. et Ostrog., помнима editiones mediae, помним postremae.

и. прїиди брате мой: изыдевѣ на село, въдворивѣсѧ въселех, оуранивѣ въвиноградѣх, видѣвѣ аще — Cant. 7. 11. 12. in Ostrog. Correcta plurales и взыдем, водворимсѧ, ураним, увидим substituit.

Confer quae p. 548. de terminatione masculina ва diximus. In Mss. quidem, quae mihi consulere licuit, pro masc. ва ubique вѣ reperi. Pro хощева, просива, садева, можева (Marc. 10, 35. 37. 39.) leguntur in Cod. Ossolinskiano, Kopit. et in Ostrog. editione хощевѣ, просивѣ, садевѣ, можевѣ. In Damiani Apostolo constanter вѣ in utroque genere usurpatur: имавѣ, давѣ, помнивѣ, можевѣ, възвращшасе оба да посѣтивѣ, in Praeteritis ходиховѣ, видѣховѣ, слышаховѣ, проповѣдаховѣ etc. Sic in poemate de Igore оба есвѣ, вѣ-опѹтаевѣ.

Se-

Secundae et tertiae dualis exempla cape e Lucae capite 24. postremae editionis.

і. и се два ѿ них бѣста идѹща в҆ тойже день в҆ весь — v. 13. и та бесѣдоваста в҆ себѣ — v. 14.

к. и бысть бесѣдѹющима има и совопрошающимаса (Ostrog. съвопрашащимаса) v. 15.

л. очиже ею держастѣса, да егѡ не познаета v. 16.

м. рече же к нима: что сѹть сїа, ѡ нихже стазаетаса к҆ себѣ идѹще (Ostrog. идѹща) и еста драхла v. 17.

н. и рече им (Ostr. има): кїих; онаже рѣста емѹ v. 19.

о. и той рече к҆ нима (Ostr. кним): ѡ несмысленнаа и кѡснаа сердцем v. 25.

п. и приближишаса (plural.) в҆ весь, внюже идаста v. 28.

р. и нѹждаста его, глаголюще (plur.): ѡблази с҆ нама — и вниде с҆ нима ѡблещи (Ostrog. облежти) v. 29.

с. онѣма же ѿверзостѣса очи и познаста его v. 31. (Ostrog. ѿверзостаса masc. pro femin.)

т. и рекоста к҆ себѣ: не сердце ли наше гора бѣ в҆ нас v. 32. Ostrog. наю in Gen. duali, et внаю in Locali duali.

ѹ. и воставша в҆ той час, возвратистаса — и ѡбрѣтоста v. 33. и та повѣдаста v. 35.

ф.

φ. онѣ же пристꙋпльшѣ (Ostr. et Mss. пристꙋпльши) ємшѣса за нозѣ єгѡ и поклонистѣса ємꙋ Matth. 28, 9. Mardarii editio поклонистасе, Cod. Mss. etiam ємшаса, mascul. pro feminino.

χ. посластѣ ꙋбо сестрѣ к немꙋ, глаголюще (plur.) Melius Ostrog. in duali глаголющи Joh. 11, 3.

ѿ. аще же брат или сестра нага бꙋдета и лишени (plur.) бꙋдета дневныѧ пищѧ Jac. 2, 15. Sic Ostrog. At Damiani Apost. лишена in duali. Correcta in plur. наги бꙋдꙋт, лишени бꙋдꙋт.

· Anomalia generis etiam in secunda et tertia persona locum habet. In his autem masculina terminatio та pro feminina тѣ usurpatur, etiam in Codd. antiquis. In Damiani Apostolo єста pro єстѣ. милость и правда срѣтостѣса, правда и мир ѡблобызастаса Ps. 84, 11. in correcta. Ostrog. vero et Psalt. Ven. срѣтостаса habent. At Psalm. 13, 7. идѣже стоастѣ нозѣ єгѡ omnes tres conspirant. Pluralem Verborum cum duali Substantivorum constructum jam in editione Ostrog., saepius tamen in correcta invenias: очи ваши оузрат pro оузритѣ. Zach. 13, 8. correcta editio plurales потребатса, изчезнꙋт cum duali двѣ части єа construit. Ostrog. vero duali utitur: двѣ єа части потребитеса и оугиблете, vitiose utique pro потребитѣса, оугиблетѣ, uti Mosqu. prima recte emendavit.

§. 6. Substantivo collectivo singulari jungitur Verbum in singulari: сонм людей ѡбыдет та Psal. 7, 8. synagoga populorum circumdabit te;

te; оумолча же все множество Act. 15, 12. tacuit autem omnis multitudo. Saepe tamen etiam in plurali

1. кто сѹть братїа моѧ Matth. 12, 48. Qui sunt fratres mei?
2. цѣлѹют вы (вас) сѹщаѧ сомною братїа Phil. 4, 21. Salutant vos, qui mecum sunt, fratres.
3. сонм лѹкавых ѡдержашѧ мѧ Psal. 21, 17. Concilium malignantium obsederunt (obsedit) me.
4. рци ꙗкѡ каменїе се (сїе) хлѣбы бѹдѹт Matth. 4, 3. Dic ut lapides hi panes fiant.
5. воскликнѣте богови вса земла Psal. 97, 4. Jubilate Deo omnis terra. Hic tamen Slavus magis graecum textum exprimere studuit.

Sic останок людей идоша. Apud Nestorem pluralis Verbi cum Collectivo saepissime legitur: прок лодей (ладїй) возвратишась на побѣг (residuum navium); идѹт рѹсь и напали сѹть; повѣдахѹ кождо своим; елико нас крестилиса есмо (есмы).

Exemplum secundum docet Adjectivum cum collectivo connecti in singulari. At non desunt exempla, in quibus adjectiva etsi coacte in plurali construuntur. немощным братїи 1 Cor. 8, 9. Ostrog. infirmis fratribus. At correcta delevit братїи cum in Graeco non legatur. 3 Macch. 4, 5. Ostrog. ведаше бо са старец множество, сѣдинами оукѣлены и — слачены; correcta melius ведомо бо каше престарѣлых множество сѣдинами украшенных, — слаченых, referendo participialia adjectiva ad Genitivum престарѣлых. Psalt. 151, 5. братїа моа добри и белицы,

и

и не благоволи в них гдь. Melius Psalt. Ven. добра и велика, quamvis в них (ἐν αὐτοῖς) in plurali legat, quod ad collectivum femininum братїа referendum erat.

Numeralia пѧть, шесть etc. considerari possunt ut Collectiva neutra, hinc etiam cum iis verbum in plurali subinde construitur: поѩша ю седмь Marc. 12, 22. acceperunt eam septem (οἱ ἑπτά); at v. 20. седмь братїй бѣ septem fratres erant. Vide infra Syntaxim Numeralium.

§. 7. Syntaxim graecae potius linguae, quam suae observasse censendus est interpres slavus, quoties ille verbum singulare cum neutro plurali conjungit: Psal. 1, 3. Ostrog. Ven. et correcta вса, елика аще творит, оуспѣет (κατευοδωθήσεται), prosperabitur, pro оуспѣют prosperabuntur. 1. Cor. 10, 23. Ostrog. вса ми лѣть есть (ἔξεστιν), at mox eodem versu вса ми лѣть сѫть. Correcta utroque loco сѫть. Luc. 11, 26. Cod. Kopit. бывают послѣднаа (γίνεται τὰ ἔσχατα), editi бывают. Exstant et alia servilis imitationis exempla, quae docent, interpretem nullam habuisse rationem generis vocum slavicarum, dummodo in graeco neutra pluralia cum verbo singulari constructa invenerit: Ostrog. 2 Tim. 2, 20. нѣсть точїю сосѫди злати и сребрени, но и древани (οὐκ ἔστι σκεύη etc.) non solum sunt vasa aurea etc. Melius correcta не точїю сосѫди злати и сребрани сѫть etc. Psal. 19, 4. вса сожженїа (lege всесожженїа) твоа тѫчна бѫди

ди Ostrog., at Venet. Psalt. et correcta всесожже-нїе твое тꙋчно in singulari, cum graeco. In Psalterio Kioviensi in Cantico Moysis: да снидет ꙗко роса глаголы (lege глаголи) мои Deut. 32, 2. (*καταβήτω — τὰ ῥήματα*), at Ostrog. Psalt. Venetum et correcta снидꙋт, syntaxi slavicae conformius.

Graecissat nimium interpres 1 Macch. 12, 23. и наша ваша есть *τὰ ἡμῶν ὑμῖν ἐστιν*, melius correcta и ꙗже наша, ваша сꙋть. Et 1 Macch. 4, 27. melius nunc не ꙗже хоташе, такова быша, quam olim: не како хотѣ такова бысть, *τοιαῦτα γεγόνει.*

§. 8. Pronomina personalia, si Subjecta agant, exprimere non magis amat Slavus, quam aut Graecus aut Latinus, nisi emphasis aut alia ratio id exigat.

раб твой есм (subintellecto аз).

нѣсмы ноши ниже тмы (subintellecto мы).

кто еси? (subaudi ты); что твориши?

божїи есте и сынове вышнагѡ вси.

градет, идет, лежит, спит, молитса.

ꙗдахꙋ, пїахꙋ, женахꙋса, посагахꙋ.

аз рꙋкою моею оутвердих небо.

аз есм бог и нѣсть иного.

чадо, ты всегда со мною еси.

выже ꙗкѡ человѣци оумирдете.

аще ꙗсте и пїете, не вы ли ꙗсте и вы пїете Zach. 7, 6.

он же рече, они же рѣша, они же искахꙋ etc.

Quo

Quo in casu он demonstrativum vices agit Pronominis personalis tertiae personae и, quod in Nominativo non est in usu.

Pronominibus personalibus utuntur Russi pro Verbo есмь; hinc in Ostrogiensi Deuter. 14, 1. сн҃ове бо вы гд҃а бг҃а вашего, pro сынове есте, uti recte correcta.

§. 9. Si Nominativi personarum diversarum pluralem aut dualem postulent, potior ratio habenda est primae et secundae quam tertiae personae. Praestat enim prima reliquis duabus, secunda tertiae: аз и сн҃ мой и братїа моа повинѹемсѧ законѹ. аз и дом отєц моих согрѣшихом, ты и сынове твои прославитеса. ты и сына твоа жива бѹдета.

§. 10. Verbum in plurali aut duali masculino generi utpote praestantiori se conformat: отец мой и мати моа wстависта ма; жезл твой и палица твоа, та ма оутѣшиста; правда и мир wблобызастаса. Psal. 83, 3. сердце мое и плоть моа возрадоваcтаса per anomaliam generis, pro возрадовастѣса. Eadem licentia Psal. 84, 11. duo feminina Substantiva in antiquis editionibus cum duali masculino construuntur: милость и истина срѣтостаса, in correcta срѣтостѣса. Confer pag. 587.

§. 10.

§. 11. Adjectiva et pronomina possessiva numero et genere concordare cum Substantivis, exempla §. 1. subnexa docent. Idem valet de Participiis passivis in utroque numero, de activis in л in singulari, immo et de Gerundivis, praecipue si assumta terminatione definita in Adjectiva transeant.

предан бых; виноград-пожжен огнем и раскопан.
 да знаема будет сила егѡ.

аще не гдь помогл бы ми, въ малѣ вселилася бы
 въ ад душа моя.

буди имя господне благословено. осля твое ѿято
 ѿ тебе (будет). заблудих ꙗкѡ овча погыбшее.

спасени будем. людїе зиждемїи восхвалят гда,
 падоша ꙗзвени мнози.

сынове твои и дщери твоя ѿданы будут ꙗзыку
 иному. дѣвы их не ѡсѣтованы быша, вдовица
 (plur.) их не оплаканы быша.

благословена племена оутробы твоея Ostrog. бл.
 исчадїя чреба твоегѡ correcta, Deut. 28, 4. et
 v. 18. проклята племена (corr. исчадїя) оу-
 тробы твоея. та (corr. сїя) врата заключена
 будут Ezech. 44. 2.

Anomaliae generis in Ostrog. Deut. 28, 17. проклаты гумна твои et c. 17, 20. многи лѣта (corr. recte многа лѣта) excusari possint, cum et Poloni et Russi femininum cum plurali neutro construant. At 2 Macchab. 6, 10. двѣ бо жены оклеветани суть
nullo

nullo modo tolerari potest, hinc et correctum fuit. Legitur enim nunc ѡклеветаны быша in feminino. Corrigi autem etiam debuisset 1 Macch. 3, 29. дани ѿ стран мали, cum дани femininum sit, cui fem. малы respondet. Etiam Apoc. 1, 15 et 2, 18. нозѣ подобни corrigendum fuit. Editor Mosqu. primae недолжна бо сѹть чада 2 Cor. 12, 14. male correxit ponendo fem. недолжны, Correctores vero recte restituerunt neutrum недолжна. At 2 Cor. 10, 10. посланїѧ — тѧжки и крѣпки, Apoc. 13, 5. даны быша емѹ оуста глаголюща incorrecta mansere. Apoc. 12, 14. даны быша женѣ двѣ крылѣ, mutarunt solum correctores dualem in pluralem два крыла, cum quo feminin. даны (pro neutr. дана) construxere.

In libris recentius in Polonia aut Russia translatis ex. gr. in Pentateucho, libris Regum et Paralipomenon, Macchabaeorum, leguntur subinde Gerundiva foeminina in щи, ши terminata pro masculinis: хотѧщи, глаголющи pro хотѧ, глаголѧ, оумноживши, оузрѣвши pro оумножив, оузрѣв. In plerisque locis correctores restituere terminationem masculinam. Num. 22, 32. olim оузрѣв мѧ ослѧ, nunc видѧ мѧ ослица male pro видѧщи (aut видѣвши). Mutato enim genere Substantivi etiam mutanda erat terminatio Gerundivi. 2 Macch. 1, 22. olim егда слнце вꙁсїѧ первїе въ облацѣ сѹщи (ὤν), nunc е. с. воꙁсїѧ прежде облачно (ἐπινεφὴς) сѹщо. Viderunt illi femininum сѹщи non posse convenire neutri слнце, mutarunt itaque genus, sed pro vulgari сѹщо utique сѹще scribendum erat. Confer Matth. 6, 30. сѣно селное днесь сѹще. Gerundivorum terminationem masculinam convenire etiam neutris supra diximus: сердце-горѧ бѣ Luc. 24. 32, зерно пшенично пад Joh. 12, 24. Immo olim око рѹгаай Prov. 30, 17. pro рѹгаѧ, nunc рѹгающее cum terminatione definita pro рѹгающе.

§. 12. Adverbium исполнь, olim et свободь, non raro etiam Comparativi Adverbiorum, quando Adjectiva supplent, omni numero et generi tribuuntur: исполнь земля, правды исполнь десница твоя; четыри животна исполнь очес; множѣх птиц лучше есте вы meliores estis vos. Joh. 8, 33. 36. свободь будете in Mss., свободни in editis. еда кто честнѣе тебе honoratior te Luc. 14, 8. (In Mss. minus antiquis честнѣй in masculino). сего послушав мудрый премудрѣе будет σοφώτερος ἔσαι Prov. 1, 5. сей же бяше славнѣе всѣх Gen. 34, 19. (nunc славнѣйшій). меншій перст мой толстѣе есть чресл отца моего 2 Paral. 10, 10. Russi et hodie Adverbiis pro comparativis Adjectivorum utuntur, uti quandoque veteres Interpretes. Cape duo exempla ex Damiani Apostolo: толико луче быв англ, елико различнѣе их наслѣдова име Hebr. 1, 4. nunc толикω лучшій быв агглωв, еликω преславнѣе паче их наслѣдствова имя. Respondet autem луче быв, uti лучшій быв, graeco κρείττων γενόμενος. 1 Cor. 15, 19. пущше всем miserabiliores sumus, ἐλεεινότεροι - ἐσμέν, nunc ωкаяннѣйши-есмы.

§. 13. Adjectiva, quorum pleraque duplicis terminationis, indefinitae et definitae, capacia sunt, si Praedicatum agant, indefinitam terminationem postulant: благ есть Гос; буду тебѣ подобен; блага милость твоя; да будут сынове егω сири,

су-

сѫдбы твоа благы. да бѫдѫт чресла ваша препоясана.

Si substantivis connexa Subjectum aut Praedicatum compleant, et determinent, etiam terminationem definitam admittunt: доброта небеснаа, слава звѣзднаа. дивны высоты морскыа; гора божїа гора тѫчнаа, поношенїе вѣчное; хлѣб небесный, недѫг долгый; помянѫ (memor fuit) слово сватое свое. мышља сватаа егѡ. нѣмы да бѫдѫт оустны лстивыа Psal. 30, 19. muta fiant labia dolosa, τὰ χεῖλη τα δόλια. Supplent nimirum Slavi terminatione definita articulum aliarum linguarum. Quotiescunque igitur in Graeco articulus Adjectivis praefigitur, interpres Slavus terminatione definita utitur. Marc. 8, 22. приведоша кнемѫ слѣпа τυφλὸν, at v. 23 емза рѫкѫ слѣпаго τε τυφλε, cap. 10, 46. вартимей слѣпый ὁ τυφλὸς. V. 49. Substantivo uti maluit Slavus pro Adjectivo definito: возгласиша слѣпца τὸν τυφλὸν, v. 51. слѣпый же (ὁ δὲ τυφλὸς) глагола емѫ. Rom. 8, 16. самый дѫх спослѫшествѫет дѫхови нашемѫ αὐτὸ τὸ πνεῦμα. Luc. 5, 31. не трекѫют здравїи врача, но болащїи, non indigent qui sani sunt, medico, sed qui male habent, οἱ ὑγιαίνοντες — οἱ κακῶς ἔχοντες. Psal. 63, 11. похвалатса вси правїи сердцем laudabuntur omnes recti (οἱ εὐθεῖς) corde; Luc. 6, 6. рѫка емѫ деснаа бѣ сѫха manus ejus dextera (ἡ δεξιὰ) erat

Pp 2 ari-

arida (*ξηρά*). Matth. 11, 5. Slavus Adjectivis definitae terminationis utitur, quia vices Substantivorum seu Subjectorum supplent, quamvis in Graeco articulus non praefigatur: слепі͏̈и прозираю́т и хромі͏̈и ходѧт, прокаженнї͏̈и ѡчищаютсѧ и глꙋсі͏̈и слышат, мертві͏̈и востают и нищі͏̈и благовѣствꙋют caeci *τυφλοὶ* etc. Sic творѧй (*ὁ ποιῶν*), претворѧѧй, призываѧй, разливаѧй Amos 5, 8. огнь попалѧѧй, пламень пожигаѧй Psalm. 82, 15.

§. 14. Si proprie Substantivum Subjectum aut Praedicatum constituat, Adjectivum ei connexum terminationem jam indefinitam, jam definitam admittit. мал квас все смѣшенї͏̈е квасит Gal. 5, 9. modicum fermentum, *μικρὰ ζύμη*. сі͏̈е море велико͏е и пространно͏е Psal. 103, 25. hoc mare magnum et spatiosum, *αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη* etc. Quo antiquiores libros consulas, eo frequentiorem usum Adjectivorum indefinitorum invenias, ut facile augeri possint exempla, quae paradigmati possessivi павлов supra p. 484—488. subjunxi. Ad illustranda, quae p. 486 de Vocativi flexione dicta sunt, locum e 2 Macch. 1, 24. 25. adducam. г҃ди, г҃ди бж҃е всѣх творче, страшный (*ὁ φοβερὸς*), крѣпкі͏̈й, и праведный, и милостивый, единый (*ὁ μόνος*) царю и благі͏̈й, единый дателю, едине праведне (*ὁ μόνος δίκαιος*) и вседержителю, и вѣчный, спасаѧй (*ὁ διασώζων*) —, сотворивый (*ὁ ποι-*

(ὁ ποιήσας) — , и ѡ҃тивый их, ubi единый cum Substantivis, едине vero cum Adjectivo праведне constructum est.

Hebr. 9, 12. in correcta editione legitur вѣчное искѹпленїе ѡбрѣтый, licet εὑράμενος articulo careat. At in Damiani Apostolo ѡбрѣт, sine terminatione definita ый. Ostrog. aliam quidem vocem, sed terminationem indefinitam habet: вѣчное избавленїе сътворив. Numeralia ordinalia sine terminatione ый vix unquam reperias; in Dam. Apostolo tamen 2 Pet. 2, 5. осма ноѧ pro осмагѡ occurrit. In eodem Hebr. 10, 31. страшно впасти върѹцѣ бога жива, Θεοῦ ζῶντος, sic et in Ostrog. licet еже ante впасти (τὸ ἐμπεσεῖν) inserat, in correcta vero страшно есть еже — бога живагѡ.

§. 15. Possessiva in ов, ев, ень, ин, et ope ь formata, ut пророч, единорожь, княж, respuunt terminationem definitam, exceptis божїй, вражїй, кравїй et paucis aliis, quae tamen in obliquis quibusdam casibus ut indefinita inflectuntur. Gentilia in еск in antiquis libris obvia, in recentioribus скый (скїй) amant. Hinc et мѹжескый, женскый пол, olim мѹжеск, женеск (in Dam. Apostolo мѹжьск, женьск), талантеск, pro quo Apoc. 16, 21. талантес male in editionibus omnibus impressum est. Confer p. 131.

§. 16. Utuntur vero Slavi Adjectivis possessivis, uti et quibusdam aliis, loco Genitivi aliarum linguarum. сын божїй est filius Dei, гора божїѧ mons Dei, слово господне verbum Domini; дом

да-

давї́довъ Domus Davidis, сынъ Іѡсифовъ et Іѡсифль, Іаковль, левїинъ, гора сїѡнѧ, колѣно Іꙋдово tribus Judae, лоно авраамле sinus Abrahae, сѣть дїаволѧ laqueus Diaboli, рꙋка грѣшнича, имѧ пророче nomen prophetae, подобїе змїино similitudo serpentis, ребра сѣверова latera aquilonis. глꙋбина морскаѧ profundum maris, пѣсокъ морскый arena maris; звѣрь тростенъ fera arundinis, звѣрїе дꙋбравнїи ferae sylvarum, хлѣбъ аггльскїй panis angelorum, сѣнь смертнаѧ umbra mortis, смерть крестна mors crucis, цвѣтъ селный flos agri, власи главнїи capilli capitis, оуглїе огнено carbones ignis, въ главизнѣ книжнѣ in capite libri, въ гласѣ трꙋбнѣ in voce tubae, гласъ пищалскъ sonus fistulae etc.

§. 17. Numeralia единъ, два, три, четыри Adjectivorum more cum Substantivis construuntur. пять, шесть etc. сто, тысꙋща (тысѧща), тма, utpote Substantiva singularia verbum in singulari postulant:

пѧть ихъ пало Apoc. 17, 10. quinque (οἱ πέντε) ceciderunt.

не пѧть ли птицъ цѣнитсѧ Luc. 12, 6, veneunt.

шесть днїй есть Luc. 13, 14. sex dies sunt.

седмь оубо братїѧ бѣ Luc. 20, 29. septem — erant.

бысть же емꙋ сыновъ седмь Ostrog. Job. 1, 2. (correcta быша же емꙋ сынове седмь minus recte),

да-

дано бысть им седмь трꙋбъ Apoc. 8, 2.
изыде седм агг҃л из храма Apoc. 15, 6.
десать рог гаже видѣ, десать царей есть Apoc. 17, 12.
Ostrogiensis (correcta десать рогωв гаже видѣл еси, десать царей сꙋть in plurali, minus recte).

аще бꙋдет нѣкоемꙋ чл҃кꙋ сто овец Matth. 18, 12.

падет ѿ страны твоеа тысаща, и тма ωдеснꙋю тебе Psal. 90, 7.

бѣ же въ корабли всѣх дꙋш двѣстѣ седмьдесать и шесть Act. 37, 37. Slavus in 3. pers. бѣ pro ἦμεν, eramus; fortasse olim legebatur бѣ же нас.

колико есть дней раба твоего Ps. 118, 84. quot sunt dies servi tui.

§. 18. Negligi syntaxim slavicam in editionibus recentioribus plura exempla docent. Sed et in antiquis subinde verbum plurale cum numeralibus шесть etc. connexum probat, interpretes syntaxim graecae linguae potius secutos fuisse, quam slavicae: поиша ю седмь Marc. 12, 22. седмь бо имѣша ю женꙋ v. 23. бꙋдꙋт бо ѿ селѣ пать в єдином домꙋ разделены (pro разделени) Luc. 12, 52. седмь глав горы сꙋть седмь Apoc. 17, 9. et v. 10. царїе седмь сꙋть. гл҃аша седмь громωв Apoc. 10, 3. егда исполнишаса осмь днїй Luc. 2, 21. въ немже малω, сирѣч осмь дꙋш спасошаса 2 Petr. 3, 20.

Fac-

Factum id est praecipue, ubi Adjectiva simul cum numerali construenda fuere: дрꙋгїаже седмь крав (Ostrog. кравы in Nominativo) изыдоша Gen. 41, 3. Rectius utique дрꙋгых седмь крав изыде. и падоша ранени — пат сѡт тысащ мꙋжей крѣпких 2 Paral. 13, 17. pro паде раненых etc. бѣхꙋ же тꙋ водоноси каменни шесть лежащїе Joh. 2, 6. Melius in Codd. Serb. Pragensi et Kopit. бѣ же тꙋ водонос камен шесть лежещ. пать же бѣ ѿ них мꙋдры и пать юрѡдивы Matth. 25, 2. Non aliter Mardarii editio, licet бꙋе (i. e. бꙋа) legat pro юродивы. At Cod. Kop. omnino recte Genit. мꙋдрых, бꙋих. Vide Regimen Numeralium.

Genescos Capite 41. contra Syntaxim slavicam saepius peccatum fuit. V. 2. исхождахꙋ седмь крав добры видом и избранны тѣлесы; Ostrog. quidem исхождаще in singulari et добра взорꙋ in Genitivo legit, sed избранны etiam male construxit cum седмь крав. V, 4. и потꙗдоша седмь кравы злыа и хꙋдыа тѣлесы седмь крав добрых видом и избраных тѣлесы; Ostrog, corruptissime: и изыдоша (lege cum Mosq. prima изꙗдоша) седмь злыа взором и хꙋдыа телесы седмь кравы (quod ante злыа ponendum erat) добрых, образом избранных. V. 5. и се седмь класи исхождахꙋ — избранны и добры, Ostrog. melius седмь клас etc. et избранїи in mascul. at mox iterum добры in feminino, cum tamen клас sit masc. generis. V. 6. дрꙋзїи же седмь класи тонцыи истончени вѣтром израстахꙋ по них. Ostrog. дрꙋгаяже седмь клас (rectius utique) тонцы истончени вѣтром изницахꙋ по них. V. 7. и пожроша седмь класи тонцыи истончени вѣтром седмь класѡв избра-

бранных и полных. Ostrog. iterum седмь класъ, quamvis тонцы истончени etiam in plurali construxerit.

Formulae дрꙋгаа седмь in Ostrog. Gen. 41, 6. седмь сїю Gen. 21, 30 pro седмь сих, et на дрꙋгꙋю ꙁ҃ днїй Levit. 13, 5. antiquitatem sapiunt. Nam et Matth. 25, 16. Cod. Kop. legit дрꙋгꙋю є҃ (i. e. пать), quod v. 20. bis repetit, ubi editiones nunc дрꙋгыа exhibent. Sunt nimirum numeri cardinales a пать usque десать revera Abstracta feminina, hinc et femininorum more declinantur: Genit. пати, Instrum. патїю, седми, седмїю etc. reguntque Genitivum rei numeratae. Intuitu autem verbi cum iis construendi considerantur uti collectiva neutra quantitatis indeterminatae много, мало, колико.

Numeralia два, оба, обанадесате dualem postulare, e §. 5. clarum est: бꙋдета два (Ostrog. оба) в плоть единꙋ Gen. 2, 24. и бѣста оба нага v. 25. Confer exemplum lit. ї p. 586. et adde: поемже оба надесате оученика своа Luc. 18, 31. обанадесате ап҃ла (corr. апостоли) с ним Luc. 22, 14. дванадесате коша исполнь Marc. 6, 43. не два ли надесате часа еста (corr. не дванадесать ли часѡв есть) Joh. 11, 9. обѣ странѣ и обѣ земли мои бꙋдета (pro бꙋдетѣ) и прїимꙋ и (dualis fem.) Ezech. 35, 10. nunc оба ꙗзыка (dual. masc.) и обѣ страны моа бꙋдꙋт (plur.) и возмꙋ их в наслѣдїе κληρονομήσω. Etiam in Ostrog. pluralis Verbi cum два constructus Apoc. 9, 12. legitur: се градꙋт два гора по сих, correcta eadem repetit inserto еще ante два.

два-

два гора, duo vae, dualis aut plur. a горе, melius двѣ гори, nisi malis reddere двое горе. Confer, quae P. II. §. 26. de Neutrorum duali dicta sunt. Recentiores masculinum два neutris tribuere p. 510. monuimus. Hinc et колѣна моа изнемогоста ѿ поста Psal. 108, 24. genua mea infirmata sunt a jejunio. Melius utique Ostrog. et Psalt, Ven. колѣнѣ мои изнемогостѣ.

§. 19. Reciprocum себе, са, non solum ad tertiam personam, sed etiam ad Subjectum seu Nominativum primae et secundae personae referunt Slavi. Hinc reflexiva молюса, молишиса, молитса, молимса, молитеса, молатса; стужуси, стужишиси, стужитси etc. et passiva явлюса, явишиса, явитса etc. купити себѣ pro ratione personarum verbi finiti ex. gr. хощу, хощеши, хощет, cum quo Inf. купити construitur, reddendum erit: emere mihi, tibi, sibi, nobis, vobis, sibi. Cape exempla quaedam. немогу аз ѡ себѣ творити ничесоже Joh. 5, 30. ѡ себѣ ἀπ' ἐμαυτοῦ, a me ipso. марка поем приведи съ собою 2 Tim. 4, 11. сь собою tecum, μετὰ σεαυτοῦ. егоже оукрѣпил еси себѣ Psal. 79, 18. себѣ tibi, σεαυτῷ. да наслѣдим себѣ сватило (corr. сватилище) божїе Psal. 82, 13. себѣ nobis, ἑαυτοῖς. всегда бо нищих (corr. нищыа) имате с собою Matthaei C. 26, 11. с собою vobiscum, μετ' ἑαυτῶν. нѣсте себѣ Damiani Apostolus (editi свои) 1 Cor. 6, 19. non estis vestri, οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν.

§. 20.

§. 20. Sic et possessivum свой ad omnes tres personas Nominativi seu Subjecti refertur, et pro ratione trium personarum, et numeri aut singularis aut pluralis, latinis pronominibus meus, tuus, suus, noster, vester, suus respondet. Ex. gr. ꙗзлїю (corr. излїю) ꙗко водꙋ гнѣвъ свой Os. 5, 10. iram meam, correcta мой. не ѿверзох оуст своих Psal. 38, 10. os meum, corr. моих. оумерщвлаю тѣло свое 1 Cor. 9, 27. corpus meum, correcta мое. простроу роукꙋ свою Ezech. 25, 13. manum meam, correcta мою. Immo Mosqu. prima jam in margine notavit мою, male emendando lectionem свою, quam Syntaxis slavica probat. аще прѣдам тѣло свое Damiani Apost. 1 Cor. 13, 3. corpus meum, correcta, immo hoc loco etiam Ostrogiensis, мое, quod innumeris aliis in locis substitutum fuit. Chronographus Nestor: пойдꙋ во свой град, urbem meam; аще оубью брата своего, fratrem meum, cum свой referatur ad personam primam оубїю.

In Damiani Apostolo Jac. 2, 18. мой et твой pro свой legitur, sed hic certe ob antithesim: покажи ми вѣрꙋ твою ѿ дѣл твоих и аз покажꙋ тебѣ ѿ дѣл своих вѣрꙋ мою. Editi аз тебѣ покажꙋ ѿ дѣл моих, sed in aliis conveniunt.

свой ad secundam personam refertur, Jac. 2, 8. etiam in correcta: возлюбиши искренаго своего (tuum). In editionibus antiquis: оудержи ꙗзык

зык свой (linguam tuam) и оустнѣ свои (labia tua) Psal. 33, 14. очима своима смотриши Psal. 90, 8. ѿвратил еси лице свое Psal. 29, 8. ты оутвердил еси силою своею море Psal. 73, 13. послеши дꙋх свой (corr. дꙋха твоего) Psal. 103, 30. облѣцисе в ризꙋ свою Dam. Apost. Act. 12, 8. свою et Ostrog., correcta твою. Rectius iterum Damiani Apostolus аще исповѣдаем грѣхы свое peccata nostra, 1 Joh. 1, 9. at наша Ostrog et editiones posteriores. In oratione dominica pro должникѡм нашим ponendum fuisset своим, cum ѡставлаем praecedat. 1 Thess. 1, 2. благодарим — вмолитвах своих Dam. Apost. et Ostrog. pro наших.

Pro свой constructo cum secunda plurali persona Ostrogiensis exempla non pauca suppeditat. рцѣте братꙋ своемꙋ, людїе мои, и сестрѣ своей Oseae 1, 1. Hic etiam correcta, quod mirere, своей, своемꙋ, retinuit. обратитеса къ гꙋ бꙋ своемꙋ, correcta вашемꙋ Oseae, 14, 3. внидѣте вклѣть свою, затворите двері свою Isai. 26, 20. in Psalt. Ven., Ostrog. въ храм ваш, correcta в храминꙋ вашꙋ, et utraque in plurali двери своа. Sic 1 Pet. 2, 12. Ostrog. et correcta житїе ваше, at Dam. Apost. rectius свое.

§. 21. свой si referatur ad Subjectum tertiae personae, respondet latino suus, егѡ vero et fem. еа, plur. их respondent latino ejus et eorum, quae

quae ad tertiam personam aliam, quae a Subjecto sermonis distincta sit, referuntur. рахиль плачущися чад своих, Rachel plorans filios suos, τὰ τέκνα αὐτῆς Matth. 2, 18. он же востав поꙗт отроча и матерь єгѡ, ille consurgens accepit puerum et matrem ejus v. 20, слышав же ꙗкѡ Архелай царствѹет во Іѹдеи вмѣстѡ Ирѡда отца своєгѡ, cum autem audiisset, quod Archelaus regnaret in Judaea pro Herode patre suo v. 22., милость єгѡ в роды родѡв боящимся єгѡ, misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum Luc. 1, 50., сотвори державѹ мышцею своєю: расточи гѡрдыꙗ мыслїю сердца их, fecit potentiam brachio s u o, dispersit superbos mente cordis s u i (ipsorum, αὐτῶν) v. 51. пищѹ даде боящимся єгѡ; поманет в вѣк завѣт свой, escam dedit timentibus se (eum), memor erit in seculum testamenti s u i Psal. 110, 5. Si Gerundivum боящїися resolvas ope relativi in иже боятся, facile intelliges єгѡ referri ad aliam personam ab iis, qui timent, distinctam. Subinde tamen свой referunt Veteres ad personam, quae in oratione proxima est. ѡставил кѣ вся ꙗзыкы ходити въ пѹтех их Act. 14, 16. Damiani Apost. выпѹти своє. и дасть й матери своєй et dedit eum matri suae (αὐτῇ) Luc. 7, 15. Correcta nunc єгѡ pro своєй, quod postremum non solum Ostrogiensis

et Mardarii editio, sed etiam Mss. legunt. Ibid. v. 12. etiam correcta legit сына єдинородна матери своей, quamvis in slavica versione Nominativus (defunctus efferebatur) in Accusativum (efferebant defunctum, изношахꙋ оумерша) mutatus fuerit, et своей referri possit ad eos, qui efferebant filium. Recte призвавый вас в вѣчнꙋю свою славꙋ, in aeternam suam (ἀυτȣ̃) gloriam, 1 Pet. 5, 10. legunt editi, male Damiani Apostolus єго славꙋ. Hebr. 3, 5. вѣрен бѣ в всем домꙋ єгѡ, male Dam. Apost. домꙋ своем.

Duales Genitivi наю, ваю supplent possessiva, uti єгѡ, єѧ in singulari, et их in plurali. Serbi alique Illyrii formarunt possessiva adjectiva нѣгов, нѣгова, нѣгово pro єгѡ, et ньиов, ньиова, ньиово pro их; нѣн, нѣна, нѣно, et нѣзин, нѣзина, нѣзино pro єѧ; Boh. solum gegj (lege кїй) pro feminino singulari gj (lege їй). Rom. 7, 9. pro єгѡ in editis nunc legi єгѡв (Ostrog. єгов) p. 522. indicavimus.

§. 22. свой etiam respondet graeco ἴδιος: источник твоєѧ воды да бꙋдет тебѣ свой, ἔςω σοι ἰδία, Prov. 5, 18. correcta твой. свой им пророк, proprius ipsorum propheta, ἴδιος αὐτῶν, Tit. 1, 12., к своей погибели им (Ms. им погибели) suam ipsorum perniciem, 2 Pet. 3, 16. во своѧ прїиде и свои єго не прїѧша, in propria venit et sui (ἴδιοι) eum non receperunt, Joh. 1, 11. кождо во своѧ, unusquisque in sua, εἰς τὰ ἴδια Joh. 16, 32. Alias

et

et во своꙗ си. ѡблекоша его въ ризы своꙗ (τὰ ἴδια) induerunt eum vestimentis suis (ipsius) Marc. 15, 20. ѿ своих ємꙋ, τῶν ἰδίων αὐτοῦ Act. 24, 23. какѡ мы сышим кїйждо свой ꙗзык наш, (Ostrog. кождо своим ꙗзыком нашим) τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν, Act. 2, 8. Adde свои cum Dativo ємꙋ, си: свои ємꙋ вси, οἱ αὐτῷ πάντες. по своей ємꙋ воли, secundam suam (ipsius), κατὰ τὴν αὐτοῦ, Hebr. 2, 4. вси, ко своих си ищꙋт, quae sua sunt, τὰ ἑαυτῶν, Philip. 2, 21. не ищет своих си (correcta своꙗ си) non quaerit quae sua sunt, τὰ ἑαυτῆς 1 Cor. 13, 5.

§. 23. Pro Possessivis свой, мой, твой, utuntur veteres Slavi non raro Dativo си, ми, ти Pronominum personalium: не повѣда отцꙋ си, patri suo, Judic. 14, 6. рече къ отцꙋ си ad patrem suum Judic. 11, 37. (correcta utroque loco своємꙋ). кротком си оком призри pro своим, i. e. tuo. дай вѣрномꙋ си рабꙋ царю нашемꙋ, pro своємꙋ i. e. tuo. цѣлꙋйте епенета възлюбленнаго ми, τὸν ἀγαπητόν μου, dilectum meum, Rom. 16, 5 Sic etiam v. 8, 9. кдѣ ти, смерти (corr. male смерте) жало, гдѣ ти, аде, побѣда; τὸ σοῦ etc. ubi est mors, stimulus tuus? ubi est, inferne, victoria tua? єгда прїидеши въ царствїи си, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, quando veneris in regnum tuum, Luc. 23, 42. In Damiani Apostolo: оучеником си pro своим; слꙋжба ми pro моꙗ; въпрьвыи ми ѿвѣт pro мой;

свои-

своинника ми, вамже апла, commilitonem meum, vestrum autem Apostolum Philip. 2, 25. pro своинника моего et вашего посланника, Ostrog. своиствена мнѣ vitiose, pro своинствена.

си Dativus a reciproco себе, cui emphaticus себѣ respondet, distingui omnino debet a demonstrativo fem. си, haec, et neutro plurali си pro сїѧ. словеса си idem est ac словеса сїѧ verba haec; гора си in Ostrog. (горꙋ сїю in Ven. et correcta), юже стяжа десница его, mons hic (montem hunc), quem acquisivit dextera ejus, Psal. 77, 54.

§. 24. Relativum иже concordat quidem genere et numero cum Substantivo, ad quod refertur, sed non semper casu, cum hic a sequenti Verbo pendeat: змїй сей, егоже создал еси; тꙋ гади, имже нѣсть числа; бысть нощ, в нейже пройдꙋт вси зверїе дꙋбравнїи.

Utuntur vero Interpretes relativo иже, яже, еже, ad exprimendum Graecorum articulum ὁ, ἡ, τὸ, quo carent Slavi. старца яже въ вас молю τὲς ἐν ὑμῖν, 1 Pet. 5, 1. Accusativum яже, qui graeco τὲς respondet, habet etiam Damiani Apostolus (старце юже) et editiones antiquae omnes, quem non male Correctores mutarunt in Nominativum: иже в вас, qui in vobis sunt. бꙋди же вам еже ей ей, и еже ни ни (τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὒ οὔ) Jac. 5, 12. Damiani Apost. да бꙋдет слово ваше юже ей etc. At idem 2 Cor. 1, 17. да есть ѿ мене ен ен

и

и ни ни sine еже, editi vero да бѫдет оу мене еже ни ни и еже ни ни. Hebr. 10, 31. страшно впасти, (edd. есть еже впасти, τὸ ἐμπεσεῖν) въ рѫцѣ бога жива (edd. живагω). Sic graecum εἰς τὸ Infinitivis praefixum reddere solent, praecipue recentiores, въ еже: во еже слѫжити Hebr. 9, 14. at Damiani Apost. sine еже. во еже быти ми слѫжителю, εἰς τὸ εἶναί με, Vulg. ut sim minister, Rom. 15, 16. жалѧщеси (Ostrog. стѫжающе си) за еже оучити им люди, διὰ τὸ διδάσκειν, dolentes quod docerent populum, Act. 4, 2.

Cum Gerundiva assumant Adjectivorum terminationem definitam ad exprimendos Articulos in graeco praefixos, superfluum omnino est, Gerundivis иже praefigere. 2 Cor. 1, 21. извѣствѫвый, помазавый respondent participiis graecis ὁ βεβαιῶν, χρίσας, sed v. 22. иже и запечатлѣвый graeco ὁ καὶ σφραγισάμενος in Ostrog. et aliis, pro quo in correcta иже и запечатлѣ qui et signavit (obsignavit), resoluto Gerundivo ope иже in Praeteritum simplex, legitur. Sic et Lucae 19, 27. factum fuisse probo. Legebatur olim recte врагы моа оны, нехотѣвшаа (τοὺς μὴ θελήσαντας), inimicos meos illos, qui noluerunt. Verum in Evangeliis Mosqu. 1606 pro articulo τοὺς habetur иже ante нехотѣвшаа, quod in editionibus mediis servatum fuit, in postrema vero pro Gerundivo Praeteri-

tum substitutum legitur: иже не хотѣше. Exempla servilis imitationis alibi sat obvia sunt: иже (ὁ) побѣды носѧ имѧ qui Victoriae ferens nomen, in Acathistis de S. Nicolao. гаже (ἡ) живот рождшаѧ quae vitam peperit. се агнец божїй иже (ὁ) грѣхы мїра вземлай, ecce agnus Dei, qui peccata mundi tollit. In Calendariis иже (τοῦ) въ кесарїи великагѡ василїа, in Symbolo иже (τὸν) ѿ отца рожденнаго, a patre genitum; (in Psalt. Ven. quidem hic sine иже, sed mox etiam addito) иже (τὸν) ѿ отца исходещаго (исходѧщаго), иже (τὸν) съ отцем и сыном спокланаема.

Ilinsky in Concordantiis 18 locos adduxit ex Evangeliis, in quibus еже Infinitivis praefixum est ad exprimendum (τὸ) Graecorum: а еже — ıасти, τὸ δὲ — φαγεῖν Matth. 15, 20. etc. Vocatque hanc particulam, male utique, союз, i. e. Conjunctionem. Ex Actis vero semel duntaxat во еже citat: во еже ѿвратитиса ἐν τῷ ἀποστρέφειν, Vulg. ut convertat se. Bogdanov ex Epistolis pro во еже (graeco εἰς τὸ respondens) 41, pro еже quod a relativo еже non separavit, 84 locos adduxit. Kantemir еже e Psal. semel citat, neglectis aliis locis, in quibus еже graeco τὸ respondet, sed внегда 57 vicibus repetit, quo ἐν τῷ Infinitivo praefixum reddi solet in Psalterio ante correctionem postremam Sec. XVII. a Russis edito. In Psalterio Veneto et Ostrogiensi interpres graecismos hos evitare studuit. Nam Psal. 4, 2. legitur внегда бъзвах cum invocarem, pro внегда призвати ми. Psal. 9, 29. оубити неповиннаго pro еже оубити, τοῦ ἀποκτεῖναι, et v. 30. ловит въсхитити оубогаго, Ven. лает въсхитити нищаго, τοῦ ἁρπάσαι, sine еже, quod habet correcta.

Eo-

Eodem versu pro внегда приближи и, ἐν τῷ ἐλκύσαι αὐτὸν, quod jam in Ostrog. legitur, Venet. minus serviliter да и привлечет. Apud Russos pseudoarticulus еже etiam in compositis locum obtinuit: ежедневно, ежегодно, ежемѣсячный. Alexjejew unicum ежеденный, e Chronographo slavico sumtum, in Lexico ecclesiastico explicat.

§. 25. Particula не in propositione negativa Verbo praefigenda est, etiamsi aliae voces negationem exprimant, cujusmodi sunt ex ни compositae: никто, ничтоже, никогда, николиже: нѣсте ли чли николиже nunquam legistis? Matth. 21, 16. et 42. ни един ѿ них не избысть, unus ex eis non remansit, εἷς — ἐχ, Psal. 105, 11. не имать жаждати никогдаже non sitiet unquam Joh. 6, 35. а не погибнет ничтоже ne quid pereat Joh. 6, 12. ничтоже емꙋ не глаголют nihil ei dicunt Joh. 7, 26. в тꙋ нощ не ꙗша ничесоже illa nocte nihil prendiderunt Joh. 21, 3. In his quidem locis etiam correcta duplicem negationem retinuit, quamvis Graecus simplici negatione usus fuerit. Servat omnino negationem duplicem graeci textus Joh. 3, 27. не может чл҃к прїимати ничесоже non (οὐ) potest homo accipere quidquam (οὐδὲν), Joh. 11, 49. вы не вѣсте ничесоже vos nihil scitis, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδὲν, atque alibi ubicumque in Graeco duplex negatio legitur. At vero aliis in locis innumeris editores etiam ante postre-

mam correctionem не deleverunt, ubi in Graeco particula ἐκ non inveniebatur, quasi liceret propriae linguae genium legibus alienis subjicere. Psal. 75, 6. не обрѣтоша ничтоже Ostrog., не ωбрѣтоше ничесоже Venet. nihil invenerunt, correcta cum editione priori Psalterii ничтоже ωбрѣтоша, quamvis Graecus hic duplici negatione utatur: οὐχ εὗρον οὐδέν. 2 Thess. 2, 3. да никтоже вас прелстит ne quis vox seducat, Ostrog. et correcta; at glagoliticum Missale impressum не прелстит, servando particulam не, quam Syntaxis slavica omnino et hic exigit. In Mss. etiam Joh. 3, 32. никтоже непрїемлет, Marci 3, 27. никтоже не может. E Cod. Kopit. tria exempla sufficient: Matth. 20, 7. никтоже вас немакт, Cap. 21, 19. да николиже ѿ тебе плода небѹдет, Luc. 18, 34. тїи ничесоже ѿ сих неразѹмѣше; editi ubique sine не.

Confirmat etiam regulam, qua praecipitur не retinendum, Damiani Apostolus: нечисто никогда не виде Act. 11, 8., editi николиже виді кнеже ѿ кнез никтоже мира сего неразѹмѣ 1 Cor 2, 8. editi еюже никтоже ѿ князей вѣка сего разѹмѣ. (любы) николиже не ѿпадет 1 Cor. 13 18. editi sine не. Joh. 1, 3. antiquissimos Codi legere ничтоже небъі aut небъість, et не jam Se XIV. a Graecissantibus omissum fuisse, e spec mine

mine Orthographiae p. 71. et Analysi p. 579 cognoveris.

§. 26. Etiam Adverbium прежде даже requirit particulam не ante Verbum: прежде даже не снитися има, antequam convenirent, Matth. 1, 18. прежде даже не зачатся во чревѣ, priusquam in utero conciperetur, Luc. 2, 21. прежде бо даже не прїити нѣким, (Dam. Apost. дрѣвлѣ оубо даже не придꙋт етери) prius enim quam venirent quidam, Gal. 2, 12. прежде даже не вселитися емꙋ, priusquam moraretur (habitaret) Act. 7, 2. Serbicus etiam liber hoc loco graecissat omittendo не.

§. 27. Quomodo не et ни differant, Parte I. §. 102 et §. 105. expositum fuit. Vide p. 436, 444, ubi usum aliarum etiam Conjunctionum exemplis illustravimus. Hic monuisse sufficiat, ни pro не usurpari, quando nulla alia vox sed sola negatio orationem absolvit: слово наше еже к вам не бысть ей и ни, sermo noster apud vos non fuit Est et non (ὀυκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ) 2 Cor. 1, 18. et 19. и глагола ми: виждь, ни, dixit mihi: Vide ne feceris, ὅρα μή, Apoc. 19, 10. et 22, 9. Confer etiam или ни sub ли p. 445, et аще ли же ни, quo saltem primum orationis membrum finitur, sub аще p. 450.

§. 28. His, quae de usu Interjectionum P. I. C. XI. dicta sunt, unicum hoc addi velim, Inter-

pre-

preti Apocalypseos adhuc notum fuisse antiquum не да ὄφελον, quod recentiores neglexere. Habet enim cap. 3, 15. неда стѹден бы был, quem locum p. 546 illustravimus. Conferenda autem hic praecipue est p. 453, cui subjungi adhuc possit, Cod. Vindobon. CI. nonsolum in lectione аще бысте прїали 2 Cor. 11, 1. consentire cum Ostrogiensi, sed etiam 1 Cor. 4, 8. и еще же да быцарите са et utinam regnetis, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, hoc solum discrimine, quod Ostrog. оубо pro же legat. Correcta и ѡ дабы воцарилися есте, quod utique vix slavicum sit, cum бысте pro бы-есте dicendum fuerit.

Ibidem p. 453 et 454 male Codicem Belgrad. bis nominavi, qui omnino Dragomirnensis hic et alibi appellandus fuerat.

II.

Syntaxis Regiminis.

§. 29. Objectum, in quod actio Verbi fertur, casu Accusativo exprimitur. Regunt itaque Verba activa seu transitiva Accusativum: молю та rogo te. помилѹй ма, ны. помаза и unxit eum. оупаси та и возми та. ѡчисти грѣх мой. таждь мед сыне. соблюди мой совѣт. хлѣб наш тсти бѹдем. оукроти гнѣв свой. иже щадит жезл свой

по-

посла рак свой. бѣс имать. породиши сын. приведи ми сын твой сѣмо. ѿимеши дѹх их; да пріимет дѹх свят. видѣх дѹх сходащ ıако голѹбь с небесе Joh. 1, 32. in Ostrog. — послю на вы клатвѹ. любай дѹшѹ свою погѹбит ю. ωбрѣте бѣс изшедш (corr. бѣса изшедша) и дщерь лежащѹ на одрѣ invenit daemonium exiisse et filiam jacentem supra lectum, Marc. 7, 30. принесѣте гдви славѹ и честь. — блюди твое сердце. имже дано есть вредити землю и море ἀδικῆσαι τὴν γῆν etc. Ap. 7, 2. — пожроша (Ven. пожрѣше) сыны своа и дщери своа бѣсовωм (Ven. бѣсом) immolaverunt filios suos et filias suas daemoniis, Psal. 105, 37. чѧда их пред ними разбїют и домы их плѣнат, и жены их поимѹт Isai. 13, 16. помани щедроты твоа гдй и милости твоа, reminiscere miserationum tuarum Domine et misericordiarum tuarum, Psal. 24, 6.

§. 30. Haec regula comprehendit etiam Genitivos Masculinorum animatorum, qui Accusativi vices agunt. чадо зло кленет оца, и матерь не благословит Prov. 30. 11. гдь хранит пришелца, (Accus. plur., corr. пришелцы), сира (Gen. sing. pro Accusat.) и вдовѹ пріимет, Dominus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet, Psal. 145, 9. In correcta Joh. 1, 32. видѣх дѹха сходаща ıако голѹба. Hinc Genitivum его in editioni-

nibus frequentissime Accusativo и substitutum legimus. да быша его низринꙋли ut eum praecipitarent Luc. 4, 29. Cod. Kop. и pro его. стрыет его comminuet eum, Luc. 20, 18. pro сътрет и ejusdem Cod. Et in plurali их, ихже pro ꙗ, ꙗже; нас, вас pro ны, вы.

In singulari quidem usus Genitivi Substantivorum masculinorum, cum eorum Accusativus a Nominativo non sit distinctus, in omnibus dialectis invaluit, ut is omnino pro vicario casu Accusativi in Syntaxi jure habeatur. Confer P. II. §. 3. p. 462., §. 15. p. 491. мꙋжа тиха и даатела любит гдь Prov. 22, 9. Si hoc loco мꙋж тих ponatur, constare non poterit de Subjecto, quod diligit, et de Objecto, quod diligitur. In plurali autem, cum Accusativi a Nominativo flexione distinguantur, non licet Genitivos Accusativis in lingua slavica substituere, quamvis id Russis ita placuerit, ut Accusativos plurales non alios agnoscant in ipsis declinationum paradigmatibus quam Genitivos. Prov. 22, 2. recte Ostrogiensis Accusativo utitur: оба же есть гь сътворил, at editor Mosquensis primae manum continere non potuit, quin Genitivum dualem обою substitueret. Correcta nunc legit pluralem: обоих же гдь сотвори. Sic et Isai. 13, 17. syntaxim russicam potius secuti quam slavicam, Accusativum миды in Genitivum mutarunt

Cor-

Correctores: се аз восбꙋждаю на вы мидѡв, Ostrog. enim legit вьставлю на вы миды. Genitivus их et Accusativus ѧ saepe alternant: Psal. 27, 5. Ostrog. et Ven. разориши их, и не съзиждеши их, correcta in utroque membro ѧ pro их, in primo quidem recte, in secundo vero, cum negatio не praecedat, male. Psal. 36, 40. изкавит их и измет их ѿ грѣшник и спасет их (pro ꙗ) Venet. Ostrog. et correcta, cum tamen alibi избави ѧ, et in singul. избави мѧ, избави дꙋшꙋ мою legatur. помилꙋй нас pro ны, in singulari помилꙋй мѧ. Psal. 77, 5. сказати ѧ, v. 6. повѣдат ѧ, v. 13. проведе их Ostrog. et correcta pro ꙗ (Venet. ѥ), v. 14. настави ѧ, v. 15. напои ѧ, (Venet. ѥ, at Ostrog. их), v. 34. егда оубиваше их et v. 42. избави их Ostrog. et Venet. (correcta ѧ), v. 51. порази всѧк пръвенец Ostrog. (Ven. прьвѣнц), correcta всѧкое первородное. v. 52. возведе ѧ, v. 53. настави ѧ, et v. 54. введе ѧ Ostrog. et correcta, Venet. more suo ѥ, quamvis v. 5. сказатїꙗ (lege сказати ꙗ) et v. 6. повѣдеть ꙗ habeat.

Inde ortum habent hibridae illae constructiones, in quibus e duobus Accusativis unus duntaxat in Genitivum mutatus fuit. Psal. 123, 2. in Ostrogiensi живы пожрьли быша нас, vivos deglutissent nos, utique olim ны pro нас, uti revera Venetus legit. Correctoribus russis placuit, Accusativum живы ob Genitivum нас commutare: живых пожерли быша нас. Coloss. 2, 13. вас мертвых сꙋща сьоживил есть с ним Ostrog., at aliae editio-

tiones вас мертвы сꙋща melius, correcta iterum Accusativum сꙋща commutando: вас мертвых сꙋщих. Rectissime Damiani Apostolus tres Accusativos conjunxit: вы мртвы сꙋще оживил кеть с ним. Matth. 17, 1. etiam correcta textum Ostrogiensis immutatum exhibet: възведе (corr. возведе) их на горꙋ высокꙋ едины duxit eos in montem excelsum seorsum (solos). Rectius Cod. Serb. к pro их. At Matth. 26, 40, 43. correcta ѡбрѣте их спащих pro их спаща antiquarum editionum. Marci vero 13, 36. omnes legunt да не пришед внезапꙋ, ѡбращет вы спаща, ne quum venerit repente, inveniat vos dormientes. Marci 14, 37. correcta ѡбрѣте их спащих, editiones antiquae их спаща. Sic Ostrog. etiam v. 40. их пакы спаща, aliae edd. et correcta а паки спаща. Luc. 22. 45. correcta iterum pro их спаща antiquarum editionum их спащих, ubi potius а спаща praeferendum fuisset, quod revera codd. Mss. legunt.

§. 31. Accusativo casu etiam vocabula, quibus tempus designatur, exprimi solent: день и нощ, день ѿ дне, три дни (бых тꙋ), весь день tota die, вса дни omnibus diebus, сїе лѣто, лѣто на лѣто, двѣ лѣтѣ царствова duobus annis regnavit, мѣсаца три, многа лѣта, весь день той и всю нощ тꙋ, третїй день, время не мало прѣбыша тꙋ. три лѣта нощ и день непрестаах оуча per triennium nocte et die non cessavi docens Act. 20, 31. Supplentque hi Accusativi Adverbia: вечер и полꙋдне vespere et meridie. днесь idem est ac день сь. Sed et Genitivus eodem officio fungitur: первагѡ лѣта, вторагѡ дне, мѣсаца шестагѡ,

гѡ, полѹнощи etc. Praefiguntur autem iis non raro praepositiones: в кый час, в сїю нощ, заѹтра mane. Vide Adverbia ex Praepositionibus composita p. 434, et infra regimen Praepositionum.

§. 32. In propositione negativa Verba, quae alias Accusativum regunt, cum Genitivo construuntur: грѣха не имамы; свѣта не оузрит; не оузрит пагѹбы. грѣх твоих не помянѹ; ни лоа треб твоих восхотѣх. исхода своегѡ не исправи (correcta неизмы), ἐκ ἀπένιψεν Prov. 30, 12. не даси же преподобномѹ своемѹ видѣти истлѣнїа corruptionem, Act. 2, 27. Dam. Apost., Ostrog. ни даси же, corr. ниже даси et твоемѹ; at in Genit. истлѣнїа omnes conveniunt. славы моеа иномѹ не дам; мышца их не спасе их non salvavit eos Psal. 43, 4. не оудали щедрот твоих Psal. 39, 12. (Venet. щедроты твоя in Accusativo). не ѿверзох оуст своих (моих) Psal. 38, 10. не зови дрѹгѡв твоих (дрѹг своих Ostrog.), ни братїа твоеа, ни сродник твоих, ни сосѣд богатых ne vocato amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, Luc. 14, 12. At Luc. 20, 26. miscet jam Ostrogiensis Accusativos cum Genitivis: и невзненавидит отца своего и матере и женѹ и чад, и братїа, и сестр, еще же и дѹшѹ свою, olim и жены pro женѹ, дѹша своеа pro дѹшѹ свою. Editio prae-

stantissima Evangeliorum An. 1606 pro Genit. братїа etiam Accusativum братїю, correcta vero non solum братїю, sed etiam матерь pro матере legit. Vides hic Editores in femininis vitare voluisse ambiguitatem, cum Genitivus singularis ab Accusativo plurali non differat. Sic Psal. 39, 11. правдꙋ твою не скрыхъ justitiam tuam non abscondi, et не скрыхъ (Venet. непотаихъ) милость твою и истинꙋ твою, misericordiam tuam et veritatem tuam, non solum correcta, sed etiam Ostrog. et Venetum Psalterium legunt, pro правды твоеа etc. Vice versa correcta 2 Tim. 1, 7. Accusativum дꙋхъ mutavit in дꙋха: не бо даде нам бг҃ дꙋха страха, non enim dedit nobis spiritum timoris, cum et Ostrog. et Damiani Apostolus hoc loco дꙋхъ legant.

Veteres regulam, quae post negativas particulas не et ниже Verbis praefixas Genitivum exigit, strictius observasse e locis, quos ex Damiani Apostolo notavi, sequentibus liquet. 1 Cor. 9, 5. еда не имам (имамы) власти сестры жены водити, sororem mulierem, Ostrog. et correcta сестрꙋ женꙋ. 1 Cor. 11, 20. нѣсть господскыѥ вечерѥ ꙗсти, corr. гд҃скꙋю (Ostrog. господьскꙋю) вечерю. 2 Cor. 1, 13. не инѣхъ бо пишꙋ вам, Ostrog. et correcta инаꙗ — пишем, non enim alia scribo (scribimus) vobis. Rom. 11, 4. иже не поклониша си колѣнꙋ ваалови (Genit. dual.), Ostrog. et corr. непреклониша колѣна пред ваалом. Act. 20, 24. ниже имам дꙋше моѥѥ честны себѣ, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ Ostrogiensis et correcta дꙋшꙋ мою честнꙋ. Ad da-

damus Matth. 4, 6. да не когда преткнеши ѡ камень ногꙋ твою, Ms. ногы твоеѧ, in glagolitico Missali a Levakovichio edito ногы твоее, quod Caramanus, Russicas editiones secutus, in ногꙋ твою mutavit. Confer Psal. 90, 12. ubi Ostrog. legit да не преткнеши — ногы твоеѧ, Venet. et correcta ногꙋ твою.

§. 33. Absolutae negationi hoc proprium est, ut non solum casus Objecti, sed etiam Subjecti, seu Nominativus, mutetur in Genitivum: не бѣ има чада, non erat illis filius, τέκνον, Luc. 1, 7. ꙗкѡ нѣсть свѣта в нем, quia lux non est in eo Joh. 11, 10. сребра и злата нѣсть оу мене, argentum et aurum non est mihi, Actorum 3, 6. смерти не бꙋдет ктомꙋ; ни плача, ни вопльѧ, ни болѣзни не бꙋдет ктомꙋ, mors non erit amplius, neque fletus, neque clamor, neque dolor erit amplius, Apoc. 21, 4. не бꙋдет волѡв при ꙗслѣх Hab. 3, 17. величїю егѡ нѣсть конца; не баше числа сокровищ их; нѣсть бога, развѣ тебе; нѣсть мꙋжа моего в домꙋ; главы нѣсть на нем; имже нѣсть разꙋма; нѣсть ктомꙋ пророка; нѣсть в оустѣх их истины; нѣсть страха божїѧ пред очима их. ꙗкѡ Ї҆иса не бысть тꙋ, ни оученик егѡ Joh. 6, 24.

In Damiani Apostolo 1 Joh. 1, 10. словесе его нѣсть в нас, Ostrogiensis et correcta слово in Nominativo.

§. 34.

§. 34. Verba reflexiva, praeter Accusativum reciproci ся, admittunt Genitivum Objecti, si Activorum vices agant: сквѣрныхже и изгнившихъ баснѣй ѿрицайся devita (rejice) 1 Tim. 4, 7. вѣры ѿверглься есть fidem negavit; ѿвергѹся себе abnegabo me; имется тебе; вѣчныхъ благ лишаюся; бойся бога; моихъ словес сыне бойся; лиц грѣшнич w͡кинѹетеся, facies peccatorum sumitis, Ostrog. et Venet. (nunc лица грѣшникѡв пріемлете) Psal. 81, 2. всякого (corr. всякагѡ) брашна вѣзгнѹшася дѹша ихъ, omnem escam abominata est anima eorum, Psal. 106, 18. плакатися. чад своихъ.

§. 35. Verba ex ѿ et из composita postulant Genitivum, ac si praepositiones ѿ et из Substantivis praefixae essent: ѿстѹпи прегрѣшеніа. да ѿлѹчен сънмища бѹдет ut extra synagogam fieret, (corr. ѿ сонмища) Joh. 9, 22. якw ты избѣжиши ли сѹда божіа, quia tu effugies judicium Dei? Rom. 2, 3. ѿбѣгоша острѣа меча (Ostrog. избыша остріа меча) effugerunt aciem gladii, Hebr. 11, 34. избави мя пламенныя мѹкы. ѿбѣже лѹды златыя Nestor; аз ѿхожѹ свѣта сегѡ idem. Verba vero насытити, напитати, наполнити, исполнити, напоити, praeter Accusativum objecti petunt Genitivum medii, quo actio Verbi complenda est: хлѣба небеснагѡ насыти ихъ (olim я) pane coeli saturavit eos Psal. 104, 40.

сво-

своѧ нечести насытатсѧ; меда насыти их. исполнитсѧ дѹха; наполнитсѧ благѡх; наполни ю (кадилницѹ) огнѧ; напоиша мѧ оцта; напитаеши ны хлѣба сльзнаа и напоиши ны сльз вь мѣрѹ Venet. cibabis nos pane lacrymarum et potabis nos lacrymis in mensura, Psalm. 79, 6. At Ostrogiensis питаеши нас хлѣбом слезным, и поиши нас слез вмѣрѹ, correcta напитаеши, напоиши нас слезами в мѣрѹ. Supplet itaque hoc in casu Genitivus Instrumentalem. Damiani Apostolus legit исплнени плоды праведными Philipp. 1, 11. исплнихсе оутѣхою 2 Cor. 7, 4. editi vero Genitivum pro Instrumentali habent плодѡв правды et оутѣхи. Saepius tamen исплнити, cum et Adverbium исплнь Genitivum regat, etiam in antiquo Apostolo cum Genitivo construitur: раби своѧ господы всѧкыѧ чести да сподоблают servi dominos suos omni honore dignos arbitrentur, 1 Tim. 6, 1. (corr. своих гдїй).

Marc. 9, 41. иже бо аще напоит вы чашѹ воды, et Matth. 10, 42. иже аще напоит единого чашѹ стѹдены воды, servarunt editiones antiquae omnes graecam syntaxim; in correcta vero Instrumentalis чашею substitutus legitur.

§. 36. Amant vero et pauca quaedam simplicia, quae significatu suo Neutris magis affinia sunt, ut Verba desiderandi, optandi, petendi,

Geni-

Genitivum pro Accusativo: пождн благыхъ плодѡв єѧ; повелѣ им ждати ѡбѣтованїѧ отча, ut expectarent promissionem patris, Act. 1, 4. ищет благодати добры; ища покоѧ quaerens quietem; ищите прежде цр҃ствїѧ бж҃їѧ; живота просил єсть ѿ тебе; проси тѣлесе Ії҃сова (et тѣло Ії҃сово); впрошꙋ вы и азъ словесе єдинагѡ (olim єдиного) Luc. 20, 3. et слово єдино Matth. 21, 24. взыщи мира quaere pacem; крѣпцїи взыскаша дꙋша моєѧ Psalt. Kiov. at дꙋшꙋ мою Ostrog. Venet. et correcta Psal. 53, 5. чаю воскресенїѧ мертвыхъ; словесе неправедна ненавидит; аще бы послꙋшал заповѣдїй моихъ; сребра или злата или риз ни єдинагѡ возжелахъ Act. 20, 33. (Ostrog. сребрꙋ или златꙋ или ризам ни єдиномꙋ вжделѣхъ).

§. 37. Regunt etiam quaedam Adjectiva et Adverbia Genitivum: ихже оуста клатвы и горести полна сꙋть quorum os maledictione et amaritudine plenum est, Rom. 3, 14. достоин дѣлатель мзды своєѧ; правды исполнь десница твоѧ; наг добрыхъ дѣл; скꙋден богатства. Sic лишен хлѣба, et лишени сꙋть славы божїѧ, egent (deficiuntur) gloria Dei, Rom. 3, 23.

Praecipue Comparativi: болїй пророка Іѡанна крестителѧ никтоже єсть Luc. 7, 28. оц҃ мой болїй мене єсть. нѣсть раб болїй господа своєгѡ. многочестнѣйше злата multo pretiosius auro;

далѣе

далѣе вавѵлона, trans (ultra) Babylonem, Act. 7, 43. горчае желчи amarior felle; невѣрнагѡ горши есть infideli pejor est; нравом скотины есмь пѹщшїй, скота горшїй; сладчайшая меда; брашно брашна добрѣе Sir. 36, 20. душ (corr. male душе Accus.) душе лѹчше v. 23. вожделѣнны (сѹдьбы) паче злата и камене честна многа, и слаждшая паче меда и сота, desiderabilia (judicia) super aurum et lapidem pretiosum (τίμιον) multum, et dulciora super mel et favum. вящше трех сот пѣнязь plus quam trecentis denariis, Marc. 14, 5.

§. 38. Numeralia a пять usque тма, cum proprie Substantiva sint, Genitivum rei numeratae postulant. Exempla vide §. 17. et adde пять хлѣб ячменных; сѹпрѹг волѡв кѹпих пять juga boum emi quinque, Luc. 14, 19. на трех стѣх пѣнязь trecentis denariis, Joh. 12, 5. пол часа; пол имѣнїя моегѡ; патеро телят; воинѡв двѣстѣ, стрѣлец триста; шесть сѡт тысящ пѣшец сошедшихся, sexcenta millia peditum qui congregati sunt, Sir. 16, 11. Reguntur hic Genitivi tres, alter ab altero, сѡт а шесть, тысящ а сто, пѣшец сходящихся а тысяща. седмїю тятив мокрыми, (melius мокрых) Jud. 16, 7. Correcta седмїю тятивами мокрыми. Solent nimirum Recentiores etiam cum Instrumentali седмїю conjungere eundem casum pro Genitivo: седмїю степеньми pro

R r сте-

степень, седмїю восходами pro восход. Apoc. 5, 1. седмїю печатїю, septem sigillis, in singulari, pro печатми. Certe olim седмїю печатїй lectum fuit. Alia exempla pro Genitivo vide in Declinatione Numeralium p. 507. Excipiendi tamen sunt casus duo. Dativus enim rei numeratae cum Dativo, et Localis cum Locali construi solent: седмидесати царем, десати тысащи мѫжем, Dam. Apost. тмам агглом, (editi тмам агглωв) 1 Cor. 15, 6. боле пати сωт братїам plus quam quingentis fratribus, пати сωт ob praecedens боле, quod Genitivum regit, pro пати сτωм. Jos. 13, 31. полѫ сыном Ostrogiensis, половинѣ сынωв correcta. по шести днех, по десати лѣтѣх. Addi possit Judic. 7, 7. съ треми сты мѫж (мѫжей) локавшими, Cod. Serb. мѫжи in Instrumentali.

двенадесате duplici modo construitur. Si enim два solum respicias, res numerata etiam in duali ponenda erit: двенадесате легеωна аггла duodecim legiones angelorum Matth. 26, 53. Vide p. 601. Jos. 4, 2. двенадесате мѫжа Ostrog., correcta vero мѫжей, двенадесать sumendo pro collectivo seu integra summa. Apoc. 21, 21. olim двенадесать врат, двенадесать бисера (corr. бисерωв). In два оученик своих pro ѿ оученик св. sit ellipsis, omissa praepositione ѿ. Matth. 27, 3. тридесать сребреникы in Accusativo, respiciendo solum три, et v. 9. сребреник respiciendo totam summam triginta. Cod. tamen Serb. etiam v. 3. legit сребрник.

Matth. 15, 34. коликω хлѣбы, et v. 36. седмь хлѣбы certe vitiosa sunt. Ostrog. saltem v. 34. Geni-

tivum pluralem хлѣб habet. At Cod. Serb. etiam v. 36. Iterum Marc. 6, 38. колико хлѣбы Ostrog. et correcta, at Cod. Kop. et Mardarii editio recte хлѣб. Marc. 8, 5. correcta колико имате хлѣбов, et v. 6. пріем седмь хлѣбов, Ostrog. male utroque loco хлѣбы, sed v. 19. melius пать хлѣб, quam correcta, quae хлѣбы hoc versu non emendavit, uti nec Matth. 16. 9. Vitia haec jam in Codices Mss. quosdam (juniores utique) irrepserant. Nam Ossolinskianus Marc. 8, v. 5. et 6. et 19. хлѣбы legit, Serb. vero Cod. Kop. ubique хлѣб.

§. 39. Genitivum regunt omnia Collectiva, ut число, множество, мѣра, часть; Continentia, ut чаша, чванец: число мѫжей, множество болѣзній моих, мѣра елеа, чаша воды, чванец вина. Immo et aliquantam partem subintellectam per Genitivos exprimere amant Slavi: хлѣба, воды, вина, ubi pars indeterminata relinquitur, pro Accusativis хлѣб, водѫ, вино, quibus utuntur, si de toto sermo sit; plane Gallorum et Italorum more.

§. 40. Genitivum denique regunt Substantiva omnia, si iis determinandis alia serviant. пѫть si per aliud Substantivum, ex. gr. истина, determinare yelis, hoc in Genitivo casu ei apponendum erit: пѫть истины via veritatis. Cape exempla: восток слнца ortus solis, рѣка слез, источник живота, зѣница ока, пламень огня, долгота дній, премѫдрость премѫдрых, град цара великаго, глас господа бога вашего, страх смерти, зрак раба for-

ma servi, шȣм волн sonus fluctuum, с҃дїа вдовиц judex viduarum, отец сирых pater orphanorum, бог ѿмщенїй Deus ultionum, глас хвалы, глас трȣбы sonus tubae, прах ногȣ твоєю pulvis pedum tuorum, звȣк морѧ мȣтащаѧсѧ, бог мира, г҃дь сил, двери небесе, зачало премȣдрости initium sapientiae, высоты гор, времѧ скорби, свѣт очїю моєю lumen oculorum meorum, старци людей, день брани, дѣло перст твоих, небо небесе, вѣк вѣка.

Supplent itaque Genitivi hoc in casu Adjectiva possessiva, si haec deficiant. Pro tertia persona singulari utuntur Slavi Genitivo єгѡ, f. єѧ, pro plurali их, pro duali 1. наю, 2. ваю, 3. єю, at pro prima in singulari мой, in plurali наш, pro secunda твой et ваш, et pro omni persona свой, siquidem ad Subjectum orationis referatur. Sic et in aliis possessivis Adjectivis pro Genitivo utendum est. Non enim dicendum est сын бога, sed сын божїй. Luc. 3, v. 23—38. omnes Genitivos nominum propriorum, qui leguntur in graeco textu, interpres Slavus Adjectivis possessivis expressit. Confer exempla §. 16. adducta, et adde e Damiani Apostolo въ мȣдрости пльтскыи pro мȣдрости плоти, 2 Cor. 1, 12.

Modum subinde excedere Veteres vix negari potest. Damiani Apostolus pro плодов правды legit плоды

пра-

праведными, pro слово истины legit слово истинное. Tolerari haec possint, sed versionem Dragomirensis codicis Jacob. 4, 4. любы мирскаа вражда богу есть pro ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν, probare non poterant alii. Melius certe editiones, quae Genitivo міра et Dativo богу uti maluerunt: любы міра сего вражда богу есть.

§. 41. Dativus est casus Objecti, ad quod actio Verbi dirigitur. Hinc Verba dandi et similia, praeter Accusat., Dativum personae postulant aut admittunt: принесѣте гдви славу и честь. кому дань даете. даждь ми сыне твое сердце. даде ржѣ (melius ржи) плод их, и труды их пругωм dedit aerugini fructum eorum, et labores eorum locustis, Psal. 77, 46. предаде (olim предасть) граду скоты их, и имѣніе их огню, tradidit grandini jumenta eorum et possessionem eorum igni, v. 48.

§. 42. Dativo utuntur frequentissime Slavi veteres pro Genitivis, qui a Substantivo reguntur: свѣт человѣкωм Joh. 1, 4. Vide supra p. 71 et 579. цар всей земли бог. црь црем и гдь гдем. млеко стаду (corr. стада). верси горам Gen. 8, 5. (correcta в. гор). врач душам и тѣлу. подножіе ногама твоима. корень всѣм злым. владыка животу моему. мати всѣм градωм руским Nestor. иманіе вину. дніе ωмщенію. небаше числа оружію их. вино веселит сердце человѣку Ostrog. Psal. 103, 15. (corr. человѣка). гди силам. друзи бога-

тым

тым мнози. шлем оуповані҄ю спасенїа 1 Thess. 5, 8. corr. оуповані҄а). ѿ оцја свѣтωм Jac. 1, 17. (corr. свѣтωв). мѹж есть глава женѣ (corr. жены) Ephes. 5, 23. един ходатай богѹ и человѣкωм 1 Tim., 2. 5. (corr. бога, человѣкωв). сын емѹ; има емѹ. единой женѣ мѹж; единомѹ мѹжѹ жена. в вѣкы вѣкωм. конец книгам pro книг. недасть бо бог нам дѹх страхѹ, нъ силѣ и любви и цѣломѹдрїю Dam. Apost. 2. Tim. 1, 7. editi страха, силы, любве, цѣломѹдрїа. Laudanda hic mihi est Fr. C. Alteri sedulitas, qui quamvis e Grammaticis nosse poterat, usum Dativi pro Genitivo esse valde frequentem apud Veteres, tamen hanc in rem plures codices consulere voluit, e quibus collecta exempla in Miscellaneis philologico - criticis (Vindob. 1799. 8.) pag. 35—69. consignavit.

Libet ex iis, quae in Mss. leguntur, pauca hic repetere. Legunt itaque Joh. 4, 42. спас мїрѹ praeter editos etiam Codd. Evangeliorum Bibliothecae Caesareae Num. 355 et 356. Missale Glagoliticum Romae 1631 editum спаситель мїра, salvator mundi. At Missale a Caramano correctum antiquam lectionem спас мїрѹ vindicavit. Joh. 8, 12. свѣт мїрѹ editi, utrumque Missale glagoliticum et ambo Codd. Caesarei. Joh. 9, 5. свѣт есмь мїрѹ iidem. Joh. 12, 31. сѹд есть мїрѹ семѹ editi et ambo Codd. Levakovich tamen in Missali glagolitico мїра, Caramanus iterum мїрѹ. Rom. 11, 13. ıазыкωм апл editi et Cod. Slav. 3275 seu Dragomirnensis, Acta et epistolas continens. Rom. 11, 15. примиренїе мїрѹ; 1 Joh. 4, 14. спасителя мїрѹ iidem. Matth. 22, 13. скрежет зѹбωм editi et ambo Codd.

Codd. Evangel. et Missalia glagolitica. Obiter hic addam, Evangelia Počajevii an. 1768 impressa legere ꙁѹѕѡв. Psal. 90, 8. вꙁданіе грѣшникѡм оуꙁриши Azbukidarium glagoliticum (antiquissimum) et Psalterium Ms. 98 Biblioth. Caesareae. Addere possum Psalt. Venetum et Ostrog. aliasque antiquas editiones. Correcta Dativum mutavit in Genitivum: воꙁдааніе грѣшникѡв.

§. 43. Verbum есть, et plura alia Dativum postulare, exempla subnexa probant: что ми быть. сѹтьли ти чада? есть ли ти скот, жена. имже нѣсть раꙁѹма, quibus non est intellectus. аще лѣть ми есть глаголати что тебѣ, si licet mihi dicere aliquid tibi, Act. 21, 37. далеко ти есть пѹть. аще ми есть с тобою оумрѣти si oportuerit me commori tibi, Marc. 14, 31. не требѣ ми есть. Etiam subintellecto есть Dativus locum habere potest: 1 Cor. 15, 39. ина оубѡ члвѣкѡм, ина же плоть скотѡм, ина же рыбам, ина же птицам, v. 40. ина оубѡ нѣсным слава и ина земным, v. 41. ина слава слнцѹ и ина слава лѹнѣ и ина слава ѕвѣꙁдам.

помоꙁи ми. не браните им. повини са гдеви subditus esto Domino, Psal. 36, 7. страстем повиноватися. оуподобися им. приключитса вам. хотѣти мирѹ. похощи емѹ (словѹ). живот мой адѹ приближися (et cum praepositione к: не приближатся к тебѣ), поргдется наказанію. не рѹ-

гай-

гайса чл҃вѣкꙋ сꙋщꙋ ѡ҆горести. посмѣешиса им irridebis illos. запретит емꙋ comminabitur ei. соѡбщает дѣлѡм егѡ злым. гд҃ь гордым противитса. да послѣдꙋет тебѣ. да послѣдꙋем стопам егѡ, ut sequamur vestigia ejus, 1 Petr. 2, 21. аще сердце наше не зазрит нам, si cor nostrum non reprehenderit (condemnaverit) nos, 1 Joh. 3, 21. дрꙋг дрꙋгꙋ завидаще invicem invidentes, Gal. 5, 26. патрїархи позавидѣвше Іѡсифꙋ. дивлса бывшемꙋ; дивлашеса видѣнїю, admiratus est visum, Act. 7, 31. да не стꙋжают емꙋ, ne eum comprimerent, Marc. 3, 9. среброу или златꙋ или ризам ни единомꙋ вжделѣх, argentum aut aurum aut vestem nullius concupivi Act. 20, 33. (corr. сребра-ни единагѡ возжелах). навыкоша дѣлѡм их, didicerunt opera eorum, Psal. 105, 35. страхꙋ гд҃ню наꙋчꙋ вас (Psalt. Venet. вы), Psal. 33, 12. правдѣ наꙋчитеса. прерѣцати емꙋ. ни возревнꙋй пꙋтем их, nec aemuleris vias eorum, Prov. 3. 31. ревнꙋйте же даром болшим Dam. Apost. (nunc дарованїй болших), aemulamini autem charismata meliora, 1 Cor. 12, 31. да ревнꙋете им, ut illos aemulemini, Gal. 3, 17. at eodem versu cum praep. по: ревнꙋют по вас, et v. 18. ревновати доброе Ostr., correcta ѡ҆ добром. оумѣти книгам, sed 2 Tim. 3, 15. ꙗкѡ из млада сщ҃енная писанїа оумѣеши, quia ab infantia sacras literas nosti. предста вса-

комꙋ

комꙋ пꙋти неблагꙋ astitit omni viae non bonae, Psal. 35, 5. лꙋкавый не прикасается емꙋ, malignus non tangit eum, 1 Joh. 5, 18. иномꙋ колѣнꙋ причастися Hebr. 7, 13. мꙋжатаа жена живꙋ мꙋжꙋ привязана есть, - viventi viro alligata est, Rom. 7, 2. At Dam. Apost. cum casu Locali: живѣм мꙋжи привезана. Idem прилѣплающесе благѣм in Locali, Ostrog. прилѣплающеся благомꙋ, *κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ*, adhaerentes bono, Rom. 12, 9. correcta, mutato Gerundivo in Imperativum, прилѣплайтеся.

Vide regimen Localis, ubi pluribus exemplis docebimus, Verba composita ex при olim constructa fuisse cum casu Locali.

§. 44. Regitur Dativus etiam ab Adjectivis, Adverbiis, Interjectionibus: благоже благоже дꙋши нашей; горе земли, оувы мнѣ! комꙋ подобен, тебѣ подобен бꙋдꙋ, всѣм повинен; всякой мꙋжѣ повинен бых, непотребен вам. еллином же и варварωм, мꙋдрым же и неразꙋмным должен есмь Rom. 1, 14. милостив бывал им; послꙋшлив отцꙋ; противен им; тебѣ оугоднаа, да воеводѣ оугоден бꙋдет ut duci (*στρατολογήσαντι*) placeat, 2 Tim. 2, 4. страшен сыном; чꙋждь братїи моей. достойнаа ранам; недостойны творите сами себе вѣчномꙋ животꙋ indignos vos ipsos decernitis (*κρίνετε ἑαυτοὺς*) aeternae vitae, Act. 13, 46. вѣрно слово и

вся-

всякомѹ прїятїю (всемѹ прияетїю Dam. Apost.) достойно fidelis sermo et omni acceptione dignus, 1 Tim. 1, 15. (Correcta cum Genitivo всякагѡ прїятїя). достойна покаанїю дѣла Act. 26, 20. etiam correcta, at Matth. 3, 8. плод достоин покаанїя correcta et Ostrog. бѣх же незнаем лицѹ цр҃квам їѹдейским eram autem ignotus facie (τῷ προσώπῳ) ecclesiis Judaeae, Gal. 1, 22. лицѹ Ostrog. aliae editiones jam ante correctam Instrumentalem substituerant. любезниьли есть златѹ, ан паволокам Nestor.

§. 45. Notandae praeprimis formulae, in quibus Dativi cum Infinitivo construuntur: живѹ быти (vivum esse) vivere; ѿлѹченѹ быти separari. какѡ нам живым быти, πῶς ζησόμεθα, Ezech. 33, 10. повелѣно бысть всѣм готовым быти. заповѣда им ѐ лѣто быти готовым (Ostrog. готовом) 1 Macch. 3, 28. невозможно есть пророкѹ погыбнѹти. якоже бысть внити петрѹ Act. 10, 25. егда внити емѹ в дом, ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν, quum introiret in domum, Luc. 14, 1. егда быти дѹхѹ нечистѹ в саѹлѣ. внегда потреблятися грѣшникѡм, оузриши, cum perierint peccatores, videbis, Psal. 36, 34. (Melius utique Psalt. Venetum егда потребетсе грѣшиници). ѿити комѹждо (correcta коемѹждо) въ своя си Act. 14, 18. небыти дождѹ, τοῦ μὴ βρέξαι, Dam. Apost. Jac. 5, 17. (editi да не бѹ-

бꙋдет дождь). неприложитисе им словеси Dam. Apost. μὴ προστεθῆναι ἀυτοῖς λόγον, ne eis fieret verbum, Hebr. 12, 19. (editi да не приложитсѧ им слово phrasim graecam resolvendo). внегда съкрꙋшатисѧ костем моим, dum confringuntur ossa mea, ἐν τῷ etc. Psal. 41, 11. Melius utique Psalt. Venetum егда ськрꙋшахоусе кости моѥ, Ostrog. внегда съкрꙋшахꙋсѧ кости моѧ. Eodem versu внегда глаголати им мнѣ на всѧк день, dum dicunt ipsi mihi, ἐν τῷ etc. Ostrog. et correcta, at Psalt. Ven. егда глаголахоу мнѣ. оудобѣе же есть небꙋ и земли прейти, неже ѿ закона единой чертѣ погыбнꙋти, facilius est coelum et terram praeterire quam de lege unum apicem perire, Luc. 16, 17. бысть же оумрети нищемꙋ и несенꙋ быти агглы на лоно авраамле v. 22. factum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum Abrahae. хощꙋже вас безпечалном быти Ostrog., volo autem vos sine solicitudine esse (ὑμᾶς ἀμερίμνυς) 1 Cor. 7, 32. edit. quaedam безпечалны, correcta безпечалных. хощꙋ вас мꙋдрым оубѡ быти въ благое, кроткомже въ злое Ostrog. Rom. 16, 19. Correcta мꙋдрых et простых pro Accusativo. Eadem Rom. 6, 11. вы помышлѧйте себе мертвых оубо быти грѣхꙋ, живых же бгови, Ostrog. vero мертвым, живым, et Dam. Apost. мртвом, живом. саддꙋкеи бо глют не быти въскрсе-

кр҇сенїю, ни агг҇ла, ни д҇ха Act. 23, 8. miscet hic Ostrog. Genitivos cum Dativo; Dam. Apost. анг҇лꙋ et д҇хꙋ legit, correcta vero ubique Genitivos habet.

§. 46. Gerundivorum Dativus respondet Latinorum Ablativo absoluto et Graecorum Genitivo: еще брашнꙋ сꙋщꙋ во ꙋстѣх их, τῆς βρώσεως οὔσης, cum adhuc esca esset in ore ipsorum, Psal. 77, 30. не сꙋщꙋ царю, ни сꙋщꙋ кнꙗзю, ни сꙋщꙋ имѣнїю, ни сꙋщꙋ требникꙋ, ни жречествꙋ, ни проповѣданїю, οὐκ ὄντος βασιλέως etc. (corr. ни сꙋщей жертвѣ pro ни с. имѣнїю, жертвенникꙋ pro требникꙋ, ниже ꙗвленїам pro проповѣданїю) Oseae 3, 4. еще емꙋ глаголющꙋ adhuc eo loquente. приходащим им да витают cum illi advenissent etc. Nestor. еще далече емꙋ сꙋщꙋ, adhuc illo longe agente, cum adhuc ille procul est, Lucae 14, 32. исходащим же им ѿ сонмища exeuntibus autem illis, ἐξιόντων δὲ, Act. 13, 42. тѣма же исходащема (corr. in plur. тѣм - исходащим) нача ıс҇ народωм глаголати illis autem abeuntibus coepit Jesus dicere ad turbas, τούτων δε πορευομένων, Matth. 11, 7. днюже бывшꙋ die exorto, ἡμέρας δὲ γενομένης, Act. 16, 35. днем же минꙋвшим нѣкоим (correcta нѣким) diebus autem aliquot exactis, Act. 25, 13. двѣма же лѣтома скончавшемаса biennio autem expleto, Act. 24, 27. бе-

сн҇ѣ

снѣ приспѣвши Nestor. сразившимася полкома и побѣди трополк олга Idem. давшꙋ тебѣ им, соберꙋт: ѿверзшꙋ тебѣ рꙋкꙋ всяческая наполнятся благости. ѿвращшꙋже тебѣ лице, возмятꙋтся, dante te illis, colligent: aperiente te manum, omnia implebuntur bonitate. Avertente autem te faciem, turbabuntur, Psal. 103, 28. 29. чаявшем им свѣта, бысть тма, correcta in Praesenti ждꙋщим – быст им тма, ὑπομεινάντων αὐτῶν φῶς, ἐγένετο αὐτοῖς σκότος, Isai. 59, 9.

§. 47. Localis casus, alias et Praepositionalis, Russis предложный dictus, quod ei Praepositiones praefigi soleant, olim cum Verbis e при et quibusdam e на compositis construebatur. Ostrogiensis editio, et Mosquensis prima multa suppeditat exempla, quae tamen in aliis editionibus mutata sunt, substituto Dativo, aut Genitivo aut alio casu cum praepositione. Job. 20, 6. in Ostrog. simplex коснꙋся cum Locali constructum legitur: жертва же его облацѣх коснется; in margine autem Mosquensis primae appositus fuit Dativus облаком, et correcta nunc exhibet Genitivum облаков. Psal. 104, 15. textus Ostrogiensis jam mutationem subiit, legit enim неприкасайтеся помазаномꙋ моемꙋ (correcta помазанным моим in plurali), cum hoc loco Psalt. Venetum христѣх моих Localem retinuerit. Alibi tamen etiam Ostrog.

Ostrog. Localem servavit: неприкасаютсѧ жидове самаранѣхъ (corr. самаранωм) Joh. 4, 9. кто прикоснѹсѧ ризахъ моихъ Marc. 5, 30. at v. 28. etiam Ostrog. аще прикоснѹсѧ ризам его, correcta utroque versu ризам. v. 31. кто прикоснѹсѧ мнѣ Ostrog. et correcta, quia Localis мнѣ a Dativo non differt. прахъ прилепшїй нас, pulvis qui adhaeret nobis, Luc. 10, 11. (correcta прилѣпшїй нам). неприкоснѹсѧ ихъ ѿнѹдь огнь Dan. 3, 50 Correcta hic Localem ихъ non mutavit, cum a Genitivo non differat; mutavit autem Localem ем in Ostrogiensi obvium ubique in Dativum емѹ Prov. 20, 2. примѣшдайсѧ емь, correcta емѹ. Luc. 5, 1. належащѹ емъ народѹ, cum turbae irruerent in eum, correcta емѹ. Luc. 10, 34. прилежа ем, curam ejus egit, v. 35. прилежи ем curam illius habe, corr. прилѣжи емѹ. Luc. 6, 19. прикасатисѧ ем, Cap. 7, 39. прикасаетсѧ ем, Cap. 8, 47. прикоснѹсѧ ем, corr. ubique емѹ. Marc. 3, 10. ꙗкоже нападати ем, ut irruerent in eum, correcta на него. Thren. 4, 8. прилпе кожа ихъ костехъ ихъ, correcta костем. Ezech. 29, 4. чешѹахъ твоихъ прилепнѹт, squammis tuis adhaerebunt, correcta к чешѹам твоим прильпнѹт. Prov. 27, 25. прилежи полныхъ злащѣхъ, correcta cum praepositione ω: прилѣжи ω злащѣхъ сѹщихъ на поли. не належи имѣнїи своем Ostrog. Sir. 5, 1. (correcta не оуповай на имѣнїа

нїѧ твоѧ). Mich. 2, 9. приближитеса горах вѣчных, corr. горам вѣчным. Sir. 19, 2. прилагаайса любодѣицах, corr. любодѣйцам. 1 Tim. 5, 22. ниже приwбщайса чѹжих грѣсѣх (Dam. Apost. тѹждих грѣсѣх), neque communicaveris alienis peccatis, corr. чѹжым грѣхωм. Mich. 7, 5. надѣйтеса старѣйшинах, corr. на старѣйшины. In Oratione: пригвозди страсѣ твоем плоть мою, quamvis Psal. 118, 120. olim ѿ страха твоего плоти моѧ, nunc vero страхѹ твоемѹ legatur. Act. 9, 26. прилѣплатиса (Dam. Apost. примѣшатисе) оученицѣх, correcta оученикωм. Hebr. 7, 13. Dam. Apost. законѣ ином причестисе, editi колѣнѹ иномѹ. Idem Hebr. 5, 13. причещакйсе млѣцѣ, Ostrog. причащаайса млецѣ, correcta млека. Idem Hebr. 7, 19 приближакмсе бозѣ, edd. к̓ бгѹ. Idem 2 Joh. 1, 11. причещактсе дѣлѣх кго злых, editi сообщаетса дѣлωм егω злым.

Etiam Adjectiva приклонен, прилепен regunt Localem, quin praepositio при aut alia ei praefigatur: гаже небаше прилепна мѹжѣх Num. 31, 35. correcta in plurali гаже не познаша ложа мѹжеска. борове неприклонни вѣѧх его, и елїе небысть приклонно ѿраслѣх его Ezech. 31, 8. Correcta hoc loco substituit Adjectivum подобен, legitque: сωсны неподωбны ѿраслам егω и елїе не бысть подобно вѣтвїам егω.

Lo-

Locali denique casu utebantur Veteres in nominibus loci et temporis. In subscriptione Evangeliorum ad usum Josephi Ostromir a Gregorio diacono anno ѕфѯє (i. e. 1057) descriptorum Locales urbium russicarum кꙑєвѣ et новѣгородѣ sine praepositione въ leguntur. Alibi зимѣ, hyeme, invenias pro вꙁимѣ. Adverbia горѣ, долѣ, лани etc. certe nihil aliud sunt, quam Locales sine praepositione. Confer bohemicas voces нагорѣ (nahorze), вдоле, влони. Adde третїєм дни, pridie, τρίτην ἡμέραν, Gen. 31, 2. et 5. correcta третїагѡ дне. Deut. 4, 42. ни вчера, ни третїєм дни, neque heri, neque nudius tertius; correcta прежде вчера и третїагѡ дне, πρὸ τῆς χθὲς καὶ τῆς τρίτης.

§. 48. Casus Sociativus, qui praefixa praepositione съ societatem indicat, etiam sine hac et omni alia praepositione usurpatur, diciturque tunc Instrumentalis, quia medium per quod, et instrumentum, quo aliquid efficitur, designat, respondetque plerumque Latinorum Ablativo instrumenti. оушима слышати, очима видѣти; именем nomine; жезлом бити; солїю ѡсолити; оумертви его працею и каменем funda et lapide; сѹби градом винограды их и черничїє (Ostrog. трѹнїє) их мразом occidit grandine vineas eorum, et moros eorum pruina, Psal. 73, 47. (Psalt. Venet.

изби

нзки — и сукаменны их сланою). возлюбиша его оусты своими и ꙗзыком своим солгаша емꙋ, dilexerunt cum in ore suo, et lingua sua mentiti sunt ei Psal. 77, 36. не спасꙋ их лꙋком, ни мечем, ни бранїю, ни коньми, ни конники, (correcta: ниже конниками) non salvabo eos in arcu, neque gladio, neque bello, neque equis, neque equitibus, Oseae 1, 7. ѡдѣйсѧ свѣтом ꙗкѡ ризою amictus lumine sicut vestimento, Psal. 103, 2. не кленитеса (Ostrog. не кленѣтеса) ни небом, ни землею, ниже иною коею клатвою nolite jurare, neque per coelum, neque per terram, neque aliud quodcunque juramentum, Jac. 5, 12. не вѣй всацѣм (corr. себе всаким) вѣтром, и неходи всацѣм пꙋтем неподобным, ἐν πάσῃ ἀτροπῷ (corr. всаким пꙋтем, deleto неподобным), Sir. 5, 11.

Supplet itaque Instrumentalis praepositiones varias. оконцем в кошници (correcta кошницѣ) свѣшен бых по стѣнѣ διὰ θυρίδος, per fenestram etc. 2 Cor. 11, 32. In Passivis suppletur ὑπό: егда зван бꙋдеши кым на брак quum invitatus fueris ab aliquo ad nuptias, ὑπό τινος, Luc. 14, 8. вса мнѣ предана сꙋть оц҃ем моим a patre meo, Matth. 11, 27. (Lucae 10, 22. ѿ оц҃а моегѡ). познан бысть Іѡсиф братїею своею a fratribus suis Act. 7, 13. (editi братїи своей in Dativo). ненавидим саоулом. вѣ любим оц҃ем Nestor. Supplentur etiam instrumen-

tali casu alii casus: аз потрасꙋ небом и землею, морем и сꙋшею, ego commovebo coelum et terram, mare et aridam Agg. 2, 7. неможе поколѣбати ю, non potuit movere eam, Luc. 6, 48. habent Mardarii Evangelia, pro еꙗ. подвигом добрым подвизахсѧ, bonum certamen certavi, 2 Tim. 4, 7. мнящїисѧ владѣти ꙗзыкы, qui videntur principari (imperare) gentibus, и велицїи их ѡбладают ими dominantur eorum, Marci 10, 42. ѡбладаша всею рꙋскою землею Nestor. господꙋют (corr. поѡбладают) землею 3 Esdr. 12, 23. сотами (melius соты) рꙋгаетсѧ Prov. 27, 7. Ostrog. Alias cum Dativo; hinc correcta сотам (immo сотѡм a mascul. сот favus). воскыпѣ землѧ их жабами ἐξῆρψεν etc. edidit terra eorum ranas, Psal. 104, 30. ѡженитисѧ иною; ѡженисѧ ею duxerat eam, Mar. 6, 17.

Verba напоити, насытити, исполнити, quae alias Genitivum amant, etiam Instrumentalem admittunt: напоил еси нас вином pro вина, насыщꙋ хлѣбы; исполнен благом многым. млеком вы напоих а не брашном 1 Cor. 3, 2. (pro млѣка, брашна in Dam. Apost.). ѡкроплени сердца, et измовени тѣлеса legunt editiones antiquae Hebr. 10, 22. 23. servando graecismum ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρδίας, aspersi corda, λελυμένοι τὸ σῶμα abluti corpus. Correctores Instrumentales сердцы, тѣлесы

сы recte substituerunt, quin scirent eos jam in Dam. Apostolo lectos. In Mss. Instrumentalem legi, qui in editis in casum cum praepositione resolvatur, uno adhuc exemplo docebo: не можаше народом prae turba, Luc. 19, 3. editi ѿ народа. Sic Nestor: помроша ови ѿ зимы (pro зимою), дрѹзїи гладом, инїиже мором, и сѹдом божїим.

Amat Instrumentalem Slavus pro Nominativo secundo, qui Praedicatum agit primi: се дщи моꙗ дѣвою ecce filia mea virgo, Ostrog. Jud. 19, 24. Correcta се дщерь (male Accus. дщерь pro Nomin. дщи) моꙗ дѣва. Act. 21, 9. legit Dam. Apost. mutato ordine бѣахѹ дѣвою дщери д҃. erant virgines filiae quatuor, Ostrog. дщерѧ дѣвицѧ (corr. дщери дѣвицы) четыри Graeco conformius, sed neglecta Syntaxi slavica, pro qua dialecti Russica, Bohemica et Polonica innumera praebent exempla. сѣжѹ царицею и вдова нѣсмь, sedeo regina (qua regina, pro regina) et vidua non sum, Apoc. 18, 7. прочїи прозвашась рѹсью et баше была черницею Nestor. Verba Vulgatae Tob. 1, 8.: »haec et his similia secundum legem Dei puerulus observabat« reddita sunt in Ostrog. сїѧи сицеваѧ по законѹ божїю отрочищем сѹщем (lege сѹщ) вздръжаше; отрочищем pro Nom. отрочищ, cum puerulus esset. Manet hic Instrumentalis Praedicati, etiamsi No-

minativi in alios mutentur casus: єже быти ми зятѣм царю, esse me generum regis, 1 Reg. 18, 18. quae constructio supponit aliam, in qua аз sit Nominativus Subjecti, зятѣм vero Instrumentalis pro Nominativo Praedicati зять: аз єсмь зятѣм царю. Correcta Nominativum habet яко да бѫдѫ зять црскій. At 3 Esdr. 13, 55. correcta pro secundo Accusativo utitur Instrumentali: чѫвство твоє назвал єси матерїю, sensum tuum vocasti matrem, Ostrog. звал єси мати, Nominativum мати pro Accusativo матерь male usurpando.

Quantitas pretii Instrumentalem exigit: двѣма стома пѣназь (corr. пѣназей) хлѣбы не довлѣют им, ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, Joh. 6, 7. да шедше кѫпим двѣма стома пѣназь хлѣбы, euntes emamus ducentis denariis panes, Marci 6, 37. колицѣм должен єси quantum debes Luc. 16, 5. єдин бѣ должен пятїю сѡт динарїй, unus debebat quingentos denarios, Luc. 7, 41. сам собою ми єси должен ты te ipsum mihi debes, Ostrog. Philem. 1, 19. (correcta сам себє, deleto in fine ты).

Adjuncta temporis in Instrumentali supplent quoque Adverbia: єдиною, седмерицею, коль множицею quam multipliciter; треми деньми, ютром, днем и нощїю, et Marci 4, 27. нощїю и днїю nocte et die. Ex Instrum. днїю colligi potest,

est, день olim, uti dies, etiam in feminino genere usitatum fuisse.

Notandae adhuc formulae, in quibus Adjectiva cum Instrumentali construi solent: добра сѹщи ѕѣлѡ лицем, quae est valde pulchra facie, Nestor. скѹден разѹмом, оумом; възрастом мал statura parvus; сими доволни бѹдем his contenti erimus; доволни сѹщими contenti praesentibus, τοῖς παρȣ̃σιν, Hebr. 13, 5. неповинный рѹкама innocens manibus; чистый сердцем mundus corde, правїи сердцем recti corde; гордый мыслїю superbus mente. лѣп очима; немощен ногама; благ взором. бѣ же мстислав декел тѣлом, чермен лицем, великыма очима Nestor.

§. 49. Verbum, quod regitur ab alio, in Infinitivo locatur: копати не могѹ, просити стыждѹса (corr. стыжѹса), fodere non valeo, mendicare erubesco, Luc. 16, 3. At Verba motus apud Veteres (uti hodiedum apud Croatas) Supinum regunt: пришел єси — мѹчитъ нас legunt duo Codices Petropolitani sec. XIV. Matth. 8, 29. преиде ѿтѹдѹ оучитъ и проповѣдатъ iidem Matth. 11, 1. чьсо изидосте видѣтъ Matth. 11, 7. 8. 9. iidem et Codex Vindob. (Hankianus olim). изиде сѣꙗи сѣꙗтъ Matth. 13, 3. вжелаша видѣтъ Codex Petropol. antiquior, at minus antiquus сѣꙗтъ mutavit in да сѣет, quod nunc editi legunt, et pro видѣ-

тъ

тъ habet Infinit. видѣти. приде мрїа магдалыни и дрꙋгаꙗ мрїа видѣть гроб Matth. 28, 1. Cod. Vindob. текоста възвѣстить v. 8. виде снима облѣщь Luc. 24, 29. idem.

Cum Supinis, aut Infinitivis praecedente прїидꙋ, Genitivum pro Accusativo construunt Veteres: пришел еси мꙋчит нас, pro ны. ꙗко мира прїидох дати Ostrog. Luc. 12, 51. correcta мир. приде вь весмир грѣшник. спасти Dam. Apost. 1 Tim. 1, 15, at Ostrog. et correcta substituto accusativo грѣшники pro Genitivo: прїиде вмїр грѣшники спасти, venit in mundum peccatores salvos facere.

Usus Supini a posterioribus plane neglectus fuit, ita quidem, ut in junioribus Codicibus et in editionibus ubique Infinitivi substituti inveniantur. In Damiani Apostolo nonnisi 1 Thess. 3, 2. leve vestigium Supini deprehendi: послахом оутвьрдить вы, sed mox и оутѣшити. In Cod. Mosquensi, quem manu Alexii Metropolitae scriptum credunt, Apoc. 18, 10. прїиде сꙋдити, et aliis in locis Infinitivi pro Supinis leguntur.

§. 50. Pro Infinitivo utitur Slavus et Gerundivo, Graecorum more: егда видите сїа бывающа ταῦτα γινόμενα, haec fieri, Marc. 13, 29. вь желчи бо горести и союзѣ неправды зрю та сꙋща, ὁρῶ σε ὄντα, video te esse, Act. 8, 23. ѿ мног (corr. многих) лѣт сꙋща та сꙋдїю праведна ꙗзыкꙋ семꙋ

мѹ свѣды (corr. свѣдый) a multis annis te esse judicem (justum), genti huic sciens, Act. 24, 10. Sic Nestor мнацѧ кнѧзѧ пришедшѧ, advenisse; невидиши мѧ болнѹ сѹщѹ, me aegram esse. Nec desunt exempla, ubi Graecus Infinitivo, Slavus vero Gerundivo usus est: сѹть пѹтїє мнимии (corr. мнацїисѧ) правы сѹще (corr. быти) мѹжѹ, δοκεῖ σαι εἶναι, videntur rectae esse, Prov. 16, 25. мнѣаше же се сьн виде Dam. Apost. id est виде провидѧ, Ostrog. мнѧше же сон зрѣти, corr. видѣнїе зрѣти, ὅραμα βλέπειν, existimabat autem se visum videre, Act. 12, 9. мню бо се и аз дѹх божїи имыи Dam. Apost. πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν, puto autem me quoque spiritum dei habere, 1 Cor. 7, 40. Leviter differt Ostrog. мню бо сѧ и аз дѹх божїи имѣѧ. At correcta pluribus: мнюсѧ бо и аз дѹха божїѧ имѣти.

§. 51. Licet Gerundivorum ope membra duo aut plura in unum contrahantur ita, ut conjunctio и omnino superflua sit, tamen Slavus pleonasticum и in membro secundo non raro retinere solet: сразившимасѧ полкома и побѣди прополпок олга Nestor. вшедже (corr. melius вошед) и преломль (corr. преломь) хлѣб и вкѹш, доволноже беседовав даже до зорей (corr. зари) и тако изыде, ascendens (cum ascendisset) — satisque

que collocutus usque ad diluculum, sic profectus est, ἀναβάς δε — οὕτως ἐξῆλθεν.

§. 52. Rectio praepositionum partim a significatu earum, partim etiam a verbo quietem aut motum indicante pendet. Regunt itaque aliquae unum, aliae duos aut plures casus.

Unum casum regunt оу, до, съ de, съ cum, къ, ѡбъ, ѿ, възъ, безъ, при, прѣзъ, чрезъ. Et quidem ѡбъ, възъ, прѣзъ, чрезъ Accusativum:

ѡбъ нощь per noctem; ѡбъ он полъ, ѡбъ онꙋ странꙋ in altera ripa, trans, ѡ сїю странꙋ pro ѡбъ сїю. Russi ѡбъ (pro ѡ) cum Locali construunt: ѡбъ нем in correcta Ezech. 17. 7. olim ѡ нем. Vide ѡ, quod ab ѡбъ omnino distinguendum est.

възъ: благодать воз благодать χάριν ἀντὶ χάριτος, gratiam pro gratia, Joh. 1, 16. воздаша ми лꙋкавла воз благаа, retribuebant mihi mala pro bonis, Psal. 34, 12. иже воздает злое воз доброе, correcta злаа за благаа, Prov. 17, 13. злаа воз благаа, corr. зл. за бл. 1 Reg. 25, 21. Confer Adverbia вскꙋю, вспять p. 455.

прѣзъ: прѣз все лѣто per totum annum. In Verbis compositis пре eundem casum regit: пребезе их (m) рѣкꙋ, pro прѣз рѣкꙋ.

чрезъ: чрез естество, παρὰ φύσιν, praeter (contra) naturam, Rom. 11, 24. чрез все житїе Hebr. 2. 15. (olim по всемꙋ житїю). чрез вѣрꙋ, olim вѣрою,

Ephes.

Ephes. 2, 8. чрез день; чрез дней тридесать, ubi чрез regit numerale тридесать, non Genit. дней; hic enim a numerali regitur. чрез него, чрез всѣх sunt Genitivi pro Accusativis. Supplet enim Genitivus in animatis etiam Accusativum, qui a praepositionibus regitur. Confer. p. 189.

Eundem casum regunt Adverbium мимо, сквозѣ (in Serb. Codd. скрозѣ), et particula съ comparandae quantitati serviens: проходащаго мимо оугла juxta angulum, corr. in Genit. оугла Prov. 7, 8. сквозѣ море, пꙋстыню, per mare, desertum; сквозѣ врата per portam; проидохом сквозѣ (Ven. скрозѣ) огнь и водꙋ transivimus per ignem et aquam, Psal. 64, 12. — аще ли не постигнет рꙋка еа съ агнеца, τὸ ἱκανὸν εἰς ἀμνόν, corr. аще же не обращет р. е а довольнагѡ на агнца, quantum sufficit ad comparandum agnum, Levit. 12, 8. спостигнꙋти съ овцꙋ, corr. доволства имѣти на овцꙋ, τὸ ἱκανὸν εἰς τὸ πρόβατον, Lev. 5, 7. съ горсть не имый силы, δράγμα, tantum quantum pugillus, corr. рꙋк оать имꙋщаа силы, Oseae 8, 7.

§. 53. Genitivum regunt оу, до, съ de, ѿ, из, без: оу мене apud me, оу тебе, оу негѡ, оу бога, оу г҃да мило есть, оу цара сѣдит, оу града. — до н҃бс ad coelos, до тебе; приидоша до негѡ, ἕως αὐτοῦ, usque ad eum (corr. к немꙋ) Luc. 4, 42. до оумертвїа ирѡда ѡба ἕως, usque ad obitum Herodis

rodis Matth. 2, 15. до три тысящи мѹж и жен cum Accusativo (nisi sit legendum до трїй, in Genit. pro трєх). до внѣ града, ἕως ἔξω, usque foras civitatem Act. 21, 5. даже до вѣка, даже до дне сегѡ usque ad diem hanc; до вечера usque ad vesperum, ѿ восток слнца до запад хвално имя гдне, ab ortu solis usque-ad occasum laudabile nomen domini, ἀπὸ ἀνατολῶν — μέχρι δυσμῶν Psal. 112, 3. ѿ мала до велика; ѿ главы до ногѹ (Genit. dualis). — съ сребра своегѡ de argento suo; въстани съ постела (corr. с постели) твоеа surge de lecto tuo, (ἀνάστηθι καὶ στρῶσον σεαυτῷ, surge et sterne tibi). Act. 9, 34. свлечеса с риз. спадоша емѹ ѹжа желѣзнаа с рѹкѹ ceciderunt ei catenae de manibus, Act. 12, 7. снемше с древа, положиша во гробѣ deponentes (cum deposuissent) de ligno, posuerunt in monumento, Act. 13, 29. снидет с небесе, descendet de coelo, с горы de monte, с wбѣда, de prandio, a prandio.

Differt omnino с (de) ab из (ex), ut mirer has praepositiones a Grammaticis confundi potuisse. Ostrog. quidem polonizat subinde з pro с scribendo: Lev. 25, 17. з двѹ десатых частей (corr. ѿ двѹх десатиц), alibi et з горы pro с горы, imo etiam pro съ (cum): з веселїем cum laetitia Jud. 19, 4. At non licet из (ex) cum с (de), uti nec с (de) quo d motum de loco, cum altero с (cum), quod societatem et conjunctionem indicat, confundere, quamquam с primum ab с altero non pronunciatione, sed solo significatu differat, a quo regimen diversorum casuum pendet.

ѿ

ѿт ab: ѿ мене, ѿ нас, ѿ негѡ, ѿ запада ab occasu, ѿ сѣвера a septemtrione; ѿ оуст моих. оуклонися ѿ всякого (corr. оуклонайся ѿ всякагѡ) зла Prov. 3, 7. ѿиде ѿ нея; ѿ вѣры ѿпадоша; изыдох ѿ ѻц҃а. избави нас ѿ лꙋкавагѡ. изми мя ѿ врагѡв моих. Composita Verba ex ѿ regere Genitivum, quin ѿ Substantivo praefigatur, supra §. 35. dictum est. тока слез моих не ѿвратися, pro ѿ тока.

из ex: изыди из негѡ; изми первѣе бервно из очесе твоегѡ, ejice primum trabem ex oculo tuo Matth. 7, 5. изоуст (corr. изооуст) младенец ex ore infantium. из рꙋкы; из домꙋ. изведе водꙋ из камене eduxit aquam de petra, ἐκ πέτρας, Psal. 77, 16. из дѣтска ab infantia, παιδιόθεν, Marc. 9, 21. Confer искони, ab initio, et alia adverbia ex из composita p. 435. Alternant subinde из et ѿ, uti ἐκ et ἀπό: из мертвых, ѿ мертвых, a mortuis. Hebr. 7, 5. Dam. Apost. из чрѣсл, ἐκ τῆς ὀσφύος, editi ѿ чресл.

без sine: без страха, без зла, без правды, без ѻц҃а вашегѡ, без дѣл закона. без ѻц҃а, без матере, без причта рода (Ostrog. родꙋ) sine patre, sine matre, sine genealogia Hebr. 7, 3. Confer Adverbia безпрестани, безꙋма, бесчинꙋ p. 436.

Adde pleraque Adverbia, quae praepositionum vices agunt et Genitivum petunt, uti внѣ, вон,

верхꙋ,

верхꙋ, близ, паче, прежде, ради, развѣ, кромѣ дѣла, для, подлѣ, подолѣ, вмѣстѡ, внꙋтрь, вслѣд, вскрай, ѡкрест, посредѣ, обаполы.

внѣ стана extra castra, внѣ врат extra portam, внѣ града: вон (corr. внѣ) полка Levit. 14, 3. изведѣте ю вон црькви (corr. изрините ю вон из цркве) 2 Paral. 23, 14. — верхꙋ горы supra montem; верхꙋ ею ἐπάνω αὐτῶν, super asinum et pullum, corr. верхꙋ их super ea (vestimenta) Matth. 21, 7. верхꙋ главы егѡ super caput ejus. — близ егѡ, близ ея, близ мѣста, близ мора prope mare, близ смерти (Dam. Apost. искрь смрти). — паче мене; паче числа super numerum; паче всѣх языкъ plus quam omnes gentes; паче меда; паче тысащ злата и сребра; оумножишася паче власъ главы моея, multiplicatae sunt super capillos capitis mei, Psal. 39, 13. Comparativos quosque Genitivum regere, jam §. 37. dictum est, hinc et выше, прежде: выше всѣх super omnia; выше раба ὑπὲρ δοῦλον, amplius quam servum, Philem. 1, 16. превыше небес super coelos. прежде времене ante tempus, прежде смерти, прежде вѣк ante secula; прежде сложенїа мїра ante constitutionem mundi, Ephes. 1, 4. Confer inferius пред.

ради propter: сегѡ ради propterea; егоже ради propter quem, еаже ради вины quam ob causam; ихже ради propter quos, quas, quae; сꙋдеб

ра-

ради твоих propter judicia tua, словесе ради твоего; имене твоего ради; мене, тебе, вас, нас ради. Vix unquam ради praeponitur Substantivo, quod regitur: ради благости твоея propter (ἕνεκεν) bonitatem tuam, at Venet. благостыни ради твою, Psal. 24, 7. ради знамений propter (διὰ) signa, Apoc. 13, 14.

развѣ praeter: кто бг развѣ гда или кто бг развѣ бога нашего, praeter Dominum (παρὲξ τῦ κυρίυ), praeter Deum (πλὴν τῦ Θεῦ) Psal. 17, 32. Pro altero развѣ legit Psalt. Kiov. кромѣ. развѣ жен и дѣтей; развѣ словесе прелюбодѣйнаго Matth. 5, 52. παρεκτὸς λόγυ πορνείας, excepta causa fornicationis. кромѣ апостол praeter Apostolos Act. 8, 1. кромѣ оуз сих exceptis vinculis his Act. 26, 29. кромѣ (corr. внѣ) дому своего Levit. 14, 8. кромѣ тѣла extra corpus, Dam. Apost. развѣ тѣла.

дѣля, дѣлма, дла propter, ob: вас дѣля Mich. 3, 12. мира дѣля Nestor. егоже дѣлма περὶ ὧν, (corr. имже) Levit. 5, 5. дла крове propter sanguinem, διὰ τὸ αἷμα, Apoc. 12, 11. — подлѣ penes, prope: подлѣ олтаря (corr. близ олт.) juxta altare, Levit. 6, 10. подлѣ его (melius него); подлѣ них in Ostrog. penes eos, καθ' ἑαυτὺς (corr. melius особно) Gen. 43, 32. — подолг рѣкы pone fluvium.

вм-

вмѣстѡ loco, pro: вмѣстѡ отецъ твоихъ pro patribus tuis, Venet. в ѻ҃цъ твоихъ мѣсто, Psal. 44, 17. вмѣсто любве оклеветахꙋ мя Ostrog., в любве мѣсто Venet. Psalt. at correcta вмѣстѡ еже любити мя ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με, pro eo ut diligerent me, Psal. 108, 4. Inter в et мѣсто casus, qui regitur, saepissime interponi solet: в тебе мѣстѡ, в отца мѣстѡ, в хлѣба мѣстѡ, в рыбы мѣстѡ. око въ ока мѣсто, зꙋбъ въ зꙋба мѣсто, corr. око за око, зꙋбъ за зꙋбъ, Levit. 24, 20. Non tamen semper: вмѣстѡ ирѡда pro Herode, Matth. 2, 22.— внꙋтрь вас intra vos; внꙋтрь цр҃кве intra templum Apoc. 11, 2. внꙋтрь двора in atrium, intra aulam, ἔσω τῆς αὐλῆς, Marc. 15, 16. вслѣдъ мене, ея; вопіетъ въ слѣдъ нас clamat post nos, ὄπισθεν ἡμῶν, Matth. 15, 23. в слѣдъ сатаны retro post satanam ὀπίσω τοῦ σατανᾶ, 1 Tim. 5, 15. Cum verbis идꙋ, хождꙋ, градꙋ conjungi solet въ слѣдъ: вслѣдъ егѡ идахꙋ sequebantur eum. Genitivi regimen pendet hic a Substantivo слѣдъ vestigium, etsi formula вслѣдъ seu в слѣдъ pro Adverbio usurpetur. Idem valet de aliis e praepositione et Substantivo compositis. Hinc et вкрай мора ad oram maris, παρὰ τὸ χεῖλος. емꙋже храмина бѣ вкрай сонмища, cujus domus erat conjuncta (confinis) synagogae, συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. окрестъ in circuitu: окрестъ тебе, окрестъ нас; окрестъ егѡ селенїе егѡ in

cir-

circuitu ejus tabernaculum (σκηνὴ) ejus Psal. 17, 12. нападоша посредѣ стана их, окрест жилищ их, (Venet. окрест шчрыщь их) ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum, κύκλῳ τῶν σκηνωμάτων, Psal. 77, 28. посредѣ стана; посредѣ врат, дому, моря; посредѣ двою гору in medio duorum montium; средѣ воды; посреди стогны его и окаполы (correcta по обаполы) рѣкы древо животное, in medio plateae ejus et ex utraque parte fluminis lignum vitae, Apoc. 22, 2.

§. 54. Dativum regit к: къ нам ad nos, к ним ad eos; к нему ad eum. приклони ко мнѣ оухо твое, inclina ad me aurem tuam; вопль мой к тебѣ да прїидет, clamor meus ad te veniat. вся к тебѣ чают, omnia ad te ((πρὸς σὲ) expectant Psal. 103, 27. Eundem casum regunt Adverbia прямо et противу, супротив (сопротив): прямо мнѣ приближишася, adversus me appropinquaverunt, ἐξεναντίας μȣ, Psal. 37, 12. прямо ассурїом contra Assyrios (κατέναντι) Gen. 2. 14. прямо емуже вѣрова бгу coram, cui credidit, Deo, κατέναντι, ȣ̃ ἐπίϛευσε, Θεȣ̃, correcta прямо бгу емуже вѣрова; Rom. 4, 17. прямо вама contra vos, vobis ex adverso, ἀπέναντι ὑμῶν, Matth. 21, 2. Marci 12, 2. прямо ему Marc. 15, 39. прямо сокровищному хранилищу contra gazophylacium Marc. 12, 41. агнец прямо стригущему его, agnus coram tondente eum,

Act.

Act. 8, 32. противꙋ законꙋ, противꙋ мнѣ, противꙋ рожнꙋ contra stimulum, противꙋ братѡм, противꙋ гдꙋ contra Dominum, сꙋпротивꙋ царю; противꙋ кознем дїаволскым, contra, adversus, insidias diaboli, Ephes. 6, 11. сопротив стꙋжающим мнѣ, adversus eos, qui tribulant me, Psal. 22, 5. At Psalt. Ven. прѣмо стꙋжающїими (vitiose pro Dat. стꙋжающїим), Ostrog. пред (pro сꙋпротив) стꙋжающим ми.

In recentioribus libris прамѡ et противꙋ etiam cum Genitivo constructa inveniuntur. Hinc противꙋ рожна, вѣтра. сꙋпротив дꙋхов in Ostrog. Jos. 1, 4. Nec mihi quis objiciat e Psalm. 147, 6. противꙋ мраза лица егѡ ante faciem frigoris ejus, aut Hebr. 12, 4. противꙋ грѣха, aut Matth. 25, 15. противꙋ силы. In his enim locis Ostrog. syntaxim antiquam servavit: противꙋ мразꙋ, грѣхꙋ, силѣ. противꙋ силѣ l. c., et Matth. 27, 61. прамо гробꙋ, Marc. 13, 3. прамо цркви non solum Ostrog. et Evangel. Mosqu. 1606, sed et Mardarii editio exhibent, quod Cod. Kop. confirmat. Hoc mirum, in correcta editione Act. 9, 5. противꙋ рожнꙋ, at cap. 26, 14. противꙋ рожна legi, servata primo loco syntaxi antiqua slavica, altero vero ea mutata secundum novam russicam. Vacillat itaque regula a Meletio proposita et ab aliis Grammaticis repetita: прамѡ и противꙋ, егда согласїе знаменꙋют, родителнꙋ сочинаютса: егдаже разгласїе, дателнꙋ. Refutatur enim haec distinctio inter согласїе consonantiam et разгласїе discrepantiam, ratione significatus, exemplis a nobis adductis.

§. 55. Localem tantum regit praepositio при, παρά, ad, juxta: при пꙋти secus viam; при одрѣ;

при

при дверехъ; при ногꙋ егѡ ad pedes ejus; при мѣстехъ; при пещи juxta fornacem. бꙋдетъ ıакѡ древо насажденое при исходищихъ водъ, erit tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum, Psal. 1, 3. ходѧ же при мори галілейстѣмъ, ambulans juxta mare Galilaeae, Matth. 4, 18. при оустѣхъ двою или трїехъ свѣдѣтелей (Ostrogien. свѣдѣтелехъ) станетъ всѧкъ глаголъ in ore (ἐπὶ στόματος) duorum aut trium testium stabit omne verbum, 2 Cor. 13, 1. Verba ex при composita regere Localem supra §. 47. dictum est. Hinc Dam. Apost. причещаетесе хвахъ мꙋкахъ, correcta приѡбщаетесѧ хртовымъ мꙋкамъ, communicatis Christi passionibus, 1 Petr. 4, 13. Regunt quidem etiam ѡ, въ, по, на, Localem, at non solum, sed praeter Localem et alios casus.

§. 56. Instrumentalem seu Sociativum casum regit съ cum: с тобою, с вами, с нимъ, с нею; съ дрꙋгы cum amicis, с бѣнци и пѣсньми; напасетсѧ волкъ со агнцемъ cum agno; рысь почїетъ с козлищемъ и юнецъ со львомъ, cum hoedo, cum leone; работайте гдеви со страхомъ и радꙋйтесѧ емꙋ с трепетомъ, servite Domino in timore et exultate ei in tremore, Psal. 2, 11. съ тщанїемъ cum festinatione, μετὰ σπουδῆς Psal. 77, 33. Confer supra съ (de) Genitivum regens, quod a съ (cum) distinguendum censuimus. Regunt autem etiam подъ, надъ,

прєд, за et adverbium между Sociativum, sed praeter hunc et Accusativum.

§. 57. Duos casus regunt ѡ, въ, на, et под, над, прєд, tres vero по et за; et quidem Accusativum et Localem ѡ, въ, на: ѡ сїю странꙋ, ѡдеснꙋю a dextris, ѡшꙋюю a sinistris. ѡдесно, ѡлѣво; да не когда преткнеши ѡ камень ногы твоеа, ne offendas ad lapidem pedem tuum. ѡ бозѣ живѣ in deo vivo; взрадꙋюса ѡ тебѣ exultabo in te, ἐν σοί, Psal. 9, 3. ѡ мнѣ, ѡ вас; ѡ нем, ѡ ней; походит ѡ жезлѣ; ѡ десати розѣх decem cornua habens; да не нерадат ѡ них; нерадит ѡ овцах non curat de ovibus, περὶ, Joh. 10, 13. роптати ѡ сем; възсмѣютса ѡ нем ridebunt eum. испытайте извѣстнѡ ѡ отрочати interrogate (exquirite) diligenter (ἀκριβῶς) de puero, Matth. 2, 8. ѡ чреслѣх своих circa lumbos suos, Matth. 3, 4.

въ respondet graeco εἰς et ἐν: въ дом in domum, в домꙋ in domo; в род in generationem, в родѣ in generatione; в рꙋцѣ in manus, в рꙋках in manibus, в рꙋкꙋ твоею in Dual. в оуста in os, в оустѣх in ore; в кровь in sanguinem, в крови in sanguine, в ꙗмꙋ in foveam, в ꙗмѣ in fovea. Accusativum cum praepositione в petunt: 1) vocabula temporis: в вечер, в день седмый die septima, в дрꙋгꙋю сꙋббωтꙋ, в недѣлю, въ вѣкы in secula, в пол седмины in dimidio hebdomadis; во дни

сїа

сїа diebus his; въ всако врема omni tempore; в҆ день въньже (во-ньже) die qua, в҆ он час in illa hora. Adde в҆ има in nomine, εἰς ὄνομα. 2) Verba designantia motum ad locum et alia quaedam: внидꙋт в҆ покой мой introibunt in requiem meam Psal. 94, 11. вbelieved ма в҆ пажить твою; всадника вверже в҆ море, ascensorem dejecit in mare, Exod. 15, 1. конем ꙋзды в҆ оуста влагаем, equis froena in ora immittimus, εἰς τὰ σόματα, Jac. 3, 3. Adde вѣровати вонь credere in eum, в҆ бога in Deum pro в҆ бог, supplet enim in masculinis animatis Genitivus Accusativum. в҆ лѣпотꙋ ѡблечеса, ѡблечеса гдь в҆ силꙋ decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem, Psal. 92, 1. в҆ ризы наша да са ѡдѣем, corr. ѡдѣватиса (бꙋдем), Isai. 4, 1.

Localem cum в amant Verba quietem in loco designantia, respondentque quaestioni ubi: в҆ бездне многѣ in abysso multa, в҆ мори in mari, внем, вней, вних, во всѣх; в҆ книгах in libro; в҆ стогнах пꙋтїй стоаще Matth. 6, 5. сꙋщїи во Іꙋдеи qui sunt in Judaea; крстай въ пꙋстыни in deserto; бѣ в҆ сонмищи их чл҃к в҆ дꙋсѣ нечистѣ erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo, Marc. 1, 23. в҆ мїрѣ есмь; бꙋдете во мнѣ и аз в҆ вас. бꙋдѣте в҆ любви моей. дѣлай в҆ виноградѣ моем in vinea mea. Etiam de tempore: в҆ нощи спат, в҆ онѣх днех. Confer Adverbia вскорѣ, вмалѣ.

Eadem est ratio diversi casus cum praepositione на: на небо in coelum, на небеси, на небесѣх, in coelo, in coelis. всѣд на осла super pullum asini; сѣдѣ на ослати. на десно, на шѹе, на та, на ны, на вы, на всак день, на вся лѣта. посла на на misit in eos, super eos. паде на лице cecidit in faciem. нападет на них (pro на на) страх. надѣюся нань, оуповати на бога (Genit. pro Accus.) снидет якѡ дождь на рѹно descendet sicut pluvia in vellus Psal. 71, 6. Cum Locali: на сѹдищи, на источницѣ; сѣдя на жребяти осли; на двоюнадесяте престолѹ; на престолѣ славы; сядете на престолѣх super thronos, in thronis; сѣдящѹ же емѹ на горѣ in monte, super montem. на мѣстѣ in loco, на земли in terra. видѣ ины стоящя на торжищи alios stantes in foro; мѣсто на немже стоиши in quo stas: въстани и стани на ногѹ твоею surge et sta super pedes tuos, ἐπὶ τὺς πόδας σε, Act. 26, 16. въсхыщени бѹдем на облацѣх в сретеніе гдне на въздѹсѣ rapiemur in nubibus in occursum domini in aëra (Dam. Apost. на аерѣ), εἰς ἀέρα, 1 Thess. 4, 17.

§. 58. по vero, praeter Accusativum et Localem, etiam pro diverso significatu Dativum postulat. Inde почто quare, ob quid, потом postea, post haec: потомѹже secundum haec, κατὰ ταῦτα Luc. 17, 30. по (per), cum Accusativo: по мѣста

olim

olim Marci cap. 13, 8. (correcta по мѣстам cum inflexione russica pro мѣстwм). по єдинꙋ, по дрꙋгꙋю странꙋ станева. имиса по мое наказанїе. по вся дни, по три дни; по вся лѣта; по двѣ и по три жены Nestor. по три мꙋжи (мꙋжа) Jos. 18, 4. възлегоша — по сто и патьдесат — per centenos et quinquagenos, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα, Ostrog. Marci 6, 40. Correcta vero по стꙋ и патидесат in Dativo. по (secundum) cum Dativo: дажь им гди по дѣлwм их, и по лꙋкавствꙋ начинанїй их da illis Domine secundum opera eorum et secundum nequitiam adinventionum ipsorum, Psal. 27, 4. по силѣ своей; по wбычаю своемꙋ; по словеси твоемꙋ: по грѣхwм нашим; по всемꙋ; по толикꙋ, in tantum, tanto; по книгам, по писанїєм secundum scripturas; по своим похотем et по похотех своих. Miscet Ostrog. Num. 1, 2. Localem et Dativum: по роженїах их и по домом, по числꙋ, по главам, corr. по сродствwм etc. по семꙋ оубѣм, olim по сем, Gen. 24, 14. по (per, in) de loco: по всей земли; по морю, по водам, по стѣнам (olim et по стѣнах), по ланитама; по полем (corr. полам) и горам Deut. 8, 7. ходяй по пꙋти непорочнꙋ, ambulans in via immaculata, Psal. 100, 6. по днєм secundum dies Lev. 12, 2. Ostrog. по днех post dies; по днєм онѣм прежним (Ostrog. прьвым) Zach. 8, 11.

Me-

Melius in Serbico Triodio по днех прѣждних in Locali. по (post) de tempore: по осмом дни, по днех сих; по двою дню; по пати днех; не по мнозѣ; по лѣтѣх многых прїидох, post multos annos veni. De loco: ити по нем sequi eum; аще кто хощет по мнѣ ити, si quis vult post me venire, Matth. 16, 24. по (pro): аще бг҃ по нас, кто на ны, si Deus pro nobis, ὑπὲρ ἡμῶν, quis contra nos, Rom. 8, 31. по нем страдати pro illo pati, ὑπὲρ αὐτοῦ; пострада по нас passus est pro nobis, 1 Petr. 2, 21.

§. 59. Similiter pro ratione motus aut quietis Praepositiones над, под, пред, за, et Adverbium между regunt Accusativum et pro Locali Instrumentalem; за vero praeter hos duos et tertium casum, nimirum Genitivum, postulat. над (super): над негоже оузриши дх҃ сходащ super quem (ἐφ' ὃν) videris spiritum descendentem, Joh. 1, 33. низходаща над сн҃а чл҃вѣческаго v. 51. Supplet hic, uti alias, Genitivus Accusativum. Frequentius cum Instrumentali: над нами, над ними; над всѣми super omnes. ѕѣлѡ превознеслса еси (Venet. прѣвьзнесесе in Praet. simplici) над всѣми богы, nimis exaltatus es super omnes Deos Psal, 96, 9. аз же поставлен есмь цр҃ь ѿ негѡ над сїѡном горою сватою егѡ, ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, Psal. 2, 6. — под (sub, subtus): да под кров мой внидеши, ut

sub

sub tectum meum intres, Luc. 7, 6. или под одр подлагает aut sub lectum ponit, Luc. 8, 17. вся покорил еси под нозѣ егѡ, omnia subjecisti sub pedibus ejus, Psal. 8, 7. под твою милость прибѣгаем. At Matth. 5, 15. поставляют его под спꙋдом, ponunt eam (lucernam) sub modio. Psal. 90, 4. Graecum imitatus est Slavus: под ꙗкрилѣ егѡ надѣешися, sub pennis ejus (ὑπὸ τὰς πτέρυγας) sperabis, pro под крилома. мрак (примрак Ven. et Ostrog.) под ногама егѡ, caligo sub pedibus ejus. под лꙋною sub luna, под древом sub arbore, под властїю sub potestate; под оучителем sub magistro; под повелители и приставникы sub tutoribus et actoribus (curatoribus), Gal. 4, 2. под игом sub jugo, под грѣхом, под законом. — пред (ante): возложити дар пред г҃да (Ostrog. пред г҃ь) ἔναντι κυρίȣ, ante Dominum, Lev. 7, 30. имже подобаше пред тя прїити, ἐπὶ σȣ̃ παρεῖναι, quos oportebat apud te adesse Act. 24, 19. да внидет пред тя молитва моя, ante te, in conspectu tuo, ἐνώπιόν σȣ, Psal. 87, 3. егда вниде пред лице ante faciem. At Luc. 1, 76. предидеши бо пред лицем г҃дним, praeibis enim ante faciem Domini, πρὸ προσώπȣ. Porro милость и истина предидетѣ пред лицем твоим, misericordia et veritas praecedent ante faciem tuam, Psal. 88, 15. да предлагают пред ними, ut ponerent ante eos, Marc. 6, 41.

по-

положиша пред народом, turbae, τῷ ὄχλῳ, Marc. 8, 6. пред богом, пред очима, пред людми, пред тобою. егоже полагахꙋ по вса дни пред двермi црковными рекомыми красными, quem ponebant quotidie ad portam templi, quae dicitur speciosa, πρὸς τὴν θύραν, Act. 3, 2. иже предъмною бысть, qui ante me factus est, ἔμπροσθέν μȣ, Joh. 1, 27. предомногыми лѣты ante multos annos. Confer adverbium прежде supra p. 652.

за pro, ob, propter: око за око, зꙋб за зꙋб. за ма, іза та, за са, за ны, за вы, за сыны; за свой грѣх; за словеса; за вса человѣкы; за оіца, за црѧ, за всѣх вас (Genit. pro Accusat.); за то pro hoc, propter hoc; зань pro eo; за еже διὰ τὸ, eo quod; зане (pro за е) quoniam; за страх мꙋк propter timorem tormentorum, διὰ τὸν φόβον, Apoc. 18, 10. три мѣры пшменю (corr. пшмена) за динарь, tres choenices hordei denario, pro denario, Apoc. 6, 6. Adde formulam пати за рꙋкꙋ manum prehendere, *bey der Hand nehmen.* в день, воньже емшꙋ ми их (pro а) за рꙋкꙋ, in die qua apprehendi manum eorum, ἐπιλαβομένȣ μȣ, Hebr. 8, 9. и емъ за рꙋкꙋ еа (pro ю) возгласи, et prehensa manu ejus, cum prehendisset manum ejus, Luc. 8, 54. емъ (correcta sine ratione емь) его за деснꙋю рꙋкꙋ, apprehensa manu ejus dextera Act. 3, 7. за рꙋкꙋ ведомъ (corr.

(corr. iterum ведомь) ad manum (manu) deductus, *χειραγωγούμενος*, Ibid. 22. 11.

2) за **post, retro.** Rarius за hoc significatu cum Accusativo constructum invenias, quia praepositio по, et adverbium вслѣдъ ejus vices supplent. Meletius иди за ма сатано, sub regula decima adduxit, cum tamen иди за мною legatur Matth. 4, 10. pro *ὕπαγε*, vade, abi, et Marc. 8, 33. pro *ὕπαγε ὀπίσω μȣ*, vade retro me, abscede a me. Aliud exemplum profert Maximov: изыде за град, et Meletius sub regula duodecima: зайде за ѡблак. In Bibliis frustra exempla quaesieris, praeter sequens: ѿврьже ма за тѣло свое (corr. ѿвергла мене назад тѣла твоегѡ) projecisti me post corpus tuum, *ὀπίσω τȣ̃ σώματόςσȣ*. Ezech. 23. 35. Adde formulam посагнути за муж nubere viro; аще жена пустит мужа и посагнет за иного (Genit. pro Accusat.) si mulier dimiserit virum (suum) et nupserit alteri, Marc. 10, 12. Huc spectat Serborum ићи (ити) за мужа, удати се за мужа. Alias cum Intrumentali: за рѣкою, за градом, за мною. испусти ѕмїй за женою из оуст своих воду, misit serpens post mulierem ex ore suo aquam, Apoc. 12, 15. се сїй стоаше за стѣною нашею, post murum nostrum, Cant. 2, 9. за подвои (corr. подвоами) дверїй твоих поло-

жу

жи памать свою, post postes, *ὀπίσω τῶν σταθμῶν*, Isai. 57, 8.

3) за, si tempus designet, cum Genitivo construitur; hinc Adverbium заѹтра mane, ex за et ѹтро: вечер и заѹтра, и полѹдне повѣм, vespere et mane (*πρωΐ*, Venet. оуѫтро) et meridie narrabo, Psal. 54, 18. поможет емѹ бг҃ оутро заѹтра, mane diluculo, *τὸ πρὸς πρωΐ πρωΐ*, Psal. 45, 6. за цара кѡнстантїна и матере егѡ Єлены. Hoc exemplo usus est Meletius ad firmandam regulam, quam his verbis concepit: за, врема знаменѹа, сочинаетса родителномѹ. Addere possum non solum Bohemis et Polonis, sed etiam Serbis hoc sensu за usitatum esse: за лазара tempore Lazari, sub Lazaro.

Russus, qui Meletii editionem secundam Mosquae curavit, regulam datam restrinxit, post знаменѹа apponendo оу малоросcѡв, et post Єлены addendo мѣстѡ рещи, при цр҃ѣ (immo slavice цр҃и) кѡнстантїнѣ. Eadem repetiit Rimnicensis editio.

Adverbium междѹ Accus. et Instrumentalem petit: прїиде — междѹ предѣлы декапольскы, inter medios fines Decapolis, *ἀνὰ μέσον*, Marc. 7, 31. междѹ себе сим слѹжаще, in alterutrum illam administrantes, *εἰς ἑαυτοὺς*, 1 Petr. 4, 10. иже может разсѹдити междѹ братїй своих (Genit. pro Accus.) qui possit judicare inter fratrem suum, *ἀνὰ μέσον*

τοῦ

τȣ ἀδελφȣ αὐτȣ, 1 Cor. 6, 5. At v. 7. тажбы имате между собою (Ostrog. межи себе) judicia habetis inter vos, μεϑ᾽ ἑαυτῶν. Alias saepius cum Instrumentali: между собою; между нами и вами; между землею и небом, между олтарем и храмом. бѣ петр спа между двѣма воинома, erat Petrus dormiens inter duos milites, Act. 12, 6. обличи его между тобою и тѣм единѣм, argue eum inter te et ipsum solum, μεταξύ σȣ, Matth. 18, 15.

Russi construunt между (межи, промеж) uti pleraque alia Adverbia etiam cum Genitivo. Hinc Judith 4, 6. между гор (in Mosquensi prima гωр) inter montes. Unde colligas, interpretem hujus libri, uti et aliorum, qui e latino translati sunt, fuisse Russum.

III.

Syntaxis Ordinis.

§. 60. Regulas a Meletio datas, quo ordine partes orationis se excipere debeant aut soleant, hic nolim repetere. Sunt enim ejusmodi, ut non solum de slavica, sed de omni alia lingua valeant. Magna omnino libertate utuntur Slavi in disponendis orationis partibus. At interpretes librorum sacrorum textus originalis ordinem religiosius sequi maluerunt. Liberiores tamen hac in re fuere interpretes antiqui, quam posteriores graeculi, qui etiam Syntaxim slavicam graecae linguae genio

ac-

accommodare studuerunt, cujus servilis et inutilis conatus exempla varia supra dedimus. Quod ordinem attinet, unum alterumve sufficiet. Matth. 12, pro 10. τὴν χεῖρα ἔχων ξηρὰν Slavici codices antiquiores legunt: сꙋхꙋ рꙋкꙋ имꙑй aridam manum habens; at impressi libri, immo et Cod. Petropol. Sec. XIV. рꙋкꙋ имꙑй сꙋхꙋ, manum habens aridam. Sententia Pauli 1 Corinth. 15, 33. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί eodem ordine reddita est in versione slavica: тлꙗт обꙑчаи (Ostrog. обꙑчаꙗ) благи бесѣдꙑ злꙑ, a quo ordine nec Dam. Apostolus recedere voluit, quamvis Nominativum бесѣдꙑ злꙑ, cum ab Accusativo non differat, in Instrumentalem mutandum censuerit: тлѣще обꙑчаꙗ благꙑꙗ бесѣдами злꙑими, connectendo sententiam per Gerundivum тлѣще cum praecedenti μὴ πλανᾶσθε, не льститеса, nolite seduci (ne errate). 1 Joh. 3, 23. ꙗкоже даꙗ есть нам заповѣдь Dam. Apostolus, at editi заповѣдь нам cum graeco.

Pronomina possessiva Codex Damiani saepe Substantivis praeponit, contra graeci textus ordinem, quem editi libri nunc pressius sequuntur. Hinc in illo ваше лице, ваша срдца, нашим словесем, ѡ нашиꙗ грѣсѣх, в сем мирѣ, in his vero лице ваше, сердца ваша, словесем нашим, ѡ грѣсѣх наших, в мірѣ сем leguntur. Ille 1 Joh. 2, 7.

le-

legit не новꙋ заповѣдь пишꙋ вам, adjectivum praeponendo Substantivo, linguae propriae genio magis obtemperans, hi заповѣдь новꙋ, graeci textus ordinem restituendo. Hebr. 10, 35. editi еже имать мздовоздаяніе велико cum Graeco, Dam. Apost. имать велик възмьздик, Vulg. magnam habet remunerationem.

§. 61. In locanda Optativi seu Subjunctivi particula бы multum differunt pro varia aetate Codices ipsi et editiones inter se. Hebr. 8, 7. editi аще бо бы первый он (Ostrog. закон pro он) непорочен был, не бы второмꙋ искалося мѣсто; at Dam. Apost. аще бо првый он бы был непорочьн. Matth. 24, 43. аще бы вѣдал домꙋ влдка, в кꙋю стражꙋ тать пріидет, бдѣл оубо бы и не бы дал подкопати храма своегѡ. Codex Petropol. небы ѡставил подкопати клети своеѩ, alius vero недал бы подк. кл. св., quem ordinem et Bohemi amant. Luc. 4, 43. Ostrog. да небы ѿшел ѿ них, ne discederet ab eis, correcta да бы не ѿшел ѿ них. Confer Act. 26, 32. аще не бы нарицал кесара, si non appellasset Caesarem; correcta, discedendo a Graeco, кесарѧ нарицал.

§. 62. Conjunctiones бо, же, ли, оубо, et praepositiones ради, дѣлѧ postponi, loco suo dictum est. не бо даде editi, Dam. Apost. недасть бо. аще же, аще ли. хощеши же ли разꙋмѣти, vis vero

nosse, Jac. 2, 20. At аще ли же. Reciprocum ся in editis fere semper Verbo adhaeret, apud Veteres tamen etiam transponi et a Verbo separari solet. 1 Joh. 3, 2. и не оу явися что бꙋдем editi, at Dam. Apost. и неоу се явн. 1 Reg. 14, 11. Ostrog. идѣжеся баше скрыли, corr. идѣже скрышася. Psalmo, 92, 1. гдь вц҃рися, в лѣпотꙋ ωблечеся Ostrog. et correcta, at Venet. Psalt. в белѣпотꙋ се ωблѣче. Apud Veteres же ante ся, apud Recentiores ся ante же locari solet. Act. 5, 16. сходашеся же in correcta, olim сходашежеся. Act. 6, 2. etiam correcta ordinem antiquum servavit: раздѣлишажеся. In editionibus antiquis etiam particula бо et Dativi ми, ти ante ся locari solent. Jac. 1, 6. olim сꙋмнайбося, nunc сꙋмнайся бо. Matth. 3, 2. correcta servavit ordinem editionum antiquarum приближибося, at Matth. 4, 17. eum mutavit: приближися бо. Psal. 119, 3. pro что дасть ти ся, et что приложит ти ся nunc in correcta legitur что дастьса тебѣ, что приложитса тебѣ. Eadem Luc. 8, 28. молюся ти, at Luc. 9, 38. молютися habet.

§. 63. Genitivus, qui ab Adverbio вмѣстω regitur, inter в et мѣстω interponi solet: в рыбы мѣстω in piscis locum, pro pisce, Luc. 11, 11. Exempla alia vide supra §. 53. p. 654.

Con-

Composita pronomina ex ни et нѣ, praepositiones ѡ, в, по, на, за, к praefigendas inserunt post ни, нѣ: ни ѡ чемже, ни ѡ комже pro ѡ ничемже, ѡ никомже; ни вчемже, ни вочтоже, ни зачтоже, ни на когоже, ни на кѹюже потребѹ, ни кчесомѹ, ни по единомѹже ѡбразѹ, нѣ вкое время, нѣ вкѹю горѹ. Subinde et Substantiva ex не composita praepositionem в inter не et alteram vocem recipiunt: не вчесть 2 Tim. 2, 20. (Damiani Apost. в нечьсть) εἰς ἀτιμίαν. Sic et Rom. 9, 21. et 1 Cor. 15, 43. In libris Serbicis не в мѹдрость гл҃ю, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω pro несмысленнѡ, 2 Cor. 11, 21. at v. 23. немѹдрствѹѧ, παραφρονῶν, Ostrog. vero et correcta не в мѹдрости. в видѣніи и не в видѣніи pro в невидѣніи. At formula не ѡ бозѣ, не ѡ ѧзыцѣ respondet graeco ἐπ' οὐ θεῷ, ἐπ' οὐκ ἔθνει, Vulg. in eo, qui non est Deus, in eo, qui non est populus.

Spe-

Specimina e Codicibus diversae aetatis.

I.

E Cod. Б membranaceo in 4. **Bibliothecae Synodalis Mosquae**, secundum catalogum sec. X., at certe seculo integro, aut duobus, serius scripto. Continet Psalterium insertis post singula *καθίσματα* orationibus. Psalm. 90, 4. 5. 6.

4 Плεщεма своима осѣнить тѧ ·:·
и подъ крилѣ єго надѣєшисѧ ·:·
щитомь обидєть тѧ истин-
на єго ·:·
5 Нε оубоишисѧ ѿстраха ноо-
щьнааго ·:·
и отъ стрѣлъı лєтѧщаѩ вднь ·:·
6 И ѿвεщи вътмѣ прεходѧщаа ·:·
и отъ съращѧ и дѣмона полѹ-
днinfoьнаго ·:·

V. 4. Editi плεщма scapulis, Venet. плεщма. wсѣнитъ obumbrabit. орѹжїєм, Venet. ѡроужиєм, ὅπλῳ, pro щитомь scuto. ѡбыдєтъ circumdabit. истина veritas. De ь post т in tertia persona in осѣ-нить et post м in щитомь vide sis p. 19.

V. 5.

V. 5. нощнаго νυκτερινȣ̃, nocturno. Tria и sequentia omittunt editi, cum in Graeco desint.

вѫдне in die, Ostrog. et Venet., водни correcta pro вдн҃ь.

V. 6. ѿ срѧща ab incursu, Ostrog. et correcta, ѿ срѣще Venet. A radice рѣтȣ est compositum срѧщȣ, inde Substantivum fem. срѧща, de qua voce vide p. 175 et 272.

бѣса pro дѣмона. Pro δαίμων in Psalmis, Evangeliis, Actis et Epistolis ubique бѣс legitur. In Apocalypsi tamen cap. 9, 20. демѡнѡм, et 16, 14. Adjectivum демѡнстїн occurrit.

II.

Ex antiquissimo libro изборник dicto, quem scripsit Johannes clericus (диак) Duci Svjatoslavo A. M. ҂ѕфпа, (seu Christi 1073). Cap. лв҃. ст҃аго василиꙗ отъ троудобьнъихъ.

Ꙗште вѣроуємъ гв҃и глаголюштоу ꙗко вьсь твораи грѣхъ рабъ є҃ грѣхоу и пакъι бъι отъ оц҃а диꙗвола єсте. и похотѣниꙗ оц҃а вашего хоштете творити. да вѣмъ ꙗко не причастьникъ єсть просто нъ рабъ. и гн҃а и собѣ и оц҃а наричеть. того єгоже дѣло къто творить. и послоушьствоуєть ап҃лъ рекъι. не вѣстели ꙗко ємоуже прѣдъставлꙗєте себе въпослоушаниє. раби єсте єгоже послоушаєте рекъше грѣха въ смьрть или послоушаниꙗ въ правдоу. да нѣсть мьртвѣ лѣпо бъιти вѣрѣ. ꙗмаже ꙗкоже рече ꙗкоже тѣло

 кро-

кромѣ дш҃а мьртво ѥсть. такоже и вѣра безъ дѣлъ мьртва ѥсть. и пакы ты вѣроукши ꙗко бг҃ъ ѥдинъ ѥсть добрѣ твориши. нъ и бѣси вѣроужть и съдързаютьсꙗ. гл҃ѥть же бы г҃ь чьто ми гл҃ѥте г҃и г҃и а нетворите ꙗкоже гл҃ю. подоба бо ны ѥсть и дѣломь г҃а исповѣдати. подъ того господьствомь сѫштемъ ни цр҃ствоуюштоу ни господьствоуюштоу въ насъ грѣхоу. да не и о насъ гл҃ѥмо бѫде. ꙗко и възлюбиша и въ оустѣхъ своихъ. ꙗзыкъмь своимь сълъгаша ѥмоу сьрдьце же ихъ не право съ нимь. слышимъ же и ап҃ла гл҃юшта. не прѣльштаитеса ни блоудьници ни коумирьнии слоужителе и любодѣици. и скврьнотворьци ни моужеложьници ни пиꙗници. ни клеветници. ни грабителѥ цр҃ства бж҃иꙗ не причастатьсꙗ.

E Parte secunda Fol. 121.

Ꙗнфракъсъ (камыкъ) зѣло чрьвенъ ѥсть образъмь. бываѥть же въ кархидонѣ ливоунсцѣмь иже наричетьсꙗ африкии. гл҃ють же нѣ дьньѭ нъ ноштьѭ сꙗ обрѣтаѥть. издалеча бо акы доуплатица. или акы оугль. искрами мьчьште. и ѥдинъ часъ прѣстане —

аште pro аще, хоштете pro хощете, et in aliis vocibus scribitur шт pro щ. — вьсь omnis, pro весь. — да вѣмъ et scimus, pro и вѣмы. — собѣ sibi,

sibi, Dativus, uti et hodie apud Polonos et Bohemos, pro себѣ. — нъ sed, verum, pro но Russorum. вы vobis, мы nobis, pro Dativis вам, нам. — In tertiis personis бѫде, прѣстане, мьчьште, videtur т supra е a librario omissum fuisse, aut evanuisse, pro бꙋдет, прѣстанет, мечьщет, a мечтати: искрами мьчщет scintillat, scintillas emittit. — In образъмь, ѩзыкъмь, supplet ъ vocalem о. Legendum enim образомь, ѩзыкомь. — нѣ semel Polonorum more, alias не non. — In питѩницѧ cum ѧ coniunctum est і, uti alias cum а et ж in ѩ, ѭ. — Quid дꙋплатицѧ sit, definire non ausim. An adamas?

Textus e scriptura citati omnino differunt ab editis; Rom. 6, 16. не вѣстели etc. non nisi in paucis. Post себе legunt editi рабы, pro рекше vero или, et послꙋшанїѧ in Genitivo, utique recte. Jac. 2, 26. editi без дх҃а pro кромѣ дш҃ѧ, et v. 19. трепещꙋт pro съдьрꙁаютьсѧ contremiscunt. Alii Codices трасꙋтсѧ, alii оужасают, alii страшꙋтсѧ pro φρίσσουσι legunt. Cum дьрꙁати confer Russ. дрогнꙋ et дрожꙋ, Croat. drehtati, et Serb. дрктати, quae a radice дрг deducta sunt. Pluribus differunt versus 9 et 10. e 1 Cor. 6. adducti. Pro коумирьнии слꙋжителе legunt editi їдωлослꙋжители, pro любодѣици vero прелюбодѣи, pro скврьнотворци, клеветници, грабителе iidem скверните ли (Ostrogiensis скверните ле), досадители, хищницы. Vocibus малакїи, лихоимцы, татїе, nihil respondet in codice.

III.

E Cod. аї. e Typographia in bibliothecam synodalem Mosquae illato, Evangelistarium continente, membraneo in 4., secundum Catalogum Sec. XII. Matth. 15, 19. 20.

19 ѿ с҃рдца бо исходꙗть помꙑшлениꙗ зла.
оубинства. любодѣꙗниꙗ. прелюбодѣꙗниꙗ. тать-
бꙑ. лъжьнаꙗ послꙋшества хоулно г҃ланиѥ. 20
сии соуть скврънꙗщии ч҃лвка. а ѥже неоумове-
нами роуками ꙗсть. нескврьнить ч҃лвка.

зла etiam Ostrog., злаа Vindob. Evangeliorum, злаѧ correcta. — прелюбодѣѧнїѧ adulteria, praeponunt editi. Sic et Codd. Vindob. sed блꙋди (блꙋды) pro любодѣѧнїѧ. — лжесвѣдѣтельства, ψευδομαρτυρίαι, et хꙋлы editi. Codd. Vind. власфимиꙗ pro хꙋлы. — сїѧ сꙋть скверныѧщаѧ editi. — неоумывенами рꙋками Ostrog., неумовенныма рꙋкама correcta, неоумывенама р. Vindob. B. seu Belgrad., неоумьвенама Vind. A seu Xeropot. — ꙗсти omnes alii pro russico Infinitivo ꙗсть. — не сквернит editi.

IV.

E Cod. ї. (olim Typographiae) membranaceo in 4. secundum catalogum seculi XII. Continet lectiones ex Apostolo. 1 Joh. 5, 6—9.

6 ꙗко д҃хъ ѥсте истиньꙗ. три суть послу-
шествоующе. д҃хъ и вода и кръвь и триѥ въ-
ѥдино соуть. 9 аще послушество ч҃лвчьско приѥ-
млемъ.

Versum septimum abesse in omnibus Codd. Mss. et libris ante annum 1653 impressis, aliunde constat. V. 6. ѥсте pro ѥсть. Solent enim librarii е et ь confundere. Vide p. 558. истиньꙗ vitiose pro истина ꙗко. V. 8. ѣко pro ꙗко Nov. Test. Bibliothecae S. Mar-

Marci Venetiis. три τρεῖς et трик οἱ τρεῖς distinguit codex. Alii etiam primo loco legunt трїє, uti editi; Codex Venetus utroque loco трє. Vindob. Apostolus chartaceus свѣдѣтелствѹюще, sic et Venetus codex, sed addito и ante дѹх. Certe и cum свѣдѣтелствѹюще conjungendum fuit. Sic Ostrog. свѣдѣтельствѹющеи, correcta свидѣтельствѹющїи. Pro кръвь edit. russicae кровь. Pro послѹшество juniores Codd. cum Ostrog. свѣдѣтельство, correcta свидѣтельство.

V.

E Cod. Synodalis (olim patriarchalis) Bibliothecae Mosquae, Nro. 6. membranaceo, in folio grandi anno 1220 scripto, qui epistolas Pauli ad Romanos, Corinthios, Galatas, Ephesios, cum Commentario continet. Dividitur textus in чтенїга, главы, свѣдѣтелства et гранеса, i. e. in lectiones, capitula, testimonia et versus. 1 Cor. 15, 47—50. Eosdem versiculos etiam e Cod. кд҃. membranaceo in 4. ejusdem Bibliothecae, anno 1307 scripto, lectiones ex Apostolo continente, descripsi usque ad vocem плъть.

47 Пьрвъıи чл҃къ ѿ землѧ пьрстьнъ въторъıи
чл҃вкъ г҃ь съ нбсе ·:·

48 . . ко пьрстьнъıи. такови и пьрстьнии. и ꙗко
нбнии. такови и. нбсьчии ·:·

49 и ꙗкоже носихомъ тѣло пьрстьнаго ·:·
да носимъ и нбнаго тѣло ·:·

50 сеже гл҃ю братиѥ. ꙗко плъть и кръвь
цр҃твиꙗ причѧстити неможеть ·:·

Co-

Codex 24. вторꙑи sine ъ inter в et т. V. 48. ѩкоже pro ѩко seu . . ко, cum ѩ initio paginae non compareat. тацииже bis pro такови и, τοιοῦτοι καί. ѩкоже н҃нѣи pro и ѩко н҃нии. нении pro н҃сьции, quod postremum est a singulari небесьскꙑи. V. 49. male omittit и ante ѩкоже. ѡбраз bis pro тѣло. ѡбраз н҃наго ordinem graeci textus servando.

Editi v. 48. ѩков οἷος. Ostrog. таковїи, melius correcta такови и, pro secundo тацыже utraque. V. 49. ѡблекохомсѧ во образ et да ѡблечемсѧ. V. 50. сїеже — цр҃ствїа бж҃їа наслѣдити немогѹт. Vindonenses Apostoli, (chartaceus et membranacens seu Dragomirnensis), servarunt singularem неможет, at pro сїе же гл҃ю editorum legunt сїе же рекѹ, τοῦτο δὲ φημί. V. 47. pro Genit. russico земли editorum, uterque землю Serborum more, pro antiquo землѧ; прьстѣнь prior, пръстѣнь Dragomirn. V. 48. ѩков uterque cum editis. таци и primus, таковиже Dragom.

VI.

E Cod. 36. scripto anno mundi 6917, i. e. 1409, membranaceo in 4. majori, continente lectiones ex Evangeliis. Lucae 1, 1. 2. 3. 4.

(1) понеже убо мнози начаша чинити. повѣсть о извѣстьнꙑихъ. вънасъ бѣщехъ. (2) ѩкоже прѣдаша намъ бꙑвьшии искони. самовидьци и слугꙑ словеси (3) изволисѧ и мнѣ хужьшю повсѣхъ. въ истину порадѹ. писати тебе славнꙑи

вњин ѡеофиле. (4) да разумѣюши. ониχъже наоучилъся іеси словесеχъ оутвьрженик.

Codd. Vindobon. (Xeropot. et Belgrad.) textum exhibent, qui ab editis, praecipue a Mardarii editione, minus differt. V. 1. ѡ извѣствованыχ внас вещеχ. V. 2. иже испрьва — бывшеи словеси, οἱ ἀπ' ἀρχῆς γενόμενοι τȣ̃ λόγȣ. V. 3. послѣдовавшȣ выше всѣχ испытно pro χȣжьшю etc. Post χȣжьшю legunt duo Codd. Petropolitani (apud Griesbachium 2 et 3) исперва (всѣχ Cod. 2, повсѣχ Cod. 3). At Alexii versio, seu versionis antiquae recognitio, χȣжшȣ non probavit. Habet enim припослѣдовавшȣ свыше всѣм опасно pro παρηκολȣθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς. Cod. Kop. convenit quidem cum Vindobonensibus, legit tamen выше всѣм pro всѣχ. писати тебѣ Ostrog. et correcta, uti Cod. 36. тебѣ писати Xeropot. Belgrad. et Mardarii editio cum graeco. V. 4. славныи Petropol. secundus (3). Primus (2) servavit vocem graecam кратисте. Codd. Vindob. cum editis дрьжавныи. Sic et Alexii Metropolitae versio. Quoad orthographiam Codd. Serbicos differre a Russicis, satis jam notum est. Hinc начеше, пореδȣ, се Xeropot. et Mard. editio, pro начаша, пораδȣ, ся.

VII.

E Cod. membraneo in 4. olim Hankiano, nunc Vindobonensi Caes. Bibliothecae, seculi XII. aut XIII. (non VIII. uti visum fuit pristino possessori), apud Griesbachium N. 1, qui potius ѡбщник, quam Hirmologium dicendus fuit. Continet praeter Odas ex Octoecho etiam lectiones ex Evangeliis et Epistolis. Luc. 24, 12—35.

12 Петрѣ въставъ тече къ гробꙋ. и приникъ
видѣ ризꙑ лежаща кдинꙑ. и иде въсебѣ дивасѧ
бꙑвшемоу. 13 и два ѿ нихъ бѣста идꙋща въ тъже
днь. въ вьсь ѿстоꙗщюю стадии шестидесатъ
ѿ иеѹ҇лма. кнже има кмаоусъ. 14 и та бесѣдо-
вашета ксебѣ. о всѣхъ сихъ приключешихъсѧ. 15
и бꙑ҇ бесѣдоующима има и стазающемасѧ и
самъ і҇съ приближисѧ. идашета снима. 16 очиже
кю дьржашетасѧ. да кго непознаста. 17 рече же
книма. что соуть словеса си онихже истазаетасѧ
къ себѣ идоуща и еста драхла. 18 ѿвѣщавъже
кдинъ кмоуже има клеопа. рече кнемоу тꙑли
кдинъ пришлець кси въ иеѹ҇лмъ. и нечюли бꙑвъ-
шихъ въ немь въ дни сиꙗ. 19 и рече има кꙑихъ.
онаже рѣста кмоу. ꙗже о і҇сѣ назаранинѣ. иже
бꙑ҇ моуже пр҇ркъ сильнъ дѣломь и словомь прѣ-
дъ б҇мь и всѣми людьми. 20 и како и прѣдаша
архиерѣи. и кнази наши. на осоужение смер-
ти. и пропашаи. 21 мꙑ же надѣꙗхомъсѧ. ꙗко
сь кеть хотаи избавити изл҇а. нъ и надовсѣми
сими трьтии сь днь имать. 22 и женꙑ етерꙑ
ѿ насъ оужасиша нꙑ. бꙑвшаꙗ рано оу гроба.
23 и не обрѣтъша телесе кго. приидоша г҇лще
и ꙗвлѣние ан҇гла видѣша. иже г҇ть и жива.
24 и идꙋ етери ѿ насъ къ гробоу. и обрѣтоша
тако ꙗкоже и женꙑ рѣша. самогоже невидѣша.
25 и тъ рече книма. о несмꙑсльнаꙗ. и моуть-
наꙗ

нама срдцмь. вѣровати о всѣхъ ꙗже глша
прци. 26 не таколи подобаѥть пострадати хоу.
и вънити въ славоу свою, 27 и начень ѿ мосѣа.
и ѿ всѣхъ прркъ. сказаше има ѿ всѣхъ
книгъ иже бѣахꙋ онѣмь. 28 и приближишаса
въвесь нѣкоую вънюже идашета. и тъ твораשеса
далече ити. 29 и ноужашета и глща облази
снима, ꙗко при вечерѣ ѥсть. и приклонилъса ѥсть
оуже днь. и вънидe снима облѣщь. 30 и бъı ꙗко
възлеже снима. и примъ хлѣбъ блгослови и. и прѣ-
ломль даꙗше има. 31 онѣмаже ѿверзостаса очи.
и познастаи. и тъ ищезе ѿ нею. 32 и рѣста ксебе.
не срдце ли бѣ горали внаю. ѥгда глше кнама
на поути. и ꙗко сказаше нама книгъı 33 и въ
ставъша. въ тъ ча. възвратистаса въ иерлмъ.
и обрѣтоста съвъкоупльшаса ѥдиногонадесате. иже
бѣахоу снимı. 34 глще. въ истиноу ꙗко въста
хсъ. и ꙗ..са симоноу. 35 и повѣдашета ꙗже
бъıша на поути. и ꙗко познаса има. въ прѣло-
млении хлѣба.

Cum in Mss. antiquis vocabula non sint spatiis ubique separata, nos ea in lectorum commodum spatiis interpositis divisimus. Solent adhuc in editis voces conjunctim scribi, uti in Ostrog. видѣризъıединълежаща, ci ѿидевъсебѣдивасаꙗбъıвшемꙋ.

V. 12. лежаща ѥдинъı, hoc ordine graecus: *κείμενα μόνα*. Codd. juniores, uti Vindobonenses duo, Kopitarii, editiones omnes ѥдинъı praeponunt.

Pro иде alii melius ѿиде *ἀπῆλθε*, abiit.

V. 13.

V. 13. се post и legunt omnes alii. Missale glagol. 1483 inserit оученика їєва post два pro ѿ ниҳ, cum ab hoc versu lectio incipiat. Cod. Kop. addit мѫжа ante два. Pro тъже editiones russicae тойже. Cod. Belgrad. тъжде; Veneta Liturgia, Mardarii editio, Cod. Kop. utpote Serbici тьжде. Miss. glagol. вдан вскрсенїа его in die resurrectionis ejus, pro втойже день. Pro вьсь Vindob. B. seu Belgrad. cum editis весь. Mardarii edit. et Miss. Glag. legunt вас, inserendo Illyriorum more а pro ь seu є. Pro definita terminatione ѿстоящюю editi et Codd. alii ѿстоящѫ, praeter Mardarium, qui ѿстоещѫю habet. Pro Genit. шестидесатъ alii cum editis Accus. шестьдесат. Pro кламаоус alii cum editis еммаѫс.

V. 14. беседоваста кьвѣ alii cum editis. Miss. glag. глаҳоѓа мею собою loquebantur inter se. Idem omittit сих post вѣх. In приключешиҳ pro приключьшиҳ librarius scripsit є pro ь. Mardarius приключаюшиҳ inserendo а euphonicum Serborum.

V. 15. бити Miss. glagol. hic et alibi pro бъіть. бесѣдѫющема Ven. Liturgia et editi, praeter Mardarium, qui cum Codd. terminationem има habet. мею собою post има addit Miss. Glag. съвъпрашающема Xeropot. et Venet. совопрошающема correcta. съвъпрашающима Belgrad. et Mard. съвопрашающима Ostrog. pro стязающема. Pro са Codd. Serb. et Glag. hic et ubique се. приближиса sic et editi; Belgrad. in Gerundivo приближса ἐγγίσας. идашета male pro идаше. и идѣше Xerop. Kop. Mard. et Glag. et Cod. Vaticanus, cujus fragmentum Alterus contulit. идѣаше Venet. идѣаше Belgr. шнима pro снима Glagol.

V. 16. дръжастаса Ostrogiensis, дръжастасе Kop. Mard. Glagol. дръжастѣсе Venet. дръжастѣса Belgr. держастѣса correcta. непознаета Kop. Venet. editi. непознаста Miss. Glagol.

V. 17. Pro си editi сїа. стязаетаса Belgr. editi. стезаетасе Codd. Serb. In plurali стезаетесе Xerop.

Kop.

Kop. Pro кєбѣ Glagol. мєю собою. дрєхла, дрѣхла Codd. Serb. дрєсєла Glagol.

V. 18. кнємꙋ Codd. Serb. Ємꙋ Glag. нєчꙋл єси Glagol. нє оувѣдѣл єси correcta, нєоувѣдѣ Ostrog. et alii. в сїє дни Glag. sequendo ordinem Vulgatae: his diebus.

V. 19. мꙋжє pro мꙋжь. силєн Belgr. editi. силан Glag.

V. 20. и ante како male omittunt editi, cum ὁπώς τε legatur. єго pro и et quidem post прєдаша alii cum editis. кнєзи Codd. Serb. et Glagol. ѡсꙋждєнїє editi. осꙋєнїє Glag. сємрти Glag. pro смєрти: съмрьти Xerop. съмрьти Belgr. пропєшєн Glag. et Vatic. распаша єго edd. распєшє єго Codd. Serb.

V. 21. сєй єсть хотѧ edd. хотє Kop. Glag. Melius хотѧи cum sit ὁ μέλλων in graeco. Sic Belgr., хотєи Xerop. Venet. Mard, и нынє надвсѣми трєти дань єсть, et nunc super haec omnia tertia dies est, Vulg. Glag. ноу Belgr. Mard. но edd. pro нъ. Pro сь, hic, correcta сєй, Ostrog. male сє. Pro имать ἄγει correcta єсть. днєсь σήμερον Belgr. et editi; cum nostro omittit Xeropot. ѿнєлиже сїѧ быша, quod habent editi et manuscripti post днєсь, in Cod. nostro deest errore librarii, uti нъ versu 22.

V. 22. нꙋ Belgr. но edd. ни Glag. єтєрїє ѿ нашихъ Glag. нѣкыѧ edd. нѣкыє Codd. Serb. pro єтєры. Pro бывшаѧ Codd. Serb. бызшєк, correcta бывшиѧ.

V. 23. нє ѡкрѣтшє edd. in plurali pro duali mascul. нєокрѣтша, qui pro fem. нєокрѣтши hic locum obtinuit. тєлєсє etiam Ostrog. Alii тѣлєсє utique melius. придꙋ Glag. pro прїидоша. Confer Gramm. p. 564. видѣвша Ostrog. Alii видѣвшє, Gerundivo graecum ἑωρακέναι exprimendo. Correcta, resoluto Gerundivo, ꙗкѡ видѣша. єго pro и (eum) editi, и Kop. et Glag.

V. 24. идоша нѣцїи alii cum edd. ка гробꙋ Glag. ко грокꙋ correcta, apposita vocali euphonica Russorum.

V. 25. той pro тъ edd. та Glag. in mascul. ipse αὐτὸς. мꙋтна pro βραδεῖς Vatic. apud Alterum; an non мꙋдна, мꙋднаа, legendum, cum Carniolis мꙋден et мꙋдити in usu sint. Confer et медлити. Alii късна, Venet. Mard. кьснаа, Kop. касна, edit. russ. косна. Glag. лѣна. еже ante вѣровати edd.

V. 26. не сїѧ ли alii cum edd., praeter Kop. et Glag., qui не таколи legunt. подобаше alii cum edd. тако ante внити addit Glag. quia Vulg. ita legit.

V. 27. начьн edd. Serbicae, начан Kop. Glag. сказааше Ostr. сказаше corr. сказоваше Codd. Serb. et Glag. писанїй alii cum edd. At Vaticanus et Glag. cum nostro книг, sed иже pro vitioso иже. бѣхꙋт Vatic., бѣхꙋ Glag. Kop. иже ѡ нем edd. ѡ нюм Venet. Mard. deleto бѣхꙋ, cum in Graeco non legatur.

V. 28. нѣкꙋю non legit Vatic. neque alii. к вси Glag. pro в весь. в дом Kop. et tamen mox внюже. Mard. вь вас, Venet. вь вьсь. Glag. addit pronomen та ante идашета. идаста edd. идѣста Venet. Mard. идѣмста Kop. — далечайше edd., далеченше Xeropot. далечѣише Belgr., дале Glag. далече Kop. cum nostro.

V. 29. нꙋждаста Vatic. ac alii cum edd., нꙋжаста, sine д, Ostrog. нꙋмхота Glag. облѣзи Kop. Mard. облези alii et Glag. ѡблази edd. Russicae. к вечерꙋ edd. при вечери ти, Glag. прѣклонилсе есть Codd. Serb. et Glag. приклонил Kop. et edd. юже Vatic. Kop. Glag. at alii cum edd. omittunt. съ ними in plur. Belgr. шнима Glag. hic et alibi. облѣщи Kop. Mard. облещи Venet. Xerop. ѡблещи Belgr. correcta, облешти Ostrog. Imo et in Vatic. siquidem accurate descriptum fuerit fragmentum transmissum, Infinitivus облещи pro Supino облѣщ. Miss. glag. omittit τοῦ μεῖναι cum Vulgata.

V. 30. и (et) ante прїим corr. omittunt alii cum Ostr. прием Cod. Serb. et Glag. и (cum) post благослови

deest

deest in aliis et in Graeco. прѣломив edd. прѣломь Kор. прѣломль cum nostro Vatic. им in plur. Kop.

V. 31. ѿверзостѣса correcta, ѿвръзостѣса Belgr. Alii mascul. dualem in оста habent. Glag. ѿврѣстѣсе. — и та ниезе ѿ очїю ею Glagol. Vulgatam sequens: et ipse evanuit ex oculis eorum. Alii cum edd. невидим быть има. Vatic. cum nostro ниезе ѿ нїю (certe нѣю).

V. 32. рекоста к себѣ edd. Post мехcidit наю, quod alii legunt. горѣ бѣ Kор. горе бѣ Ven. Mard., възгорашесе exarsit, Glag. нама sine к alii cum edd. сказоваше Glag. et alii cum edd. сказаше Vatic. cum nostro.

V. 33. съвъкѹпльшасе Kор. сабкѹплшесе Glag. съвъкѹплкни Xerop. съвъкѹплены Belgr. събокѹплены Ostrog. собокѹпленых pro Accusativo correcta. единого на десяте Ostrog. единаго на десяте edd. aliae, единонадесяте correcta. и ante иже legunt alii, quod in nostro et in Kop. deest. бѣхѹ Codd. Serb. бахѹ edd. Russicae.

V. 34. глюще Kор. Glag. cum nostro, глющих Xerop. Belgr. cum edd. pro Accusativo λέγοντας. въистинѹ ante тако cum nostro Vatic. et Kop. Post тако alii cum edd. At Vulgatae ordinem sequitur Miss. Glagol. тако вскрсе гь въистинѹ, quod surrexit Dominus vere. хс cum nostro Vaticanus tantum; alii cum edd. гь. In та.. са desideratur ви. Nam alii omnes legunt твиса, Codd. Serb. твисе.

V. 35. и та побѣдашета Glag., и та повѣдаста Vatic. et alii cum edd. Excidit itaque та in nostro.— таже быша (quae gesta erant) edd. таже быше Vatic. Kop. бѣше (erant) Glag. таже на пѹти, τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, Mard. et Codd. Xerop. et Belgr. deleto быша. — в прѣломленїи edd. At Xerop. et Belgr. в прѣломлѣнїи cum nostro, qui et alias in participio passivo Verborum in ити, Serborum more, ѣн pro ен amat. Confer p. 554.

VIII.

VIII.

E Cod. Bononiensi Bibliothecae S. Salvatoris, continente Psalterium cum Commentario, qui falso S. Athanasio adscribitur. Ex hoc codice Nicolaus Antonellus, qui Interpretationem Psalmorum S. Athanasii Romae 1746. fol. edidit, in Praefatione p. XIX — XXI. specimen exhibuit. Psalmum primum ibidem non sine vitiis pluribus, a literarum similium permutatione et signorum ь et ъ confusione ortis, editum hic restituere conatus sum, ad normam orthographiae veterum Codicum, cum codicem ipsum inspicere mihi non liceat.

1. блаженъ мѫжь иже не иде на съвѣтъ нечьстивъіхъ: и на пѫти грѣшьнъіхъ не ста: и на сѣдалищи губитель не сѣде.

2. нъ въ законѣ г҃ни волѩ его: и въ законѣ его поучиться д҃нь и нощь.

3. и бѫдеть ѩко дрѣво сажденно при исходищихъ водамъ.

4. еже плодъ свои дасть въ врѣмѩ свое.

5. и листъ его неоупадеть.

6. и все елико створить поспѣетсѧ емоу.

7. не тако нечьстивии, не тако: нъ ѩко прахъ егоже възмѣтаеть вѣтръ ѿ лица землѧ.

8. сего ради не въскръснѫть нечьстивии на сѫдъ, ни грѣшьници въ съвѣтъ праведьнъіхъ.

6. ꙗко вѣсть гдь пѫть праведьнꙑхъ, и пѫть нечестивꙑхъ погꙑбнеть.

1. блжн beatus, Ms. Vind. et editio Veneta. блаженъ sine titla Ostrog. гꙋбителей correcta pro гꙋбитель. не сѣде non sedit, sic et Venet. Ostrog. не сѣдѣ correcta et jam ante eam aliae edd.

2. но pro нъ edd. russicae. нь codd. Serbici. волꙗ voluntas, sic Ms. Vind. et Venet. вола alii. Solet autem ꙗ in antiquis Codd. post consonantes, ꙗ vero initio et post vocales scribi, ex. gr. ꙗвлаꙗса. его seu егѡ edd. russicae pro кго.

3. древо lignum, edd. russicae. сажденно Ms. Vind. сажденное ed. Venet. саждено Ostrog. насажденое correcta. вод, aquarum, Genitivo alii, pro Dativo водам.

4. еже (quod) edd. иже vitiose Ms. Vind., Venet. et Ostrog.

5. не ѿпадет non decidet, omnes alii pro неоупадеть.

6. вьселика πάντα ὅσα, alii in plurali pro все клико. аще творит ἂν ποιῇ, alii pro створить. оуспѣет prosperabitur, pro поспѣетса.

7. земли terrae, edd. russicae, землк Venet. землк Ms. Vind. pro antiquo Genitivo земла.

8. невъскреснѫтъ non resurgent, sine titla Ostrog. невьскрноуть Ms. Vind. невьсчрноуть errore typi ч pro к ed. Veneta. ниже neque, correcta et jam ante eam quaedam editiones.

9. съвѣсть (novit) Ostrog. сьвѣсть Ms. Vind. et ed. Venet. Suspicor autem etiam in Cod. Bononiensi legi съвѣсть, quamvis вѣсть, quod editiones recentiores russicae habent, apud Antonellum excusum sit. Cum Veneta editio нечьстивыих exhibeat, vellem certo scire, an non et Cod. Bononiensis legat нечьстивꙑихъ et праведьнꙑихъ, antiquissimorum Codicum, cum ille hos in scribendo ꙑ pro ы, аште pro аще, et in aliis sequatur.

IX.

IX.

E Codice glagolitico, quem Josephus Simon Assemanus Jerosolymis invenit atque Romam attulit. Continet Evangelia pro Dominicis et Festis secundum ritum graecum. Matthaeo Caramano, qui eum Suida seu anno 1081 antiquiorem statuit, assentiri non possum, quamvis eum e codice cyrillico antiquo seculi XIII. mutatis literis cyrillicis in glagoliticas descriptum facile credam. Joh. 1, 1. 2. 3. et 14. e Caramani Considerationibus seu Refutatione adnotationum Stephani Rosae in editionem Missalis Glagolitici an. 1741 impressi.

1. искони бѣ слово и слово бѣ оу бога и бог бѣ слово.

2. се бѣ искони оу бога. 3. вса тѣм бꙑше V. 14. и слово плъть бꙑсть и вселисе внꙑ.

Prorsus convenit fragmentum glagoliticum in membrana Bibliothecae Caesareae Vindobon. V 2. tamen addit и ante се. Continuatque post вса тѣм бише versum 3. 4. et partem 5.

3. и безнегоже ничесоже биси, иже биси.

4. в том живот бѣ и живот бѣ свѣт чл҃ком.

5. и свѣт в тьмѣ свäтитсе и ть . . . .

In Assemani Codice, quem ille in Calendariis ecclesiae slavicae saepius citat, p. 46 adscriptum est cyrillicis literis nomen scribae: papas Ivan Kravonosi pisa evangelie sie, i. e. ut interpretatur

Ca-

Caramanus, presbyter Johannes Vaccifer scripsit Evangelium hoc. Pro щ saepe scribi шт: itaque хоштѹ pro хощѹ, et pro vocali solum ъ poni: itaque тръсть pro russico трость, плъть pro плоть et Jer crassum forma distinctum a tenui notavit Caramanus, quae omnia probant, Glagolitam Kravonos longe accuratius codicem cyrillicum transformasse in glagoliticum, quam alios.

V. 1. et 2. Pro оу бога, apud Deum, codd. cyrillici antiquissimi ѿ бога; minus antiqui къ богѹ, quod editi servarunt. Ostrogiensis vero legit оу бога; correcta in textu к҄ богѹ, at in glossa marginis оу бога. Confer p. 70.

V. 3. бышє, uti Codd. Serbici, pro быша. и бєзьнєгожє Cod. Kop. бєзнєгожє Mosqu. secundus supra p. 71. citatus; alii бєзнєго. ничьгожє pro ничєсожє, et бъість pro биси Codd. Cyrillici omnes, et Glagoliticus Assemani v. 14.

V. 5. сватитсє cum euphonico а Illyriorum, pro свѣтитса antiquorum Codd. Fragmentum igitur hoc longe recentius est codice Assemaniano.

X.

E Cod. Parisino Bibliothecae regiae N. 52 Supplementi, cujus fac simile mihi benevole nuper transmissum fuit. Luc. 15, 11—32. Eandem lectionem olim descripserat Dn. Kopitar ex alio Codice antiquiore, quem in notis Parisinum A. nominabo.

11 ч҄лкь нѣкыи имѣ два сына, 12 и рєчє юнѣишї єю ѡ҄цѹ, ѡ҄чє. дажь ми д҄оинжа ча҄ имѣнїа. и раздѣли има имѣнїє. 13 и нє по

мнозѣх дн҃ех, сьбравь всѣ мьнїи сн҃ь и ѿтиде на
странѫ далече, и тамо разточи имѣнїе свое жи-
вый блѫдно 14 и иждившѹ емѹ всѣ. бы҃ гладъ
крѣпькь на странѣ тои и тьи начат лишатїсѧ. 15
и шьд прїлѣпїсѧ единѹмѹ житель страны тоѧ. и
посла его на села своѧ пастї свїнїѧ, 16 и желааше
насытїти чрѣво свое ѿ рожець ꙗже ꙗдѣхѫ свїнїѧ,
и никтоже даайше емѹ. 17 вь себеже пришьд, рече,
колико наемнїк ѡца моего избываѫть хлѣбы, аз-
же гладомь гыбнѫ. 18 встав идѫ кь ѡц҃ѹ моемѹ
и рекь емѹ, ѡч҃е сьгрѣших нанб҃о и прѣдтобоѫ,
19 и кьтомѹ нѣсмь до҃ин.. рещися сн҃ь твои, створї
мѧ ꙗко единого ѿ наемнїк твоих. 20 и вьставъ иде
кь ѡц҃ѹ свьемѹ. ещеже емѹ далече сѫщѹ, ѹзрѣ и
ѡц҃ь его, и миль емѹ бы҃ и тек нападе на выѫ его,
и ѡблобыза и. 21 речеже емѹ сн҃ь. ѡч҃е, сьгрѣших
нанб҃ѡ и прѣд тобоѫ. и ктомѹ нѣ҃мь до҃ин
нарещися сн҃ь твои. 22 речеже ѡц҃ь кь рабом своим.
изнесѣте ѡдеждѫ прьвѹѧ, и ѡблѣцѣте его, и да-
дїте прьстень на рѫкѹ его и сапогы на нозѣ, 23
и приведше телць ѹпитѣны, заколїте. и ꙗдше
веселїмсѧ 24 ꙗко сн҃ь мои сь, мрьтвь бѣ и ѡживе,
и изгыбль бѣ и ѡбрѣтесѧ. и начашѫ веселїти-
сѧ. 25 бѣже сн҃ь его старѣи на селѣ, и ꙗко гра-
ды прїближисѧ кь домѹ, слыша пѣнїа и лики 26
и прїзвавь едїного ѿ отрокь, выпрашаше что сѫть
сїа, 27 ѡнже рече емѹ. ꙗко брат твои прїиде. и

закла

закла шць твои телць ѹпитѣн. ꙗко здрава его приꙗть. 28 разгнѣвавжеса, и нехотѣше внити. шцьже его изьшьд молѣше и. 29 онже, ѿвѣщавъ рече шцѹ. се толико лѣт работах тебѣ, и николиже заповѣди твоа прѣстжпих, и мнѣ никогдаже. даль еси козлате, да сь дрѹгы моими вьзвесела. 30 егдаже сн҃ь твои сь". изѣды имѣние твое сьлюбодѣицами приде. закла емѹ телць питомы. 31 онже рече емѹ. чадо ты всегда сьмнож еси, и всѣ моа твоа сжть. 32 вьзвеселитиже са и вьзрадовати подобааше. ꙗко брат твои сь" мрьтвь бѣ и шживе. и изгыбль бѣ и шбрѣтеса.

V. 11. етер pro нѣкыи Par. A. et Miss. Glagol.
V. 12. мнїи Par. A. манши, et ѿ нїю pro ею Glag. дѡлнѹ чⷭ҇ Paris. A. Ex orthographia достоинжа часть apparet Codicem Parisinum B. esse e mediis, inter Serbicos et Russicos, quales Moldavici esse solent. Glag. дай ми честь достоанїа. Pro имѣнїе Glag. достоанїе имѣнїа.
V. 13. млаи pro мнїй Glag. далѣчнѹю pro далече Glag. Pro тамо Cod. Kop. et Glag тѹ. живе (pro жива) Glag.
V. 14. иждивьшѹже Paris. A. et editi; и потом кгда разточи Glag. sequendo Vulgatam: et postquam omnia dissipasset: бⷭ҇и lege бысн Glag. pro бысть. глад вели Glag. и си наче лишитисе Glag.
V. 15. шад Glag. more suo pro ь inter duas consonantes inserendo mobile seu euphonicum а, prout Russi suum е et о. единомѹ alii. ѿ града pro ѿ житель Glag. ѿ ante житель Paris. A. et editi.

V. 16. Pro чрево свое solum се Paris. A. et Mss. Glagol. at impressi Glagol. legunt чрево свое. не даше Paris. A. недадеше Cod. Kop. bene cum negatione не, quamvis никтоже praecedat.

V. 17. и помысллив всеҍ Glag. оу оца моего избываєт им хлҍба Paris. A. колико Mard. колико наемникѡв есть вдомꙋ о. м. Glag. хлҍбы in formula избываюⷮ хлҍбы est Instrumentalis: abundant panibus. Editi колико наемник mutarunt in Dativum коликѡ наемникѡм избываюⷮ хлҍбы (pro хлҍби). и всҍм хлҍба избывает Glag. Post азже addit зде Paris. A. саде Glagol. cum vulgata legat: hic. гыблю editi et Codd. jun.

V. 18. встанꙋ и идꙋ surgam et ibo, cum Vulg. рекꙋ alii pro рекь.

V. 19. юже Paris. A. и юже Glag. и оуже editi, pro и ктомꙋ. нарещисе Paris. A. зватисе Glag. нҍсам достоан Glag. нь ante створи Paris. A. на Glag.

V. 20. и егда още далече бҍ, видҍ и Glag. целоваше и Glag. pro ѡблобызаи.

V. 21. Post сн твой e v. 19. repetit Paris. A. нь створи ме тако єдиного ѿ наемник твоих. Eadem repetit Glag. на etc.

V. 22. Post оц addit Paris. A. его, et post своим cum Glagol. скоро cito. Accus. и pro его Paris. A. et Glag. одҍю Glag. его post нозҍ addunt Paris. A. на нози его Glag.

V. 23. приведите телац Glag. гадше да взвеселимсе Paris. A. да гадше etc. Glag.

V. 24. оумрл бҍ Paris. A. са сн мои мртав бҍ и вскрсе Glag. погиб Glag. pro изгыбл бҍ.

V. 25. бше, lege кише, pro бҍ, et на сели pro селҍ Glag. more suo mutando ҍ in и. оцꙋ post к домꙋ addit Paris. A. и егда приде приближисе Glag. пҍсни и танци Glag.

V. 26. раб pro отрок Paris. A. Glag. впрашаше что оубо си сꙋть Paris. A. супроси что сїа сꙋть Glag.

V.

V. 27. ѩко omittit Paris. A. Glag. – емѹ post закла addit Paris. A. спасена Glag. pro здрава. прикт и Paris. A. Editi его прїꙗт; ѧ itaque scribendum erat pro ж.

V. 28. прогнѣвавсе Glag. вдом post внити Glag. наче и молити Glag. coepit illum rogare, cum Vulg.

V. 29. своемѹ post оцѹ addunt Paris. A. et Glag. колико iidem pro толико. работаю Paris A. editi. работаҳти Glag. Missale primum et Venetum, at Levakovichii Romae 1631 editum работаю теби servio tibi. непрестѹпиҳ Glag. cum negatione не. и николиже неда мнѣ и козлища Glag. спрїꙗтели pro єдрѹгы Glag. давзвеселиласевыҳ Paris. A. Sic Glag. sed быш pro быҳ.

V. 30. на потом егда Glag. cum Vulg.: sed postquam. Post сн҃ твои addit Levakovich са, quod erat in Glag. prioribus omissum. издашй editi, иже погѹби Glag. свое pro твое Glag. cum Vulg.: substantiam suam. з блѹдницами Glagol. са pro з Levakovich. закла емѹ телец питомый Ostrog. заклал еси емѹ телца питомаго correcta. заклалмѹ еси телац ѹпитен Glag. оупитанны Paris. A. питены Cod. Kop.

V. 31. всагда самною Glag.

V. 32. Post взвеселити же се addit Paris. A. тебѣ. веселити се тебѣ Glag. подобает Glag. сь omisit Glag. Miss. primum et secundum, at са addidit Levakovich in Romano.

Codex antiquus olim S. Germani, quem sec. XI. censet catalogus, continet Evangelia incipiendo a verbis Matthaei роди салатиел, et in fine снаѯарь seu collectionem mensium. Huic in multis consentire Glagoliticum Missale satis apparet e specimine dato. Alterum codicem N. 52. seculis ali-

aliquot juniorem esse, ex lectionibus variantibus et ipsa orthographia satis liquet. Octo primos versus Cap. 1. Evangelii Johannis, quos accurate delineatos habeo, hujus rei causa ex eodem hic adhuc subjungam.

1. вь начало бѣ сл҃во и сл҃во бѣ кь б҃у;
и бь҃ бѣ сл҃во. 2. се бѣ искони кь б҃у. 3. и всѣ
тѣм бышѧ, и безьнего ничтоже бы҃, еже бы, 4.
вьтомь животь бѣ. и животь бѣ. свѣть чл҃комь.
5. и свѣть вь тьмѣ свьтiтьсѧ. и тьма его не
ѡбеть. 6. бы҃ чл҃кь послань ѿ б҃а, имѧ емꙋ Iѡань, 7.
сь҇ прiиде вь свѣдѣтелство, да свѣдѣтелтвꙋетъ ѡ
свѣтѣ, да вси вѣрѫ имѫть имь. 8. не бѣ ть҇
свѣть, нѫ да свѣдѣтелствꙋеть ѡ свѣтѣ.

V. 1. вьначало in Accusat. pro въначалѣ aliorum juniorum Codd. Antiqui omnes ante finem sec. XIV. scripti искони, quod tamen et illi v. 2. servarunt.

V. 3. и всѣ pro и вса, и recte omittunt alii omnes, praeter Mosquensem tertium. Vide p. 70. кысть sine не cum aliis junioribus. Vide p. 71.

V. 5. свьтiтьсѧ cum Hankiano seu Vindob. Vide p. 72.

V. 7. имь, per eum, cum aliis Codd. pro vitioso емꙋ editionum russicarum. Mardarius recte e Codd. Serbicis excudit имь.

V. 8. нѫ pro нъ Codd. antiquorum seu но Russorum.

Pro ъ in fine vocum Codex Parisinus ь Serborum more usurpat. At differt a Serbicis in eo, quod initio et post vocales pro ѥ adhibeat е: его, свѣдѣтелствꙋет pro ѥго, свѣдѣтелствꙋѥт, et quod ѧ non mutet in е post consonas. Habet enim сѧ, имѧ, начало

pro

pro Serborum се, име, начело. At v. 5. необет pro неѡбат.

XI.

E glagolitico Psalterio, cum adnexis Breviarii precibus, scripto in membrana ab Ivano жакан (Diacono?) Segniae an. 1359. in 12. Bibliothecae illustrissimi Comitis Francisci de Sternberg Pragae. Psalmus 112.

1. хвалите отроци г҃а, хвалите име гн҃ѥ.
2. бꙋди имѥ гн҃ѥ бл҃но ѿ селѣ и до вѣка.
3. ѿ встока слнца и до запа҃, хвално име гн҃ѥ.
4. висок надавсеми ѥзики г҃, и над небеси слава его.
5. кто ꙗко г҃ б҃ н҃ш, живеи на високих.
6. и на смеренаꙗ призирае на небеси и на земли.
7. вааздвизае ѿ землѥ ница, и ѿ гноница взносе ꙋбога.
8. да посадит и скнези, скнези люди своих.
9. иже обитати творит неп҃лоднꙋ вдомꙋ, матер чед веселѥщꙋсе.

V. 2. имѥ pro има, alias име, uti Codd. Serbici. — Pro ѿ селѣ, ex hoc nunc, legunt Codd, cyrillici ѿ нꙑнѣ, Venet. Psalt. ѿ нынꙗ.

V. 3. ѿ всток до запад, in plurali Codd. cyrillici, cum in graeco ἀνατολῶν, δυσμῶν legatur.

V. 4. висок sic etiam Venet. Psalt. a Serbis editum pro вꙑсок. At idem ѥзыки cum ы, Ostrog. ꙗ-

зыкы.

зыкы. Discrimen inter ꙑ et и Glagolitae plane negligunt. — надъ всѣми Codd. cyrillici. и ante надъ addunt Glagolitae, quia etiam Vulgata legit: et super coelos etc.

V. 5. живеи рго живай. Cod. cyrill. живый, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, Psalt. Venet. иже на высокїихъ живїи, Ostrog. et alii recte sine иже. Vulg. qui in coelis habitat.

V. 6. смѣренная призыраѥ Ps. Venet. смиренныя edd. russicae. призирая Ostrog. призираяй correcta, quamvis ἐφορῶν articulo ὁ careat.

V. 7. въздвизаѥ ѿземлѥ Psalt. Venet. въздвизаяй ѿ земля оубога Ostrog. воздвизаяй ѿ земли нища correcta., ὁ ἐγείρων — πτωχὸν, Vulg. suscitans a terra inopem. — възносе Ps. Venet. възнося нища Ostrog. возвышаяй оубога correcta, ἀνυψῶν πένητα.

V. 8. Codd. cyrillici graeco τοῦ καθίσαι conformius посадити его (olim certe и pro его). Vulg. ut collocet eum, да посадит и. — людїй Codd. cyrill. людей correcta.

V. 9. Per иже — творит неплодну Vulgatae phrasim qui habitare facit sterilem expressit Glagol, at Graecum ὁ κατοικίζων Cyrillici Gerundivo: веселяи неплодове Ostrog. веселя неплодовь correcta, веселяе неплодову Psalt. Venet. — матер чед cum Vulg. matrem filiorum. Cyrillici vero cum Graeco ἐπὶ τέκνοις: мтрь о чадѣхъ Ostrog. матерь ѡ чадѣхъ correcta, мтерь ѡ чедехъ Ps. Venet. — веселещуѕе Ps. Venet. веселящуся edd. russicae.

Vides jam ex hoc specimine, Glagolitas Versionem Cyrilli in paucis ad textum Vulgatae mutasse et literis suis transscripsisse, ut itaque de versione Dalmatica, cujus auctorem Hieronymum clerici Dalmatiae sec. XIII. asserebant, frustra glo-

glorientur. Maneat haec gloria merito Cyrilli Thessalonicensis.

XII.

E Cod. membraneo glagolitico Missalis secundum legem Romanae Curiae scripto a knezo Novak milite palatii Ludovici Regis Hungariae an. 1368 in fol. Bibliothecae Caes. Vindob. Jacobi 5, 16—20.

16. испо̃дандите дрꙋг дрꙋгꙋ грѣхи ваше. и мл̃те дрꙋг за дрꙋга да исцѣлиете. много бо может мл̃ва правднаго проспѣваема. 17. илиꙗ бо чл̃к бише подобан нам страстию. и мл̃вою пмлисе небити даждю на землю. и недажди даждь на землю три лѣта и ѕ̃ мс̃ци. 18. и паки пмлисе и нб̃о дасть даждь, и зм̃ла дасть плод свои. 19. братие аще кто ѿ вс̃ заблꙋдить ѿ истини и обратит и кто, да вѣсть ꙗко обрати грѣшника ѿ заблꙋжениꙗ пꙋти его. спс̃ет дш̃ꙋ его ѿ семрти. и покриет множство грѣх.

V. 16. грѣхъı Hank. (nunc Caesar. Vind.) cum Glagol nostro. съгрѣшенїꙗ alii Codd. cyrillici. — молитеса Codd. cyrill. молитвꙋ дѣте Hank. — ꙗко да исцѣлѣете Cyrill. ὅπως ἰαθῆτε, ut salvemini, Hank. cum nostro sine ꙗко. поспѣшествꙋема Cyrill. ἐνεργουμένη, Vulg. assidua, поспѣваюшиса Hank.

V. 17. подобен Hank. подобострастен edd. et Codd. alii, ὁμοιοπαθὴς, Vulg. passibilis. — небыти дъждꙋ Codd. cyrill. Mss. не одъждити, τοῦ μὴ βρέξαι, Vindob. chart. да не бꙋдет дождь edd. наземлю

млю (Vulg. super terram) deest in Codd. cyrill. — не ѡдожди edd. quin addant дождь. — ҃е apud Glagolitas valet sex. Codd. cyrill. мѣсяц (in Genit. plur.) шесть.

V. 18. Cyrill. дождь дасть (corr. даде) ordinem graeci (ὑετὸν ἔδωκε) sequuntur, uti Glagol. Vulgatae: dedit pluviam. — Pro дасть Codd. cyrill. прозябе ἐβλάστησε. Glagol. hic Vulgatae se conformavit: terra dedit fructum suum. плоды свое in plur. Vind. Apost. chart.

V. 19. Vulg. Fratres mei, Glagol. mei non habet, uti nec Codd. cyrill. — ѿвас Codd. cyrill. pro ѿ вас, Vulg. ex vobis. ѿ истины, a veritate, Hank. ѿ пѹти истины alii cum edd. Pro и кто Vind. chart. его кто, alii кто его. — Post ꙗко videtur иже omissum. Cyrill. ѡбратившй ὁ ἐπιστρέψας, Vulg. qui converti fecerit. — ѿ заблѹженїа, заблѹжденїа cyrill. законозаблѹжѣныꙗ Hank. — множество грѣхѡв edd.

XIII.

E Codice membraneo glagolitico Bibliothecae Caesar. Vindob. in fol. scripto an. 1396 a Vito scriba de Almissa. Continet Homilias et lectiones e scriptura sacra in Breviariis legi solitas. Jobi 1, 1. et Judith. 11, 1—4.

Job. 1, 1. чл҃к етер бѣ в странѣ авсидсцѣ. емѹже име иов. и бѣ чл҃к та истинни непорочни праведни богочистив ѿгреблесе. ѿ вс҆кое злие вещи.

Ipsum jam initium argumento esse potest, versionem slavicam hujus libri e textu graeco factam fuisse, cum чл҃к-иов non respondeat verbis Vul-

ga-

gatae: Vir erat in terra Hus nomine Job, sed graecis vocibus: ἄνθρωπός τις ἦν ἐν χώρᾳ τῇ Αυσίτιδι ᾧ ὄνομα Ἰώβ. Sic et correcta человѣк нѣкїй каше во странѣ авситидїйстѣй etc.

In Ostrog. vero initium мѹж бѣ в земли хѹсѣ именем Іов prorsus cum Vulgata convenit. Subiit autem hanc mutationem ab eo, qui et alios libros veteris Testamenti recognovit, corruptum textum e Vulgata hinc inde emendando. At reliqua in Ostrog. a verbis бѣ члк той Graeco conformia sunt.

он, ἐκεῖνος, correcta; Ostrog. той pro Glagol. та. — истинен, ἀληθινὸς, utraque, Ostrog. et correcta. Vulg. simplex. — непорочен utraque ἄμεμπτος, Vulg. et rectus, — праведен utraque δίκαιος, deest in Vulg. — богочестив utraque θεοσεβὴς, (melius quam богочистив) Vulg. ac timens Deum. — оудалааса ѿ всакого зла дѣанїа Ostrog. оудалаайса ѿ всакїа лукавыа вещи correcta, ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος, Vulg. et recedens a malo. Non dubito olim et in Codd. cyrillicis lectum fuisse ѿгребаїтса, cum 1 Thessal. 5, 22. adhuc legatur: ѿ всакїа вещи злыа ѿгрѣбайтеса (corr. ѿгребайтеса.) ἀπέχεσθε, abstinete; in Dam. Apostolo etiam alibi.

Judith 11, 1. тагда олоперан рече еи равною милию бѹди и немози боатисе в срци твоем. ꙗко аз николиже ѹврѣдих мѹжа. иже хотѣ работати навходоносорѹ црю. 2. людиже твои аще неѹничижили би ме. невздигал бимь сѹлицѹ мою на не. 3. нинеже рци ми коею виною отиде ѿ них. и ѹгодно

дно бики тебѣ да придешь кнам. 4. и рече июдит прими сл҃беса рабине твое.

Hanc versionem e Vulgata factam e collatione cum hac et graeco textu luculenter apparet. Non videtur igitur versio hujus libri e graecis fontibus ulla exstitisse, quam Glagolitae in usus suos convertere potuissent. Nam et eam, quae in Ostrogiensi (et Mosquensi prima) editione legitur, e Vulgatae textu latino factam Correctores monuerunt in nota huic libro subjuncta: сїа книга Іѹдїѳы переведена вновь с҆ греческагѡ Ѧлеѯандрїйскагѡ, а в҆ первопечатном переведена была с҆ Вѹлгаты.

V. 1. Tunc Holofernes dixit ei: Ostrog. тогда олоферн рече ко їюдиѳѣ. Aequo animo esto: радостна бѹди дш҃ею. Et noli pavere: и неоужасайся. Nunquam nocui viro: никогдаже побиҳ мѹжа, quasi legisset necui (n e c a v i) v i r u m. Qui voluit servire: иже хоташе слѹжити.

V. 2. Populus autem tuus si non contempsissent me: аще небы людїе твои оуничижиша мене. Nota Conjunctivum небы оуничижиша male formatum. Non allevassem lanceam meam super eum: невъздвигнѹл бы копїа моего на них, russico more pro на на. Melius correcta не воздвигл быҳ. бым pro быҳ usurpari, p. 392 monuimus.

V. 3. Qua ex causa recessisti: коеа ради вины ѿиде. Et placuit tibi: и оугодно тебѣ sine бнси seu бысть. Ut venires: да прїидеши. Alibi tamen, quamvis raro, etiam in Ostrog. и post ш secundae personae omittitur.

V. 4. Et dixit illi: и рече емѹ. Glag. omisit емѹ. Sume verba ancillae tuae: прїими словеса рабына твоеа

твоєѧ господине мой, correcta v. 5. (cum plura v. 4. inserat) прїими глаглоы рабы твоєѧ.

Auctorem ejus versionis, quae in Ostrogiensi legitur, codices glagoliticos inspexisse, haud crediderim. Integrum certe librum Judith in his reperire non potuit. Versionem hujus libri russicam a Francisco Skorina itidem e latino textu factam et Pragae 1519 impressam novimus. Verum eam, quam Ostrogiensis editio exhibet, antiquiorem esse non dubito, cum Biblia slavica integra jam an. 1499 descripta in bibliotheca synodali Mosquae serventur, ex quibus alia duo ibidem exstantia exemplaria desumta fuisse conjicio. Ex horum altero, Constantino Duci Ostrogium misso, textus Ostrogiensis editionis impressus fuit, cum ei persuasum fuisset, (falso utique si de omnibus libris id intelligi voluerit), hoc in Codice veterem versionem slavicam, quae jam sub Wladimiro ad Russos pervenerit, contineri. Correctores Bibliorum, quae anno 1751 primum prodiere, dolent codicem tam antiquum, qui Wladimiri tempore scriptus fuerit, amissum. Atqui verba praefationis in Ostrogiensi editione non de aetate codicis, sed versionis slavicae intelligenda sunt; ut adeo amissum exemplar illud, quod Constantino missum fuerat, frustra doluerint, cum revera adhuc exstet

XIV

E Fragmento Missalis glagolitici bibliothecae Landshutensis, quod ante plures annos descripsi. Jeremiae 1, 4—10.

4. бис҃ с҃ гн҃е к мнѣ г҃. 5. прие неже те саздах
в чр҃ви знахте. и прие неже изиде из ложесне
св҃тихте. и пр҃рка в ꙗзицѣх пост҃вихте. 6. и рѣх
ааа. гн҃и б҃е се неꙋмию гл҃ти ꙗк҃ отроче ес҃м. 7. рч҃е
г҃ к мнѣ негли ꙗк҃ отроче еси и неꙋмиеши гл҃ти
к вс҃м ꙗможе послю идѣши и б҃са ꙗже заповѣм т҃бѣ
взгл҃еши. 8. небоисе от лица их и неꙋстрашаисе
ꙗк.. стоб҃ю ес҃м. да избв҃лю те гн҃ г҃ 9. и посла г҃
р҃кꙋ свою и коснꙋ ꙋста моꙗ и р҃че мнѣ. се дах
слова моꙗ в ꙋста твоꙗ. 10. се поставих те дн҃с
н҃д ꙗзки и над царстви да постигнеши и разори-
ши и расточиши и збереши .. иши г҃т г҃д всемоги.

V. 4. бис lege биси aut potius бист. с҃ lege слово. ка мнѣ Missale a Levakovichio 1631 Romae editum. г҃ lege глаголе.

V. 5. прежде pro прие Levak. ва чреве Levak. из ложесн in plur. correcta. Ostrog. ѿ матери си ἐκ μήτρας, Vulg. de vulva; hinc Glagol. из ложесне. осв҃тих sanctificavi, Levak. cum Ostrog. Pro поставих, quod graeco τέθεικα respondet, дах dedi Levak. cum quo Ostrog. conspirat. Correcta поставих.

V. 6. рекох pro рѣх et сын (ω сый) pro ааа Ostrog. et correcta. неꙋмѣю Levak. не вѣм Ostrog. et correcta. есам Levak. иже отрок есмь Ostrog, ꙗкѡ отрок аз есмь correcta.

V. 7.

V. 7. и рече — ка мнѣ Levak. немози г҃лати noli dicere, Ostrog, не глаголи correcta cum Glagol. есам pro еси Levak. и не ѹмиеши глаголати et nescis loqui, non habet Levak. neque Vulg. neque Graecus. ꙗко на вса — пошлюте Levak. ибо ко всѣм книмже, ὅτι πρὸς πάντας ἐς, correcta; ꙗко на вса иже Ostrog. — заповедѹ Levak. — елика повелю Ostrogiensis et correcta.

V. 8. и неѹстрашайсе omittunt Levak. et alii, аз есам pro есмь Levak. ego sum Vulg. аз есмь correcta. г҃т lege глаголет.

V. 9. посла misit, etiam Ostrog. cum Glagol. at correcta простре, ἐξέτεινε. прикоснѹса (correcta прикоснеса) оустом моим Ostrog. рече г҃д ка мнѣ dixit Dominus ad me Levak. cum Vulg. г҃дь ко мнѣ corr., omisso г҃дь Ostrog. — словеса pro слова Levak. cum Ostrog. et correcta.

V. 10. на ꙗзыки и на ц҃ртва Ostrog. над ꙗзыки и над цр҃ствы in Instrumentali corr.cum Glag. — да исторгнеши ut evellas, Levak. cum Ostrog. да искорениши ἐκριζῦν correcta. — и раздрѹшиши и созиждеши и насадиши, et dissipes, et aedifices et plantes, Levak. глаголет г҃д всемоги omittunt Ostrog. et correcta, immo et Vulg. suntque ob finem lectionis addita.

XV.

Formula orationis dominicae e Glagolitico Missali anno 1483 impresso.

Оч҃е н҃ш иже еси нб҃ех. с҃тисе име твое. при-ди ц҃рство твое. бѹди вола твоа ꙗко нб҃си и на земли. хлѣб н҃ш вседн҃ни дай н҃м дн҃с. и ѡпѹсти н҃м дльги н҃ше ꙗкоже и ми ѡпѹщаем длжником н҃шм. и невведи н҃с вънапаст. на избѧви н҃с ѿ неприазни.

иже

иже qui. Sic Mss. et Missale secundum Venetiis 1528 editum. In tertio (an. 1531 impresso) ки pro иже.

Pro цр҃ство Miss. secundum et Azbukvidarium Glagoliticum cum variis precibus, цесарство. Confundunt Glagolitae voces admodum diversas цесар et цар, ita ut etiam rex Syriae in lectione Missalis primi цесар, et libri Regum цесарские книги appellentur. Levakovich in Missali quarto (Romae 1631 impresso) posuit царствїе et pro вола scripsit воля.

тако, superposito к sub titla, lege тко. Miss. tertium како bis, pro тко et pro такоже. Idem хлеб pro хлѣб.

веседани Miss. Mss. веседанни Azbukvid. веседаннїи Levak. at веседашни Miss. tertium.

данс Miss. Mss. данас aliud Ms. Azbukvid. et Miss. alia impressa.

отпущамо (отпушщамо Azbukv.) Miss. tertium, отпущаемо Levak. отпущаем Miss. Mss.

ваведи Azbukv. вавди Miss. Mss. введи alia Mss.

од (pro от) Azbukv. Miss. tertium, Levak. напасть etiam in Codd. cyrillicis usurpatum olim fuisse, pro tentatione, probari potest e 2 Petri cap. 2, 9. Ibi enim pro ἐκ πειρασμοῦ legitur ѿ напасти. Adde 1 Pet. 1, 6. в разлнчных напастех in variis tentationibus, ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς. искушенїе vero ibidem v. 7. est probatio, τὸ δοκίμιον Voce непрїязнь diabolus denotatur in versione antiqua. 1 Joh. 3, 8. ѿ непрїязни есть, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, непрїязнь ὁ διάβολος, дѣла непрїязнина, τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, et v. 10. чада непрїязнена, τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου.

Epimetra Kopitarii tria.

I.

Vix Rev. Dobrowsky Vindobona Pragam discesserat domum, cum ecce adfertur Parisiis, quae jam fere desperabatur, doctissimi canonici Bobrowski epistola, cum descriptione codicis Parisini A. (laudati Gramm. p. 689 et 693), ex eoque Lucae I, 1–12 in charta pellucida imitatione. Cujus laboris fructu ne et amicus et lectores privarentur, hujus codicis lectionem hic subjunximus, conferendam cum Gramm. p. XV et 678. Codex hic Evangeliorum, olim Coislinianus, nunc est in Bibliotheca Regia inter orientales N. 27. Mutilus primo folio, incipit a (Matthaei I, 12.) роди салатилѣ (τὸν Σαλαθιήλ). En jam Lucae primae paginae columnas ambas:

Понеже оуко мноѕи начеше чинити повѣсти. ѡ изьвѣстнихь (бь?) нͣа вещеи (sic). ꙗкоже и прѣдаше намь. бивьше искони самовидьци и слоугии словеси. изволисе и мнѣ. хоⷣьшоу испрьва по всѣхь. вьистиноу по редоу писати тебѣ дрьжавни Ѳеѡфиле. да разоумѣѥши ѡ нихьже наоученѥси словесехь оутврьждениѥ :~

Бы҃ вь дни иѥрода цр҃а июдеискаго. иѥреи нѣкои. именемь захариꙗ. ѿ ѥпимириѥ авиꙗне. и жена ѥго ѿ дьщерь ꙗронови (sic). име ѥи ѥлисавта. бѣстаже ѡба праведна прѣдь бг҃омь. ходеща вь

 за-

заповѣдехь всѣхь и ѡправданихь г҃них беспорока. и не бѣ ма (sic?) ч҃е

Понеже бѣ Єлисата (sic) неплѡдна и ѡба заматерѣвьша вь днехь своихь бѣста ·:~

Бы҃ же слоужоущу Ємоу вьчиноу чрѣды своє прѣдь б҃гмь. по ѡбичаю иєреискомоу. ключисе Ємоу. покадити вьшедьше вь ц҃рквь г҃ню. и все множьство люди бѣ молитвоу дѣє вь нѣ. вь годь темиꙗ҃ ·:~

Ꙗви же се Ємоу аг҃ль г҃нь. стоє ѡ десноую ѡ҃лѣрх (sic) кадилнаго. и сметесе Захариꙗ видѣвь и. и страхь.

II.

Advenit item post abitum R[mi.] Dobrowsky, exemplum Grammaticae Slovenicae, editae Mosquae A. 1648, in 4., humanissime communicatum a R[mo.] Archimandrita monasterii Шиматовац, Luciano Мꙋшицкїй, Serborum Horatio, et cultioris Europae literarum aeque ac suae gentis utriusque linguae scientissimo. Quae Grammatica, cum sit primarius fons, unde omnes fere novationes non solum in subsecutas quoque Grammaticas, (nec Rimnicensi Smotriskii editione excepta), sed in ipsos etiam libros ecclesiasticos fluxere, cumque insuper de Maximi Graeci correctionibus specialia habeat ex ipsius Maximi supplicibus ad Patriarcham libellis, operae pretium nos facturos existimavimus, si diligentius eam excuteremus.

Est.

Est universum opus foll. 378 in 4. Nec enim te turbet, quod ultimum folium signetur т҃пи (388); hoc inde est, quod typographus post fol. ѕ҃г, quod sequitur, falso signavit ѕ҃д, hincque continuando dena folia plura numeravit, quam oportuit. Ac quo minus credas, deesse in hoc exemplo dena folia, obstat signatura duernionum, et contextus, quae utraque recte se habent. Folium item т҃л (330, rectius 320), quia album erat, rescissum est a bibliopego una cum suo numero т҃л. Hinc verus numerus foll. fit 377. Sunt autem tam foliorum, quam duernionum numeri appositi in margine inferiori. Ac primi quidem duernionis numerus (litera) abest, aut, si malis, in hoc exemplo deest; nam revera hic duernio septem tantum folia habet (pro octo); quorum tamen primum signatum est а҃, ita ut et duernionis primum folium vacuum fuisse putes. Duernio ultimus, м҃и, duorum tantum foliorum est, subscriptionem continentium.

Tres maxime partes distinguas: Praefationem, Grammaticam ipsam, et Appendicem.

Praefationis inscriptio, miniata (praeter initialem с, quae est nigra), linearum 13, (praeter вписа́χωмъ et χота́щимъ lin. 2, et о҆браз҄ъ lin. 11 quae superposita habent м et з), sic habet:

Ѳъ бгомъ починаемъ, здѣ в предисловїе вписахωмъ, к люботроуднѣ тщатися хотѧщимъ къ разꙋмꙋ оученїѧ грамматическагω. и прочихъ, ꙗже хртїанства законъ ωбдержитъ не сами собою; но виноу вземъ ѿ многихъ стыхъ оцъ житїи, ꙗкω и сїи дхоносніи стїи оци мнози, грамматики, и прочихъ книгъ философскагω ꙋченїѧ, люботроуднѣ во ꙋченїи оупражнѧхꙋсѧ. и ѿ страны в страноу, и ѿ града во град, пꙋти шест (вїа?) оученїа ради творѧахꙋ. сицевъ образъ любомрїа и намъ ωставиша искати, ꙗкоже на преди писанїе ꙗвитъ.

Commendat auctor, stylo quidem subrudi et vitis SS. proprio, literarum studia ab exemplo SS. Patrum Athanasii, Basilii, Gregorii, Joannum Chrysostomi et Damasceni, hymnographi Cosmae et aliorum.

Fol. 18, verso, linea antepenultima, inscriptio miniata: ωразꙋмѣ. Hinc Auctor a Sanctorum exemplo transit ad Maximum Graecum, qui »in libris suis reprehendat doctrinae calumniatores, seque probet nec haereticum esse, nec Russiae inimicum. — Et sub finem dicat: Азъже аще и велик єсмь в разꙋмѣ и искоусствѣ бжтвеныхъ писанїи, обаче посланъ єсмь здѣ ѿ всеѧ стыѧ горы, по прошенїю и грамотѣ блгобѣрнагω великагω

кнѧзѧ

кнѧзѧ васи́лїа і҆ѡа́нновича, оу҆ негѡ́же и҆ преизоби́лныѧ че́сти полꙋчи́хъ, де́вать лѣ́тъ. є҆гѡ́же повелѣ́нїемъ повиноу́асѧ, не то́чїю толкова́нїа ѱалти́рное дѣ́ло наро́чито, и҆ всѧ́кїѧ дꙋ́ховныѧ по́льзы и҆ сла́дости и҆спо́лнено, преведо́хъ ѿ грече́скагѡ ѧ҆зы́ка на рꙋ́сскїй, sed et alios θεοπνεύστους libros, a describentibus varie corruptos, gratia Christi et cooperante Spiritu S. se optime (предоброѣ́йше) correxisse, prout et ipsi domini (judices) sciant. Si forte quid per oblivionem aut alio casu minus bene vidisset, multa esse, quae turbent hominis mentem, ut sint oblivio, sollicitudo, ira et ebrietas etc.

Fol. 21. inscriptio miniata: ѿ десѧ́тагѡ слова (Maximi Graeci), є҆́же на а҆фродитїа́на пе́рсанина. Aphrodisiani liber (de Incarnatione D. N. J. C.) pro haeretico declaratur, ex legibus criticae.

Fol. 22. v. inscriptio miniata: ѿ, ӣ, слова (Maximi). Se ab inimicis suis haereticum vocari, et sacrorum librorum non correctorem, sed corruptorem: cujus rei rationem eos reddituros Deo. Et orthodoxiam quidem suam satis demonstrari in libro Responsi sui (в кни́зѣ моегѡ ѿвѣта). Sacros vero libros se non corrumpere, sed diligenter, et attente, et in timore Dei, et recto intellectu emendare, quae corrupta sint partim a librariis, partim vero etiam a primis interpretibus, viris (de cetero) aeterna memoria dignis. Dicendum

dum

dum enim quod res sit, nonnullos eorum non plene intellexisse graecum sermonem. Et nisi quis satis et perfecte didicisset grammaticam, poeticam et rhetoricam, et ipsam philosophiam, eum nec intelligere posse scripta, nec in aliam linguam transferre. Se autem recte et ingeniose (прáмѡ и бл҃гоѹхи́трено) corrigere, quae illi peccassent (презрѣ́наѧ ими), hoc se nunc, tamquam coram ipso Deo, ostensurum. Accepto nempe in manum libro Triodio, invenisse in oda nona canonis viridium (вели́кагѡ четвертка̀): Ѳоѹ́щаго є҆стество́мъ со́здана сн҃а и слова пребезнача́лнаго, оі҆ѧ несоѹ́щıа є҆стество́мъ несо́здана, воспѣва́ема —; indignatum talem blasphemiam, locum se correxisse, prout ipse Spiritus S. tradidisset »nobis in libris nostris per beatum Cosmam. Apud nos (Graecos) enim сло́во несозда́нно є҆стество́мъ glorificatur hoc loco, et ubique. Vestra autem (Russorum) Triodia alia слово tantum simpliciter vocant illum, non et increatum, alia vero etiam сло́во є҆стество́мъ; nescio cujus culpa. Sed quae mea culpa, qui tales blasphemias corrigo? Sic et ibidem pro хр҃та еди́наго тѣ́мъже ма познайте, vetus interpres vertit хр҃та еди́наго два̀ менѐ познайте.» Sic et in canone dominicae S. Thomae, oda 3, pro recto Damasceni sensu: Во гробѣ затворенъ бывъ ѡпи́соуемою пло́тїю своє́ю неѡписанный

ным бжествомъ ab ignaris verae theologiae hodiernis sciolis esse positum: неѡписоуемою плотїю.

Fol. 23. queritur Maximus de diris (ѡ лютыхъ), quae jam abhinc annos 18 patiatur in carcere (in quo demum post 15 annos et obiit).

Fol. 25. тогоже инока маѯима ѿ втораганадесять слова, ѡ книжномъ исправленїи. Repetit, se fideliter correxisse libros, pro certa sua graecae linguae, et rerum scientia, quanta se Spiritus S. dignatus sit. Esse linguam Graecam longe ingeniosissimam, neque plene percipi nec ab ipsis Graecis posse, nisi multorum annorum assiduo et alacri labore idque sub magistris eximiis; cui horum aliqua deessent, discere eum quidem ex parte, sed ad perfectionem non pervenire (не дошо́лъ, russ.) Id, se videre, accidisse etiam ἀειμνήςοις interpretibus sacrarum scripturarum Russis, in multis vocibus. Proferre se tres aut quatuor, e quibus inferri posse de reliquis. ѵ҆ѱїло́съ esse высо́к; ab hoc una tantum litera differre ѱїлосъ, нагъ любо голъ. Jam ubi Graecus defendat, Christum non esse ἄνθρωπον ψιλὸν, sed et Deum, »а преподо́бнїи преподницы — высо́ка чл҃ка преведо́ша ва́мъ хр҃та̀!»

Sic et екклисі́а, i.e. цр҃ковь, parum differre ab ѐкклі́се, ё҆́же ё҆́сть внѣ̀ цр҃кве кого̀ затвори́ти, истѣже реши̇̀ ѿлꙋчи́ти. Hac similitudine inductum veterem interpretem post за҃ч, ӷі (Gal. 4, 17) pro

ѿ

ѿлꙋчи́ти ва́съ хотѧ́тъ temere »vobis« vertisse цр҃кви ва́съ хотѧ́тъ (cf. Gramm. XXXIV. eundem errorem Apostoli Шишатовценsis), neglecto sensu Apostoli, et vocum differentia. Sic et in oda 8. canonis Nativitatis, versu 2, veterem interpretem οὐ γὰρ εἶδον, невѣдѣша, confundentem cum οὐ γὰρ ᾔδον не пѣва́хꙋ, temere (наꙋдачю) vertisse не ви́дѣша въ любодѣѧ́нїихъ. (Sic revera habet et Minej Ven. 1538, sed et graecus ibid. impressus A. 1672: οὐ γὰρ εἶδον, ut adeo Slavum excuses, Graeco ipso delirante). Ка́ко бо неви́дѣша, (exclamat hic Maximus) бл҃же́ннїи ѻ҆́ни трїѐ ѻ҆́троци, и про́чїи сщ҃е́нници и леви́ти, не слѣ́пи бо бы́ли etc. Nec в҆ любодѣѧ́нїих reddere sensum qui sit в҆ чюжи́хъ, etiamsi poeta νόθοις usurpaverit ob versum (нꙋж ди ра́ди і҆рмоса, да бы пришло к҆ согла́сномꙋ пѣ́нїю). Horum et similium manifestorum peccatorum convictos teneri veteres interpretes, »quae corrigere volentes recentiores Russi, ignari graecae linguae, pejus etiam corrupere (на́й бо́льше испортили)». Sic et Act. 17, 19 et 22. Paulum a vetere interprete in Arii glaciem abduci (на Ѧ҆рї́евѣ ледѣ), cum in Areopago (на Ѧ҆рї́евѣ па́гѣ) Athenienses diceret δεισιδαιμονεστέρους, quod non vertendum erat хꙋдо́жнѣйшихъ cum ignaro graecarum literarum Vetere, sed бѣсобоѧ́знѣйшихъ; дисисъ бо, боѧ́знь, а дѣ́мони бѣ́си толкꙋ́ютсѧ, а не

пи-

писа́лъ є҆пистимона́съ є҆́же є҆́сть хꙋдо́гихъ, ни техникꙋ́съ, є҆́же є҆́сть хи́трыхъ; ни софꙋ́съ, є҆́же є҆́сть премꙋдрыхъ; ни гностикꙋ́съ, є҆́же є҆́сть разꙋ́мныхъ. и ѡ҆ сихъ до здѣ̀. (Habes hic specimem correctionum grammaticarum monachorum sancti montis, graecas subtilitates nimis prementium, itaque prae nimia in biblicam graecitatem reverentia Slavicae linguae genio vim inferentium). Multis adhuc ejusmodi lapsibus veterum interpretum, ne obtunderet, nunc praetermissis, se tantum hos paucos attulisse, ut se vera dictitarē, et talento a Domino tradito recte uti ostenderet. Sed dicere inimicos, a correctore injuriam fieri Sanctis terrae Russicae thaumaturgis, qui talibus libris (usine, an versis?) Deo se probarint vivi, adeo ut post mortem miraculis inclaruerint. His respondisse jam Paulum зач҃, рѳ҃а (Cor. 12, 8). Non omnes posse omnia; Sanctos Russicos fulsisse sanctimonia, seque illos sincere venerari, non tamen illos et donum linguarum et interpretationis desuper accepisse; non ergo mirandum, haec versionis vitia illos fugisse; illis ob apostolicam humilitatem, mansuetudinem et vitae sanctitatem datam esse gratiam sanationum et miraculorum: alii vero, etiamsi peccator sit supra omnes homines, datam esse linguarum scientiam et interpretationem. Neque hoc mirandum esse; posse enim, Dei nutu, vel

a bruta bestia moneri prudentissimmum senem. Et nonne presbytero illi, cui ob vitae innocentiam angelus continuo adstabat ad altare, admonito a recente diacono Cônstantinopolitano de verbis Severianae haereseos, quae in sacris mysteriis usurparet, objurgantique angelum, quod se per tot annos de talibus non monuisset, responsum est, ita Deum velle, ut homo ab homine corrigatur? Nullam ergo Russiae Sanctis a se fieri injuriam, sicut nec a Symmacho, Theodotione et Luciano Antiocheno facta sit primis pontificibus et martyribus.

Fol. 33. v. sine inscriptione, fit transitio ad Silvanum, Maximi discipulum, qui Russus (нѣсмь грекъ и ѿтоу́дꙋ, но здѣшнїѧ персти и ροу́синъ) tantum profecerit in graeca lingua, ut Matthaei evangelium бѣ преводѧ̀, ѿ гре́ческагѡ ѧзы́ка на слове́нскїи! Recitatur locus ex illius praefatione in Matthaeum, unde videas, natum Slavum sensisse jam vim, quae a graeculis argutantibus linguae Slavicae inferebatur: нѣсть бо, нѣсть лѣ́пѡ по и́стинѣ, всѧ́чески премоу́дрѣйшемꙋ ономꙋ (graeco) послѣ́довати ѧзы́кꙋ. поне́же ѡбращетсѧ сопроти́внѡ, ниже́ бо ρо́ды, нижѐ времена̀, нижѐ ѡконча́нїѧ подо́бна сѧ имѣ́ютъ, но всѧ премѣне́на. Сегѡ ради ρа́зꙋма (sensum) паче всегѡ̀ ꙗ҆искати подобаетъ. Simul vides, Russum scivisse se

Slo-

Slovenice scribere, non Russice, dum Maximus Cyrillum ignorat, et Russicam semper versionem somniat.

Fol. 40, linea quarta: Inscriptio miniata:
Прóчєє же к̓ сíмъ, и похвáльнаѧ словесà
сеѧ́ бл҃женныѧ и ст҃ыѧ кни́ги грамматíки
да не нерекоу́тсѧ, ꙗ҆́кω бы́ ѿ лицà є҆ѧ̀
бы́ти рече́ннымъ.

Laudes suas ipsa praedicat Grammatica, usque ad folii 44. paginam rectam, cujus linea tertia:
Грамматíка име
et demum quarta - ноу́юсѧ; - claudunt praefationem.

Paginarum epigraphae nigrae sunt plerumque, uti et duernionum numeri; praeter fol. 25. v. ubi предисло́віе miniatum, (sed грамматíки paginae adversae fol. 26 iterum nigrum). Duernio item sextus ѕ҃ rubro notatur. Ceterum praefationis auctorem fuisse graecarum literarum rudem vel ex понамидь (pro Palamede), коми́дъ (pro Cadmo) et промеѳеѹ́съ, fol. 41. appareat.

Fol. 45. incipit ipsa Grammatica, et paginarum et capitum inscriptionibus, imo et singulorum articulorum initialibus rubricatis; continuaturque usque ad fol. т҃лѕ (sic enim hic recte, praeter spem, cum vicina folia habeant тм-). Meletium fere exscribit, nisi quod, ubi ille Latina et Graeca habet, hic ea aut plane omittit, aut graeca slavicis

typis

typis scribit; unde latinis et graecis typis caruisse tunc Mosquenses apparet (cf. Grammatica Dobrovii, LX). Mirere et hoc, quod nusquam Meletii meminerit! Sed ad singula descendamus.

1) In alphabeto omisit ʃ figuram, et ѥ, quas Meletius habet penes г et є. (Quamquam et ipse Meletius ѥ, vitio typographi, habeat disjunctum: ıє). 2) Accentus Meletii saepe mutavit, e. gr. illius писмà hic est пи́смѧ, тво́рѧтъ est творѧ́тъ, на тро́е est на́трое etc. 2) Pro рѡ́сс habet роусинъ (at in declinatione tamen adjectivum россі́йскі́й). 4) Declinationibus praemisit quatuor tabulas finalium sed literarum tantum, non syllabarum, sic:

рода моуж. числа единств.

правыи	а	ы,	ѣ,	ѹ,	о,	ю,	ѣ,
правыи	ъ	а,	ѹ,	а,	е,	ъ,	ѣ,
правыи	ь	ѧ,	ю,	ѧ,	ю,	ъ,	ѣ,
правыи	й	а,	ю,	а,	е,	ъ,	и,
правыи	а	н,	и,	ю,	е,	ю,	и,'
правыи	о	а,	ѹ,	а,	о,	ъ,	ѣ etc.

5) Post Meletii paradigma мрежа inserit овцà; pro illius ла́дїа habet russ. лодїѧ̀. 6) Pro Meletii vere slovenicis formis Genit. мре́жѧ, ладїѧ, пїаницѧ, самараны́нѧ etc. habet russicas мрежи, лодїй, пїа́ници, самараны́ни etc. Et pro Dat. снохѣ, habet russ. снохѣ etc.; pro illius Loc. отци сердци, овци habet russicas отцѣ, сердцѣ, овцѣ,

овцѣ, пїа́ницѣ etc. 7) Contra, quae falso Meletius adstruxit, adoptat: а (eos duos) pro ꙗ. 8) Pro illius (semirecto) свѣдитель jam habet свидѣтель, et сидѣти pro сѣдѣти, sic et ты́сяща pro ти́сяща. 9) Dualis Verborum primam adulteravit, є҆сма̀, бї́ема etc. conjugando, pro veris Meletii есва, бїева etc. etc. —

En ergo Mosquensem Grammaticam fontem, unde tanta genuinae veteris dialecti corruptela fluxit in omnes alias grammaticas, in scholas et in posteriores librorum ecclesiasticorum editiones, quas correctas appellant. Et esse quidem correctas prae antiquis, quoad fideliorem (imo plerumque nimis anxiam) archetypi graeci expressionem, damus libenter: sed poterant, imo debebant corrigi salva et incolumi linguae sacrae natura. Optandum omnino est, et vel sperandum, Russos ipsos, praesertim tam laete adulta vernacula eorum dialecto, daturos operam, ut et lingua sacra in integrum restituatur; sicque, (ut cum Ovidio loquamur, quem post Stryikowskium haec quoque Grammatica cum Meletio etiam Slovenica carmina scripsisse credit), acris impigrique Achillis

Una manus nobis vulnus opemque ferat!

Fol. 347. (verius 337) Inscriptio rubra: Нѣкоегѡ вопроси́вшагѡ съ любоѡтроуднымъ тщанїемъ, маѯі́ма и҆нока ст҃ыѧ горы̀,

ꙗже ѡ грамматі́кіи, и риторикіи, и фило
софіи, ѡ є҆́же ꙗкѡ да не неизвѣстит
є҆мꙋ̀ ѡ си́хъ, въ по́льзꙋ к҆ любоꙋче́нїа
ра́зꙋмꙋ є҆гѡ̀ жела́ющꙋ.

Est dialogus discipuli interrogantis (Вопросивыи), et Maximi respondentis, de utilitate et necessitate Grammaticae etc. Est haec tertia commendatio!

Fol. 361. (351) Inscriptio rubra:

Ѳесло́вїе имєнъ по азъ вѣ́ди. сты́хъ
соу́щихъ въ свя́тцахъ, столкова́нїи сло
ве́нска ꙗзы́ка.

Авва́кꙋмъ, коре́цъ си́лныи. дек҃, в҃ etc. Aliquorum nomina et dies tantum, absque interpretatione, e. gr. Адрїа́нъ, Авгꙋста, кѕ҃. Praeter nomina explicantur et aliae voces, e. gr. вѵссо́нъ, порѳѵра, па́волока; — грамматі́ка, до́брагѡ писа́нїа и рече́нїа наꙋ́ка, пе́рвое оуче́нїе ѿ седмѝ свобо́дныхъ хꙋдо́жествъ. — Єѵ҃а́лїе, бл҃говѣще́нїе, до́браа вѣ́сть. — Єѵ҃листъ, бл҃говѣ́стникъ. — Єѵноу́хъ, ско́пленыи чл҃къ. — Єѵстолі́а sola occupat lineam, sine die, aut interpretatione. Sic et иринა́рхъ, ирине́й, марке́лъ, параскові́а (sic), селиве́стръ, софі́а, ꙋа́лентъ, ꙋаллерїа́нъ, ꙋалле́рїй. — Ꙋффе́ктъ, изво́дство. — клаꙋ̀дїи, го́лосъ плачли́выи. — Ко́ндрат dicit esse Latinum, et significare дѣ́латель, сен҃. ка҃, Ut кѡнстантїн, тве́рдъ; et квартъ, четве́ртыи; лоуппъ, волкъ, авг҃. кг҃.

ма-

мамантъ, перси. тертїи, третїй. — лїнъ, свѣтъ. — петръ, опо́ка, ѿ опо́ки. — провъ, предводитель. — презвѵ́теръ, старѣйшїи свѧ́щенникъ, зрй попъ (sed hoc suo loco oblitus est). — риторі́ка, лѣпоглаго́лнаѧ нау́ка, третїѧ ѿ свобо́дныхъ; сїлва́н, сла́венъ; sed alio loco melius сїлва́нъ, лѣсникъ ди́кїи. — сѵгклитикі́а, сенато́рка. — терентїй, глубокоу́менъ. — урва́нъ, обы́чайныи. — Фѡ́ка, сла́венъ; etc.

Fol. 373 (verius 363) v. Exercitia grammatica. Ac primo quidem thematis: а҆пл҃ъ ст҃ы́и ѳома̀ мо́литъ млⷭ҇тиваго бг҃а, да грѣхо́въ ѡставле́нїе пода́стъ дꙋша́мъ на́шимъ per omnes casus et numeros variatio. Ejusdem thematis analysis grammatica. Item analysis тꙋ̑ царю̀ нб҃ныи etc. Analysis тꙋ̑ ѻ҆́ч҃е на́шъ.

Fol. 387 (verius 377). Subscriptio operis: Всесилныи — просвѣти сердечнїи очи цр҃ю и великомꙋ кн҃зю алеѯїю михаиловичю всеа̀ рꙋ́сїи чамодержцꙋ произвести тѵпогра́фскимь хꙋдо́жествомъ сїю книгꙋ гл҃емꙋю грамматикꙋ. — (pag. penultima) нача́та же бысть печа́тати — повелѣнїемъ — цр҃а и великагѡ кн҃за алеѯїа михаиловича всеа̀ рꙋ́сїи самоде́ржца, и по бл҃гословенїю ѻ҆ дꙋхо́вном чинꙋ̀, ѻ҆ц҃а егѡ и бг҃омо́льца — і҆ѡ́сифа патрїа́рха моско́вскагѡ и всеа̀ рꙋ́сїи, в лѣто ҂зрн҃з е, мц҃а декамврїа въ з҃ день, на па́мать иже во ст҃ы́хъ ѻ҆ц҃а нашегѡ никѡ́лы. — Совершена́ же бысть тогоже лѣта,

м҃ца Февруа́рїа, в в день, на воспомина́нїе стрѣтенїа гда бга и спса нашегѡ ісa хрта. въ третїе лѣто — царства егѡ̀ — цра алеѯі́а, — в шесто́е же лѣто патрїаршества — іѡ́сифа патрїа́рха — въ сла́ву бгу оцу и сну и сто́му дху, аминь. Cum ergo, ex hac subscriptione, certum sit, Grammaticam hanc esse coeptam imprimi A. M. 7156, die Decembris sexta, et absolutam ejusdem A. M. 7156, Februarii die secunda, id est A. Christi 1647 — 1648, necesse est, Leonardum **Frisch**, et Jos. **Dobrowsky**, qui A. 1651 edunt, vidisse aliam editionem hujus grammaticae in 4.; quamquam, praeter hanc nostram A. 1648, et illam A. 1721 in 8. nullam noverit Sopikovius. Hujus quidem, quam hic descripsimus, editionis, paginae singulae sunt plerumque 19 linearum, quamquam in Grammatica propria subinde ob tabulas, schemata etc. etiam ad 20 excurrant. Pagina item penultima, (quin fuerit necesse, cum ultima nonnisi undecim habeat) est linearum viginti. — Auctoris nomen reliquamque hujus operis historiam doctissimo Eppo. Eugenio explicanda relinquimus.

III. Steph. **Vujanovski** Руководство къ славе́нстѣй Граммати́цѣ, quod Viennae 1793 editum citat Sopikovius, A. quidem 1786 typis paratum, mansit *χειρόγραφον*. Est **Mrazovičiano** simillimum. Spes est, Serbos tandem secuturos Russorum exemplum, **vernaculae** grammaticam separantium a **slovenica**, et utramque vernacula explicantium.

Ad-

Addenda et Corrigenda.

Pag. 59. Etiam in Ostrog. ed. voces nonosyllabae Kamora signantur, non duplici lineola. Delenda igitur sunt lin. 20 verba: immo et in Ostrog. et lin. 6 apponenda post vocem fol.

— 81. Lin. 1 post ѣти adde: manet вѣд.

— 91. Addendae syllabae radicales ѹон. Deinde ѹеть, ѹѣт, ѹат, ѹот, ѹѹт.

— 115. Linea 3. a fine: ѡбращенїе Cant. 4, 3. in Ostrog. et Mosqu. ed. prima est error librarii. Nam cap. 6, 6. recte utraque ѡброщенїе, quod utique est ab ѡброщити, non ab ѡбростѹ.

— 117. полза delendum est, cum sit compositum ex по et лза.

— 147. Lin. 17. Dragomirnense lege pro Belgradense. Ita et 241 ac alibi, ubi Apostolus citatur.

— 273. Lin. 13. мысль dele, quia ope ль formatum est.

— 315. Lin. 9. Adde сътник seu сотник inter вратник et Centurio.

— 497. Lin. 8. a fine addendum: occurrit tamen Dualis fem. и in Ostrog. Ezech. 35, 10. обѣ странѣ и обѣ земли мои бѹдета и прїимѹ й, eas; correcta их pro accus. а.

Sphalmata.

Pag.	73.	Lin.	2 a fine	паспырь	lege	пастырь.
—	261.	—	1	вȣра	—	бȣра.
—	272.	—	1	пусеразь	—	оусеразь.
—	291.	—	12	жава	—	жаба.
—	338.	—	17	двадесать	—	дванадесать.
—	341.	—	16	нь	—	ны seu нъı.
—	318.	—	3 a fin.	гони	—	гоним.
—	526.	—	11	биннȣх	—	бинȣх.
—	683.	—	10 a fine	бызшек	—	бывшек.

B. 12.3.116
BNCF

